

שבוע פרשת נח

כ"ח תשרי - ד' מרחשון ה'תשנ"ג (14 - 20 Oktober 12)

ספרי' - אוצר החסידים - לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם (משיחת י"א שבט תשכ"ח).

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ שְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבִהְמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵיהֶם בְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֵמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מִצְוָה לְהַתְּפִל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלָּה כִּפִּי שִׁמְחַתְּחֵל לִימֵי הַחוֹדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂכִינָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִזְרָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מִלֶּךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבִרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֹךְ: יִשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תַּפִּילִין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוָּךְ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־יתבות "לה"ו) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה "החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לַיְלָב בְּסֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה יְרוּשָׁיִם
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת וּמִשְׁפַּט נְאֻמִּים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמִידַת לָעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה פִּמְצוֹתָיו חֲפִץ מֵאֵד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה זִרְעוּ דֹּר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹוה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד קָרְנוֹ תְּרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנִיו יַחֲלַק וְנֶאֱמַס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

נקודות משיחות קודש - מזמור קיא - מתוך "תהילות מנחם"

י - ראשית חכמה יראת הוי' שכל טוב לכל עושיהם

"חכמה" שעיקרה "יראת הוי'"

א. איתא בגמרא⁸ "מרגלא בפומי' דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטט באביו ובאמו וברכו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, שנאמר ראשית חכמה יראת הוי' שכל טוב לכל עושיהם, לעושים לא נאמר, אלא לעושיהם לעושים לשמה, ולא לעושים שלא לשמה, וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא".

ופרש"י⁹ "תכלית חכמה - עיקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומעשים טובים". היינו, ש"תכלית" כאן אינה כמו בכמה מקומות, לשון כוונה ומטרה¹⁰, אלא לשון עיקר. היינו, שעיקר התורה כפי שהיא מצד עצמה, הוא תשובה ומעשים טובים.

וי"ל הטעם ע"ז שרש"י כאן משנה המשמעות של "תכלית" משאר המקומות, כי מהפסוק "ראשית חכמה יראת הוי'", מוכח שכבר בתחילת החכמה יש תשובה ומעשים טובים, שהם עיקרה וראשיתה¹¹. ואילו להפירוש הרגיל ש"תכלית" הוא "כוונה", יוצא שהלימוד רק מביא לתשובה ומעשים טובים, יראה היא לאחרי חכמה¹².

(8) ברכות יז, א.

(9) שם ד"ה תכלית.

(10) ראה חדא"ג מהרש"א לברכות שם. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג-ד.

(11) וע"ד הדקדוק יש להעיר מפירוש הראב"ע עה"פ (תהלים קיט, צו) "לכל תכלה ראיתי קץ - קץ בלשונו פעם ראש ופעם סוף". ובהמשך תרס"ו ע' כ דלפירוש הראב"ע פירוש תכלה (בתהלים שם) הוא תחילה. ומוזה מובן, שעד"ז הוא בנוגע ל"תכלית" (שהוא מלשון תכלה), שלפעמים פירושו הוא תחילה וראש.

(12) ראה שם חדא"ג מהרש"א ד"ה קורא ושונה שכך פירש. שו"ע אדה"ז ה' ת"ת פ"ד ס"ג-ד.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיא, קיב.....ג
- (ג) מאמר ד"ה אל יפטר אדם מחבירו וגו' יום ג' פרשת לך לך, ד' מרחשון, ה'תשכ"א ה
- (ד) משיחות ש"פ נח, ד' מרחשון ה'תשמ"ט יט
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת נח (בלה"ק) כרך טו כד
- (ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכה"ק הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כז
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת טו, תרגום מאידש כח
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נח..... כט
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת נח ל
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נח..... נד
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת נח..... נה
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נח סד
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם סז
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נח ע
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נח..... פט
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת נח ק
- (יז) נביאים וכתובים מלכים א פרק ו, תהלים פרק סה קא
- (יח) משניות נזיר ביאור קהתי קג
- (יט) עין יעקב מסכת יומא קט
- (כ) מסכת שבת עם ביאורים מדף יא עד דף יז קי
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו"ר הזקן קמא
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן קמא
- (כג) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן קמב
- (כד) שערי אורה אדמו"ר האמצעי קמד
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" קמד
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קמה
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב קמה
- (כח) ספר המאמרים קונטרסים אדמו"ר מוהר"ש"ב קמז
- (כט) לקוטי דיבורים אדמו"ר מוהר"ש"ב קמח
- (ל) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן אדמו"ר מוהר"ש"ב קמח
- (לא) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב קמט
- (לב) חומש לקריאה בציבור קנא
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת נח..... קנח
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קנט

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 בחודש תשרי תשכ"א באה לרבי לראשונה קבוצה גדולה של אורחים מארץ
2 הקודש בצורה מאורגנת (בטיסת-שכר ("צ'רטר") מיוחדת) ולקראת נסיעתם
3 בחזרה לארץ הקודש קיים הרבי התועדות מיוחדת (ראה תורת מנחם –
4 התועדות כרך כט) במהלכה אמר את המאמר שלפנינו.
5 אמרו חכמינו ז"ל:

6 **אל יפטר אדם מחברו**
7 **אלא מתוך דבר הלכה**
8 **שמתוך כך זוכרהו**¹ [כפי
9 שהיה כאשר רב כהנא ליווה את
10 רב שימי בר אשי משפת הנהר

11 עד בית הדקלים של בבל ובבואו
12 לשם אמר לו כי אנשים אומרים
13 שהדקלים הללו בבבל קיימים
14 מאדם הראשון ועד עתה],
15 **ומסים, אמר ליה** [רב שימי
16 לרב כהנא] **אדברתן מלתא**
17 **[הזכרת לי דבר שאמר ר' יוסי**
18 **ברבי חנינא] כו' מאי**
19 **דכתיב**² **בארץ [אשר] לא**
20 **עבר בה איש ולא ישוב**
21 **אדם שם כו' וכי מאחר**
22 **ש"לא עבר"** [באותה ארץ אף
23 אדם אחד], **היאך יכול להיות**
24 **ש"ישוב?" אלא,** **לומר לך**
25 **כל ארץ שגזר עליה אדם**
26 **הראשון לשוב נתישבה,**
27 **וכל ארץ שלא גזר עליה**
28 **אדם הראשון לשוב לא**
29 **נתישבה** [עד כאן דברי הגמרא
30 שהם מקור המאמר "אל יפטר
31 אדם מחברו אלא מתוך דבר
32 הלכה, שמתוך כך זוכרהו"].
33 **ומבאר רבנו נשיאנו**³
34 [אדמו"ר מהור"י צ', במאמר
35 דיבור המתחיל זה משנת תרפ"ט,

36 עם סיום ביקורו בארץ הקודש באותם ימים, כמסופר ברשימתו שהובאה
37 בהערות למאמר זה ב'ספר המאמרים תרפ"ט': "ונכנסתי אל המרכבה ועמדתי
38 על השליכה העליונה באופן שיכולתי לראות את כל המלווים אותנו באופן
39 שהם יוכלו לראות אותנו. אמרתי להם אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר
40 הלכה, וכאשר אין הזמן גרמא לדבר מסרתי בזה מאמר ארוך, וברכתי אותם
41 והם ברכו אותי ונפרדנו בשמחה רבה"], **דהנה גבי תורה פתיב**⁴
42 **דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום,** ובנוסף לכך כתוב על
43 התורה גם **ותורה אור**⁵, ומשני הפסוקים הללו מובן **שהיא** התורה

בס"ד. יום ג', פרשת לך לך, ד' מרחשון, ה'תשכ"א

(הנחה בלתי מוגה)

אל יפטר אדם מחברו **אלא מתוך דבר הלכה שמתוך**
כך זוכרהו¹, **ומסים, אמר ליה אדברתן מלתא כו'**
מאי דכתיב² **בארץ לא עבר בה איש ולא ישוב אדם שם**
כו', לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לשוב
נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לשוב
לא נתישבה. ומבאר רבנו נשיאנו³, **דהנה גבי תורה**
פתיב⁴ **דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום, ותורה**
אור⁵, **שהיא מאירה לאדם בדרך נעם בין אדם לחברו,**
וזהו שאנו מברכין בברכת התורה אשר נתן לנו תורת
אמת וחי עולם נטע בתוכנו, דכאשר מאיר לו אור
האמת שפתורה (תורת חיים, הוראה בחיים), שמונה
ומאירה את דרך האדם בעולמו), אז הוא נראה ונבר
גם בחיי עולם בין אדם לחברו, וכידוע⁷ **דואהבת לרעה**
פמוך⁸ **הוא פלי לואהבת את ה' אלקיך**⁹, **ולזאת פאשר**
האדם הולך מחברו (שאז נעשה ביניהם פרויד במקום
גשמי, ולכן צריך להבטיח שענין זה לא יפעל ענין
שאינו מתאים לואהבת לרעה פמוך), צריך להניח לו
איזה דבר שיזכרנו עד אשר יחזרו ויתראו [ולהעיר
ממאמר הפעל-שם-טוב הידוע¹⁰, **שכל מקום שהיה**
האדם פעם אחת, מכרח לבוא שמה שנית], ולכן אל
יפטר אדם מחברו אלא מתוך דברי תורה שדרכיה דרכי

44 **מאירה לאדם** (ככתוב "ותורה אור") והאור הוא **בדרכי נעם בין**
45 **אדם לחברו** (ככתוב "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום"), **וזהו**
46 **שאנו מברכין בברכת התורה אשר נתן לנו תורת אמת וחי**
47 **עולם נטע בתוכנו, ולכאורה, מה הקשר בין שני הדברים: א) שהתורה**
48 **היא אמת. ב) שהתורה נוטעת**

49 **בנו חיים? אלא, דכאשר**
50 **מאיר לו לאדם אור האמת**
51 **שפתורה (והרי התורה היא**
52 **תורת חיים, הוראה**
53 **בחיים**⁶, **שמונה ומאירה**

54 **היינו גם נותנת הוראות וגם**
55 **מאירה את דרך האדם**
56 **בעולמו** שתהיה ברורה
57 **ומאירה), אז אור התורה הוא**
58 **נראה ונבר גם בחיי**
59 **עולם בין אדם לחברו,**
60 **וכידוע**⁷ **דואהבת לרעה**
61 **פמוך**⁸ **הוא פלי לואהבת**
62 **את ה' אלקיך**⁹, **ולזאת**
63 **פאשר האדם הולך**
64 **מחברו** לאחר שקודם לכן היה
65 **יחד עם חברו (שאז נעשה**
66 **ביניהם פרויד במקום**
67 **גשמי ומבחינת המקום הגשמי**
68 **הם רחוקים זה מזה, ולכן**
69 **צריך להבטיח ולוודא**
70 **שענין זה ריחוק המקום**
71 **הגשמי לא יפעל ענין**
72 **שאינו מתאים לואהבת**
73 **לרעה פמוך** אלא שלמות
74 **המרחק לא תהיה חלישות**
75 **באהבתם זה לזה), וצריך**
76 **ההולך ומתרחק מחברו להניח**
77 **לו לחברו איזה דבר חפץ**
78 **כלשהו שיזכרנו עד אשר**

79 **יחזרו ויתראו [ולהעיר ממאמר הפעל-שם-טוב הידוע**¹⁰,
80 **שכל מקום שהיה האדם פעם אחת, מכרח לבוא שמה שנית**
81 **ואם כן, בוודאי יחזרו ויתראו], ולכן כיוון שיש צורך להשאיר ביד החבר**
82 **מזכרת להבטיח שיזכרנו, אמרו חכמינו ז"ל אל יפטר אדם מחברו**
83 **אלא מתוך דברי תורה שדרכיה דרכי נעם גם בחיי עולם**
84 **הדבר הטוב ביותר להשאיר כמזכרת לחברו בעת הפרידה כדי ששני החברים**
85 **לא ישכחו זה את זה הוא דברי תורה כי דרכיה של התורה הם דרכי נעם לא**
86 **רק מבחינה זו שהתורה היא תורת ה' אלא הם דרכי נעם גם בחיי העולם**

(1 ברכות לא, א. 2) ירמ' ב, ו. 3) בד"ה אל יפטר תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 252 ואילך). (4 משלי ג, יז. 5) שם ו, כג. 6) ראה
זהר ח"ג נג, ב. 7) ראה גם ספר השיחות תרפ"ט ע' 56. קיץ ה'ש"ת ע' 3. 8) קדושים יט, יח. 9) ואתחנן ו, ה. 10) ספר בעש"ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הזה, היינו גם בדברים שבין אדם לחברו, כנ"ל. ומדייק במאמר הנ"ל
2 של הרבי הרי"צ משנת תרפ"ט, ש"לפי זה שבעת פרידה מחבר יש
3 לומר דברי תורה על מנת שדברי התורה ישמשו כמזכרת מהחבר בתקופת
4 הפרידה והריחוק יקשה אומרו מתוך דבר הלכה קשה למה אמרו
5 חכמינו ז"ל שהפרידה צריכה

6 להיות דווקא מתוך דבר הלכה, 1
7 דמשמע דדוקא אז כאשר 2
8 יאמר דבר הלכה זוכרהו, 3
9 וצריך להבין מהו ענין 4
10 דבר הלכה דאז זוכרהו 5
11 ומה הקשר המיוחד של דבר 6
12 הלכה דוקא לזיכרון? ויש 7
13 להוסיף, שהשאלה היא 8
14 בפולה. (א) מהו הדיוק 9
15 דבר הלכה דוקא, הרי 10
16 בתורה גופא יש כמה 11
17 חלקים, ומצד זה 12
18 שהתורה דרביה דרבי 13
19 נעם, ועל-ידי-זה שמתן 14
20 לנו תורת אמת אזי חיי 15
21 עולם נטע בתוכנו, כנ"ל 16
22 שמתעם זה ראוי להיפרד מתוך 17
23 דברי תורה יכול להפטר 18
24 מחברו על-ידי כל ענין 19
25 בתורה, לאו דוקא דבר 20
26 הלכה ולמה אמרו חכמינו ז"ל 21
27 שהפרידה צריכה להיות מתוך 22
28 דבר הלכה דווקא? (ב) 23
29 ויתירה מזה, קיים קושי 24
30 גדול יותר: פיון שצריך רק 25
31 לפעל שיוזכרנו עד אשר 26
32 יחזרו ויתראו, הרי 27
33 מספיק להניח לו איזה 28
34 דבר ולא דווקא דברי תורה, 29
35 ולכאורה אפשר למצוא 30
36 כמה וכמה ענינים או 31
37 חפצים שונים שפאשר

38 הנפרד מחברו יניח לו אותם הנה על-ידי ראיתם יזכור את
39 חברו שנפטר ממנו במקום הגשמי. ומהו הצורך בדבר
40 תורה דוקא שזוהי משמע שהזיכרון בדברי תורה בכלל ודבר הלכה
41 בפרט עדיף על כל מזכרת אחרת? ועוד צריך להבין מהו דכל
42 ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה כו', מהו
43 קשר הענינים בזה מדברי הגמרא נראה שיש קשר בין שני הדברים
44 האמורים במיכות זה לזה – אמירת דבר הלכה בעת פרידה מחבר וגזירת

45 אדם הראשון איזו ארץ תהיה מיושבת – וצריך להבין מהו הקשר בין
46 השניים?

47 (ב) וממשיך במאמר¹¹ הנ"ל, ולהבין כל זה יש להקדים
48 תחלה דהנה ידוע דהצמצום הראשון שהיה באור אין-סוף
49 ברוך-הוא וכו' כדי לברוא

50 עולמות ונבראים מוגבלים,
51 והולך ומבאר ענין
52 הצמצום הראשון, וההבדל
53 בינו לכל שאר הצמצומים שהיו
54 באור האלוני אחרי הצמצום
55 הראשון, ושפוננת הצמצום
56 היא בשביל הגלוי וכו' (פדלקמן).

57 ויש לומר בבאור קשר
58 הענינים (שלא נתפרש
59 במאמר). דהנה, כל
60 הענינים שלמטה, ועל-
61 אחת-כמה-וכמה עניני
62 בני ישראל, נשתלשלו
63 מהן¹², היינו מאותם
64 ענינים כפי שהם למעלה
65 וכפי שמוכח בתחילת פרק ג
66 בתניא שנפש האדם כלולה
67 מעשר בחינות שונות כנגד "עשר
68 ספירות עליונות שנשתלשלו
69 מהן", כי כל דבר שקיים למטה
70 "נשתלשל" מהדבר שהוא מקביל
71 לו למעלה (אלא שהדרך שבה
72 הגשמיים באה מהרוחניות היא
73 ב"סדר השתלשלות" שיש בו
74 ירידה הדרגתית מדרגה לדרגה
75 בדומה לשרשרת בעלת חוליות
76 (טבעות) רבות שכל אחת קשורה
77 בשנייה אבל ריבוי החוליות גורם
78 למרחק רב בין תחילת סדר
79 ההשתלשלות לסופו וכך גם
80 בענייננו – כיון שההשתלשלות

81 היא בריבוי דרגות יכול להיות שמהרוחניות תהיה התהוות של מציאות
82 גשמית. ומזה מוכן, שהאפשרות שיוכל להיות למטה בין שני
83 חברים כפשוטו הענין דיפטר אדם מחברו, היא, לפי שישנו
84 ענין זה של האפשרות לפירוד וריחוק בנוגע לאדם וחברו למעלה,
85 כנסת ישראל והקב"ה, כדאיתא במדרש¹³ על הפסוק¹⁴
86 רצף ורע אביך אל תעזב, זה הקב"ה הרי שהיחס של בני ישראל
87 והקדוש-ברוך-הוא נמשל ליחס של רעים, חברים.

82 היא בריבוי דרגות יכול להיות שמהרוחניות תהיה התהוות של מציאות
83 גשמית. ומזה מוכן, שהאפשרות שיוכל להיות למטה בין שני
84 חברים כפשוטו הענין דיפטר אדם מחברו, היא, לפי שישנו
85 ענין זה של האפשרות לפירוד וריחוק בנוגע לאדם וחברו למעלה,
86 כנסת ישראל והקב"ה, כדאיתא במדרש¹³ על הפסוק¹⁴
87 רצף ורע אביך אל תעזב, זה הקב"ה הרי שהיחס של בני ישראל
88 והקדוש-ברוך-הוא נמשל ליחס של רעים, חברים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וְהֶעֱנִין בָּזָה, דְּהֵנָּה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חֲצוּבוֹת מִתַּחַת כְּסֵא
הַכְּבוֹד¹⁵, וְלִמְעָלָה יוֹתֵר, לִפְנֵי הַצִּמְצוּם, הָרִי הַנִּשְׁמוֹת
מִשְׁרָשׁוֹת בִּדְרָגָה גְבוּהָה יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר 'כְּסֵא הַכְּבוֹד' וְעַד שִׁישׁ לֵהֶם שׁוֹרֵשׁ
בְּעֶצְמוֹתוֹ וּמֵהוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא בְּעֶצְמוֹ יִתְבָּרֵךְ, לִמְעָלָה
אֲפִילוֹ מִהַתּוֹרָה שֶׁגַּם לֵה יֵשׁ

שׁוֹרֵשׁ נִעְלָה בִּיּוֹתֵר, וּבְכָל זֹאת
הַשׁוֹרֵשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִעְלָה
יוֹתֵר, וְכִידּוּעַ מֵאִמֶּר
רְבוּתֵינוּ וְ"ל¹⁶ שְׂבָעָה
דְּבָרִים¹⁷ קָדְמוֹ לְעוֹלָם
וּבִינֵיהֶם תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל,
וּמִסִּים שְׂמַחֲשִׁבְתָּן שֶׁל
יִשְׂרָאֵל קָדְמָה לְכָל דָּבָר,
אֲפִילוֹ לַתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר
צוֹ אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (וּבִלְשׁוֹן
הַמִּדְרָשׁ: "מִחֲשִׁבְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
קָדְמָה לְכָל דָּבָר... אִילוּלֵי שְׂעָפָה
הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא שֶׁאֵחָר כ"ו
דְּרוֹת יִשְׂרָאֵל עֲתִידִין לִקְבֹּל אֵת
הַתּוֹרָה, לֹא הִיא כּוֹתֵב בַּתּוֹרָה צו
אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר אֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל") וְעַל-פִּי מֶה
שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמֶּאמְרִים
הַקּוֹדְמִים¹⁸ שֶׁהִצְמִצוּם
אֵינוֹ פּוֹעֵל שׁוּם שְׁנוּי
לְגַבִּי לִמְעָלָה כִּי אִמָּנָם

הַצִּמְצוּם גּוֹרֵם סִילּוּק שֶׁל הָאוֹר הָאִינְסוּפִי וְהַמִּשְׁכָּה שֶׁל אוֹר הַדּוּמָה לְקוֹ דֶּק
וְקֶצֶר, אֲבָל הַצִּמְצוּם הוּא רֵק לְגַבִּינוּ. בְּעוֹד שֶׁמִּבְחִינָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא,
גַּם לֵאחֲרֵי הַצִּמְצוּם מִמֶּלֶא אוֹר אֵין סוֹף אֵת הַחֲלָל הָרִי כֵּן הוּא גַּם עֲתָה
גַּם לֵאחֲרֵי הַצִּמְצוּם וְהַסִּילּוּק שֶׁל אוֹר הָאֵין סוֹף אֲפִשֶׁר לִבְרוֹא עוֹלָמוֹת וּנְבִרָאִים
מוֹגַבְלִים, מִבְּחִינָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא שׁוּם דָּבָר לֹא מַעֲלִים וּמַסְתִּיר עַל
אוֹר הָאֵין סוֹף וְכֵשֶׁם שֶׁבִּרְאֵת הָעוֹלָמוֹת הִיא הַעֵלֶם וְהַסְתֵּר עַל הָאֱלּוּקוֹת רֵק
לְגַבִּינוּ אֲבָל לֹא לְגַבִּי הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא כֵּן גַּם בִּיחֹס לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
הַמוֹשְׁרָשׁוֹת בְּעֶצְמוֹתוֹ וּמֵהוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא שֶׁמִּבְחִינָתוֹ זֶה הַמִּצַּב
תְּמִיד. וְאִם כֵּן, לֹא שִׁינָּה שִׁיפְטֵר אָדָם מִחִבְרוֹ, כִּינֵן שְׁנֵשׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל מִשְׁרָשׁוֹת בְּעֶצְמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּעַמְּקָה יוֹתֵר מִשְׁרָשׁ
הַתּוֹרָה וְכִיוּן שֶׁלִּנְשְׁמוֹת יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ וּמִקּוֹר מֵאֹד נִעְלָה בְּעֶצְמוֹתוֹ שֶׁל
הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא הִרִי מִבְּחִינָתוֹ לֹא יִתְכַּן פִּירוּד שֶׁל יְהוּדִי (אָדָם) מִהַקְדוּשָׁה-
בִּירוּךְ-הוּא (חִבְרוֹ). וּמִכְּלִי-מְקוֹם אֵף שֶׁמִּבְחִינָתוֹ הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא אֲכָן לֹא
יִתְכַּן פִּירוּד, הָרִי כֵשֶׁם שֶׁבִּיחֹס לְבִרְאֵת הָעוֹלָמוֹת קִיִּם 'סֹדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת'
שֶׁל יִרְדָּה גְּדוּלָה מִדְּרָגָה לְדְרָגָה (כִּנ"ל) וּמִבְּחִינָתוֹ הַנְּבִרָאִים הָעוֹלָם הוּא אֲכָן

הַעֵלֶם וְהַסְתֵּר עַל הָאוֹר הָאֱלּוּקִי, כֵּן גַּם בִּיחֹס לְנִשְׁמָה בְּסֹדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
יִשְׁנוּ הָעֵנִין דִּירִידָת הַנִּשְׁמָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, מֵאֲגָרָא רָמָה
לְבִירָא עֲמִיקָתָא¹⁹ יִרְדָּה עֲצוּמָה מִגַּג גְּבוּהָ לְבוֹר עֲמוּק (הֵינּוּ יִרְדָּה
כְּפוּלָה וּמְכּוּפֶלֶת לֹא רֵק יִרְדָּה מִגַּג רִגִּיל לְבוֹר רִגִּיל אֲלָא יִרְדָּה מִגַּג גְּבוּהָ
לְבוֹר עֲמוּק), וּבְבִירָא

עֲמִיקָתָא גּוּפָא וּבְכוּר
הָעֲמוּק עֲצוּמוֹ, כְּלוֹמֵר לֵאחֲרֵי
שֶׁהַנִּשְׁמָה יִרְדָּה יִרְדָּה כֵּן כֵּן
גְּדוּלָה הַדּוּמָה לִירִידָה לְבוֹר
עֲמוּק הִיא חֲזוּה יִרְדָּה נּוֹסֶפֶת כִּי
הָרִי הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שְׁהִיא חֲלָק אֶלְקָה מִמַּעַל
מִמַּשׁ²⁰, בָּאָה
בְּהַתְּלַבְּשׁוּת בְּגוּף וּנְפֶשׁ
הַבְּהֵמִית בְּאֶפֶן שְׁנַעֲשָׂה
יְחִיד בִּינֵיהֶם הֵינּוּ שֶׁהַחִיבוֹר
בֵּין הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, הַנִּשְׁמָה
הַקְדוּשָׁה, וְהַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
הוּא חִיבוֹר קָרוֹב בִּיּוֹתֵר שֶׁנִּקְרָא
'הַתְּלַבְּשׁוּת' הֵינּוּ שֶׁהַנֶּפֶשׁ
הָאֱלֵקִית מוֹתָאמֶת לִפִּי אוֹפֵן
הַכּוֹחוֹת וְהִיכּוּלוֹת וְהַתְּכּוּנוֹת שֶׁל
הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית (וְהַבִּיטוּי
"הַתְּלַבְּשׁוּת" מוֹרָה עַל קֶשֶׁר
קָרוֹב כֵּשֶׁם שֶׁלְּבוּשׁ (בְּגָד) גִּשְׁמִי
תּוֹאֵם אֵת מִידַת גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם
הַלְּבוּשׁ בּוֹ, כֵּן כֹּאשֶׁר יֵשׁ יֵחֹס

שֶׁל "הַתְּלַבְּשׁוּת" בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים רוּחָנִיִּים, שְׁנֵיהֶם מֵתֵאִימִים זֶה לַזֶּה. וְהִיחֹס בֵּין
הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, לְמִדּוֹת הַהִבְדָּלִים הַגְּדוּלִּים בֵּינֵיהֶם, הוּא יֵחֹס שֶׁל "הַתְּלַבְּשׁוּת"
וּלְמִדּוֹת הַהִבְדָּלִים הַגְּדוּלִּים בֵּין שְׁנֵי הַנֶּפֶשׁוֹת מִבְּחִינָתוֹ הַשְּׂאִיפוֹת וְהַרְצוּנוֹת
הַחִיבוֹר מִיִּיחָד וּמֵאֶחָד בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת הָעֵנִין דְּלֵאָם
מִלֵּאָם יֵאָמֵן²¹ כִּמְבֹאֵר בְּסֹפֵר הַתְּנִיָּא שֶׁהַמַּבָּק בֵּין הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית לְנֶפֶשׁ
הַבְּהֵמִית דּוּמָה לְמַלְחָמָה בֵּין שְׁנֵי מַלְכִּים עַל עִיר אַחַת שֶׁכָּל אֶחָד רּוֹצֵה לְכַבּוֹשׁ
אוֹתָהּ וּלְמַשׁוֹל עֲלֶיהָ" בְּדוּמָה לְכַתּוּב בַּתּוֹרָה שֶׁכֹּאשֶׁר רִבְקָה אִמָּנוּ הִיִּתָּה
בְּהִרְיוֹן עִם יַעֲקֹב וְעָשׂוּ נֶאֱמַר לָהּ "שְׁנֵי גּוֹיִם בְּכַסְתָּךְ... וְלֹאִם מִלֵּאָם יֵאָמֵן"
(וּפִירֵשׁ רַש"י: "כִּשְׁזָה קָם, זֶה נּוֹפֵל").
וְזֶהוּ קֶשֶׁר הָעֵנִין שֶׁנִּשְׁמָה, שְׁמִיקָדִים לְבֹאֵר פִּיצֵד נַעֲשָׂה
הָעֵנִין דִּיפְטֵר אָדָם מִחִבְרוֹ אֵין יִתְכַּן שִׁיחִיָּה פִּירוּד וְרִיחוּק בֵּין הַנִּשְׁמָה
וְהַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא וְהִרִי מִצִּידוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא גַּם לֵאחֲרֵי שֶׁהַנִּשְׁמָה
יִרְדָּה לְמַטָּה וְנִתְלַבְּשָׁה בְּגוּף וּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית אֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר
אוֹתָהּ (שֶׁהַעֲצָה לָזֶה לְפַתּוֹר אֵת בְּעִיַּת הַפִּירוּד וְהִרְיחוּק הִיא דָּבָר
הֶלְכָּה) בְּתַחֲלָה וּבְעֶצְמָם אֲפִילוֹ לִפְנֵי הִירְדָּה הַגְּדוּלָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה "לְבִירָא

(15) ראה זהר ח"ג כט, ב. כקג, ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ז. (16) ב"ר פ"א, ד. (17) בב"ר שם: ששה דברים. וראה פסחים נד, א. ועוד. (18) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ד (סה"מ תשכ"א ס"ע ו ואילך). (19) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב. (20) תניא רפ"ב. (21) תולדות כה, כג ובפרש"י (ממגילה ו, סע"א). וראה תניא פ"ט (יג, סע"ב ואילך). פ"ג (יח, ב). ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עמיקתא" אלא התחלת הפירוד ועצם הפירוד צריך ביאור כנ"ל — שְׁזָהוּ
2 עַל-יְדֵי הַצְמָצוֹם שֶׁאֵינָם אֵינוֹ מִסְתִּיר לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲבָל
3 לַמַּעֲשֵׂה גֹרֵם יְרִידָה, כְּפִי שְׁמִבְאָר, שֶׁתַּחֲלַת הַכֹּל לִפְנֵי בְרִיאַת הָעוֹלָם
4 הָיָה אֹרֶךְ עֲלִיּוֹן פְּשׁוּט לֹא מוֹגֵדֵר בְּשׁוֹם הַגִּדְרָה וְלֹא 'מְצוּר' בְּשׁוֹם תּוֹאֵר
5 מְמַלֵּא כָּל הַמְּצִיאוֹת כּו'.

6 וְלֹא הָיָה מְקוֹם לַעֲמִידַת 1
7 הָעוֹלָמוֹת כִּי כֹאשֶׁר אֹרֶךְ אֵין 2
8 סוֹף מֵאִיר בְּכָל תִּקְפוֹ אֵין מְקוֹם 3
9 לַמְּצִיאוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת מוֹגְבִּילִים 4
10 (וְעַל-אַחַת-כְּפֶה-וְכַמְּהָ 5
11 שֶׁלֹּא הָיָה מְקוֹם לַעֲנִין 6
12 שֶׁל פְּרוּד, יִפְטֹר), וְאַחֲרֵי-כֵן 7
13 כֵּן צִמְצָם הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 8
14 אֶת עֲצָמוֹ בְּכִיכּוֹל שְׁזָהוּ 9
15 עֲנִין צִמְצָם הָרֵאשׁוֹן 10
16 שֶׁהוּא בְּבַחֲנִית סְלוֹק 11
17 לְגַמְרִי לְאַחֵר הַצְמָצוֹם הָרֵאשׁוֹן 12
18 עָלָיו מְדוּבָר כֹּאן הָיָה עוֹד 13
19 צִמְצוּמִים רַבִּים כְּדִי לְהוֹרִיד 14
20 וְלַצְמָם אֶת הָאֹרֶךְ מִדְּרָגָה לְדְרָגָה 15
21 אֲבָל בְּעוֹד שֶׁבִּשְׂאֵר הַצְמָצוּמִים 16
22 (שֶׁב"סֹדֶר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת) מְדוּבָר 17
23 ב"מִיעוּט" וּהַפְּחַתָּה שֶׁל הָאֹרֶךְ, 18
24 לְעוֹמֶת זֹאת בְּצִמְצוֹם הָרֵאשׁוֹן לֹא 19
25 הָיָה רַק "מִיעוּט" אֲלֵא "סְלוֹק" 20
26 לְגַמְרִי שֶׁל הָאֹרֶךְ שֶׁקֵּדֵם לַצְמָצוֹם 21
27 (כִּי הָאֹרֶךְ שֶׁלִּפְנֵי הַצְמָצוֹם הוּא 22
28 שֶׁלֹּא בְּעוֹרֶךְ לְעוֹלָמוֹת וְכַדִּי לְבֹרֹא 23
29 עוֹלָמוֹת הָיָה צוּרֶךְ ב"סְלוֹק" שֶׁל 30
31 אֹרֶךְ זֶה) וְעַל-יְדֵי-זֶה 31
32 נַעֲשִׂית הָאֶפְשָׁרוּת שְׁיֻכָּל 32
33 לְהִיט הָעֲנִין דִּיפְטֹר אָדָם 33
34 מְחַבְּרוֹ לְמַעַלָּה, וּמַצִּיד זֶה 34
35 יָכוֹל לְהִיט גַּם הָעֲנִין 35
36 דִּיפְטֹר אָדָם מְחַבְּרוֹ 36
37 לְמַטָּה.

37 (ג) וּמִמְשִׁיף בְּמִאֲמָר 37
38 לְבָאֵר פְּנוֹת הַמֶּאֱצִיל 38
39 חֲקִיבָה, הַבּוֹרֵא שֶׁיַּחֲסִי לְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁאֵינָם בְּגִדְרָה בְּרִיאָה שֶׁל מְצִיאוֹת
40 נִקְרָא 'מֶאֱצִיל' בְּעֲנִין הַצְמָצוֹם כּו'. דִּהְנֶה, תִּכְנֵן מִאֲמָר זֶה הוּא
41 שְׁצָרִיכִים לְבַטֵּל אֶת הָרְחוּק שְׁעַל-יְדֵי הַפְּטוּר וּהַפְּרִידָה וּלְפַעוֹל
42 חִיבוֹר מִחֲדָשׁ (אַל יִפְטֹר כּו' אֲלֵא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָה שֶׁמִּתּוֹךְ כֵּן
43 זֹכְרָהוּ), וְלִכְּנֵן מְבָאֵר מִיֵּד בְּתַחֲלַת הָעֲנִין כְּלָלוֹת הַנִּקְדָּה,
44 שְׁאֵף שְׁיֻשְׁנוֹ עֲנִין הַצְמָצוֹם שְׁעַל-יְדֵי נַעֲשִׂית הָאֶפְשָׁרוּת

45 שְׁיֻכָּל לְהִיט הָעֲנִין דִּיפְטֹר אָדָם מְחַבְּרוֹ, מְכַל-מְקוֹם, בְּנוֹגֵעַ
46 לְכֹנֶנֶת הַמֶּאֱצִיל בְּעֲנִין הַצְמָצוֹם, הָרִי אֵי-אֶפְשָׁר לִזְמֹר
47 שֶׁהַפְּנוּהָ הוּא שְׁיִהְיֶה סְלוֹק הָאֹרֶךְ חֶסֶד-וְשְׁלוֹם, כִּי אֵיזָה
48 תְּכַלִּית יֵשׁ בְּבַחֲנִית הָעֲדָר הָאֹרֶךְ וְהַגְּלוּי (וּבְפֶרֶט בְּצִמְצוֹם
49 הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא בְּאֶפֶן שֶׁל
50 סְלוֹק, שְׁזָהוּ הָעֵלֶם
51 וְהַסְתֵּר לְגַמְרִי) אֲלֵא חִיּוּבִים
52 לִזְמֹר שֶׁבְּעֵצָם לֹא נוֹעֵד הַצְמָצוֹם
53 בְּשִׁבְלִי הַהֵעֵלֶם וְהַסְלוֹק
54 כְּשֶׁלְּעֵצָמוֹ אֲלֵא לַמְטָרָה הַפּוֹכָה,
55 כְּפִי שְׁיוֹסְבֵר לְהִלֵּן. וּמִכִּיָּא
56 הוֹכְחָה לָזֶה שֶׁהַצְמָצוֹם
57 הָרֵאשׁוֹן לֹא נוֹעֵד לְהֵעֵלֶם
58 וְלַהֲסִתֹּר עַל הָאֹרֶךְ, שְׁהָרִי גַּם
59 בְּמִדְּרָגוֹת שְׁלֵאֲחֵר
60 הַצְמָצוֹם כְּתִיב²² לֹא תִהְיֶה
61 בְּרָאָה (אַלֵּא) לְשִׁכְתָּה
62 יִצְרָה, דִּהְפְּנוּהָ הָאֲמִתִּית
63 הִיא בְּבַחֲנִית הַתִּקּוֹן
64 דְּלִשְׁכָּת יִצְרָה בְּבַחֲנִית
65 גְּלוּי אֹרֶךְ דְּוָקָא, וְאֵם כֵּן
66 הָרִי בְּרוּר הַדְּבָר דְּאֵי-
67 אֶפְשָׁר לִזְמֹר דְּכֹנֶנֶת
68 הַמֶּאֱצִיל בְּרוּר הוּא בְּעֲנִין
69 הַצְמָצוֹם הוּא שְׁיִהְיֶה
70 סְלוֹק הָאֹרֶךְ חֶסֶד-וְשְׁלוֹם,
71 אֲלֵא דְכֹנֶנֶת הַצְמָצוֹם הִיא
72 שְׁיִתְגַּלָּה הָאֹרֶךְ שְׁלִפְנֵי
73 הַצְמָצוֹם, הִינֵנו, שְׁהָאֹרֶךְ
74 הַבְּלִי-גְּבוּל יָבוֹא אַחֲרֵי-כֵן
75 בְּמִדָּה וּגְבוּל שֶׁכֵּן לִפְנֵי
76 הַצְמָצוֹם הָרֵאשׁוֹן הָאִיר אֹרֶךְ הַבְּלִי
77 גְּבוּל עַד אֵין סוֹף לֵלֵא כֹל הַגְּבֻלָּה
78 אֲבָל לֹא הִיטָה שׁוֹם הַתְּגֻלוֹת שֶׁל
79 כּוֹחַ הַגְּבוּל (שֶׁגַּם הוּא קִיִּים
80 בְּקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁבַחֲיוֹתוֹ בְּלִי
81 גְּבוּל אֲמִיתִי הָרִי הוּא מוֹשֵׁלֶם
82 בְּכָל הַכּוֹחוֹת וְכֶשֶׁם שִׁישׁ לוֹ כּוֹחַ

וּמִמְשִׁיף בְּמִאֲמָר לְבָאֵר פְּנוֹת הַמֶּאֱצִיל בְּעֲנִין הַצְמָצוֹם כּו'. דִּהְנֶה, תִּכְנֵן מִאֲמָר זֶה הוּא שְׁצָרִיכִים לְבַטֵּל אֶת הָרְחוּק שְׁעַל-יְדֵי הַפְּטוּר (אַל יִפְטֹר עֲנִין הַצְמָצוֹם שְׁעַל-יְדֵי נַעֲשִׂית הָאֶפְשָׁרוּת שְׁיֻכָּל לְהִיט הָעֲנִין דִּיפְטֹר אָדָם מְחַבְּרוֹ, מְכַל-מְקוֹם, בְּנוֹגֵעַ לְכֹנֶנֶת הַמֶּאֱצִיל בְּעֲנִין הַצְמָצוֹם, הָרִי אֵי-אֶפְשָׁר לִזְמֹר שֶׁהַפְּנוּהָ הוּא שְׁיִהְיֶה סְלוֹק הָאֹרֶךְ חֶסֶד-וְשְׁלוֹם, כִּי אֵיזָה תְּכַלִּית יֵשׁ בְּבַחֲנִית הָעֲדָר הָאֹרֶךְ וְהַגְּלוּי (וּבְפֶרֶט בְּצִמְצוֹם בְּצִמְצוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא בְּאֶפֶן שֶׁל סְלוֹק, שְׁזָהוּ הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר לְגַמְרִי). וּמִכִּיָּא הוֹכְחָה לָזֶה, שְׁהָרִי גַּם בְּמִדְּרָגוֹת שְׁלֵאֲחֵר הַצְמָצוֹם כְּתִיב²² לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה (אַלֵּא) לְשִׁכְתָּה יִצְרָה, דִּהְפְּנוּהָ הָאֲמִתִּית הִיא בְּבַחֲנִית הַתִּקּוֹן דְּלִשְׁכָּת יִצְרָה בְּבַחֲנִית גְּלוּי אֹרֶךְ דְּוָקָא, וְאֵם כֵּן הָרִי בְּרוּר הַדְּבָר דְּאֵי-אֶפְשָׁר לִזְמֹר דְּכֹנֶנֶת הַמֶּאֱצִיל בְּרוּר הוּא בְּעֲנִין הַצְמָצוֹם הוּא שְׁיִהְיֶה סְלוֹק הָאֹרֶךְ חֶסֶד-וְשְׁלוֹם, אֲלֵא דְכֹנֶנֶת הַצְמָצוֹם הִיא שְׁיִתְגַּלָּה הָאֹרֶךְ שְׁלִפְנֵי הַצְמָצוֹם, הִינֵנו, שְׁהָאֹרֶךְ הַבְּלִי-גְּבוּל יָבוֹא אַחֲרֵי-כֵן בְּמִדָּה וּגְבוּל.

בְּבִלְי-גְּבוּל כִּי יֵשׁ לוֹ כּוֹחַ בְּגְבוּל) וְהוֹדוֹת לַצְמָצוֹם וּלְסִילּוֹק שֶׁהִיא בָּאוֹר הָאֵין סוֹף הַבְּלִי-גְּבוּל, נּוֹצְרָה אֶפְשָׁרוּת שְׁאוֹר הַבְּלִי-גְּבוּל יֵאִיר גַּם בְּמִידָה וּגְבוּל (הַכִּיֶּצֶד) וְהָרִי הוּא אֵין סוֹף וְלֹא מוֹגְבֵּל? הַהִסְבֵּר הוּא שֶׁלְּאַחֵר הַצְמָצוֹם שֶׁל הָאֹרֶךְ הָאֵין סוֹף נִשְׁאָר בְּחֵלֶל רוֹשֶׁם מְסוּיִים ("רְשִׁימוֹ") מֵאוֹר זֶה וְרוֹשֶׁם זֶה הוּא כּוֹחַ הַגְּבוּל שֶׁקִּיִּים בָּאוֹר אֵין סוֹף שֶׁלִּפְנֵי הַצְמָצוֹם, שֶׁקֵּדֵם הַצְמָצוֹם אֵין לוֹ בִּיטּוֹי וְאַחֲרֵי הַצְמָצוֹם הוּא מֵאִיר, כְּפִי שִׁבְאוֹר עוֹד לְהִלֵּן).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְהֶעֱנֵן בָּזָה, ביאור עמוק יותר באמור לעיל שכונת ומטרת הצמצום אינה
2 העולם וההסתרה כשלעצמו אלא דווקא הגילוי שבא לאחר מכן דְּהֵנָּה, פִּינֹן
3 שְׁפָעַלְתָּ הַצְמָצוּם הִיא עֲנֵן הַפְּכִי מֵהַגְלִי שֶׁהִיא לִפְנֵי-זֶה
4 שהרי קודם הצמצום האור האין סוף היה גלוי מבלי כל העלם והסתרה (ובלשון
5 הקבלה והחסידות – האור היה

6 "ממלא כל המציאות") וכיוון
7 שכן, הָרִי לֹא יִתְכַּן לִזְמַר
8 שְׁעֵנֵן הַגְלִי, שָׁבוּ הִיא
9 כְּנֹנֶת הַצְמָצוּם, אֵינִי אֶלָּא
10 הַגְלִי שֶׁהִיא לִפְנֵי
11 הַצְמָצוּם וְלֹא יוֹתֵר, דָּאֵם
12 כֵּן, מִהוּ הַצֵּרֶף וְהַתּוֹעֵלֶת
13 שְׁכָבֶל הַעֲנֵן אִם הַגְלִי
14 שֶׁבִּשְׂבִּילִי נִוְעַד הַצְמָצוּם הוּא
15 אוֹתוֹ גִּילוי שֶׁהִיא לִפְנֵי הַצְמָצוּם
16 נִמְצָא שֶׁהַצְמָצוּם לֹא פִּעַל וְלֹא
17 הוֹעִיל דְּבַר, וְמֵה "הַרוּחָנוּ"
18 מֵהַצְמָצוּם? וְעַל כֵּן צָרִיךְ
19 לִזְמַר, שֶׁהַגְלִי שָׁבוּ הִיא
20 כְּנֹנֶת הַצְמָצוּם הוּא נִעְלָה
21 יוֹתֵר מֵהַגְלִי שֶׁהִיא לִפְנֵי
22 הַצְמָצוּם, וּבִשְׂבִּיל זֶה
23 כְּדֹאִי שְׁלֹפִי שְׁעָה
24 וּבִהְרָגָשׁ הַתַּחְתּוֹנִים [=כִּי
25 לִגְבִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצֻמוֹ
26 כִּבְר נִתְבָּאֵר שֶׁהַצְמָצוּם אֵינוֹ
27 הַסֵּתֵר. אֲבָל לִפִּי שְׁעָה, עַד שִׁיהִי
28 הַגְלִי שֶׁבִּשְׂבִּילִי נִוְעַד הַצְמָצוּם
29 וּלְפִי הִרְגַּשְׁתִּים שֶׁל הַנִּבְרָאִים
30 הַתַּחְתּוֹנִים] יִהְיֶה הַפֶּךְ עֲנֵן
31 הַגְלִי וְהַדְבָּר הוּא כְּדֹאִי
32 וּמִשְׁתַּלֵּם, פִּינֹן שְׁעַל-יָדֶי-
33 זֶה יָבוֹאוּ אַחֲרֵי-כֵן לִגְלִי
34 נִעְלָה יוֹתֵר מֵהַגְלִי שֶׁהִיא
35 לִפְנֵי הַצְמָצוּם.
36 וְעַל זֶה כְּדִי לְבַאֵר מִהוּ הַגְלִי
37 שֶׁבֹא כְּתוּצָאָה מֵהַצְמָצוּם וּמִדּוּעַ
38 כֹּל הַצְמָצוּם כְּדֹאִי בִּשְׂבִּילִי
39 הוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר כְּלָלוֹת עֲנֵן
40 הַצְמָצוּם, שְׁצֻמָּצוּם
41 הָרֹאשׁוֹן הִכְרַח לְהִיטוּ בְּאֶפֶס כְּזֶה שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵינִי סְלִיק לְגַמְרִי
42 בְּשׁוּנָה מֵהַצְמָצוּם בְּדִרְגוֹת הַבְּאֹת, בְּתוֹךְ סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׁעִינִים הוּא רַק
43 "מִיעוּט" וְהַפְחָתָה בְּכַמּוֹת וּבַעֲצֻמַּת הָאֹר, הַצְמָצוּם הָרֹאשׁוֹן הוּא "סִילֹק
44 לְגַמְרִי" שֶׁל הָאֹר, שְׁסָלֵק אוֹרֵי הַגְּדוֹל עַל הַצֵּד שֶׁלָּא יֵאִיר כֹּל,

45 דְּהֵינִי, סְלִיק הָאֹר הַבְּלִי-גָבוּל, שְׁעַל-יָדֶי-זֶה הִיא יָכוֹל לְהִיטוּ
46 הַתְּגַלּוֹת הָאֹר הַגָּבוּלִי שֶׁלָּא הִיא בְּגִילּוֹ לִפְנֵי הַצְמָצוּם וְהַסִּילֹק שֶׁל הָאֹר
47 הַבְּלִי-גָבוּלִי. וְכִפִּי שְׁמִמְשִׁיךְ לְבָאֵר בְּפִרְטוּיּוֹת יוֹתֵר²³, שְׁכַח
48 הַגָּבוּל יִשְׁנֹו בַּעֲצֻם גַּם בְּאֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא שְׁלֹפִי הַצְמָצוּם
49 אִף שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה, כִּי לִפְנֵי

50 הַצְמָצוּם נִזְכָּר בְּגִלּוֹי הַכּוֹחַ הַבְּלִי-
51 גָבוּל וְהָאֹר הַמֵּאִיר הוּא אֵין סוֹף
52 אֲבָל גַּם אִז, לִפְנֵי הַצְמָצוּם קִיִּים
53 כּוֹחַ הַגָּבוּל, כִּי הוּא יִתְפַּרֵּךְ
54 כֹּל יָכוֹל וְיֵשׁ בּוֹ גַּם כַּחַ
55 הַגָּבוּל, וְכִדְאִיתָא בְּסִפֵּר
56 'עֲבוּדַת הַקֹּדֶשׁ'²⁴ לְמִקְבֹּל
57 רַבִּי מֵאִיר בֶּן גִּבְאֵי דְאֵין-סוֹף
58 הוּא שְׁלֵמוֹת מְכַל הַבְּחִינֹת
59 מְבַלִּי חֲסֵדוֹן חֲסִידוֹשְׁלוֹם,
60 וְאִם תֹּאמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּחַ
61 בְּבִלִי-גָבוּל וְאֵין לוֹ כַּחַ
62 בְּגָבוּל, אֲתָה מְחַסֵּר
63 שְׁלֵמוֹתוֹ, אֶלָּא כִּשְׁם שֶׁיֵּשׁ
64 לוֹ כַּחַ הַבְּלִי-בַּעַל-גָּבוּל
65 כֵּן יֵשׁ לוֹ כַּחַ הַגָּבוּל,
66 וְהַבְּלִי-גָבוּל וְהַגָּבוּל קִיִּיִּים בּוֹ
67 בְּאוֹתָהּ מִידָה מִמֶּשׁ. אֶלָּא
68 שְׁלֹפִי הַצְמָצוּם הִתְהַ
69 הַתְּגַלּוֹת בְּחִינַת אוֹר אֵין-
70 סוֹף הַבְּלִי-גָבוּל בְּלִי כֹל
71 הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר, וְכַח הַגָּבוּל
72 הִיא בְּהֵעֵלֶם וְהַתְּגַלּוֹת רַק
73 אַחֲרֵי הַצְמָצוּם.

74 וְעַל-פִּי-זֶה מְבָאֵר גַּם
75 בְּנוֹעֵץ לְכֹנֶנֶת הַצְמָצוּם
76 שְׁבִשְׂבִּיל הַגְלִי, דְּכִשְׁם²⁵
77 שְׁקִדָּם הַצְמָצוּם כְּשֶׁהִיא
78 הַתְּגַלּוֹת בְּחִינַת אוֹר אֵין-
79 סוֹף הַבְּלִי-בַּעַל-גָּבוּל
80 מְבַלִּי שִׁיהִיָּה בִּיטוּי כִּלְשָׁהּ לְכוֹחַ
81 הַגָּבוּל, הָרִי הִיא הַתְּגַלּוֹת
82 וְשִׁלְטָה מוֹחֲלֶטֶת שֶׁל הָאֹר
83 הִיא הַבְּלִי-גָבוּל עַל
84 בְּחִינַת כַּחַ הַגָּבוּל, שֶׁלָּא
85 הִיא נִפְרָל (וְהֵינִי, שֶׁאֹר הַבְּלִי-גָבוּל הִיא שׁוֹלֵט, וְעַד
86 שְׁכָלָל בְּתוֹכִי לְגַמְרִי (עַד הָאֵט אֵינְגַּנְעוּמֵעֵן) אֵת
87 כַּחַ הַגָּבוּל עַד כִּדִּי כֵךְ שְׁכוֹחַ הַגָּבוּל לֹא נִרְאָה וְלֹא נִזְכָּר (כֹּל), הִנֵּה מִזֶּה
88 מְכַרְחַ שְׁכֵן הוּא גַּם לְאַחֵר הַצְמָצוּם שֶׁהַצְמָצוּם בֹּא כְּתוּצָאָה מִכֵּךְ,

אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִיָּה רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁתִּתְּהִי הַתְּגָלוֹת כַּח הַגָּבוֹל, שְׁהִגְבוֹל
2 כּוֹלֵל (נְעֻמָּט אַרוֹם) אֶת כָּל עֲנִין הַבְּלִי-גָבוֹל, הֵיִינוּ, שְׁעַל-יָדֵי
3 הַגָּבוֹל לֹקְחִים אֶת הַבְּלִי-גָבוֹל וְכֹאשֶׁר יֵשׁ הַתְּגָלוֹת שֶׁל כּוֹחַ הַגָּבוֹל
4 הָרִי בַּעֲצֵם וּבִפְנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים זֶה גַם הַתְּגָלוֹת שֶׁל אֵין-סוֹף הַבְּלִי-גָבוֹל, כִּי
5 כֶּשֶׁם שֶׁהָאֵרֶת הַבְּלִי-גָבוֹל לִפְנֵי
6 הַצִּמְצוּם גְּרָמָה לִכְךָ שֶׁבִּגְלוֹי לֹא
7 הָיָה בִּטּוֹי לְכוֹחַ הַגָּבוֹל אֲבָל
8 בִּאֲמַת גִּילּוֹי הַבְּלִי-גָבוֹל הוּא גַם
9 גִּילּוֹי הַגָּבוֹל (כִּי הַבְּלִי-גָבוֹל כּוֹלֵל
10 בְּתוֹכוֹ גַם אֶת הַגָּבוֹל) כִּךְ גַם
11 לְאַחַר הַצִּמְצוּם לְמִרְוֹת שֶׁאֵין
12 הַתְּגָלוֹת שֶׁל הַבְּלִי-גָבוֹל בְּצוּרָה
13 נִרְאִית וְנִיכְרָת, בִּאֲמַת גִּילּוֹי
14 הַגָּבוֹל הוּא גַם גִּילּוֹי הַבְּלִי-גָבוֹל
15 (כִּי לְאַחַר הַצִּמְצוּם הַגָּבוֹל מְכִיל
16 וְכוֹלֵל בְּתוֹכוֹ אֶת הַבְּלִי-גָבוֹל).
17 וּבִכְלָלוֹת נִפְעַל עֲנִין זֶה
18 שֶׁל הַתְּגָלוֹת כּוֹחַ הַבְּלִי-גָבוֹל
19 לְאַחַר הַצִּמְצוּם וּלְמִרְוֹת הַצִּמְצוּם
20 וְהַגְּבֻלָּה עַל-יָדֵי ה'רְשִׁימוֹ'
21 (כַּח הַגָּבוֹל) כִּי אֲמַנָּם לְאַחַר
22 הַצִּמְצוּם מֵאִיר אֹרֶךְ הַגָּבוֹל וְכוֹחַ
23 הַגָּבוֹל אֲבָל יֵשׁ בּוֹ רוֹשֶׁם מְסוּיִם
24 מֵהָאֹרֶךְ שֶׁלִּפְנֵי הַצִּמְצוּם (וְכֵן)
25 מִבּוֹאֵר בְּעִנְיֵן הִרְשִׁימוֹ בְּמֵאֲמָר
26 מִשְׁנֵת תִּרְפ"ט: עֲנִין הִרְשִׁימוֹ
27 הוּא עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלֵל הָרוֹשֶׁם
28 [תְּכִנִּית מְשׁוֹרֶטֶט] שְׁעוֹשִׁין הָאוֹמְנִים לְבִנְיִן גָּדוֹל דַּעֲלִי-פִי הִרְשִׁימוֹת הַקְּצָרוֹת
29 שְׁעוֹשִׁים בְּתַחֲלִילָה עַל פִּי זֶה הֵם בּוֹנִים אַחֵר כִּךְ אֶת הַבְּנִיין... וְהַדּוּגְמָא מִזֶּה
30 לְמַעֲלָה הוּא עֲנִין הִרְשִׁימוֹ לְהַגְבִּיל אֶת בְּחִינַת הָאֹרֶךְ אֵין סוֹף הַבְּלִי-גָבוֹל
31 בְּדוּגְמַת דְּבַר כְּמוֹ הָרוֹשֶׁם שֶׁמִּגְבִּיל אֶת הַבְּנִיין הַגָּדוֹל" (וְאַחֲרֵי-כֵן לְאַחַר
32 הַצִּמְצוּם הָרֵאשׁוֹן שֶׁפָּעַל סִלּוּק שֶׁל הָאֹרֶךְ הַבְּלִי גָבוֹל חֲזוֹר וְהָאִיר הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-
33 הוּא עַל-יָדֵי הָקָן בְּאֹרֶךְ מִצְמוּצָם שֶׁנִּמְשָׁל בְּקַבְלָה וּלְחִסְדוֹת לְקוֹ דָּק
34 (שְׁהִמְשַׁכְתּוּ מִבְּחִינַת הַגָּלוֹי שֶׁהוּא כַּח הַבְּלִי-גָבוֹל אֲלֵא שֶׁכִּיוִן
35 שֶׁמְדוּבָר בְּהַמְשַׁכָּה לְאַחַר הַצִּמְצוּם אֵין זֶה גִּילּוֹי שֶׁל הָאֹרֶךְ אֵין סוֹף בְּכָל
36 עוֹצְמָתוֹ אֲלֵא גִילּוֹי מִצְמוּצָם), וְכִפִּי שְׁמִבְּאָר בְּמֵאֲמָר²⁶ שְׁתִּתְּהִי הַתְּגָלוֹת
37 הַפְּלִים (שְׁשָׁרְשָׁם מִבְּחִינַת ה'רְשִׁימוֹ') הוּא מִן הָאֹרֶךְ (אֹרֶךְ
38 הָקָן) הָאוֹרוֹת הָעִלְיוֹנִים (בְּמִיּוֹחַד הַחֵל מַעֲלֵם הָאֲצִילוֹת) בָּאִים בְּאֲמַצְעוֹת
39 אֹרוֹרֹת – הָאֹרֶךְ הָאֱלֹקִי הָעֵלְיוֹן שֶׁבָּא וְיוֹרֵד מִדְּרָגָה לְדְרָגָה, וְכִלִּים – שֶׁבָּהֶם
40 'מִתְּלַבְּשִׁים' הָאוֹרוֹת. וּבִדְרֵךְ כָּל הָאֹרֶךְ מוֹרָה עַל גִּילּוֹי וְהַמְשַׁכָּת הָאֹרֶךְ, וְהַכִּלִּי
41 מוֹרָה עַל הָעֵלֶם וּמִדְּרָגָה וְהַגְּבֻלָּה שֶׁל הָאֹרֶךְ. וּבְעִנְיָנוּ – כִּיוִן שֶׁהַכִּלִּים הֵם
42 הָעֵלֶם עַל הָאֹרֶךְ שׁוֹרֵשׁ מִבְּחִינַת הִרְשִׁימוֹ שֶׁהוּא כּוֹחַ הַגָּבוֹל שֶׁעֲנִינוּ לְהַעֲלִים
43 (כֶּשֶׁם שֶׁחֲדָרֵי הַבֵּית נַעֲלָמִים בְּרִישׁוֹם הַתְּכִנִּית שֶׁל הַבֵּית), דְּמִהֲתַעֲבֹבוֹת
44 הָאֹרֶךְ נִעֲשֶׂה הַפְּלִי²⁷ כֵּאֲמֹר, שׁוֹרֵשׁ הַכִּלִּים הוּא הִרְשִׁימוֹ, כּוֹחַ הַגָּבוֹל

ביאור בדרך אפשר

45 וְהָעֵלֶם אֵךְ בַּד בְּבִד הַתְּהוּוֹת הַכִּלִּים הִיא גַם מֵהָאֹרֶךְ כִּי כָל הַתְּהוּוֹת וְיִצִּירָה
46 לֹא יִכּוֹלָה לְהִיטֵם מֵהָעֵלֶם בְּלִבָּד אֲלֵא כְּרוּכָה גַם בְּהַתְּגָלוֹת. לִכֵּן בְּמִקְבִּיל לִכֵּךְ
47 שֶׁהַכִּלִּים הַתְּהוּוֹ מְשׁוֹרֶשׁם שֶׁהוּא הִרְשִׁימוֹ, הֵיִינוּ הַגָּבוֹל, יֵשׁ בְּתַחֲלִיךְ הַתְּהוּוֹתם
48 צֶד נֹסֵף – שֶׁמִּהֲתַעֲבֹבוֹת הָאֹרֶךְ (כֵּאֲשֶׁר הָאֹרֶךְ הִדָּק וְהַעֲדִין עוֹבֵר צִמְצוּם וְנַעֲשֶׂה
49 יוֹתֵר עֲבָה, כְּבִיכּוֹל) נַעֲשֶׂה הַכִּלִּי,
50 וְעַל-יָדֵי-זֶה שֶׁהַכִּלִּי נֹצֵר
51 מֵהָאֹרֶךְ נִעֲשֶׂה הַכִּלִּי בְּעֶרְךָ
52 הָאֹרֶךְ שֶׁכֵּן לְכָל אֹרֶךְ שֶׁבָּא
53 בְּכִלִּים יֵשׁ כִּלִּי שְׁמוֹתָם לוֹ
54 כְּמִבּוֹאֵר בְּחִסְדוֹת שֶׁסְּפִירַת
55 הַחֲסֵד, לְמַשָּׁל, שׁוֹכֶנֶת בְּכִלִּי
56 הַחֲסֵד (כְּמוֹ כִלִּים גְּשִׁמִּיִּם,
57 לְמַשָּׁל, הַמּוֹתָאִים לְקַבְלָת
58 הַדְּבָרִים הַנִּתְּנִים בָּהֶם וְכִלִּי אוֹכֵל
59 שׁוֹנִים מְכִיל שְׁתִּיָּה) וְהַתְּאֲמַת
60 הַכִּלִּי לְאֹרֶךְ נִחוּצָה, שְׁיִוְכָל
61 הַכִּלִּי לְקַבֵּל בְּתוֹכוֹ אֶת
62 הָאֹרֶךְ וְהַגָּלוֹי, שְׁזוּהִי
63 תְּכִלָּתָם שֶׁל הַכִּלִּים לְהַכִּיל
64 בְּתוֹכָם אֶת הָאֹרֶךְ וְכִדִּי שֶׁהַכִּלִּי
65 אֵכֵל יִכֵּל בְּתוֹכוֹ אֶת הָאֹרֶךְ, עֲלִי
66 לְהַתְּהוּוֹת מֵהָאֹרֶךְ (אֲלֵא שֶׁמִּצַּד
67 שְׁנֵי כִיוִן שֶׁהָאֹרֶךְ הוּא אֵין-סוֹף,
68 וְיֵשׁ רִיחּוֹק הָעֶרֶךְ בֵּין הָאֹרֶךְ
69 וְהַכִּלִּי, הַתְּהוּוֹת הַכִּלִּים הִיא
70 לְאַחַר שֶׁהָאֹרֶךְ עוֹבֵר צִמְצוּם,
71 וּבִכּוֹחַ הִרְשִׁימוֹ הוֹפֵךְ לְאֹרֶךְ
72 מוֹגְבֵּל). וּבִשְׁבִּיל זֶה כִּדִּי שֶׁהַכִּלִּי יִהְיֶה מֵתָאִים לְאֹרֶךְ צְרִיכִים לְפַעֵל
73 בְּאֹרוֹת וּבְכִלִּים שְׁיִהְיוּ שְׁנִיָּהם הִפֵּךְ טִבְעָם²⁸ הֵיִינוּ שֶׁהָאֹרֶךְ צָרִיךְ
74 לְעִבּוֹר תַּחֲלִיךְ שִׁקְרָב אוֹתוֹ אֵל הַכִּלִּי לְמִרְוֹת שְׁזוּהִי הִפֵּךְ טִבְעוֹ, וְהַכִּלִּי צָרִיךְ
75 לְעִבּוֹר תַּחֲלִיךְ שִׁקְרָב אוֹתוֹ אֵל הָאֹרֶךְ לְמִרְוֹת שֶׁהוּא הִפֵּךְ טִבְעוֹ, דְּטִבְעָה
76 הָאֹרֶךְ הוּא לְעִלּוֹת לְמַעֲלָה (בְּדוּמָה לְטִבְעָה הָאֵשׁ, כְּמִבּוֹאֵר בְּתִנְיָא
77 שֶׁהַנִּשְׁמָה שֶׁנִּקְרָאת "נֶר ה'" נִשְׁמַת אֲדָם" נִמְשַׁכָּת אֵל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא "כֵּאֲמֹר
78 הִנֵּה שֶׁמִּתְּנַעֵנֵעַ תְּמִיד לְמַעֲלָה בְּטִבְעוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֹרֶךְ הָאֵשׁ חָפֵץ בְּטִבְעָה לִפְרֹד
79 מִהַפְּתִילָה וְלִהְיוֹבֵק בְּשִׁרְשׁוֹ לְמַעֲלָה") וְלֹא לְרַדָּת וְלִהְיוֹת מִמְּקוֹר
80 לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּכִלִּי, וְטִבְעָה הַכִּלִּים הוּא לְהַעֲלִים וְלִהְיוֹת וְלִהְיוֹת וְלֹא
81 לְגִלּוֹת, וְלִכֵּן צְרִיכִים לְפַעֵל בְּשְׁנִיָּהם, גַם בְּאֹרֶךְ וְגַם בְּכִלִּי,
82 שְׁיִהְיוּ הִפֵּךְ טִבְעָם וְכֵן יִתְלַבֵּשׁ הָאֹרֶךְ בְּכִלִּי וְהַכִּלִּי יִתְאִים אֶת עֲצוּמוֹ לְאֹרֶךְ,
83 וְעַל-יָדֵי-זֶה נַעֲשִׂית הַתְּאֲחָדוֹת שְׁנֵי הָעֲנִינִים (אֹרֶךְ וְכִלִּי)
84 בְּיַחַד.
85 (ד) אֲמַנָּם אֵף שֶׁלְאַחַר הַצִּמְצוּם נִשְׁאָר ה'רְשִׁימוֹ', וְאַחֲרֵי-כֵן
86 נִמְשָׁךְ הָקָן, שְׁעֲנִינוּ לְהִיטֵם נִמְשָׁךְ פֶּאֶפֶן שֶׁל הַתְּלַבֵּשׁוֹת אֹרוֹת
87 בְּכִלִּים וְחִבּוּרָם יַחַד וְאֵם יֵשׁ אִיחּוֹד וְחִיבּוּר בֵּין הָאוֹרוֹת וְהַכִּלִּים הָרִי
88 לְכִאוּרָה הַכִּלִּי אֵינוֹ מַעֲלִים וּמַסְתִּיר אֲלֵא מֵהוּוֹה כִּלִּי שֶׁדְּרָכּוֹ יוֹכֵל הָאֹרֶךְ לְהָאִיר,

ביאור בדרך אפשר

1 הרי זה נכון בעצם ולאמתו של דבר אבל **מִכָּל־מָקוֹם, כְּפִי שֶׁנִּמְשָׁךְ**
 2 **בְּסֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, הָרִי זֶה בְּאֶפֶן שֶׁיִּשְׁנֹה הָעֲנָן דִּיפְטֹר**
 3 **אֶדָם מִחֲבֵרוֹ** וישנו פירוד בין האור והמקור לנבראים התחתונים המוגבלים
 4 כי אמנם בעצם הגבול והבלי-גבול מחוברים והאורות והכלים מותאמים זה
 5 לזה אבל כפי שהדברים הם

6 בגלוי, לאחר הירידות
 7 והצמצומים של סדר
 8 השתלשלות, **שֶׁהָרִי**
 9 **בְּחֻצוֹנִיּוֹת וּבְהֶרְגָשׁוֹ** של
 10 האדם, **יִשְׁנֹה עֲנָן שֶׁל**
 11 **מְצִיאוֹת כּו'** ולא ניכר שגם
 12 הגבול הוא בעצם כוח של
 13 הקדוש-ברוך-הוא בדיוק כמו
 14 הבלי גבול ולא ניכר שבעצם גם
 15 האורות וגם הכלים הם אלוקות.
 16 **וּבְפֶטֶר עַל־פִּי מַה**
 17 **שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּאמָּרִים**
 18 **שֶׁלִּפְנֵי־זֶה**²⁹ **בְּעֲנָן**
 19 **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת**
 20 **הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**³⁰,
 21 **שֶׁהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת שֶׁזֶהוּ**
 22 **מְצִיאוֹת**³¹ (וכפי שנאמר
 23 בשיחת שמחת בית השואבה
 24 שנה זו, תשכ"א: "העולם הוא

25 אכן מציאות, שהרי כדי שיוכל
 26 להיות עניין התורה ומצוות,
 27 בהכרח לומר ש"בראשית ברא
 28 אלוקים את השמים ואת
 29 הארץ"... הוא עניין אמיתי...
 30 אלא שהמציאות היא באופן כזה
 31 שבכל רגע ורגע שנעשית
 32 המציאות, הרי היא מתבטלת
 33 מיד" וְלִכְּן כִּיּוֹן שֶׁבְחֻצוֹנִיּוֹת

34 ולפי ההרגשה של האדם השליטה היא בידי כוח הגבול, וכח הבלי-גבול אינו
 35 נראה ונרגש ויש חשש של ריחוק ופירוד מאלוקות **יִשׁ צֶרֶף בְּעֶצֶה כְּדִי**
 36 **לְהִגִּיעַ לַתְּכִלִּית שֶׁבְּשִׁבִּיל זֶה הִיָּה כָּל עֲנָן הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,**
 37 **הַחֵל מִהֶצְמָצוֹם כּו'** כמבואר לעיל שלא מתקבל על הדעת שהצמצום
 38 היה רק כדי להעלים ולהסתיר אלא האמת היא שהצמצום היה בשביל הגילוי.
 39 וְזֶהוּ אֵל יִפְטֹר כּו' אֵלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלָּכָה, שֶׁבְּכָל־לוֹת הוּא
 40 עֲנָן הַתּוֹרָה, שֶׁעַל־יָדָה נִפְעַל הָעֲנָן דִּהְלִיכוֹת עוֹלָם לֹא³²,
 41 תחילת הפסוק "הליכות עולם לו" היא – "עמד וימודד ארץ" ומבואר על כך
 42 במאמר דשנת תרפ"ט: "וימודד ארץ", היינו המדידה וההגבלה של האור

ביאור בדרך אפשר

43 האלוקי כדי לברוא את הארץ, הצמצום הראשון שהוא ה'מדידה' ההכרחית
 44 כדי לברוא ארץ גשמית וכדברי המדרש על פסוק זה, "עמד וימודד ארץ. אמר
 45 רשב"י: מדד הקדוש-ברוך-הוא את כל האומות ולא מצא אומה שהייתה
 46 ראוייה לקבל את התורה אלא ישראל... מדד הקדוש-ברוך-הוא את כל
 47 העיירות ולא מצא עיר שראוייה

48 שייבנה המקדש אלא ירושלים"
 49 שכן בריאת העולם, הארץ
 50 הגשמית, היא כדי שתהיה
 51 לקדוש-ברוך-הוא 'ידיה' בעולם
 52 הזה על ידי בני ישראל ובית
 53 המקדש **שֶׁהוּא עֲנָן**
 54 **הַמְּשַׁכֵּת עֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרָךְ**
 55 **כָּאֵן לַמָּטָה.**

56 **אֶף לְאַחֲרֵי כָּל בְּאוֹר זֶה,**
 57 **עֲדִין צָרִיף לְהִבִּין הַדִּיּוּק**
 58 **דָּאֵל יִפְטֹר כּו' אֵלָּא**
 59 **מִתּוֹךְ דְּבַר הַלָּכָה,**
 60 **דְּלִכְאוּרָה,** כפי שנשאלה
 61 השאלה בתחילת המאמר על-
 62 פִּי מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל
 63 שהמשכת אלוקות בעולם והעצה
 64 למנוע ריחוק ופירוד מאלוקות
 65 היא על ידי התורה שעל ידה יש
 66 המשכת עצמותו של הקדוש-
 67 ברוך-הוא למטה הָרִי יְכוּלִים
 68 לִפְעַל עֲנָן זֶה עַל־יָדֵי כָּל
 69 עֲנָן שֶׁבְּתוֹרָה, כִּיּוֹן שֶׁכָּל
 70 הַתּוֹרָה כְּלָה מְשַׁרְשֵׁת
 71 בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרָךְ, וּמַהוּ
 72 הַצֶּרֶף בְּעֲנָן שֶׁל דְּבַר
 73 הַלָּכָה דְּוָקָא.

74 (ה) וְיִיבֹן זֶה בְּהֶקְדֵּים
 75 הַיְדוּעֶ³³ בְּעֲנָן אִמִּית
 76 פסוקי זְכֵרונֹת בתפילת מוסף **דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה (כְּמַאמָּר רַבּוֹתֵינוּ**
 77 **וְ"לֹא אָמְרוּ לְפָנֵי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה כּו' זְכֵרונֹת כְּדִי שִׁיעֲלָה**
 78 **זְכֵרונֹכָם לְפָנֵי לְטוֹבָה, וּמִבִּיאִים עַל זֶה רָאִיָּה מִן הַתּוֹרָה,**
 79 **שֶׁזֶהוּ עֲנָן פְּסוּקֵי זְכֵרונֹת**³⁵), ותחילת ברכת זכרונות בראש השנה
 80 היא - **אֶתָּה זֹכֵר מַעֲשֵׂה עוֹלָם וּפְקֹד כָּל יְצוּרֵי קֶדֶם**³⁶, ומבואר
 81 על כך בחסידות ששני הדברים הנזכרים בברכה "מעשה עולם" ו"יצורי קדם"
 82 מתייחסים, בפנימיות הדברים, לשתי בחינות רוחניות **מַעֲשֵׂה עוֹלָם קָאִי**
 83 **עַל כָּל סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת דְּעוֹלָם הַנֶּאֱצָל עוֹלָם הַאֲצִילוֹת וְעוֹלָם**
 84 **הַנִּבְרָא עוֹלָם הַבְּרִיאָה שֶׁלֹּא מִעוֹלָם הַאֲצִילוֹת, וְיְצוּרֵי קֶדֶם קָאִי עַל**

(29) נזכר גם בשיחת שמחת בית השואבה סוס"ט (תו"מ חכ"ט ס"ע 62). (30) בראשית א, א. (31) ראה המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ח (ע' קעה). (32) חבוקק ג, ו. ראה סה"מ תרפ"ט שם ע' 258. (33) המשך תער"ב ח"א פ"א (ע' תז ואילך). (34) ר"ה טז, א. (לד, ב. 35) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' רית. (36) מוסף לר"ה (פסוקי זכרונות).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 העולמות שהם מקדם ולפני עולם האצילות ונעלים ממנו,
2 שעל כלם על כל העולמות ועל כל הנבראים בין אלה שמעולם האצילות
3 ומטה ובין אלה שלמעלה מעולם האצילות צריכים את התעוררות הזכרון
4 של הקדוש-ברוך-הוא בראש השנה, וזהו גם מה שאומרים

5 בהמשך ברכת הזיכרונות וגם

6 את נח באהבה וזכרה, 1

7 שהוא ענין כריתת הברית 2

8 של הקדוש-ברוך-הוא דנח, 3

9 ומסמיים בחתימת הברכה 4

10 זוכר הברית, דקאי על 5

11 כריתת הברית דאברהם 6

12 [המבארת בפירוש שבו] 7

13 זה 37 פרשת לך לך, השבוע 8

14 שבו נאמר המאמר בשנת 9

15 תשכ"א, ועל כריתת 10

16 הברית דמשה רבנו ככתוב 11

17 בפרשת נצבים, שמשה רבינו 12

18 אומר לעם ישראל: אתם נצבים 13

19 היום כולכם וגו' לעברך בברית 14

20 וגו' כי המצוה הזאת וגו', כפי 15

21 שיתבאר להלן. 16

22 והענין בזה 38, דהנה, 17

23 תכן הענין דכריתת ברית 18

24 מוכן מהמעשה שבדבר 19

25 הפעולה שבאמצעותה כוונתם 20

26 ברית בפשוטו, שמחלקים 21

27 וגוזרים דבר אחד לשני 22

28 חצאין ועוברים בין 23

29 בתריו כפי שהיה ב'ברית בין 24

30 הבתרים' שהקדוש-ברוך-הוא 25

31 פרת עם אברהם אבינו ברית 26

32 (כמסופר בתורה בפרשת השבוע, 27

33 פרשת לך לך שהקדוש-ברוך-

34 הוא אמר לאברהם לקחת עגלה, עז ואיל ולבשר (לחתוך) אותם לשנים

35 וכפירוש רש"י: "שדרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה", וזהו

36 סימן המורה שפשם שב' הבתרים הם דבר אחד כלומר שני

37 חלקים של אותו הדבר, כמו כן גם אלו שעוברים בין הבתרים

38 הם דבר אחד 39 כמבואר ב'לקוטי תורה' לאדמו"ר הזקן במאמר על

39 הפסוק "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם... לעברך בברית": "כמו

40 למשל שני אוהבים שכורתיים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם שאילו היה

41 הדבר שהאהבה תלויה בו קיים לעד, לא היו צריכים לכריתת ברית ביניהם אלא

42 לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה או שמא יגרום איזה מניעה

43 מבחוץ ועל ידי הכריתת ברית תהיה אהבתם נצחית... ולא יפרידם שום

44 מניעה מבית ומחוץ. והיינו מפני שעושין ביניהם קשר אמין וחזק שיתייחדו

קאי על העולמות שהם מקדם ולפני עולם האצילות,
שעל כלם צריכים הזכרון בראש השנה, וזהו גם מה
שאומרים וגם את נח באהבה וזכרה, שהוא ענין כריתת
הברית דנח, ומסיימים זוכר הברית, דקאי על כריתת
הברית דאברהם [המבארת בפירוש שבו זה 37], ועל
כריתת הברית דמשה רבנו.

והענין בזה 38, דהנה, תכן הענין דכריתת ברית מוכן
מהמעשה שבדבר בפשוטו, שמחלקים
וגוזרים דבר אחד לשני חצאין ועוברים בין בתריו,
שהוא סימן המורה שפשם שב' הבתרים הם דבר אחד,
כמו כן גם אלו שעוברים בין הבתרים הם דבר אחד 39.

ובעמק יותר, הנה פעלת כריתת ברית, שעוברים בין
הבתרים, היא, שאפילו לאחר שפחצוניות יתרחקו
איש מרעהו, ישאר זכרון ההתאחדות שישנה בפנימיות
הענינים, כמו בדבר שגזרו לבתרים, שבתחלה היה
באפן של אחדות, ובפנימיות נשארת אחדות זו גם
לאחרי כן. והתאחדות זו שמצד פנימיות הענינים,
תמשך ותפעל גם בחצוניות, לשלל את פעלת הענינים
המפסיקים, שגם בחצוניות יהיו בהתאחדות. והיינו,
שענין כריתת ברית הוא, לקשר את האחד שבפנימיות
עם חצוניות הענין, שמשך ויפעל גם בחצוניות.

ובפרטיות יותר יש בזה ג' ענינים, כריתת ברית דנח,
דאברהם ודמשה. דהנה, יש זכרון ויש זכרון, יש זכרון

המפסיקים שעלולים לגרום חלישות באהבה שבין שני כורתי הברית,
ולפעול שגם בחצוניות בפועל ובגלוי, ולא רק בפנימיות ובהעלם יהיו
בהתאחדות. והיינו, שענין כריתת ברית בעומק יותר, מעבר
לסמליות שבפעולת הביתור והמעבר בין הבתרים הוא, לקשר את
האחד שבפנימיות שבעצם קיים תמיד עם חצוניות הענין, שבה
יכול להיות ריחוק ופירוד שמשך ויפעל גם בחצוניות שלא יהיה
פירוד אפילו בחצוניות.

ובפרטיות יותר יש בזה בענין כריתת הברית בין שני אוהבים ועל דרך
זה גם בענין הכריתת ברית בין הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל ג' ענינים
שהם שלוש בחינות ודרגות שונות, כריתת ברית
דאברהם ו כריתת ברית דמשה. דהנה, יש זכרון ויש זכרון

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כלומר, יש שתי בחינות ודרגות בעניין הזיכרון (והרי הכריתת ברית נועדה
2 למנוע מצב של שכחה כמובן מנוסח התפילה והפסוקים בברכת זיכרונות
3 במוסף של ראש השנה: "יזכור אלוקים את נח... ואף את בריתי אברהם
4 אזכר... וזכרתי אני את בריתי אותך"), **וְיֵשׁ זִכְרוֹן בְּחִצּוֹנִיּוֹת, וְיֵשׁ זִכְרוֹן**

בְּפָנִימִיּוֹת.

6 **בְּחִצּוֹנִיּוֹת** שגם הוא זיכרון 1
7 אבל באדם, למשל, איננו נוגע
8 בעומק פנימיות נפשו ולכן הוא
9 מדוד ומוגבל, **כָּלְלוֹתוֹ** של
10 הזיכרון החיצוני **שָׁקָה**
11 **בְּעֵנִינִים חִצּוֹנִיִּים, עֵנִינִים**
12 **גִּשְׁמִיִּים** שמעצם מהותם הם
13 מוגבלים ויש שיעור עד כמה הם
14 נוגעים בעומק ובפנימיות, **שָׁקָה**
15 **הַהֶפֶסֶק בֵּינֵיהֶם** הוא
16 **בְּעֵנִינִים גִּשְׁמִיִּים** וכאשר
17 שני חברים, למשל, נפרדים
18 ומתרחקים זה מזה הרי הפירוד
19 והריחוק ביניהם הוא, **הַהֶפֶסֶק**
20 **גִּשְׁמִי, בְּמָקוֹם** שיש מרחק
21 של מקום גשמי ביניהם או
22 **בְּזִמָּן** מבחינת אורך הזמן
23 שעובר מאז שהיו ביחד, ואננם
24 אם הם כרתו ביניהם ברית הדבר
25 מועיל שלמרות הריחוק (ואפילו
26 אם מרחק המקום ביניהם הוא
27 גדול ומשך הזמן של הפירוד

28 הוא ארוך) יזכרו זה את זה, אבל בעניינים גשמיים סוף סוף הזיכרון הוא
29 חיצוני. **וְכֵן לְמַעַלָּה יוֹתֵר**, גם בעניינים רוחניים שהם למעלה מעניינים
30 גשמיים יכול להיות מצב של זיכרון חיצוני בלבד - **בְּכָלְלוֹת עֵנִין סֹדֵר**
31 **הַהֶשְׁתַּלְשָׁלוֹת כְּפִי שְׁקִבְעַת בְּסֹדֵר קְבוּעַ, שְׁשָׁרְשׁוּ לְמַעַלָּה** הוא
32 **מִבְּחִינַת יְחִיד חִצּוֹנִי דְּחֻקָּה וּבִינָה**⁴⁰ סדר ההשתלשלות כולו מקבל
33 שפע וחיות מיוחד (השפעה מתוך עומק ועצם העניין ולא רק מהחיצוניות
34 והסוף, בשונה מהאופן שבו בדרך כלל עוברים השפע והחיות מדרגה לדרגה
35 כך שרק הסוף של הדרגה העליונה מעביר להתחלת הדרגה העליונה) חכמה
36 ובינה וזאת משום שחכמה, הרעיון השכלי כפי שהוא נקודה ראשונית, מסמלת
37 את האין (והביטול), והבינה, הרעיון השכלי כפי שהוא בא בעומק, באורך
38 וברוחב ועם כל פרטיו, מסמלת את היש (והמציאות) וכללות השפעת החיות
39 האלוקית מדרגה לדרגה בסדר ההשתלשלות הוא הליך של יש מאין, ואף
40 שבאופן כללי יחוד הוא השפעה פנימית, אך בפרטיות יותר יש יחוד פנימי
41 ויחוד חיצוני, והחיות והשפע שבאה בסדר ההשתלשלות בדרך כלל נובעת
42 מייחוד חיצוני של חכמה ובינה ש'מוליד' וממשיך השפעה במידה הכרחית

43 לחיות וקיום העולמות, ואילו הייחוד הפנימי 'מוליד' השפעה גדולה הרבה
44 יותר שממנה באות הנשמות, **וְיִכְמֹוּ שְׁנֵתִּבְאָר לְעִיל**⁴¹ **לְגַבִּי הַחֲלוֹק**
45 **בֵּין כ"ה בְּאֵלֹל יוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם** על ידי יחוד חיצוני **לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה,**
46 **שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁבוּ נִבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן**⁴², **הִנֵּה עַל-יְדֹו**
47 **נִפְעַל יְחִיד פְּנִימִי דְּחֻקָּה**
48 **וּבִינָה].** **וְעַל הַזִּכְרוֹן**
49 **בְּחִצּוֹנִיּוֹת, שֶׁהוּא הַזִּכְרוֹן**
50 **עַל סֹדֵר הַהֶשְׁתַּלְשָׁלוֹת**
51 **שְׁנִמְשָׁךְ מִיְחָד חִצּוֹנִי**
52 **דְּחֻקָּה וּבִינָה** וכאמור זהו
53 הייחוד שמביא את השפע
54 ההכרחי לקיום העולמות,
55 **הֵיטָה פְּרִיטַת בְּרִית דְּנַח,**
56 **שְׁעֵנִינָה הוּא שִׁיְהִיָּה קִיּוֹם**
57 **כָּל סֹדֵר הַהֶשְׁתַּלְשָׁלוֹת,**
58 **שְׁבִמְשָׁךְ כָּל יְמֵי הָעוֹלָם**
59 **לֹא יִפְסְקוּ סֹדְרֵי הָעוֹלָם**
60 ככתוב בתורה, שלאחר המבול
61 כרת הקדוש-ברוך-הוא ברית עם
62 נח על המשך תמידי של קיום
63 סדרי העולם, "עוד כל ימי הארץ
64 זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף
65 ויום ולילה לא ישבתו" ובהמשך
66 נאמר "ואני הנני מקים את בריתי
67 אתכם... וזכרתי את בריתי אשר
68 ביני וביניכם". **אָף יִשְׁנֹו גַם**
69 **הַזִּכְרוֹן בְּפָנִימִיּוֹת,** שעליו

70 אמרו חכמינו ז"ל ביחס לאמירת פסוקי זיכרונות בראש השנה **יַעֲלֶה**
71 **זְכְּרוֹנְכֶם לִפְנֵי, שְׁעַל-זֶה הֵיטָה פְּרִיטַת בְּרִית דְּאִבְרָהֶם וּכְרִיתַת**
72 **בְּרִית דְּמֹשֶׁה** (וכאמור הנשמות באות מייחוד פנימי למעלה וגם הזיכרון
73 שלהם הוא לא זיכרון חיצוני כמו הזיכרון של העולם אלא זיכרון פנימי),
74 **וְכִמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאַרְכָּה**⁴³ **הַחֲלוֹק בֵּינֵיהֶם** בין שני הבריתות
75 הללו עצמן, היינו הברית של אברהם והברית של משה, **שְׁכְּרִיתַת בְּרִית**
76 **דְּאִבְרָהֶם הֵיטָה עַל תּוֹרָה וְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל** כי הארץ הובטחה לאברהם
77 אבינו בברית בין הבתרים והארץ היא גם מְשָׁל לענייני התורה והמצוות, כי
78 קיום התורה והמצוות נמשל לזריעה בארץ. כשם שגרעין קטן וחסר טעם
79 מצמיח פרי גדול וטעים ומזין כך למרות שקיום המצוות הוא על ידי פעולות
80 גשמיות פשוטות, הדבר ממשיך לעולם הזה גילוי אלוקות מעולמות עליונים
81 וכיוון שרצונו של הקדוש-ברוך-הוא לגלות אלוקות בעולם הזה יכול להתבצע
82 רק על ידי קיום התורה והמצוות על ידי בני ישראל הרי הוא זקוק להם,
83 כביכול, ולכן כורת איתם ברית על הארץ והתורה, היינו קיום התורה ומצוות
84 בעולם הזה, **וּכְרִיתַת בְּרִית דְּמֹשֶׁה הֵיטָה עַל עֵנִין הַתְּשׁוּבָה,**

(40) ראה לקו"ת שם מז, א. ובכ"מ. (41) אולי הכוונה למאמר דש"פ נצו"י כ"ה אלול תש"כ, שלע"ע לא הגיע לידינו (המו"ל).
(42) ויק"ר רפכ"ט. תוד"ה לתקופות — ר"ה ח, א. (43) אוה"ת תשא ע' ב"ז ואילך. ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל (סה"מ תר"ל
ע' קג ואילך). תרג"ד (סה"מ תרג"ד ע' קעד ואילך). וראה גם ד"ה אתם נצבים תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' שסג ואילך). ד"ה כי תשא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁזָהוּ מִה שֶׁכְּתוּב⁴⁴ כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה גו',
 2 דְּקָאֵי פסוק זה מדבר על עֲנִין הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא לְמַעַל מִתּוֹרָה
 3 וּמִצְוֹתֶיהָ (פֶּמְבָאָר לְעִיל⁴¹) כִּבְחֻטֵּת הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא שֶׁגַם אִם בְּנֵי
 4 יִשְׂרָאֵל יַעֲבִרוּ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וַיַּחֲטְאוּ וַיִּגְלוּ, בְּכָל זֹאת - "וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית
 5 רַאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם
 6 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" הֵינּוּ שְׂכֵרִית 1
 7 הַבְּרִית עַל הַתְּשׁוּבָה נִכְרְתָה עִם 2
 8 מֹשֶׁה וּבִכּוּחַ הַתְּשׁוּבָה שֶׁלֹּא מַעַלָּה 3
 9 מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת נִשְׁאָר הַיְּהוּדִי 4
 10 קָשׁוּר בַּקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא גַם אִם 5
 11 חָטָא וְגָלָה, וְהַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה 6
 12 לְהִיטֵב בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה, 7
 13 וּבְכָרְט בְּאֶרְבָּעִים יוֹם 8
 14 הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵם הֵיוּ הַפֶּעַם 9
 15 הַשְּׁנִיָּה שֶׁמֶשֶׁה רַבְּנוּ הִיָּה בְּהָר 10
 16 לְאַחֵר חֹטֵא הֶעֱגֵל שֶׁמֶרֶאשׁ 11
 17 חֹדֶשׁ אֶלּוּל עַד יוֹם 12
 18 הַכַּפּוּרִים שָׁבוּ נִפְעַל 13
 19 הָעֲנִין דְּסִלְחָתִי בְּכָרְטִיךָ⁴⁵ 14
 20 וְהָרִי דְּבָרֵי הַסְּלִיחָה הִלּוּ הֵם 15
 21 דְּבָרֵי הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא לְמִשְׁה 16
 22 בְּמַעֲנֵה לְעִנֵּין הַתְּשׁוּבָה, שֶׁאֵז 17
 23 בִּימֵי חוֹדֶשׁ אֶלּוּל וְעֶשְׂרֵת יְמֵי 18
 24 תְּשׁוּבָה מִיָּד שָׁנָה שֶׁהֵם 19
 25 בְּתַאֲרִיכִים שֶׁל אַרְבָּעִים הַיָּמִים 20
 26 הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה בְּהָר 21
 27 מְדַגְּשֵׁת כְּרִיתָת בְּרִית 22
 28 דְּמִשְׁה עַל עֲנִין הַתְּשׁוּבָה. 23
 29 אֲמָנָם, הַכּוֹנֵה וְהַתְּכַלִּית 24
 30 הִיא שֶׁמֶהֱזַכְרוֹן בְּפִנְיָמִיּוֹת 25
 31 בְּעִנֵּי תוֹרָה וּמִצְוֹת וּבְעִנֵּין 26
 32 הַתְּשׁוּבָה שֶׁהֵם עֲנִינִים פְּנִימִיִּים 27
 33 וְרוֹחֲנִיִּים יִמְשָׁךְ (בְּרַאשׁ הַשָּׁנָה 28
 34 וּבְכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה גַם בְּזָכְרוֹן 29
 35 בְּחֻצוֹנִיּוֹת בְּעִנֵּינִים גִּשְׁמִיִּים, וְהֵינּוּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיַּעֲלֶה 30
 36 זְכָרוֹנָם לְפָנָי לְטוֹבָה, שֶׁזָּהוּ הַזְכָּרוֹן בְּפִנְיָמִיּוֹת, וְכַפִּי 31
 37 שְׂאוּמָרִים בְּסִיּוֹם וְחֻתָּם הַבְּרִכָּה בְּרַכַּת זִיכְרוֹנוֹת בְּמוֹסָף שֶׁל רֹאשׁ 32
 38 הַשָּׁנָה זֹכֵר הַבְּרִית, שֶׁזָּהוּ כְּרִיתָת בְּרִית דְּאִבְרָהֶם (הַקְּשׁוּרָה 33
 39 עִם עֲקֵדַת יִצְחָק) וְכְרִיתָת בְּרִית דְּמִשְׁה — הָרִי זֶה פּוֹעֵל גַּם 34
 40 בְּזָכְרוֹן בְּחֻצוֹנִיּוֹת, וְגַם אֵת נֹחַ בְּאַהֲבָה זְכָרְתָּ, שֶׁהִיָּה גַם 35
 41 הַזְכָּרוֹן עַל עֲנִינִים חֻצוֹנִיִּים קִיּוֹם הָעוֹלָם וְהַשְׁפַּעַת גִּשְׁמִיּוֹת, שֶׁיִּמְשָׁךְ 36
 42 בְּכָל סֵדֶר הַהֲשִׁתְּלָשׁוּת, מִהַדְּרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת (חֲכָמָה וּבִינָה שֶׁהֵם רֹאשִׁית

43 הַהֲשִׁתְּלָשׁוּת וְהַשְׁפַּעַת מֵאֵין לִישׁ בְּרוּחָנִיּוֹת) עַד לְמִטָּה מִטָּה, בְּכַנִּי 44
 44 חֲיֵי וּמִזְוִנֵי רִוִּיחִי.
 45 (ו) וּבִאֲוֹר הָעֲנִין, דְּלִכְאוּרָה צָרִיךְ לְהִבִּין, מִהוּ הַצָּרִיךְ בְּזָכְרוֹן 46
 46 בְּנוֹגֵעַ לְכַחֲנִית הַפְּנִימִיּוֹת לְמַה בְּכָלל יֵשׁ צוּרָה בְּכִרְיָת בְּרִית וּבְחִיזוּק 47
 47 הַזִּכְרוֹן הַפְּנִימִי שֶׁל הַקְדוּשָׁה -
 48 בְּרוּךְ־הוּא בִּיחֹס לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, 48
 49 הָרִי בְּכַחֲנִית הַפְּנִימִיּוֹת 49
 50 יִשְׁנֵנו הָרָצוֹן הָעֲצָמִי 50
 51 דִּיבְחָר לָנוּ אֵת נִחְלָתָנוּ 51
 52 אֵת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהָב 52
 53 סֶלָה⁴⁶ וּמִבּוֹאָר בְּחִסְדֵּי כִי 53
 54 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַפֶּסֶק 54
 55 הִיא שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא בָּחַר 55
 56 בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֵב אֶת בְּנֵי 56
 57 יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן פְּנִימִי וְעֲצָמִי מֵאֵד, 57
 58 שֶׁהוּא נִעַלָה יוֹתֵר אֶפְלוֹ 58
 59 מֵעֲנִין הַתְּעַנּוּג, פֶּמְבָאָר 59
 60 בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאֶרְכָּה⁴⁷ 60
 61 שֶׁהָרָצוֹן מְגַלָּה (גֵּיט 61
 62 אַרְוִיס) יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר 62
 63 הַתְּעַנּוּג כִּי אֵף שֶׁבְּדֹרֵךְ כָּלל 63
 64 הַסֵּדֶר הַרְגִּיל שֶׁל הַדְּרוֹת 64
 65 הָעֲלִיּוֹנוֹת, וְכֵן גַּם שֶׁל כּוּחוֹת 65
 66 הַנֶּפֶשׁ הוּא שֶׁהַתְּעַנּוּג נִעַלָה מִהַרְצוֹן 66
 67 (וְאֵדָם רּוֹצֵה בְּדָבָר מְסוּיִים 67
 68 כְּתוּצָה מִכֵּךְ שֶׁהַדְּבָר גּוֹרֵם לוֹ 68
 69 עוֹנֵג, וּבְכָל שֶׁהַתְּעַנּוּג גְּדוֹל יוֹתֵר כֵּךְ 69
 70 הַרְצוֹן גְּדוֹל וְחֹזֵק יוֹתֵר), יֵשׁ 70
 71 בְּחִינָה נְעִלִית יוֹתֵר בְּרָצוֹן, "רָצוֹן 71
 72 עֲצָמִי" שֶׁנְּעִלִית יוֹתֵר מֵעוֹנֵג 72
 73 וּמִהוּוֹה בִּטְיוֹ חֹזֵק יוֹתֵר שֶׁל 73
 74 עוֹמֵק פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ. 74
 75 וְכִידּוּעַ הָרָאָה וְהַדְּגָמָה 75
 76 בְּזֶה גַם לְמִטָּה מִהַרְצוֹן 76
 77 הָעֲצָמִי דִּישְׁרָאֵל, כִּשֶּׁם שֶׁלְקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא יֵשׁ, כְּבִיכּוֹל, רָצוֹן עֲצָמִי לְבָנֵי 77
 78 יִשְׂרָאֵל, כֵּךְ יֵשׁ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל רָצוֹן עֲצָמִי לְקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא וְכוּיּוֹן שֶׁהַרְצוֹן 78
 79 הָעֲצָמִי שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַלּוּקוֹת הוּא לְמַעַל מֵעוֹנֵג, הָרִי זֶה מִהוּוֹה מִשֶּׁל לְרָצוֹן 79
 80 הָעֲצָמִי שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאָר אֶת עֲנִינֵי שֶׁל 80
 81 הַרְצוֹן הָעֲצָמִי לְמִטָּה, בְּכַנִּי יִשְׂרָאֵל כְּמֵאֲמָר "כִּי אֲדַמּוּ"ר הִזְקֵן⁴⁸ 81
 82 שְׂאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי אֵינוֹ יָכוֹל וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִיטֵב נִפְרָד 82
 83 מֵאַלְקוֹת, שֶׁרָצוֹן זֶה הוּא רָצוֹן עֲצָמִי, וְעַד שֶׁמִּבְּיָא לְיָדֵי 83
 84 מְסִירָת נֶפֶשׁ בְּפַעַל, וּמֵאַחֵר שֶׁהַרְצוֹן הוּא גּוֹרֵם מְסִירָת נֶפֶשׁ בְּפַעַל, וְיִתּוֹר 84

(הב') תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' קמד ואילך). (44) נצבים ל, יא וברמב"ן שם. וראה לקו"ת שם מה, ג. (45) תנחומא פקודי יא. פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. (46) תהלים מז, ה. (47) ראה המשך תע"ב שם (ע' תז ואילך). וראה גם ד"ה ביום השמע"צ תש"כ פ"ג (סה"מ תש"כ ע' כ ואילך). (48) אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ד' ע' שפד. הועתק ב"היום

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על החיים כפשוטו, ברור שמדובר ברצון עצמי עד כדי כך שאין דבר כלשהו
2 בתוך נפש האדם שגורם ומעורר אותו כי המסירות נפש יכולה לבוא רק בגלל
3 רצון עצמי שלמעלה מכל כוח אחר ואין שום גורם שיכול לעורר רצון כזה
4 וידוע⁴⁹ שענין המסירות-נפש הוא דוקא מצד רצון שאינו

5 קשור עם שכל, שהרי

6 השכל אינו מחיב ואינו

7 נותן מקום לענין

8 המסירות-נפש (שכל)

9 טראגט ניט און בריינגט

10 ניט צו מסירות נפש),

11 שכן על פי שכל יכולים להיות

12 נימוקים שונים מדוע עדיף

13 להישאר בחיים ולא למסור את

14 הנפש ויתירה מזה, לא זו

15 בלבד שמסירות נפש היא מעצם

16 מהותה למעלה מטעם ודעת ולא

17 דבר שמחוייב לפי ההיגיון אלא

18 צעד שנובע רק מ'רצון עצמי'

19 אלא יתירה מזו שרצון זה

20 למסור את הנפש אין בו גם

21 ענין הענג, כי גם אם

22 היה בזה ענג, לא היה

23 בא לידי מסירות נפש

24 אמתית כי גם עונג לא יכול

25 להיות סיבה וגורם לוותר על

26 החיים לחלוטין למען מטרה

27 מסוימת והדבר בא אך ורק מכוח

28 עוד יותר עמוק ופנימי בנפש,

29 וכדי לבוא למסירות נפש

30 אמתית הרי זה דוקא

31 על-ידי רצון עצמי, שלא

32 זו בלבד שאינו מדוד

33 על-פי טעם ודעת ושכל,

34 אלא עוד זאת, שאינו

35 קשור עם ענין הענג,

36 ומזה מוכח, שזהו רצון

37 שלמעלה מענג ולא בחינת

38 הרצון שבה מדובר בדרך כלל

39 והיא למטה מענג, שלכן

40 יכול רצון זה להביא לידי

41 מסירות נפש למטה

42 בפעל, מסירות נפש אמתית שאין בה ענג. ומאחר שהרצון של

43 הקדוש-ברוך-הוא בבני ישראל (שעליו נאמר "יבחר לנו את נחלתנו" וגו') הוא

44 'רצון עצמי', בדומה לרצון של היהודי המניע אותו למסירות נפש שהוא 'רצון

45 עצמי' למעלה מהשכל ולמעלה מהענג, למה בכלל יש צורך לעורר אותו?

46 אף-על-פי-כן, הנה גם בבחינת הפנימיות צריך לפעל ענין

47 הזכרון, כי, אף שלא שיה'רצון העצמי יתבטל וייעלם

48 לחלוטין חס-ושלום, מפל-מקום, אפשר ייתכן שיהיה בהעלם

49 לפי שעה לזמן מסויים.

45 עצמי' למעלה מהשכל ולמעלה מהענג, למה בכלל יש צורך לעורר אותו?
46 אף-על-פי-כן, הנה גם בבחינת הפנימיות צריך לפעל ענין
47 הזכרון, כי, אף שלא שיה'רצון העצמי יתבטל וייעלם
48 לחלוטין חס-ושלום, מפל-מקום, אפשר ייתכן שיהיה בהעלם

49 לפי שעה לזמן מסויים.

50 וזהו ענין אמירת פסוקי

51 זכרונות, שמביאים ראיה

52 לענין הזכרון הפנימי

53 מפסוקי התורה, שעל-

54 ידי-זה פועלים שיהיה

55 הזכרון בפנימיות, וזכר

56 הברית, בריתת ברית

57 דאברהם, ובעמק יזרעאל,

58 בריתת ברית דמשה על

59 התשובה, ועל-ידי-זה

60 לאחר שמעוררים ענין כריתת

61 הברית והזכרון של אברהם

62 (וזכרון פנימי, בענינים רוחניים

63 של תורה ומצוות ותשובה)

64 נמשך גם הזכרון

65 בחזונויות, וגם את נח

66 באהבה זכרת, שזהו

67 הזכרון שנוגע לכל סדר

68 ההשתלשלות, ועד לזכרון

69 גם בענינים גשמיים למטה

70 מעשרה טפחים בכל

71 צרכי האדם.

72 (ז) ועל-פי-זה יש לבאר

73 מאמר רבותינו ז"ל שבו

74 נפתח המאמר אל יפטר

75 אדם מחברו אלא מתוך

76 דבר הלכה, שמתוך כך

77 זכרהו. דהנה, נתבאר

78 לעיל (סעיף ב) שמצד

79 סדר ההשתלשלות

80 (שנעשה מצד רצון

81 הבורא שתהיה דירה

82 בתחתונים⁵⁰) ישנו ענין

83 ירידת הנשמה למעלה,

84 מאגרא רמה מגג גבוה, עד

85 שבאה למטה, לבריא

86 עמיקתא לבור עמוק, במדידות והגבלות העולם, עד שיכול

87 להיות ענין של העלם והסתור

88 דיפטר אדם היהודי מחברו הקדוש-ברוך-הוא. ולכן צריך

89 עמיקתא לבור עמוק, במדידות והגבלות העולם, עד שיכול

90 להיות ענין של העלם והסתור

91 דיפטר אדם היהודי מחברו הקדוש-ברוך-הוא. ולכן צריך

92 עמיקתא לבור עמוק, במדידות והגבלות העולם, עד שיכול

יום" כה תמוז. ועוד. (49) המשך תע"ב שם (ע' טז). (50) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לפעל שיהיה זוכרהו (על-דרך שיעלה זכרונכם לפני
2 לטובה), והינו, לעורר את השרש של נשמות ישראל כפי
3 שהוא בבחינת הפנימיות שלמעלה (לפני), ועד לבחינת
4 הפנימיות שהיא נעלית יותר מבחינת החקמה וגם מבחינת

5 הענג שלמעלה, שזהו

6 הרצון העצמי שלמעלה
7 (על-דרך שבראש השנה
8 מידי שנה בשנה צריכים
9 לפעל מחדש את התעוררות
10 הזכרון בפנימיות, לפי
11 שכל הענינים חוזרים
12 לקדמותם⁵¹ כפי שהיו לפני

13 בריאת העולמות וצריך לעורר
14 אצל הקדוש-ברוך-הוא בכל שנה
15 מחדש את הרצון לברוא עולמות
16 ולמלוך עליהם, ולכן צריכה
17 להיות ההמשכה מבחינת
18 נעלית יותר מהבחינה שבה חזרו כל הענינים, שזהו
19 שבה חזרו כל הענינים
20 בשנים הקדמות, שזהו
21 בחינת 'רצון עצמי'
22 'שלמעלה משכל וענג).

23 וענין זה נעשה על-ידי
24 דבר הלכה דוקא. דהנה,
25 מבאר בארקה ב'אגרת
26 הקדש'⁵² בפרוש מאמר
27 רבותינו ז"ל⁵³ כל
28 השוה הלכות בכל יום
29 מובטח לו שהוא בן עולם הבא
30 כו', הלכות דייקא ודווקא

31 חלק ההלכות שבתורה נקרא
32 'כתרה של תורה', שענין
33 ההלכות הוא שבהם
34 נמצא רצון העליון (בחינת
35 הכתר שלמעלה מעשר
36 הספירות) בגלוי כי הרצון
37 העליון התלבש במצוות התורה

38 (שמספרן תרי"ג ובתוספת שבע מצוות דרבנן – בגימטריא 'כתר') ובעוד
39 שבתורה שבכתב הרצון העליון שבמצוות הוא נעלם ונסתר (כפי שצוטט
40 לעיל מאגרת הקודש שבתניא לגבי מצות תפילין, למשל) הרי בהלכות
41 הפסוקות הרצון העליון שבמצוות הוא גלוי וידוע ולכן השונה הלכות דווקא
42 מובטח לו שהוא בן עולם הבא כי בלימוד ההלכה נפש האדם מלוכשת
43 ברצון העליון.

צריך לפעל שיהיה זוכרהו (על-דרך שיעלה זכרונכם לפני
לפני לטובה), והינו, לעורר את השרש של נשמות
ישראל כפי שהוא בבחינת הפנימיות שלמעלה (לפני),
ועד לבחינת הפנימיות שהיא נעלית יותר מבחינת
החקמה וגם מבחינת הענג שלמעלה, שזהו הרצון
העצמי שלמעלה (על-דרך שבראש השנה צריכים לפעל
הזכרון בפנימיות, לפי שכל הענינים חוזרים
לקדמותם⁵¹, ולכן צריכה להיות ההמשכה מבחינה
נעלית יותר מהבחינה שבה חזרו כל הענינים, שזהו
בחינת 'רצון עצמי' שלמעלה משכל וענג). וענין זה
נעשה על-ידי דבר הלכה דוקא. דהנה, מבאר בארקה
ב'אגרת הקדש'⁵² בפרוש מאמר רבותינו ז"ל⁵³ כל
השוה הלכות בכל יום כו', הלכות דייקא, שענין
ההלכות הוא שבהם נמצא רצון העליון בגלוי. ולכן,
הנה כפי שהרצון העצמי שלמעלה יהיה כלי ויתקשר עם
הרצון העצמי שלמעלה, הרי זה נעשה (לא על-ידי ענין
שבשכל, ככל שתגדל מעלת השכל, ואפלו לא על-ידי
ענין של ענג, אלא) על-ידי ענין הרצון, שזהו ענין דבר
הלכה, שבה ישנו רצון העליון כמו שהוא, ללא ערוב
ענינים נוספים זולת הרצון, וכפי שמסים במאמר⁵⁴ גדל
הענין דהלכה פסוקה, שבה כל עמק עצמות רצון
העליון.

(ח) ומסים אדפרתן מלתא כו' כל ארץ שגור עליה
אדם הראשון לשוב נתישבה, וכל ארץ
שלא גור עליה אדם הראשון לשוב לא נתישבה.
והענין בזה, פמבאר במאמר⁵⁴ שאדם הראשון הוא
פרצוף אדם קדמון, וגזרת אדם הראשון הוא מחשבה

הראשון לשוב נתישבה, וכל ארץ שגור עליה אדם
הראשון לשוב לא נתישבה. והענין בזה, פמבאר במאמר⁵⁴
דשנת תרפ"ט שאדם הראשון האמור כאן הוא משל לבחינה רוחנית
עליונה הנקראת 'פרצוף' (תבנית שלימה הכוללת כוחות וענינים רבים כשם
שפרצוף האדם הגשמי, להבדיל, כולל כמה כוחות שונים) אדם קדמון,
היא בחינה עליונה באלוקות שלמעלה מהעולמות שבהם יש ספירות ואורות

44 ולכן, הנה כפי שהרצון העצמי שלמעלה יהיה כלי ויתקשר
45 עם הרצון העצמי שלמעלה, הרי זה נעשה (לא על-ידי ענין
46 שבשכל, ככל שתגדל מעלת השכל, ואפלו לא על-ידי ענין
47 של ענג כפי שהוסבר לעיל שדרך כלל העונג הוא למעלה מהרצון אבל
48 הרצון העצמי נעלה לא רק

49 מהשכל אלא גם מהעונג ולכן
50 ההתקשרות והחיבור (ההיפך
51 מ'יפטר' שענינו ריחוק ופירוד,
52 היא לא על ידי שכל (שלמטה
53 מרצון רגיל) וגם לא על ידי עונג
54 (שלמעלה מרצון רגיל) אלא)

55 על-ידי ענין הרצון
56 העצמי, שזהו ענין דבר
57 הלכה, שבה ישנו רצון
58 העליון כמו שהוא, ללא
59 ערוב ענינים נוספים
60 זולת הרצון, וכפי
61 שמסים במאמר⁵⁴ הנ"ל
62 דשנת תרפ"ט גדל הענין
63 דהלכה פסוקה, שבה
64 כל עמק עצמות רצון
65 העליון וזה לשונו: "ממשיכים

66 אור זה שהוא גילוי העצמות
67 ברוך הוא כמו שהוא לפני
68 הצמצום... וזהו ענין הלכה
69 שמולכים וממשיכים את אור
70 אין סוף הבלי גבול... הליכות
71 עולם לו, היינו בכדי שיהי גילוי
72 העצמות כמו שהוא לפני
73 הצמצום וזהו ל"ו הוא על ידי
74 הלכות דווקא, דבהלכה פסוקה
75 הרי בזה כל עומק עצמות רצון
76 העליון".

(ח) ומסים במאמר חכמינו
ז"ל שבו נפתח המאמר
אדפרתן מלתא כו' כל
ארץ שגור עליה אדם
הראשון לשוב נתישבה, וכל ארץ שגור עליה אדם
הראשון לשוב לא נתישבה. והענין בזה, פמבאר במאמר⁵⁴
דשנת תרפ"ט שאדם הראשון האמור כאן הוא משל לבחינה רוחנית
עליונה הנקראת 'פרצוף' (תבנית שלימה הכוללת כוחות וענינים רבים כשם
שפרצוף האדם הגשמי, להבדיל, כולל כמה כוחות שונים) אדם קדמון,
היא בחינה עליונה באלוקות שלמעלה מהעולמות שבהם יש ספירות ואורות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מסוגים שונים ונבדלים זה מזה אלא בה כל 'סדר ההשתלשלות' וכל העולמות
2 וכל המאורעות שמהביראה ועד ימות המשיח נכללים בסקירה אחת (כאדם
3 הרוצה לבנות בית שכאשר הבית מתחיל לעלות במחשבתו, כל הפרטים של
4 הגג הקירות והחלונות נכללים במחשבה אחת ויחידה) וְגִזְרֵת אָדָם

ה'ראשון הוא מַחֲשָׁבָה

6 הַקְדוּמָּה האחת, הכללית
7 ד'אָדָם קְדָמוֹן, וְהִינוּ, 2
8 דָּכָל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם
9 וְעִנְיָנֵיהֶם הֵם עַל-פִּי
10 הַגְּזֵרָה דְּהַשְׁגָּחָה
11 הָעֲלִיוֹנָה כְּפִי שְׁעָלָה
12 בַּמַּחֲשָׁבָה הַקְדוּמָּה
13 ד'אָדָם קְדָמוֹן' שלאחר מכן
14 בדרגות הרבות של סדר
15 ההשתלשלות באה לידי ביטוי
16 בפרטים ופרטי פרטים רבים מאד
17 אבל כולם כלולים ב'מחשבה
18 הקדומה דא"ק' וכל מה שנברא
19 וכל מה שמתרחש בכל העולמות
20 הוא בהשגחה פרטית.

21 ובפְּרָטִיּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ בָּזָה
22 בהשגחת הקדוש-ברוך-הוא על
23 כל העולמות ועל כל הנבראים
24 ב' אופנים, השגחה בצורה
25 חיובית, מה יהיה ואיך יהיה ומתי
26 יהיה - אָרְץ שְׁגֹזֵר עָלֶיהָ
27 אָדָם הָרָאשׁוֹן לְיִשׁוּב
28 נְתִישָׁבָה, והשגחה בצורה
29 שלילית, מה לא יהיה - וְאָרְץ
30 שְׁלֹא גֹזֵר עָלֶיהָ אָדָם
31 הָרָאשׁוֹן לְיִשׁוּב לֹא
32 נְתִישָׁבָה, שֶׁהֵם שְׁנֵי אופנים
33 בהשגחת ה' על העולם יש להם
34 ב' אופנים מקבילים
35 בַּעֲבוּדַת הָיוֹ', עֲבוּדָה
36 בְּאִפְסָן שֶׁל חֵיבוֹב בַּצַּד
37 הַטּוֹב, עַל-יְדֵי קִיּוֹם

38 מַצּוֹת עֲשֵׂה, וְעֲבוּדָה בְּאִפְסָן שֶׁל שְׁלִילָה בַּצַּד הַהֶפְכִּי, עַל-יְדֵי
39 שְׁמִירַת מַצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, וּבִכְלָלוֹת הֵם שְׁנֵי הָעִנְיָנִים דְּסוּר
40 מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב⁵⁵. וּבִכְלָלוֹת הָעֲבוּדָה בְּשְׁנֵי סוּגֵי אֲרָצוֹת אֱלוֹ
41 הָיָא עַל-פִּי הַגְּזֵרָה דְּהַשְׁגָּחָה הָעֲלִיוֹנָה הַמְכוּנָה כֹּל אֶחָד וְאֶחָד
42 באיזה מקום באיזה זמן ובאיזה אופן אדם פרטי זה יעבוד את ה'.
43 וּמִמְשִׁיף בְּמֵאָמֵר: כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵⁶ מֵה' מַצְעֲדִי גָבֵר כּוֹנֵנִי
44 וְדִרְכּוֹ יִחְפֹּץ [וְכִידּוּעַ תּוֹרַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וּכ"ק אֲדָמוֹר

45 הַזֶּקֶן⁵⁷ עַל הַפְּסוּק, שֶׁכְּאֶשֶׁר יִהְיֶה בָּא לְמָקוֹם מְסִים, עָלָיו
46 לְדַעַת שֶׁהַשְׁגָּחָה הָעֲלִיוֹנָה הַבִּיָּאָה אוֹתוֹ לְמָקוֹם זֶה, וְהַפְּנִינָה
47 בָּזָה הִיא כְּדֵי שְׁדַרְכּוֹ — שֶׁל הַקֶּבֶ"ה — יִחְפֹּץ הֵינּוּ שֶׁהִיהָדִי
48 בֹּא לְאוֹתוֹ מְקוֹם מְסִים כְּדֵי לַחְפוּץ וּלְרִצּוֹת וּלְקַיֵּם שֵׁם אֵת דִּרְכּוֹ שֶׁל

49 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא, כּוֹלֵל גַּם
50 הַפְּרוּשׁ הַנוֹסֵף בַּפְּסוּק
51 שְׁ(דַרְכּוֹ) יִחְפֹּץ קָאֵי עַל
52 הַקֶּבֶ"ה ולא על האדם, היינו
53 שהקדוש-ברוך-הוא מביא את
54 האדם למקום מסוים ובזמן
55 מסוים בהתאם לרצון העליון של
56 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא], לְהַצְלִיחַ
57 לְאִישׁ וְאִישׁ בַּעֲבוּדָתוֹ
58 בְּתוֹרָה וּמַצּוֹת וּבְכָל
59 עִנְיָנָיו הַגְּשָׁמִיִּים בְּכֵדִי
60 לְהַשְׁלִים הַפְּנִינָה הָעֲלִיוֹנָה
61 לְהִיּוֹת וְתוֹרָה אוֹר בְּאוֹר
62 כִּי טוֹב (ובכך מסתיים המאמר
63 דשנת תרפ"ט).

64 וַיֵּשׁ לוֹמֵר בְּבֹאֹר קֶשֶׁר
65 הָעִנְיָנִים בְּמֵאָמֵר רַ"ל זֶה
66 שתחילתו בענין לימוד ואמירת
67 דבר הלכה לעורר את הזיכרון
68 למעלה כדי לנמנע ריחוק ופירוד
69 מאלוקות וסופו בענין ההשגחה
70 פרטית המכוונת את דרכו של כל
71 אדם כיצד יעבוד את ה', שֶׁכְּדֵי
72 שְׁיִהְיֶה זֹכְרָהוּ וְהָאֵדָם יִהְיֶה
73 קָרוֹב לְאֱלֹקוֹת, לֹא מְסַפֵּיק
74 לְמוֹד דְּבֵר הַהֲלָכָה,
75 לְמוֹצִיאֵיהֶם בִּפְהָ⁵⁸
76 כמאמר חכמינו ז"ל על הפסוק
77 "חיים הם למוצאיהם" —
78 לְמוֹצִיאֵיהֶם בְּפֶה שְׂדֵרֵי הַתּוֹרָה
79 מְשִׁיכִים חַיִּים לְמִי שֶׁמִּבְטָא אֵת
80 לְיִמּוּדוֹ בְּדִבּוּר פֶּה וּמְכַאֵן שִׁישׁ
81 מַעֲלָה גְדוּלָּה בְּדִבּוּר בְּדִבּוּרֵי

82 תּוֹרָה כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ אֲבָל בְּכֹךְ לֹא דִי, אֲלֹא נֹסֵף עַל הַמַּחֲשָׁבָה
83 מִמַּחֲשָׁבָה לְדַבּוּר, צָרִיף לְהִיּוֹת נִמְשָׁף גַּם בַּעֲבוּדָה בְּפִעֵל,
84 לְקַיֵּם גְּזֵרַת אָדָם הָרָאשׁוֹן וְכַמּוֹר הַכוּנָה לְבַחֲנֵת 'אָדָם קְדָמוֹן'
85 בְּאֱלֹקוֹת בְּכָל אָרְץ לְפִי עִנְיָנָה, לְיִשׁוּב אוֹ שְׁלֹא לְיִשׁוּב (כְּמוֹ)
86 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁלֹא מְסַפֵּיק אֲמִירַת פְּסוּקֵי זְכָרוֹנוֹת, אֲלֹא
87 צָרִיף גַּם עֲנִין הַמַּעֲשֵׂה תְקִיעָה בְּשׁוּפָר בְּפוּעֵל, שְׁזָהוּ אוֹמְרוֹ בְּגִמְרָה
88 שְׂכָדִי שִׁיעֵלָה זִכְרוֹנְכֶם לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֹא דִי בְּאֲמִירַת הַפְּסוּקִים בְּדִבּוּר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אלא ובמה בשופר³⁴, כמבאר בארבה במאמרים שלפני-זה⁵⁹
 2 שנאמרו בראש השנה שנה זו תשכ"א שמדי שנה בראש השנה יש המשכת
 3 אור חדש שלא היה בשנים הקודמות ולכן מדי שנה יש לעורר ולבנות מחדש
 4 את ענין מלכות הקדוש-ברוך-הוא על העולמות והנבראים אך כדי שהאור

5 החדש אכן יומשך למטה לא די

6 באמירה בריבור אלא צריכה

7 להיות פעולה גשמית מעשית

8 שהיא התקיעה בשופר).

9 (ט) וזהו אל יפטר אדם

10 מחבירו אלא מתוך דבר

11 הלכה שמתוך כך

12 זוכרהו, כמבאר בארבה

13 בהמשך תרס"ו⁶⁰ שבצעם

14 ירידת הנשמה בגוף היא מצב

15 שעלול לגרום פירוד בין הקדוש

16 ברוך-הוא והנשמה אלא

17 שהירידה היא לצורך עלייה

18 ולשם העלייה ולכן האדם יכול

19 להמשיך להיות קשור באלוקות

20 למרות הירחוק, כמבואר שם

21 המשל מן מלך

22 ששולחו המלך הרחק

23 ממנו כדי לגלות על-ידי

24 זה מה שביקלתו של בן

25 המלך לפעל במרחקים,

26 כאשר איננו נמצא לצד אביו

27 המלך כו', וכן יתגלו בו כוחות

28 שלא היו מתגלים בהיותו ליד

29 אביו המלך ואין לו ניסיונות

30 קשים ולכן נותן לו המלך

31 לבנו מלכתחלה בעת הפרידה

32 ביניהם איזה דבר חפץ

33 כלשהו שישאר ביד בן המלך

34 תמיד שיזכרנו עד אשר

35 יחזרו ויתראו (כמו

36 שמבאר במאמר⁶¹),

37 ובנמשל – כאשר הנשמה יורדת לגוף בעולם הזה הגשמי נותן הקדוש-ברוך

38 הוא בידה דבר מסוים שזהו ענין דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו,

39 היינו, שעל-ידי-זה שנותן לו דבר ההלכה, ברור הדבר בלי

40 ספק שלמרות גדול הירידה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, כנ"ל, בסופו של

41 דבר לא יהיה פירוד חס ושלום - שלא ידח ממנו נדח⁶², אלא יהיה

42 זוכרהו כל הזמן בלי הפסק, עד אשר יחזרו ויתראו.

43 וזהו גם באור דיוק הלשון אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך

44 דבר הלכה, דלקאורה הנה ליה למימר בקצור יותר, יפטר

אומרו ובמה בשופר³⁴, כמבאר בארבה במאמרים
 שלפני-זה⁵⁹).

(ט) וזהו אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה
 שמתוך כך זוכרהו, כמבאר בארבה בהמשך

תרס"ו⁶⁰ המשל מן מלך ששולחו המלך הרחק ממנו
 כדי לגלות על-ידי-זה מה שביקלתו של בן המלך לפעל

כו', ולכן נותן לו מלכתחלה איזה דבר שיזכרנו עד אשר
 יחזרו ויתראו (כמו שמבאר במאמר⁶¹), שזהו ענין דבר

הלכה, שמתוך כך זוכרהו, היינו, שעל-ידי-זה שנותן לו
 דבר ההלכה, ברור הדבר שלא ידח ממנו נדח⁶², אלא

יהיה זוכרהו, עד אשר יחזרו ויתראו. וזהו גם באור דיוק
 הלשון אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה,

דלקאורה הנה ליה למימר בקצור יותר, יפטר אדם
 מחבירו מתוך דבר הלכה. אף הענין הוא, שבזה מדגש

שלוילי זאת שמלכתחלה נתן דבר הלכה שמתוך כך
 זוכרהו, לא היה כלל מעמד ומצב דיפטר אדם מחבירו,

כי אם מעמד ומצב דאל יפטר אדם מחבירו, וכל
 האפשרות לירידה דיפטר אדם מחבירו, אינה אלא צריך

עליה (על-דרך האמור לעיל (סעיף ג) בנוגע לכונת
 הצמצום שעל-ידו נעשית האפשרות להענין דיפטר

אדם מחבירו, שהוא בשביל הגלוי כו'), כדי שיהיה
 זוכרהו כל זמן שגמצאים בשליחות. וכאמור, שברור

הדבר שיהיה זוכרהו, וברור הדבר שיחזרו ויתראו,
 וכמשל בן המלך שהיה בשביה וחוזר לאביו המלך,

שאז השמחה היא גדולה ביותר⁶³, ושמחה זו פורצת כל
 הגדרים⁶⁴, ונמשך עצמותו ומהותו יתברך עד למטה

מעשרה טפחים, שתהיה דירה לו יתברך בתחתונים.
 לאביו המלך, שאז השמחה היא גדולה ביותר⁶³ (ובלשון רבנו

זקוק בתניא: לגבי עבודת ה' בשמחה: "תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה
 היא שמחת הנפש בצאתה (כאשר היא משתחררת) מהגוף המתועב ושבה אל

בית אביה כנעוריה בשעת התורה והעבודה... ואין לך שמחה גדולה כצאת
 מהגלות והשביה כמשל בן מלך שהיה בשביה וטוהן בבית האסורים ומנוול

באשפה ויצא לחפשי אל בית אביו המלך"), ושמחה זו פורצת כל
 הגדרים⁶⁴, ונמשך עצמותו ומהותו יתברך עד למטה
 מעשרה טפחים, שתהיה דירה לו יתברך בתחתונים.

45 אדם מחבירו מתוך דבר הלכה ומדוע נאמר הדבר דווקא בלשון
 46 שלילה ובאריכות יותר? אף הענין הוא שאכן במכוון לא נאמר הדבר
 47 בלשון שמשמעו שישנה דרך כיצד יפטר אדם מחבירו ויתרחק ח"ו מאלוקות
 48 (אלא שיש עצה כיצד למנוע זאת) אלא הדבר נאמר בדווקא בלשון ששוללת
 49 לחלוטין את האפשרות של

50 "יפטר" ויתרחק, ושבזה
 51 מדגש שלוילי זאת
 52 שמלכתחלה נתן דבר
 53 הלכה שמתוך כך
 54 זוכרהו, לא היה כלל
 55 מעמד ומצב דיפטר אדם
 56 מחבירו, כי אם מעמד
 57 ומצב דאל יפטר אדם
 58 מחבירו, וכל האפשרות
 59 לירידה דיפטר אדם
 60 מחבירו וכללות ירידת הנשמה
 61 בגוף, אינה אלא צריך
 62 עליה (על-דרך האמור
 63 לעיל (סעיף ג) בנוגע
 64 לכונת הצמצום שעל-ידו
 65 נעשית האפשרות להענין
 66 דיפטר אדם מחבירו,
 67 שלכאורה הצמצום מהווה העלם
 68 והסתר גדול על האלוקות אבל
 69 האמת היא שהוא מלכתחילה
 70 בשביל הגלוי כו'), כדי
 71 שיהיה זוכרהו כל זמן
 72 שגמצאים בשליחות של
 73 הנשמה בעולם הזה. וכאמור,
 74 שברור הדבר בלי ספק
 75 שיהיה זוכרהו לכל אורך
 76 השליחות כנ"ל, וברור הדבר
 77 שיחזרו ויתראו בסיום
 78 השליחות, וכמשל בן
 79 המלך שהיה בשביה אבל
 80 בסופו של דבר - וחזור

רע"א (59) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ג (סה"מ תשכ"א ע' ה.) (60) ס"ע שפ ואילך. (61) סה"מ תרפ"ט ע' 253. (62) שמואל-ב יד, יר. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. (63) ראה תניא פל"א (מ, סע"א ואילך). (64) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

בס"ד. משיחות ש"פ נח, ד' מרחשון ה'תשמ"ט.

28 שייכת הפעולה בעולם (בגלל המבול), חוזרים
29 ומדגישים הצורך והחיוב דפעולה בעולם.

30 ועפ"ז, כשיהודי צריך להתחיל העבודה בעולם
31 באופן מחודש (לאחרי חידוש הבריאה והאדם בשנה
32 החדשה) – מתאים הלימוד וההוראה מפ' בראשית
33 (שבה מודגש עיקר החידוש דעבודת האדם) יותר
34 מאשר הלימוד וההוראה דפ' נח (שההדגשה אודות
35 עבודת האדם אינה דבר חידוש), ומדוע נקבע –
36 בהשגחה פרטית – שהתחלת העבודה בעולם היא
37 בזמן שבו צריך "לחיות" ¹³ עם פ' נח דוקא?

זאת ועוד:

38 הפעולה בעולם כפי שהיא בפ' נח קשורה עם מצב
39 בלתי־רצוי – ענין המבול. וכידוע פתגם כ"ק מו"ח
40 אדמו"ר ¹⁴ שהשבוע דפרשת נח הוא "שבוע אפור" ("א'
41 קאלעמוטנע וואך"), ולעומת זאת, פרשת בראשית היא
42 פרשה שמחה ("א' פריילעכע סדרה"). וא"כ, ראוי יותר
43 להתחיל את העבודה בעולם על כל השנה כולה – בפ'
44 בראשית, סיפור כללות הבריאה באופן ד"וירא אלקים
45 את כל אשר עשה והנה טוב מאד" ¹⁵, ולא להתחיל
46 ב"שבוע אפור", פרשת נח, שבה מסופר אודות ענין
47 המבול?!

48 לכאורה, יכולים לתרץ בפשטות שהקשר והשייכות
49 להתחלת העבודה בעולם לפ' נח (יותר מאשר לפ'
50 בראשית) הוא – הדגשה רק בגלל המעבר מעולם של
51 קדושה (תשרי) לעולם של חולין (מרחשון), בדוגמת
52 היציאה מן התיבה לעולם, עולם שיש בו "מים רבים"
53 כו' (כנ"ל), אשר, יציאה כזו גורמת (לפעמים) למצב
54 רוח אפורי ("קאלעמוטנע"), שכל זה אינו שייך בפ'
55 בראשית, שבה מדובר אודות התחלת הבריאה ממש,
56 ולא שינוי ממצב שלפנ"ז כו';

57 אמנם, כד דייקת שפיר, הרי, מכיון שכל עניני
58 התורה הם בתכלית הדיוק בכל הפרטים, מסתבר לומר,
59 שהקשר והשייכות לפ' נח (יותר מאשר לפ' בראשית)
60 הוא (לא רק בגלל המעבר מחודש תשרי לחודש
61 מרחשון, אלא גם) בגלל עצם הענין דעבודת ופעולת
62 האדם בעולם, שבפ' נח מודגש בזה עילוי מיוחד גם
63 לגבי פ' בראשית, כדלקמן.

1 א. ענינה המיוחד של שבת פרשת נח – שהיא
2 השבת הראשונה בחודש מרחשון, שבו מתחילה
3 העבודה היום־יומית דשנה החדשה:
4 שבת בראשית היא לעולם בחודש תשרי –
5 ה"מרובה במועדות" ¹, שבו עיקר העבודה היא בעניני
6 קדושה, ואילו שבת פרשת נח היא לאחרי ר"ח
7 מרחשון, שבו מתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" ² –
8 לעבודתו בעניני חולין, "מעשיך" ו"דרכיך", להמשיך
9 בהם אור הקדושה, ובלשון הידוע ³ – לעשות לו ית'
10 דירה בתחתונים.

11 ונתבאר לעיל ⁴ הרמז בפרשת השבוע ⁵ – "צא מן
12 התבה גו'" ⁶, כי, המעמד ומצב דחודש תשרי הוא כמו
13 בתוך התיבה ⁷, שמנותק מעניני העולם, וכל עבודתו
14 אינה אלא בעניני קדושה, ולכן, בחודש מרחשון
15 אומרים ליהודי: "צא מן התיבה", לצאת ולפעול
16 בעולם ⁸, "פרו ורבו ומלאו את הארץ" ⁹, מבלי להתפעל
17 מה"מים רבים", הטרדות והבלבולים כו' (דוגמת מי
18 המבול) ¹⁰, אשר, ע"י עבודה זו דוקא נשלמת כוונת
19 הבריאה.

20 ב. וצריך להבין:

21 עבודתו ופעולתו של יהודי בעולם – מודגשת
22 לראשונה בפרשת בראשית, שבה נתבאר כללות הענין
23 דבריאת העולם, כולל ובמיוחד בריאת האדם,
24 שתכליתה ומטרתה – "לשמש את קוני" ¹¹, ע"י
25 עבודתו ופעולתו בעולם, "פרו ורבו ומלאו את
26 הארץ" ¹²; ואילו בפרשת נח – לא נתחדש בזה מאומה
27 (לכאורה), כי אם, שלאחרי משך זמן שבו לא היתה

(1) ב"י לטווא"ח סתצ"ב (ד"ה ומ"ש). שו"ע אדה"ז שם ס"ב. וראה גם השלמה לשו"ע אדה"ז או"ח סקל"א ס"ח.

(2) ל' הכתוב – ויצא לב, ב. וראה לקו"ש ח"ב ע' 556 בהערות. וש"נ.

(3) ראה תנחומא נשא סז, ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(4) שיחת אדר"ח מרחשון שנה זו ביחידות הכללית לאורחים שיחיו. וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 32 ואילך. ועוד.

(5) ובקביעות שנה זו – בשיעור דיום א' מרחשון, שחל ביום רביעי בשבוע.

(6) פרשתנו ח, טז.

(7) להעיר ממ"ש בפרשתנו (ח, ד) "ותנה התבה בחודש השביעי בשבעה עשר לחודש" – שחודש השביעי הוא חודש תשרי, ושבעה עשר יום הם עשי"ת ושבעת ימי הסוכות (אוה"ת פרשתנו ע, א. ושו"ד).

(8) כמרומו גם בשמו של החודש – "מרחשון" – מלשון מר מדלי, טפת גשמים, שאז מתחילה עונת הגשמים, שבזה מודגשת השייכות לעבודת הארץ בחרישה וזריעה כו'.

(9) שם ט, א.

(10) ראה תו"א ריש פרשתנו. ובארוכה – תו"ח שם (נח, ד ואילך).

(11) משנה ובריייתא סוף מס' קידושין.

(12) בראשית א, כח.

(13) ראה "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(14) סה"ש שם ע' 30.

(15) בראשית א, לא.

- 1 ג. ויובן בהקדם המבואר במדרש¹⁶ במעלת נח –
2 ש"ראה עולם חדש":
3 הפירוש הפנימי ד"עולם חדש" (כפי שנקרא
4 ב"תורת-אמת") הוא – חידוש בעצם המציאות דעולם,
5 כלומר, לא רק חידוש לגבי מצב העולם, בזמן המבול,
6 אלא גם (ואדרבה – בעיקר) חידוש לגבי מצב העולם
7 לפני המבול, בהתחלת הבריאה.
8 ולכאורה אינו מובן:
9 לאחר המבול ניתוסף רק תוקף בהבריאה, שלא
10 תהי' אפשרות לשינוי, כמ"ש¹⁷ "זרע וקציר וגו' ויום
11 ולילה לא ישבותו" (לאחרי ש"שבתו כל ימות
12 המבול"¹⁸), אבל לא נברא "עולם חדש"?!
13 בסגנון אחר קצת: חידוש ("עולם חדש") אמיתי –
14 אינו אלא בהתחלת הבריאה, שאז נתחדש העולם מאין
15 ואפס המוחלט ליש, שזהו חידוש אמיתי, שאינו אלא
16 בחיק הבורא כו"¹⁹; ואילו כל מה שלאח"ז, ובנדו"ד,
17 מצב העולם לאחר המבול – מכיון שאינו התחדשות
18 יש מאין, אין זה חידוש אמיתי. ומהו הפירוש שנח
19 "ראה עולם חדש"?!
20 ד. והביאור בזה – בהקדמה:
21 החידוש דהתהוות הבריאה מאין ליש הוא אמנם
22 חידוש שאינו אלא בחיק הבורא בלבד, אבל אעפ"כ,
23 מכיון שחידוש זה (מאין ליש) נעשה בשביל כוונה
24 ותכלית מסויימת, עכצ"ל, שבכוונה ותכלית זו יש
25 חידוש גדול יותר, עד כדי כך, שבשבילו נעשה החידוש
26 מאין ליש.
27 ומכיון שהכוונה והתכלית דהחידוש מאין ליש,
28 היא, מפני שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה
29 בתחתונים, ע"י עבודתם של ישראל לפעול ש"יש"
30 יהי' בטל אל ה"אין", מיש לאין, ויתירה מזה, מיש ליש,
31 ש"יש הנברא" יתחבר ויתאחד עם "יש האמיתי"²⁰
32 (ע"י "בירור וזיכון העולם להיות דירה לו ית') –
33 נמצא, שעבודתם של ישראל באופן של יש מיש היא

- 34 חידוש גדול יותר מפעולתו של הקב"ה, כביכול,
35 בהחידוש מאין ליש.
36 וכמבואר בדרושי חסידות²¹ בפירוש מארז"ל²²
37 "גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ" –
38 מכיון שמעשה שמים וארץ הוא מאין ליש, ומעשה
39 צדיקים הוא מיש לאין, שזהו חידוש גדול יותר²³,
40 כנ"ל.
41 ה. ויש לומר, שהחידוש מיש ליש ("מעשה
42 צדיקים") – שבשביל זה הי' החידוש מאין ליש
43 ("מעשה שמים וארץ" שבפ' בראשית) – התחלתו בפ'
44 נח.
45 ובהקדמה:
46 השינוי שנעשה בעולם ע"י המבול הוא התחלת
47 הענין דבירור וזיכון העולם²⁴, כמבואר בדרושי
48 חסידות²⁵, שהמבול בא (לא רק כדי להעניש את
49 החוטאים²⁵, אלא גם ובעיקר) כדי לטהר את הארץ, ע"י
50 המים, כדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את
51 האדם.
52 ועד"ז בנוגע לפעולתו של נח לפני המבול, בבנין
53 התיבה – "הרבה ריות והצלה לפניו, ולמה הטריחו
54 בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה
55 ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם
56 עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישוּבו"²⁶, היינו,
57 שנח השתדל לפעול על אנשי הדור לעשות תשובה²⁷
58 (אלא, שבפועל ממש לא הצליח לפעול על אנשי
59 דור²⁸, כי אם בנוגע לעצמו ובני ביתו בלבד).
60 ויש לומר, שבזה נכלל גם הפירוש הפנימי דתשובה
61 – "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"²⁹, היינו,
62 שפעולתו של נח היתה להשיב את העולם לשרשו

(21) ראה ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה פ"ו.

(22) כתובות ה, א.

(23) ע"ד מארז"ל (תענית כה, א) "גדול הי' נס אחרון מן הראשון" כי "מן שמיא מיהב יחייב מישקל לא שקלי", היינו, שהחזרת הדבר ל"אין" ("מישקל") הו"ע גדול יותר מהתהוות הדבר מאין ליש ("יהיב").

(24) בהבא לקמן, ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 51 ואילך. וש"נ.
(25) "שאם הי' רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים, למה הוצרך לבחי' רעש גדול כזה, הלא ברגע א' הי' ביכולת ה' להעבירם אף בלא המבול" (תו"א ותו"ח שם).

(26) פרש"י פרשתנו ו, יד.
(27) ויתירה מזה – שמי המבול עצמם באו תחילה כדי לעורר לתשובה "הורידן ברחמים אם יחזורו (בתשובה) יהיו גשמי ברכה" (פרש"י פרשתנו ז, יב).

(28) והטעם הפנימי לזה – מפני שלפני המבול (טהרת וזיכון הארץ) לא היתה אפשרות של בירור ועלי' (ראה לקו"ש חט"ו שם).
(29) קהלת ז, יב. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(16) ב"ר פרשתנו פ"ל, ח.

(17) פרשתנו ט, כב.

(18) פרש"י עה"פ.

(19) ראה אגה"ק ס"כ.

(20) ולהעיר, שגם ב"אין" יש ב' דרגות – אין של היש האמיתי ואין של היש הנברא (ראה סה"מ תשי"א ע' 51-6. וש"נ), וביטול היש לאין הוא – תחלה לאין דיש הנברא, ועד שמתבטל לאין דיש האמיתי, ויתירה מזה שנעשה חד עם יש האמיתי (ראה ביאורה"ז לאדהאמ"צ בשלח מג, ג ואילך. ובכ"מ), היינו, שכל ד' הדרגות (ב' הדרגות דהיש וב' הדרגות דהאין) נעשים נקודה אחת – בדוגמת שם הוי' שד' האותיות שבו הם שם אחד, ועד שמורה גם על "אמתת המצאור", אחדות הפשוטה, דלא אתרמיז בשום אותיות וקוצא כלל.

מיש ליש, היא – ע"י עבודתו של נח³⁶, "נח³⁷ איש צדיק תמים³⁸ גר".

ז. עפ"ז יש לבאר הענין ד"עולם חדש" שנאמר בנח:

עיקר החידוש שבפ' בראשית הוא – פעולתו של הקב"ה בהתהוות הבריאה מאין ליש (אלא, שהכוונה בזה היא בשביל עבודת האדם); ואילו החידוש שבפ' נח הוא – (התחלת) בירור וזיכוך העולם מיש (לאין, ועד – מיש) ליש.

ומכיון שהשינוי מיש ליש הוא חידוש גדול יותר מהחידוש מאין ליש, כאמור, שהחידוש של הקב"ה מאין ליש הוא בשביל שנתאוה לחידוש דמעשה צדיקים מיש ליש – נמצא, שעיקר ושלמות ענין החידוש הוא בפ' נח, "ראה עולם חדש"³⁹.

ח. ע"פ כל האמור לעיל יובן גם הקשר והשייכות דפ' נח דוקא להתחלת עבודת ופעולת האדם בעולם בשנה החדשה (בחודש מרחשון); מכיון שבפ' נח מתחיל הענין דבירור וזיכוך העולם ע"י מעשה צדיקים (דלא כפ' בראשית שבה מודגשת פעולתו של הקב"ה ומעשה שמים וארץ), עד כדי כך, שע"ז נעשה חידוש ושינוי עיקרי בכל הבריאה כולה – לכן, שיהודי יוצא לעבוד עבודתו בעולם עליו "לחיות" בעולם שנעשה ע"י עבודת ופעולת האדם, "ראה עולם חדש" (גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ).

ומכאן למדים הוראה נפלאה – גודל החשיבות והיוקר דמעשה ופעולת האדם:

תקופת הזמן של נח ועבודתו בעולם אינה אלא זמן מועט ביחס לכל שית אלפי שנים דהוי עלמא⁴⁰, ואעפ"כ, במיעוט זמן זה פעל שינוי וחידוש עיקרי

1 ומקורו, היינו "אל האלקים אשר נתנה", כפי שהדבר
2 התבטא בפועל בזמן המבול, שהעולם כולו הי' מכוסה
3 במים – מעין ודוגמת השלימות דלעתיד לבוא,
4 ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"³⁰
5 (כמבואר בארוכה במק"א³¹).

6 ו. ובפרטיות יתר:
7 בירור וזיכוך העולם נעשה ע"י עבודתם של ישראל
8 לאחר מ"ת, שאז נעשה החיבור ד"עליונים"
9 ו"תחתונים", שהעליונים ירדו לתחתונים והתחתונים
10 יעלו לעליונים³², אשר, ההכנה לזה היתה ע"י עבודתו
11 של אברהם אבינו, שממנו מתחילה התקופה ד"שני
12 אלפים תורה"³³.

13 אמנם, כדי שתוכל להיות עבודת אברהם אבינו
14 כהכנה למתן תורה, הוצרך להיות תחילה ענין של
15 בירור וזיכוך בעולם שיהי' ראוי לפעולתו של אברהם
16 אבינו כהכנה למ"ת – הטהרה שע"י המבול.

17 ומזה מובן שע"י המבול נעשה חידוש ושינוי עיקרי
18 בכל הבריאה (כל סדר ההשתלשלות), על כל משך
19 הזמן שלאח"ז עד סוף כל הדורות, במשך כל שית
20 אלפי שנים דהוי עלמא³⁴ – מכיון שאז התחיל כללות
21 הענין דבירור וזיכוך העולם, שזוהי תכלית כוונת
22 הבריאה, שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה
23 בתחתונים.

24 ונמצא, שההתחלה הראשונה³⁵ ד"מעשה צדיקים"
25 בבירור וזיכוך העולם לעשות לו ית' דירה בתחתונים,

(30) ישע"י יא, ט. רמב"ם הל' מלכים בסופו.

(31) לקו"ש נח תשמ"ז.

(32) תנחומא וארא טו. שמור"ר פ"ב, ג. ועוד.

(33) ע"ז ט,א. וראה בארוכה ספר הערכים חב"ד ע' אברהם אבינו ס"ד. וש"נ.

(34) ויתירה מזה: ע"פ הידוע (תו"א שמות נא, ד. וש"נ) ש"זה העולם הוא שמיטה שני' ולפני' הי' ג"כ שמיטה אחת. . ויהיו עוד חמש שמיטות אחר שמיטה זו כי צ"ל ז' שמיטות כו", ולאח"ז בא היובל, וכן הלאה עד ג' אלפים יובלות* (נסמן במאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ס"ע רסח) – נמצא, שענין המבול פעל שינוי לא רק בשמיטה זו, אלא גם בכל ז' השמיטות ובכל ג' אלפים יובלות!

(*) אלא, שאין הכוונה לעולם גשמי כמו עוה"ז דעכשיו עם שמים וארץ גשמיים ודצח"מ, כי זה לא הי' אלא בשמיטה זו דוקא, כי אם ברוחניות הענינים (תו"א שם – מכתבי האריז"ל). ולכן, כל הענינים דשמיטה זו פועלים על כל השמיטין וכל ג' אלפים יובלות – מכיון שרק שמיטה זו היא בעוה"ז הגשמי, שבו נשלמת כוונת הבריאה לעשות לו ית' דירה בתחתונים (ע"י מ"ת כו', החל מהקדמה דטהרת הארץ ע"י המבול).

(35) להעיר מהעלוי המיוחד שבהתחלת ופתיחת ענין, שכולל כל המשך כו', ועד"ז בנוד"ד, שהתחלת בירור וזיכוך העולם בזמן המבול כולל גם השלימות דלעתיד לבוא, תכלית השלימות דכללות "מעשינו ועבודתינו" במשך שית אלפי שנים דהוי עלמא, כנ"ל ס"ה.

(36) ולכן נקראים מי המבול (שעל ידם נעשה טהרת העולם) על שמו – כמ"ש "כי מי נח זאת לי" (ישע"י נד, ט (הפסטר שבת זו)). וראה תו"א ותו"ח שבהערה 10).

(37) ריש פרשתנו.

(38) להעיר מהשייכות לשנה זו – שנת העיבור, שהיא "שנה תמימה" (בהר כה, ל. ערכין לא, א (במשנה)). ולהעיר גם מהשייכות לענין המבול (טהרת העולם) – "משפט דור המבול שנה תמימה הי"י" (פרש"י פרשתנו ח, יד).

(**) אלא, ה"שנה תמימה" בהמבול אינה שנת העיבור, כי אם תמימות דשנת החמה ("י"א ימים שהחמה יתירה על הלבנה" (פרש"י שם)).

(39) ועפ"ז יומתק לשון המדרש "כל מי שנאמר בו הי' ראה עולם חדש" – שהלשון "הי" מורה שאין כאן התהוות חדשה מאין ליש, מכיון שכבר "הי" לפניו, ועכצ"ל, שהחידוש שבו הוא מיש לאין.

(40) דאכ"כ ביחס לכל ז' השמיטות, וכל ג' אלפים יובלות (כנ"ל הערה 34).

1 בכל הבריאה כולה. ומזה מוכן גם בנוגע לעבודתו
2 ופעולתו של כאו"א מישראל – שבזמן מועט, ועד
3 לפעולה אחת, יכול לפעול גדולות ונצורות בכל
4 הבריאה כולה.

5 ובפרטיות יותר – בנוגע לחייו הפרטיים דכאו"א
6 מישראל:

7 ידוע⁴¹ הסיפור אודות מאמר הבעש"ט לר' מרדכי
8 הצדיק, שנשמה יורדת לעולם למשך שבעים-שמונים
9 שנה כדי לעשות טובה (אחת) ליהודי בגשמיות או
10 ברוחניות. וכמשנ"ת במק"א⁴² גודל החידוש שבדבר –
11 שכל שנות חייו של צדיק שעבד עבודתו בתומ"צ
12 באופן נעלה כו', הן בשביל פעולה אחת של עשיית
13 טובה ליהודי, שבשביל זה ירדה נשמתו לעלמא דין,
14 ובשביל זה ניתנו לו שבעים-שמונים שנה של עבודה
15 בתומ"צ!

16 ומזה מוכן גודל החשיבות והיוקר דכל פעולה
17 ופעולה – דמכיון ש"אין גו' אתנו יודע עד מה"א⁴³ מהי
18 הפעולה המיוחדת שבשביל זה ירדה נשמתו לעולם,
19 הרי מוכן, שכל פעולה ופעולה צריכה להיעשות בכל
20 ה"שטורעם" כו', שהרי יתכן שפעולה זו היא היא
21 הפעולה שבשביל זה ירדה נשמתו לעולם, פעולה
22 שתפעל בכל משך חייו, דוגמת הפעולה דנח על כל
23 שית אלפי שנים דהוי עלמא.

24 ט. ויש להוסיף בהלימוד מפ' נח – בנוגע לאופן
25 הפעולה בעולם:

26 בשביל בירור וזיכוך העולם בזמנו של נח (ע"י
27 המבול) הי' צורך שהיש דעולם יתבטל ממציאותו מיש
28 לאין כפשוט ("וימח את כל היקום גו'")⁴⁴, ורק לאח"ז
29 נעשה "עולם חדש"; אבל מאז ואילך (לאחרי השבועה
30 ד"לא אוסיף גו'")⁴⁵ אין צורך בענין של ביטול
31 כפשוטו, ח"ו (ואדרבה, העבודה היא באופן של בנין
32 דוקא), היינו, שהעולם נשאר במציאותו⁴⁶ (והביטול
33 אינו אלא ברוחניות), אלא שפועלים בירור וזיכוך
34 בגשמיות העולם שיתעלה לדרגת הקדושה, ע"י
35 שמגלים בו את מציאותו האמיתית – "כל הנמצאים
36 כו' לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"⁴⁷.

(41) "היום יום" ה' אייר. ובכ"מ.

(42) ראה שיחת ש"פ תשא תשמ"ה. ועוד.

(43) תהלים עד, ט.

(44) פרשתנו ז, כג.

(45) שם ח, כא ובפרש"י.

(46) ודוגמתו בזמן המבול – אצל נח, שנשאר במציאותו, "נח איש

צדיק תמים גו'", אלא, שניתוסף בו עליו גודל יותר כו'.

(47) רמב"ם ריש ה' יסוה"ת.

37 ודוגמתו בעבודת האדם עם עצמו: עבודה של
38 מסירות נפש, ביטול מציאותו (מיש לאין), זמנה "אחת
39 בשנה"⁴⁸, באמירת "שמע ישראל גו' הוי' אחד"
40 בסיומה של תפלת נעילה, שצריך לכוון "למסור נפשו
41 על קדושת השם . . . כאילו עשה בפועל"⁴⁹; אבל עיקר
42 העבודה במשך כל השנה כולה היא – באופן שמציאותו
43 קיימת, ובכל התוקף – תוקף דקדושה, ופועל פעולתו
44 באופן של עשי', בלימוד התורה וקיום המצוות, ועד
45 לעניני הרשות, "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁵⁰ ו"בכל
46 דרכיך דעהו"⁵¹ (אלא, שעבודתו חדורה בענין המס"נ,
47 כמבואר בתניא⁵²).

48 וענין זה מודגש יותר בפרשה שמתחילין לקרוא
49 במנחת שבת אודות עבודתו של אברם⁵³ - "לך לך
50 מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר
51 אראך"⁵⁴, היינו שלא תובעים ענין של ביטול המציאות
52 כו', כי אם יציאה ממעמדו ומצבו הקודם, לעזוב טבעו
53 ורגילותו, "ארצך ומולדתך ובית אביך", אשר ע"י
54 "אראך", מתגלית מציאותו האמיתית, "לך לך, לעצמך,
55 לשרשך ומקורך"⁵⁵ (ע"ד ובדוגמת ענין התשובה –
56 "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁵⁶, נשמה בגוף).

57 י. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה
58 בפועל:

59 הקריאה דפרשת נח בשבת זו מהוה הוראה ונתינת
60 כח לכאו"א מישראל שעבודתו ופעולתו בעולם תהי'
61 באופן של חידוש – "ראה עולם חדש".

62 וע"פ האמור לעיל, מוכן, שבשביל זה אין צורך
63 ("איבערקה"ן) להפוך עולמות . . . שכן, חידוש זה
64 יכול להיות בכל פעולה ופעולה, ובלשון פירוש רש"י
65 ריש פרשתנו: "תולדותיהם של צדיקים מעשים
66 טובים"⁵⁶ – ע"י שפעולתו נעשית באופן של חידוש

(48) ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

(49) ויש מבני"י שזכו למס"נ עקה"ש בפועל ממש (בגלל הגזירות
כו' היל"ת), שגדלה מעלתם ביותר, עד שאין כל ברי' יכולה לעמוד
במחיצתם (פסחים ג, א. ויש"ן).

(50) אבות פ"ב מ"ב.

(51) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג שו"ע אדה"ז אר"ח
סקנ"ו ס"ב.

(52) פמ"א (נח, א). וראה גם ספכ"ה.

(53) לאחר סיום פ' נח אודות לידתו של אברם כו'. ולהעיר גם
מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (שבעה עשרה 14) שסוף השבוע דפ' נח הוא
בענין של שמחה – לידת אברהם אבינו.

(54) ר"פ לך לך.

(55) ראה אוה"ת לך לך (כרך ד) תרפ, סע"ב. המשך תרס"ו ע' סז.
שצו. ד"ה לך לך תש"ב. תש"ה. ובכ"מ.

(56) ובפרטיות – כמסופר בהמשך הפרשה אודות פעולתו של נח
בבנין התיבה (כלל גם הפעולה על אנשי דורו שישבו בתשובה),
והצלת העולם כולו.

1 לגבי מעמדו ומצבו הקודם (החל מהענין ד"לך לך
2 מארצך גו", שינוי טבעו ורגילותו), שאז נעשה הענין
3 ד"ראה עולם חדש"⁵⁷.
4 ועוד ועיקר – ע"י ההוספה "בבנין בתים" (כמדובר
5 לאחרונה);
6 בנינו של עולם כפשוטו נעשה ע"י בניית בתים,
7 אשר, כו"כ בתים מצטרפים ונעשים לשכונה, ועד לעיר
8 שלימה, ובצירוף כמה ערים נעשית מדינה כו'.
9 ומזה מובן גם בנדו"ד, שעיקר הענין ד"ראה עולם
10 חדש" נעשה ע"י בניית בתים של קדושה⁵⁸ - בתי
11 תורה בתי תפלה ובתי צדקה, כולל גם בתים פרטיים
12 שחדורים ונעשים בתי תורה תפלה וצדקה, אשר,
13 מריבוי בתים כאלו נעשית "עיר אלקינו"⁵⁹, ועד
14 שפועל על המדינה כולה, ועל כל המדינות כולם
15 ("מאה ועשרים ושבע מדינה"⁶⁰), בכל העולם כולו.
16 ולכן, הקריאה דפ' נח, ציווי והוראה ונתינת-כח
17 להענין ד"ראה עולם חדש" – צריכה לפעול חיות
18 ו"שטורעם" מחודשים בפעולות הבני', החל מבניית

ויש לומר, שכונת רש"י בפירושו "ללמדך שעיקר תולדותיהם של
צדיקים מעשים טובים" (לתרץ הקושיא מדוע חזרו הכתוב וכו' ופול
תולדות נח לאחר שכתב נמנו בס"פ בראשית) – ה"מעשים טובים"
שנמנו בהמשך הפרשה, כלומר, לא רק מ"ש לפנ"ז בכללות ש"נח
מצא חן בעיני ה'", אלא גם בפרטיות* – "מעשים טובים" שבהמשך
הפרשה, כנ"ל.

(*) וע"ד המבואר בכ"מ (ראה שער היחוד לאדהאמ"צ פ"ד ואילך)
שלא מספיק עבודה והתבוננות כללית, אלא צ"ל גם עבודה והתבוננות
פרטית כו'.

57 ויש להוסיף דוגמא לדבר – בעבודה הרגילה שבכל יום:
העילוי שנעשה ע"י ברכת התורה (ע"ד ובדוגמת העילוי דמ"ת),
לאחרי ההכנה המתאימה (דוגמת ההכנה שהתחילה ע"י הטהרה בזמן
נח); ונוסף לזה, כשעולה לתורה** ומברך (עוה"פ) ברכת התורה, ועד
שלפני עולים לתורה פעמיים ביום (כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר
אודות הנהגת אביו כ"ק אדנ"ע, שאף שביה"כ"פ ה' עולה רק למפטיר
יונה (ולא בשחרית) ובשמח"ת רק לחתן בראשית (ולפעמים לחתן
תורה), ולא למפטיר, מ"מ לפעמים ה' עולה לתורה פעמיים ביום.
ואכ"מ).

(**) להעיר מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"א כה, ב ואילך)
שכאשר יהודי עולה לתורה נעשה עלי' בכל ג' הבחינות (דתיבת נח)
תחתים שניים ושלישים, שענינם בנפש האדם נר"נ ח' יחידה. וראה
ד"ה ויאמר גו' לך תשל"ח פ"ב (סה"מ מלוקט ע' רפב) הערה 26.
58 דוגמת פעולתו של נח בבנין התיבה (ובפרט ע"פ תורת
הבעש"ט (כש"ט הוספות ס"ד-ו"ד. וש"נ) ש"תיבה" קאי על אותיות
ותיבות התורה והתפלה כו'), שצ"ז נעשית ההצלה מ"מים רבים"
שבעולם כו'.

59 ל' הכתוב – תהלים מח, ב.
60 להעיר מהשייכות לשרה (שאודותה מסופר בסוף פרשתנו) –
כמארז"ל (ב"ר פנ"ח, ג. ושי"נ) "תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה
שחיייתה שבע ועשרים ומאה שנה ותמלך על שבע ועשרים ומאה
מדינה".

19 בתים ולא להסתפק בבניית בתים אחדים, אלא לבנות
20 ריבוי בתים שיהיו לשכונה, ועד לבניית ערים וכו'.
21 וכל זה – הן בנוגע למקומות שבהם גרים כבר
22 רבים מישראל [החל מארצנו הקדושה וגם בחוץ-
23 לארץ, כולל ובמיוחד בשכונה זו, שבה חי ופעל כ"ק
24 מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו במשך עשר שנותיו
25 האחרונות בחיים חיותו בעלמא דינ], והן בנוגע
26 למקומות שבהם דרים רק מעטים מישראל, עד
27 למקומות הכי נדחים בקצוי תבל – אשר גם למקומות
28 אלו שלח ושולח כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו את
29 תלמידיו ושלוחיו⁶¹ (באופן ד"לך לך מארצך גו"⁶²),
30 כדי להפיץ התורה והיהדות אצל היהודים הנמצאים
31 שם⁶³, ולברר ניצוצות הקדושה שבמקומות אלו⁶⁴, עד
32 שפועלים בירור וזיכוך העולם כולו להיות לו דירה
33 ית'.

34 וכבר הגיעה בשורה משמחת שבכמה מקומות
35 בעולם עוסקים כבר בפעולות אלו – בניית בתים
36 ושכונות כו', ויה"ר שמהם יראו וכן יעשו בכל מקום
37 ומקום.

38 יא. ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתנו בכל הענינים
39 האמורים, שתוכנם ונקודתם "ראה עולם חדש" – נזכה
40 תיכף ומיד לראות בגלוי את תכלית השלימות דחידוש
41 העולם כשתושלם כוונת הבריאה לעשות לו ית' דירה
42 בתחתונים – "השמים החדשים והארץ החדשה"⁶⁵.

המשך בעמוד ג

61 כדי לזכות אותם בעבודה זו – כי (ע"פ הלכה) עושים שליח
לעשות מה שבכחו (דהמשלה) לעשות, היינו, דנשיא דורנו ה' יכול
לפעול הברירה בעצמו, ע"ד עבודת הברירות שהיתה בזמן שלמה
(שניצוצות הקדושה נתקצבו מאליהם אל אור האבוקה). ולהעיר
ממשנת' במק"א הקשר והשייכות של נשיא דורנו לשלמה (ראה
מעייני הישועה ח"ג פ"ח (ע' 201 ואילך)).

62 ראה "היום יום" א' חשון: "מאז שאמר הקב"ה לאברהם
אבינו ע"ה לך לך מארצך גו' . . . הותחל סוד הברירות, וע"פ גזירת
ההשגחה העליונה האדם הולך למסעיו במקום אשר הניצוצות
הצריכים להתברר על ידו מחכים לגאולתם". וממשיך לבאר
ש"הצדיקים שהם בעלי ראי' רואים הם באיזה מקום הברירות שלהם
מחכים להם והולכים שמה בעצמם". ומזה מובן גם בנוגע לענין
השליחות – ששולחים תלמידיהם למקום שבו נמצאים הניצוצות
הצריכים להתברר על ידם*.

(*) ע"ד הסיפור הידוע שתלמיד הבעש"ט בא למקום מסוים כדי
שיברך על מי המעיין דשם שהמתין מששת ימי בראשית שיבוא יהודי
ויברך על מימיו (לקו"ד ח"ד תקצו, ב).

63 כולל גם הפעולה על אוה"ע שיקיימו מצוות בני נח, כפס"ד
הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח).

64 להעיר שבואם של בני" גם למקומות רחוקים עד לקצוי תבל
נתחדש בדורות האחרונים (שרק אז הגיעו יהודים לחצי כדור התחתון,
כמו במדינה זו, וכן באוסטרליא, וכיו"ב), ומוסיף והולך כו' – כי,
ככל שהולכים ומתקרבים לכיאת המשיח יש צורך לסיים ולהשלים את
בירור הניצוצות שנמצאים בכל קצוי תבל, עד לפנה נדחת.

65 ישע"י סו, כב.

לקוטי שיחות פרשת נח כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

בודאי "נברא בצלם". וזה מתאים לפירושו של כ"ק מו"ח
אדמו"ר¹⁰, ש"צלם" היא הנפש השכלית שישנה הן אצל
יהודים והן אצל בני נח, וכפילות הלשון בדברי המשנה –
"חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא
בצלם" – מכוונת לשני הסוגים של "צלם"¹¹: "חביב אדם
שנברא בצלם" מוסב על הנפש השכלית "שבכללות מין
האנושי", ו"חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם" מוסב
על הנפש השכלית שבישראל, הנעלית מן ה"צלם" של
המין האנושי בכללו.

למרות זאת, מעצם עובדת קיום צד שווה בענין
ה"צלם" בין ישראל לבני נח, מובן, שגם ה"צלם" של
היהודי איננו מפני מעלותיו המיוחדות רק לו והשונות
לגמרי מבני נח ומפני תפקידיו המיוחדים (כי הזירוז
למילוי תפקידים אלה ישנו בחלקים האחרים שבמשנה:
"חביבין ישראל שנקראו בניים למקום... שניתן להם כלי
חמדה") אלא מפני עבודתם עם בני נח¹².

כלומר, גם בעבודה זו, חשובה לא רק העובדה שבן נח
"נברא בצלם" ולכן "מוטל עליו לעשות רצון קונו", אלא
גם העובדה שאצל היהודי קיימת בחינת "צלם" אם כי היא
נעלית מן ה"צלם" של המין האנושי בכללותו.

יש להבין מהו הקשר בין הענין של "חביב אדם
שנברא בצלם", שבן נח צריך לקיים "רצון קונו" מפני
שהוא "נברא בצלם", לבין הענין שגם אצל ישראל קיימת
מעלה וחביבות זו (אם כי באופן נעלה יותר "חיבה יתירה
נודעת לו...")?

ג.

מהו הקשר בין מצוות בני-נח לבין ישראל ומתן

תורה

כן אין מובנת ההלכה שצוטטה לעיל מדברי הרמב"ם,⁵²
שיש לישראל ציווי "לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות
שנצטוו בני נח" ואף יותר מכך, להביא לכך שקיום

א.

המשנה "חביב אדם" והוראתה ליהודי

1 נאמר במשנה¹: "חביב אדם שנברא בצלם, חיבה
2 יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר²: כי³ בצלם אלקים
3 עשה את האדם".

4 בעל "תוספות יום טוב" אומר על כך, שמכך שהמשנה
5 מצטטת את הפסוק "כי בצלם..." שנאמר לנח ולבניו, מובן,
6 שב"חביב אדם..." הכוונה היא גם לבני נח⁴, לבני אדם
7 בכלל.

8 בכך הוא מסביר את השינוי בלשון המשנה, אשר
9 בחלק זה היא משתמשת בתואר אדם, ובחלקים אחרים
10 היא אומרת "חביבין ישראל", כי בחלקים האחרים מדובר
11 על מעלות הקיימות רק אצל ישראל ("נקראו בניים
12 למקום", "ניתן להם כלי חמדה"), ואילו המעלה של
13 "נברא בצלם" קיימת אצל מין המדבר בכללו.

14 ענין זה מובא במסכת אבות שהיא הוראות לישראל
15 בעבודתם, כי יש ממנו מסקנה לישראל, אשר אותה הוא
16 מסביר לפי פסוק של הרמב"ם⁵: "ציוה משה רבינו (ע"ה)
17 מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו
18 בני נח", ועליהם לקיים מצוות אלו "מפני שצווה בהן
19 הקב"ה בתורה"⁷, ולא מפני "הכרע הדעת".

20 ואת זאת באה המשנה "חביב אדם שנברא בצלם"
21 להורות לישראל, כיצד צריך ויכול יהודי לחייב את "כל
22 באי העולם" לקיים את מצוות הקב"ה להם, על-ידי שהוא
23 מסביר להם את חביבותם, "שנברא בצלם", ואשר על כן
24 "מוטל עליו לעשות רצון קונו"⁸.

ב.

אצל ישראל - דרגת "צלם" נעלה יותר

25 מובן, שגם לפי פירוש זה שב"אדם" הכוונה היא למין
26 המדבר כולו⁹, ברור שמילה זו כוללת גם את היהודי, אשר

(1) אבות פ"ג מ"ד.

(2) פרשתנו ט, ו.

(3) כ"ה בסדור אדה"ז. וראה שינוי נוסחאות למשניות שם.

(4) ראה ג"כ השקו"ט בארוכה במדרש שמואל לאבות שם.

(5) הלי' מלכים פ"ח ה"י.

(6) כ"ה בתוי"ט. וברמב"ם לפנינו ליתא.

(7) שם בסוף הפרק (שדוקא אז נק' "חסידי אומות העולם". וראה לקמן

סעיף ו).

(8) לשון רש"י לאבות שם. הובא בתוי"ט שם.

(9) ראה תוי"ט ומד"ש שם, שלכמה פי' קאי רק על בניי – מתאים להכלל
(יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם".

(10) ד"ה חביב אדם תש"ב פ"א (ועוד). אוה"ת שבועות ד"ה חביבין
ישראל בתחלתו (ע"פ המד"ש בשם החסיד ז"ל). וראה תוי"ט כאן (ע"פ המו"נ
בתחלתו). ועוד.

(11) ד"ה חביב אדם שם רפ"ד.

(12) להעיר מהמבואר בארוכה בד"ה חביב אדם שם (ספ"א ואילך) ובב"מ,
שנפש השכלית היא הממוצע בין נפה"א לנפה"ב, שעי"ז דוקא הוא בירור
נפה"ב.

לכאורה, לא מובן: תפקידו של השכל הוא לברר את
 ה"אמת" שבכל דבר, ולכן צריך השכל להתעלות מעל פני
 הנטיות האישיות – "רוח... האדם העולה היא למעלה"²²,
 שלא כבעל-חיים, ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה",
 ואיך ייתכן, שהנפש השכלית של בני נח היא, להיפך,
 מורידה את האדם ומביאה אותו לידי גסות?

לגבי השכל של הנפש הבהמית – שכל הקשור למידות
 – שמהותן היא "הרגש עצמו"²³, ניתן להבין שהוא יכול
 להביא לידי הרגשת ישות עצמית וגסות. אבל הנפש
 השכלית איננה קשורה למידות, אלא היא שכל בלבד,
 כלימוד חכמת התכונה וכדומה, ומדוע יגרום שכל זה
 להרגשת ישות וגסות?

ההסבר לכך הוא: יכולתו של השכל להתעלות מעל
 עצמו נובעת מאי-התחשבות האדם בעצמו ובנטיותיו
 האישיות, הוא מתבטל, ולפיכך השכל שבנפש השכלית,
 העוסק בעניני עולם שהם ישות עצמית²², נעשית אף בו
 הרגשת ישות ומציאות, שאיננה מאפשרת להגיע להתעלות
 הראויה.

אמנם גם הנפש השכלית של היהודי עוסקת בעניני
 העולם, אך בכל זאת יש לה עידון רוחני מסויים, לא מצד
 עצמה, אלא מפני שליהודי יש נפש אלקית, הנעלית מן
 העולם, שהיא מביאה גם את הנפש השכלית שלו לידי
 התבטלות. לכן יש בנפש השכלית של היהודי שתי
 תכונות: למרות שזהו שכל אנושי בטבעו, יש בו משהו מן
 העידון האלקי.

ה.

הסבר זה רמוז במשנה

בכך ניתן להסביר, שהפירוש על המשנה שהובא לעיל⁶
 מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שב"חביב אדם שנברא בצלם"
 הכוונה היא לנפש השכלית של המין האנושי בכלל,
 וב"חביבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם" הכוונה היא
 לנפש השכלית של ישראל, רמוז במשנה עצמה:

המצוות של בני נח לא היא מפני "הכרע הדעת", אלא
 מפני ש"ציווה בהם הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה
 רבינו ע"ה שבני נח מקודם נצטוו בהן", כי לכאורה תמוה
 מאוד: מדוע קשור קיום מצוות בני נח לישראל ולמתן
 תורה?

לגבי הציווי לישראל ניתן היה להסביר, שרצונו של ה'
 הוא שהיהודי "יתקן את העולם כולו לעבוד את ה'"¹³,
 ולכן על ישראל לחייב את "כל באי העולם" לקיים את
 רצון קונם. אך לא מובן, מדוע צריכים בני נח לקיים את
 מצוותיהם מפני ש"ציווה בהם הקב"ה בתורה והודיענו ע"י
 משה רבינו ע"ה"¹⁴, ולא מפני שהקב"ה ציווה זאת לאדם
 הראשון וכדומה¹⁵?

חובתם של ישראל לקיים את כל מצוותיהם, כולל
 המצוות שנצטוו בהם לפני מתן תורה (כמצות מילה), רק
 מפני ציווי ה' למשה רבינו ע"ה בסיני¹⁶, מובנת, כי במתן
 תורה חל שינוי מהותי בישראל אשר אז בחר בם הקב"ה¹⁷
 ולפיכך חל שינוי גם בכל מצוותיהם; אבל מהו הקשר של
 בני נח¹⁸ למתן תורה, שלפני מתן תורה הם קיימו את
 המצוות מפני ציווי ה' לאדם הראשון, ולאחר מתן תורה
 הם צריכים לקיימן מפני ש"ציווה בהן הקב"ה בתורה...
 ע"י משה רבינו ע"ה"¹⁹?

ד.

יתרון הנפש השכלית של ישראל

כדי להבין זאת יש להקדים את הסברו של כ"ק מו"ח
 אדמו"ר²⁰ על יתרון הנפש השכלית – "צלם" – של ישראל
 על פני נפש השכלית של המין האנושי בכללו, המסביר
 שבנפש השכלית של ישראל מורגש עידון רוחני מיוחד,
 למרות שזהו שכל אנושי טבעי, ויש לו "דיבוק" לעדינות
 רוחנית לעומת הנפש השכלית של הגוי שהיא מגושמת
 יותר. כמסבר במספר מקומות²¹ שלימוד חכמות חיצוניות
 מביא את האדם לידי הרגשת ישות עצמית, ואף גסות
 מסויימת וכו'.

(13) לשון הרמב"ם הל' מלכים ספ"א – גבי משיח. וראה מכתב ר"ח ניסן
 תשל"ב וי"א ניסן תשל"ח ובהערות שם (נדפס בהגש"פ קה"ת תשמ"ו ע'
 תרלו, תרצב).
 (14) סנהדרין נו, ב. רמב"ם שם רפ"ט. וראה אנציקלופדי' תלמודית ע' ב"ג
 (ע' שטט ואילך), וש"נ.
 (15) ודוחק לומר שכונתו, כי לולא הקבלה ממש או דברי תורה (ראה
 רמב"ם שבהערה הקודמת) אין ידוע בכלל ע"ד הציווי לאדמה"ר.
 וצ"ע"ק מה שממשיך (בסוף פ"ח) "אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת",
 ואינו שולל גם אם עשאו מפני ציווי ה' לאדמה"ר.
 (16) פיה"מ להרמב"ם ספ"ז דחולין. ובפי' מים חיים (להפ"ח) להרמב"ם
 הל' מלכים שם, דזהו ג"כ המקור למ"ש הרמב"ם (גבי ב"ג) "והוא שיקבל

אותן וכו'".

(17) שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס, ס"ד.

(18) והא שאמרו (סנה' נט, א) "כל מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני לזה

ולזה נאמרה" – אין הכוונה שב"נ מחייבים בזה מצד הציווי בסיני, כ"א ד"לא
 שקלינהו להנך מב"נ וכדקיימי להו קיימי" (רש"י שם ד"ה לזה ולזה נאמרה).

(19) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 146 ואילך. חכ"ו עמ' 132 בארוכה.

(20) ד"ה חביב אדם שם פ"א.

(21) ד"ה ויאמר משה תש"ט פ"ב ואילך. ועוד.

(22) קהלת ג, כא.

(23) ראה ד"ה ויאמר משה שם פ"ג. ועוד.

לחביבותם העצמית – נקראו בנים למקום וניתן להם כלי 34
חמדה. 35

[בכך מובן גם המשך דברי הרמב"ם: אבל אם עשן 36
מפני הכרע הדעת... אינו מחסידי אומות העולם ולא²⁷ 37
מחכמיהם". כי לכאורה תמוה: מדוע הוא "לא מחכמיהם", 38
אם הוא מקיימן "מפני הכרע הדעת"? – אלא, כאשר אין 39
בן־נח חדור בהכרת תלותו בישראל ובמתן תורה, נגרם 40
פגם גם בשכלו]. 41

ז.

הכפילות שבחלקים האחרים של המשנה

לפי האמור לעיל אפשר להבין את הנקודה המשותפת 42
שבין כפילות הלשון בחלק הראשון של המשנה לבין 43
החלקים האחרים שלה – "חביבין ישראל שנקראו בנים 44
למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום... 45
חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חיבה יתירה נודעת 46
להם שניתן להם כלי חמדה": 47

גם בשני חלקים אלו מסביר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹ 48
שכפל הלשון שבכל חלק מכוון לשתי דרגות שונות: 49
"חביבין ישראל... חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים 50
למקום" מכוון ל"גופם של ישראל" ול"נפש האלקית 51
ומעלת הנשמה"; ו"חביבין ישראל... חיבה יתירה נודעת 52
להם שניתן להם כלי חמדה" מכוון לנגלה שבתורה 53
ולפנימיות התורה. 54

גם כאן הכוונה היא, ש"חביבין ישראל" תלוי ב"חיבה 55
יתירה נודעת להם..." 56

חביבות "גופם של ישראל" תלויה ב"מעלת הנשמה", 57
כפי שהוסבר כבר בהרחבה²⁸, שבחירת הקב"ה בגוף²⁹ 58
היהודי חודרת לגוף ע"י עבודת הנשמה (אשר על כן תיתכן 59
מציאות של "אלו שאין להם חלק לעולם הבא"³⁰ – שגופן 60
כלה³¹ למרות שבנשמת היהודי לא ייתכן כליון ח"ו³²). 61

וכך גם לגבי הנגלה שבתורה ופנימיות התורה: כאשר 62
לומדים את הנגלה שבתורה בשילוב עם הנסתר, אז לימוד 63
הנגלה – נעשית לו סם חיים³³. 64

(משיחת ומאמר ש"פ שלח תשל"ז)

1 "חביב אדם שנברא בצלם" – חביבות האדם מתבטאת
2 בעצם העובדה ש"נברא בצלם"; "חיבה יתירה נודעת לו
3 שנברא בצלם" – כלומר – יש לו גם חיבה נעלית יותר,
4 חיבה עצמית²⁴ שבגללה בראוהו בצלם אלקים: "נברא
5 בצלם" זוהי תוצאה של החיבה היתירה.

6 זהו ההבדל בין "צלם" של בני נח לבין "צלם" של
7 יהודי:

8 חביבותם של בני נח נובעת מן הנפש השכלית – הצלם
9 – שבו, ואילו חביבות ישראל הקשורה ל"צלם" אינה בגלל
10 ה"צלם" אלא להיפך החביבות היא שהביאה לכך שניתן
11 להם הצלם: מפני שהוא יהודי – חיבה יתירה נודעת לו,
12 שנברא בצלם – לפיכך הוא נברא בצלם, ניתנה לו הנפש
13 השכלית. ודוקא אז מושלם גם השכל של הנפש השכלית,
14 ויש לו התכונה של "רוח... האדם העולה היא למעלה".

ו.

ביאור דברי הרמב"ם

15 זהו ההסבר לפסק הרמב"ם, שיהודי צריך לכוף את
16 "כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח":

17 כדי שעבודת בן־נח בקיום המצוות תהיה כראוי, אי
18 אפשר להסתמך על "הכרע הדעת" שלו, כי הנפש השכלית
19 שלו עלולה להביאו לידי גסות²⁵, אלא צריך לקשר זאת
20 ליהודי. כאשר הדבר יכוון ע"י יהודי, שה"צלם" – הנפש
21 השכלית – שלו הוא מושלם, יוכל גם אצל בן־נח להיווצר
22 מצב של "רוח... האדם העולה היא למעלה".

23 לכן קשור הענין של "חביב אדם שנברא בצלם" (בן
24 נח) לענין של "חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם"
25 (יהודי), כי על בן נח לדעת ששלימות ה"צלם" שלו תלויה
26 ב"צלם" של היהודי.

27 וכיון שה"צלם" של בני ישראל הוא תוצאה של היותו
28 בעל נפש אלקית, משפיע הגורם על התוצאה וגם בנפש
29 השכלית קיימת תכונת ההתבטלות, כדלעיל, לפיכך תלויה
30 שלימות עבודתו של בן נח, המכלילה אותו בין "חסידי
31 אומות העולם", בקיום מצוותיו מפני ש"ציווה בהן הקב"ה
32 בתורה והודיענו ע"י משה רבינו ע"ה" – הוא מקיימן
33 כתוצאה מן הגילוי במתן תורה²⁶, כאשר זכו ישראל

(נסמן באנציקלופדי תלמודית: ע' ב"נ בסופו, ע' גר תושב הערה 11. וכ"ה
הגירסא בכת"י התימנים). וראה לקו"ש ח"כ ע' 141.
28 ראה בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 409 הערה 71.

29 תניא פמ"ט.

30 סנהדרין ר"פ חלק.

31 נסמן בתשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) סי' ח ס"ד, ע"ש.

32 ראה תשובות וביאורים שם (ס"ג וד').

33 יומא עב, ב. עיי"ש. נח' בארוכה בקו"ש עה"ח פ"ה, פ"ג ואילך. וראה

סד"ה חביב אדם שם, ובכ"מ.

24 במפרשים פירשו, שהחיבה יתרה היא בזה ש"נודעת לו" – שהקב"ה
גילה ופירסם לו מעלתו וחיבתו כו', ע"ש. אבל ע"פ זה צע"ק כפל הלשון,
דהול"ל "חיבה יתרה נודעת לאדם שנברא בצלם" (ועד"ו בבבא הב' והג'),
שזה כולל ב' עניני החיבה (עצם המעלה, ושזה באופן ד"נודעת לו").

25 ראה גם תוי"ט כאן, דלשון המשנה "נברא בצלם" – בהשמטת חיבת
אלקים – הוא "לפי שהם חסרים באמת מידעת אלקים", ע"ש באורך.

26 ראה גם לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 76. וראה ליקוט פירושים לתניא
פ"א (ע' מח).

27 כ"ה הגירסא הנפוצה בדפוסים. אבל כו"כ גרסי "אלא מחכמיהם"

היתה אחדות דקדושה בדרגות הכי נעלות - האחדות של ספירת המלכות, עד לשרשה ומקורה ביסוד תפארת ודעת?

ויש לבאר, דהנה על דור ההפלגה נאמר⁴ "ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות", ומבואר בחסידות⁵ שדבר זה הוא מצד גודל מעלת האחדות. וכמאמר רז"ל⁶ "אפילו ישראל עובדים עבודה זרה ושלום ביניהם, אמר המקום, כביכול איני יכול לשלוט בהן כיון ששלום ביניהם, שנאמר⁷ חבור עצבים אפרים הנח לו".

וטעם הדבר הוא, כי על ידי התכללות וחיבור נמשך ממקום עליון ביותר, שכן האחדות מושרשת בדרגות הכי נעלות בקדושה, למעלה גם מבחינת "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד"⁸. שכן, עם היות שגם "ומשם יפרד" אינו פירוד ח"ו (ובודאי לא הפירוד דלעומת זה) אלא התחלקות, מכל מקום, בריבוי השתלשלות המדרגות נמשך מזה פירוד ממש. ואילו אחדות אמיתית היא בדרגות הכי נעלות בקדושה.

אלא שדור ההפלגה ניצלו את האחדות עבור ענינים בלתי רצויים, עד לתכלית הירידה דלעומת זה.

ומדור ההפלגה יש ללמוד, בבחינת "מאויבי תחכמני"⁹, את גודל מעלתה של האחדות וחשיבותה, והחובה להוסיף בה ביתר שאת ויתר עז.

וידוע פירוש הכתוב¹⁰ (בדרך המוסר) "קרבנו רודפי זימה, מתורתך רחקו":

אצל "רודפי זימה" קיים קירוב ואחדות (כולל אחדות לפעול נגד הקדושה), ואילו אצל העוסקים בתורה יכול להיות ריחוק ופירוד.

(תורת מנחם תפארת לוי יצחק, פרשת נח, עמ' עה)

הערות לספר הזהר, פרשת נח

וַיְהִי כֹל הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת, דְּהָא כְּדִין עֲלָמָא בִּיסוּדָא וְעִקְרָא וְשָׂרְשָׁא חָדָא וּמְהִימְנוּתָא חָדָא, בֵּיה בְּקַב"ה (זח"א עה, כע"א).

(וַיְהִי כֹל הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת, כִּי אִזּוּ הָיָה הַעוֹלָם בִּיסוּד וְעִקְרָא וְשָׂרְשָׁא אֶחָד, וְהָיוּ בְּאִמּוּנָה אֶחָת בְּהַקְב"ה).

יש להבין,

א. מה הן שלש הלשונות - יסודא, עקרא, שרשא. ב. מהו ממהימנותא חדא. ג. מה זה שייך לפסוק ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים.

ויש לומר,

שפה אחת - קאי על מלכות, הנקראת שפ"ה, גימטריא שכינ"ה. והוא בחינת שפת אמת, והוא האמונה בהקב"ה, כי מלכות נקראת אמונה, והוא האמונה בהוי' דתפארת.

דברים אחדים - הוא גם כן במלכות, בחינת דיבור. אך דברים הוא לשון רבים, וכן אחדים הוא לשון רבים, הוא לנגד מה שמלכות מושרשת בשלשה מקומות בקו האמצעי דת"י - מתחלה ביסוד, אחר כך בתפארת, ואחר כך בדעת².

וכל אחד מהם נקרא אחד,

יסוד - מאחד ומחבר נצח והוד, שמימין ומשמאל. תפארת - מאחד חסד וגבורה. דעת - מאחד חכמה ובינה.

ולפי זה יש לפרש,

דהא כדין עלמא - מלכות,

ביסוד - יסוד,

ועקרא - תפארת, שהוא עיקר האילן, גופא דאילנא,

ושרשא - דעת, שהוא שרש האילן³.

חדא - היינו דברים אחדים,

ממהימנותא חדא - הוא שפה אחת, מלכות.

(לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזהר, פרשת נח, עמ' טז)

* * *

יש לשאול, כיצד יתכן לומר שאצל דור ההפלגה

(1) נח יא, א.

(2) עץ חיים שער הירח פ"א.

(3) ועיין בקהלת יעקב מערכת שרש.

(4) נח שם, ו.

(5) תורה אור סוף פרשת נח. תורת חיים שם סג, ב ואילך.

(6) בראשית רבה לח, ו.

(7) הושע ד, יז.

(8) בראשית ב, י"ד. ראה בזהר שם.

(9) תהילים קיט, צח. וראה היום יום ח' ניסן.

(10) תהילים שם, קנ.

מסירות-נפש על קבר ישראל

בינתיים המשיך לו הזמן לחלוף כסדרו, יום אחר יום. גלי הכפור היו עזים למדי, ובעיית המזון החריפה עם כל יום שעבר.

להגעתם של המפונים היתה השפעה מסויימת על כך. הללו, ברובם, לא נמנו על העניים, והשוק המקומי לא היה ערוך דיו לספק את צרכיהם במדה שהיתה דרושה להם. כתוצאה מכך, אלו שהיה ברשותם כסף רב יותר – שילמו מחיר יקר יותר, והשיגו כל מה שרצו; ואילו עבור ציבור הגולים – המחירים לא תאמו את יכולותיהם הכספיות, ומבחינה זו נעשה מצבם קשה יותר.

בשל כל הסיבות האמורות לעיל התפשטה מאוד מחלת הטיפוס ר"ל, ובשל תנאי החיים באותה תקופה הסתיימה המחלה ברע לעתים קרובות יותר משהסתיימה בטוב.

אל אחד ממקורבינו, גולה אף הוא, שהיה נוהג לבקר בביתנו, הגיעו אשתו ובתו, אך הדבר לא הביא לשיפור במצבו. יום אחד הוא נכנס לביתנו, פניו נפוחות וצבע עורו צהבהב מרעב (מי יתן ולא נראה כזאת לעולם). עבודה – לא היתה לו. כשהבחין באי-אלו חתיכות לחם שהיו מונחות על השולחן בביתנו – החל לנעוץ בהן את מבטו בעיניים כה נוצצות, עד שפקדתי עליו לקחת את הלחם ולאוכלו, על-אף שלחם זה היה כל מה שהיה ברשותנו באותה עת, ולחם נוסף ליום המחרת לא היה לנו.

לא מטוב-לב עשיתי זאת; מי שראה את פניו של אדם זה – כלל לא יכול היה, לדעתי, לחשוב אחרת, והיה חש כורח לתת לו גם את הנגיסה האחרונה שברשותו.

יום אחד השיג אדם זה משרה כשומר בשדה דלועים מיובשות, שהסחר בהן נמנה על תחומי העסק הגדולים ביותר באזור. לצורך עבודה זו היה עליו לעמוד בשדה הפתוח, בכפור, בלב הרוחות העזות. הוא יצא לעבודה מבלי להתחשב בכוחותיו החלשים, משום ששם יכול היה לקבל קצבת מזון טובה יותר שממנה יוכל לשבוע. לפנות ערב היה אמור לשוב לביתו, אך הוא לא הופיע. בבוקר הגיעה אשתו לביתנו כדי לחפשו, ומבלי להאריך בדברים – האיש נמצא קפוא, בדרכו הביתה מן השדה. חולשתו לא יכלה לשאת את הכפור.

כאן התעוררה שוב שאלת הבאתו לקבר ישראל. הדבר גרם לבעלי עגמת-נפש בל-תתואר. הוא לקח עמו יהודי נוסף מחרקוב, שהיה מקושר אליו מאוד, הלך לביתו של הנפטר – שהיה רחוק למדי מביתנו – ודאג לכך שהנפטר יובא מן השדה אל בית-מגוריו. שם עשה בעלי את כל הדרוש, כולל עריכת טהרה כדן, בזמן של מחסור כבד במים. לאחר-מכן הביא את הנפטר אל בית-הקברות הנכרי, שם היתה כבר שורה שלמה של נפטרים יהודים ר"ל, שגודרה קלות כדי שהיהודים לא יהיו מעורבים עם הגויים.

את הקבר חפר היהודי מחרקוב בעצמו. היה זה יהודי גביר, שהוא כשלעצמו לא היה שייך כלל לעבודות מעין אלו; אך (כפי שסיפר לי לאחר-מכן) בראותו עד כמה נגע הדבר לבעלי – עורר בו הדבר את הרצון לעשות זאת.

קשה היה לו לראות את הרב מסייע לו במלאכה הקשה, אך הוא היה זקוק לסיועו, שכן בגלל הקור הכבד היה עליהם לסיים את המלאכה בזריזות, כדי שלא יהיו חשופים לכפור זמן רב מדי. הם ביצעו הכל על-פי דין, ואף אמרו קדיש.

בהגיעו הביתה בכה בעלי מרות. הכפור חדר לעצמותיו עד כדי כך שגם לאחר שהיה בחדר חלף זמן ניכר עד שעלה בידו, באמצעים שונים, להתחמם ולחזור למצבו הרגיל.

שלושה שבועות לאחר-מכן קרה מאורע דומה לבעל-האחוזה הרומני, שנמנה על אלו שנהגו לבוא לבקרנו לעתים קרובות (היו מקרים קשים רבים נוספים, אך אין ברצוני עוד לתאר תמונות שחורות שכאלה).

במקרה בעל-האחוזה הרומני, בניגוד למקרה הקודם, היה על בעלי להשקיע כוחות רבים כדי להוציא אותו מבית-הרפואה, וכדי לקבל פתק מהרופא המאשר שהאיש מת מהתקף-לב – שכן אלו שמתו מטיפוס הבהרות

(נח ח, יא) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה ואותו היום נראו ראשי האילנות בע"ת שם ופירש רש"י אמרה יהי מזונותי מרורים כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקים כדבש בידי בשר ודם. ב"ז תמוז הבאתי דברי הבע"ת שאז נשלחה היונה בפעם ראשון והי' י"ז בתמוז ולא מצאה מנוח ונרמז לישראל שנמשלו ליונה וב"ז בתמוז היו התחלת החורבן שאז נבקעה העיר ע"ש.

ויש עוד להוסיף בזה הנה ג' פעמים נשלחה היונה ב"ז תמוז ובכ"ד בו ובא' באב בפעם הראשון לא מצאה מנוח ובב' עלה זית טרף בפ' ובג' חרבו פני האדמה בו נרמז לישראל על ג' גלותם ממנו יתברך ראשונה למצרים ולא מצאה היונה מנוח מקוצר רוח ומעבודה קשה של מצרים ותשב אליו בתשובה כמש"נ (שמות ב, כג) ויזעקו ותעל שזערתם אל האלקים וגו'. וישמע אלקים את נאקתם וגו' וישלח ידו מכותיו וגבורותיו ע"י משה עבדו ויקחה אליו לעם ויבא אותה אליו כמש"נ (יתרו יט, ד) ואבא אתכם אלי. והתיבה תרמוז לצלל דקוב"ה והוא באברתו יסך עליהם ותחת כנפיו יחסינו. ויוסף שלח את היונה היא גלות בבל והנה שמה לא הרעו לה מלכי בבל ופרס ומהם ה' גדולים בחצרי מלכים כדניאל חנני' מישאל ועזרי' מרדכי ורעיהם ובכל זאת ותבוא אליו היונה אעפ"י שלא הי' גאולה שלימה וע"כ לא נאמר כמו לעיל וישלח ידו ויקחה ויביא אותה אליו רק היא באתה אליו ברשות ותחת מלכי פרס ובמעט עם ומחסור ודוחק הרבה אמנם היא הביאה עלי' זית טרף בפ' ואמרה יהיו מזונותי מרורים כזית בבית אלקינו בירושלים בידו של הקב"ה כמו שהי' להם תחלה מניעות וסיבות משכניהם סביב ולא מתוקים בדבש בידי בשר ודם כמלכי פרס שטוב הי' להם במדיניותם.

ועל גלות המור הארוך האחרון נרמז שליחות הג' מן התבה ובעבור שאין זמן ומועד לגאולה ולבא לפומא לא גלאי לא נאמר בה שיבה. והיא ממש דומה לגלות הזה שנאמר בה (עמוס ה, ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל כמו כן כאן נאמר ולא יספה שוב אליו עוד וכשם ששם במערבא מתרצי לה הכי (ברכות דף ד' ע"ב) נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל. כמו כאן נאמר וישלח את היונה ולא יספה עוד להשתלח ולילך בגלות אחרי גאולתה מטעם כי שוב אליו עוד כשתשוב אליו תהי' עוד לעולם תחת כנפיו. כי זה גלות האחרון ויגאלינו וישוב שנית לקדשה ואל יוסף לגרשה עוד וכשם שבימי נח נתקנה הארץ ע"י מי המבול כמו כן בגאולתינו כתיב (ישעי' יא, ט) כי מלאה הארץ דעה וגו' כמים לים מכסים.

דבר יום ביומו כ"ד תמוז

נח ח, ח – וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה

(תוכן: רמז בפרשה על העתיד, ד' גלויות ואח"כ גאולה שאין אחרי' גלות)

א. וישלח את היונה וגו' רמז גם כן כל זאת הפרשה על העתיד וכן אמרו במדרש הנעלם כי בענין היונה רמזים הגלויות וכנסת ישראל היא משולה ליונה דכתיב יונתי בחגוי הסלע, ובעונה נשתלחה ונתגרשה כדכתיב שלח מעל פני. וזהו וישלח את היונה מאתו בגלות בבל ולא מצאה היונה מנוח לכך רגלה שהכביד מלך בבל עולו עליהם וכתיב שם ובטרים יתגפון רגליכם על הרי נשף.

ותשב אליו אל התיבה שחזרה בתשובה וקבלה. וזהו וישלח ידו ויקחה כדכתיב וידי אדם מתחת כנפיהם, חזרה לחטוא כבראשונה ויוסף שלח את היונה בגלות יון. ותבא אליו היונה לעת ערב שחזרה בתשובה. ולפי שגלות יון החשיך פניהם של ישראל כשולי קדירה, אמר לעת ערב לפי שחשך עליהם היום וערבה כל שמחה. והנה עלה זית טרף בפ' לולי שהעיר השם רוח הכהנים המשוחים בשמן זית שהם חשמונאי ובניו כמעט אבדה שארית ישראל...

אח"כ חזרה לחטוא כבראשונה וגלתה גלות רביעי הוא גלות אדום, וזהו ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה בגלות אדום ולא יספה שוב אליו עוד היא מעצמה אלא שהקדוש ברוך הוא יעורר אותה ויקימה מעפרה כדכתיב אקים את סכת דוד הנופלת. וזהו נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל שפירשו ולא תוסיף קום מעצמה אלא שהקדוש ברוך הוא יסייעה ויתן לה יד. וזהו אקים את סוכת דוד וזהו ולא יספה שוב אליו עוד מעצמה לפי כובד הגלות והשעבוד עד שהשם יסייעה.

צדוד המור

נח ח, יא – ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וגו'

(תוכן: רמז שהגאולה תהי' בעת ערב)

ותבוא אליו היונה לעת ערב רמז מזה לישראל שיהיו נגאלין לעת ערב שנאמר והי' לעת ערב יהי' אור (זכרי' יד, ז). מרבינו משה הדרשן רבו של רש"י ז"ל

(תוכן: רמז בפסוקים לגלות מצרים ובבל, וגלות זה האחרון)

א. כ"ד תמוז . . בו שלח נח מן התיבה את היונה שנית

♦ יום ראשון כ"ח תשרי ♦

ו (ט) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו
אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:
ט אֵלֶּין תּוֹלְדֵת נֹחַ גְּבֵר זַכַּאי שְׁלִים הָיָה
בְּדֹרוּהִי בְּדַמְלָתָא דִּי הִלִּיף נֹחַ:

כ"ח – אֵלֶּה תּוֹלְדֵת נֹחַ אִישׁ צְדִיק. הואיל וְהִזְכִּירוּ, סֵפֶר בְּשִׁבְחוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: (משלי י) "זָכַר צְדִיק לְבָרְכָהּ". דָּבָר אַחֵר: לְמַדָּךְ שֶׁעָקָר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים, מַעֲשִׂים טוֹבִים. בְּדֹרֹתָיו • (סנהדרין קח) יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ דוֹרָשִׁים אוֹתוֹ לְשִׁבְחָהּ, כָּל שֶׁכֵּן שְׂאֵלוֹ הִיָּה בְּדוֹר צְדִיקִים הִיָּה צְדִיק יוֹתֵר. וְיֵשׁ שְׂדוּרָשִׁים אוֹתוֹ לְגִנָּא, לְפִי דוֹרוֹ הִיָּה צְדִיק, וְאֵלּוֹ הִיָּה בְּדוֹרוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם, לֹא הִיָּה נֶחֱשֵׁב לְכָלוּם. אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ • וּבְאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר: (לקמן כד) "אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ", נֹחַ הִיָּה צָרִיךְ סֵעַד לְתַמְכוֹ, אֲבָל אֲבִרְהָם הִיָּה מִתְחַזֵּק וּמִתְהַלֵּךְ בְּצִדְקוֹ מֵאֲלִיו. הִתְהַלֵּךְ • לְשׁוֹן עֵבֶר, וְזֶהוּ שְׂמוּשׁוֹ שֶׁל ל', בְּלִשׁוֹן כְּבֹד מְשֻׁמָּשֶׁת לְהַבֵּא וּלְשַׁעֲבֵר בְּלִשׁוֹן אֶחָד: (שם יג) "קוֹם הִתְהַלֵּךְ", לְהַבֵּא, "הִתְהַלֵּךְ נֹחַ", לְשַׁעֲבֵר. (שמואל א יב) "הִתְפַּלֵּל בְּעַד עֲבֹדֶיךָ", לְהַבֵּא, (מלכים ח) "וּבֹא וְהִתְפַּלֵּל אֶל הַבַּיִת הַזֶּה", לְשׁוֹן עֵבֶר, אֵלּא שֶׁהָיָה "וּבֹא" שֶׁבְּרָאשׁוֹ הוֹפְכוֹ לְהַבֵּא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק כה, עמוד 19 – מתוך 'לקראת שבת')

צדקתו של נח

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו

יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ דוֹרָשִׁים אוֹתוֹ לְשִׁבְחָהּ, כָּל־שֶׁכֵּן שְׂאֵלוֹ הִיָּה בְּדוֹר צְדִיקִים הִיָּה צְדִיק יוֹתֵר. וְיֵשׁ שְׂדוּרָשִׁים אוֹתוֹ לְגִנָּא, לְפִי דוֹרוֹ הִיָּה צְדִיק, וְאֵלּוֹ הִיָּה בְּדוֹרוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם לֹא הִיָּה נֶחֱשֵׁב לְכָלוּם (ו, ט. ובפירוש רש"י)

בְּדַעַת הַיֵּשׁ דוֹרָשִׁים לְגִנָּא צָרִיךְ לְהַבִּין: מֵאִי טַעְמֵיהוּ דְּדוֹרָשֵׁינוּ לְגִנָּא וְלֹא לְשִׁבְחָהּ, וּבִפְרָט שֶׁ"אֲפִילוֹ בְּגִנוּת בְּהִמָּה טְמֵאָה לֹא דָּבָר הַקְּתוּב" וְעַל־אֲחַת־פְּמֵה־וְכַמָּה שֶׁהַתּוֹרָה לֹא תִּדְבֵּר בְּגִנוּתוֹ שֶׁל נֹחַ?

וְיֵשׁ לוֹמַר הַטַּעַם בְּזֶה: כָּלֵל זֶה – שֶׁהַתּוֹרָה אֵינָה מְדַבֵּרֶת בְּלִשׁוֹן מִגָּזָה – מִתִּיחֵס רַק לְסַפּוּרֵי הַתּוֹרָה; מֵה־שְּׂאִינֵן בְּדָבָר הַלְכָהּ, שֶׁם מִשְׁתַּמֶּשֶׁת הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן הַבְּרִיָּה בְּיוֹתֵר, הֵגֵם שֶׁהִיא לְשׁוֹן בְּלִתִּי נִקְיָה, כִּי פֶסֶק הַלְכָהּ צָרִיךְ לְהֵאמֹר בְּלִשׁוֹן הַבְּרִיָּה בְּיוֹתֵר, שְׂלֵא יִהְיֶה מִקוֹם לְטַעוֹת בְּנוּגַע לְמַעֲשֶׂה.

וְעַל־דָּרָךְ־זֶה בְּנִדּוֹן־יִידִן, בְּהוֹסֶפֶת הַתֵּבָה "בְּדוֹרוֹתָיו" – לְגִנָּא, מִתְּפַנֵּת הַתּוֹרָה לְשַׁלֵּל טַעוֹת בְּנוּגַע לְהִנְהִיגָה בְּפִעִל: מִצִּינוּ פְּמֵה עֲנִינִים בְּהִנְהִיגַת נֹחַ הַמּוֹרִים עַל כָּךְ שֶׁצִּדְקָתוֹ לֹא הִיָּתָה בְּשִׁלְמוֹת (ראה בפירוש רש"י ו, ט. ובפרשתנו ז, ז), וְלִכְּן, אִם הַתּוֹרָה הִיָּתָה מִסְתַּפְּקָת בְּתַאֲוִר צִדְקָתוֹ שֶׁל נֹחַ, הִיָּה מִקוֹם לְטַעוֹת וְלִלְמֹד מִהִנְהִיגוֹת אֵלּוֹ הַבְּלִת־רִצְיוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם הִכִּי מוֹסִיף הַקְּתוּב תֵּבַת "בְּדוֹרוֹתָיו", לְהוֹרֹת לָנוּ שֶׁהִנְהִיגוֹת אֵלּוֹ בְּלִתִּי רִצְיוֹנוֹת, וְאִין לְלַמֵּד מֵהֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ה, עמוד 279 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הצלה מטרדות הפרנסה

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו

בְּדוֹרוֹתָיו – יֵשׁ שְׂדוּרָשֵׁין אוֹתוֹ לְגִנָּא. לְפִי דוֹרוֹ הִיָּה צְדִיק, וְאֵלּוֹ הִיָּה בְּדוֹרוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם לֹא הִיָּה נֶחֱשֵׁב לְכָלוּם (ו, ט. ובפירוש רש"י) לְכַאֲוָרָה תְּמוּהַ הַדָּבָר: הִרִי אֲפִילוֹ "בְּגִנוּת בְּהִמָּה טְמֵאָה לֹא דָּבָר הַקְּתוּב" (ראה בבא בתרא כג, א) וּמִדּוּעַ נִכְתְּבָה בַּתּוֹרָה "גִּנוּתוֹ" שֶׁל נֹחַ?

אֵלּא עַל־כִּרְחֻף צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁבְּזֶה גּוֹפֵא בֹא הַקְּתוּב לְלַמְּדֵנוּ עֲנִין הַנוּגַע לְמַעֲשֶׂה.

בְּאִוִּר הַדָּבָרִים: עַל הַפְּסוּק "בֹּא אֶל הַתֵּבָה" מְבֹאֵר אֲדָמוֹר"ר הַזֶּקֶן בְּסֵפֶר "תּוֹרָה אוֹר" (פרשתנו), שֶׁהַקְּתוּב מְרַמֵּז כָּאִן אֲשֶׁר כָּדִי לְהַנְצִל מִמִּי הַמְּבוּל, הַרּוּמִזִּים עַל "טְרִדוֹת הַפְּרִנְסָה וְהַמְחָשְׁבוֹת שֶׁבַעֲנִינֵי עוֹלָם הִזָּה" צָרִיךְ "לְבֹא" וְלִקְנֹס אֶל הַ"תֵּבָה" – תֵּבוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה.

עַלּוֹל הָאֵדָם לְחֶשֶׁב: זֶה שֶׁנֶּחֱסַל מִמִּי הַמְּבוּל עַל יְדֵי שֶׁנִּכְנס אֶל הַתֵּבָה, הוּא מִפְּנֵי הִיּוֹתוֹ צְדִיק תָּמִים, אִף מִי שֶׁנִּמְצָא בְּדִרְגָּא נְחוּתָה, מִי יֹאמַר שֶׁגַם הוּא יָכוֹל לְהַנְצִל מִ"מִּי הַמְּבוּל" עַל־יְדֵי "כְּנִיסָה" לְתִיבוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה?

וְלִכְּן דָּרָשׁוּ אֶת נֹחַ לְגִנָּא, שֶׁבְּדוֹרוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם "לֹא הִיָּה נֶחֱשֵׁב לְכָלוּם", לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁכָּל אֶחָד, גַּם אִם אֵינוֹ בְּדִרְגַּת "צְדִיק", יָכוֹל לְהַנְצִל מִמִּי הַמְּבוּל הַזִּידוֹנִים עַל־יְדֵי כְּנִיסָה לְתִיבוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה. אֲבָן עוֹרָא

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה – מִהַדוֹרֵת בְּלוֹם, אֲבֵרִמוּבִין

ט אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת. כְּמוֹ הַקּוֹרוֹת כְּטַעַם מֵהַ יֵלֵךְ
יֹם. וְכַמּוּהוּ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב. אִישׁ צְדִיק.
כְּמַעֲשָׂיו: תָּמִים בְּלִבּוֹ. וְתָמִים תַּאֲרַח הַשֶּׁם
פְּעָלֵי הַפֶּסֶל וְהוּא תָּמִים: וְטַעַם בְּדוֹרוֹתָיו.
בְּדוֹרוֹ בְּעֵת הַמְּבוּל וּבְדוֹרוֹת שֶׁהָיוּ אַחֲרָיו כִּי
הוּא חִזָּה עַד שֶׁהָיָה אֲבִרְהָם בֶּן נֹחַ שָׁנָה.

וְהַסִּיּוֹן הוּא וְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בֶּן נֹחַ כְּאֲשֶׁר
מֵת נֹחַ:

שיעור יומי ליום ראשון כ"ח תשרי ושנים מקרא ואחד תרגום – ו – פרשת נח

(י) וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃

יִבְרָאֵל נֹחַ תֵּלֵת אֲבֹנֵי יֵת שֵׁם יֵת חָם וְיֵת

(יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס׃

כש"י וַתִּשְׁחַת • לִשׁוֹן עֲרוֹה וְעִבּוּדַת כּוֹכְבִּים (סנהדרין נז), (ספריים אחרים: עֲרוֹה: "כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכָו", וְעִבּוּדַת כּוֹכְבִּים: כְּמוֹ: (דברים ז) "פֶּן תִּשְׁחִיתוּן"). וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס • גִּזּוּל (ספריים אחרים: שְׁנָאֵמָר: (יונה ג) "וּמִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם"). אבן עזרא

(יב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה בִּי־הִשְׁחִית׃

יב וַיֵּרָא אֱלֹהִים וְיֵת אֲרָעָא וְהָא אֲתִמְלֵא אֲרִי
חֲבִילוֹ כָּל בְּסָרָא אֲנֵשׁ יֵת אֲרָחָה עַל אֲרָעָא:

כָּל־בָּשָׂר אֶת־דִּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ׃

כש"י בִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר • אָפְלוֹ בְּהִמָּה, חִיָּה וְעוֹף נִזְקָקִין לְשִׁאֲנִין מִיָּנָן. אבן עזרא

(יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַן כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי בִּי־מְלָאָה׃

הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי מִשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃

כש"י קַן כָּל־בָּשָׂר • כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא זִנּוּת וְעִבּוּדַת כּוֹכְבִּים, אֲנִדְרְלִמוּסְיָא בָּאָה לְעוֹלָם וְהוֹרֶגֶת טוֹבִים וְרָעִים. בִּי־מְלָאָה הָאָרֶץ חָמָס • לֹא נִחַתָּם גִּזּוּ דִּינָם, אֲלָא עַל הַגִּזּוּל

(סנהדרין קח) • אֶת־הָאָרֶץ • כְּמוֹ מִן הָאָרֶץ, וְדוּמָה לוֹ: (שמות ט) "כִּצְאָתִי אֶת הָעִיר", (מלכים א טו) מִן הָעִיר, "חָלָה אֶת רַגְלִיו", מִן רַגְלִיו. דָּבָר אַחֵר: "אֶת הָאָרֶץ", עִם הָאָרֶץ, שֶׁאֵף ג' טָפְחִים שֶׁל עֵמֶק הַמַּחְרָשָׁה נִמְחוּ וְנִשְׁטָטְשׁוּ. אבן עזרא

(יד) עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה׃

וּכְפָרַת אֹתָהּ מַבִּית וּמַחוּץ בַּכֹּפֶר׃

כש"י עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת • הַרְפָּה רִחוּ וְהַצְלָה לִפְנֵינוּ. וְלָמָּה הִטְרִיחוּ בְּבָנֵינוּ זֶה? כְּדִי שִׁיִּרְאוּהוּ אֲנִשֵּׁי דוֹר הַמַּבּוּל עוֹסֵק בָּהּ ק"כ שָׁנָה וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ: 'מָה זֹאת לָךְ'? וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: 'עֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיא מַבּוּל לְעוֹלָם, אוֹלֵי יָשׁוּבוּ. עֲצֵי־גֹפֶר • כֹּף שָׁמוּ, וְלָמָּה מִמֶּיִן זֶה? עַל שֵׁם גֹּפְרִית, שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם לְהַמְחוֹת בּוֹ. קָנִים • מְדוּרִים מְדוּרִים, לְכָל בְּהֵמָה וְחִיָּה. בַּכֹּפֶר • זֶפֶת בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, וּמִצִּינּוֹ בְּגִמְרָא בְּפָרָא. בְּתִבְתּוֹ שֶׁל מִשָּׁה, עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ הַמַּיִם תְּשִׁים, דִּיָּה בַּחֲמֹר מִבְּפָנִים וְזֶפֶת מִבְּחוּץ, וְעוֹד כְּדִי שֶׁלֹּא יֵרִיחַ אוֹתוֹ צְדִיק רֵיחַ רַע שֶׁל זֶפֶת, אֲבָל כָּאֵן מִפְּנֵי חִזְק הַמַּיִם, זֶפֶתָּה מִבֵּית וּמַחוּץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין בלקוטר משיחות חלק טו, עמוד 34 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מִשָּׁה זְמַן עֲשִׂית הַתֵּבָה

עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר וְגו' (ו, יד)

מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ (לקח טוב פרשתנו בתחלתו)

צָרִיף לְהַבִּין: מִדּוּעַ הִתְעַכֵּב בְּעֲשִׂיתָהּ מִשָּׁה זְמַן רַב כִּלְכָּף, וְלֹא נִזְדַּרְזוּ בְּקִיּוּם הַצּוּוִי "עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי גֹפֶר" וּבִפְרָט שֶׁבָּזָה תְּלוּיָהּ הַצִּלּוֹת וְקִיּוּם הָעוֹלָם כָּלוּ?

וְיֵשׁ לִזְמַר בַּפְּשׁוּטוֹת:

צוּוִי הַקֶּבֶד"ה הָיָה "עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת גּו'", וְהִינֵנוּ שֹׁנִים בְּעֶצְמּוֹ יְבִנָּה אֶת הַתֵּבָה. וְאֵם הָיָה צָרִיף לְעֲשׂוֹת הַכָּל לְבַד, מוֹבֵן הֵיטֵב טַעַם

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מִמַּעַל וּמִתַּחַת, בֵּן הָיָה הַמַּיִם שֶׁהִשְׁחִיתָם בָּם: יֵג וַיֹּאמֶר קַן כָּל בָּשָׂר. הוּא הַגּוֹף: וְטַעַם בָּא. הַגִּיעַ קַן אֵידִם: אֶת הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ. וְכֵן כִּצְאָתִי אֶת הָעִיר. אוֹ עַם, כְּמוֹ אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבִיתוֹ. וְהִנְכוֹן בְּעִינֵי שְׁמֵלֶשׁוֹן מִשְׁחִיתָם מוֹשְׁכַת עֲצָמָה וְאַחֲרָת עֲמָה. וְכֵן אֱלֹהִים צָבָאוֹת כִּסְאָף אֱלֹהִים. וְהִנֵּה בֵן, וְהִנֵּי מִשְׁחִיתָם וּמִשְׁחִית אֶת הָאָרֶץ:

הָאֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה אֵינוֹ קָדַשׁ לֹא אֲמָרוּ מֵאוּמָה: חָמָס. גִּזּוּל וְעֵשֶׂק, וְזִמְתָּ גַם הַנָּשִׁים בְּחֻזָּקָה:

יב וְיָמָה שֶׁאֲמָרוּ קְדַמוּנֵינוּ ז"ל כִּי טַעַם הַשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ. שֶׁכָּל חֵי לֹא שָׁמַר דֶּרֶךְ תּוֹלְדוֹתוֹ, וְעוֹת הַנְּתִיב הַנְּטוּעַ הִידוּעַ, נִכּוֹן הוּא. וְיָמָה נִכְבַּד דְּרָשׁוֹ שֶׁהִשְׁחִיתוֹ בְּמַיִם, וְדָנָם הַשֵּׁם בְּמַיִם. וְכֹאשֶׁר מִימֵיהֶם

יֵא וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ. הַטַּעַם אֲנִשֵּׁי הָאָרֶץ. וְכֵן אָרֶץ כִּי תִחַטָּא לִי. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים כִּי טַעַם לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. בְּפִרְסִיא. וְאַחֲרֵים אֲמָרוּ כִּי הַטַּעַם שֶׁנִּשְׁחָתוּ בַּסֶּתֶר וּבִכְבָּרִים מְכַסִּים שֶׁלֹּא יִדְעַם כִּי אֵם הַשֵּׁם. וְהַקְרֹב אֵלֵי שֶׁהַתּוֹרָה דְּבָרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם עַל דֶּרֶךְ שִׁיבְנוֹ הַשּׁוֹמְעִים כְּעֶבֶד שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבָרָה לִפְנֵי רַבּוֹ וְלֹא יִרְאַנּוּ. וְהַאֲמָרִים כִּי

אריכות הזמן. ואדרבה, מפלא הדבר שהספיק לבנות תבת שלש מאות אמה ארך וכו' הכל בעצמו תוך מאה ועשרים שנה לבד, ולא קשה מיד. **אבן עזרא**

טו ודין תעבד תה תלת מאה אמין ארפא
דתבותא חמשין אמין פתניה ותלתין אמין
רומה:

טז נהור תעבד לתבותא ולאתא
תשכללנה מלעלא ותרעא דתבותא פסטר
תשוי מדורין ארעין תניגין ותליתאין
תעבדנה:

(טו) וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה
חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: **אבן עזרא**

(טז) צֶהָר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכֶּנָּה מִלְמַעְלָה
וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂם תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
תַּעֲשֶׂה:

כז צֶהָר • יש אומרים חלון, ויש אומרים אכן טובה המאירה להם (בראשית רבה שם). ואל-אמה תכלנה מלמעלה • פסוקה משפיע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיוזבו המים למטה מכאן ומכאן (בספרים אחרים אינו). בצדה תשים • שלא יפלו הגשמים בה. תחתים שנים ושלושים • ג' עליות זו על גב זו, עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל (שם). **אבן עזרא**

יז ואנא הא אנא מתי ית טופנא מיא על
ארעא לחבלא כל בסרא די בה רוחא דחיי
מתחות שמיא כל די בארעא ימות:

(יז) וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מִיַּם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת
כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רֹיחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל־
אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ:

כז יז ואני הנני מביא • הנני מוכן להסכים עם אותם שזונוני ואמרו לפני כפר: (תהלים ח) "מה־אנוש כִּי־תִזְכְּרוּנוּ". מבול • שבלה את הכל, שבלבל את הכל, שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון אוניקלוס, שתרגם 'טופנא', שהציף את הכל והביאם לזבל שהיא עמקה, לכך נקראת שנער, שנוצרו שם כל מתי מבול, (ספרים אחרים: מימי, וכן הגיה מהרש"ל ב'חקמת שלמה' במסכת שבת). **אבן עזרא**

יח ואקם ית קימי עמך ותעול לתבותא את
ובניך ואתתך ונשי בניך עמך:

(יח) וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתִי אֵלֶיךָ הַתֵּבָה אֹתָהּ
וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ:

כז יז והקמתי את בריתי • (בראשית רבה): ברית הנה צריך על הפרות שלא ירקבו ויעפשו, ושלל ההרגוהו ורשעים שבדור. אתה ובניך ואשתך • האנשים לבד והנשים לבד, מכאן שנאסרו בתשמיש המטה (שם). **אבן עזרא**

— אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

פחת הנני'ן מכלע כמו מבוע. והוא מגזרת אכלה נכלה הארץ. ויש אומרים שהוא מגזרת בלולה בשמן. והנה ראוי להיות על משקל מסלול. וכמוהו המשור, והחולם והשורק מתחלפים: וטעם המבול מים. דרך קצרה, וכן הוא המבול מבול מים. וכן למן היום הנוסדה, ששעמו ולמן היום יום הנוסדה: יח והקמתי את בריתי • לאות שהשם נשבע לו שלא ימות הוא ובניו במבול. ואם לא נמצא בתחלה מפרש פאשר מצאנו במשנה התורה, נשלחה אנשים לפנינו. ומלת והקמתי שאקם את שבושתי. והקרב אלי, שזאת הברית רמו לקשת. וטעם ברית, הסכמה ודבר שבחרו שנים, והוא מגזרת ברו לכם איש. והמלה בסמוך ובמופרת שנה. וכן שבית יצק, ובנותיו בשבית. ויש אומרים שבית גבול כרות:

ברחב ששית אמה. והנה התבה כדמות משלש, וראשו סד, וכן מקצועותיו. על בן לא תתהפף, ותפח בצד האחד, והנה עולה אליו בסלם. וידענו כי התבה גדולה מאד. גם יתכן להיות קומת נח גדולה מקומתינו, כי האמה היא כמדתו. ויתכן היתה פאשר היא נחלקת על שלש גבה, התחתים עשר אמות. ויש אומרים כי רבים היו, והכתוב אחז בדרך קצרה: תחתים. תאר השם, וכן שניים וכן שלשים. והשוואלים למה לא אמר ושלשיים, עינים להם ולא יראו. הלא יראו, סלח קשת גגב, תאר השם. ונגיד ופקיד וחסיד וחסם ונבון, תאר השם. וכל מלה כפי משקלה ומערכתה. ומשקל שלשים כמשקל נגידים חסידים, כי האחד הוא שליש כמו חסיד. או יתכן שיי'ד שניים משמשת עצמה, ומלת שלשים עמה. אולי תנוח דעת השואלים: יז ואני. מלת מבול, יש אומרים שהגש

יד גפר. שם עץ קל הוא על פני מים. ואין רע לו במקרא: קנים. להיות כל חיה ועוף ובהמה איש ואשתו שהם זכר ונקבה לבדו: ושם תבה ולא ספינה כי אינה על צורת אניה ואין לה מושטים: וקפרת אותה. יש אומרים שהיא מגזרת פפרת. והטעם מקסה משיחה. ויש אומרים שהכופר כדמות זפת. ויש אומרים שיש טיט בארץ מהעפר והוא מדביק ועומד כזפת. ויש אומרים שהוא הנקרא בלשון ישמעאל. בתמורת הכ"ף בקו"ף. והנכון שמלת וקפרת מגזרת בכפר: מבית. כמו לפנים:

טו וזה אשר תעשה. טעמו וזה השעור אשר תעשה. והנה קומתה צשירית ארפה, שתהיה צפה על פני המים ולא יתפנה רוח: טז צהר. מקום שכינס ממנו האור והוא מגזרת צהרים. והוא נעשה למעלה כמשפט. ואחר שהיה למעלה אמה אחת בארך, היה

(יט) וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בֶּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל־הַתְּבָה
לְחַיֹּת אִתָּךְ זָכָר וְנִקְבָּה יְהוּי:
כז"י וּמִכָּל־הַחַי • אָפְלוּ שְׁדִים (חגיגה טז) • שְׁנַיִם מִכָּל • מִן הַפְּחוֹת שֶׁבָּהֶם לֹא פָּחַתוּ מִשְׁנַיִם, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נִקְבָּה • אֲבָן עֲזָרָא

(כ) מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְחַיֹּת:
כז"י מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ • (בראשית רבה) אוֹתָן שֶׁדָּבְקוּ בְּמִינֵיהֶם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ דְרָכָם. וּמֵאֲלֵיהֶם בָּאוּ, וְכָל שֶׁהִתְבָּה קוֹל טֶטוּ הַכְּנִיס בָּהּ.

(כא) וְאִתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ
וְהָיָה לְךָ וּלְהֶם לְאִכְלָה:
כז"י וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים בֶּן עֵשָׂה:
(סנהדרין קח) •

כז"י וַיַּעַשׂ נֹחַ • זֶה בְּנֵין הַתִּיבָה (סנהדרין קח) •

♦ יום שני כ"ט תשרי ♦

ז (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא־אִתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתְּבָה
כִּי־אֲתָתְךָ רָאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְרֹדֹר הַזֶּה:
כז"י רָאִיתִי צָדִיק • וְלֹא נֹאמַר "צָדִיק תָּמִים". מִכָּאן שְׁאוּמְרִים מְקַצֵּת שֶׁבָּחוּ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכָלוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו

♦ (כ"ד) ♦

(ב) מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לְךָ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ
וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ
וְאִשְׁתּוֹ:
כז"י הַטְּהוֹרָה • הַעֲתִידָה לְהִיטֵט הַטְּהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, לְמַדְּנוּ שֶׁלֹּמֶד נֹחַ תוֹרָה (עירובין יח) • שִׁבְעָה שִׁבְעָה • כְּדֵי שִׁיקְרִיב מֵהֶם קֶרֶבֶן בְּצֵאתוֹ.

(ג) גַּם מִעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לַחַיֹּת
זֶרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:
כז"י גַּם מִעוֹף הַשָּׁמַיִם וגו' • בְּטְהוֹרִים הַפְּתוּב מְדַבֵּר, וְלִמַּד סְתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ.

אֲבָן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה – מַהְדּוּרַת בַּלּוּם, אֲבֵרֶמוּבִיץ

וְצוּרָה שִׁתְּקַן מִיָּנִי מֵאֲכָל לֶכֶל. וְתוֹעִי רוּחַ יִשְׁאָלוּ מֵה אָכַל כָּל עוֹף דּוֹרֵס וְכָל חַיָּה כְּמוֹ הָאֲרִיָּה שֶׁלֹּא יָחִיָּה כִּי אִם מִבֶּשֶׂר, וְזֹאת אֵינָנָה שֶׁאֵלֶּה כִּי מִי שֶׁלֹּא יִמְצָא בֶּשֶׂר יֵאָכֵל הַעֲשֵׁב וּפְרִי הָעֵץ כְּאֲשֶׁר יִרְעֵב. וְכֵן דָּרַשׁ שֵׁשׁ בְּהֵמוֹת גְּדוֹל וְהוּא רוּעָה אֶלֶף הָרִים, טוֹב הוּא לְהִשְׁמַעַת אֲנָשִׁים. וְכֵן עוֹף שִׁיבְסָה

הַמֵּים שֶׁגַם הִדָּג יִקְרָא בֶּשֶׂר. וְהַעֲד שֶׁאֲמַר מִשָּׁה וְאִתָּה אֲמַרְתָּ בֶּשֶׂר אֶתָּן לָהֶם הַצֹּאן וּבָקָר וגו' אִם אֵת כָּל דְּגֵי הַיָּם וגו'; וּמִלֵּת תָּבִיא אֶל הַתְּבָה מִצֹּדָה עַל נֹחַ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב, רַק יִבְיָאֵם עִמּוֹ לְחַיֹּת זֶרַע כָּל מִין: וּמִלֵּת יָבֹאוּ אֵלֶיךָ שֶׁהֵם יָבֹאוּ מֵעַמְקֵם לֹא יִיגַע לְבַקֵּשׁ אוֹתָם בְּאֵיִם וְלַצּוּר כָּל מִיָּנִי הָעוֹף.

יֵט וְאֶחָד שֶׁאֲמַר שְׁנַיִם, בָּאָר שִׁיחִיו זָכָר וְנִקְבָּה. וְאֶחָד שֶׁאֲמַר כָּל־מִכָּל הַחַי מִכָּל בֶּשָׂר, פָּרַט אֶחָד בֶּן מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וּמִכָּל רֶמֶשׂ שֶׁהוּא עַל הָאֲדָמָה. זֶה כָּל־לַחַיֹּת הַשָּׂדֶה, וְכֵן קִשָּׁן וְגִדּוֹל שֶׁהוּא גוֹלֵד מִזָּכָר וְנִקְבָּה, וְיִצְאוּ כָּל הַגְּדֻלִּים בְּלִי הַתְּחַבְּרוֹת שְׁנַיִם. וְכֵן חִיּוֹת

(ד) כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעָה אָנֹכִי מִמָּטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים לַיָּלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת־כָּל־הַחַיּוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מִעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

כ"ט"ו כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעָה • (סנהדרין קח) אֵלֹהֵי ז' יָמֵי אָבֵלוֹ שֶׁל מִתּוֹשֶׁלֶח הַצַּדִּיק, שֶׁחַס הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְעַבְבֵי אֶת הַפְּרָעָנוֹת. צֵא וְחָשֹׁב שְׁנוֹתָיו שֶׁל מִתּוֹשֶׁלֶח, וְתִמְצָא שֶׁהֵם כָּלִים בְּשֵׁנֶת שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי נָח. כִּי לַיָּמִים עוֹד • מֵהוּ עוֹד? זָמַן אַחֵר זָמַן זֶה, נֹסֵף עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים יוֹם • כְּנֶגֶד יִצְרֵת הַדָּלֵד, שֶׁקִּלְקְלוּ לַהֲטָרִים לְיוֹצְרָם לְצוּר צוּרֵת מִמְּזוּרִים. אבן עזרא

(ה) וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה:

כ"ט"ו וַיַּעַשׂ נֹחַ • זֶה בִּיאוֹתוֹ לַתִּבָּה. אבן עזרא

(ו) וְנָח בְּנֵי־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמִּבּוֹל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ:

(ז) וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתִּבָּה מִפְּנֵי מֵי הַמִּבּוֹל:

כ"ט"ו נֹחַ וּבָנָיו • הָאֲנָשִׁים לְבָד וְהַנְּשִׁים לְבָד, לְפִי שֶׁנֶּאֱסָרוּ בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שְׂרׁוּי בְּצַעַר. מִפְּנֵי מֵי הַמִּבּוֹל. אִף נֹחַ מְקַטְטֵי אִמְנָה הָיָה, מֵאֲמִין וְאֵינוֹ מֵאֲמִין שֶׁיָּבֵא הַמִּבּוֹל, וְלֹא נִכְנַס לַתִּבָּה עַד שֶׁדִּחְקוּהוּ הַמַּיִם.

– נקודות משיחות קודש – (לקוטי שיחות כ עמ' 196)

מפני שהעולם שרוי בצער (רש"י ז, ז)

בַּתְּחִלָּה אִמְרוּ טַעַם אַחֵר: שֶׁלֹּא יֵהָא הַקֶּבֶ"ה עוֹסֵק בְּחֻרְבָּן הָעוֹלָם וְהוּא בּוֹנֶה. אָבֵל אֵין טַעַם זֶה מְקַרָּח כָּלֵל בְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, שִׁיטַת רש"י. וְאִדְרָבָה: הַמִּבּוֹל הָיָה עֲנֵשׁ עַל הַשְׁחָתַת הָאָרֶץ, כִּי הַשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ, וְאֵם כֵּן צָרִיכִים הַבְּרִיּוֹת לְהִיטִיב אֶת דְּרָכָן עַל הָאָרֶץ. וְעַל כִּרְחֻקִּי, שֶׁהַטַּעַם הוּא מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שְׂרׁוּי בְּצַעַר. וְעֵינִן בְּרִש"י לְעִיל (בראשית ד, כד-כה): קִמָּה אֲנוּ יוֹלְדוֹת לִבְהֵלָה . . אֲתֵם עֲשׂוּ מִצְוֹתֵכֶם, וְהוּא יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ. אבן עזרא

(ח) מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רָמַשׁ עַל־הָאֲדָמָה:

(ט) שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתִּבָּה זָכָר וּנְקֵבָה בְּאִשֶּׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ:

כ"ט"ו בָּאוּ אֶל נֹחַ • מֵאֲלִיָּהוּ. שְׁנַיִם שָׁנִים • כָּלֵם הַשּׁוּי בְּמִנְיָן זֶה, מִן הַפָּחוֹת הָיוּ שְׁנַיִם:

(י) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמֵי הַמִּבּוֹל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:

יִבְהִי לְזָמַן שְׁבַעַת יוֹמִין וּמֵי טוֹפָנָא הָיוּ עַל אֲרָעָא:

אבן עזרא על התורה – מהדורת ב.ז.ס. אברמוביץ

ה' אֶת יְרִיבִי. וּמֵלֶת יָקוֹם, כָּלֵל לְכָל חַי שֶׁהוּא עַל הָאֲדָמָה:

ה וַיַּעַשׂ נֹחַ. כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ, וְכָא עִם בֵּיתוֹ קָרוֹב אֶל הַתִּבָּה:

ז מִפְּנֵי מֵי הַמִּבּוֹל. מִפְּנֵי פֶחַד מֵי הַמִּבּוֹל. וְהִנֵּה בָאוּתָם הַשְּׁבַעָה יָמִים, בָּאוּ מֵעֶצְמָם מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּבָבוֹת, וְכֵן מִהָעוֹף הַטְּהוֹר וּמִהָאֲחֵרִים, וְכָל רוֹמֵשׁ זָכָר וּנְקֵבָה בָּאוּ:

ד כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעָה. כִּי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִמָּטִיר עַד סוֹף אַרְבָּעִים יוֹם. וְהִנֵּה זֶה הָיָה בְּעֶשְׂרִי לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי. וּבְסוֹף הַיָּמִים יוֹם מִהֲתַחֲלָה יָשׁוּב הָאֲמָצְעִי אֶל הַנוֹכַח, וְהוּא סוֹד. וּמֵלֶת הַיָּקוֹם לֹא מִצְאָנוּהָ כִּי אִם בְּפִרְשָׁהּ הַזֹּאת. וְשָׂרְשׁוֹ מִהַפְּעָלִים שֶׁהַפֿ"א שֶׁלָּהֶם אֵינָנו שְׁלֵם, עַל מִשְׁקָל כְּרוֹב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא מִהַפְּעָלִים נָחִי הַעִי"ן וְהוּא הַפּוֹף. כִּמוּ רִיבָה

אֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּכַנְפָיו, יֵשׁ לוֹ סוֹד וְאֵינָנו כְּמִשְׁמַעוֹ. וְהַשֶּׁם צִוָּה אֶל נֹחַ לַעֲשׂוֹת הַתִּבָּה יָמִים וָבָיִם קָדָם בֹּא הַמִּבּוֹל, וְכָאֲשֶׁר קָרְבוּ הַיָּמִים צִוָּהוּ הַשֶּׁם הַנִּכְבָּד שֶׁיִּלָּף נֹחַ הוּא וּבֵיתוֹ אֶל הַתִּבָּה. וּבְעִבּוֹר צָרִיכָה הַתִּבָּה צִוָּה הַשֶּׁם הַנִּכְבָּד שֶׁיִּשָּׁח מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הָעוֹף הַטְּהוֹר, שְׁבַעָה זָכָרִים וְשְׁבַעָה נְקִבוֹת:

יִא בְּשֵׁנִת שְׁתֵּי מָאָה שָׁנִין לְחַיֵּי נֹחַ בְּיָרָא
תַּנְיָנָא בְּשִׁבְעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא לְיָרָא בְּיוֹמָא
הַדִּין אֲתַבְּעוּ כָּל מַבּוּעֵי תְּהוֹמָא רַבָּא וְכֹנִי
שְׂמִיָּא אֲתַפְּתָחוּ:

(יא) בְּשֵׁנִת שְׁשִׁי־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי
בְּשִׁבְעָה־עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיָנוֹת
תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ:

כ"ט"י בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זֶה מִרְחֻשׁוֹן, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה אֵיךְ (סנהדרין קח) • נִבְקְעוּ • לְהוֹצִיא
מִיָּמִיָּהוּ. תְּהוֹם רַבָּה • מִדָּה כְּגוֹד מִדָּה, הֵם חֲטָאוּ בְּ"רַבָּה רָעַת הָאָדָם", וְלָקוּ בְּ"תְּהוֹם רַבָּה". אבן עזרא

(יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:
כ"ט"י וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ • וְלֵהֲלֹץ הוּא אוֹמֵר: "וַיְהִי הַמַּבּוּל", אֵלָּא

כְּשֶׁהוֹרִידוֹן, הוֹרִידוֹן בְּרַחֲמִים, אִם יִחְזְרוּ יִהְיוּ גִשְׁמֵי בְּרָכָה, וְכִשְׁלֹא חֲזְרוּ הָיוּ לְמַבּוּל. אַרְבָּעִים יוֹם וְגו' • אֵין יוֹם
רִאשׁוֹן מִן הַמִּגְזֵן, לְפִי שְׂאִין לִילוֹ עֲמוֹ, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיָנוֹת", נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים יוֹם כָּלִים
בְּכ"ח בְּכִסְלוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהִתְחַדְּשִׁים נִמְנִין כְּסֻדְרָן, אֶחָד מֵלֹא וְאֶחָד חֶסֶר, הָרִי י"ב מִמִּרְחֻשׁוֹן, וְכ"ח מִכְּסֻלוֹ.

(יג) בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־זַחַם וַיַּפֵּת בְּנֵי־נֹחַ
וְאַשֶׁת נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:

כ"ט"י בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה • לְמִדָּה הַכְּתוּב, שֶׁהָיוּ בָנֵי דוֹרוֹ אוֹמְרִים: 'אֵלּוּ אָנוּ רֹאִים אוֹתוֹ נִבְכָּס לַתֵּבָה, אָנוּ שׁוֹבְרִין
אוֹתָהּ וְהוֹרְגִין אוֹתוֹ', אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'אֲנִי מַכְנִיסוּ לַעֲיָנִי כֻלָּם וְנִרְאָה דְּבַר מִי יָקוּם'.

(יד) הָמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־
הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל
צִפּוֹר כָּל־כָּנָף:

כ"ט"י צִפּוֹר כָּל כָּנָף • דְּבוּק הוּא, צִפּוֹר שֶׁל כָּל מִין כָּנָף, לְרַבּוֹת חֲגָבִים (כנף זֶה, לְשׁוֹן נֹצֶה, כְּמוֹ: וַיִּקְרָא א) "וְשִׁשְׁעֵי אוֹתוֹ בְּכַנְפָּיו",
שֶׁאִפְלוּ נֹצְתָה עוֹלָה. אָף כָּאן צִפּוֹר, כָּל מִין מְרִאִית נֹצֶה) •

(טו) וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים מִכָּל־הַבֶּשֶׂר
אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים:

(טז) וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בֶּשֶׂר בָּאוּ בְּאִשְׁרֵי צֹהַ אֶתוֹ
אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ:

כ"ט"י וַיִּסְגֹּר ה' בַּעֲדוֹ • הֵגֵן עָלָיו שְׁלֹא שִׁכְרוּהָ, הִקִּיף הַתֵּבָה דְּבִים וְאַרְיֹת וְהָיוּ הוֹרְגִים בָּהֶם. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא:
סָגַר כְּנָגְדוֹ מִן הַמַּיִם. וְכֵן כָּל בַּעַד שֶׁבִּמְקָרָא לְשׁוֹן כְּנָגְדַּהּ הוּא: (בראשית כ) "בַּעַד כָּל־רָחֹם", (מלכים ב ד) "בַּעֲדָהּ וּבַעַד
כְּנִידָה", (איוב ב) "עוֹר בַּעַד עוֹר", (תהלים ג) "מִגֵּן בַּעֲדִי", (שמואל א יב) "הַתִּפְלָל בַּעַד עֲבֹדֶיךָ", כְּנָגְדַּהּ עֲבֹדֶיךָ. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

טו וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה. טַעְמוֹ הַבָּאִים בַּתֵּבָה:
וְטַעַם וַיִּסְגֹּרָהּ בַּעֲדוֹ. הוּא לְשִׁבְחַ שֶׁהִסְגִּירָהּ
בְּעֵת הַזֹּאת טוֹכָה יוֹתֵר מִהַפְתִּיחָהּ. וּבְעֵת אַחֲרֵת
לְגֵאִי יִסְגֹּר עַל אִישׁ וַיִּסְפֹּף אֵלֹהֵי בַּעֲדוֹ. וְהָעֵד
רֹאשׁ הַפְּסוּק. וְהִנֵּה סָגַר הַפֶּתַח וְהָשֵׁם עָזָרוּ
שְׁלֹא נִפְתַּח בַּתֵּבָה מִקוֹם, כִּי מִיָּד הָיוּ כָּלִם
מֵתִים. וַיִּכְבַּר נִכְתָּב וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, אִם כֵּן מֵה טַעַם
וַיְהִי הַמַּבּוּל עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם, וְכֵן פְּרוּשׁוֹ

גִּלְהָ לֹא זֶה הַסּוּד: וְאַרְבָּוֹת. כְּמוֹ הִנֵּה ה'
עוֹשֶׂה אַרְבָּוֹת. וְהָאוֹצֵר וְהַחֲלוֹן כְּלִשׁוֹן בְּנֵי
אָדָם וּמִשְׁפָּטָם. וַיֵּשׂ אוֹמֵר שֶׁהָאֱלֹהִים שֶׁנֶּשֶׁר כְּמוֹ
כְּבוֹדוֹת. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁהָאֱלֹהִים נוֹסֵף, כְּמוֹ
אֵלֶּף אַגּוּרוֹת. וְהֵם מַפְעֲלֵי הַכֶּפֶל. וּבָיִם י"ז
שֶׁהִחַל הַמַּבּוּל, נִכְנָס נֹחַ וּבִיתוֹ בַּתֵּבָה, וְהַכְּנִים
בַּתֵּבָה הַסִּיָּה וְהַבְּהֵמָה וְהָרֶמֶשׂ וְהָעוֹף. וּמִלֵּת
צִפּוֹר. שֶׁם כָּלִל לְאִשְׁרֵי יֵשׁ לוֹ כָּנָף. וְהַפֶּלָא
שֶׁבָּאוּ כֻלָּם מִעֲצָמָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם:

יֵא נִבְקְעוּ כָּל מַעְיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה. מַעְיָנוֹת
סְמוּךְ בָּאִין מַעְיָנוֹת מִפְּרֹת: תְּהוֹם. לְשׁוֹן זָכָר
וּנְקֵבָה. וְכֵן תְּהוֹם רְמִיזָתוֹ. וְלֹא הִזְכִּיר הַנִּחְלִים
כִּי מִהַמַּעְיָנוֹת יָצְאוּ, וְכֹאשֶׁר נִבְקְעוּ עָלָיו הַמַּיִם
וְנִפְתָּחוּ חֲלוֹנוֹת הָאוֹצְרוֹת בְּשָׁמַיִם, וַיִּרְדּוּ הַמַּיִם
וְנִתְּכַלְכְּלָה הָאָרֶץ, וְאֵין מִבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין
לַיְלָה. וְהָעֵד שֶׁאָמַר יוֹם וַיִּלְלָה לֹא יִשְׁבַּחוּ.
וְכֹאשֶׁר נִפְסְקוּ מִיָּמֵי הַשָּׁמַיִם, אִזּוּ יָדַע נֹחַ כִּי
עָבְרוּ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, כִּי הָשֵׁם

♦ יום שלישי ל' תשרי ♦

(יז) וַיְהִי הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֵּבָה וַתָּרָם מַעַל הָאָרֶץ:

ה"י וַתָּרָם מַעַל הָאָרֶץ. מִשְׁקַעַת הָיְתָה בַּמַּיִם אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, כִּסְפִינָה טְעוּנָה הַמְשׁוּקַעַת מִקְצָתָהּ בַּמַּיִם, וּמִקְרָאוֹת שְׁלֹפְנֵינוּ יוֹכִיחוּ.

(יח) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

ה"י וַיִּגְבְּרוּ. מִאֲלִיָּהֵן.

(יט) וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: אבן עזרא

(כ) חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים:

ה"י חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה. לְמַעְלָה שֶׁל כָּל גְּבוֹה כָּל הַהָרִים, לְאַחַר שֶׁהָשׁוּ הַמַּיִם לְרֹאשֵׁי הַהָרִים.

(כא) וַיָּגֹעַ כָּל־בָּשָׂר הַרְמִישׁ עַל־הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל־הָאָדָם: אבן עזרא

(כב) כָּל־אִשׁ נְשִׁמַת־רוּחַ חַיִּים בָּאֲפִיו מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרָה מָתוּ:

ה"י נְשִׁמַת־רוּחַ חַיִּים. נְשִׁימָה שֶׁל רוּחַ חַיִּים. אֲשֶׁר בַּחֲרָה. וְלֹא דָגִים שְׂבִיִּים (סנהדרין קח).

(כג) וַיִּמָּח אֶת־כָּל־הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׁאָר אֲדָמָה וְאִשְׁרָא אֲדָמָה בַּתֵּבָה:

ה"י וַיִּמָּח. לְשׁוֹן וַיִּפְּעַל הוּא, וְאֵינוֹ לְשׁוֹן וַיִּפְּעַל, וְהוּא מִגְזֵרַת "וַיִּפֶן", "וַיִּכַּן". כָּל תֵּבָה שְׂסוּפָה ה"א, כְּגוֹן: בְּנֵה, מִחָה, קָנָה, כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן וַי"ו יו"ד בְּרֹאשָׁהּ, נִקְוֶה בְּחִירִי"ק תַּחַת חֵיו"ד. אֵף נִחַ. לְבַד נִחַ, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרַשׁ אַגָּדָה: (כ"ד) גִּזְגָּה וְכוּלָּהּ דָּם מִטֶּרֶח הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵחַר מְזוֹנוֹת לֶאֱרִי, וְהַכִּישׁוּ, וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר: (משלי יא) "הֵן צָדִיק בְּאָרֶץ יִשְׁלָם". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

חַיִּים בְּאֲפִיו, שָׁב אֶל הָאָדָם, כִּי לֹא מִצָּאנוּ נְשִׁמָּה חוּץ מִנְשִׁמַת הָאָדָם. וְרַבִּים אָמְרוּ שְׂנִקְרָאת כֵּן בְּעֵבֶר שֶׁהוּא מִן הַשָּׁמַיִם. וְאִם הֵם שְׁנֵי שְׂרָשִׁים, יִמָּצֵא כְּמוֹהוּ:

כג וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ. נִמְחָה שְׂמֵם מִן הָאָרֶץ, כִּי אֵין לָהֶם זֶרַע, וְנִשְׂאָר רַק נִחַ לְבַדוֹ וְאֲשֶׁר אִתּוֹ. וְהִנֵּה זֹאת תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה עַל חֲסְרֵי הַדַּעַת מֵאַחֲרֵינוּ שְׂאֻמְרִים שֶׁלֹּא הָיָה הַמָּבּוּל בְּכָל הָאָרֶץ:

הַכְּלִי בְּנֵי הָאָדָם שִׂיאֵמְרוּ עַל הַר אֶחָד גְּבוּהָ שֶׁהוּא בְּמַלְכוּת יוֹן:

כא וַיִּפְּרוּשׁ וַיִּגְּזַע, וּכְבָּר זֶרַע. וְרַבִּים בַּתּוֹרָה כְּמוֹ וְאַתְחַנֵּן, וְכֵן וַיִּמָּטֵר עֲלֵיהֶם מִן עַל פִּירוּשׁ הָאָמֶת. וּמַלְת וַיִּגְזַע מִיָּתָהּ וּבִפְּרוּשׁ וַיִּגְזַע וַיִּמָּט, אֲבָרָה לָךְ זֶה. וְהִנֵּה בְּרוּר לָךְ שְׁמַלְת רֶמֶשׂ כָּל־לַעֲוֹף וְלַבְּהֵמָה וְלַחַיָּה וְלַשָּׂרֵץ שֶׁהוּא דִּק וְלֹאֲדָם. וַיִּתֵּן לְהִיּוֹת כָּל אֲשֶׁר נְשִׁמַת רוּחַ

כָּאֲשֶׁר הָיָה הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל הָאָרֶץ, רַבּוּ הַמַּיִם וְנִשְׂאוּ הַתֵּבָה וְנִבְּקָה מַעַל הָאָרֶץ. וְזֶה אוֹת כִּי עַד אַרְבָּעִים יוֹם לֹא זָוָה מִמְּקוֹמָהּ: יט מֵאֵד מֵאֵד. פְּעָמִים שְׁאֵין לְרַב מִמֶּנּוּ. וְכֵן אַחֵר שְׂאֵמֵר וַיִּכְסּוּ כָּל הַהָרִים הַגְּבוּהִים לָמָּה אָמְרוּ וַיִּכְסּוּ הַהָרִים. וְכֵן פִּירוּשׁ כָּל הַר גְּבוּהָ כִּסָּה בַּמַּיִם, וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה כִּסּוּ הַהָרִים הַנִּזְכָּרִים. וְאַחֲרָיו נֶאֱמַר בְּדִבְרֵי אֱלֹהֵינוּ, וְנַעֲזֹב

שיעור יומי ליום שלישי ל' תשרי ושנים מקרא ואחד תרגום – ח – פרשת נח

(כד) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם: אבן עזרא
כד ויתקייפו מַיָּא על אַרְעָא מֵאָה וְחֲמִשִּׁין יוֹמִין:
ח (א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּיבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ
וַיָּשֹׁכּוּ הַמַּיִם:

ח"א וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים • זֶה הַשֵּׁם, מִדַּת הַדִּין הוּא וְנִהְיָה לְמִדַּת רַחֲמִים עַל יְדֵי תַּפְלַת הַצְדִּיקִים, וְרַשְׁעֵתָם שֶׁל רַשְׁעִים
הוֹפְקֶת מִדַּת רַחֲמִים לְמִדַּת הַדִּין, שְׁנֵאמַר: (בראשית ח) "וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם וְגו'" וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֲהָ וְהוּא שֵׁם
מִדַּת רַחֲמִים. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְגו' • מַה זָכַר לָהֶם לְבִהְמוֹת? זְכוּת שֶׁלֹּא הִשְׁחִיתוּ דִּרְכָם קֹדֶם לָכֵן, וְשֶׁלֹּא
שָׁמְשׁוּ בַּתֵּיבָה. וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ • רוּחַ תַּנְחוּמִין וְהַנְחָה עֲבָרָה לַפְּנִי. עַל הָאָרֶץ • עַל עַסְקֵי הָאָרֶץ. וַיָּשֹׁכּוּ •
כָּמוֹ: (אסתר ב) "כְּשׁוּף חֲמַת הַמֶּלֶךְ", לְשׁוֹן הַנְחַת חֲמָה. אבן עזרא

(כז) וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלָא הַגָּשֶׁם
מִן-הַשָּׁמַיִם:

ח"א וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת • כְּשֶׁנִּפְתְּחוּ כְּתִיב: "כָּל מַעֲיֵנוֹת", וְכָאן אֵין כְּתִיב "כָּל", לְפִי שֶׁנִּשְׁתַּיְרוּ מֵהֶם אוֹתָן שֵׁשׁ בָּהֶם
צָרָה לְעוֹלָם, כְּגוֹן חֲמֵי טְבִירָא וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וַיִּכְלָא • וַיִּמְנַע, כָּמוֹ: (תהלים ז) "לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ", (בראשית כג) "לֹא יִכְלָה
מִמֶּךָ". אבן עזרא

(א) וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלּוֹךְ וַיָּשׁוּב וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם
מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם:

ח"א מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם • הִתְחִילוּ לַחֲסֹר, וְהוּא אֶחָד בְּסִינן, בְּצִיד? – בְּכ"ז בְּכִסְלוֹ פִּסְקוֹ הַגָּשָׁמִים, הָרִי
ג' מִכְסְלוֹ וְכ"ט מִטְבַּת, הָרִי ל"ב, וְשָׁבַט וְאֶדֶר וְנִסָּן וְאֶזְרָא – קי"ח, הָרִי ק"נ. אבן עזרא

(ד) וַתֵּנַח הַתֵּיבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַע־עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ
עַל הָרִי אֲרָרַט:

ח"א בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי • סִינן, וְהוּא שְׁבִיעִי לְכִסְלוֹ שָׁבוּ פִּסְקוֹ הַגָּשָׁמִים. בִּשְׁבַע־עֶשְׂרֵי יוֹם • מִכָּאן אֵתָּה לְמַד
שֶׁהִיָּתָה הַתֵּיבָה מְשַׁקְעַת בַּמַּיִם י"א אֲמָה, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "בְּעֶשְׂרֵי בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים", זֶה אָב שֶׁהוּא
עֶשְׂרִי לְמִרְחָשׁוֹן לִירִידַת גָּשָׁמִים, וְהֵם הָיוּ גְבוּהִים עַל הַהָרִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה, וְחִסְרוּ מִיּוֹם אֶחָד בְּסִינן עַד אֶחָד
בָּאָב חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה לְשִׁשִּׁים יוֹם, הָרִי אֲמָה ל'ד' יָמִים, נִמְצָא שֶׁבִּט"ז בְּסִינן לֹא חִסְרוּ אֶלָּא ד' אֲמוֹת, וְנִחָה
הַתֵּיבָה לְיוֹם הַמַּחֲרָת, לְמַדָּה, שֶׁהִיָּתָה מְשַׁקְעַת אַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה בַּמַּיִם שֶׁעַל רָאשֵׁי הַהָרִים.

(ה) וְהַמַּיִם הָיוּ הַלּוֹךְ וְחִסְרוּ עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרִי
בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים:

ח"א בְּעֶשְׂרִי וְגו' נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים • זֶה אָב, שֶׁהוּא עֶשְׂרִי לְמִרְחָשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל הַגָּשֶׁם. וְאֵם תֹּאמַר הוּא אֶלּוּל,
וְעֶשְׂרִי לְכִסְלוֹ שֶׁפִּסְק הַגָּשֶׁם, כְּשֵׁם שֶׁאֵתָּה אוֹמֵר: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי", סִינן, וְהוּא שְׁבִיעִי לְהַפְסָקָה. אֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לֹא יִתְחַלְפוּ חוּץ מֵאוֹתוֹת יְהוּ"א וְסִמָּן
בְּשִׁי"ן: וַיִּכְלָא הַגָּשֶׁם. וְכֵלָא בְּחוּץ הָאוֹצֵר:
ג וַיָּשׁוּבוּ הַמַּיִם. לְמַטָּה מֵהָאָרֶץ כְּמִשְׁפָּטָם בְּסוּף
חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם. גַּם זֶה הַחֲשָׁבוֹן בְּדֶרֶךְ נִבְוֵאָה
יָדְעוּ. וְהָאוֹמְרִים כִּי הִנֵּה מְצֹאנוּ מֵאָה וְחֲמִשִּׁים
יוֹם חֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים, וְזֶה לִנּוֹ לְאוֹת שֶׁהֵם חֲדָשִׁי
חֲמָה. וְהֵנָּה לֹא דִּבְרוּ וְכֹנֶה עַל דְּבָרֵיהֶם, כִּי

הָאָרֶץ. וְטַעַם וַיִּזְכֹּר, הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָנוּחַ:
וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ. הַעֲבִירוֹ תְּמִיד: וַיָּשֻׁכּוּ
הַמַּיִם. וַיִּנְחוּ וְלֹא גָבְרוּ. וְכֵן וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ
שֶׁכָּבַח וְדִגְשׁוֹת הַכ"ף לְחִסְרוֹן הַע"ן, וְשִׁנְיָהָ
מִהַבְּנֵן הַקָּל:
ב וַיִּסְכְּרוּ. כָּמוֹ וַיִּסְגְּרוּ. וְאֵין חֲפ"ף מִתְחַלֶּפֶת
בְּגִימ"ל בַּק הֵם שְׁתֵּי מִלּוֹת וְחֲשַׁעַם אֶחָד, כִּי

כד וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם. בְּעֶבֶר
שֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּעֲיֵנוֹת, גַּם הָיָה גָשֶׁם יוֹרֵד יוֹם אֶחָד,
וּפּוֹסֵק יוֹם אֶחָד. כִּי פְרוּשׁ אֲנִכִּי מִמְטִיר תְּמִיד
כָּלִי הַפְּסָקָה. וְהַעֲד שֶׁאִמֵּר וַיִּכְלָא הַגָּשֶׁם:
א וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. גַּם בְּנִי וְהַנְשִׁים
בְּכָלִל נֹחַ שֶׁהוּא הָעֶקֶר: וְאֵת כָּל הַחַיָּה. כָּלִל
לְחִיַּת הַשָּׂדֶה וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְכָל שׁוֹרֵץ עַל

כֵּן, עַל כָּרְחֶךָ, שְׂבִיעִי אִי אַתָּה מוֹנֶה אֶלָּא לְהַפְסָקָה, שֶׁהָרִי לֹא כָלוּ אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל יְרִידַת גְּשָׁמִים, וּמֵאַה וְחֻמְשֵׁים שֶׁל תַּגְבֵּרַת הַמַּיִם עַד אֶחָד בְּסִינּוֹ, וְאִם אַתָּה אוֹמֵר שְׂבִיעִי לִירִידָה, אֵין זֶה סִינּוֹ. וְהַעֲשִׂירִי אִי אֶפְשָׁר לְמִנּוֹת אֶלָּא לִירִידָה, שְׂאִם אַתָּה אוֹמֵר לְהַפְסָקָה וְהוּא אֱלֹוֹל, אִי אַתָּה מוֹצֵא "בְּרֹאשׁוֹן בְּאַחֵד לַחֲדָשׁ חֲרָבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ", שֶׁהָרִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים, מִשְׁנֵרָאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים, שֶׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, וְכ"א יוֹם הוֹחִיל בְּשִׁלְיחוֹת הַיּוֹנָה, הָרִי שְׂשִׁים יוֹם מִשְׁנֵרָאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים עַד שֶׁחֲרָבוּ פָּנֵי הָאָדָמָה. וְאִם תֹּאמַר בְּאֱלֹוֹל נִרְאוּ, נִמְצָא שֶׁחֲרָבוּ בְּמִרְחָשׁוֹן וְהוּא קוֹרָא אוֹתוֹ רֹאשׁוֹן וְאֵין זֶה אֶלָּא תִּשְׁרִי, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לְבְרִיאַת עוֹלָם, וְלִרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִסָּן. **אבן עזרא**

(ו) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חִלּוֹן הַתֵּבָה
אֲשֶׁר עָשָׂה:

הַי"ו מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם • מִשְׁנֵרָאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים. אֶת חִלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה • לְצַהֵר (כ"ו), וְלֹא זֶה פֶּתַח הַתֵּבָה הָעֲשׂוּי לְבִיָּאָה וַיִּצְיָאָה.

(ז) וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעוֹרֵב וַיֵּצֵא יֵצוֹא וְיָשׁוּב עַד־יִבְשַׁת הַמַּיִם
מֵעַל הָאָרֶץ:

הַי"ו יֵצוֹא וְיָשׁוּב • הוֹלֵךְ וּמִקִּיף סְבִיבוֹת הַתֵּבָה, וְלֹא הֵלֵךְ בְּשִׁלְיחוֹתוֹ, שֶׁהִיָּה חוֹשְׁדוֹ עַל בֵּית זוּגוֹ, כְּמוֹ שֶׁשְׂנִינוּ בְּאַגְדַּת חֵלֶק (סנהדרין קח). עַד יִבְשַׁת הַמַּיִם • פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, אֲבָל מִדְּרַשׁ אֲגָדָה: מוֹכֵן הִיָּה הָעוֹרֵב לְשִׁלְיחוֹת אַחֲרָת, כְּעֲצִירַת גְּשָׁמִים בִּימֵי אֱלִיהוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א' יז): "וְהָעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבִשָּׁר".

(ח) וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל
פָּנֵי הָאָדָמָה:

הַי"ו וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה • לְסוּף ז' יָמִים, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם". מִכָּלל זֶה אַתָּה לְמַד שֶׁאֵף בְּרֹאשׁוֹנָה הוֹחִיל ז' יָמִים. וַיִּשְׁלַח • אֵין זֶה לְשׁוֹן שִׁלְיחוֹת, אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁלוֹחַ, שֶׁלְּחָה לְלַכַּת לְדַרְכָּהּ, וּבָכוּ יִרְאָה אִם קָלוּ הַמַּיִם, שְׂאִם תִּמְצָא מְנוּחַ, לֹא תִּשְׁוֹב אֵלָיו.

(ט) וְלֹא־מִצָּאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַר־רַגְלָהּ וַתָּשֶׁב אֵלָיו
אֶל־הַתֵּבָה בִּיָּמִים עַל־פָּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּמְחָהּ
וַיָּבֵא אֶתָּה אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה:

(י) וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּסָּף שֶׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה
מִן־הַתֵּבָה:

הַי"ו וַיִּחַל • לְשׁוֹן הַמְתָּנָה, וְכֵן (איוב כט): "לִי שְׁמָעוּ וַיִּחַלוּ", וְהִרְבָּה יֵשׁ בְּמִקְרָא. **אבן עזרא**

(יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעַת עֹרֵב וְהִנֵּה עֲלֵה־זִית טָרֶף
בִּפְיָהּ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

אבן עזרא על התורה – מהדורת 2020, אברמוביץ

הַיּוֹנָה, וְזֶה הִיָּה בְּיוֹם שֶׁכָּעָה עֶשֶׂר לִשְׁבַט שֶׁהוּא הַחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי מִיּוֹם הַמַּבּוּל. וְהִנֵּה הוּא עַל הַמִּבְטָה הַמִּרְבָּעִי, וְהָעֵד שֶׁאִמֵּר וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם:

י וַיִּמְלַח וַיִּחַל עוֹד. עַל דַּעֲתָה מִתְחַלָּה, כִּי אֵלּוּ הִיָּה מְגוֹנֵת וְחִלָּתָהּ, הִיָּה וַיִּחַל כְּמוֹ וַיִּמְחָץ, אִו וַיִּחַל כְּמוֹ וַיִּשָּׁב יַעֲקֹב. וַיִּתְּכֵן לְהִיָּתָה מִלָּה

הַעֲשִׂירִי בְּאַחֵד לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים. וְהִנֵּה נֹחַ קָבַע אֶחָד לַחֲדָשׁ וְלֹא רָצָה הַלְכָנָה, כִּי עוֹד לֹא פֶּתַח חִלּוֹן הַתֵּבָה. וּבְעֶשְׂרוֹ לַחֲדָשׁ שְׁבַט שֶׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, וְתִמִּיד הִיָּה הוֹלֵךְ וְשָׁב עַד שֶׁיִּצָּא נֹחַ. כִּי כֵן אִמֵּר עַד יִבְשַׁת הַמַּיִם, וּבְיוֹם שֶׁיִּבְשָׁה הָאָרֶץ יֵצֵא נֹחַ וְכָל אֲשֶׁר אִתּוֹ. וְאַחֵר שְׁבַעַת יָמִים שֶׁשֶׁלַח אֶת הָעוֹרֵב שֶׁלַח אֶת

שְׂנִים יָמִים יִחְסְרוּ. גַּם הָאִמֵּר כִּי בְּחִשְׁבוֹן הָעֵבוֹר הִיָּה עוֹשָׂה, וְיָשִׁים בְּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי מִרְחָשׁוֹן וְתִהְיֶה הַשְּׁנָה שְׁלֵמָה. וְלִמָּה כָּל זֶה, וְאֶפִּילוּ הִיָּה כְּתוּב כִּי נֹחַ הִיָּה חֲשֹׁבוֹנוֹ עַל הַסָּמָה אוֹ תַחֲלַת הַשְּׁנָה מִתִּשְׁרִי, לֹא נִתְּנוּ הַמוֹעֲדִים עַל יְדֵי נֹחַ. גַּם יִתְּכֵן עַל מְנוּחַ הַתֵּבָה לְדַבֵּר דְּבָרִים אַרְבָּעִים, לְכֵן לֹא יוֹעִילוּ וְלֹא יִצְלִיחוּ כִּי תִהְיֶה הַמָּה:

שיעור יומי ליום רביעי א' מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום - ח - פרשת נח
כז"י טָרַף בְּפִיָּהּ • אָמַר אֲנִי שֶׁזָכַר הָיָה, לִכְן קִוְּיָא פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכַר וּפְעָמִים לְשׁוֹן נִקְבָּה, לְפִי שֶׁכָּל יוֹנָה שֶׁבִּמְקָרָא לְשׁוֹן נִקְבָּה, כְּמוֹ (שיר השירים ה): "כִּיּוֹנָם עַל אֶפְיָי מִיַּם רוּחָצוֹת", (יחזקאל ז): "כִּיּוֹנֵי הַגָּאִיוֹת כָּלֵם הוֹמוֹת", (הושע ז): "כִּיּוֹנָה פֹתָהּ". טָרַף • חֲטָף, וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: לְשׁוֹן מְזוֹן, וְדָרְשׁוּ (עירובין יח): בְּפִיָּהּ, לְשׁוֹן מֶאֱמָר. אֲמָרָה: 'יְהִי מְזוֹנוֹתִי מְרוֹרִין פְּזִית כִּידּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מִתּוֹקִין כְּדָבָשׁ בִּידֵי בֶּשֶׂר וְדָם'. אבן עזרא

(יב) וַיִּיחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסֵפֶה שׁוֹב־אֵלָיו עוֹד:
כז"י וַיִּיחַל • הוּא לְשׁוֹן וַיִּחַל, אֲלֹא שֶׁזֶה לְשׁוֹן וַיִּפְעַל וְזֶה לְשׁוֹן וַיִּתְפַּעַל: וַיִּחַל, וַיִּתְמַן. וַיִּיחַל, וַיִּתְמַן. אבן עזרא

(יג) וַיְהִי בְּאַחַת וַיִּשְׁמֹאֲוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסַּר נֹחַ אֶת־מִכְסֵּה הַתֶּבֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פָנֵי הָאָדָמָה:
יג וְהָיָה בְּשֶׁת מָאָה וְחָד שָׁנִין בְּקִדְמָאָה בְּחַד לִיְרֵחָא נְגוּבֵי מִיָּא מַעַל אֲרַעָא וְאַעֲדֵי נֹחַ וְתַח הוֹפָאָה דְּתִבּוֹתָא וְחִזָּא וְהָא נְגוּבֵי אֶפְרִי אֲרַעָא:

כז"י בְּרֵאשׁוֹן • לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תַּשְׁרִי, וְלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיסָן (ראש השנה יב). חָרְבוּ • נַעֲשֶׂה כְּמִין טִיט, שֶׁקָּרְמוּ פָּנֶיהָ שֶׁל מַעֲלָה. אבן עזרא

(יד) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ:
יד וּבְיִבְרָחָא תַּנְיָנָא בְּעֶשְׂרִין וּשְׁבַעָא יוֹמָא לִיְרֵחָא יְבִישַׁת אֲרַעָא:

כז"י בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים • וּרְיִדְתָּן בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִּי"ז, אֵלּוּ י"א יָמִים שֶׁהַחֲמָה יִתְּרָה עַל הַלְכָּנָה, שֶׁמִּשְׁפֹּט דּוֹר הַמַּבּוּל שָׁנָה תְּמִימָה הָיָה. יִבְשֶׁה • נַעֲשֶׂה גְרִיד כֶּהֱלַכְתָּהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת טו)

שִׁמְשֹׁפֹט דּוֹר הַמַּבּוּל שָׁנָה תְּמִימָה הָיָה (רש"י ח, יד)

אָמְרוּ רַז"ל, שֶׁבְּרִיָּה שְׂאִין בָּהּ עֶצֶם אֵינָה חַיָּה שֶׁשָּׂה חַדָּשִׁים וְאֵינָה מִתְקַיֶּמֶת י"ב חֲדָשׁ (חולין נח, א. ירושלמי שבת פ"א, ג). וְקִשָּׂה, אֵיךְ הַתְקַיְּמוֹ בְּרִיּוֹת אֵלּוּ בַּתְּבָה. וַיֵּשׁ לְזִמּוֹר, דִּהְיָה דָּבָר זֶה תְּלוּי בְּסִיבּוּב הַמַּנְזְלוֹת וּבִקְדוּשַׁת הַחַדָּשִׁים, שֶׁהָיָה אִם נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה, מִתְקַיֶּמֶת בְּרִיָּה כְּזוֹ י"ג חַדָּשִׁים, גַּם חֲדָשׁ הַעֲבוּר (פמ"ג יו"ד פ"ד סק"ד). וּמִכֵּיּוֹן שֶׁבִּשְׁנַת הַמַּבּוּל לֹא שָׁמְשׁוּ הַמַּנְזְלוֹת, וְשָׁנָה זוֹ לֹא נִכְנָסָה לְמִסְפָּר שְׁנֵי עוֹלָם לְגַבִּי כְּמָה דְּבָרִים - לֹא נִחְשְׁבָה לְשָׁנָה גַּם לַעֲנִין זֶה.

♦ יום רביעי א' מרחשון ♦

טו ומליל י"ז עם נח למימר:

(טו) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר:

טו פּוֹק מִן תִּבּוֹתָא אֶת וְאַתְתָּךְ וּבְנֶךָ וּנְשִׁי וְנִשְׁי כִּנְיָ עֲמָךְ:

(טז) צֵא מִן־הַתֶּבֶה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתָּךְ:
כז"י אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ • אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, כָּאֵן הַתִּיר לָהֶם תִּשְׁמִישׁ הַמַּטָּה.

אבן עזרא על התורה - מהדורת ב"מ, אברמוביץ

אֵלּוּ עוֹד לַעוֹלָם. וְכֵן עוֹד טְמָאָתוֹ בּוֹ. עוֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ:

יג חָרְבוּ הַמַּיִם. לִכְן לֹא תוֹכַל הַרְגֵּל לְדַרְךָ עַל הָאָרֶץ שֶׁהִיא רַבָּה, כִּי פָּנֶיהָ חָרְבוּ לְבָדָם וְאַחֲרָיָהּ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ. וְהָאֲמָרִים עַל שְׁנַת הַלְכָּנָה נִשְׁעָן, בְּעָבוּר עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁהֵם נִסְפָּים בְּעָבוּר שְׁנַת הַחֲמָה צְרִיכִים לְהִיּוֹת שְׁנַתָּם שְׁלֵמָה. וְעוֹד מִי מַלֵּל לָהֶם שֶׁשָּׁנָה עֲמַד נֹחַ בַּתְּבָה, בַּק עֲמַד שְׁנַת הַחֲמָה וְעוֹד י' יָמִים:

וּחִבְרִיָּהֶם. אוֹ יִהְיֶה טָרַף קָמִץ בְּעָבוּר שֶׁהוּא תֹאֵר הַשֶּׁם כְּמוֹ חֶכֶם. וְהַטָּעָם כְּמוֹ טוֹרֵף כִּי יֵשׁ תֹּאֵר דּוּמָה לְפַעַל וַיֵּשׁ תֹּאֵר דּוּמָה לְפַעַל:

יב וַיִּיחַל. מִבְּנִין נִפְעַל וְכֹא מִלְעִיל, כְּמוֹ וַיִּלְחֶם וַיִּצְמָד. וַיֵּשׁ מִזֶּה הַבְּנִין שֶׁהוּא מִלְרַע כְּמוֹ וַיִּפְקֹד מְקוֹם דּוֹר. וְכֹא יו"ד וַיִּיחַל בְּשִׁרְשׁוֹ הַשֶּׁלֶם כִּי"ד אוֹ יִרָה יִרְיָה. וּבְאַתְד בְּאַתְד שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה, וְלֹא יִסְפָּה כְּמִשְׁפָּטָה לְשׁוֹב

וְזֶה בְּדִקְדּוּק: וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתֶּבֶה. בְּאַבְעָה וְעֶשְׂרִים בְּשָׁבָט:

יא טָרַף בְּפִיָּהּ. יֵשׁ אֲמָרִים שֶׁהִיא מְלָה מְכַפֶּלֶת בְּשַׁעַם, כְּמוֹ אֲדַמַת עֶפְרַי. וּפִרְשׁוּ טָרַף כְּמוֹ גֵּלָה זִוְיָה, וְכֵן כָּל טָרְפֵי צִמְחָה. וְהָרִאָה שֶׁיֵּשׁ תַּחַת הַר"ש קמ"ץ גְּדוּל, כְּמוֹ וְהָב וְעָשׂוּ. וְהִנְכוּן בְּעִנְי שִׁיחָהּ הַבִּי"ת נִסְפָּה כְּבִי"ת כְּרוּחַ שְׁמַיִם שִׁפְרָה. וְהוּא בָּא וְכֹא בְּקָמִץ. כְּמוֹ כִּי הוּא טָרַף אֲרִיָּה שֶׁאֵל

(יז) כִּלְהֲחִיָּה אֲשֶׁר־אֵתָךְ מִכָּל־בֶּשֶׂר בְּעוֹף וּבְבִהֵמָה
וּבְכָל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הֵיכָא אֵתָךְ וְיִשְׂרְצוּ בָאָרֶץ
וּפְרוּ וָרָבוּ עַל־הָאָרֶץ:

ח"י • הוצא • הוצא כתיב, הוצא קרי. הוצא, אמר להם שייצאו. הוצא, אם אינם רוצים לצאת, הוציאם אתה.
וְיִשְׂרְצוּ בָאָרֶץ • ולא בתבה, מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש. **אבן עזרא**

(יח) וַיֵּצְאוּ־נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ:
(יט) כִּלְהֲחִיָּה כִּלְהֲחִיָּה וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ
לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתֵּבָה:

ח"י • לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם • קבלו עליהם על מנת לדבק במין. **אבן עזרא**

(כ) וַיָּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ:

ח"י • מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה • אמר: לא צוה לי הקדוש ברוך הוא להקניס מאלו שבעה שבעה, אלא כדי להקריב
קִרְבֵּן מִקֵּהם (בראשית רבה, פרשה כ"ז ופרשה ל"ד) • **אבן עזרא**

(כא) וַיֵּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא
אֲסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לִבִּי
הָאָדָם רָע מִנְעֲרִיו וְלֹא־אֲסִף עוֹד לַהֲבוֹת אֶת־כָּל־חַי
בָּאֲשֶׁר עֲשִׂיתִי:

ח"י • מִנְעֲרִיו • מנעריו כתיב, משננער לצאת ממעי אמו, נתן בו יצר הרע. **לא אסף • ולא אסף.** כפל הדבר
לשבועה, הוא שכתוב (ישעיה נד) "אשר נשבעתי מעבר מי נח", ולא מצינו בה שבועה אלא זו, שפפל דבריו, והיא
שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שביעות (דף לו). **אבן עזרא**

(כב) עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף
וַיּוֹם וַלֵּילָה לֹא יִשָּׁבְתוּ:

ח"י • עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ וְגו', **לא יִשָּׁבְתוּ • ו'** עתים הללו, שני חדשים לכל אחד ואחד, כמו ששינינו: חצי תשרי
ומרחשון וחצי כסלו, זרע. חצי כסלו וטבת וחצי שבט, קור וכו', בכבא מציעא (דף קו): (ספרים אחרים: "עד כל ימי", כלומר
תמיד, כמו (במדבר יט) "עוד טמאתו בו"). **קור • קשה מחורף. חורף • עת זרע שעורים וקטניות, החריפין להתבשל מהר. קר,**
הוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן (מהרש"ל). **קציר, חצי ניסן ואדר וחצי סיון. קיץ • הוא זמן לקיטת תאנים וזמן**

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מהנעף או שיניתי כח עליון: **אל לבו.** כמו
עם לבו. ואחרי כן גלה סודו לנח כי נביא
היה: וטעם **לא אוסף לקלל עוד.** כאשר
קללה על זיאתם, כי בן כתוב ארוכה
האדמה: יצר. היא התולדה אשר נוצרה לו:
ולא אוסף עוד. על המבול. ומלת עוד
לעולם. או פעם שנית. וכן ויבן על צוואריו
עוד:

כא ויחר. על משקל וינח בכל גבול מצרים.
ונפתח הרי"ש בעבור הסי"ת שהיא מהגזון
במשפט לשון הקדש. וחלילה חלילה להיות
השם מרים, ולא אוכל, כי בן כתוב אשר
חלב וכתמימו יאכלו. רק הטעם שקבל העולה
וישרה לפניו, כאדם שמרים רים טוב והוא
ערב: הניחת. מלשון מנוחה, והסי"ת כפול
כהפסל פ"א ונאפופיה. והטעם שהגנים הרים

יו היצא. כמו השלם, וכן הישר לפני דרךך:
ושרצו. ילדיו:
יט לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם. כמו למינם. ויש אומרים
שהולדו בתבה, וכל משפחה יצאה ולא
התערבה באחרת, וזה איננו רחוק:
כ הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה. עשור. ולא גרע מקספר
העוף הטהור כי הוא יותר מהשמא. והנה
המזבח בנהו באחד הרי אררט:

שְׁמֵיבָשִׁים אוֹתָן בְּשָׂדוֹת, וְשָׂמוּ קִיץ כְּמוֹ (שמואל ב טז): "וְהִלָּחֵם וְהִקִּיץ לְאָכַל הַנְּעָרִים". וְחָם • הוּא סוֹף יְמוֹת הַחֲמָה, חָצִי אֵב וְאֵלּוּל וְחָצִי תִשְׁרִי, שֶׁהָעוֹלָם חָם בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּמִסְכַּת יוֹמָא: "שְׁלֵחֵי קִיטָא קָשִׁי מְקִיטָא". וְיוֹם וְלִילָה לֹא יִשְׁבְּתוּ • מְכַלֵּל שִׁשְׁבְּתוֹ כָּל יְמוֹת הַמַּבּוּל, שֶׁלֹּא שָׁמָּה הַמַּזְלוֹת, וְלֹא נִכְרַב בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה (בראשית רבה פרשה כ"ה ופרשה ל"ד). לֹא יִשְׁבְּתוּ • לֹא יִפְסְקוּ כָּל אֵלֶּה מִלְּהִתְנַהֵג בְּסֻדְרָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 254)

חָצִי אֵב וְאֵלּוּל וְחָצִי תִשְׁרִי, שֶׁהָעוֹלָם חָם בְּיוֹתֵר (רש"י ח, כב)

ומה שאמרנו ר"ל שמחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה - יש לומר, שהעולם חם ביותר (לפי שקבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בהם הקיץ שעבר עליו - רש"י יומא כט, א ד"ה שילהי), ואלו החם של זריחת השמש כשלעצמה נחלש מחמשה עשר באב ואילך, כפי שרואים במציאות. **אבן עזרא**

ט (א) וַיְכַרְךָ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמִלְּאוּ אֶת־הָאָרֶץ:

(ב) וּמִוֹרָאֲכֶם וְחִתְכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל־חֵית הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דָּגֵי הַיָּם בִּידְכֶם נִתְּנוּ:

כ"י וְחִתְכֶּם • וְאִימְתָּכֶם, כְּמוֹ: "תִּרְאוּ חֲתָת" (איוב ו). וְאֶנְגְּדָה לְשׁוֹן חֵיִית (סנהדרין צח שבת קנא), שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִתִּינוּק בֶּן יוֹמָא חֵי, אֵין אִתָּה צְרִיד לְשִׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים. עוֹג מִלֵּךְ הַבָּשָׂן מֵת, צְרִיד לְשִׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִוֹרָאֲכֶם וְחִתְכֶּם יִהְיֶה" – אִימְתִּי יִהְיֶה מִוֹרָאֲכֶם עַל הַחֵיִית? כָּל זְמַן שֶׁאַתֶּם חַיִּים. **אבן עזרא**

(ג) כָּל־רִמְשׁוֹ אֲשֶׁר הוּא־חֵי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ בִּירוֹק עֹשֵׁב נִתְּתִי לָכֶם אֶת־כָּל־:

כ"י כָּלֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ • (סנהדרין נט): שֶׁלֹּא הִרְשִׁיתִי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן (לְאָכְלָהּ) בָּשָׂר, אֲלֵא יִרְק עֹשֵׁב, וְלָכֶם – בִּירוֹק עֹשֵׁב שֶׁהִפְקַרְתִּי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, "נִתְּתִי לָכֶם אֶת־כָּל־". **אבן עזרא**

(ד) אִד־בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:

כ"י בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ • אֲסִר לָהֶם אֲכָר מִן הַחֵי, כְּלוּמַר כָּל זְמַן שֶׁנִּפְשׁוֹ בּוֹ, לֹא תֹאכְלוּ הַבָּשָׂר. בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ • בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוֹ. בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ • הָרִי אֲכָר מִן הַחֵי, וְאַף "בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ" הָרִי דָם מִן הַחֵי. **אבן עזרא**

(ה) וְאִד אֶת־דַּמְכֶם לְנִפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ מִיֵּד כָּל־חֵיהָ אֲדַרְשָׁנוּ וּמִיֵּד הָאָדָם מִיֵּד אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:

כ"י וְאִד אֶת דַּמְכֶם • אִף עַל פִּי שֶׁהִתְרַתִּי לָכֶם נְטִילַת נִשְׁמָה בְּבִהְמָה, "אֶת דַּמְכֶם אֲדַרְשׁ" מִהַשׁוּפָּךְ דָם עֲצָמוֹ.

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לְאֹכְלָהּ: כִּיִּרְק. עַל שְׁנֵי מִשְׁקָלִים. וְכֵן תִּנּוּר עֶשֶׂן. כְּעֶשֶׂן הַכִּבְדִּין:

ד אִף בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ. בֶּן שְׁמוֹ, אִף בָּשָׂר עִם נִפְשׁוֹ שֶׁהוּא דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ. כְּטַעַם לֹא תֹאכְל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר. כִּי נִפְשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא. וְזֹאת הַנֶּפֶשׁ הַמִּתְנוּעֶצֶת וְהַמְרַגֶּשֶׁת הִיא הַגּוֹף:

ב וְחִתְכֶּם. מִפְּעֻלֵי הַכֶּפֶל מִגִּזְרֵי תִרְאוּ חֲתָת. כְּמוֹ חֲתָמְכֶם: כָּל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה. הַטַּעַם עַל הָאָדָמָה. אוֹ תִּהְיֶה הָאָדָמָה פּוֹעֵלֶת: בִּידְכֶם נִתְּנוּ. כִּי בִידְכֶם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים כִּי בִי"ת בְּכָל, וּבְכָל מְקוֹם וְיִי"ן. וְהַקְרִיב שֶׁהוּא דָּבָק עִם מִוֹרָאֲכֶם:

ג כָּל רִמְשׁ. שֵׁם כָּל לַחִית הַשָּׂדֶה וְלִבְהֵמָה הַיִּשׁוּב וְלָכָל עוֹף וְלָכָל דָּג. וְהִנֵּה הַכָּל מִתֵּר

כב עוד כל ימי הארץ וגו'. לאות כי יש לה קץ קצוב. ומה נכבד דַּשׁ סְכִיב שְׁמֵנָה עֲשֶׂרָה אֵלֶּה. רַק לֹא יִדְעֻנוּ אַחֵר מִנִּי אֵלֶּה: זֶרַע וְקָצִיר. חֶלֶק הַשֶּׁנָּה לַשָּׁנִים וְאַחֵר בֶּן לְאַרְבַּעַת־קָר. כִּנְגֵד הַחֶם. וְקִיץ. כִּנְגֵד הַחֶרֶף. וְהֵם כִּנְגֵד אֲרֻבַּע תְּקוּפּוֹת בִּשְׁנָה, וְכֵלֶם יוֹם וְלַיְלָה יִחְלְקוּ, כִּי מֵה שְׁחֶסֶר מִזֶּה נִסְפָּה בָּהּ. וְאַחֵר בֶּן יָשׁוּב הַעֲדָף, וְיִחְסֹר וְיִוִּסֵּף עַל הַחֶסֶר עַד הֵיחָתֵם בְּשָׁנָה:

לנפשתיכם. אף החונק עצמו, אף על פי שלא יצא ממנו דם. מיד כל חיה. לפי שחטאו דור המבול והפקרו למאכל חיות רעות לשלט בהן, שנאמר (תהלים מט): "נמשל בבהמות נדמו", לפיכך הצריך להזהיר עליהן את החיות. ומיד האדם. מיד ההורג במזיד ואין עדים, אני אדרש. מיד איש אחיו. מיד (מי) שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג, אני אדרש אם לא יגלה ויבקש על עונו למחל, שאף השוגג צריך בפירה. ואם אין עדים לחיבו גלות, והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו, כמו שדרשו רבותינו: "והאלהים אנה לידו" במסכת מכות: הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 138)

השופר דם עצמו (רש"י ט, ה) הינו שעל פי דרך הפשט אסור לו לאדם לשפך דם עצמו, אף שלא יבוא על ידי זה לחלי או למיתה (וכמו האסור של "דמו לא תאכלו", שהוא דם מן החי). לפי זה מובן מדוע לא מל אברהם אבינו את עצמו קדם שנצטווה, אף שקים את כל התורה עד שלא נתנה – שהרי נצטווה לא לשפך דמו, ופשוט שזה דוחה קיום מצוה שלא נתנה. מה שאין כן שנצטווה על המילה, הרי צווי זה דוחה את האסור של שופך דם עצמו. **אבן עזרא**

(ו) **שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים** עשה את האדם:
והיטוד דמא דאנשא בסהדין על מימר
דינא דמה יתשד ארי בצלמא דני עבד ית
אנשא:

כ"י: **באדם דמו ישפך**. אם יש עדים המיתוהו אתם, למה? "כי בצלם וגו'". עשה את האדם. זה מקרא חסר, וצריך להיות: עשה העושה את האדם, וכן הרבה במקרא. **אבן עזרא**

(ז) **ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה:**
ונאתון פושו וסגו אתילידו בארעא וסגו
בה:

כ"י: **ואתם פרו ורבו**. (כתובות ה): לפי פשוטו, הראשונה לברכה וכאן לצווי. ולפי מדרשו, להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים (יבמות סג).

♦ יום חמישי ב' מרחשון ♦

(ח) **ויאמר אלהים אלנח ואלבניו אתו לאמר:** **אבן עזרא**
ח ואמר יי לנח ולבנהי עמה למימר:

(ט) **ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם:**
ט ואנא הא אנא מקים ית קנמי עמכון ועם
בניכון בתריכון:

כ"י: **ואני הנני**. מספים אני עמך, שהיה נח דואג לעסק בפריה ורביה, עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה אמר לו: הנני מספים לעשות קיום וחוזק ברית להבטחתי, ואפן לך אות. **אבן עזרא**

(י) **ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל חית הארץ אתכם מפל יצאי התבה לכל חית הארץ:**
י ועם כל נפשא חיתא דעמכון בעופא
בבעינא ובכל חות ארעא דעמכון מפל
נפקי תבותא לכל חות ארעא:

כ"י: **חית הארץ אתכם**. הם המתהלכים עם הבריות. מפל יצאי התבה. להביא שקצים ורמשים. לכל חית הארץ. להביא המזיקין, שאינן בכלל התבה אשר אתכם, שאין הלוכין עם הבריות.

אבן עזרא על התורה – מהדורת ב"ר. אברמוביץ

בעבור האדם שנשפך דמו, וכמוהו רבים: ח ויאמר אלהים אל נח ואל בניו. על ידי אביהם. ויש אומרים שארבעתם נביאים: ט ואת זרעכם. עם ואתכם השלישי שהיה אתכם. או נקפל לחוספת באור. והברית שאקים היא שלא יכרת כל בשר:

שאצוה לאתרת שיהרגנה. והנה חיות מתות לקם ולא אתם לקה. והמפרש דמכם לנפשותיכם זה ההורג נפשו, הוא רחוק בעיני. והוסיף לבאר או היא מצוה לבני נח והוא הנישר להרג ההורג: ו נטעם באדם. בעדים. או לעיני הכל. או

ה ואף את דמכם. פרושו הפרתי לכם לשפוך דם כל חי, וזלתי דמכם של נפשותיכם שאתם אדם לא הפרתי, רק אדרשנו פטעם דורש דמים. וזה כלל. ואחר כן באר מיד האדם. אם יתגר רבים את יחיד או יחיד את יחיד, אני אדרש הדם. גם אדרשנו מיד כל חיה

יִאֻּאָקֶם יֵת קִנְמִי עִמְכוֹן וְלֹא יִשְׁתַּיֵּי כָּל
בְּשָׂרָא עוֹד מִמִּי טוֹפָנָא וְלֹא יְהִי עוֹד טוֹפָנָא
לְחַבְלָא אֲרַעָא:

כז"י – וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד
מִמִּי הַמִּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ:

יבֹאֲמַר יְיָ דָּא אֵת קִנְם דִּי אָנָּא יְהִב בֵּין
מִימְרִי וּבִינִיכוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חֵיתָא דִּי
עִמְכוֹן לְדָרִי עֲלֵמָא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם:

כז"י – לְדֹרֹת עוֹלָם • נִכְתָּב חֶסֶד, שְׁנֵשׁ דּוֹרוֹת שְׁלֵא הֶצְרָכוּ לְאוֹת, לְפִי שְׂצַדִּיקִים גְּמוּרִים הָיוּ, כְּמוֹ דּוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה וְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי (בראשית רבה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר־שיחות חלק לה, עמוד 31 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

דוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ וְדוֹרוֹ שֶׁל רַשְׁבִּי

זֹאת אוֹת־הַבְּרִית . . לְדֹרֹת עוֹלָם: (ט, יב)

לְדֹרֹת כְּתִיב, פֶּרֶט לְשֵׁנֵי דּוֹרוֹת, לְדוֹרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּה . . וְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי (בראשית רבה פרשה לה, ב)
יֵשׁ לְפָרֶשׁ הַטֶּעַם שֶׁרַק בְּשֵׁנֵי דּוֹרוֹת אֵלוֹ לֹא נִרְאָתָה הַקְּשֵׁת:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בראשית רבה פרשה ל, ח) שְׁאֲחֲרֵי הַמִּבּוּל נָח רָאָה "עוֹלָם חֲדָשׁ", שְׁעַל־יְדֵי הַמִּבּוּל נִטְהַר הָעוֹלָם וְנִתְעַלָּה לְמִדְּגָהּ
גְּבוּהָהּ מְאֹד, עַד שֶׁנִּקְרָא "עוֹלָם חֲדָשׁ".

וְזֶהוּ גַם עֲנִינָה שֶׁל אוֹת הַקְּשֵׁת לְהִרְאוֹת שֶׁ"לֹא יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ" – כִּי עַל־יְדֵי הַמִּבּוּל נִטְהַר הָאָרֶץ בְּאִפְסוֹ שְׂאִי־אֶפְשָׁר
עוֹד שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה בְּמַצָּב שֶׁפֶל כָּזֶה שִׁיְהִי דְרוֹשׁ מִבּוּל לְתַקְּנוֹ.

וְהִנֵּה גַם עַל הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה לְבֹא נֶאֱמַר בְּפִתּוּבִים (ישעיה סו, כב) שְׁאֵז יִהְיֶה "הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה". שֶׁהָעוֹלָם יִתְעַלָּה
לְבַחֲנָהּ גְּבוּהָהּ מְאֹד עַד שִׁיְהִי כְּמוֹ "עוֹלָם חֲדָשׁ".

וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶה שְׂדוּקָא בְּדוֹרוֹת חִזְקִיָּהוּ וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי לֹא הֶצְרָכוּ לְאוֹת הַקְּשֵׁת הוּא, כִּי שְׁנֵיהֶם שִׁיְכִים לְגֻלְגָּלָה
הַעֲתִידָה.

חִזְקִיָּהוּ – אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (סנהדרין צד, א) "בְּקֶשׁ הַקְּבָ"ה לַעֲשׂוֹת חִזְקִיָּהוּ מְשִׁיחַ". רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי – חֶסֶד סֶפֶר הַזֵּהר אֲשֶׁר
"יִפְקֹון בֵּיהּ מִן גְּלוּתָא בְּרַחֲמֵי" (רעיא מהימנא נשא קכד, ב). אבן עזרא

יג יֵת קִשְׁתִּי יְהִבִּית בַּעֲנָא וְתִהִי לְאֵת קִנְם
בֵּין מִימְרִי וּבֵין אֲרַעָא:

יג) אֶת־קִשְׁתִּי נָתַתִּי בַּעֲנָן וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין

הָאָרֶץ: אבן עזרא

יד וְיִהִי בַּעֲנָנִי עֲנָן עַל אֲרַעָא וְתִתְחַזֵּי
קִשְׁתָּא בַּעֲנָנָא:

יד) וְהִיָּה בַּעֲנָנִי עֲנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקְּשֵׁת בַּעֲנָן:

כז"י – בַּעֲנָנִי עֲנָן • כְּשֶׁתְּעַלָּה בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנַי לְהִבְיֵא חֲשׁוֹן וְאֲבָדוֹן לְעוֹלָם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות לה ענמ' 35)

כְּשֶׁתְּעַלָּה בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנַי לְהִבְיֵא חֲשׁוֹן וְאֲבָדוֹן לְעוֹלָם (רש"י ט, יד)

יֵשׁ לְתַמּוֹה, כְּלוּם אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁפֶל פֶּעַם שֶׁנִּרְאָה הַקְּשֵׁת, הָעוֹלָם הוּא בְּמַצָּב יְרוּד כָּזֶה שֶׁהוּא רָאוּי לְמִבּוּל, חֶסֶד וְשְׁלוֹם? וְיֵשׁ לוֹמַר,
דְּהִנֵּה הַמִּבּוּל לֹא הָיָה בְּגֵזֶר עֲנָשׁ, אֲלָא בְטוּי שֶׁל חֲרָטָה, כְּבִיכּוּל, עַל עֶצֶם בְּרִיאַת הָאָדָם, וּכְדִכְתִּיב בּו' וַיִּמְחוּ - אֲבוּד מַחְלָט. לְפִי
זֶה יֵשׁ לוֹמַר, שְׂאִין פְּנִיַת רַשִׁי" לְהַשְׁחִת הָעוֹלָם כְּלוֹ, אֲלָא לְהַשְׁחִת מְקוֹם אֶחָד בְּעוֹלָם (שְׂבוּ מִתְּנֵהֶגִים בְּנֵי אָדָם כְּדוֹר הַמִּבּוּל)
בְּתוֹר חֲשָׁן וְאֲבָדוֹן (אֲבוּד מַחְלָט), וְלֹא בְתוֹר עֲנָשׁ. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לְהַדְגֵּשׁ בְּעֵבֹר שֶׁהוּא מִהֲבִנֵּן הַכְּבֹד, כְּמוֹ
בְּדַבְּרֵי אֶתָּה: וְנִרְאָתָה הַקְּשֵׁת. אֵלוֹ הָיוּ
מְאִמִּינִים בְּדַבְּרֵי חֲכָמֵי יוֹן שֶׁמֶלֶחַט הַשָּׁמַשׁ
תְּלוּל הַקְּשֵׁת. יֵשׁ לוֹמַר כִּי הַשֶּׁם חֲזַק אוֹר
הַשָּׁמַשׁ אֲחֵר הַמִּבּוּל. וְהִיא דֶּרֶךְ נִכְוָנָה לְמַבְדִּין:

יב אוֹת. זָכַר וְנִקְבָּה:
יג אֵת קִשְׁתִּי. הִנֵּה נִתְּתִי עִתָּה קִשֶׁת בַּעֲנָן.
וְאִין פְּרוּשׁוֹ פֶּאֶשֶׁר אָמַר הַגָּאוֹן כִּי בְּתַחֲלָה
הִתְתָּה:
יד בַּעֲנָנִי עֲנָן. קַל הַנִּיחַן הִרְאִישׁוֹן. וְהִנֵּה רָאוּי

יב וּמִלַּת בְּשָׂר. גּוֹף כִּי הוּא מְרֻגֵשׁ, כִּי הַעֲצָם
לֹא יִרְגִישׁ. וְהִנֵּה הַבְּרִית שְׁלֵא יִכָּרֵת גּוֹף בְּמִימֵי
מִבּוּל. וְיִתְבַּן שְׁמִיטָטָם אִם יָבֵא מִבּוּל. הַכְּנִיס
בְּבְרִית שְׁלֵא יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל. וְעַל זֹאת הַבְּרִית
נֶאֱמַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבוּר מִי נַח:

טו וַיִּכְרְטָה אֶת-כְּרִיתִי אֲשֶׁר בִּינִי וּבִינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ
וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּתָא כָּל בֶּשָׂר וְלֹא יָהִי
עוֹד מִנָּה לְטוֹפָנָה לְחַבְלָא כָּל בֶּשָׂר:

(טו) וַיִּכְרְטָה אֶת-כְּרִיתִי אֲשֶׁר בִּינִי וּבִינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ
חַיָּתָא כָּל בֶּשָׂר וְלֹא יָהִי עוֹד הַמּוֹיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת
כָּל-בֶּשָׂר: אבן עזרא

טז וַתְּהִי קִשְׁתָּא בַּעֲנָא וְאַחַזְנָה לְמַדְכָּר קָנָם
עֲלָם בֵּין מִימְרָא דִּי וּבֵין כָּל נֶפֶשׁא חַיָּתָא
כָּל בֶּשָׂרָא דִּי עַל אֲרָעָא:

(טז) וַתְּהִי הַקִּשְׁתָּ בַּעֲנָן וְרִאיוֹתֶיהָ לְזֹכֹר בְּרִית עוֹלָם בֵּין
אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּתָא כָּל בֶּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

כז בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּתָא • בֵּין מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעֲלָה וּבִינֵיכֶם, שֶׁהָיָה לוֹ לְכַתּוּב: בִּינִי וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ
חַיָּתָא, אֲלֵא וְהוּא מְדַרְשׁוֹ: כְּשֶׁתְּבֹא מִדַּת הַדִּין לְקַטְרֵג עֲלֵיכֶם (לְחַיִּיב אֲתֵכֶם), אֲנִי רוֹאֶה אֶת הָאוֹת וְנִזְכָּר. אבן עזרא

יז וַיֹּאמֶר יי לָנֶח דָּא אֶת קָנָם דִּי אֲקָמִית בֵּין
מִימְרֵי וּבֵין כָּל בֶּשָׂרָא דִּי עַל אֲרָעָא:

(יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֶח וְאֵת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמֵיתִי
בֵּינִי וּבֵין כָּל-בֶּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

כח זאת אות הבְּרִית • הִרְאֶהוּ הַקִּשְׁתָּ וְאָמַר לוֹ: הִנֵּה הָאוֹת שֶׁאֲמַרְתִּי. אבן עזרא

• יום שישי ג' מרחשון •

יח וַיְהִי בְּיָמֵי נֶח דִּי נִפְקוּ מִן תְּבוּתָא שֵׁם וְחָם
וַיִּפֹּת וְחָם הוּא אֲבוּהִי דְכְנָעָן:

(יח) וַיְהִי בְּיָמֵי נֶח הַיִּצְאִים מִן-הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וַיִּפֹּת וְחָם
הוּא אָבִי כְנָעָן:

כט וְחָם הוּא אָבִי כְנָעָן • לָמָּה הֶצְרַךְ לוֹמַר כָּאן? לְפִי שֶׁהִפְרִשָׁה עֲסוּקָה וּבָאָה בְּשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל נֶח, שֶׁקָּלַל בָּהּ
חָם וְעַל יָדוֹ נִתְקַלַּל כְּנָעָן, וְעַדִּין לֹא כָּתוּב תּוֹלְדוֹת חָם וְלֹא יִדְעֵנוּ שֶׁכְּנָעָן בָּנוּ. לְפִיכֵן, הֶצְרַךְ לוֹמַר כָּאן: "וְחָם הוּא
אָבִי כְנָעָן". אבן עזרא

יט תִּלְתָּא אֵלִין בְּגֵי נֶח וּמֵאֵלִין אֲתַבְּדֵרוּ כָּל
אֲרָעָא:

(יט) שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּיָמֵי נֶח וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ:

כ וְשָׂרֵי נֶח גְּבַר פֹּלַח בְּאֲרָעָא וְנָצִיב כְּרִמָּא:

(כ) וַיַּחֲלֵ נֶח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם:

כט וַיַּחֲלֵ • (בראשית רבה) עָשָׂה עֲצָמוֹ חֲלִין, שֶׁהָיָה לוֹ לַעֲסֹק תַּחֲלָה בְּנִטְעָה אַחֲרָת. אִישׁ הָאֲדָמָה • אֲדוּנֵי הָאֲדָמָה,
כְּמוֹ (רות א): "אִישׁ נַעֲמִי". וַיִּטַּע כָּרֶם • כְּשֶׁנִּכְנַס לַתֵּבָה הִכְנִיס עִמּוֹ זְמוּרוֹת וַיַּחֲוִיר תְּאֵנִים (בראשית רבה). אבן עזרא

כא וַיִּשְׁתֵּי מִן-חֵיָּין וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֶלָה:
מִשְׁכָּנָה:

(כא) וַיִּשְׁתֵּי מִן-חֵיָּין וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֶלָה:

כט וַיִּתְּגַל • לְשׁוֹן וַיִּתְּפַעַל. אֹהֶלָה • אֹהֶלָה כְּתִיב, רָמַז לַעֲשֹׂרַת הַשָּׁבָטִים שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם שׁוּמְרוֹן, שֶׁנִּקְרְאוּ
אֹהֶלָה, שֶׁגָּלוּ עַל עֶסְקֵי חֵיָּין, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו): "הַשּׁוֹתִיִּים בְּמִזְרְקֵי יַיִן". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

הַנּוֹסֵף, כְּמוֹ וַיִּסַּף בְּדִלְתִים זָם: אִישׁ הָאֲדָמָה.
יֹדֵעַ עֲבוּדַת הָאֲדָמָה, וְהִיא חֲקִמָּה גְדוֹלָה.
וְהַדְרֵשׁ שֶׁבִּיּוֹם שֶׁנִּטְעוּ שָׂתָה מֵיָּינוּ, יֵשׁ לוֹ
סוּד, וְאֵינָנו כְּמִשְׁמַעוֹ. וְכֵן וַתֵּהָרֵא הָאִשָּׁה וַתִּלְד
בֶּן, לֹא הָיָה בְּיוֹם אֶחָד:

כא וַיִּתְּגַל • מִלְשׁוֹן גִּלּוֹי מִבְּנֵי הַתְּפַעַל, וְכֵן
וְאֵל יִתְעַל: וְהִ"א אֹהֶלָה מְקוֹם וַי", וְכֵן אֶת
קוֹל הָעַם בְּרַעְיָה. כִּי פָרַעַה אֶתְרָן:

זֹאת הַפְּרִשָּׁה לְהוֹדִיעַ כִּי הַכְּנַעֲנִים מְקַלְלִים,
וְכֵן בְּנוֹתֵיהֶם מִימּוֹת נֶח. וְכֵן אָמַר אֲבִרָהֶם
לֹא חֲקָה אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי. וְכֵן
רָבָקָה מִבְּנוֹת חַת כְּאֵלָה. וְשָׁמָּה יִשְׂאֵל
שׂוֹאֵל מִה חֲטָאוּ בְּנֵי חַת. לָמָּה לֹא פָקַח
עֵינָיו. כִּי חֲסִיתִי וְהָאֲמֹרִי וְהָאֲחֵרִים כָּלֵם
בְּנֵי כְנָעָן הֵם, עַל כֵּן יֹאמַר הַכְּתוּב אֵל
אֲרָץ כְּנָעָן:

כ וַיַּחֲלֵ • מִתְחִלָּה מִפְּעִלֵי הַפָּעַל מִהַבְּנֵי הַכְּבָד

טו מִלֵּת יִהְיֶה עִם הַמּוֹיִם אֵינָנָה רָאִיָּה, כִּי
הַמּוֹיִם לְשׁוֹן יַחֲדֵי. וְכֵן וַיְהִי אֲנָשִׁים:

טז וַיִּטַּע וְהָיְתָה הַקִּשְׁתָּ בַּעֲנָן. שֶׁהִיא לְעוֹלָם
שֵׁם בַּסֵּתֵר, וְהַשֵּׁם רוֹאֶה אוֹתָהּ:

יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל נֶח. זֹאת הַבְּרִית
שֶׁאֲמַרְתִּי לָךְ, וְזוֹ הַשְּׂכֻכָּה שֶׁהִקְמֵיתִי:

יח וְחָם הוּא אָבִי כְנָעָן. לְמַד שֶׁשְּׂגִיָּהֶם
רָעִים, כְּמַעֲשֵׂה אֲבוֹת יַעֲשׂוּ בָנִים. וְהַדְּבָר
כְּנָעָן וְלֹא כּוּשׁ, בְּעִבּוּר שֶׁקָּלַל כְּנָעָן. וְנִבְחָקָה

(כב) וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֶת עֲרוֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשָׁנֵי־אָחִיו
כַּבְוֶחָזָא חָם אָבוּהִי דְכְנָעַן יֵת עֲרִיתָא
דְּאָבוּהִי וְחִי לְתַרְיָן אַחוּהִי בְּשׁוּקָא:
בְּחוּץ:

כז"י וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן • (בראשית רבה) יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ אוֹמְרִים: כְּנָעַן רָאָה וְהִגִּיד לְאָבִיו, לְכָף הַזֶּכֶר עַל הַדָּבָר וְנִתְקַלַּל.
וַיֵּרָא אֶת עֲרוֹת אָבִיו • יֵשׁ אוֹמְרִים: סָרְסוּ (סנהדרין ע), וְיֵשׁ אוֹמְרִים: רָבְעוּ (בראשית רבה) •

(כג) וַיִּקַּח שָׁם וַיָּפֶת אֶת־הַשְּׂמֶלֶה וַיְשִׁימוּ עַל־שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם
וַיִּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֲרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית
וְעֲרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:
כג וַיִּסְבּוּ שָׁם וַיָּפֶת יֵת כְּסוּתָא וְשׁוּיָא עַל כְּתָף
תְּרִוּהוֹן וַאֲזִלוּ מִחֲזָרִין וְחִפְיָא יֵת עֲרִיתָא
דְּאָבוּהוֹן וְאִפְּיָהוֹן מִחֲזָרִין וְעֲרִיתָא דְּאָבוּהוֹן
לֹא חָזוּ:

כז"י וַיִּקַּח שָׁם וַיָּפֶת • אֵין כְּתִיב 'וַיִּקַּח' אֶלָּא "וַיִּקַּח" (סנהדרין ע), לְמַד עַל שֵׁם שְׁנֵיהֶם אֲמַרְיָא בְּמַצָּה יוֹתֵר מִיָּפֶת, לְכָף
זְכוּ בְּנֵי לְטִלִּית שֶׁל צִיצִית, וַיָּפֶת זָכָה לְקַבֵּרָה לְבָנָיו, שְׁנֵיהֶם (יחזקאל לט): "אֲתָן לְגוֹג מְקוֹם־שֵׁם קָבֵר", וְחָם שֶׁבָּזָה
אֶת אָבִיו, נֶאֱמַר בְּזָרְעוֹ (ישעיה כ): "בֶּן יִנְהַג מִלֶּךְ־אַשּׁוּר אֶת שְׂבִי מִצְרַיִם וְאֶת־גְּלוֹת פּוֹשׁ, נְעָרִים וְזָקְנִים עֲרוֹם וְיִחָף
וְחִשּׁוּפֵי שֶׁת וְגו'". וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית • לְמַד נֶאֱמַר פַּעַם שְׁנֵיהֶם? מְלַמֵּד שֶׁשֶּׁשֶּׁקְרָבוֹ אֲזָלוּ וְהִזְכְּרוּ לְהַפְךָ עֲצָמָם
לְכַסּוֹתוֹ, הִפְכוּ פְּנֵיהֶם אַחֲרָנִית. אֲבָן עוֹרָא

(כד) וַיִּיקָץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:
כז"י בְּנוֹ הַקָּטָן • הַפְּסוּל וְהַבְּזוּי, כְּמוֹ (ירמיה מט): "הִנֵּה קִטָּן נִתְתִּיף בְּגוֹיִם בְּזוּי". אֲבָן עוֹרָא
כד וַיִּיקָץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן
כְּדָא וְעִירָא:

(כה) וַיֹּאמֶר אֲרוּר בְּנֵעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחִיו:
כז"י אֲרוּר בְּנֵעַן • אֶתָּה גְּרַמְתָּ לִּי שְׂלָא אוֹלִיד בֶּן רַבִּיעִי אַחֵר לְשִׁמְשָׁנִי,
אֲרוּר בְּנֵךְ רַבִּיעִי לִהְיוֹת מְשִׁמֵּשׁ אֶת זֶרַעַם שֶׁל אֱלוֹ הַגְּדוֹלִים שֶׁהִטֵּל עֲלֵיהֶם טֶרֶח עֲבוּדִתִּי מֵעַתָּה. וְמָה רָאָה חָם
שֶׁסָּרְסוּ? אָמַר לָהֶם לְאָחִיו: אֲדָם הָרֹאשׁוֹן שְׁנֵי בָנִים הָיוּ לוֹ, וְהָרֵג זֶה אֶת זֶה בְּשָׂבִיל יִרְשֶׁת הָעוֹלָם, וְאָבִינוּ יֵשׁ לוֹ
ג', בָּנִים וְעוֹדְנָנוּ מִבְּקָשׁ בֶּן רַבִּיעִי?!. אֲבָן עוֹרָא

(כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:
כז"י בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם • שְׁעִתִּיד לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתוֹ לְזָרְעוֹ, לְתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן. וַיְהִי • לָהֶם כְּנָעַן לְמַס
עוֹבֵד. אֲבָן עוֹרָא
כו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:
כְּוֹנֵנָא מִרְיָא בְּרִיךְ יְיָ אֱלֹהֵהּ דְּשָׁם וַיְהִי כְנָעַן
עֲבָדָא לָהוֹן:

(כז) יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי־שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד
לָמוֹ:
כז יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת • מִתְּרַגְּם: יָפֶת, 'יִרְחִיב'. וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי־שָׁם • יִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִדְּרַשׁ חֲכָמִים:

כז"י יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת • מִתְּרַגְּם: יָפֶת, 'יִרְחִיב'. וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי־שָׁם • יִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִדְּרַשׁ חֲכָמִים:

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה – מַהְדּוּרַת בַּלּוּם, אֲבֵרְמוּבִיץ

כו בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם. חֲכִיךְ אֲנוּ לְהוֹסִיף
תּוֹדוֹת לְשֵׁם שְׁהוּא אֱלֹהֵי שָׁם, וְהוּא יֵשׁוּם
כְּנָעַן עֶבֶד לוֹ וְלִשְׁמוֹ. וְהַשְׁמַע שֶׁיִּכְרִיחֵנוּ לְעֶבֶד
אֶת שָׁם. כִּי מֵלֶכֶת לָמוֹ. כְּמוֹ לָהֶם, וְהוֹי"ו נֹסֵף
כְּוִי"ו תְּבִיאָמוּ. לְכֵן בְּחִסְרוֹן ה"א וּבְלֹא וי"ו
לֹא יִמָּצָא. וְהַזְכִּיר עִם שָׁם הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא
בְּעִבּוּר כְּבוֹד שָׁם, וְאֵין יָפֶת כְּמוֹהוּ. וְאָמַר
הַגָּאון כִּי תַחֲסֹר מֵלֶת אָבִי, וְהִזָּה רֹאשׁ לִהְיוֹת
אֲרוּר אָבִי כְנָעַן. אָמַר כִּי כְמוֹהוּ לְעִינֵי חֲנֻמָּא
דְּדוּדֵי שְׁהוּא בֶן דְּדוּדוֹ. וְיִתְכַן שְׁהִיָּה גְדוֹל מִיִּרְמְיָה

עַל כֵּן קָלַל כְּנָעַן. וְהוּא מְשַׁלֵּל נֹחַ אֶת בֶּן כְּנָעַן
בְּעִבּוּר שְׁבָרָה אֱלֹהִים אֶת בְּנָיו, זֶה דֶּרֶךְ דְּרִישׁ:
כֹּה עֶבֶד עֲבָדִים. טַעְמוֹ עֶבֶד כְּאֶחָד הָעֲבָדִים.
וְאֵלּוּ הֵיזָה עֶבֶד הָעֲבָדִים, הֵיזָה עֶבֶד לְעֲבָדִים.
וְהַזְכִּיר קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים: וְטַעַם
לְאָחִיו: לְכוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוֹטֵשׁ שָׁמָּה בְּנֵי אָבִיו.
וְיֵשׁ אוֹמֵר כִּי הַכּוֹשִׁים הֵם עֲבָדִים בְּעִבּוּר
שֶׁקָּלַל נֹחַ אֶת חָם. וְהִגִּיד שֶׁכָּחוּ כִּי הַמֶּלֶךְ
הָרֹאשׁוֹן אַחֵר הַמְּבּוּל הִזָּה מְכּוּשׁ, וְכֵן כְּתוּב
וְתִהְיֶה רֹאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ בְּכָל:

כג עַל שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם. כֵּל אֶחָד שֶׁם קָצַת
הַשְּׂמֶלֶה עַל שִׁכְמוֹ. וּמֵלֶת שִׁכְמָם לֹא תִתְחַבֵּר:
אַחֲרָנִית. הַפֶּךְ הַלּוּף הָאֵדָם, כִּי כָל תְּנוּעָתוֹ
לְפָנִים:
כד וַיִּיקָץ נֹחַ. הַתּוֹכֵחַ לֹא גִלָּה מַה נַּעֲשָׂה,
וְהַעוֹשָׂה הִנֵּה כְנָעַן. וְכֵן הִנֵּה כִּי חָם רָאָה וְלֹא
כָּסָהוּ כְּאִשֶּׁר עָשָׂה אָחִיו, רַק גִּלָּה הַדָּבָר, וְשָׁמַע
כְּנָעַן וְלֹא גִדַּע מַה עָשָׂה: וְטַעַם בְּנוֹ הַקָּטָן.
לְעַד. כִּי כֵן הוּא אוֹמֵר וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצְרַיִם
וּפּוֹטֵשׁ וְכְנָעַן. גַּם וי"ו בְּנוֹ, שֶׁב אֶל חָם הַנּוֹדֵר.

אף על פי שִׁיפְתָּ אֱלֹהִים לִיפֹת, שְׁבֹנָה כָרֶשׁ, שְׁהִיָּה מִבְּנֵי יָפֶת, בֵּית שְׁנִי, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה, וְהִיכָן שָׁרְתָה? בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן שְׁבֹנָה שְׁלֹמֹה, שְׁהִיָּה מִבְּנֵי שָׁם. וְהִי כְנָעַן עֶבֶד • אִף מִשְׁיָגְלוֹ בְּנֵי שָׁם, יִמְכְּרוּ לָהֶם עֲבָדִים מִבְּנֵי כְנָעַן • אֲבָן עֲזָרָא

(כח) וַיְחִי־נֹחַ אַחֲרֵי הַמָּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:
כח וַיְחִיָּא נח בְּתֵר טוֹפְנָא תַּלַּת מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין:

(כט) וַיְהִי כִּלְי־מִי־נֹחַ תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת:
כט וַיְהִי כָל יוֹמֵי נח תִּשְׁעַ מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין וַיָּמָת:

י (א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:
א וְאֵלִין תּוֹלְדַת בְּנֵי נח שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַיִּוֹלְדוּ לָהֶם וַיִּתְּלִידוּ לְהוֹן בְּנִין בְּתֵר טוֹפְנָא:

(ב) בְּנֵי יָפֶת גִּמְרַ וּמִגּוֹג וּמָדִי וַיִּוֹן וַתְּבֹל וּמִשְׁכַּךְ וַתִּירָם:
ב בְּנֵי יָפֶת גִּמְרַ וּמִגּוֹג וּמָדִי וַיִּוֹן וַתְּבֹל וּמִשְׁכַּךְ וַתִּירָם:
כז"י • וַתִּירָם • זוּ פָּרַס (בראשית רבה) •

(ג) וּבְנֵי גִמְרַ אֲשַׁכְנַז וְרִיפַת וַתְּגֵרְמָה:
ג וּבְנֵי גִמְרַ אֲשַׁכְנַז וְרִיפַת וַתְּגֵרְמָה:

(ד) וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וַתְּרִשִּׁישׁ כְּתִים וַדָּנִים:
ד וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וַתְּרִשִּׁישׁ כְּתִים וַדָּנִים:

(ה) מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אֵינִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם:
ה מֵאֵלִין אֲתַפְרְשׁוּ נִגּוֹת עַמֻּמִּיא בְּאַרְצֵהוֹן גִּבְרַ לְלִישְׁנָה לְזִרְעִיתֵהוֹן בְּעַמֻּמִּיהוֹן:

(ו) וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוֹט וּכְנָעַן:
ו וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוֹט וּכְנָעַן:

(ז) וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וַדָּן:
ז וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וַדָּן:

(ח) וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחָל לְהָיוֹת גִּבְרַ בְּאַרְצֵי:
ח וְכוּשׁ אוֹלִיד יֵת נִמְרֹד הוּא שְׂרִי לְמַהְיוֹ גִּבְרַ תִּקִּיף בְּאַרְעָא:

כז"י • לְהָיוֹת גִּבּוֹר • לְהִמְרִיד כָּל הָעוֹלָם עַל הַקֹּדֶשׁ כְּרוּף הוּא, בְּעֶצֶת דּוֹר הַפְּלָגָה • אֲבָן עֲזָרָא

(ט) הוּא־הָיָה גִבְרַ־צִיד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאמָר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה:
ט הוּא הָיָה גִבְרַ תִּקִּיף קָדָם יי עַל כֵּן יִתְאַמַּר כְּנִמְרֹד גִּבְרַ תִּקִּיף קָדָם יי:

כז"י • גִּבּוֹר צִיד • צִיד דַּעֲתָן שֶׁל בְּרִיּוֹת בְּפִיּוֹ, וּמִטְעֵן לְמֹרֶד בְּמִקּוֹם. לִפְנֵי ה' • מִתְכַּנֵּן לְהַקְנִיטוֹ עַל פְּנִיּוֹ. עַל כֵּן יִתְאַמַּר • עַל כָּל אָדָם מְרִשִּׁיעַ בְּעֲזוֹת פָּנִים, יוֹדֵעַ רְבוּנוֹ וּמִתְכַּנֵּן לְמֹרֶד בּוֹ, יֵאמָר: 'זֶה כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד' (בראשית רבה) • אֲבָן עֲזָרָא

בְּשָׁנִים וְהָיָה קוֹרָא אוֹתוֹ בְּשֵׁם אָבִיו בְּעִבּוֹר כְּבוֹד הָאֵב. וְכֵן אֲשֶׁת אָחִי הָאֵב קָרָאָה הַתּוֹב דִּוְדָתִי. וְזֶה אָבִי כְנָעַן אֵינְנוּ כֵּן: כֹּז וּפִרְיוֹשׁ יָפֶת. מִן יָפֶה וְלֹא פִרַשׁ יָפֶה. רַק הוּא כְמוֹ יִרְחִיב. וּבִלְשׁוֹן אֲרָמִית כְּמוֹהוּ, וְהוּא מִהִבְנֵן הַכְּבֵד הַנוֹסֵף, כְּמוֹ וּמִלְכִּים יָרָד. וּבִפְסוּק הָזֶה בִּרְךְ יָפֶת גַּם שָׁם, כִּי פִרְיוֹשׁ וַיִּשְׁכַּן בְּאֶהֱלֵי שָׁם. שִׁישְׁכָן אֱלֹהִים בְּאֶהֱלֵי שָׁם, כִּי בְּפִסּוּק הָרִאשׁוֹן בִּרְךְ הַשֵּׁם: וְהִי כְנָעַן עֶבֶד לְמוֹ. לְשָׁם וּלְיָפֶת גַּם לְאֶחָיו, וְהָיָה הוּא עֶבֶד עוֹלָם. כִּי מֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ, וְזֶה הַדְּבָר הָיָה אַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת אַחֲרֵי הַמָּבּוּל: ד כְּתִים. שָׁם, וְהוּא כֵּן יוֹן. עַל כֵּן אֲמַרְתִּי בְּפִרְיוֹשׁ סִפֵּר דְּנִיָּאל כִּי מַלְכוּת יוֹן וְרִמְיָ אַחַת הִיא:

ח נִמְרֹד. אֵל תְּבַקֵּשׁ טַעַם לְכָל הַשְּׁמוֹת אֲסִי לֹא נִכְתָּב: וְהוּא הֵחָל. לְהִרְאוֹת גִּבּוֹרוֹת בְּנֵי אָדָם עַל הַחַיּוֹת כִּי הָיָה גִּבּוֹר צִיד: ט וְטַעַם לִפְנֵי ה'. שְׁהִיָּה בּוֹנָה מִזְבָּחוֹת, וּמַעֲלָה אוֹתָם הַחַיּוֹת עוֹלָה לְשָׁם, וְזוֹ דְּרָךְ הַפִּשְׁטָן. וְהַדְּרָשׁ דְּרָךְ אַחֲרֵת: עַל כֵּן יֵאמָר. מִשְׁלַל הָיָה גַם בִּימֵי מִשְׁחָה:

וְהָיָה רֵאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ בְּכָל אֶרֶץ וְאֶפְרַיִם וְכָל־נֶגֶד בְּאֶרֶץ
שְׁנַעַר:

(יא) מִן־הָאֶרֶץ הָיָה יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן אֶת־נִינְוָה וְאֶת־רִחְבֹת
עִיר וְאֶת־כַּלַּח:

כש"י מִן־הָאֶרֶץ • כִּינָן שָׂרָא אֲשׁוּר אֶת בְּנָיו שׁוּמְעִין לְנִמְרֹד וּמֹרְדִין בְּמָקוֹם לְבָנוֹת הַמֶּגְדָּל, יֵצֵא מִתּוֹכָם (בראשית
רבה) • אבן עזרא

(יב) וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:
כש"י הָעִיר הַגְּדֹלָה • הִיא נִינְוָה, שְׁנֶאֱמַר (יונה ג): "וַיִּנְיָוָה הָיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לְאַלְהִים". אבן עזרא

(יג) וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־לוֹדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לִהְבִּים
וְאֶת־נִפְתָּחִים:
כש"י לִהְבִּים • שְׁפָנִיָּהֶם דּוֹמִים לְלִהָב. אבן עזרא

(יד) וְאֶת־פֶּתֶרֶסִים וְאֶת־כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם
פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים:

כש"י פֶּתֶרֶסִים וְאֶת כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים • מִשְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ, שֶׁהָיוּ פֶתֶרֶסִים וְכַסְלָחִים מִחֲלִיפִין מִשָּׁכָב
נְשׁוּתֵיהֶם אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וַיֵּצְאוּ מִמֶּה פְּלִשְׁתִּים.

(טו) וַיִּבְנֶעֱזָן יָלַד אֶת־צִידֹן בְּכַרְוֹ וְאֶת־חַת:
(טז) וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָגִשִׁי:

(יז) וְאֶת־הַחֲחִי וְאֶת־הָעֶרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי:

(יח) וְאֶת־הָאֲרוּרִי וְאֶת־הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאֶת־נַפְצוֹ
מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:
כש"י וְאֶת־נַפְצוֹ • מֵאֵלֶּה נַפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה.

(יט) וַיְהִי גָבּוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בְּאֶכָה גִּרְרָה עַד־עֵזָה בְּאֶכָה
סְדֻמָּה וְעַמּוֹרָה וְאַדְמָה וְצִבּוֹיִם עַד־לָשַׁע:

כש"י גָבּוּל • סוּף אֶרֶץ, כָּל גָּבּוּל לְשׁוֹן סוּף וְקֶצֶה. בְּאֶכָה • שֵׁם דָּבָר. וְלִי נִרְאָה כְּאֵדָם הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: 'גָּבּוּל זֶה
מֵגִיעַ עַד אֲשֶׁר תִּבְאָ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי'. אבן עזרא

הם כֻּלָּם לְשׁוֹן רַבִּים. גַּם פֶּתֶרֶסִים לְעַד וְהָרָאִה
הַגְּמוּרָה אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם. וְשֵׁם רְמוֹ לְמָקוֹם,
גַּם פֶּתֶרֶסִים וְלָדָם מִצְרַיִם. וּבִעֲבוּר שֶׁהָיוּ מֵאוֹן
הָאֵב וּמִכּוֹחַ הַצִּלְמוֹ בְּחַמּוֹתוֹ, יֵאמָר לוֹ יָלַד:
יֵט בְּאֶכָה גִּרְרָה. אֵל גִּרְרָה:

יב הִיא הָעִיר הַגְּדוֹלָה. הַקְּרוֹב אֵלֶּי שֶׁהוּא
דָּבָק עִם וַיִּבֶן אֶת נִינְוָה. וְהָיְתָה דָּבָק עִם
רֶסֶן אוֹ עִם כַּלַּח, אֵינָנו רְחוֹק:
יג וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת לֹדִים. עַל דַּעֲתִי שֶׁאֵלֶּה
שְׁמוֹת מְדִינּוֹת, כָּל מְדִינָה מִשְׁפָּחָה. עַל כֵּן

יֵאֵר וְשֵׁם מִן הָאֶרֶץ הָיָה יֵצֵא אֲשׁוּר. הוּא
כֵּן יָפֵת, וְזֶה הָיָה אַחֵר הַפְּלִגָּה. וְהַפְּלִיגָּה אֲשֶׁר
מָלַךְ עַל כָּל בְּתֻלָּה הָיָה נִמְרֹד. וּבִעֲלֵל סָרַר
עוֹלָם פֶּרֶשׁ כִּי בְּיָמָיו נִפְלְגָה הָאֶרֶץ, שֶׁהוּא
הָיָה מָלַךְ עַל הַשָּׂדֵדִים:

(ב) אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם: כֹּאֲלִין בְּנֵי חָם לְזִרְעֹתָהוֹן לְלִשְׁנָהוֹן בְּאַרְצֹתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן:

כ"י – לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם • אֵף עַל פִּי שְׁנַחֲלָקוֹ לְלִשְׁנוֹת וְאַרְצוֹת, כָּלֵם בְּנֵי חָם הֵם. אבן עזרא

(כא) וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל: כא וְלִשְׁם אֶתְיֵלִיד אֵף הוּא אָבוֹהוֹן דָּקֵל בְּנֵי עֶבֶר אַחוּהִי דִּיפֶת רַבָּא:

כ"י – אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר • הִנֵּהר – הִיָּה שֵׁם. אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל • אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יִפֶּת הַגָּדוֹל, אִם שֵׁם? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר: "שֵׁם בֶּן־מֵאֵת שָׁנָה וְגו'" שְׁנֵתִים אַחֵר הַמְּבֹרָךְ, הוּא אוֹמֵר יִפֶּת הַגָּדוֹל, שְׁתֵּרִי בֶן ת"ק שָׁנָה הִיָּה נֹחַ כִּשְׁהִתְחִיל לְהוֹלִיד, וְהַמְּבֹרָךְ הִיָּה בְּשֵׁנֶת שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה [לְנַח]. נִמְצָא, שֶׁהַגָּדוֹל בְּבָנָיו הִיָּה בֶן מֵאָה שָׁנָה, וְשֵׁם לֹא הִגִּיעַ לְמֵאָה עַד שְׁנֵתִים אַחֵר הַמְּבֹרָךְ. אָחִי יִפֶּת • וְלֹא אָחִי חָם, שְׁאֵלוֹ שְׁנֵי־הֶם כִּכְדוֹ אֶת אֲבִיהֶם, וְזֶה בְּזוּהוֹ. אבן עזרא

(כב) בְּנֵי שֵׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם: כב בְּנֵי שֵׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם:

(כג) וּבְנֵי אָרַם עוּץ וְחוּל וְגֵתֵר וּמֹשׁ: כג וּבְנֵי אָרַם עוּץ וְחוּל וְגֵתֵר וּמֹשׁ:

(כד) וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֶבֶר: כד וְאַרְפַּכְשָׁד אוֹלִיד יֵת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלִיד יֵת עֶבֶר:

(כה) וְלִעֶבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימּוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אֶחָיו יֶקְטָן: כה וְלִעֶבֶר אֶתְיֵלִידוֹ תֵּרִין בְּנֵין שׁוּם חַד פֶּלֶג אָרִי בְיוֹמוֹהִי אֶתְפְּלִיגַת אֶרְעָא וְשׁוּם אַחוּהִי יֶקְטָן:

כ"י – נִפְלְגָה • נִתְבַּלְבְּלוּ הַלִּשְׁנוֹת וְנִפְצְצוּ מִן הַבְּקָעָה, וְנִתְפַּלְּגוּ בְּכָל הָעוֹלָם. לְמַדְנֵנוּ שֶׁהִיָּה עֶבֶר נָבִיא, שֶׁקָּרָא שֵׁם בָּנוֹ עַל שֵׁם הָעֵתִיד, וְשְׁנֵינוּ בְּסֹדֶר עוֹלָם, שֶׁבְּסוֹף יָמָיו נִתְפַּלְּגוּ, שְׁאֵם תֹּאמַר בְּתַחֲלִית יָמָיו, הָרִי יֶקְטָן אָחִיו צְעִיר מִמֶּנּוּ וְהוֹלִיד כִּמְהָ מִשְׁפַּחַת קֹדֶם לָכֵן, שְׁנֵאָמַר: "וְיֶקְטָן יָלַד וְגו'", וְאַחֵר כֵּן "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ וְגו'". וְאֵם תֹּאמַר בְּאַמְצַע יָמָיו, לֹא בָּא הַכָּתוּב לְסֵתֶם אֶלָּא לְפָרֶשׁ, הָא לְמַדְתָּ, שֶׁבְּשֵׁנֶת מוֹת פֶּלֶג נִתְפַּלְּגוּ. יֶקְטָן • שֶׁהִיָּה עֲנֹו וּמִקְטִין עֲצָמוֹ, לָכֵן זָכָה לְהַעֲמִיד כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַלָּלוּ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת כֹּה עַמ' 64)

שֶׁהִיָּה עֶבֶר נָבִיא, שֶׁקָּרָא שֵׁם בָּנוֹ עַל שֵׁם הָעֵתִיד (י, כה)

בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט אֵין הִכְרַח שֶׁשֵׁם מִבְּטָא אֶת עֲנִיָּנוּ שֶׁל בַּעַל הַשֵּׁם (רַק אִם הַפְּסוּק עֲצָמוֹ מְדַגֵּשׁ זֹאת, כְּמוֹ אֲבִרְהָם – אֵב הַמּוֹזֵן גּוֹיִם), אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ הִכְרַח בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט שֶׁשֵׁם זֶה שִׁיָּד לְבַעַל הַשֵּׁם, שֶׁלֹּכֵן מְצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּרַשִׁי הַעֲנִין דְּמִדְרַשׁ שְׁמוֹת. וְרָאָה פְּרוּשׁ הַמִּזְיָחַס לְרַשִׁי דְּבִרְיָהִימִס־א, כג: נָבִיא גָדוֹל הִיָּה עֶבֶר, אָבֵל שְׁמוֹת אַחֵרִים לֹא נִתְּנוּ לְדָרֶשׁ.

(כו) וַיִּקְטָן יָלַד אֶת־אֱלֹמוֹדֶד וְאֶת־שֶׁלַח וְאֶת־חֲצָרְמוֹת וְאֶת־יֵרַח: כו וַיִּקְטָן אוֹלִיד יֵת אֱלֹמוֹדֶד וְיֵת שֶׁלַח וְיֵת חֲצָרְמוֹת וְיֵת יֵרַח:

כ"י – חֲצָרְמוֹת • עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ, דְּבִרְיָ אֲגָדָה (בְּרַאשִׁית רַבָּה).

אבן עזרא על התורה – מהדורות ב' וז', אברמוביץ

תַּקְצִיט שָׁנָה וְיָמִים. וְהָיָה אֵין לִשְׁם צ"ט שָׁנָה שְׁלֵמוֹת לְשֵׁנֶת הַמְּבֹרָךְ. וַיְהִיָּה שֵׁם כְּשֶׁנּוֹלַד אֶרְפַּכְשָׁד בֶּן מֵאָה שָׁנָה וְחֲדָשִׁים. וּפְרִיֹשׁ שְׁנֵתִים, שְׁנִכְנֹסָה הַשָּׁנָה הַשְּׁנִית מִחֻשְׁבוֹן רִאשִׁית הַמְּבֹרָךְ. גַּם יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי אַחֵר חֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים מִיּוֹם הַמְּבֹרָךְ שֶׁחֲסָרוּ הַיָּמִים, הִרְתָּה אֶשֶׁת שֵׁם. וְהָיָה הִיָּה שֵׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁחֻשְׁבוֹן הָיָה יִמְצָא בְּסֹפֶר מְלָכִים בְּעֶשְׂרֵה מְקוֹמוֹת:

מֵאוֹת שָׁנָה כִּשְׁהִתְחִיל לְהוֹלִיד, וְאֵין בְּזָה מְקוֹם לְטַעַן כִּי אֵין פָּחוֹת מִת"ק שָׁנָה. וּבְשֵׁנֶת ת"ר שָׁנָה בָּא הַמְּבֹרָךְ, וּבְצֵאת נֹחַ מִהַמְּבֹרָךְ הִיָּה שֵׁם בֶּן מֵאָה שָׁנָה וְשֵׁנָה אַחַת, וְהַכָּתוּב אָמַר שְׁנֵתִים אַחֵר הַמְּבֹרָךְ. וַיֵּשׁ מִכְּרָשִׁים כִּי אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ הוּא שֵׁם. עַל כֵּן הִזְכִּירוּ הַכָּתוּב בְּתַחֲלִית. וְאָמַר כִּי פֶּאֶשֶׁר נוֹלַד שֵׁם לֹא נִכְנָסוּ מִשְׁנֵת ת"ק לְנֹחַ כִּי אִם יָמִים מוֹעֲטִים, כִּי יוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה. וְנֹחַ נוֹלַד בְּאֵיר, וְשֵׁם בְּסִינֹו. וְכִשְׁבָּא הַמְּבֹרָךְ הָיָה לְנֹחַ

כֹּה אֵלֶּה בְּנֵי חָם לְלִשְׁנוֹתָם. וְכֵן אָמַר עַל בְּנֵי יִפֶּת וְעַל בְּנֵי שֵׁם:

כא וְטַעַם אָבִי כָל בְּנֵי עֶבֶר. לְהוֹדִיעַ אָבִי הַעֲבָרִים, כִּי אֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ, וְהַשֵּׁם אֱלֹהִיו. וְכֵן כָּתוּב כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי הַעֲבָרִים. וְכֵנֶעַן אָבִי חָם שָׁאִין לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, וְאֵין רָאוּי לְהִתְעַבֵּר קֹדֶשׁ בַּחוּל: וְטַעַם אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל. שֶׁהִיָּה יִפֶּת טוֹב. וְהַכָּתוּב הַקָּדִים לְהַזְכִּיר שֵׁם שְׁהוּא קָטָן קֹדֶם יִפֶּת שְׁהוּא הַגָּדוֹל, בְּעָבוּר כְּבוֹדוֹ. וְהַעֲדָה שְׁאֵמַר הַכָּתוּב כִּי נֹחַ הִיָּה בֶן חָם

(כו) וְאֶת־הָדֹרִם וְאֶת־אוֹזֵל וְאֶת־דִּקְלָה:

כו וְאֶת־הָדֹרִם וְאֶת־אוֹזֵל וְאֶת־דִּקְלָה:

(כח) וְאֶת־עוֹבֵל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׂבָא:

כח וְאֶת־עוֹבֵל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׂבָא:

(כט) וְאֶת־אוֹפֶר וְאֶת־חִוִּילָה וְאֶת־יֹכָב בְּנֵי יִקְטָן:

כט וְאֶת־אוֹפֶר וְאֶת־חִוִּילָה וְאֶת־יֹכָב בְּנֵי יִקְטָן:

בְּנֵי יִקְטָן:

ל וְהָיָה מוֹשְׁבֵם מִמֶּשָׂא בְּאֶחָה סִפְרָה הָרַ הַקָּדָם:

ל וְהָיָה מוֹשְׁבֵם מִמֶּשָׂא בְּאֶחָה סִפְרָה הָרַ הַקָּדָם:

מְדִינָה:

לא אֵלֶּה בְּנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם:

לא אֵלֶּה בְּנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם:

לְאַרְצֵתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן:

לְגוֹיָהֶם:

(לב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדָתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה:

לב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדָתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה:

נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְץ אַחֵר הַמְּבוּל:

בְּאַרְעָא בְּתַר טוֹפְנָא:

♦ שבת קודש ד' מרחשון ♦

יא (א) וַיְהִי כִלְהָאָרְץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים:

יא וַיְהִי כִלְהָאָרְץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים:

כס"א שְׁפָה אַחַת • לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּדְבָרִים אַחָדִים • באו בַּעֲצָה אַחַת וְאָמְרוּ: לֹא כָל הַיָּמִינוּ שְׂיִכְר לֹא אֶת הָעֲלִיּוֹנִים. נִעְלָה לְרָקִיעַ וְנַעֲשָׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה. דָּבָר אַחֵר: עַל יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם. דָּבָר אַחֵר: "וּדְבָרִים אַחָדִים", (סְפָרִים אַחָדִים: דְּבָרִים חֲדָם). אָמְרוּ: אַחַת לְאֵלֶּף וְתַרְנ"ו שָׁנִים הָרָקִיעַ מִתְמוּטָט, כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה בְּיָמֵי הַמְּבוּל. באו וְנַעֲשָׂה לֹא סְמוּכוֹת (בראשית

רבה) • אבן עזרא

(ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בְּקָעָה בְּאַרְץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ:

ב וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בְּקָעָה בְּאַרְץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ:

בְּקָעָתָא בְּאַרְעָא דְּבָבֵל וַיְתִיבוּ תָמָן:

שָׁם:

כס"ב בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם • שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם, כְּדֹכְתִּיב לְמַעְלָה: (לעיל ח) "וַיְהִי מוֹשְׁבֵם וְגו' הָרַ הַקָּדָם" וְנִסְעוּ מִשָּׁם לְתוֹרָה לָהֶם מְקוֹם לְהַחְזִיק אֶת כָּלָם, וְלֹא מִצְאוּ אֶלָּא שְׁנַעַר. אבן עזרא

(ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבָּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה:

ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבָּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה:

וְנִשְׂרָפֻנוּ בְּנוֹרָא יוֹקְדָתָא (נ"י בְּנוֹרָא) וְהָיָה לָהֶן לְבָנָתָא לְאַבְנָא וְחִימָרָא הָיָה לָהֶן לְחִמָּר:

לְחִמָּר:

לְחִמָּר:

כס"ג אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ • אָמַר לְאָמָה: מִצְרִים לְכוּשׁ, וְכוּשׁ לְפוּט, וְפוּט לְכַנְעַן. הִבָּה • הַזְמִינוּ עֲצָמָכֶם. כָּל 'הִבָּה', לְשׁוֹן הַזְמִנָּה הוּא, שְׂמִכְנִים עֲצָמָן וּמִתְחַבְּרִים לְמִלְאָכָה, אוּ לַעֲצָה, אוּ לְמִשָּׂא. הִבָּה • הַזְמִינוּ, אִפְקַרְלִי"ר בְּלַע"ז. לְבָנִים • שָׂאִין אֲבָנִים בְּבָבֵל, שֶׁהִיא בְּקָעָה. וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָּה • כִּד עוֹשִׂין הַלְבָּנִים, שְׂקוּרִים טוֹוֹל"ש בְּלַע"ז (צִינְעֵל

דאכשטיינ), שוּרְפִים אוֹתָן בְּכַבְּשָׁן. לְחִמָּר • לְטוֹחַ הַקִּיר. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה – מהדורת 1202, אברמוביץ

כִּי הָרַי אָרְט בְּמוֹרָח: וְטַעַם וַיִּמָּצְאוּ בְּקָעָה. שְׂבָקְשׁוּ מְקוֹם טוֹב לְבָנוֹת מְדִינָה עַד שֶׁמָּצְאוּ זֹאת הַבְּקָעָה. וּפִירוּשׁ בְּקָעָה, עֲרֻכָּה לְשָׂרָה הַפָּדָה הַרְבֵּסִים. וְכֵן כְּתוּבָה בְּבָקָעָה תִּרְדֵּי. וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁהִיא בֵּין הָרִים וְכֵאלוּ נִבְקְעוּ בְּמִדָּה: ג נִלְבְּנָה. מְגֻזֶּרֶת לְבָנִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַחֲבוּר עִם מִ"ם לְשׁוֹן נִבְקוּת הֵן כְּמוֹ נִשְׁמָר וְכֵן הַבְּנִין וְהָיָה שְׂרָפָה לְבָנִים עַד שֶׁעָמְדוּ. וְהָיָה הַבְּנִין הַתְּקִיף שֶׁלֹּא יָמֵס בְּמִים וְלֹא בָּאֵשׁ: וְהָיָה לָהֶם הַלְבָּנָה לְאַבְנָן. תַּחַת אָבִין: וְהַחֲמָר. תַּחַת

הַמְּגֻדֵּל. וְאַל תִּתְּמָה כִּי נֹחַ וְשֵׁם הָיוּ שָׁם, כִּי לֹא מִת שָׁם עַד שֶׁהָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ בֵּן חֲמִשִּׁים וְיֹתֵר. וְטַעַם שְׁפָה אַחַת לְשׁוֹן אַחַת. וְהַקְּרוֹב אֵלֶּי שֶׁהָיָה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְשֵׁם אֶדָם וְהָיָה וְכֵן. גִּם שֵׁם וְכֵן לְעִדִּים: וְטַעַם דְּבָרִים אַחָדִים. בְּעָבוּר שֶׁיִּמָּצָא הַיּוֹם בְּכָל לְשׁוֹן דְּבָרִים שֶׁלֹּא יִבְיָנוּם כָּל אֲנָשִׁי הַלְשׁוֹן, וְכֵינָם הֵם דְּבָרֵי חֶכֶם וְכִסִּיל הָיוּ אַחֲדִים, וְהֵם רַבִּים מְגֻזֶּרֶת אַחֵד:

כ וְהָיָה שֶׁאִמְרַת הַתְּכִיב בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם. לֹאֹת

א שְׁפָה אַחַת. בְּפִתְחָה קִטָּן תַּחַת הָאֵלֶּף קְשָׁהוּא מוֹכֶרֶת. וְאִם הוּא נִסְמָךְ יָבוֹא בְּפִתְחָה גְּדוֹלָה. וְכִסְפֵּר הַדְּקִדּוּק בְּאַרְתִּי לְמָה חֲסֵר דְּלִ"ת אַחַת. וְהַפְלָגָה הִתְהַוָּה נִרְאֵת מִשְׁקוּל הַדַּעַת כִּי אַחֵר מֵאֵת שֶׁנָּה אַחֵר הַמְּבוּל הִתְהַוָּה. וְנִקְרָא פֶּלֶג כִּי דַעַת הוֹלִדוּ נִפְלָגָה הָאָרֶץ, כְּתוּבָה אֲרָמִית חֲצִי. וְכִמְוָהוּ פֶּלֶגִי מִים הֵם חֲלָקִי הַמִּים שֶׁהִתְהַוָּה יִחְלַק. וְכֵן אִי כְּבוֹד. גִּם עֲמֻנָאֵל שֶׁהוּא בֵּן הַנְּבִיא. גִּם דְּבָרֵי סֵדֶר עוֹלָם נְכוֹנִים, וְעִלְיוֹ נִסְמָךְ. וְאִם בֵּן הוּא, הִנֵּה אֲבָרְהָם מְבוּרָה

וַיֹּאמְרוּ הָבוּ נִבְנֶה לָנָא קְרָתָא וּמִגְדָּלָא
וְרִישָׁהּ מִטִּי עַד צִית שְׁמִיָּא וְנַעֲבִיד לָנָא
שׁוּם דִּילְמָא נִתְבַּדַּר עַל אִפִּי כָּל אָרְעָא:

(ד) וַיֹּאמְרוּ הֵבֶה | נִבְנֶה-לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל | וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם
וְנַעֲשֶׂה-לָּנוּ שֵׁם פֶּן-נִפְּוִץ עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

כ"י פֶּן-נִפְּוִץ • שְׁלֵא יָבִיא עָלֵינוּ שׁוּם מַכָּה לְהַפְּיֵצֵנוּ מִכָּאן. אבן עזרא

ה וַתִּגְּלִי יְיָ לְאַתְּפָרְעָא עַל עֹבְדֵי קְרָתָא
וּמִגְדָּלָא דִּי בְנוּ בְּנֵי אָנְשָׁא:

(ה) וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ

בְּנֵי הָאָדָם:

כ"י וַיֵּרֶד ה' לִרְאֹת • לֹא הֵצִיף לָכֵן, אֲלָא בָּא לְלַמֵּד לְדִנְיָם שְׁלֵא יַרְשִׁיעוּ הַנְּדֹנָן עַד שִׁירָאוּ וַיְבִינוּ. בְּמִדְרָשׁ רַבִּי
תַּנְחומָא. בְּנֵי הָאָדָם • אֲלָא בְּנֵי מִי, שְׁמָא בְּנֵי חֲמוּרִים וְגַמְלִים? אֲלָא בְּנֵי אָדָם הָרֹאשׁוֹן שֶׁכָּפָה אֶת הַטּוֹכָה וְאָמַר:
(לעיל א) "הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נִתְתָּה עִמָּדִי". אֵף אֵלּוּ כָּפוּ בַטּוֹכָה לְמַד בְּמִי שֶׁהִשְׁפִּיעַ טוֹכָה וּמִלֻּטְס מִן הַמַּבּוּל. אבן עזרא

ו וַיֹּאמֶר יְיָ הֵא עָמָא חַד וְלִישָׁן חַד לְכַלְהוֹן
וְדִין דְּשָׂרִי לְמַעַבְד וְכַעַן לֹא יִתְמַנַּע מִנְהוֹן
כָּל דְּחֻשִּׁיבּוֹ לְמַעַבְד:

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד וּשְׁפָה אַחַת לְכָלֶם וְזֶה
הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא-יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ
לַעֲשׂוֹת:

כ"י הֵן עַם אֶחָד • כָּל טוֹכָה זֶה יֵשׁ עִמָּהֶן, שְׁעַם אֶחָד הֵם וּשְׁפָה אַחַת לְכָלֶם, וְדָבָר זֶה הַחֲלוֹ לַעֲשׂוֹת. הַחֲלָם •
כְּמוֹ: אֶמְרָם, עֲשׂוֹתָם, לְהַתְחִיל הֵם לַעֲשׂוֹת. לֹא-יִבְצֹר מֵהֶם וְגו' לַעֲשׂוֹת • בְּתַמִּיחָהּ, יִבְצֹר לְשׁוֹן מְנִיעָה, כְּתַרְגוּמוֹ.
וְדוּמָה לוֹ: "יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים" (תהלים עז). אבן עזרא

ז וַיְבִי נִתְגְּלִי וּנְבַלְבַל תַּמָּן לִישְׁנָהוֹן דְּלֹא
יִשְׁמַעוּן (גָּבַר) אָנְשׁ לִישָׁן חֲבֵרָה:

(ז) וַיֵּרֶד גְּרִדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ
שִׁפְתָּ רַעְהוֹ:

כ"י וַיֵּרֶד גְּרִדָּה • בְּבֵית דִּינוֹ נִמְלָךְ מַעֲנוֹתָנוֹתוֹ תַּרְהָ. הֵבֶה • מִדָּה בְּנִגְדַּ מִדָּה, הֵם אָמְרוּ: "הֵבֶה נִבְנֶה", וְהוּא
כְּנִגְדָם מִדָּד וְאָמַר: "הֵבֶה גְרִדָּה". וְנִבְלָה • וּנְבַלְבַל, נו"ן מְשֻׁמֶשׂ בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְהוּא אַחֲרוּנָה יִתְרָה כְּה"א שֶׁל
גְּרִדָּה. לֹא יִשְׁמְעוּ • זֶה שׁוֹאֵל לְבִנָּה וְזֶה מְבִיא טִיט, וְזֶה עוֹמֵד עָלָיו וּפּוֹצֵעַ אֶת מַחוֹ. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

מִשְׁקֵל וְנִסְכָּה אֶת אֲרוֹן ה'. וּבְחִסְרוֹן הַכֶּפֶל
וְנִבְלָה שֵׁם. וְזֶפֶה תַּרְגּוּמוֹ הַזֶּקֶנִים וְאָבְלָה תַּחַת
וְנִבְלָה. וְאֵלּוּ הֵיכָּה כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשִׁים, לָמָּה
חֲסְרוֹ הַנּוּ"ן. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְּנָה לָבֶם לִשְׁנֹא
זֶה אֶת זֶה, וְכָל אֶחָד חִדַּשׁ לִשׁוֹן. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
כִּי הַמִּלְמֵד לְאָדָם דַּעַת, שֶׁכֶּחֶם דַּעַת לִשְׁנֹם.
וְהַנֶּכֶן בְּעִינֵי שְׁנִפּוּצוֹ (טז) וַיִּתְּנֵן שְׁנִנְיָא פִּלְג
בְּשֵׁם הַזֶּה בְּיוֹם שְׁנִנְיָא. כִּי שֵׁם חִי ת"ק שָׁנָה
אַחֵר הַמַּבּוּל, וְאַרְבָּעֶשֶׁת תַּלְ"ח שָׁנָה, וְשִׁלַּח
בְּנוֹ תַּלְ"ג, וְעָבַר בְּנוֹ תַּס"ד. וְהֵבֶה כִּי יָמִי
פִּלְג רַל"ט שָׁנָה, וְהֵבֶה הֵם חֲצִי יָמִי אַבּוּתִי.
גַּם רַעַו בְּנוֹ, חִי אַחֲרָיו כְּמִסְפָּר שְׁנֵי פִּלְג. וְגַם
שְׂרוּג קְרוֹב מֵהֶם. וְזֶה הַכֶּלֶל, אֵין אַחֵר פִּלְג
מִי שְׁחִיחָה רַל"ט שָׁנָה כְּמוֹ פִּלְג כִּי אִם בְּנוֹ
לְבָדוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים כִּי שְׁבָעִים הָיוּ בּוֹנֵי הַמִּגְדָּל,
וְעַל כֵּן נִפּוּצוֹ לְשִׁבְעִים לִשְׁנוֹת. וּכְשֶׁאִתָּה
סוֹפֵר בְּנֵי שֵׁם, גַּם בְּנֵי יָפֶת גַּם בְּנֵי חָם,
תַּמְצָאָם שְׁבָעִים. וְזֶה אֵינּוּ נִכּוֹן, כִּי פִירִישׁ
כַּפְתּוּרִים וּפְתוּרִים אֵינּוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים. וְעוֹד
שְׁלֵא הִבִּיא כְּמִסְפָּר נֹחַ וּבְנָיו. וְעַל דַּעַת סֵדֶר
עוֹלָם יִהְיוּ לְאֵלִפִּים וּרְכֻבוֹת בּוֹנֵי הַמִּגְדָּל:

הַשֵּׁם רוֹכֵב שְׁמִים, הַיּוֹשִׁבִי בַּשָּׁמַיִם. וּכְדִבְרֵךְ
לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, אָמַר הַתּוֹכֵב וַיֵּרֶד:
ו וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד. זֶה הַדָּבָר אָמַר
לְמַלְאָכִים. וְזֶה טֶרֶם וַיֵּרֶד. וְטַעְמוֹ יֵרֶד בַּעֲבוּר
שְׁאָחַד בֶּן: עַם אֶחָד. שֵׁשׁ לָקַם דָּת אַחַת.
כִּי בְּהַשְׁתַּנּוּת הַדְּתוּת, תַּתְּחִידֵשׁ הַקִּנְיָא וְהַשְׁנָאָה
גַּם בֶּן בְּהַשְׁתַּנּוּת הַלִּשׁוֹן. עַל כֵּן צִוָּה מֶלֶךְ
מִדִּי וּפָרָס, וּמִדְבַּר כְּלִשׁוֹן עָמוֹ: וְנִפְתַּח ח"א
הַחֲלָם כְּפִתַּח גְּדוֹל, בַּעֲבוּר חֲסִי"ת שֶׁהוּא
אַחֲרָיו, וְכֵן הַחֲלוּתִי: וּמִלַּת יִבְצֹר. כְּמוֹ יִמְנַע,
וְכַמוּחָה עֲרִים בְּצוּרוֹת. וְזֶה הַשְׁעָם, אִם אֶעְזָבֶם
יִחְשְׁבוּ שְׂיוּכָלוּ לַעֲשׂוֹת כָּל חֲפָצָם: וּמִלַּת יִזְמוּ.
כְּמוֹ זִמְמוּ, וְהֵם שְׁנֵי שְׂרָשִׁים:

ז הֵבֶה גְרִדָּה. דְּבוּר הַשֵּׁם עִם הַמִּלְאָכִים:
וּמִלַּת וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם. כָּל הַמִּדְרָשִׁים
אוֹמְרִים שֶׁהוּא מִבְּנֵן נִפְעָל. וְכַמוּחָה וְנִבְלָה
רוּחַ מְצִרִים. וְכֵן אָבְלָה נִבְלָה, וְזֶה רַחוּק. כִּי
מֵה טַעַם גֵּרֵד וְתַתְּכִלְבַּל לִשְׁנוֹם, וְלִשְׁנוֹם לֹא
נִבְלָה בַּעֲבוּר הִירִידָה. רַק וְנִבְלָה כְּמוֹ וְנַעֲשֶׂה.
וְהַרְאִיהָ שְׁאָמַר בַּסּוּף כִּי שֵׁם כָּלֵל ה' וְזֶה
דְּקָדִיקוֹ הוּא מִבְּנֵן הַפְּעִיל. וְהִיא רְאוּיָה לְהִיּוֹתוֹ
שְׁלֵם וְנִבְלִילָה. וּבְכַלּוּעַ הַכֶּפֶל וְנִבְלָה, עַל

טִיט. וּפְרָשׁוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ בְּלִשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל. וְאֵלָּה
בּוֹנֵי הַמִּגְדָּל לֹא הָיוּ טַפְשִׁים שֶׁיִּחְשְׁבוּ לַעֲלוֹת
אֶל הַשָּׁמַיִם. גַּם לֹא פָּחַדוּ מִהַמַּבּוּל, כִּי נֹחַ
וּבְנָיו שָׁנְשָׁבַע לָהֶם הַשֵּׁם, שֵׁם הָיָה. וְכָלֶם הָיוּ
סָרִים אֶל מִשְׁמַעְתָּם, כִּי בְּנִיחָם הָיָה. וְהֵבֶה
הַתּוֹכֵב גִּלָּה חֲפָצָם וְסוּף דַּעְתָּם לְבִנּוֹת עִיר
גְּדוֹלָה לְמוֹשָׁכֶם, וְלְבִנּוֹת מִגְדָּל גְּבוּהָ לְהִיּוֹת
לָהֶם לְאוֹת וּלְשֵׁם וְלִתְהַלָּה, לְדַעַת מְקוֹם הָעִיר
לְהוֹלִכִים חוּצָה, כְּרוּעֵי הַמִּקְנָה. גַּם יַעֲמֹד שְׁמֶם
אַחֲרֵיהֶם כָּל יְמֵי הַמִּגְדָּל. וְזֶה שְׁאָמַר הַתּוֹכֵב
וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם:

ד וּמִלַּת הֵבֶה. כְּמוֹ תַּנָּה, וְשָׂרִישׁ יִהְיֶה. וְהַעֲדִי,
הַשִּׁלָּךְ עַל ה' יִהְיֶה. וּבַעֲבוּר שְׂיִדְּבִירוֹ בַּה
הַרְבֵּה, תַּמְצָא לִשׁוֹן רַבִּים, הֵבֶה נִתְחַפְּמָה.
גַּם לְנִקְבָּהּ, הֵבֶה נָא אָבָא אֲלֵיךְ: וְאֵל תַּתְּמָה
עַל מִלַּת וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם. כִּי הֵבֶה בֶּן דְּבַר
מִשָּׁה, עֲרִים גְּדוֹלוֹת וּבְצוּרוֹת בַּשָּׁמַיִם. וְאֵלָּה
הַבּוֹנִים רָאוּ בַּעֲצָתָם שְׁלֵא יִפְרֹדוּ. וְהַשֵּׁם לֹא
יַעֲזֹב כֵּן, וְהֵם לֹא יִדְּעוּ:

ה וּמִלַּת וַיֵּרֶד ה'. בַּעֲבוּר שְׁכָל מַעֲשֶׂה
הַתַּתְּחִיטִים תַּלּוּיִים הֵם בִּכְחַ הַגְּבוּהוּתִים,
וּמִהַשְׁמִים יִתְכַּנּוּ כָּל הַעֲלִילוֹת, עַל כֵּן נִקְרָא

שיעור יומי לשבת קודש ד' מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום – יא – פרשת נח

(ח) וַיִּפֶּן יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחֲדֹלּוּ לִבְנֹת הָעִיר:

כ"י"א וַיִּפֶּן ה' אותם משם • בעולם הזה, מה שאמרו: "פן נפוצ" נתקנים עליהם. הוא שאמר שלמה (משלי י): "מגורת רשע היא תבואנו".

(ט) עַל־כֵּן קָרָא שְׁמֹהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שִׁפְתֵי כָל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

כ"י"ב וּמִשָּׁם הִפִּיצָם • למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי אי זו קשה: של דור המבול, או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעקר, ואלו פשטו יד בעקר להלחם בו, ואלו נשטפו ואלו לא נאבדו מן העולם? אלא שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו. ואלו היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם, שנאמר: "שפה אחת ודברים אחדים", למדת ששנאוי המחלוקת וגדול השלום.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 100)

למד שאין להם חלק לעולם הבא (רש"י יא, ט)

משמע, שחסדי אמות העולם יש להם חלק לעולם הבא, וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות מלכים ספ"ח). ולכאורה יש לדיק כן מהמשנה (סנהדרין ר"פ חלק. וראה פרוש המשניות להרמב"ם שם): ארבעה הדייטות, בלעם כו'. ושם (קז, סע"ב): דור המבול . . דור הפלגה . . אנשי סדום כו'.

(י) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שֶׁם בֶּן־מֵאָת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־ אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתִים אַחֵר הַמַּבּוּל:

כ"י"ג שם בן מאת שנה • כשהוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול.

(יא) וַיְחִי־שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

(יב) וַאֲרַפְכְּשָׁד חִי חֲמִשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֵׁלַח: (יג) וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

(יד) וּשְׁלַח חִי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֶבֶר: (טו) וַיְחִי־שֵׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

(טז) וַיְחִי־עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פֶּלֶג: (יז) וַיְחִי־עֶבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

(יח) וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־רְעוּ: (יט) וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רְעוּ תִשַּׁע שָׁנִים וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

טז וַיְחִי עֶבֶר תְּלָתִין וַאֲרַבַּע שָׁנִין וַאֲוֹלִיד יָת פֶּלֶג: יז וַיְחִי עֶבֶר בְּתַר דְּאֹלִיד יָת פֶּלֶג אַרְבַּע מֵאָה וּתְלָתִין שָׁנִין וַאֲוֹלִיד בְּנִין וּבָנִין:

יח וַיְחִי פֶלֶג תְּלָתִין שָׁנִין וַאֲוֹלִיד יָת רְעוּ: יט וַיְחִי פֶלֶג בְּתַר דְּאֹלִיד יָת רְעוּ מֵאָתָן וּתִשַּׁע שָׁנִין וַאֲוֹלִיד בְּנִין וּבָנִין:

יח וַיְחִי פֶלֶג תְּלָתִין שָׁנִין וַאֲוִלִיד יָת רְעוּ:

יט וַיְחִי פֶלֶג בְּתַר דְּאֹלִיד יָת רְעוּ מֵאָתָן וּתִשַּׁע שָׁנִין וַאֲוִלִיד בְּנִין וּבָנִין:

(ב) וַיְחִי רָעוּ שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שָׂרוּג:
(בא) וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שִׁבַּע שָׁנִים וּמֵאֲתַיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ם

(כב) וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־נַחֲוֹר:
(כג) וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נַחֲוֹר מֵאֲתַיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ם

(כד) וַיְחִי נַחֲוֹר תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־תֵּרַח:
(כה) וַיְחִי נַחֲוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תֵּרַח תִּשְׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאֲתַיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ם

(כו) וַיְחִי־תֵרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נַחֲוֹר וְאֶת־הָרָן: אבן עזרא

(כז) וְאַלְהָה תּוֹלְדֹת תֵּרַח תֵּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נַחֲוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט:
(כח) וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֵרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים:

כח ומית הרן על אפי תרח אביוהי בארץא
דילדותה באורא דכסדאי:
כח ומית הרן על אפי תרח אביוהי בארץא
דילדותה באורא דכסדאי:

כח"ע" על־פְּנֵי תֵרַח אָבִיו • בְּחַיִּי אָבִיו (בראשית רבה). ומדרש אגדה: י"ש אומרים שַׁעַל יְדֵי אָבִיו מֵת, שֶׁקָּבַל תֵּרַח עַל אַבְרָם בְּנוֹ לִפְנֵי נִמְרֹד עַל שִׁכְתָּת אֵת צִלְמִי, וְהַשְׁלִיכוֹ לִכְבֶּשֶׂן הָאֵשׁ, וְהָרָן יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ: אִם אַבְרָם נֹצֵחַ אֲנִי מִשְׁלוֹ, וְאִם נִמְרֹד נֹצֵחַ אֲנִי מִשְׁלוֹ, וּכְשֶׁנִּצַּל אַבְרָם, אָמְרוּ לוֹ לְהָרָן: מִשָּׁל מִי אַתָּה? אָמַר לָהֶם הָרָן: מִשָּׁל אַבְרָם אֲנִי. הַשְׁלִיכוֹהוּ לִכְבֶּשֶׂן הָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, וְזֶהוּ אוֹר כַּשְׂדִּים. וּמִנַּחֲמָם [בֶּן סֵרוּק] פָּרַשׁ אוֹר, בְּקַעֲזָה, וְכֵן (ישעיה כד): "בְּאֵרִים כְּבֹדוֹ ה'", וְכֵן (שם יא): "מֵאוֹרֹת צִפְעוֹנִי". כָּל חוֹר וּבְקַע עֲמֹק קְרוֹי אוֹר. אבן עזרא

(כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחֲוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נַחֲוֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה:

כח"ע" יִסְכָּה • זו שרה, על שם שסכתה ברוח הקדש, ושהפל סוכין ביפיה (ספרים אחרים: כמו שגאמר "ויראו אותה שרי פרעה"). ועוד: יִסְכָּה, לשון נסיכות (וכן הוא בסנהדרין ל"ט להדיא). כמו שרה, לשון שררה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

כו ואברם נולד במקום נקרא אור כשדים. וכמוהו, על בן באורים כבדו ה' והקרוי שיהיה לו שם אחר, כי כשדים מבני נחור אחי אברם. רק משה כתב השם הנודע בכמיו. והעד כי שם נולד אברם, ששם מת הרן אחיו, וכתוב בארץ מולדתו. ויתכן שאור עשו הכשדים במקום הנזכר. ונקרא בן, כמו אשר אור לו בציון:
כח וטעם על פני. לפני אביו, שמת ואביו רואה. וכמוהו על פני אהרן אביהם:
כט והזכיר שם אשת נחור. להודיע יחוס רבקה ורחל ולאח. וקדמונינו ז"ל אמרו שיסכה היא שרה, ואם קבלה נקבל. והאומרים כי אברהם היה עקר ולא שרה, אמרו הפך הכתוב. והעד, ישמעאל בנו, ובני קטורה. והאומרים כי שרה היתה אחות אברהם איננו ישר בעיני זה הטעם. ואלו היה בן היה הכתוב אומר ויקח תרח את אברם בנו ושרי בתו אשת אברם בנו. גם בן אלו היתה אחות לוט, היה הכתוב אומר ואת שרי בת בנו,

כאשר כתב על לוט. ויתכן שנחור בנו הלך בתחלה אל חן או בא אחר אביו. והנכון בעיני שפרשת לך לך שאמר השם לאברם, קדם זה הפסוק שהוא ויקח תרח. וכמוהו בתורה באחד לחדש השני בשנה השנית, ואחר בן בחדש הראשון בשנה השנית. והעד, שאמר הכתוב ללכת ארצה כנען, וכאשר בא תרח אל חן ישר המקום בעיניו וישוב שם וימת. ואין מקדם ומאחר בתורה:

וַתְּהִי שָׁרִי עֶקְרָה אִין לָהּ וְלָד:

וַתְּהִי שָׁרִי עֶקְרָה אִין לָהּ וְלָד:

לא ודבר תרח ית אברהם ברה וית לוט בר
הרן בר ברה וית שרי פלטה אתת אברהם
ברה ונפקו עמהון מאורא דכסדאי למיזל
לארעא דכנען ואתו עד הרן ויתיבו תמן:

(לא) וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן
וְאֶת שָׂרִי פִלְתּוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאֹר
כְּשִׂידִים לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־הָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

כס"י וַיֵּצְאוּ אֹתָם • וַיֵּצְאוּ תֶרַח וְאַבְרָם עִם לוֹט וְשָׂרִי.

לב ויהיו ימי־תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח
תרח בחרן: פ פ פ

(לב) וַיְהִיו יְמֵי־תֶרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח
בְּחָרָן*:

כס"י וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן • לְאַחַר שִׁיזָּא אַבְרָם מִחָרָן וּבָא לְאֶרֶץ כְּנָעַן, וְהָיָה שָׁם יוֹתֵר מְשָׁשִׁים שָׁנָה, שְׁהָרִי כְּתִיב:
(לקמן יב) "וְאַבְרָם בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בָּצָאתוֹ מִחָרָן", וְתֶרַח בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד אַבְרָם, הָרִי קמ"ה
לְתֶרַח כְּשִׁיזָּא אַבְרָם מִחָרָן. עֲדִין נִשְׁאַרוּ מִשְׁנוֹתָיו הָרֵבָה, וְלָמָּה הִקְדִּים הַכְּתוּב מִיתָתוֹ שֶׁל תֶּרַח לִיצִיאָתוֹ שֶׁל
אַבְרָם? שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדָּבָר מְפָרָס לְכָל וְיֵאמְרוּ: לֹא קָיָם אַבְרָם אֶת כְּבוֹד אָבִיו, שֶׁהִנִּיחוֹ זָקֵן וְהֵלֵךְ לוֹ. לְפִיכָךְ, קָרָא
הַכְּתוּב מֵת. (סְפָרִים אֲחֵרִים: וְעוֹד) שְׁהָרִשְׁעִים אֶף בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, וְהַצְדִּיקִים אֶף בְּמִיתָתָן קְרוּיִים חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"וּבִנְיָהוּ בֶן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי". בְּחָרָן • הַנּוֹי"ן הַפּוֹכָה, לוֹמַר לָךְ: עַד אַבְרָם חָרוֹן אֶף שֶׁל מָקוֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 310)

וימת תרח בחרן (יא, לב) שהניחו זקן והלך לו (רש"י) איתא בגמרא (קידושין לג, ב) בנו והוא רבו, מהו לעמוד מפני אביו. וכתב
הרא"ש: וספיקא דאורייתא הוא, ונעמדו זה מפני זה. אמרו על רבנו מאיר מרוטנבורג, שמיום שעלה לגדלה לא הקביל פני
אביו ולא רצה שאביו יבא אליו, עכ"ל. והנה, תרח היה תלמידו של אברהם, שהרי אברהם למד אותו להאמין בה', וכפי
שכתב רש"י (לך לך טו, טו) שתרח עשה תשובה. ויש לומר שלכן עזב אברהם את אביו, כדי שלא יצטרך לעמוד מפניו.

חסלת פרשת נח קנ"ג פסוקים, בצלא"ל סימן. אב"י יסכ"ה לו"ט סימן.

(* ע"פ לקו"ש חט"ו עמ' 63, ועמ' 423)

הפמרת פרשת נח לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום נרפסה בעמ' קנו

המשך מעמוד כג

משיחות ש"פ נח, ד' מרחשון ה'תשמ"ט

- 1 ותיכף ומיד יתקיים ויהי' אצל כאו"א מִשְׁרָאֵל לך
- 2 לך גו' אל הארץ אשר אראך" כפשוטו ממש –
- 3 שיוצאים מהגלות ובאים לארצנו הקדושה, לירושלים
- 4 עיר הקודש, לבית המקדש, ועד לקדש הקדשים.
- 5 ואז יקויים היעוד⁶⁶ "וערבה לה' מנחת יהודה

(67) נסמן לעיל הערה 36.

(68) ויק"ר פ"ז, ד. איכ"ר בסופו. ועוד.

(69) ראה רמב"ם הל' מקואות בסופן.

(66) מלאכי ג, ד.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת נח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ח תשרי פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט	יום רביעי - א' מרחשון פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט
יום שני - כ"ט תשרי פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד	יום חמישי - ב' מרחשון מפרק י עד סוף פרק יז
יום שלישי - ל' תשרי פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום שישי - ג' מרחשון מפרק יח עד סוף פרק כב
שבת קודש - ד' מרחשון פרק כ מפרק כג עד סוף פרק כח	

יום ראשון כ"ח תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 278, (אלא שבארצות... עד עמ' קמ, עמהם):

כ"אלקים", שגם הם, הן בְּחִינַת אֱלֹקִיּוֹת. – בהרגשתם ובישותם. 46
וְלִבָּן – כיוון שהחיות של אומות העולם (וכל אשר ברשותם) היא 47
מההארה האלקית המאירה בשרים העליונים, במילא הם אכן 48
מקבלים חיותם מהם, ולכן הַגּוֹיִם הַנִּשְׁפָּעִים מֵהֶם – מהשרים 49
העליונים, הם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה 50
זָרָה מִמֶּשׁ, עַד עַתָּה קֵץ, – 51
של הגאולה העתידה, 52
שִׁבְלֵעַ הַמּוֹת וְהַסְטָרָא 53
אֲחֵרָא, – הקליפות, וְיֵאָז 54
אֲחֵרָא אֶל עַמִּים כּו' לְקָרָא 55
כָּלֶם בְּשֵׁם ה' 29. – רבנו 56
הזקן חזר כאן למא שהסביר 57
שהניצוץ האלקי המחיה את 58
השרים העליונים, ודרכם את 59
העובדים עבודה זרה, הוא 60
בגלות, ואומר: וְהַחֲיוֹתִים שֶׁל 61
עובדי עבודה זרה על ידי 62
החיות האלקית, נִקְרָא גַם 63
כֵּן בְּשֵׁם "גְּלוּת הַשְּׂכִינָה", 64
מֵאַחֵר שֶׁחֲיוֹת זֶה אֲשֶׁר 65
בְּבִחִינַת "גְּלוּת" בְּתוֹכָם, – 66
כפי שהוסבר לעיל, הוא 67
מֵהָאָרֶץ הַנִּמְשָׁכֶת לָהֶם 68
מִהַנִּיצוּץ מ'דָּבָר ה' 69
הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "שְׂכִינָה" – 70
כאמור לעיל ש"דבר ה' 71
נִקְרָא "שְׂכִינָה" בלשון 72
רבותינו ז"ל. ברם, מתעוררת 73
השאלה: אם כן, הרי שענין 74
הגלות היה תמיד, מאז 75
בריאת העולם עם כל 76
הדברים הטמאים שבו? – 77
מסביר רבנו הזקן בחצאי 78
עיגול: (וְגִלּוּת זֶה – הַנִּגְרָמָה 79
בְּגִין חֲיוֹתָן שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת עַל 80
ידי ניצוץ מ"דבר ה', נִמְשָׁךְ מִחֲטָא עַץ הַדַּעַת וְאִילָנָה, – כידוע, שעל 81
ידי חטא עץ הדעת נמשכה חיות לקליפות שלא היתה להם לפני 82
החטא, אך – והוא בְּחִינַת אֲחֻרָיִם לְבַד דְּקָדְשָׁה. – כלומר, הניצוץ 83
הנמשך אז לשרים הוא מבחינת "אחוריים" בלבד, מהצד התחתון 84
והחיצוני של קדושה ואלקות, אֲךֵּן בְּשִׁנּוּל יִשְׂרָאֵל לְבִין הָאֱמוּנָה, 85
וְאֲחִיּוֹת יִשְׂרָאֵל וְשִׁרְשָׁם הוּא בְּבִחִינַת פְּנִים הַעֲלִיּוֹנִים – הפנימיות 86
של הקדוש ברוך הוא, הִנֵּה זֶה הִיא גְּלוּת שְׂלֵמָה, – שכן, גם 87
הפנימיות של אלקות נמשכה בשרים של האומות; כמוסבר 88
בפרוטרוט לעיל ב"אגרת התשובה" פרק ו', עיין שם, וְעַל זֶה אָמְרוּ 89
רז"ל 30: "גְּלוּ לְאֲדָוָה – שְׂכִינָה עִמָּהם):" 90

1 (אלא שבארצות האמות – בחוץ לארץ, החיות – מ"דבר ה' 1
2 המחיה שם את העולם, הוא על ידי התלבשות שרים החיצונים 2
3 הממנים על ע' אמות. דהיינו, שיוֹרֵד נִיצוּץ מ'דָּבָר ה', הַנִּקְרָא 3
4 בְּשֵׁם "מַלְכוּת דְּעֵשִׂיָּה", – ש"דבר ה' עצמו בא ניצוץ בלבד, 4
5 ומאיר על השרים – 5
6 המלאכים, שֶׁל מַעְלָה 6
7 בְּבִחִינַת מְקִיף מְלֻמָּעָה, 7
8 – והוא מפרש שוב אֲךֵּן אֵינוֹ 8
9 מֵתַלְבֵּשׁ בָּהֶם מִמֶּשׁ, אֲלָא 9
10 נִמְשָׁךְ לָהֶם חֲיוֹת מֵהָאָרֶץ 10
11 זֶה שְׂמַאִיר עֲלֵיהֶם 11
12 מְלֻמָּעָה בְּבִחִינַת מְקִיף. 12
13 וּמִהַשְׂרִים – מהמלאכים, 13
14 נִשְׁפָּע חֲיוֹת לְאֱמוּנָה, 14
15 וְלִבְחִינַת חֲיוֹת וְעוֹפּוֹת 15
16 שְׂבָאֲרָצוֹתֵיהֶם, – בחוץ 16
17 לארץ; כלומר, בתחילה 17
18 נשפעת החיות באומות 18
19 עצמן, מִיַּן הַמַּדְבָּר, ולאחר 19
20 מִכֵּן בִּבְחִינַת וְכֻדּוּמָה, מִן 20
21 הַחַי, וְלִמִּין הַדּוֹמֵם, לְאֶרֶץ 21
22 הַנִּשְׁמִית, וְלִשְׂמִים 22
23 הַנִּשְׁמִיִּים שֶׁהֵם הַגְּלִילִים 23
24 (אֲלָא – קיים הַבְּדִל בֵּין 24
25 הַנִּבְרָאִים עֲצֻמָּה, שְׂשִׁמִּים 25
26 וְאֶרֶץ וּבְחִינַת וְחֲיוֹת 26
27 וְעוֹפּוֹת מִהוּרִים – נִשְׁפָּעִים 27
28 – מקבלים שפעם וחיותם 28
29 מִקְּלִיפַת נִגְה, וְיִבְעֵלֵי הַחַיִּים 29
30 הַטְּמָאִים וְנִשְׁפָּעוֹת הָאֱמוּנָה 30
31 – מקבלים חיותם מִשְׂאֵר 31
32 קְלִיפּוֹת). – כמוסבר 32
33 באריכות בחלק א' של ספר 33
34 ה"תניא" פרק ו', הַהֲבִדֵל בֵּין 34
35 "קליפת נוגה" המעורבת טוב 35
36 ורע, לְבִין שֶׁאֵר "ג' קליפות הטמאות" שכולן רע. וְהִנֵּה, שְׂמִים וְאֶרֶץ 36
37 וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם בְּאֲרָצוֹת הָאֱמוּנָה – כָּלֶם כְּלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי – 37
38 נחשבים ככלום, לְגַבִּי הַשְּׂרִים – המלאכים, שֶׁהֵם חֲיוֹתֵם וְקִיּוּמָם, 38
39 וְהַשְּׂרִים כְּלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי – נחשבים ככלום ממש, לְגַבִּי הַחֲיוֹת 39
40 הַנִּמְשָׁךְ לָהֶם מִהַנִּיצוּץ מ'דָּבָר ה' הַמַּאִיר עֲלֵיהֶם מְלֻמָּעָה. – 40
41 באופן של "מקף", וְאֶחָד עַל־פִּיבָן, הַחֲיוֹת הַנִּמְשָׁךְ לְתוֹכָם – 41
42 במלאכים ובשרים העליונים, מֵהָאָרֶץ זֶה הוּא בְּבִחִינַת גְּלוּת 42
43 בְּתוֹכָם, שְׂלִבָן נִקְרָאִים – השרים של הגוים, בְּשֵׁם "אֱלֹקִים 43
44 אֲחֵרִים", וְקָרוּ לָהֶם: "אֱלֹהֵא דְאֲלֵהִיא" 28, – והם קוראים להקדוש 44
45 ברוך הוא האלוהה של האלקיות (כלומר שגם הם נחשבים, לעצמם, 45

יום שני כ"ט תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמ, והנה אף כי... עד עמ' קמ, האר"י ז"ל:

- 1 והנה, אף כי ה' אחד ושמו אחד³¹, דהינו – ששמו הוא דבורו
2 ו"רוח פיו" המכונה בזה הקדוש³² בשם "שמו" הוא יחיד
3 ומיוחד – אף-על-פי-כן,
4 ההארה והמשכת החיות
5 הנמשכת מ"רוח פיו"
6 יתברך מתחלקת לד' ⁷ מדרגות שונות, שהן ד'
8 עולמות: אצילות, בריאה, ⁹ יצירה עשיה, והשגוי – בין
10 ארבע המדרגות, הוא ¹¹ מחמת צמצומים ומסכים
12 (רבים), לצמצם האור והחיות ולהסתירו שלא יהא
13 מאיר כ"כ בעולם הבריאה כמו בעולם האצילות
14 ובעולם היצירה הוא ע"י צמצומים ומסכים יותר וכו'
15 אבל אין שום שינוי ח"ו בעצמות השכינה שהיא דבר
16 ה' ורוח פיו וגם בכח' ההארה והמשכת החיות הנה
17 ההארה שבאצילות בוקעת המסך ומתלבשת בבריאה
18 וכן מבריא ליצירה ומיצירה לעשיה ולכן אור א"ס
19 כ"ה שבאצילות הוא ג"כ בעשיה ובעוה"ז החומרי ע"י
20 התלבשותו במלכות דבי"ע כמבואר הכל בכתבי
21 האר"י ז"ל:
- 22 ויהנה, אף כי ה' אחד ושמו אחד דהיינו דבורו ורוח
23 פיו המכונה בזה"ק בשם שמו הוא יחיד
24 ומיוחד אעפ"כ ההארה והמשכת החיות הנמשכת מרוח
25 פיו יתברך מתחלקת לד' מדרגות שונות שהן ד'
26 עולמות אבי"ע והשינוי הוא מחמת צמצומים ומסכים
27 (רבים) לצמצם האור והחיות ולהסתירו שלא יהא
28 מאיר כ"כ בעולם הבריאה כמו בעולם האצילות
29 ובעולם היצירה הוא ע"י צמצומים ומסכים יותר וכו'
30 אבל אין שום שינוי ח"ו בעצמות השכינה שהיא דבר
31 ה' ורוח פיו וגם בכח' ההארה והמשכת החיות הנה
32 ההארה שבאצילות בוקעת המסך ומתלבשת בבריאה
33 וכן מבריא ליצירה ומיצירה לעשיה ולכן אור א"ס
34 כ"ה שבאצילות הוא ג"כ בעשיה ובעוה"ז החומרי ע"י
35 התלבשותו במלכות דבי"ע כמבואר הכל בכתבי
36 האר"י ז"ל:

יום שלישי ל' תשרי

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמ, והנה נפש האדם... עד עמ' 280, בלא דבור:

- 37 והנה, נפש האדם, – היהודי, ידוע לכל שהיא כלולה מ' ספירות:
38 חכמה בינה דעת וכו'. – כמבואר ב"תניא" חלק א' פרק ג', ואף
39 שכלן – כל עשר הכוחות שכנגד עשר הספירות, באים מ"רוח פיו"
40 יתברך, ברכתיב: – כמו
41 שכתוב: "ויפח באפיו כו",
42 – נשמת חיים, הלשון "ויפח"
43 מורה שהנשמה באה מהרוח
44 והחיות הפנימיים שנופחים
45 מבפנים, כמוסבר בפרוטרוט
46 ב"תניא" חלק א' פרק ב' וחלק
47 ג' פרק ה', מכל מקום – יש
48 קשר בין כל אחד מעשרה
49 הכוחות לבין כל אחת מעשר
50 הספירות שלמעלה, דרך
51 פרט – חכמה-בינה-דעת
52 שגנפשו הן דוגמא לחכמה-בינה-דעת שבי' ספירות, –
53 שלמעלה, המכנות בשם "אבא" ו"אמא"; – כמו שכתוב בזהר
- 54 שחכמה דאצילות נקראת "אבא", ו"בינה" נקראת "אימא", וספירת
55 ה"דעת" נכללת בשתיקה, כפי המוסבר בחסידות, ומדות אהבה
56 ויראה וכו' שגנפשו – של יהודי – הן דוגמא למדות שבי' ספירות,
57 – דאצילות, הנקראות בשם
58 "זעיר אנפין"; וכן הדבור
59 שגנפשו דוגמא לדבור
60 העליון, הנקרא בשם
61 "מלכות" ו"שכינה", – כפי
62 הדוגמא לחב"ד שבי"ס המכונות בשם או"א ומדות
63 אהבה ויראה וכו' שגנפשו הן דוגמא למדות שבי"ס
64 הנקראות בשם ז"א וכו' הדבור שגנפשו דוגמא לדבור
65 העליון הנקרא בשם מלכות ושכינה ולכן כשמדבר
66 ד"ת מעורר דבור העליון ליחד השכינה ומשום הכי
67 קי"ל בק"ש ובהמ"ז וד"ת לא יצא בהרהור בלא דבור:
68 ולכן אנו פוסקים, בקריאת שמע וברכת המזון ודברי תורה – לא
69 יצא בהרהור בלא דבור:

31. זכר' יד, ט. 32. ראה תקריז תכ"ב (סו, ב). 33. ראה ע"ח שמ"ב פ"ד. ובכ"מ. 34. ראה שו"ע אדה"ז סס"ב ס"ג. סקפ"ה ס"ג. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.

יום רביעי א' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 280, והנה זלעו"ז יש... עד עמ' 280, המעלות:

- 1 וְהֵנָּה, – כשם שבקדושה ישנן עשר הספירות ועשרה כוחות הנפש
- 2 האלקית, כך גם "זוה לַעֲמֻתָּהּ, – עשה האלקים", שכנגד כל ענין
- 3 בקדושה ישנה דוגמה בצד הנגדי, ב"ספרא אחרא", יש עֲשֶׂהָ בְּתָרִי
- 4 דְּמִסְאֲבוֹתָא³⁵, – עשרה
- 5 כתרין מן הטומאה, כשם
- 6 שישנן עשר ספירות
- 7 בקדושה, וּמִהֶן נִמְשָׁכוֹת
- 8 נִפְשוֹת הָאֲמוֹת, גַּם בֵּן
- 9 כְּלוּלוֹת מִעֲשֶׂר בְּחִינּוֹת
- 10 אֵילּוּ מִמֶּשׁ. וּמוֹדַעַת זֹאת
- 11 בְּאֶרֶץ, – וידוע הדבר על פני
- 12 תבל, מִה שֶׁבְּתוֹב בְּסִפֵּר
- 13 הַגְּלוּלִים³⁶ עַל פְּסוּק³⁷:
- 14 "אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם
- 15 לָרַע לוֹ", שֶׁהוּא סוֹד גְּלוּת
- 16 הַשְּׂכִינָה בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת,
- 17 לְהַחְיֹתָם וּלְהַשְׁלִיטָם בְּזִמְנָה
- 18 הַגְּלוּת, – זה משמעות
- 19 "אשר שלט האדם באדם",
- 20 שאדם בליעל שמהקליפה
- 21 שולט באדם שמהקדושה,
- 22 אֲבָל הוּא "לָרַע לוֹ" וְכוּ'. –
- 23 כפי המוסבר ב"ספר
- 24 הגלגולים" שם, שזה כדי
- 25 לברר ניצוצי הקדושה מהקליפה. וְלִבֵּן הָאֲמוֹת הָיוּ שׁוֹלְטִין עַל
- 26 יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת נִפְשוֹת הָאֲמוֹת – באות מִתְקַלְפּוֹת אֲשֶׁר הַשְּׂכִינָה
- 27 מִתְלַבֶּשֶׁת בְּבְחִינַת גְּלוּת בְּתוֹכָם. – כדי שהן תהיינה השולטות.
- 28 ורבנו דוקן מסכם: וְהֵנָּה, אֵף שֶׁזֶה – אופן התלבשות השכינה
- 29 בגלות בתוך הקליפות, צָרִיךְ בְּאֹרֶךְ רַחֲב אֵיךְ וּמָה, מִכָּל מָקוֹם
- 30 הָאֲמֵת בֵּן הוּא. אֲלָא
- 31 שֶׁאֵף-עַל-פִּי-בֵּן, אֵין
- 32 תְּקִלּוֹת וְהָאֲמוֹת יוֹנְקִים
- 33 וּמִקְבִּלִים חַיּוֹת אֲלָא
- 34 מִהֶאֱרָה הַנִּמְשָׁכֶת לָהֶם
- 35 מִבְּחִינַת אַחֲרִיִּים דְּקִדְשָׁה,
- 36 כִּמְאֵן דְּשָׂרִי בְּתָר בְּתַפִּיחָה,
- 37 – כמי שמשליך אל מאחורי
- 38 כתפו (כפי המוסבר ב"תניא")
- 39 חלק א' פרק כ"ב, וְאֵף גַּם
- 40 זֹאת – דבר זה עצמו בא עַל
- 41 יְדֵי צִמְצוּמִים וּמִסְכִּים
- 42 רַבִּים וְעִצְמוּמִים, עַד
- 43 שֶׁנִּתְלַבֶּשֶׁת הָאֲרָה זֹו
- 44 בְּחִמְרֵי עוֹלָם הָזֶה,
- 45 וּמִשְׁפַּעַת לְאֲמוֹת עֲשֶׂר
- 46 וְכָבוֹד וְכָל תַּעֲנוּגִים
- 47 נִשְׁמִיִּים. מִה שֶׁאֵין בֵּן
- 48 יִשְׂרָאֵל, יוֹנְקִים – חיותם,
- 49 מִבְּחִינַת פְּנִים הַעֲלִיּוֹנִים, –
- 50 מהפנימיות של הקדוש ברוך
- 51 הוּא, כִּמּוֹ שֶׁבְּתוֹב³⁸: "יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלַיִךְ", כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי
- 52 שֶׁשׁ נִשְׁמָתוֹ עַד רוּם הַמַּעֲלוֹת:

אגרת הקדש

וְהֵנָּה זלעו"ז יש עשרה כתרין דמסאבותא ומהן נמשכות נפשות העו"ג ג"כ כלולות מעשר בחי' אלו ממש ומודעת זאת בארץ מ"ש בספר הגלגולים ע"פ אשר שלט האדם באדם לרע לו שהוא סוד גלות השכינה בתוך הקליפות להחיותם ולהשליטם בזמן הגלות אבל הוא לרע לו וכו' ולכן העו"ג היו שולטין על ישראל להיות נפשות העו"ג מהקליפות אשר השכינה מתלבשת בבחי' גלות בתוכם והנה אף שזה צריך ביאור רחב איך ומה מ"מ האמת כן הוא אלא שאעפ"כ אין הקליפות והעו"ג יונקים ומקבלים חיות אלא מהארה הנמשכת להם מבחי' אחוריים דקדושה כמאן דשרי בתר כתפי' ואף גם זאת ע"י צמצומים ומסכים רבים ועצומים עד שנתלבשה הארה זו בחומריות עולם הזה ומשפעת לעו"ג עושר וכבוד וכל תענוגים גשמיים. משא"כ ישראל יונקים מבחי' פנים העליונים כמ"ש יאר ה' פניו אליך כל אחד ואחד לפי שרש נשמתו עד רום המעלות:

יום חמישי ב' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 280, ואחר הדברים והאמת... עד עמ' קמא, וכה"ג טובא.

- 53 ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים וידועים לכל, נחזור
- 54 לענין ראשון, – אודותו מדובר באגרת זו, בְּעִנְיַן הַכַּעַם שֶׁהוּא
- 55 כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה,
- 56 וְהֵינּוּ בְּמִלִּי דְעֵלְמָא, –
- 57 בעניני העולם, כִּי "הַבֵּל
- 58 בְּיַד שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאֵת
- 59 שָׁמַיִם"³⁹, – ומכיוון שהכל
- 60 בידי הקדוש ברוך הוא,
- 61 הרי שאין מה לכעוס, מה
- 62 שאין כן בעניני יראת
- 63 שמים יש מקום לענין
- 64 הכעס, וְלִבֵּן בְּמִלִּי
- 65 דְּשָׁמַיָא לְאַפְרוּשִׁי מְאֻסְרָא⁴⁰ – כשמדובר בענינים של יהדות
- 66 ויראת שמים, להפריש יהודי מלעשות איסור, לֹא שִׁיךְ הָאֵי
- 67 מַעֲמָא דְאַמְרֵן, – לא שייך הטעם שנאמר לעיל, בעניני העולם,
- 68 שהם בידיו של הקדוש
- 69 ברוך הוא, אשר לכן אין
- 70 מה לכעוס על מי שגרם לו
- 71 את הנזק וכדומה, וְכִמּוֹ
- 72 שֶׁבְּתוֹב⁴¹: "וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה",
- 73 וְהֵינּוּ מִשּׁוּם – מפני, כִּי
- 74 ה' הִקְרָה לְפָנָיו מִצְוָה
- 75 זֹו, לְאַפְרוּשִׁי מְאֻסְרָא, –
- 76 לפרוש מאיסור, כְּדִי
- 77 לְזַכּוֹתוֹ: – ההיפך ממש
- 78 מכפי שהדבר לגבי נזק בעניני העולם, כפי המוסבר לעיל.

אגרת הקדש

ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים וידועים לכל נחזור לענין ראשון בענין הכעס שהוא כעובד ע"ז והיינו במילי דעלמא כי הכל בידי שמים חוץ מ"ש ולכן במילי דשמיא לאפרושי מאיסורא לא שייך האי טעמא דאמרון וכמ"ש ויקצוף משה והיינו משום כי ה' הקרה לפניו מצוה זו לאפרושי מאיסורא כדי לזכותו:

1 אַךְ זֶהוּ – כל זה מדובר, כְּשֵׁשׁ בִּידוֹ לְמַחֲוֹת – ולהניא את חברו
2 בְּקִצְפוֹ וּבְעֶסֶוֹ עַל חֲבֵרוֹ; – אז מותר לו לבעוס בענינים של
3 יהדות ויראת שמים, כפי שהיה הדבר במשה רבנו, אֲכַל כְּשֵׁאִין
4 בִּידוֹ לְמַחֲוֹת, כְּגוֹן – כמו למשל, נִכְרִי – גוי, הַמְדַּבֵּר וּמְכַלְכֵּל
5 בַּתְּפִלָּה, אִם כֵּן –

6 מתעוררת השאלה, מַה

7 וְאֵת עֲשֵׂה ה' לִי, – שגוי

8 יפריע לו בתפלתו, אֵין זֹאת

9 כִּי אִם בְּדִי שִׁיתְנַבֵּר

10 וְיִתְאַמֵּץ יוֹתֵר בַּתְּפִלָּה,

11 בְּעֶמֶק הַלֵּב וּבְכֹנֶה גְדוֹלָה

12 כָּל בֶּה, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁמַע

13 דְּבָרֵי הַנִּכְרִי. – שכן, הוא

14 יהיה כל כך שקוע בתפלתו,

15 שאין הוא שומע כלל את

16 הנעשה סביבו. אַךְ

17 שֶׁלְמִדְרָגָה זוּ צָרִיךְ

18 הַתְּעוּרָרוֹת רַבָּה וְעִצּוּמָה.

19 וְעִצָּה

20 לַהַתְּעוּרָרוֹת זוּ, הִיא מְ –

21 הַהִתְבּוֹנְנוֹת בִּעֲנִין זֶה

22 עֲצוּמָה, כְּשֵׁשִׁים אֵל לְבוֹ

23 וְיִתְבּוֹנֵן עֲנִין יִרְדָּת

24 הַשְּׂכִינָה בְּכִיכּוֹל, "וְתִרְדַּ

25 פְּלִאִים"⁴², לַהַתְּלַבֵּשׁ

26 נִיצוּץ מֵהָאֲרָתָה – בתוך

27 הקליפות, אֲשֶׁר הִיא

28 בְּבַחֲנִית גְּלוּת בְּתוֹךְ

29 הַקְּלִיפּוֹת דֶּרֶךְ כָּלֵל

30 לַהֲחִיּוּתָם, – באופן כללי

31 הארה זו היא בגלות בתוך

32 הקליפות, כְּדִי לַהֲחִיּוֹת,

33 וְעֵתָה הַפֶּעַם נִיצוּץ מֵהָאֲרָתָה מֵתְּלַבֵּשׁ בְּבַחֲנִית גְּלוּת דֶּרֶךְ פֶּרֶט

34 בְּדַבּוּר נִכְרִי זֶה, הַמְדַּבֵּר דְּבָרִים מְכַלְכֵּלִים עֲבוּדָת ה', הִיא

35 כְּגוֹנֵת הַתְּפִלָּה, – שברצון הגוי להפריע לתפלה זו, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְפָּאֵר

36 לְעֵיל, כִּי "זֶה לְעֻמַּת זֶה וְכוּ", – עשה אלקים, וְדַבּוּר הָעֲלִיּוֹן

37 מֵתְּלַבֵּשׁ בְּדַבּוּר הַתַּחֲתוֹן וְכוּ, – כלומר בחינת הדיבור שלמעלה

38 מתלבשת בדרגה תחתונה בדיבור, ועל ידי השתלשלות היא יורדת

39 עד להחיות את הקליפות, וְזֶהוּ מִמֶּשׁ "אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם

40 לְרַע לוֹ" – כלומר, במקרה זה, שהגוי יש בו, בְּבַחֲנִית גְּלוּת, נִיצוּץ

41 של קדושה, מִנְצֵל אֶת הַנִּיצוּץ לַהֲפָרִיעַ לַיהוּדִי בַתְּפִלָּתוֹ, הִרִי זֶה

42 מִמֶּשׁ כְּפִי שְׁקִלְפָה שׁוֹלֶטת בְּקִדּוּשָׁה, וְזֹאת כְּדִי לַהֲוִסִיף חִיּוֹת

43 בְּקִדּוּשָׁה, לַהַתְּפַלֵּל בִּיתֵּר כּוּוֹנָה. הִרִי בִשְׁעָה שֶׁאִדָּם יִתְבּוֹנֵן בִּירִידָה

44 הַגְּדוּלָה וְהַנְּפִלָּאָה שֶׁל הַשְּׂכִינָה בְּגִלּוּת, שֶׁהִיא בְּמִיּוּחַד בְּעֵנִין זֶה

45 עֲצוּמוֹ שֶׁל הַגּוֹי הַמְּפָרִיעַ לוֹ בַתְּפִלָּתוֹ – יַעֲוֹר דַּבֵּר זֶה עֲצוּמוֹ אֵת

אֵךְ זֶהוּ כְּשֵׁשׁ בִּידוֹ לְמַחֲוֹת בְּקִצְפוֹ וּבְעֶסֶוֹ עַל חֲבֵרוֹ

אֲבָל כְּשֵׁאִין בִּידוֹ לְמַחֲוֹת כְּגוֹן עו"ג הַמְדַּבֵּר

וּמְכַלְכֵּל בַּתְּפִלָּתוֹ א"כ מַה זֹאת עֲשֵׂה ה' לוֹ אֵין זֹאת

כ"א כְּדִי שִׁיתְנַבֵּר וְיִתְאַמֵּץ יוֹתֵר בַּתְּפִלָּתוֹ בְּעוֹמֶק הַלֵּב

וּבְכוּוֹנָה גְּדוּלָה כ"כ עַד שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דְּבָרֵי הָעו"ג אֵךְ

שֶׁלְמִדְרָגָה זוּ צָרִיךְ הַתְּעוּרָרוֹת רַבָּה וְעִצּוּמָה. וְעִצָּה

הַיְעוּצָה לַהַתְּעוּרָרוֹת זוּ הִיא מְעִינָן זֶה עֲצוּמוֹ כְּשֵׁשִׁים

אֵל לְבוֹ וְיִתְבּוֹנֵן עֲנִין יִרְדָּת הַשְּׂכִינָה כְּכִיכּוֹל וְתִרְדַּ

פְּלִאִים לַהַתְּלַבֵּשׁ נִיצוּץ מֵהָאֲרָתָה אֲשֶׁר הִיא בְּבַחֲ

גְּלוּת בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת דֶּרֶךְ כָּלֵל לַהֲחִיּוֹתָם וְעֵתָה הַפֶּעַם

נִיצוּץ הָאֲרָתָה מֵתְּלַבֵּשׁ בְּבַחֲנִית גְּלוּת דֶּרֶךְ פֶּרֶט בְּדַבּוּר

עו"ג זֶה הַמְדַּבֵּר דְּבָרִים מְכַלְכֵּלִים עֲבוּדָת ה' הִיא

כּוּוֹנֵת הַתְּפִלָּה וּכְמִשׁ"ל כִּי זֶה לְעוֹמַת זֶה וְכוּ' וְדַבּוּר

הָעֲלִיּוֹן מֵתְּלַבֵּשׁ בְּדַבּוּר הַתַּחֲתוֹן וְכוּ' וְזֶהוּ מִמֶּשׁ אֲשֶׁר

שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם לְרַע לוֹ דִּהִינּוּ שְׁעִי"ו מֵתְּעוּרָר

הָאָדָם לַהַתְּפַלֵּל יוֹתֵר בְּכוּוֹנָה מְעוֹמְקָא דְּלֵבָא עַד שֶׁלֹּא

יִשְׁמַע דִּיבּוּרָיו. וּמִשׁ"ש הַמְּלַקֵּט שְׂרָתָה לֹא יָדַע לְכוּיִן

הַלְשׁוֹן בְּדַקְדּוּק כִּי הַבְּעֵשׂ"ט ז"ל הִיא אֹמֵר ד"ת בל"א

וְלֹא בל"ה ק"ר"ל נִתְּלַבְּשָׁה וְהִינּוּ בְּבַחֲנִית גְּלוּת וְזֶהוּ

וּבִפְרָט אִם הוּא עו"ג כו'. שֶׁאֵין הִיא בְּבַחֲנִית גְּלוּת בְּיוֹתֵר

וְאֵין לְתַמוּהָ אִם נִיצוּץ מִן הָאֲרָת שְׂכִינָה נִקְרָא בִּשְׁם

שְׂכִינָה דִּהֵא אֲשַׁכְחֵן שֶׁאִפְּלוּ מֵלֵאךְ נִבְרָא נִקְרָא בִּשְׁם

ה' בֶּפ' וִירָא לִפִּי הַרְמַב"ן וּכְמִשׁ"ש וְתִקְרָא שֵׁם ה'

הַדּוֹבֵר אֵלֶיהָ וְכוּ' וְכֵן טוֹבֵא

וְעֵתָה הַפֶּעַם נִיצוּץ מֵהָאֲרָתָה מֵתְּלַבֵּשׁ בְּבַחֲנִית גְּלוּת דֶּרֶךְ פֶּרֶט

בְּדַבּוּר נִכְרִי זֶה, הַמְדַּבֵּר דְּבָרִים מְכַלְכֵּלִים עֲבוּדָת ה', הִיא

כְּגוֹנֵת הַתְּפִלָּה, – שברצון הגוי להפריע לתפלה זו, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְפָּאֵר

לְעֵיל, כִּי "זֶה לְעֻמַּת זֶה וְכוּ", – עשה אלקים, וְדַבּוּר הָעֲלִיּוֹן

מֵתְּלַבֵּשׁ בְּדַבּוּר הַתַּחֲתוֹן וְכוּ, – כלומר בחינת הדיבור שלמעלה

מתלבשת בדרגה תחתונה בדיבור, ועל ידי השתלשלות היא יורדת

עד להחיות את הקליפות, וְזֶהוּ מִמֶּשׁ "אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם

לְרַע לוֹ" – כלומר, במקרה זה, שהגוי יש בו, בְּבַחֲנִית גְּלוּת, נִיצוּץ

של קדושה, מִנְצֵל אֶת הַנִּיצוּץ לַהֲפָרִיעַ לַיהוּדִי בַתְּפִלָּתוֹ, הִרִי זֶה

מִמֶּשׁ כְּפִי שְׁקִלְפָה שׁוֹלֶטת בְּקִדּוּשָׁה, וְזֹאת כְּדִי לַהֲוִסִיף חִיּוֹת

בְּקִדּוּשָׁה, לַהַתְּפַלֵּל בִּיתֵּר כּוּוֹנָה. הִרִי בִשְׁעָה שֶׁאִדָּם יִתְבּוֹנֵן בִּירִידָה

הַגְּדוּלָה וְהַנְּפִלָּאָה שֶׁל הַשְּׂכִינָה בְּגִלּוּת, שֶׁהִיא בְּמִיּוּחַד בְּעֵנִין זֶה

עֲצוּמוֹ שֶׁל הַגּוֹי הַמְּפָרִיעַ לוֹ בַתְּפִלָּתוֹ – יַעֲוֹר דַּבֵּר זֶה עֲצוּמוֹ אֵת

אֵךְ זֶהוּ כְּשֵׁשׁ בִּידוֹ לְמַחֲוֹת בְּקִצְפוֹ וּבְעֶסֶוֹ עַל חֲבֵרוֹ

אֲבָל כְּשֵׁאִין בִּידוֹ לְמַחֲוֹת כְּגוֹן עו"ג הַמְדַּבֵּר

וּמְכַלְכֵּל בַּתְּפִלָּתוֹ א"כ מַה זֹאת עֲשֵׂה ה' לוֹ אֵין זֹאת

כ"א כְּדִי שִׁיתְנַבֵּר וְיִתְאַמֵּץ יוֹתֵר בַּתְּפִלָּתוֹ בְּעוֹמֶק הַלֵּב

וּבְכוּוֹנָה גְּדוּלָה כ"כ עַד שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דְּבָרֵי הָעו"ג אֵךְ

שֶׁלְמִדְרָגָה זוּ צָרִיךְ הַתְּעוּרָרוֹת רַבָּה וְעִצּוּמָה. וְעִצָּה

הַיְעוּצָה לַהַתְּעוּרָרוֹת זוּ הִיא מְעִינָן זֶה עֲצוּמוֹ כְּשֵׁשִׁים

אֵל לְבוֹ וְיִתְבּוֹנֵן עֲנִין יִרְדָּת הַשְּׂכִינָה כְּכִיכּוֹל וְתִרְדַּ

פְּלִאִים לַהַתְּלַבֵּשׁ נִיצוּץ מֵהָאֲרָתָה אֲשֶׁר הִיא בְּבַחֲ

46 הָאָדָם לַהַתְּפַלֵּל בִּיתֵּר כּוּוֹנָה, שֶׁתִּהְיֶה כְּבֵר גְּאוּלַּת הַשְּׂכִינָה, וּבְלִשׁוֹן
47 רַבְּנוּ הַזֶּקֶן: דִּהִינּוּ שְׁעֵל יְדֵי זֶה – עַל יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּכָל הָאִמּוּר,
48 מֵתְּעוּרָר הָאָדָם לַהַתְּפַלֵּל יוֹתֵר כְּכֹוֹנָה מְעוֹמְקָא דְּלֵבָא, – מְעוֹמֶק
49 הַלֵּב, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דְּבָרָיו. – שֶׁל הַגּוֹי. מְכַל הָאִמּוּר מוֹסְבִּירִים
50 דְּבָרֵי הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב

51 ב"צוֹאֵת הָרִיב"ש", שֶׁהִגִּי

52 הַמְדַּבֵּר בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל

53 יְהוּדִי וּמְפָרִיעַ לוֹ בְּכָךְ, הִרִי

54 הַשְּׂכִינָה הִיא בַּהֲתַלְבְּשׁוֹת

55 בּוֹזָה – שָׁכַן, לְכָל דַּבֵּר בְּעוֹלָם

56 יֵשׁ נִיצוּץ שֶׁל קִדּוּשָׁה, וְזֶהוּ

57 בְּמַצֵּב שֶׁל גְּלוּת בְּתוֹךְ הַגּוֹי,

58 וְיִתִּירָה מִזֶּה – יֵשׁ בְּכָךְ מְכוּוֹן

59 חִיּוּבִי, לְהַבִּיא אֶת הַיְּהוּדִי

60 לַהַתְּבּוֹנְנוֹת בְּגִלּוּת הַשְּׂכִינָה

61 וּלְתַפִּילָה בִּיתֵּר כּוּוֹנָה. וְמַה

62 שְׂפָתַי הַמְּלַקֵּט – שֶׁל

63 "צוֹאֵת הָרִיב"ש", "שְׂרָתָה"

64 – שֶׁהַשְּׂכִינָה "שְׂרָתָה" בְּגוֹי,

65 לֹא יָדַע לְכוּיִן חֲלָשׁוֹן

66 בְּדַקְדּוּק, כִּי הַפְּעִל־שֵׁם

67 מִזֵּב וְלֹא הִיא אֹמֵר דְּבָרֵי

68 תּוֹרָה חֲלָשׁוֹן אִי־דִישׁ וְלֹא

69 חֲלָשׁוֹן תִּקְרָשׁ, – בְּמִילָא

70 מְבִיא הַתּוֹרוֹת בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

71 כְּתֵב רַק אֶת הַתּוֹכֵן וְלֹא אֶת

72 לִשׁוֹנוֹ שֶׁל הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב,

73 וְזֶהוּ טַעַם בְּבִיטוּי הַנֶּכּוֹן שֶׁל

74 תִּיאוֹר הָאוֹפֵן אֵיךְ הַשְּׂכִינָה

75 בְּגִלּוּת בְּתוֹךְ הַגּוֹי, וְרָצָה

76 לִזְמֹר "נִתְּלַבְּשָׁה", – לֹא

77 "שְׂרָתָה" שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָה עֲנִין

78 שֶׁל גִּילּוּי שְׂכִינָה, כִּי אִם "נִתְּלַבְּשָׁה", וְהִינּוּ בְּבַחֲנִית גְּלוּת. – וְלֹא

79 גִּילּוּי. וְזֶהוּ – מַה שְׁכָּתוּב שֵׁם: "וּבִפְרָט אִם הוּא נִכְרִי כו'", – שֶׁלִּפִּי

80 הַפִּירוּשׁ שֶׁהַכּוּוֹנָה הִיא לְהַשְׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה, מְדוּעַ שֶׁתִּהְיֶה הַשְּׂרָאֵת

81 הַשְּׂכִינָה בְּגוֹי הַמְדַּבֵּר וּמְפָרִיעַ לַיהוּדִי בַתְּפִלָּתוֹ, יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר בִּיהוּדִי?

82 – אֵלֵא שְׂאֵין – בְּגוֹי, הִיא – הַשְּׂכִינָה, בְּבַחֲנִית גְּלוּת בְּיוֹתֵר. וְאֵין

83 לְתַמּוּהָ אִם נִיצוּץ מִן הָאֲרָת שְׂכִינָה נִקְרָא – ב"צוֹאֵת הָרִיב"ש",

84 בִּשְׁם "שְׂכִינָה", דִּהֵא אֲשַׁכְחֵן – שֶׁהִרִי מוֹצִאִים אֹנֶה, שְׂאִפְּלוּ מֵלֵאךְ

85 נִבְרָא – לֹא נִיצוּץ שֶׁל הַשְּׂכִינָה, נִקְרָא בִּשְׁם ה' בְּפִרְשֵׁת וִירָא –

86 בַּפְּסוּקִים⁴³: "וַיֹּאמֶר אֱד' אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ", לְפָרֹשׁ הַרְמַב"ן,

87 – שֶׁאִבְרָהָם אָמַר כִּךְ לֹאחֹד הַמַּלְאָכִים שֶׁבָּאוּ אֵלָיו, וְכְמוֹ שְׂפָתוֹכֶם⁴⁴:

88 "וְתִקְרָא – הִגֵּר, שֵׁם ה' הַדְּבָר אֵלֶיהָ וְכוּ", – שֵׁם כְּתוּב בַּמְּפֹרֶשׁ,

89 בַּפְּסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי זֶה, שֶׁמְדַּבֵּר אֹדוֹת מֵל

יום שישי ג' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמא, וכמדומה לי שתפסתם... עד עמ' קמב, אמרי פי:

44 וטענותיהם, כי אם על כתבי האר"י ו"ל. - שם כתוב ענין
45 התלבשות השכינה בקליפות. ואל יחשדני שומע, שאני בעיני
46 שהכנתי דברי האר"י ו"ל להפשיט מנשמויות; כי לא באתי
47 רק לפרש דברי הפעל-שם טוב ו"ל ותלמידיו על פי קבלת
48 האר"י ו"ל. בפשטם - וגם

49 יתירה מזו, שהאמת היא

50 ששנינו זה - שהקדוש ברוך

51 הוא נמצא בכל מקום ובכל

52 מדריגה, גם בדרגות

53 הנמוכות ביותר, אינו

54 מחכמת

55 ומ"הנסתרות לה'

56 אלקינו⁴⁶, כי אם

57 מ"הנלל לנו ולבנינו⁴⁷,

58 להאמין אמונה שלמה

59 במקרא מלא שדבר

60 הכתוב⁴⁸: "הלא את

61 השמים ואת הארץ אני

62 מלא, נאם ה', שאין

63 מקרא יוצא מיד פשוטו.

64 - שהקדוש ברוך הוא מלא

65 ונמצא גם בשמים וגם בארץ,

66 גם בעינים הרוחניים וגם

67 בעינים הגשמיות, וגם היא

68 אמונה פשוטה - מקובלת

69 בסתם כללות ישראל,

70 ומסורה בידם מאבותיהם

71 הקדושים שהלכו

72 בתמימות - באמונה

73 תמימה, עם ה', בלי לחקך

74 בשכל אנושי - להבין ענין

75 האלקות אשר הוא למעלה

76 מהשכל עד אין קץ, לידע

77 - בשכל, איך הוא "מלא

78 כל הארץ". רק שחדשים

79 מקרוב באו לחקך - בשכל,

80 בחקירה זו, - איך אלקות

81 מלא את כל העולם, ואי אפשר לקרב להם אל השכל אלא דוקא

82 על פי הקדמות לקוחות מכתבי האר"י ו"ל, מפשטות

83 מנשמויות, וכפי ששמעתי מרבותי נשמתם עדין. - מהבעל שם

84 טוב, מהרב המגיד ותלמידיהם, אך אי אפשר לבאר זה היטב

85 במקרב, כי אם מפה לאון שומעת, ליחיד סגולה ולשרידים אשר

86 ה' קורא⁴⁸, בדרבנותי - כמו שכתוב⁴⁹: "ומבקשי הוי' יבינו כל",

1 ובמדמה לי, - כותב רבנו הזקן, שתפסתם - וקושייתם על

2 "צוואת הריב"ש", אינה מצד דקדוק הלשון, - "שרתה", אלא

3 מעקר ענין התלבשות השכינה בקליפות, שאין להם אמונה

4 במה שכתב האר"י ו"ל בכפר הגלגולים⁴⁵, - אודות התלבשות

5 השכינה גם בקליפות. אי

6 אפשר לומר שמה שקשה

7 להם לקבל שיכולה להיות

8 התלבשות השכינה בגוי,

9 תואם למד שהאר"י⁵⁰ ל כותב

10 אודות התלבשות השכינה

11 בקליפות, מפני שהאר"י⁵¹ ל

12 דן בקליפות "רוחניות",

13 ואילו כאן מדובר אודות גוי

14 גשמי בעולם הזה - שאם

15 ירצו לחלק בין קליפות

16 הרוחניות לעובדי גלולים

17 הנשמיים - חלוקה זו אין

18 לה ביסוס, שהרי אין לד'

19 נשמי כעפר הארץ, ואף

20 על פי בן - כתוב

21 ב"קבלה", מתלבשת בו

22 מלכות דמלכות ד' -

23 עולם עשיה ובתורה

24 מלכות דיצירה בו, -

25 "מלכות דבריאה" ו"מלכות

26 דאצילות", ובנוסף לעיל.

27 ואם - קשה להם לומר

28 שהשכינה מתלבשת בגוי,

29 משום שמא נפשות

30 הנבחרים, הרי נפשותיהם

31 מונוג ז"ן - ז"א ומלכות,

32 דקליפות הרוחניים, כמו

33 שכתוב בכתבי האר"י

34 ו"ל, נמצא - הרי,

35 שהרוחניים - הקליפות

36 הרוחניות, הן מקור

37 ממאמתם. - ובאשר

38 לקליפות הרוחניות הרי טובים הם שיכולה להיות בהן התלבשות

39 השכינה - מדוע, איפוא, אי אפשר שיהיה כך בנפשות אומות

40 העולם? אך באמת צריך באור רחב, איך הוא התלבשות זו,

41 - שהשכינה מתלבשת בקליפות, גם בקליפות הרוחניות וגם

42 באומות העולם למטה, אבל לא עלינו - על מגיל תורת

43 החסידות, הבעל שם טוב, המגיד ורבנו הזקן, תלונתם -

- 1 ומִכָּלֵל הֵן אֶתָּה שׁוֹמֵעַ כּו⁵⁰. — לאו, שאלה שאינם דורשים את ה' 1
2 אינם יכולים להבין, שכן 2
3 להבין ענינים אלה יכולים רק 3
4 אלה שדורשים את ה', להבין 4
5 אלקות שנתגלה בפנימיות 5
6 התורה בכלל, ובאה בהשגה 6
7 באופן של "יתפרנסו" 51 7
8 בתורת החסידות. 8
9 הֵנָּה, אֶתָּם רֵאִיתֶם — כותב 9
10 רבנו הזקן למנגידי תורת 10
11 החסידות, פֶּרוֹשׁ מֵאֵמֶר 11
12 אֶחָד מִסְפָּרִים הִידוּעִים, — 12
13 של תורת החסידות, לְדוֹנָמָא וּלְאוֹת, כִּי גַם כָּל הַמֵּאֲמָרִים 13
- 14 וְשֵׁם לָהֶם פֶּרוֹשׁ וּבִאֵוֹר 14
15 הַיֵּטֵב לְיֹדְעֵי חֵן. — חכמה 15
16 נסתרה (תורת הקבלה). אֵךְ 16
17 לֹא יָקוּוּ מַעֲלָתָם — פונה 17
18 רבנו הזקן אליהם בכבוד, 18
19 אֵלֵי לְבָאֵר לָהֶם הַכֹּל 19
20 בְּמִכְתָּב, כִּי הִיא מְלֹאכָה 20
21 בְּבִדָּה וּמְרִבָּה, וְאִי אֶפְשָׁר 21
22 בְּשׁוּם אֶפֶן, רַק אִם תִּרְצוּ 22
23 שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וּמִיָּחָד 23
24 שֶׁבְּעֵדָה, וּפָה אֶל פֶּה 24
25 אֲדַבֵּר בּוֹ אִם יִרְצֶה ה', וְה' 25
26 יִהְיֶה עִם פִּי בְּהִטִּיפִי, וְיִהְיֶה לְרִצּוֹן אִמְרֵי פִּי: 26

אגרת הקדש

הנה אתם ראיתם פי' מאמר אחד מספרים הידועים
לדוגמא ולאות כי גם כל המאמרים התמוהים
יש להם פי' וביאור היטב לי"ח. אך לא יקוו מעלתם
אלי לבאר להם הכל במכתב כי היא מלאכה כבירה
ומרובה וא"א בשום אופן. רק אם תרצו שלחו מכם
אחד ומיוחד שבעדה. ופא"פ אדבר בו אי"ה. וה' יהי
עם פי בהטיפי. ויהיו לרצון אמרי פי:

יום שבת קודש ד' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמב, כו בר"מ פ' נשא... עד עמ' קמג, הלכה בלכר.

- 27 הרבי מציין, שלמרות שאגרות הקודש (מ"אגרת הקודש") כתב רבנו הזקן 27
28 בזמנים שונים, ואחרי הסתלקותו, קיבצו וסידרו אותן בניו ב"אגרת הקודש" 28
29 (כפי המובא בהקדמה). והם סידרו את האגרות שלא לפי סדר כתיבתן (שכן, 29
30 אגרת הקודש סימן כ' נכתבה לפני ההסתלקות, בשנת תקע"ג, וסימן ז"ך נכתב 30
31 אחרי הסתלקות רבי מענדעלע 31
32 מהורודוק, בשנת תקמ"ט בערך) 32
33 — בכל זאת, כשיכולים למצוא 33
34 שייכות בין אגרת אחת 34
35 לקודמתה, יכול הדבר לשמש 35
36 טעם מדוע סידרו בני הגאון 36
37 המחבר את האגרות בסדר כפי 37
38 שנדפסו. יכולים הרי לומר בדרך 38
39 אפשר, שגם באגרת הקודש סימן 39
40 כ"ז נראית שייכות לסימן כ"ה: 40
- 41 כו. לאחר שבאגרת הקודמת — סימן כ"ה — הוסבר ענין התלבשות השכינה 41
42 בגלות בתוך הקליפות, באה האגרת בסימן כ"ז להסביר, איך שמצד התלבשות 42
43 השכינה בגלות יש גם בתורה העלם והסתור, מה שה"קליפה" מסתירה על אור 43
44 התורה, ועבודתו של יהודי היא, שעל ידי יגיעתו בתורה יסיר את ההעלם 44
45 וההסתור. יש בכך משום הוספה למה שבתורה ישנה העבודה של יהודי לברר 45
46 את הטוב מהרע ולהפריד את הטוב מן הרע, והזיתר מן האיסור, הכשר מהפסול 46
47 וכו', כלומר, שגם בתורה ישנה ההתלבשות מה שתורה מלוכשת בטוב ורע, ועל 47
48 היהודי הלומד תורה להפריד ולברר את הטוב מהרע ולהעלות את הטוב. 48
49 בכך יתחיל (בתחילת האגרת) להסביר ענין המובא ב"רעיא מהימנא" מהזוהר 49
50 פרשת נשא, ממנו עלולה להתקבל טעות, שחלק הנגלה שבתורה הוא "עץ 50
51 הדעת טוב ורע", וחלק פנימיות התורה שתתגלה בעיקר לעתיד לבוא 51
52 (כשהמשיח יבוא) — היא "עץ החיים"; רבנו הזקן יסביר שקביעה זו איננה נכונה, 52
53 שכן, כל התורה נקראת "עץ חיים", אלא כוונת ה"רעיא מהימנא" היא — שנגלה 53
54 דתורה באה בהתלבשות בטוב ורע, מדובר בה אודות איסור והיתר, כשר ופסול 54
55 וכו', ויהודי בלימודו תורה מפריד את הטוב מהרע ומברר את הטוב מן הרע. 55

אגרת הקדש

כו בר"מ פ' נשא והמשכילים יזהירו כוזהר⁸ מדריגת (ה)תשובה —
הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו⁹ תשובה עליונה, שברדיגת
ספר זוהר מן זהרא דאימא עילאה תשובה באילין¹⁰ "בינה", כמובא ב"אגרת
לא צריך נסיון ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא¹¹ "התשובה" סוף פרק ט'
דחיי דאיהו האי ספר זוהר יפקון ביה מן גלותא¹² מהזוהר והתיקונים, בְּאֵלֵין
ברחמים ויתקיים בהון ה' בדר ינחנו ואין עמו אל¹³ — באלה, הלומדים חיבור
זה, לֹא צָרִיךְ נִסְיֹן, —
לפני זה כתוב שם ב"רעיא מהימנא": "כגונא דא יתעביד לנסאה
לון לישראל בפורקנא בתרייתא" — שינסו את בני ישראל בגאולה
האחרונה, כמו שכתוב: "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים", שאלה
שהם "מסטרא דטוב" (מצד הטוב) יעמדו בנסיון זה, והאחרים
שהם "מסטרא דרע" (מצד הרע) יהיה בהם "והרשיעו רשעים",
ועל כך הוא אומר כאן, שה"משכילים", שעליהם אמר לפני זה
על הפסוק "המשכילים יבינו", שאלה הם שעוסקים ב"אילנא
דחיי" (בעץ החיים) ש"מסטרא דבינה" (שמצד הבינה), הכוונה
לפנימיות התורה, אלה אינם זקוקים לנסיון. וּבְגִין — ומפני,
דַּעְתִּידִין יִשְׂרָאֵל לְמַטְעַם מְאִילָנָא דְּחַיִּי, — לטעום מ"עץ
החיים", דְּאִיהוּ הָאֵי סֵפֶר הַזֶּה — שהוא ספר זוהר הזה, יִפְקֹון
בִּיה מִן גְּלוּתָא — יצאו אותו מן הגלות בְּרַחֲמִים, וְיִתְקַנֵּם בְּהוֹן;
— ויתקיים בהם הפסוק: "ה' בְּדֶר יִנְחֵנוּ, וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר",
— הם לא יהיו זקוקים בגאולתם לאומות העולם, שהמלאכים
והשרים שלהם נקראים "אל נכר", אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו
יוציא אותם מן הגלות ויוליכם לגאולה; וְאִילָנָא דְּטוֹב וְרַע —

כאילו לא היו קיימים בעולם, וְהָיָה - וכך, אִסּוּר הִתֵּר מִמָּאָה
וְטַהֲרָה לֹא אֶתְעַבֵּר - לא ילקח טַעְמֵי הָאֶרֶץ, דְּמַסְטְרִיָּהוּ לִית
בֵּין גְּלוּתָא - שמצדם אין כל הבדל בין הגלות לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ
אֶלָּא שְׁעִבּוּד מַלְכוּיֹת בְּלִבָּד, דְּאִינוּן לֹא טַעְמֵי מֵאִילָנָא דְחַיִּי,
- שכן, הם לא יטעמו

מ"עץ החיים", וְצִרִיךְ לֹון
מְתִנִּיתִין - ויהיו זקוקים
למשניות ולדינים בְּאִסּוּר
וְהִתֵּר מִמָּאָה וְטַהֲרָה".
עַד בָּאן בְּרַעְיָא מִהִימָנָא:
וְהֵנָּה, הַמּוֹכֵן מִהֶשְׁקֶפָה
רִאשׁוֹנָה לְכַאוּרָה מְלִשׁוֹן
זֶה הַמַּאֲמָר לְחִסְרֵי מִדָּע,
- לאלה שחסרים ידע
והבנה, שְׁלִמּוּד - בתורה
בעניני אִסּוּר וְהִתֵּר וְסִדֵּר
מְתָרֹות - בו נידונים דיני
טומאה וטהרה, הוּא
מֵאִילָנָא - מעץ הדעת
דְּטוֹב וְרָע - מִלְּבַד שֶׁהוּא
פְּלֵא גְדוֹל מַחֲמַת עֲצָמוֹ, -
הענין מצד עצמו הוא פלא
גדול, שנאמר שחלק בתורה
נקרא "עץ הדעת טוב ורע",
שהרי "עץ הדעת טוב ורע"
מוסב על קליפת "נוגה"
שבה מעורב טוב ורע,
וְסוּתֵר פְּשָׁטֵי הַתְּתוּבִים
וּמִדְרָשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ וְלֵל,
שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַנִּגְלִית לָנוּ
וּלְבָנֵינוּ - חלק הנגלה
שבתורה, נִקְרָא "עץ חיים"
לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְלֹא סֵפֶר
חִוֵּת לְבָד, - נקרא "עץ
חיים", כי אם התורה כולה,
גם חלק הנגלה שבתורה,
נקרא "עץ חיים", וּבִפְרָט ש'
- ספר הזוהר הֵיךְ נִגְנוּ
בִּימֵיהֶם, - הוא עדיין לא נתגלה אז, וְגַם כָּל חֻכְמַת הַמִּכְבֵּלָה
הֵיחָדָה נִסְתָּרָה בִּימֵיהֶם וְנִעְלָמָה מִכָּל תַּלְמִידֵי חֻכְמִים כִּי אִם -
היתה גלויה לִיחִידֵי סֻגָּתָה, - בלבד, וְאֵף גַּם זֹאת - גם ביחודי
סגולה אלה, היה לימודם חכמת הקבלה הַנִּצְנֵעַ לְכַת וְלֹא בְּרִבִּים,
בְּדִאֲתָא - כמו שאנו מוצאים בְּנִמְרָא⁸, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֶרֶץ וְלֵל,
דְּדוֹקָא בְּדוֹרוֹת אֱלּוֹ הָאֲחֵרוֹנִים מִתֵּר וּמִצּוּה לְגִלוּת זֹאת

עץ הדעת טוב ורע, דְּאִיהוּ - שהוא, אִסּוּר וְהִתֵּר מִמָּאָה
וְטַהֲרָה - לֹא יִשְׁלֹטוּ עַל יִשְׂרָאֵל יִתִּיר, - יותר, דְּהָא פְּרִנְסָה
דְּלִהוֹן לֹא לְהוּי אֶלָּא מַסְטְרָא דְאִילָנָא דְחַיִּי, - שהרי פרנסתם
תהיה מהצד של "עץ החיים" בלבד, דְּלִית תַּמָּן לֹא קִשְׂיָא

מַסְטְרָא דְרָע - שאין שם
לא קושיא הבאה מסטרא
דרע - מצד הרע, - וְלֹא
מִחֻלְקָת - הבאה, מִרוּחַ
הַטְּמָאָה, דְּכִתִּיב: - כמו
שכתוב: "וְאֵת רוּחַ
הַטְּמָאָה אֲעֵבִיר מִן
הָאֶרֶץ", דְּלֹא יִתְפָּרְסוּן -
שלא יתפרנסו תַּלְמִידֵי
חֻכְמִים טַעְמֵי הָאֶרֶץ,
אֶלָּא מַסְטְרָא - מצד
דְּטוֹב דְּאִבְלִין - שאוכלים
דברים שהם מְהֵרָה בְּשֵׁר
הִתֵּר, וְלֹא מְעַרְבֵי רַב -
כפי שנקראים שם בזוהר,
דְּאִבְלִין - שאוכלים דברים
שהם מִמָּאָה פְּסוּל אִסּוּר
כו', - והוא ממשיך שם
בזוהר: וּבִמְנָא דְאִילָנָא
דְּטוֹב וְרָע שְׁלֵטָא כו', -
בזמן שהעץ של טוב ורע
שולט בעולם, אִינוּן
חֻכְמִים דְּדִמְיוֹן - הרי
תלמידי החכמים הדומים
לשִׁבְתוֹת וְיוו"ט, לִית
לְהוֹן אֶלָּא מֶה דִּיהִבִּין
לְהוֹן אִינוּן חֻלִּין, - אין
להם רק מה שנותנין להם
אלה שנקראים "חולין",
בְּנִגְנוֹת דְּיוֹם הַשַּׁבָּת - כמו
יום השבת, דְּלִית לֵיהּ
אֶלָּא מֶה דְּמִתְקַנֵּין לֵיהּ
בְּיוֹמָא דְחַל, - שאין לו -
אלא רק מה שמכניס
עברו ביום החול, וּבִמְנָא דְשְׁלֵטָא אִילָנָא דְחַיִּי - בזמן ש'עץ
החיים" שולט (כלומר בזמן הגאולה), אֶתְבְּפִיא אִילָנָא דְטוֹב
וְרָע, - נכנע העץ של טוב ורע, וְלֹא יִהְיֶה לְעַמִּי הָאֶרֶץ אֶלָּא
מֶה דִּיהִבִּין לְהוֹן תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, - ולא יהיה לעמי הארץ
רק מה שיתנו להם תלמידי חכמים. וְאֶתְבְּפִיין תַּחוּתֵיהוּ בְּאֱלוֹ
לֹא הוּוּ בְּעֻלְמָא, - ועמי הארץ יהיו נכנעים לתלמידי חכמים,

אגרת הקדש

נכר ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה
וטהרה לא ישלטו על ישראל יתיר דהא פרנסה
דלהון לא להוי אלא מסטרא דאילנא דחיי דלית תמן
לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרוח הטומאה
דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דלא
יתפרנסון ת"ח מע"ה אלא מסטרא דטוב דאכלין
טהרה כשר היתר ולא מערב רב דאכלין טומאה
פסול אסור כו' ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא
כו' אינון חכמים דדמיון לשבחות ויו"ט לית להון אלא
מה דיהבין להון אינון חולין כגוונא דיום השבת דלית
ליה אלא מה דמתקנן ליה ביומא דחול ובזמנא
דשלטא אילנא דחיי אתכפייא אילנא דטוב ורע ולא
יהא לעמי הארץ אלא מה דיהבין להון ת"ח ואתכפייין
תחותייהו כאלו לא הוו בעלמא והכי איסור היתר
טומאה וטהרה לא אתעבר מע"ה דמסטריותו לית
בין גלותא לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד
דאינון לא טעמי מאילנא דחיי וצריך לון מתניתין
באיסור והיתר טומאה וטהרה ע"כ בר"מ:

והנה המוכן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה
המאמר לחסירי מדע שלימוד איסור והיתר
וסדר טהרות הוא מאילנא דטוב ורע מלבד שהוא
פלא גדול מחמת עצמו וסותר פשטי הכתובים ומדרשי
רבותינו ז"ל שכל התורה הנגלית לנו ולבנינו נקרא
עץ חיים למחזיקים בה ולא ספר הזוהר לבד ובפרט
שהיה גנוז בימיהם וגם כל חכמת הקבלה היתה
נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים כ"א
ליחידי סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים
כדאיתא בגמרא וכמ"ש האר"ז"ל דדוקא בדורות אלו
האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה ולא

5. זכרי' יג, ב. 6. כן הוא בדפוס תניא ישנים, "חסירי מדע", ברי"ש, וכן צ"ל, ולא כמו שנראה מהדפוסים האחרים שנכתב "חסירי מדע",
בדל"ת - שעל פיהם תורגם בטעות בתניא אידיש וכן באנגלית. 7. משלי ג, יח. 8. חגיגה יא, ב. יג, א. 9. ראה שער הגלגולים הקדמה ט"ו
בסופה. ובכ"מ.

1 הַחֲכָמָה, - חכמת הקבלה ופנימיות התורה, ולא פדורות
2 הָרִאשׁוֹנִים, - בכל האמור לעיל, כדאי לעיין בהקדמת רבי חיים
3 ויטאל ל"שער ההקדמות", שנדפסה גם בתור הוספה (הוספה א')
4 בקונטרס "עץ החיים" לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, בהוצאת
5 "איצר החסידים" (קה"ת),
6 וכן - בהקדמת כ"ק אדמו"ר

7 מהורש"ב נ"ע לקונטרס "עץ
8 החיים" האמור. וְגַם רַבִּי
9 שְׁמֻעֲזָן בֶּן יוֹחָאי אָמַר
10 בְּזוֹהַר הַקְדָּשׁ¹⁰ שֶׁלֹּא נִתַּן
11 רְשׁוּת לַגְּלוּת - חכמת
12 הקבלה, רק לו וְלַחֲבֵרָיו
13 לְבָדָם; וְאַף גַּם זֹאת
14 פְּלִיאָה נִשְׁנָבָה, דְּלִפִּי זֶה -
15 בהתאם למסתבר בהשקפה
16 ראשונה מה"רעיא
17 מהימנא" האמור, שרק ספר
18 הזוהר נקרא "עץ חיים"
19 ואילו חלק הנגלה שבתורה
20 הוא "עץ הדעת טוב ורע",
21 לֹא הָיָה לְמוֹד - דיני אסור
22 וְהֵתֵר, וְכָל שֶׁבֶן - לימוד
23 דִּינֵי מְמוֹנוֹת¹¹, - על
24 סכסוכים כספיים בין אדם
25 לחברו, לא היו דוחין מִצְוַת
26 תְּפִלָּה, שֶׁנִּתְקַנָּה עַל פִּי
27 סוּדוֹת הַזֹּהַר וְיַחֲוּדִים
28 עֲלִיּוֹנִים - היחודים בשמות

29 הקדושים וספירות העליונות, לְיִדְעֵים, - הסודות והיחודים, בְּרַבִּי
30 שְׁמֻעֲזָן בֶּן יוֹחָאי וְחֲבֵרָיו, - שלהם נתגלו כל הסודות והיחודים
31 שעליהם מבוסס ענין התפלה; וְזֶה אֵינִי, - אלא, ענין לימוד דיני
32 איסור והיתר, או אפילו הדינים של דיני ממונות, הרי דוחה ענין
33 התפלה, בְּרִיאָתָא - כמובא בְּמִקְרָא¹², דְּרַבִּי שְׁמֻעֲזָן בֶּן יוֹחָאי
34 וְחֲבֵרָיו וְכָל מִי שֶׁתּוֹרַתוֹ אֲמֵנוֹת - המתעסק רק בלימוד התורה,
35 אֵין מְפַסְקִין - מלימוד תורה, תְּפִלָּה, וְאַפְּלוּ בְּשִׁעוּסְקִין בִּי
36 לימוד דיני מְמוֹנוֹת, בְּרַב יְהוּדָה, דְּכִלְהוּ תַנּוּיֵי בְּנוֹיָקִין תּוּיֵי¹³, -
37 כל לימודו היה בסדר נזיקין, וְאַפְּלוּ הֵבִי לֹא תוּי מַצְלִי - לא היה
38 מתפלל, כדי שלא להפסיק מלימודו, אֲלֵא מִתְּלָתִין יוֹמִין לְתָלָתִין
39 יוֹמִין כִּד מְהֵרָה תְּלַמְּדָא, - אלא משלשים יום לשלשים יום¹⁴ -
40 כשהיה חוזר על לימודו, בְּרִיאָתָא - כמובא בְּמִקְרָא¹⁵, וּבִירוּשְׁלָמִי
41 פֶּרֶק קָמָא - פרק ראשון, דְּבִרְכּוֹת¹⁶ סְבִירָא לִיה לְרַבִּי שְׁמֻעֲזָן

אגרת הקדש

בדורות הראשונים וגם רשב"י אמר בזה"ק שלא ניתן
רשות לגלות רק לו ולחביריו לברם ואף גם זאת
פליאה נשגבה דלפי זה לא היה לימוד איסור והיתר
וכ"ש דיני ממונות דוחין מצות תפלה שנתקנה ע"פ
סודות זוהר ויחודים עליונים לידועים כרשב"י וחביריו
וזה אינו כדאיתא בגמ' דר"ש בן יוחאי וחביריו וכל
מי שתורתו אומנתו אין מפסיקין לתפלה ואפילו
כשעוסק בדיני ממונות כרב יהודה דכולהו תננוי
בנוזיקין הוי ואפ"ה לא הוי מצלי אלא מתלתין יומין
לתלתין יומין כד מהדר תלמודא כדא' בגמ' ובירושלמי
פ"ק דברכות ס"ל לרשב"י דאפי' לק"ש אין מפסיקין
כ"א ממקרא ולא ממשנה דעדיפי ממקרא לרשב"י
ולא חילק בין סדר זרעים ומועד וקדשים טהרות
לנוזיקין (וסותר דעת עצמו בר"מ בכמה מקומות
דמשנה איהי שפחה כו' והמקרא שהוא תורת משה
ודאי עדיפא מקבלה דאיהי מטרוניתא בר"מ שם
ותורה שבכתב הוא מלכא (דהיינו יסוד אבא המלוכש
כו"א כמ"ש הארז"ל)). וגם פלפול הקושיות ותירוצים
דמסטרסא דרע ורוח הטומאה אשכחן ברשב"י דעסק
ב' טובא גם בהיותו במערה ואדרבה בזכות צער

משנה; הרי, שרבי שמעון בן יוחאי סובר שמקרא (תורה שבכתב)
חשובה אפילו מקבלה, ובודאי חשובה ממשנה, ואילו כאן יוצא
שרבי שמעון בן יוחאי סובר שמשנה חשובה ממקרא ואשר ממקרא
מפסיקין לקריאת שמע וממשנה לא מפסיקין. ועל ענין "מלכא"
אומר רבנו הזקן במוסגר (דְּהִינֵנו - בחינת "מלכא" היא "יסוד אבא"
המְלֻכָּשׁ בְּ"עֵזֶר אֲנִינִי", כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֲרִי"ו ל"20)). וְגַם פְּלִפּוּל
הַקּוּשִׁיּוֹת וְתִירוּצֵים, - שבהתאם ל"רעיא מהימנא" האמור, הם
דְּמַסְטְרָא דְרַע - מצד הרע וְרוּחַ הַטּוּמָאָה, - הרי שלא רק
במשניות ובהלכות עצמן - כי אם גם בפלפולים של הקושיות
והתירוצים שבדינים, אֲשֶׁכְּחָן בְּרַבִּי שְׁמֻעֲזָן בֶּן יוֹחָאי דְעֵסֶק בֵּיה
טוֹבָא - מוצאים אנו ברשב"י שעסק בהן רבות גַּם בְּהִיּוֹתוֹ בְּמַעְרָה,
- למרות ששם לא היה נוגע לפסוק להלכה, ובפרט בדיני ממונות
בין אדם לחברו; וְאַדְרָבָּה בְּזִכּוֹת צֵעַר - מהיותו מוחבא בִּיְהוּדָה

בן יוחאי, - סובר רשב"י, דְּאַפְּלוּ לְקִרְיָאָת שְׁמַע אֵין מְפַסְקִין
בִּי אִם מְמַקְרָא, - מתורה שבכתב מפסיקין לקריאת שמע, ולא
מְמִשְׁנָה, - תורה שבעל פה, דְּעַדִּיפִי - המשנה עדיפה מְמַקְרָא¹⁷
לְרַבִּי שְׁמֻעֲזָן בֶּן יוֹחָאי, ולא חלק בין - לימוד סדר זרעים ומועד
וְקָדָשִׁים מְהֵרָה לִי - לימוד
סדר נְזִיקִין¹⁸ - שנאמר
שבלימוד שאר הסדרים לא
יפסיקו ובלימוד סדר נזיקין -
יפסיקו, אין רבי שמעון בן
יוחאי מחלק כך, אלא
לדעתו גם בלימוד סדר
נזיקין לא מפסיקין אפילו
לקריאת שמע, וְגַם - אגב,
הוא סוֹתֵר דְּעַת עֲצָמוֹ -
כפי שהוא עצמו סובר
בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא בְּכֻמָּה
מְקוּמוֹת¹⁹, דְּמִשְׁנָה -
בהשוואה למקרא, אִיהִי -
היא, שְׁפָחָה כו', וְהַמְקָרָא
שֶׁהוּא תּוֹרַת מֹשֶׁה וְדָאִי
עַדִּיפָא - עדיפה, מְקַבְּלָה,
דְּאִיהִי - הקבלה, היא
"מְטְרוֹנִיתָא" - מלכה,
בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא שָׁם,
וְתוֹרָה שֶׁבְּכָתָב הוּא
"מְלָכָא" - בחינת מלך,
שהוא חשוב יותר מאשר
"מטרוניתא" (מלכה) שהיא

10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אדר" בתחלתה (זח"ג קכז, ב ואילך) ועוד בכ"מ בזהר עד"ז דברי רשב"י". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי י"ל דמבדיל ד"מ - דבהם הפס"ד דעושין כמנהג התגרין, דינא דמלכותא וכו'. ומהני מחילה וכו'". 12. שבת יא, א. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לשאלת כמה - איך נעשו היחודים שעי' התפלה בכל יום - ראה תו"א לה, ד. סט, א. ובכ"מ". 13. ברכות כ, א. 14. ראה לעיל הערה 12. 15. ר"ה לה, א. 16. סוף הלכה ב'. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל דהוסיף הטעם - כי גם הטעם חלק מהתמ' כדלקמן. ולהעיר דמשנה - גליא דתורה ומקרא שייך לקבלה (לקו"ת ב' דולא תשבית. אבל ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב)". 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבך סדר נשים וכו' (ראה לקוטי לוי"צ לתניא)". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע וחיפוש. וראה זח"א כז, ב (הקדמת תקו"ז יד, סע"א ואילך) ובביאור"ז שם (גם דהצ"צ - ח"ב)". 20. שער המצוות פ' ואתחנן. ובכ"מ.

- 1 זכה לזה, כדאיתא - כמובא בנמרא²¹ דאמר לרבי פנחס בן
2 יאיר אכל - על כל קושיא כ"ד פירוקי, - תירוצים, ו - רבי
3 שמעון בן יוחאי אמר לו:
4 "אלו לא ראיתני בכך בו"
5 - אילו לא ראית אותי במצב
6 זה של צער המערה לא
7 הייתי זוכה ליכולת לענות
8 על כל קושיא כל כך הרבה
9 תירוצים; שכן, רק בזכות
10 צער המערה זכה לעלינויות
11 זו בלימוד התורה,
12 לפלפולים ולקושיות
13 ולתירוצים, (וגם בפאמא, 8
14 על פירוקי - מן ההכרח הרי
15 לומר, שעיקר עסקיהם
16 במערה היה תורת המשניות, ת"ר סדרי - משניות, שהיה
17 ביניהם²² עד רבנו הקדוש, - שסידר המשניות בששה סדרים אך
- לפני זה היה אצלם שש מאות סדרים במשניות, דאלו ספר הוהר
והתקונים היה יכול לגמור בב' וג' חדשים, כי בודאי לא אמר
דבר אחד ב' פעמים). -
הרי שבדאי היו עסוקים כל
הזמן בסדרי המשניות
הרבים שהיו לפניהם, גם
אמרו רבותינו ו"ל²³:
"מיום שחרב בית
המקדש, אין לו להקדוש
ברוך הוא אלא ד' אמות
של הלכה בלבד". - שד'
האמות של הלכה הן במקום
בית המקדש, כיצד, איפוא,
יכולים לומר, בהתאם
למסתבר בהשקפה ראשונה
מה"רעיא מהימנא" האמור, שהלימוד בהלכות איסור והיתר וכו' הוא ענין של "עץ הדעת טוב ורע"²⁴?

21. שבת לג, ב. 22. חגיגה יד, א. ובפרש"י. 23. ברכות ח, א. 24. על מה שרבנו הזקן אומר כאן ההכרח שמן ההכרח לומר שצריך עסקם במערה היה בתורת המשניות, בת"ר סדרים שהיו ביניהם, מפני שאת הזוהר והתיקונים היו יכולים לסיים בשנים או שלשה חדשים - מקשה בספר "דברי תורה" לבעל "מנחת אלעזר" מהדורא ח' סימן ע' (אחרי בקשת מחילה מהדרת גאון קדשו וכו'), שלכאורה אין זה הכרח כלל, שכן, כפי שאומר שם: האם בנגלה לא היו יכולים לסיים כל המשניות במשך כמה חדשים, בשעה שלא היו מפלפלים ומסלסלים בחידושים שבהן? - אלא בגלל פלפולם וסלסולם בקושיות ובתירוצים וכו' זה לוקח זמן רב, ואם כך - אומר הוא - הרי אותו דבר בנסתר דתורה, ועוד יותר מאשר בנגלה, שעל ידי ביאור הפרטים והענינים שבספר הזוהר ובתיקונים, זה יכול לארוך זמן רב, שגם י"ג שנה לא יספיקו לכך. ענה הרבי: "להשאלה הנ"ל י"ל דאדה"ז האט באווראנט באגה"ק זו עצמה. ובהקדם דלימוד הש"ס ע"י ר' אשי ארך ס' שנה כל שנה ב' חדשים (ב"ב קנו, ב ברשב"ס) - ורק ב' "מהדורות" - פעמים היינו עשר שנים רצופות. ואז הי' שש סדרים, והלימוד - שהי' לאחר ר' יוחנן - שלא בערך לדורו דרשב"י - ראשונים (עירובין נג, א). עאכ"כ כשעסקו ב"שש מאות סדרי שהי' ביניהם", ב"פלפול הקושיות ותירוצים" - כ"ד פירוקי וכו' [להעיר להנ"ל מקו"א בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג ע' 1684], משא"כ ב"ס' הזהר והתיקונים", כי פלפול... דמסטר הרע" ולית תמן ב"ס' הזהר והתיקונים" (כדלעיל). אבל מוכרח הי' בלימודו דרשב"י בנגלה ובפרט במערה שעי"ז זכה לזה כו".

אגרות קודש

בי"ה, י"ט מ"ח, תשי"ח
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מדות

מו"ה חיים שאול שי

שלום וברכה!

... במ"ש אודות העזר הדרוש בהנהלת הישיבה אחי תמימים - כבר מלתי אמורה זה כ"פ, אם בפירוש או ברמז שקוף, אשר אין עליו להניח אפילו חלק מזכותו בהנהלת הישיבה הק' כמובן וגם פשוט, אלא שעליו להשתדל שהענינים הטכניים יתנהלו ע"י אחרים דוקא וק"ל - ע"י השגחתו באופן דמרחף ולכל היותר דנכנס ויוצא. ועד"ז הוא גם בהנוגע להשגית על הכתות, וכשיסדר שכל פרטי הענינים, בחנוגע לפועל, יעשו ע"י אחרים רק שיקבל הוא דו"ח וכו' - בודאי שיתוסף בחשק ורצון שלו ובבריאות גם כפשוטה, ויוכל להקדיש כל מרצו להתפתחות הישיבה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

יום ראשון

יום רביעי

כח תשרי

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: נח, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קלה־קלט.

תניא: (אלא שבארצות . . . עמהם).

"אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ גו', וְנִתְּתִי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם" .. לְמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת הֵם טִבַּעַת הַקְּדוּשִׁין שֶׁבָּהֶם קָדַשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַתְחַיֵּב לְזוֹן אוֹתָם וּלְפָרְנָסָם.

יום שני

יום חמישי

כט תשרי

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: נח, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קמ"קמד.

תניא: והנה . . . האר"י ז"ל.

מְבָרְכִים בְּרַבַּת הַקִּשָּׁת, וְלֹא בִישׁ מִפְּקָקִים בְּזֶה.

איינער פון די מעזיבוזשער בעלי בתים האָט געהאַט א מחלוקת מיט נאָך א בעל הבית, און זייענדיג אַמאַל בא דעם בעש"ט אין שוהל האָט ער געשריען, אַז ער וואָלט זיין בר פלוגתא קורע כדג זיין.

דער בעש"ט האָט געהייסען די תלמידים געבען איינע די אנדערע די הענט, און זיך שטעלען לעבען אים מיט צוגעמאַכטע אויגען. דער בעש"ט האָט ארופגעלייגט זיין הייליגע הענט אויף די אקסלען פון די צוויי תלמידים, וועלכע זיינען געשטאַנען לעבען אים, פלוצלונג האָבען די תלמידים אָנגעהויבען שרייען פון גרויס שרעק: זיי האָבען געזעהן ווי דער בעל הבית איז קורע כדג זיין בר פלוגתא.

דאָס באַווייזט קלאָהר, אַז פון יעדער כח איז פאראן א פועל דבר: אָדער אין א לבוש חומרי, אָדער א רוחני וואָס מי קאָן אים אָנעמען נאָר מיט העכערע און איידעלערע געפילען.

אַחַד מֵהַבְּעָלֵי בָתִּים שֶׁל הָעִיר מַעְזִיבוּז' הִיָּתָה לוֹ מְרִיבָה עִם עוֹד בְּעַל בֵּית, וּבְהִיּוֹתוֹ פַּעַם אֶצֶל הַבְּעַל שֵׁם טוֹב בְּבֵית הַפִּנְסָת הוּא צָעַק, שֶׁהִיָּה "קוֹרֵעַ אֶת יְרִיבוֹ כְּדָג".

הַבְּעַל שֵׁם טוֹב צָוָה אֶת תַּלְמִידָיו לְשַׁלֵּב יָדִים כָּל אֶחָד עִם חֲבִירוֹ, וּלְהַתִּיצֵב לִידוֹ בְּעֵינָיִם עֲצוּמוֹת. הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הִנִּיחַ יָדָיו הַקְּדוּשׁוֹת עַל כַּתְּפֵי שְׁנֵי הַתַּלְמִידִים שֶׁעָמְדוּ בְּסֻמוֹךְ אֵלָיו. לְפִתְעַ הִחֲלוּ הַתַּלְמִידִים לְצַעֲקוֹק מִתּוֹךְ אֵימָה גְּדוֹלָה: הֵם רָאוּ כִּיצַד בְּעַל הַבֵּית קוֹרֵעַ אֶת יְרִיבוֹ כְּדָג!

זֶה מוֹכִיחַ בְּבִירוֹר, שֶׁמִּכָּל כַּח יֵשֵׁנוּ פֶּעַל דְּבָר: אִם בְּלִבוֹשׁ חֲמָרִי, אוֹ רוּחָנִי שְׁאִפְשֹׁר לְתַפְסוֹ רַק בְּחוּשִׁים נְעֻלִים וְעֵדִינִים יוֹתֵר.

יום שלישי

יום ששי

ל תשרי, א דר"ח

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: נח, ששי עם פירש"י.

תהלים: קמה"קנ.

תניא: והנה נפש . . . 280 בלא דבור.

הַלֵּל: כּוֹפְלִין "הוֹדוּ לַה'" אַחֵר כָּל אֶחָד מֵהֶג' פְּסוּקִים "יֹאמֵר נָא", וְגַם כְּשֶׁמִּתְפַּלְלִים בְּיָחִיד. – וְאַבְרָהָם זָקֵן גו' זְבִדְיָה יִשְׁמְרֵנִי כו' – ג' פְּעָמִים.

יום
רביעי

שבת

א חשון, שר"ח

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: נח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה זלעז"ז . . . המעלות.

במנחה - וכן בשני וחמישי דשבוע הבא עלינו לטובה - קורין לישראל מפסוק וירא ה' אל אברהם גוי'. כבוד קדשת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר לאחד על יחידות: מאז שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו עליו השלום "לך לך מארצך גוי" וכתוב "ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה", התחל סוד הברורים. ועל פי גזרת ההשגחה העליונה האדם הולך למסעיו במקום אשר הניצוצות הצריכים להתברר על ידו מחכים לגאלתם.

הצדיקים שהם בעלי ראיה, רואים הם באיזה מקום הברורים שלהם מחכים להם והולכים שמה בעצמם. ועמא דבר [=והאנשים חוץ מהם], הנה עילת כל העלות וסבת כל הסבות מסבב כמה עלות וסבות שיבואו למקום ההוא, אשר שם הטלה עליהם העבודה בעבודת הברורים.

יום
חמישי

יום ראשון

ב חשון

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: לך, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: ואחר . . . קמא טובא.

משיחת אאמו"ר מוצש"ק לך לך תרנ"א: אין די ערשטע יאהרען פון זיינע נשיאות האט דער אלטער רבי געזאגט ברבים "מען בעדארף לעבן מיט דער צייט". דורך זיין ברודער מהרי"ל האבען זקני החסידים אויסגעפונען, אז דער רבי מיינט אז מ'דארף לעבען מיט דער פרשת השבוע און פרשת היום פון דער סדרה פון דער וואך. ניט נאר לערנען די פרשת השבוע יעדען טאג, נאר לעבען מיט איר.

משיחת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] מוצאי שבת קדש לך לך תרנ"א: בשנות נשיאותו הראשונות אמר רבנו הזקן ברבים "יש לחיות עם הזמן". באמצעות אחיו מהרי"ל [=מורנו הרב יהודה לייב] בירו זקני החסידים, שכונת הרבי היא שיש 'לחיות' עם פרשת השבוע ופרשת היום מפרשת השבוע. לא רק ללמד את פרשת השבוע כל יום, אלא 'לחיות' עמה.

יום
שישי

יום שני

ג חשון

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: לך, שני עם פירש"י.

תהלים: יח"ב.

תניא: וכמדומה . . . קמב אמרי פי.

(המשך שיחת הנ"ל): בראשית איז א פרייליכע סדרה, אפילו דער סוף איז ניט גאר אזוי געשמאק. נח איז דער מבול, אבער א פרייליכער סוף וואך - געבארען געווארען אברהם אבינו. די אמת פרייליכע וואך איז פרשת לך לך, אלע טעג פון דער וואך לעבט מען מיט אברהם אבינו, דער ערשטער וועלכער האט זיך מוסר נפש געווען אויף מפרסם זיין גטליכקייט אויף דער וועלט, און זיין מסירת נפש האט אברהם אבינו איבערגעגעבען בירושה צו אלע אידען.

(המשך שיחת הנ"ל): בראשית היא פרשה שמחה, למרות שהסוף אינו כל כך נעים; נח הוא המבול, אך סוף שבוע שמח - אברהם אבינו נולד; השבוע השמח באמת הוא פרשת "לך לך". כל

יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ 'חיים' עִם אֲבָרָהָם אָבִינוּ, הָרָאוּשׁוֹן שֶׁמָסַר נַפְשׁוֹ עַל פְּרָסוֹם אֱלֻקוֹת בְּעוֹלָם. וְאֵת מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ שְׁלוֹ הוֹרִישׁ אֲבָרָהָם אָבִינוּ בִּירוּשָׁה לְכָל הַיְּהוּדִים.

שבת קודש	יום שלישי	ד חשוון	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: לך, שלישי עם פירש"י. תהלים: כג"כח. תנאי: כו. בר"מ . . . 284 ע"כ בר"מ.			
לְמוֹד הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם נוֹגַע בְּנִפְשׁוֹת מְמָשׁ. לֹא לְבַד בְּנִפְשׁ הַלּוֹמֵד, כִּי אִם גַּם בְּנִפְשׁוֹת בְּנֵי בֵיתוֹ, שְׁאֵז אֲוִיר הַבֵּית הוּא אֲוִיר תּוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמִים.			

אגרות קודש

ב"ה, י"ד מ"ח, תש"כ
ברוקלין.

כבוד המשתתפים בהתועדות מלווה מלכה, סעודתא דדוד מלכא משיחא,
במוצש"ק פרשת בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבם בהתועדות האמורה בצירוף החלטתם הטובה בת"ת דרבים.

ובפרט על פי פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בהנוגע לשבת בראשית ועניניו -
"ווי מ'שטעלט זיך אוועק - אזוי גייט דאס", שזה נותן התקוה והבטחון שינהגו במדה טובה זו במשך כל
השנה הבע"ל, מתוך שמחה וטוב לבב מתאימים.

ויהי רצון, ע"פ המובא בא"ר או"ח סי' ש' יתרון סעודה זו בהנאת עצם לזו, אשר ממנו יחי' האדם
וכו' - אשר תתחדש החיות וההתלהבות בכל עניני תורה ומצות, וגם בחיי היום יומים.

וביחוד שנמצאים אנו בשנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעל שם טוב, אשר מיסודי תורתו
הוא - עבודת השי"ת בשמחה חיות והתלהבות, וסיפרו רבותינו נשיאינו אשר הבעש"ט "האט ליב געהאט
ליכטיקייט", ועד כפשוטו, וכידוע הסיפור איך שהבעש"ט ותלמידיו הרבו בגרות במוצש"ק.

בברכה לבשו"ט בהאמור, וכמובן וגם פשוט - לבשו"ט מביסוס והתפתחות המוסד הק' ת"ת בית
יוסף ישיבת ליובאוויטש אשר במחנם הט'.

יום ראשון כ"ח תשרי ה'תשע"ג

דין האדים

ההוספה שהמערה מצונו לחם נחשב חיבור כי האדים עולים ומתערבים, נקט רק במשקין. ואם כן אדי מאכל אסור שעלו ונגעו במאכל מותר, לא אסרו את המותר.

אך יש סוברים שגם במאכלים האדים אוסרים את מה שנגע בהם, ואת הראיה מדברי הרמב"ם יש לדחות שכן מבואר להלן (פ"ט ה"ב) שאוכל שנימוח דינו כמשקה, ואם קיבל טומאה כשהיה קרוש ונימוח הרי היא פוקעת ממנו, כי השתנה מאוכל למשקה, ומאחר שהצורה היא הקובעת ורק מוצק דינו כאוכל אין לומר שהאדים נידונים כמאכל אלא לכל היותר כמשקה, ולכן הטומאה פוקעת מהם כשם שפוקעת מאוכל שנהפך למשקה. ועל כן המערה מאכל צונן למאכל חם, אף שהאדים עולים ונוגעים בקילוח, אינם מטמאים אותו כי כבר פקעה הטומאה מהם. אך לענין איסור, אף אם פקע ממנו שם אוכל ונידון כמשקה, עדיין הוא אסור ולכן אדי המאכלים אוסרים כמו המאכל עצמו (להורות נתן ח"א, לד.).

הלכות טומאת אוכלין פרק ז, הלכה ד: לְפִיכָה, כָּל הָאֳכָלִין – וְכֵן שְׂאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין – אֵין הַנִּצּוֹק שֶׁלֹּהֶן חֲבוּר, אֲלָא אִם בֵּן עֶרְה מְצוֹנִן לָחֶם.

לעיל (הלכה ב) מבואר שהמערה משקה צונן לתוך משקה רותח, האדים העולים מהרותח מתערבים בעמוד הקילוח (ה'ניצוק') ועולים ומטמאים את הכלי, כי דין האדים כדין המשקה עצמו.

וכן לגבי מאכלות אסורות: חלב חם שאדיו עלו והתערבו בבשר – נאסר הבשר, כי דין האדים כדין המשקה (שו"ע י"ד צב, ח).

ומדברי הרמב"ם כאן מוכיח ה'פרי מגדים' (פתיחה כוללת לא"ח, הנהגת א"ח חלק ב, לו) שרק אדים העולים ממשקים דינם כמשקים, אך אדים העולים ממאכלים אינם כמאכלים, שהרי כתב ש"כ האוכלים אין הניצוק שלהם חיבור, היינו שהקילוח המחבר בין המאכל בכלי העליון לזה שתחתיו אינו נחשב חיבור. ואילו את

יום שני כ"ט תשרי ה'תשע"ג

דין המלח שנמחת

והביא את תירוצו של הגר"מ פירש: כתב הטור (א"ח סי' תנ"ח): "הרבה נוהגין שלא ליתן מלח בפת בפסח... ואין טעם ברור לאוסרו". ותמה עליו המהר"ח בחדושי הגהות (ס"ק ב) שהרי לפי מה שכתב הטור להלן (בסי' תס"ב) שמי מלח הם בכלל מי פירות, ברור שיש לאסור נתינת מלח בלישת המצות כי מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ? ומיישב: המלח בפני עצמו נחשב מי פירות, אבל כאשר הוא מתערב במים, חוזר לקדמותו ונעשה מים כי המלח מתולדת המים. ולכן תמה הטור מדוע נמנעים לתת מלח בעיסה והרי כאשר המלח מתערב במים חוזר הוא להיות כמים והרי זו לישה במים בלבד.

ולפי זה אין סתירה בדברי הרמב"ם: לטומאה והכשר טומאה דין המלח כמי פירות, כי המלח הוא בפני עצמו, ואילו להשלמת שיעור מקוה דין המלח כמים שהרי הוא מתערב במי המקוה.

(נודע ביהודה מהדור"ט סי' נד"א)

הלכות טומאת אוכלין, פרק י הלכה ב: הַמִּלַּח שֶׁנִּמְחַת – חֲרִי הֵן כְּמִי פִּירוֹת, לֹא מִתְטַמְּאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין. הקשה הגר"ש בנו של ה'נודע ביהודה':

כאן כותב הרמב"ם שמלח נחשב כמי פירות ולא כמים ולכן "לא מתטמאין ולא מכשירים" ואילו בהלכות מקוואות (פ"ז ה"ג) פסק כדברי המשנה (מקוואות פ"ז מ"א) שמלח דינו כמים ומשלים את שיעור המקוה לארבעים סאה!

והנה, לענין חמץ כתב ה'דרכי משה' (א"ח סי' תס"ב) שיש שני סוגי מלח: א. מלח שחופרים מהקרקע ודינו כמי פירות, כי אינו מתולדת המים. ב. המלח שלנו שבא ממים ודינו כמים. אבל אין בכך כדי ליישב את הסתירה בדברי הרמב"ם ולומר שלענין טומאה והכשר טומאה מדובר במלח שבא מחפירות בקרקע ואין דינו כמים, ואילו במקוואות מדובר במלח מהמים, שהרי בשני המקומות הרמב"ם סתם ולא פירש ואם יש הבדל בין מלח מלח היה לו לפרט בכל אחת מההלכות באיזה מלח מדובר.

יום שלישי ל' תשרי ה'תשע"ג

מעשה ומחשבה של קטן

וב'אבני נזר' (א"ח סי' תקלט) דן לפי זה בקטן שהגדיל בתוך ימי הספירה, האם ימשיך לספור בברכה, וכתב שלכאורה מאחר שמצוה הנעשית על ידי חרש שוטה וקטן אין יוצאים בה, הרי קטן זה נחשב כמי שלא קיים את המצוה עד עתה ושוב אינו יכול לספור בברכה, כדין מי שדילג ספירת יום. אבל מאידך יש לחלק בין הדברים, שהרי מבואר כאן שאף שאין להם מחשבה יש להם מעשה (ואם חקק אגוז לשם כלי נעשה כלי, כי המעשה עצמו מוכיח על מחשבתו), אלא שבדבר התלוי במחשבה לא יועיל המעשה אף אם יאמר לאיזו מטרה עשה, כי המעשה עצמו אין הוכחה על מחשבתו. ולפי זה יש לומר שזהו רק כאשר המעשה והדיבור הם שני דברים נפרדים, ואזי הדיבור

הלכות טומאת אוכלין פרק יד, הלכה ב: לְפִיכָה, אִם הָעוֹלָם חָרַשׁ שׁוֹמֵה וְקָטָן, אָף עַל פִּי שֶׁחֲשָׁבוּ שֶׁיִּרְדּוּ הַטַּל עֲלֵיהֶן – לֹא הִכְשִׁירוּ; שֶׁשֵּׁי מַעֲשֵׂה לֶהֱנֹת דִּין תּוֹרָה, וְאֵין לֶהֱנֹת מִחֲשָׁבָה...

בגמרא (ר"ה כח, א) מבואר, שהמקיים מצוה כשהיה שוטה לא יצא ידי חובתו, ואם לאחר מכן יהיה פיקח חייב לקיימה שוב. ובטעם הדבר מפרש ה'טורי אבן' (שם בביאורו השני, ע"ש), לפי המבואר בהלכה זו שלחרש שוטה וקטן אין מחשבה, ומאחר שמצוות צריכות כוונה אינם יוצאים ידי חובה במצוה שקיימו. ואף לדעת האומרים שמצוות אין צריכות כוונה, הרי כאשר עשה את המצוה באופן מקרי ללא כוונה לעצם הפעולה (ולא רק בהעדר כוונה לצאת ידי חובה) לא יצא.

אמנם, כיון שלהלכה מצוות צריכות כוונה לצאת ידי חובה, ולא די בכוונה לעצם המעשה, לא יצא ידי חובתו במצוה שעשה בקטנותו.

אינו מועיל לגלות על המעשה, אך בספירת העומר שהדיבור עצמו הוא מעשה המצוה, וספירתו מוכיחה על עצמה שידוע מה הוא סופר, הרי זה כמעשה המועיל בקטן ויכול להמשיך לספור בברכה.

יום רביעי א' מרחשון ה'תשע"ג

טהרה מביאה לידי קדושה

"חייב אדם לטהר עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו" נאמרה ללא הגבלת זמן או מקום. ולפי זה גם דברי הרמב"ם שטעם החיוב הוא כדי שיהיו נכונים להיכנס למקדש, אין כוונתם שהחיוב הוא רק בזמן הבית, אלא לבאר שהרגלים נקבעו כזמני טהרה (אף שקדושת שבת חמורה יותר) משום שברגלים "נכונים להיכנס למקדש ולאכול קדשים", אך ווראי שהציווי "ובנבלתם לא תגעו", שהוא מקור החיוב, חל גם בזמן הזה.

גם לדעת רש"י הטהרה ברגל היא מצד קדושת הרגל ואינה קשורה לכניסה למקדש ואכילת קדשים, ולכן נקט בפירושו לש"ס (יבמות כט, ב) שנשים מזהירות על הטהרה ברגל, אף שאינן מחויבות בעליה לרגל. וכן משמעות דבריו בפירושו על התורה (ויקרא יא, יח) שהחיוב לטהר עצמו ברגל אינו תלוי בעליה לרגל אלא חל בכל זמן ובכל מקום (לקוטי שיחות לב, עמ' 61).

הלכות טומאת אוכלין פרק טז, הלכה י: כל ישראל מזהרין להיות מזהרים בכל רגל, מפני שהם נכונים להיכנס במקדש ולאכל קדשים.

כתב מהרש"ל (יום של שלמה ביצה פרק ב, ס' י"ט) שצריך לטבול בערב יום טוב "כדי לטהר עצמו קודם כניסת הרגל". ומדברי הרמב"ם, שחובת הטהרה ברגל היא כדי שיהיו "נכונים להיכנס למקדש ולאכול קדשים" רצה ה'צל"ח (ביצה יז, ב, רש"י ד"ה ובית הלל) לדייק שהחיוב נוהג רק בזמן שבית המקדש קיים אך לא בזמן הזה שאין קודש ואין מקדש. ויתירה מזו: גם בזמן המקדש, החיוב היה חל רק על אלו הנמצאים בירושלים או סמוך לה אבל הרחוקים מירושלים ואינם עולים לרגל אינם חייבים להיטהר.

ואולם בהמשך דבריו (שם יח, ב רש"י ד"ה דלא) חזר בו, והוכיח מהגמרא (ר"ה טו, ב) שאף בזמן הזה חובה להיטהר ברגל שהרי בעל הלכה זו הוא רבי יצחק, שהיה לאחר החורבן, ואמירתו

יום חמישי ב' מרחשון ה'תשע"ג

כלי עץ שאינן עשוין לקבלה

שם סעי' לו) ש"צינור שאין לו ארבע שפות אינו חשוב כלי וראוי להביא על ידו מים למקוה" – והרי "צינור לא עדיף מפשרטי כלי עץ דמקבל טומאה מדרבנן"!

ותירצו האחרונים (מקוה ישראל, ערוך השלחן) על פי דברי הרמב"ם כאן ש"שלוש מדות בכלי עץ שאינן עשוין לקבלה" ונמצא שגם בפשרטי כלי עץ המקבלים טומאה מדרבנן, יש הבדלים: בנוגע לטבלא, מפורש ברמב"ם שהיא מהסוג המקבל טומאה: "כלי עץ העשוי לתשמיש כלים והאדם כגון השלחן והטבלא וכו' מקבלין טומאה" ולכן כתב הב"י שהיא מקבלת טומאה מדרבנן, אבל הצינור המיועד להעביר מים אינו נחשב למשמש אדם (כפי שכתב החת"ס – שו"ת יו"ד סי' קצח) אלא הוא בכלל "כלי העשוי לתשמיש כלים בלבד" שאינן מקבלים טומאה אפילו מדרבנן.

הלכות כלים פרק ד, הלכה א: שלש מדות בכלי עץ שאינן עשוין לקבלה: כל כלי עץ העשוי לתשמיש אדם בלבד, כגון הסלים – מזהר, ואינו מקבל טומאה... וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים והאדם, כגון השלחן והטבלא והמטה וכיוצא בהן – מקבלין טומאה... וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד, שהרי הוא משמש משמשי אדם... הרי זה מזהר מכלום.

דין הוא במקוואות ש'הויית' המקוה צריכה להיות בטהרה, ואם המים באו למקוה מכלי המקבל טומאה – המקוה פסול. ולכן כתב ה'טור' (יו"ד סי' רא): "המניח טבלא אצל המקוה... אפילו אין לה שפה (דפנות) כלל פוסלת, כיון שמקבלת טומאה". ולמרות שדין הטבלא כפשרטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה – מבאר ה'בית יוסף' (שם) "דפשרטי כלי עץ, אע"פ שאינן מקבלים טומאה מן התורה – מקבלין טומאה מדרבנן". ובט"ז (שם סקמ"א) הקשה על דברי ה'בית יוסף' מההלכה (ש"ע

יום שישי ג' מרחשון ה'תשע"ג

מעשה בגוף הכלי ומעשה חיצוני

טומאה כי הוא כחלק מהבית), אפילו אם חיברו בקרקע או קבעו במסמר מקבל טומאה, עד שיעשה מעשה בגופו! ולביאור החילוק בין ההלכות יש להקדים את דברי רש"י (קידושין נט, א) בביאור הלכה זו: "ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה – שיעשה בהם מעשה לקלקלם, שישברם או שינקבם, וכן עד שלא יקבלו טומאה אין עולים מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו אלא בשינוי מעשה, עד שיתחיל לשוף לשבץ ולגרד".

הלכות כלים פרק ח, הלכה י: כל הכלים יורדים למחאה במחשבת, ואין עולין מירי טמאה אלא בשינוי מעשה... שאין המחשבה מקבלת מיד המחשבה עד שיעשה מעשה.

כך היא הגירסה בנוסחאות שלפנינו, אך לפי גירסה אחרת (מכת"י, מובא ברמב"ם מהר" פרנקל) אין גורסים תיבת 'בגוף', היינו ששינוי המעשה אינו חייב להיות בגוף הדבר. מאידך, להלן (ה"ב) מבואר שפעמון של בהמה (המקבל טומאה) שהיסיב את ייעודו לדלת (ופעמון דלת אינו מקבל

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ סט

הוא מייעד את הכלי למטרה אחרת, אין צורך שהמעשה יהיה בגוף הדבר דווקא, אך אם מטרתו היא לשנות את עצם מציאות הכלי, המעשה צריך להיות בגוף הכלי. ולכן, בהלכה זו שמטרת המעשה היא לשנות את ייעוד הכלי די במעשה חיצוני, אך בפעמון שנקבע בדלת אין שינוי בייעוד הכלי שמלכתחילה היה עשוי להשמיע קול ועכשיו עשוי להשמיע קול, אלא שהחיבור לדלת (המחוברת לקרקע) מבטל מתורת כלי, כשבירה המבטלת אותו מתורת כלי, ולשם כך צריך לעשות מעשה בגופו דווקא.

(משמרת הסדרה עמ"ס כלים פכ"ה מ"ט)

כלומר, רש"י מחלק את דין 'שינוי מעשה' לשני חלקים: כל זמן שהכלי לא נטמא בפועל, אלא רק נעשה מוכשר לקבל טומאה (מכוח מחשבת האדם שחשב עליו להשתמש בו ככלי), כדי לבטל את המחשבה נדרש מעשה המבטא חזרה ממחשבה זו, כגון שיתחיל לשייף וכיו"ב, ויוכיח שאין הכלי נחשב אצלו כגמור עדיין, אך כאשר הכלי כבר נטמא לא די בכך אלא כדי שתפקע הטומאה, נדרש מעשה של שבירה המבטל את מציאות הכלי.

וזה גם הטעם להבדל בין מעשה בגוף הדבר למעשה חיצוני: אם מטרת המעשה היא רק לגלות בבירור את מחשבתו שמעשה

שבת קודש ד' מרחשון ה'תשע"ג

כלי פלסטיק - האם מקבלים טומאה?

הכלים נשברו פקעה מהם הטומאה ונעשו טהורין, אלא שכאשר נעשו מהם כלים חדשים הטומאה חוזרת; או שמא התקנה הייתה שהטומאה תישאר גם כאשר הכלים נשברו למרות שכעת אינם כלים, רק שבפועל הטומאה אינה חלה כי אינה נוגעת לשום דבר, ומצדד לומר שהתקנה היא שהטומאה תחזור ותחול, למרות שנפקעה בשעה שנשברה. והפוסקים דנו גם בנוגע לכלי פלסטיק – האם יש לדמותם לכלי אבן ואינם מקבלים טומאה או לכלי מתכת ומקבלים טומאה ואף אם ניתכו חזרו להיות כלים טמאים. יש שקבעו שכלי פלסטיק אינם מקבלים טומאה. וכך כותב ה'ציץ אליעזר' (ח"ד סי' ל"ז): "הכלים הפלסטיים הם מוצרים של תעשיה כימית כבדה, ומבוססים על חמרי יסוד מנפט... כלי הפלסטיק והניילון אינם מהווים במהותם לא כלי חדש וגם לא כלי זכוכית, אלא דין כלי אבן להם".

הלכות כלים פרק ט, הלכה א: כָּל כְּלִי מִתְּבוֹת שֶׁנֶּשֶׁב לְהֵן שֶׁם פָּנֵי עֲצָמָן – מְקַבְּלִין טֻמְאָה, חוּץ מִן הַדֶּלֶת וְהַנֶּגֶר וְהַמְנַעֵל וְהַפֹּתָה שֶׁתַּחַת הַצִּיר וְהַצִּיר וְהַקֹּרֶה וְהַצִּנּוֹר; מִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ עֲשׂוּיִין לְפָנֶימָה אוֹ לְשִׁמּוֹשׁ אֶת הָעֵץ אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה, וְאֵפֶלּוּ קִדְּם שִׁיקָבְעוּ.

בטומאת כלים ישנם דינים שונים לכלים העשויים מחומרים שונים. כלי אבנים, למשל, אינם מקבלים טומאה כלל, וכלי מתכות, לעומתם, מקבלים טומאה.

ובנוגע לכלי מתכות גזרו חכמים שכל כלי המתכת, גם אם ניתכו וחזרו ועשו מהם כלי, יחזרו לטומאתם הישנה. וכך שנינו (שבת טז, ב): מעשה בשלומציון המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושרבתן ונתתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים, ואמרו חכמים – יחזרו לטומאתן ישנה. והגר"מ פיינשטיין דן (דברות משה, שבת, עמ' קצ"ד) האם כאשר

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ בעל מרץ וכו' מו"ה נחמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיי"א מ"ח עם המצורף אליו, ובטוחני חזק אשר כאו"א מאני"ש הקטנים עם הגדולים יוסיפו כח ועוז לכל עניני מוסדות ליובאוויטש אשר במחנם בכלל ובפרט בהנוגע להמצב הנוכחי בעניני כספים ובאופן דעד כדי השתדלות הנקראת בשם יגיעה ותקוים ההבטחה דיגעת ומצאת, והרי הכרח הוא שיעשו הנ"ל בהנ"ל ככל הדרוש ובסגנון חז"ל כמאן דבעי למהוי, ואין לך דבר העומד בפני הרצון ובפרט כשיתבוננו שזהו טובתם האמיתי גם בעניניהם הפרטים וכמובן מהמבואר בכ"מ ולראש ולראשונה בשיחות רבותינו נשיאנו זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובפרט שנמצאים אנו השנה בשנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט, אשר תחלת פעולתו בקדש בגלוי הי' בחינוך על טהרת הקדש של ילדים וקטני בני ישראל, והרי הימים האלה (כשהם) נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, להצליח בזה.

ומובן שברשותו למסור תוכן האמור או להראות גם המכתב עצמו לכל אנ"ש שי'.

בברכת הצלחה מרובה בעבודה האמורה ולבשו"ט בקרוב ממש.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"ח תשרי-ד' מרחשון ה'תשע"ג

יום ראשון כ"ח תשרי ה'תשע"ג

הלכות טמאת אוכלין

פרק ז

א. הנצוק [י- זרם הקילוח מכלי לכלי] אינו חבור, לא לטמאה ולא לטהרה. ביצד? הנה מערה משקין טהורין לתוך כלי טמא, אפלו על גבי השרץ - הרי העמוד הנצוק טהור; ואם קלט מן המשקין הנגרין מן האויר, הרי זה שקלט טהור. ואין צריך לומר שהמשקין שמערה מהן טהורין.

ב. במה דברים אמורים? בשערה מצונו לצונו, ומחס לחם, או מחס לצונו. אבל המערה משקין טהורין צונו לתוך משקין טמאין חמין - הרי הנצוק חבור, ונטמא המשקין הצונו בלן שהוא מערה מהן, ונטמא הפלי שערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו, שהרי נטמא. ומפני מה אמרו, 'המערה מצונו לחמין חבור'? לפי שענו [דא] החמין עולה בתימרות עשן, ומתערב בנצוק ובמים שבפלי העליון, ומטמא הכל - שהענן העולה מן החמין, משקין הוא חשוב.

ג. לפיכך, האשה שהיו ידיה טהורות, והגיסה [בחשה בכף] בקדרה טמאה, והזיעו ידיה מהכל הקדרה - נטמא ידיה, כאלו נגעה במשקין שבקדרה; וכן אם היו ידיה טמאות, והגיסה בקדרה טהורה, והזיעו ידיה - נטמא כל מה שבקדרה, כאלו נגעה במשקה שבקדרה.

ד. רבש הזיפים ורבש הצפחת [שמות מקומות] - הנצוק שלהן חבור, ואפלו הנה מערה מצונו לצונו, מפני שיש להן ריר, והרי זה נמשכין כדבק. לפיכך, כל האכלין - אין הנצוק שלהן חבור, ואפלו היו עבים הרבה, כגון הגריסין והחלב המתך [סמיר] וכיוצא בהן, לפי שאין להן ריר; וכן שאר כל המשקין - אין הנצוק שלהן חבור, אלא אם כן ערה מצונו לחם, כמו שבארנו.

ה. הנצוק אינו חבור לטהרה. ביצד? שאם ערה מים טמאים מפלי אכן וכיוצא בהן לתוך המקנה - אין אומרים, 'משהגיע קצת הנצוק למקנה, טהרו המים'; אלא הרי הן בטמאתן עד שישק המקנה לכלן מצד אחד, כמו שבארנו. וכן הקטפרס [מקום שיפוע] שיש עליו משקה טופח [י- מרטיב את האצבע הנוגעת] - אין מחברין לשאר המשקין שבמדרון, לא לטמאה ולא לטהרה; אבל המשקין שבאשברן [משקע באדמה], בלן חבור לטמאה ולטהרה.

ו. ערבך שהיא קטפרס [י- תחתיתה משופעת] ועליה משקה טופח, ושלש חתיכות אכלין טמאין כביצה מנחין עליה זו למטה מזו - איןן מצטרפות; היו שתיים, הרי אלו

מצטרפות. ואם היה תחיתיהן משקה עומד [נתחת כל החתיכות], אפלו בעין התרדל - הרי זה מצטרף את בלן. ז. כבר בארנו, שטבול יום [י- טמא שטבל ולא העריב שמשון] אינו מטמא חלין כלל, אבל פוסל אכלי תרומה ומשקה תרומה, ועושה הכל שלישי; וכן אם נגע באכלי קדש או משקה קדש, פסלן ועשה אותן רביעי.

ח. יש דברים שאין חבור בטבול יום, אף על פי שהן חבור בכל הטמאות, אלא אם נגע בהן טבול יום, לא פסל אלא זה שנגע בו; ואלו הנה הנוגע במקום טבול יום אדם אחר [טמא], הנה פוסל הכל. אפלו הנה הנוגע אדם שאכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין, שהיא טמאה קלה - הרי זה פסל הכל, שלא פסלו טבול יום; ואין צריך לומר, שאם היה הנוגע אב טמאה או ראשון, שהוא מטמא הכל. ומפני מה הקלו בטבול יום? מפני שפך טהר ואינו מחסר אלא הערב שמש. ועוד הקלו בטבול יום, שיש אכלין שהם מיוחדין לאדם ומטמאין בכל הטמאות, והן טהורין בטבול יום; ואלו הן: השעורין והפסמין, בזמן שאין קלופין. אבל בזמן שהן קלופין, והחטה אף על פי שאינה קלופה, והקצח [מין כמון], והשמשמין - נפסלין בטבול יום, ואין צריך לומר שהן מטמאין בכל הטמאות.

ט. כל ידות האכלין [דברים המחברים אליהם] שהן חבור באב הטמאה, הרי הן חבור בטבול יום; וכן כל אכל שנפרס [נחתך] ומערה [מחובר] במקצת שהוא חבור באב הטמאה, כך הוא חבור בטבול יום. וכל שאינו חבור בטבול יום, הרי הוא חבור בידיים [טומאת ידיים]; וגם זה חמור בטמאת ידיים מטבול יום.

פרק ח

א. חלות או פפרים שפנסן והן נושכות [מחוברות] זו בזו ודעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה פתנור ועדין לא קרמו פניה [לא קשתה], ונגע טבול יום באחת מהן - לא פסל אלא החלה שנגע בה; וכן המים שהתיתחו ונגעשה כקבה [בועה], והגריסין [פוליס] שהתיתחו רתיחה ראשונה, וזין חדש וארז שהתיתחו, ונגע טבול יום [טמא שטבל ולא העריב שמשון] ברתיתה [בבועות] - אינו חבור, ולא פסל אלא הרתיחה בלבד. ובשאר כל הטמאות, בין קלות בין חמורות - הכל חבור. אבל חלות שהיו נושכות זו בזו ואין דעתו להפרישן, או שאפה חלה על גבי חלה ונשכו [התחבר אליה] וקרמו פתנור [כשהם מחוברים], ורתיתת המים שאינה מחלחלת כקבה [הבועות קטנות], ורתיתת גריסין שניה, ורתיתת יין ישן, ורתיתת השמן בין חדש בין ישן, ורתיתת עדשים - הרי אלו חבור בטבול יום, ואין צריך לומר בכל הטמאות.

ב. בצק שניצא בעת אפיה [על גבי הכיכר], ונמצא באמצע

47 - לא פסל אלא השמן בלבד; אם חבץ [ערבב השמן בהם] 48
 - כל מקום שהלף השמן, פסל. 49
 יא. ירק של חלין שבשלו בשמן של תרומה, ונגע בו טבול 50
 יום - לא פסל אלא מקום מגעו. 51
 יב. המקפה של תרומה, והשום והשמן של חלין, שנגע 52
 טבול יום במקצתו - פסל את כלו. 53
 יג. המקפה של חלין, והשום והשמן של תרומה, שנגע 54
 טבול יום במקצתו - לא פסל אלא מקום מגעו; אם היה 55
 השום מרבה, הולכין אחר הרב. אימתי? בזמן שהוא גוש 56
 בקערה. אבל אם היה מפזר במדוכה [מקום כתישתו], ונגע 57
 במקצתו - לא פסל אלא מקום מגעו, מפני שהוא רוצה 58
 בפזרו. ושאר כל הנדוכין שדרךן לדוכן במשקין, כגון שום 59
 בשמן - אם דכן שלא במשקין, וקבץ - אף על פי שהן 60
 גוש בקערה ונגע בהן, לא פסל אלא מקום מגעו; שהרי 61
 הן כעגול של דבילה [גוש תאנים יבשות] - שאם נטמא 62
 מקצתו, לא נטמא כלו. 63
 יד. עסה שקרא שם חלתה בצפונה או בדרומה [ציין 64
 בדיבור מקום החלה, אך עדיין היא חלק מהעיסה], וכן קשות 65
 [קישואין] שקרא שם תרומתה בצפונה או בדרומה - הרי 66
 זה חבור; ואם נגע טבול יום במקצת העסה, נפסלה. ונטלה 67
 חלתה מתוכה, וחוזה לתוכה - אינה חבור. 68
 טו. עסה שגדמעה [נתערב בה תרומה] או שנתחמצה 69
 בשאור של תרומה, אינה נפסלת בטבול יום. 70
 טז. עסה שהקשרה [לטומאה] במשקין, ונלושה במי פרות, 71
 ונגע בה טבול יום - לא פסל אלא מקום מגעו. 72
 יז. מעשר ראשון שהקשר, ונגע בו טבול יום או ידים 73
 מסאבות [- טמאות מדברגן] - מפרישין ממנו תרומת מעשר 74
 בטהרה; מפני שמעשר ראשון בחלין, וטבול יום וידים 75
 מסאבות אינן פוסלין את החלין, שהשלישי בחלין טהור, 76
 כמו שבאנו. וכן האשה שהיא טבולת יום, לשה את 77
 העסה וקוצה לה [- חותכת] חלה, ומפרישה ומניחתה 78
 בכלי, ונותנת הכלי עם [- ליד] שאר העסה באחת, ומקפת 79
 [- מקרבת] על הכל כדי לתרם מן המקף [- הסומך], ואחר 80
 כך קוראה לה שם ואומרת: 'הרי זו חלה'; ומשתקנה לה 81
 שם - לא תגע בה, שלא תפסל אותה. וכך היא עושה, אם 82
 לשה בערבה שהיא [העריבה] טבולת יום. 83
 יח. לגין [כד] שהוא טבול יום שמלאהו מחבית מעשר 84
 שלא נטלה תרומתו, ואמר: 'הרי זו תרומת מעשר על מה 85
 שבחבית אחר שתחשוף' - הרי זו תרומה טהורה; לפי 86
 שאינה נעשית תרומת מעשר עד שתחשוף, כפי תנאו. ואחר 87
 שתחשוף, יעריב שמשו של לגין ויטהר. נשברה החבית 88
 קדם שתחשוף, הלגין בטבולו [- מחוייב הפרשה]; נשבר 89
 הלגין, החבית בטבולה. 90
 יט. טבול יום מטמאת מת ומבעילת נדה, עושה [עוסק] 91
 בבית הבד [- שמו]; וכן שאר הטמאים שטבולו, עושין 92
 בטהרות; חוץ מן הזב והזבה בשביעי שלקח - שאף על פי

1 הפכר כמו מסמר יוצא, וכן קצת הבצק שנמשך ונחרף 2
 [נשרף] בעת אפייה, והוא הנקרא 'חרחר' - אם היו פחותין 3
 מכאצבע, ונגע טבול יום בהן - פסל כל הפכר; וכן אם נגע 4
 בגרגר מלח קטן שבפכר, נפסל כל הפכר. ואין צריך לומר 5
 בכל הטמאות. אבל צרור [אבן] שבפכר או תורמוס [מין 6
 קטנית] וגרגר מלח גדול, וחרחר יתר מכאצבע, שנגע בהן 7
 אפלו אב הטמאה - הפכר טהור; ואין צריך לומר בטבול 8
 יום. 9
 ג. רקיק [מאפה דק] שנתחך [נשרף] חציה וחציה קיים, הרי 10
 זה אינו חבור; וחרף האמצע והצדדין קימין - אינם חבור 11
 זה לזה אפלו באב הטמאה, ואין צריך לומר בטבול יום. 12
 בשר קדש שקרם [נקרש] עליו המרק, ונגע טבול יום 13
 בקופה [בקרישה] - החתיכות מתרות; נגע בחתיכה, 14
 החתיכה וכל העולין עמה [- כשיגביהה] חבור. וכן בתבשיל 15
 קטניות שקרם על גבי פרוסות [של לחם]. שמן שהוא צף 16
 על גבי יין, ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן. 17
 ד. ירק של תרומה וביצה טרופה [מעורבת] ונתונה על 18
 גביו [- על היד], ונגע טבול יום בביצה - לא פסל אלא 19
 קלח [חתיכה] שפגגו [- מול מקום נגיעתו]; ואם הייתה כמין 20
 כובע [מנופחת], אינה חבור. 21
 ה. חוט של ביצה שקרם על דפנה של לפס [מחבת גדולה], 22
 ונגע בו טבול יום - מן השפה ולפנים, חבור [לתבשיל 23
 שבמחבת]; נגע מן השפה ולחוץ, אינו חבור. וכן בקטניות 24
 [תבשיל קטניות] שקרמו על שפת הקדרה. 25
 ו. חבית שנקבה בין משוליה [תחתיתה] בין מצדיה, וסתם 26
 טבול יום הנקב בידו - נפסלה בלה. 27
 ז. המערה מפלי לכלי, ונגע טבול יום בקלוח - משערין 28
 זה שנגע בו [מדת מה שנגע] באחד ומאה; שתרומה טמאה 29
 שנתערבה באחד ומאה בטלה במעוטה, כמו שבאנו 30
 בהלכות תרומות. 31
 ח. טבול יום שהיה תורם [מפריש תרומה] את חבור [של 32
 יין], ונפסלה ממנו חבית של תרומה ושקעה בבור של יין 33
 ונגע ביין שבבור - מן השפה [של חבית] ולחוץ, אינו 34
 חבור; מן השפה ולפנים [נכנס קצת יין לתוך החבית], חבור. 35
 ואם היה חבור פייטס [כלי גדול כבור] - אפלו היה כלי גדול 36
 שמתחיל מאה כור, פלו חבור; ואם נגע במקצת היין, פסל 37
 התרומה שבחבית שבקרקע הכלי. 38
 ט. הסלת של מנחות, והלבונה [אחד מסמני הקטורת] 39
 והקטרת והגחלים [של הקטורת] שנגע טבול יום במקצתו, 40
 פסל את כלו. במה דברים אמורים? בגחלים שחותרה 41
 במחתה ביום הפפורים, שהמחתה שחותרה בה נכנס 42
 להיכל; אבל גחלים שחותרה בכל יום, כשהוא מערה 43
 ממחתה של כסף לשל זהב - אם נתפזרו מן הגחלים - אין 44
 בהן קדשה, אלא מכבדן לאמה. 45
 י. מקפה [תבשיל סמין] של חלין או רקיק [מאפה דק] של 46
 חלין, ושמן של תרומה צף על גביהן, ונגע טבול יום בשמן

מתוך מהדורת חזק

1 שְׁטָבְלוֹ, לֹא יַעֲשֶׂה בְּבֵית הַבַּד וְלֹא יִתְעַסְקוּ בְּטִהְרוֹת, שֶׁמֶא
2 יֵרָאוּ [זוּב] וְנִמְצְאוּ טִמְאִים לְמַפְרָע, שֶׁהֵרִי סוֹתְרִין הַכֹּל - כֹּל
3 יְמֵי סְפִירַתָּם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פֶּרֶק ט

5 א. הַשֶּׁמֶן אוֹ הַדִּבְשׁ שֶׁנִּטְמָאוּ, וְאַחַר כֵּף קָרְשׁוֹ, וְאַחַר כֵּף
6 נִמְחוֹ - הֵרִי הֵן רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה לַעֲוֹלָם; מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּמִשְׁקִין,
7 וְאֵף עַל פִּי שֶׁקָּפְאוּ אַחֵר שֶׁנִּטְמָאוּ.

8 ב. הָרֶטֶב וְהַגְּרִיסִין וְהַחֲלָב שֶׁקָּרְשׁוּ - הֵרִי הֵם כְּאַכְלִין,
9 וְצִרְכִּין מִחֲשֶׁבָה [לֹא כִילָה]; וְאִם נִגַּע בָּהֶן אֶכָּל רֹאשׁוֹן אוֹ
10 מִשְׁקִין, נַעֲשֶׂה שְׁנֵיִים. הֵיךְ בָּהֶן מִשְׁקָה טוֹפֵחַ [מִרְטִיב אֶת
11 הָאֲצִבָּע הַנוֹגַעַת בּוֹ] - הֵרִי הֵן כְּמִשְׁקִין, וְהֵן תַּחֲלָה לְטִמְאָה.
12 נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן מִשְׁקִין, וְקָפְאוּ אַחֲרֵי כֵן וְקָרְשׁוּ - הֵרִי אֵלּוּ
13 שְׁנֵיִים, כְּמוֹ אֶכָּל שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמִשְׁקִין טִמְאִין. נִטְמָאוּ כְּשֶׁהֵן
14 קְפוּיִין, וְנִמְחוֹ וְנַעֲשֶׂה מִשְׁקָה - אִם הֵיךְ כְּבִיצָה מִכֵּן [בְּדִיּוֹק,
15 אוֹ פְחוּת], הֵרִי מִשְׁקָה טָהוֹר. הֵיךְ יוֹתֵר מִכְּבִיצָה - מִשְׁקָה
16 טָמֵא; שֶׁשֶּׁנִּמְחוֹהָ טָפָה רֹאשׁוֹנָה, נִטְמָאת בְּכִבִּיצָה אֶכָּל
17 טָמֵא שֶׁנִּמְחוֹהָ מִמֶּנּוּ, וְאוֹתָהּ הַטָּפָה תִּטְמָא כֹּל מִשְׁקִין
18 שֶׁנִּמְחוֹהָ אַחֲרֶיהָ. וְכֵן טָמֵא מֵת שֶׁסָּחַט זֵיתִים וְעִנְבִּים
19 שֶׁהִקְשֶׁרוּ - אִם הֵיךְ כְּבִיצָה מִכֵּן, הֵרִי מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶם
20 טָהוֹרִין, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִגַּע בְּמָקוֹם מִשְׁקָה; שֶׁהַמִּשְׁקָה
21 כְּמִפְקֵד בְּאֶכָּל [כְּנֻמָּצָא בְּכִלִּין], וּבְאֵלּוּ הוּא גּוֹף אַחֵר. הֵיךְ אוֹתָן
22 הַזֵּיתִים וְעִנְבִּים יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, הֵרִי מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן
23 טִמְאִין; שֶׁפִּינּוֹן שִׁיצָאת טָפָה רֹאשׁוֹנָה, נִטְמָאת בְּכִבִּיצָה,
24 וְטִמְאָה כֹּל מִשְׁקִין. וְאִם הֵיךְ הַסּוֹחֵט זָב וְזָכָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן
25 - אֶפְלוּ סָחַט גִּרְגֹר יְחִידִי שְׁלֹא הִכְשֵׁר וְלֹא נִגַּע בְּמִשְׁקָה,
26 מִשְׁקָה טָמֵא; שֶׁפִּינּוֹן שִׁיצָאת טָפָה רֹאשׁוֹנָה, נִטְמָאת
27 בְּמִשְׁאֵה הָזָב - שֶׁהָזָב שִׁנְשָׂא אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין, טִמְאָן כְּמוֹ
28 שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכֵן זָב שֶׁחֲלַב אֶת הָעֵז, הִחֲלַב טָמֵא - שֶׁפִּינּוֹן
29 שִׁיצָאת הַטָּפָה הָרֹאשׁוֹנָה, נִטְמָאת בְּמִשְׁאֵה הָזָב.

30 ג. קִדְרָה שֶׁהִיָּתָה מִלֵּאָה כְּבָשִׂין [- יִדְקוֹת כְּבוּשִׁים] שֶׁל חֲלִין,
31 וְיֹצֵא עֲלֶה [שֶׁל יִדְקָן] מִן הַקִּדְרָה, וְנִגַּע אֵב הַטִּמְאָה אוֹ רֹאשׁוֹן
32 בְּעֲלֶה שְׁחוּץ לְקִדְרָה בְּמָקוֹם הַנְּגוּב - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ
33 בְּעֲלֶה כְּבִיצָה, הוּא טָמֵא וְהֵפֵל טָהוֹר. חֲזוֹר לְקִדְרָה - טָמֵא
34 אֶת מִשְׁקִין שֶׁבָּהּ, וְנִטְמָאת הַקִּדְרָה וְכֹל הַכְּבָשִׂין. נִגַּע בְּעֲלֶה
35 שְׁחוּץ לְקִדְרָה, וְהֵיךְ בּוֹ מִשְׁקָה - אִם יֵשׁ בְּעֲלֶה כְּבִיצָה, הַכֹּל
36 טָמֵא; שֶׁהָעֲלֶה מִטְמָא מִשְׁקָה שֶׁעָלָיו, וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא כֹּל
37 מִשְׁקִין שֶׁבְּקִדְרָה, וּמִטְמָא הַקִּדְרָה. הִיָּתָה הַקִּדְרָה מִלֵּאָה
38 כְּבָשִׂים שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִעַר [עִירֵב] אוֹתָהּ טְבוּל יוֹם, וְרָאָה
39 מִשְׁקִין עַל יָדוֹ - סָפֵק מִן הַקִּדְרָה נִתְּוָה, סָפֵק שֶׁהִקְלַח
40 [חֲתִיכָה] נִגַּע בִּידוֹ - הִנֵּק פְּסוּל, וְהַקִּדְרָה טָהוֹרָה.

41 ד. טָמֵא שֶׁהִיָּה אוֹכֵל עִנְבִּים מְכֻשָּׁרִין [לְקַבְּלָת טוּמְאָה], וְנִפֵּל
42 מִמֶּנּוּ גִרְגֹר יְחִידִי לִגְת [עַל הַעֲנָבִים הַמוֹכְנִים לְדִירִכָּה] - אִם
43 הֵיךְ שְׁלֵם וְלֹא נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ עֶקְצוֹ [רֹאשׁוֹ], הִגַּת טָהוֹרָה; וְאִם
44 נִשַּׁל עֶקְצוֹ וְהֵיךְ הָעִנְבִּים מוֹכְנִים בְּעִבְיֵט [כִּלִּי לַעֲנָבִים]
45 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְדִרְכָן, שֶׁהֵרִי רוֹצֵה בְּמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן -
46 נִטְמָאת הִגַּת בְּטַפַּת מִשְׁקָה שֶׁבְּרָאשׁ הַגִּרְגֹר בְּמָקוֹם הָעֵקֶץ.

47 נִפְלוּ מִמֶּנּוּ עִנְבִּים, וְדִרְכָן בְּמָקוֹם מִפְּנֵי [לֵלָא עֲנָבִים] - אִם
48 הֵיךְ כְּבִיצָה מִכֵּן [בְּדִיּוֹק אוֹ פְחוּת], הֵרִי מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין
49 מֵהֶן טָהוֹרִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; הֵיךְ יוֹתֵר מִכְּבִיצָה, הַיּוֹצֵא מֵהֶן
50 טָמֵא, שֶׁפִּינּוֹן שִׁיצָאת טָפָה רֹאשׁוֹנָה נִטְמָאת בְּכִבִּיצָה,
51 וּמִטְמָאָה אֶת כֹּל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא אַחֲרֶיהָ.

52 ה. גּוֹשׁ שֶׁל זֵיתִים טִמְאִין שֶׁהִיָּה מְקַבֵּץ וּמַחְבֵּר, וְהִשְׁלִיכוֹ
53 לְתוֹךְ תַּנּוּר וְהִסֵּק [וְהוֹצִיא שֶׁמֶן] - אִם הֵיךְ כְּבִיצָה מִכֵּן,
54 הַתַּנּוּר טָהוֹר; שֶׁאֵין הָאֶכְלִין מִטְמָאִין כִּלְיִם, וְהַמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא
55 מֵהֶן טָהוֹר כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. הֵיךְ גּוֹשׁ יוֹתֵר מִכְּבִיצָה - נִטְמָא
56 הַתַּנּוּר; שֶׁשֶּׁשִּׁיצָאָה טָפָה אַחַת, נִטְמָאת בְּכִבִּיצָה וְטִמְאָה אֶת
57 הַתַּנּוּר. לְפִיכָךְ, אִם הֵיךְ זֵיתִים הַטְּמָאִין פְּרוּדִין וְאֵינָן גּוֹשׁ,
58 וְאֶפְלוּ הֵם סָאָה - הַתַּנּוּר טָהוֹר.

59 ו. עֲצִים שֶׁנִּכְלְעוּ בָּהֶן מִשְׁקִין טִמְאִין, וְהִסִּיקָן - הַתַּנּוּר
60 טָהוֹר, שֶׁהֵרִי בְּטָלוּ בְּעֲצִים. וְאֶפְלוּ הוֹצִיא הָעֲצִים שִׁיפְלוּ
61 עֲלֵיהֶם גִּשְׁמִים וְנִפְלוּ לְרִצּוֹנוֹ, וְהִסִּיקָן - הַתַּנּוּר טָהוֹר, וְאֵין
62 הַמִּים שֶׁעָלִיָּהֶן מִטְמָאִין מִן מִשְׁקִין הַבְּלוּעִין בָּהֶן. וְלֹא
63 יִסִּיקָן אֶלָּא בְּיָדִים טָהוֹרוֹת; גִּזְרָה שְׁלֹא יִסִּיקָן הַטְּמָא,
64 וְנִמְצְאוּ מִשְׁקִין שֶׁעָלִיָּהֶן מִטְמָאִין אֶת הַתַּנּוּר.

65 ז. שֶׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא בְּרַחֲסֵי שֶׁל זֵיתִים, אֵין טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם
66 מִגְעוֹ. אִם הֵיךְ מִשְׁקָה מִחֲלָף [וְנוֹגַע בְּכֹל הַזֵּיתִים] - הַכֹּל
67 טָמֵא; שֶׁפִּינּוֹן שֶׁנִּטְמָא מְקַצֵּת מִשְׁקָה - נִטְמָא כֹּל, וְהַשֶּׁמֶן
68 מִטְמָא אֶת כֹּל הַזֵּיתִים. נִמְצָא עַל גִּבִּי הָעָלִין לְמַעֲלָה מִן
69 הַזֵּיתִים, יִשְׁאַל הַבְּדִידִין [עוֹבְדֵי בֵּית הַבַּד]: אִם אָמְרוּ 'לֹא
70 נִגְעָנוּ' [בְּשֶׁרֶץ], נִאֲמָנוּ. נִמְצָא עַל אִם [גּוֹשׁ] שֶׁל זֵיתִים -
71 נִטְמָא כֹּל הַגּוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. נִמְצָא עַל גִּבִּי זֵיתִים פְּרוּדִין,
72 וְהוּא נֹגַע בְּכִבִּיצָה - הַכֹּל טָמֵא; שֶׁהָאֶכָּל שֶׁהוּא כְּבִיצָה
73 מִטְמָא מִשְׁקָה הַמְעַרְבּ בּוֹ, וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא שְׁאֵר הַזֵּיתִים.
74 הֵיךְ פְּרוּדִין עַל גִּבִּי פְּרוּדִין, וְהַמִּשְׁקָה מִלְמַטָּה - אֵף עַל פִּי
75 שֶׁנִּגַּע בְּכִבִּיצָה, אֵין טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם מִגְעוֹ.

76 ח. עִם הָאֶרֶץ שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לִגְת, וְנִגַּע בְּאֶשְׁכּוֹלוֹת - אֶשְׁכּוֹל
77 וְכֹל סְבִיבוֹתָיו טִמְאִין, וְכֹל הַגַּת כִּלְיָה טָהוֹרָה, מִפְּנֵי
78 שֶׁמִּפְסִיקִין הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁסְבִיבוֹת זֶה הָאֶשְׁכּוֹל בֵּינוֹ וּבֵין
79 שְׁאֵר הַגַּת.

80 ט. הַגֶּפֶת [פְּסוּלוֹת זֵיתִים] וְהַזִּיגִין [פְּסוּלוֹת עֲנָבִים] שֶׁנַּעֲשֶׂה
81 בְּטִהְרָה, וְהִלְכוּ עֲלֵיהֶם טִמְאִין, וְאַחַר כֵּף יִצְאוּ מֵהֶן מִשְׁקִין
82 - הֵרִי אֵלּוּ טָהוֹרִין, שֶׁמִּתְחַלְהָ נַעֲשֶׂה בְּטִהְרָה. וְאִם נַעֲשֶׂה
83 מִתְחַלְה בְּטִמְאָה, וְנִמְצְאוּ מֵהֶן מִשְׁקִין - הֵרִי אֵלּוּ טִמְאִין.

84 י. הַבְּדִידִין שֶׁהִיָּה נִכְנָסִין וְיוֹצֵאִין, וּמִשְׁקִין טִמְאִין בְּתוֹךְ בֵּית
85 הַבַּד - אִם יֵשׁ בֵּין מִשְׁקִין לַזֵּיתִים [מִקּוֹם ד'] כְּדִי שֶׁיִּנְגָּבוּ
86 רְגֵלֵיהֶם בְּאֶרֶץ, הֵרִי הַזֵּיתִים טָהוֹרִין; שֶׁהַנֹּגַע בְּמִשְׁקִין
87 טִמְאִים שְׁלֹא בִּידָיו - טָהוֹר, וְאֶפְלוּ לְקַדֵּשׁ. כְּפָרוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ
88 שֶׁהִיָּה בָּהֶן גְּמוּלוֹת, וְהֵיךְ בְּתוֹךְ הַגְּמוּלוֹת מִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ, וְנִגַּע
89 הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַת מֵהֶן, וְנִגַּעַה רֹאשׁוֹנָה בְּשֵׁנִיָּה, וּשְׁנִיָּה
90 בְּשִׁלִּישִׁית, אֶפְלוּ מֵאָה - בָּלָן רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה, מִפְּנֵי מִשְׁקָה
91 שֶׁבְּגְמוּלוֹת וְחִבְתֵּי הַקֹּדֶשׁ; הֵרִי בָלָן בְּמִשְׁקִין שֶׁאֵין מוֹזִין בָּהֶם
92 [רֹאשׁוֹן שְׁנֵי וְכו'] אֶבֶל אִם הֵיךְ כְּפָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - הֵרִי
93 הַכֶּכֶר הַשְּׁלִישִׁית בְּלִבָּד פְּסוּלָה, וּמִשְׁלִישִׁית וְהִלֵּאָה טָהוֹר.

ה. המשקין היוצאין מן הטמאין [דלהלן], שאותן המשקין
 אבות הטמאה הן - מטמאין בלא הכשר; שהטמאה
 וההכשר באין כאחת. ואלו הן: זובו של זב, ושכבת זרעו,
 ומימי רגליו, ורביעית דם מן המת, ודם הנדה. וכן דם
 מגפתו [מכתו] של זב והכרי, וחלב של אשה, ודמעת עינם
 עם שאר תולדות המים היוצאין מהן - מטמאין במשקין
 טמאין, שהן מטמאין [אפילו -] בלא כונה; שמשקין טמאין
 מטמאין לרצון ושלל לרצון. לפיכך, נדה או זבה שנטף
 חלב מדדיה לאור התנור [מחורס] - נטמא התנור וכל מה
 שבתוכו.
 ו. כבר בארנו, שהמשקין היוצאין מטבול יום אינן
 מטמאין. לפיכך, אם נפלו אפלו על כפר של תרומה, אינו
 מכשר עד שיפלו לרצון, כשאר המשקין הטהורין, שאין
 מכשירין אלא לרצון.
 ז. הנצה, והלחה הסרוחה, והראי, ומשקין היוצאין מכן
 [הנולד מהריון של -] שמונה חדשים, והשותה מי טבילה
 וכיוצא בהן, אף על פי שיוצאין [מגורן] נקיים - כל אלו
 אינן משקין, ולא מטמאין ולא מכשירין.
 ח. השותה שאר משקין, ויצאו - הרי הן משקין כשהיו,
 שאין שאר המשקין טהורין בגוף. כיצד? שתה מים טמאין
 והקיאן - הרי אלו טמאין, מפני שלא טהרו ביציאתן. שתה
 מים טמאים וטבל, ואחר כך הקיאן, או שנסרחו, ואחר כך
 הקיאן, או שיצאו מלמטה, אף על פי שלא טבל - הרי הן
 טהורין. שתה שאר משקין טמאין, או שאכל אכלין טמאין
 - אף על פי שטבל, ואחר כך הקיאן - טמאין, לפי שאינן
 טהורין בגוף; נסרחו, או שיצאו מלמטה אף על פי שלא
 טבל - הרי הן טהורין.
 ט. כבר בארנו, שהנצה אינה משקה; אפלו שתה משקין
 טמאין והזיע, וזעתו טהורה. אבל הבא במים שאובין, והזיע
 - וזעתו טמאה [בטומאת מים שאובין]; ואם נסתפג [התנגב]
 מן המים השאובין, ואחר כך הזיע - וזעתו טהורה.
 י. זעת בתים, שיחין, ומערות, ובורות - אינה משקה;
 ואפלו היו טמאין, וזעתן טהורה. אבל זעת המרחץ - במים,
 ואם היתה המרחץ טמאה, וזעתה טמאה; ואם היתה
 טהורה, והכניס בה פרות - הכשרו. הכניס לה בלים - הרי
 המים שעליהן כחלושין [ממקום חיבורן] ברוצן, ומכשירין.
 יא. ברכה שבפית, והפית מדיע מחמתה - אם היתה
 הברכה טמאה, וזעת כל הבית שמחמתה טמאה.
 יב. שתי ברכות בפית, אחת טמאה ואחת טהורה - [אם
 -] המדיע קרוב לטמאה, טמא; קרוב לטהורה, טהור; מחצה
 למחצה, טמא.
 יג. המחל [- זיעת הזיתים] - כשמן. משקין המנטפין מן
 סלי זיתים וענבים - אינן משקין, ולא מטמאין ולא
 מכשירין עד שיכנס אותן בכלי.
 יד. השוקל ענבים בכף מאזנים - היין שבפף אינו משקה,
 עד שיערה אותו לתוך הפלי; הרי זה דומה לסלי זיתים
 וענבים שמנטפין.

ואם היה משקה טופח על כל הכפרות, אף בתרומה הכל
 טמאות; וכלן שניות, חוץ מן הראשונה שנגע בה השרץ,
 שהיא ראשון.
 יא. בעבוע [חלל] שנעשה בעבי החבית, והרי הוא כמו כלי
 אחר בצדה - אם נקב האבועבוע לאור החבית, ונקב נקב
 אחר לחוץ זה כנגד זה, או שהיה הנקב הפנימי מלמטן
 והחיצון מלמעלה, והיה החבית והאבועבוע מלאים משקין
 - אם נגע אב הטמאה במשקה שבאבועבוע, נטמאו כל
 המשקין שבחבית. היתה החבית מקפת צמיד פתיל [כיסוי
 מהודק], ונתונה באהל המת - נטמאת מפני הנקב
 שבאבועבוע זה, שהרי הוא מפלש [פתוח] לאורה. וכן אם
 היה הנקב שבאבועבוע שבפנים מלמעלה והחיצון מלמטן,
 הרי זו אינה נצלת בצמיד פתיל; אבל אם נגע אב הטמאה
 באבועבוע - לא נטמאו משקין שבחבית, והרי הם כמבדלין
 ממנה.
 יום שני כ"ט תשרי ה'תשע"ג
 פרק י
 א. כבר בארנו, שהשבעה משקין בלבד, הם המטמאין או
 מכשירין; והשאר קרויין מי פרות, ואינן מטמאין ולא
 מכשירין. ושבעה משקין שמנינו, תולדותיהן פיוצא בהן.
 ב. תולדות המים - הם היוצא מן העין, ומן האוזן, ומן
 החטם, ומן הפה, ומי רגלי בני אדם בין גדולים בין קטנים
 - כל אלו היוצאין מן האדם משקין הן, בין שיצאו לדעתו
 של אדם, בין שלא לדעתו. אבל מי רגלי בהמה, והמלח
 שנמחת [נעשה נחל] - הרי הן כמי פרות, לא מטמאין ולא
 מכשירין.
 ג. הדם הפנוי מן המשקין - הוא הדם השותת בשעת
 שחיטה, מן הבהמה והחיה והעופות הטהורין; אבל דם
 הקלות [ממכה], אינו מכשיר, שעדין חיים הם, והרי הוא
 דומה לדם מכה או לדם הקז. השוחט ונתנו דם על האכלין,
 ונתקנח הדם בין סימן לסימן [בין שחיטת קנה לשחיטת וטט]
 - הרי זה ספק; לפיכך תולין עליו, לא אוכלין ולא שורפין.
 תולדות הדם, דם הקז של אדם שהוציאו לשתייה [לבהמה];
 אבל אם הוציאו לרפואה, טהור ואינו מכשיר. וכן דם
 שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטמאין, והדם היוצא עם
 הלחה ועם רעי, ודם השחין ואבועבועות, ותמצית [דם
 שבתור -] הבשר - כל אלו אינן מטמאין ולא מכשירין, אלא
 הרי הן כשאר מי פרות. ודם השרץ, כבשרו - מטמא ואינו
 מכשיר, ואין לנו פיוצא בו.
 ד. מי החלב, הרי הן כחלב. וחלב האדם שאינו צריך לו
 - אינו משקה, לא מטמא ולא מכשיר; לפיכך, חלב הזכר
 אינו משקה. וכן חלב בהמה וחיה שיצא שלא לרצון, כגון
 שזב מן הדד או שחלבו כמתעסק [- בלא משים]. אבל חלב
 האשה, בין שיצא לרצון בין שיצא שלא לרצון - סתמו
 משקה, ומטמא או מכשיר, מפני שהוא ראוי לתינוק.

ומנשפות לגת - הרי הגת טהורה; שהרי לא הכשרו, והרי
נבצרו לאכילה. וכן הנוטל מן הסלים ומן המשטח של
אדמה, ואכל, והותיר כסא וקסאתים, וזרקן לגת, ואף על
פי שהיין (שיצא מהם) מנתו על הענבים - לא הכשרו.
ד. ענבים שהיו בסלים או במשטח של אדמה, ולקח מהן
לזרקן - הכשרו; לפיכך, צריך לקח בידיהם טהורות, כדי
שלא יטל מהן הטמא ויטמאן.

ה. כרם שהיה עומד בבית הפרס (שדה שנחרש בה קבר) -
הבוצר אותו לגת אינו מכשר, כל זמן שהוא בבית הפרס;
הואיל וטמאת בית הפרס מדבריהם (מדבנן), והבוצר לגת
הכשר מדבריהם, הקלו בגזרה זו, ולא גזרו עליו שיהיה
מכשר עד שיצא מבית הפרס. לפיכך, הרוצה לבצר בבית
הפרס לגת בטהרה - מטהר את הבוצרין והפלים, ומזה
עליהן שלישי ושיביעי ומצריב שמשן, כדי להכיר - (לעשות
היכר) שאין מקלין בטמאת בית הפרס, אלא מפני שהוא
ספק. ואחר כך נכנסין ובוצרין, ומוציאין חוץ לבית הפרס.
ואחרים טהורין מקבלין מהן, ומוליכין לגת; ואם נגעו אלו
באלו (האנשים שבבית הפרס באלו מחוצה לו), טמאין
ומטמאין את הענבים - שהאנשים שבבית הפרס טמאין,
ומטמאין לאותן שבחוץ, ועושים אותן ראשון לטמאה, והן
מטמאין הענבים - שהרי הכשרו משיצאו חוץ לבית הפרס.
ו. המוסק [קוטף] זיתיו לכבשן, או למכרן בשוק - לא
הכשרו, עד שיפלו עליהן משקין ברצון כשאר האכלין. וכן
המוסק זיתיו לזרף בבית הכבד - לא הכשרו, עד שתגמר
מלאכתו - (יעמדו לסחיטה). ומפני מה נכשרו הזיתים
שנגמרה מלאכתו? שחזקתן שהכשרו במחל (זיעה) שלהן,
שהרי רוצה בקיומו, כדי שיהיו נוחין לזרף; אבל קדם
שתגמר מלאכתו, אין המחל היוצא מהן מכשר, מפני
שאינו רוצה בקיומו. לפיכך, זיתים שלא נגמרה מלאכתו,
שנפלו עליהן משקין טמאין - אין טמא אלא מקום מגען,
ככל האכלין שלא הכשרו. נפלו עליהם משקין טמאין אחר
שנגמרה מלאכתו - נטמאו כלן, שהמשקין הטמאין
מטמאים את המחל שבהן, והמחל מטמא את כלן, שהמחל
שיצא מהן אחר גמר מלאכתו חשוב משקה, ומטמא
ומכשר.

ז. חבית של זיתים מגלגלין [מלוחים לאכילה] - צריך לנקב
החבית, כדי שיצא המחל (ולא יוכשרו); ואם לא נקב, הרי
אלו מכשרין. נקבה, וסתמוה שמרים, והרי הן בלולים
במחל - אינן מכשרין, מפני שאינן ברצונו, שהרי נקב
אותה.

ח. זיתים שמסקן לזריכה, מאימתי גמר מלאכתו?
משתגמר מסיקתו, והיו מנחין ומוכנין לזריכה; ואף על פי
שלא נפלו עליהן משקין, ולא יצאו מהן משקין - הואיל
ונגמרה מלאכתו, הכשרו. אבל קדם שתגמר מלאכתו - אף
על פי שנתמכרו, והזיעו, ונתחברו במשקהן - אינן
מכשרין. גמר מלמסק זיתיו, אבל עתיד לקח זיתים אחרים
ולהוסיף עליהן - אפלו אינו עתיד להוסיף אלא או קב או

טו. הדורס [לוחץ] ענבים של תרומה בחבית - אף על פי
שהיין צף על גבי ידי, הרי הכל טהור.
טז. משקה בית המטבחים שבבצורה, והוא דם הקדשים
והמים שמשמשים בזה שם - טהורין לעולם, ואינם
מטמאין ולא מכשרין; ודבר זה, הלכה מפי הקבלה (ממשה
רבינו). לפיכך, כל דם הזבחים אינו מקבל טמאה, ואינו
מכשר. והואיל ודם הקדשים אינו מכשר - קדשים
שנשחטו בצורה לא הכשרו בדם שחיתו; ואין לבשר
הקדשים הכשר, אלא במשקין שיפלו על הבשר חוץ
ממשקה בית המטבחים.

יז. פרת קדשים שהעבירה בנהר, ושחטה ועזין משקה
טופח [רטוב] עליה - הרי זו מכשרת; לפיכך, אם נמצאת
מחט טמאה בבשרה, הרי הבשר טמא. וכן אם היתה הפרה
חסומה [בפיח] מחוץ לירושלים - אף על פי שאין המחט
ידועה (אם טמאה היא) - הרי הבשר טמא, מפני שנגע
בפלים הנמצאין חוץ לירושלים. נמצאת המחט בפרש
[מקום האוכל במעיין], הבשר טהור. ויבין כך הדין
טהורות, שאין טמאת זדים במקדש, כמו שבארנו. במה
דברים אמורים? להיות הבשר טמא בדין תורה. אבל
להטמא מדבריהם [מדבנן], אין הקדש צריך הכשר, אלא
חבת הקדש מכשרת הבשר; ואם נגעה בו טמאה, בין קלה
בין חמורה - נפסל, אף על פי שלא הכשר במשקה, כמו
שבארנו.

פרק יא

א. הבוצר ענבים למכר בשוק, או ליבשן - לא הכשרו
לטמאה, עד שיפלו עליהן משקין לרצונו כשאר האכלין.
אבל הבוצר לזרף [ליין] - הכשר לטמאה, ואף על פי שלא
נפלו משקין על הבציר כלל, ואם נגעה בו טמאה, נטמא;
ודבר זה, גזרה מדברי סופרים. ומפני מה גזרו על הבוצר
לגת שהוא מכשר? שפעמים שאדם נכנס לכרמו לידע אם
הגיע להבצר, וסוחט אשכול של ענבים לבדק בו, ומזלפו
[מחפצו] על גבי הענבים הבצורות, שהרי הכל לזריכה
עומד. ועוד, מפני שאינו מקפיד עליו (שלא יתמעך), הרי
הוא מתמעך, ויצאו מימיו, והרי הוא מקפיד עליהן שלא
יזובו בקרקע; ונמצא מכשר בהן. לפיכך גזרו שהבוצר לגת
הכשרו.

ב. הבוצר ענבים, שאם לא מצא להם שוק [קונים] יחזירן
לגת - לא הכשרו, עד שיבואו לרשות הגת. וכן הזיתים
שבאו לרשות הכבד - הכשרו, כמו שיתבאר.

ג. הבוצר ענבים, ונתנן בעביט [חפירה בקרקע], או ששטחן
על גבי העלין - הכשרו במשקין היוצאין מהן; שהרי דעתו
על המשקין, ולפיכך שטח על העלין או נתן לתוך העביט
שהוא כמו בור. לפיכך, אם נטל מהן טמא, או מי שידיו
טמאות - טמאן. בצר ונתן לסלים, או במשטח של אדמה
- לא הכשרו; שהרי אינו מקפיד על המשקה היוצא מהן.
לפיכך, נוטל הטמא מהן ואוכל, ואף על פי שהן מבקעות

וכיוצא בהם, מנגבן. ושל גמי, מישנן כל שנים עשר חדש, 47
או חולטן בחמין, או במי זיתים [מים שנתבשלו בהם זיתים], 48
או מניחן תחת צנור שממימי מקלחין, או לתוף מעץ 49
שממימי רודפין [זורמים], שמים עשרה שעות. ואחר כך 50
מטביל הפלים שצריכין טבילה, ומשתמש בהן בטהרה. 51

פרק יב

א. כל דברי הכשר אכלין, דברי קבלה הן. מפי השמועה 53
[ממשה רבינו] למדו, שזה שנאמר בתורה: "וכי יתן מים על 54
זרע", אחד המים ואחד שאר שבועה משקין. והוא שינתן 55
עליהן ברצון בעלים, ואחר שנעקרו מן הקרקע; שדבר ידוע 56
הוא, שאין לה זרע שלא בא עליו מים כשהוא מחבר, ולא 57
נאמר "וכי יתן מים", אלא לאחר שנעקרו האכלין ונתלשו 58
המשקין. 59

ב. כל משקה שנפל על האכלין בתחלה ברצון הבעלים, 60
אף על פי שאין סופו ברצון, או שהיה סופו ברצון, אף על 61
פי שאין תחלתו ברצון - הכשרו; ומשקה שנפל שלא 62
ברצונו, אינו מכשיר. אפלו בל [הרטיב] הוא פרוטיו מפני 63
הספגה או מפני הצרף, והוא אין רצונו שיהיה בלולין - הרי 64
אלו לא הכשרו. כיצד? הטומן פרוטיו במים מפני הגנבים, 65
או הנותן פרוטיו לשבלת [זרימת] הנזהר להביאן עמו - אינן 66
מכשרין. 67

ג. משקין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון, אינן מכשירין. 68
לפיכך, אדם או פלים או פרות שנבללו [נרטבו] במשקין 69
שנתלשו שלא ברצון - אף על פי שנגעו אכלין באותן 70
משקין ברצון, לא הכשרו; שהרי אותן המים שלא לרצון 71
נתלשו, וכאלו הן עדין בקרקע, שאינן מכשירין. היו המים 72
שעל האדם ושעל הפלים ועל הפרות תלושין ברצון, ונגעו 73
בהן אכלין ברצון - הכשרו. כיצד? הכופה קערה על הכתל 74
בשכיל שתודח [ע"י הגשם], המים שבה מכשירין; ואם 75
הניח בהן פרות, הכשרו, מפני שהן תלושין בפלי לדעת. 76
כפיה בשכיל שלא ילקה [יתקלקל] הכתל, המים שבה אינן 77
כתלושין, ולפיכך אם נתן בה האכלין, לא הכשרו. נתפנו 78
שיודח הכתל - אם היה כתל בית, הרי אלו מכשירין; 79
שהתלוש שחברו לענין הכשר, הרי הוא כתלוש, ונמצאו 80
מים שעל כתל בית זה כמים שבפלים. ואם היה כתל מערה 81
שאינו בגין אלא [עשוי מ-] עצמה של קרקע, המים שעליה 82
אינן כתלושין מן הקרקע. 83

ד. השוטה [מתכוון] לשותות, הרי המים העולין בפיו 84
ובשפמו תלושין ברצונו; שדבר ידוע הוא, שהשוטה יעלה 85
המים בפיו ובשפמו; והואיל ושתה ברצונו, הרי אלו 86
נתלשו ברצון. אבל המים העולים בחטמו ובראשו ובזקנו, 87
אינן תלושין ברצון. 88

ה. הממלא את הקבית - המים העולים אחריה [אחורי 89
החבית], ובחבל שהוא מכונן [קשור] על צנארה, ובחבל 90
שהוא לצרפה [לצורך מילויה] - הרי הן תלושין ברצון; 91

קבים, לא הכשרו; ואם הערים [התחכם, הוסיף] כדי 1
שהראשונים לא יוכשרו, הרי אלו מכשרין. גמר מלקח, אבל 2
עתיד ללוות [זיתים] ולהוסיף [כדי להגדיל את עסקיו], וארעו 3
אבל או אנס או נתעסק במשקה, ולא הוסיף - עדין לא 4
נגמרה מלאכתו, ואינן מקבלין טמאה; ואפלו זבים או זבות 5
מהלכין עליהן, טהורין. 6

ט. העוטן [מניח במעטן, מקום מיוחד לזיתים] זיתיו בשני 7
בתים [- מתכוון לסוחטן בשתי קבוצות] - בין שגמר [מלאכת] 8
אחד מהן, הכשרו לקבל טמאה. 9

י. המוסק זיתיו בגליל העליון, ועתיד להורידם לגליל 10
התחתון - אינן מקבלין טמאה, עד שיורידם לגליל 11
התחתון; והוא, שחשב עליהם קדם שימסק; אבל אחר 12
שימסק, אין המחשבה מועלת, אלא הכשרו. גמר את זיתיו, 13
ועתיד למכרן - לא הכשרו; עתיד לחפותן בעלין [לשמירה], 14
הכשרו ומקבלין טמאה. 15

יא. הלוקח מעטן זיתים מן הגוי - אם יש מסיק על פני 16
האדמה, יעשו בטמאה; שזה בחזקת שגמר [ונסמא מהגוי]. 17
ונאמן עם הארץ לומר: 'מעטן זה לא גמרתיו'. 18

יב. הרוצה לטל מזיתים שלא נגמרה מלאכתו, ולדרף - 19
הרי זה נוטל מהן בטמאה, ומוליך לבית הפד בטמאה, 20
ומכסה השאר בטמאה, ואינו חושש; שהרי לא הכשרו, כרי 21
שיקבלו טמאה. 22

יג. המניח את זיתיו בכותש [מכתשת זיתים], כדי שימתינו 23
[- ויתלחלו] ויהיו נוחים להכתש - הרי אלו מכשרין. 24
הניחן שימתינו, ושימלחם - אינן מכשרין, שהרי דעתו 25
עליהם לכבשן. 26

יד. הפוצע [מבקע] זיתים של תרימה בידים טמאות - 27
פסלו, שפציעתו היא גמר מלאכתו. פצען לספגן במלח [- 28
שידבק בהם מלח], לא הכשרו; וכן אם פצען לידע אם יש 29
בהן שמן והגיעו להמסק, לא הכשרו. 30

טו. המניח זיתים בגג לגרגרם [היינו -] וליבשם - אפלו 31
הם רום אמה, אינם מכשרין. נתנם בבית שילקו [יתרככו], 32
אף על פי שהוא עתיד להעלותן לגג, או שנתנם בגג 33
שילקו, אף על פי שהוא עתיד שיפתחם ויפרם [יחתור] 34
אותם - הרי אלו מכשרים. נתנם בבית עד שישמר את גגו, 35
או עד שיוליכם למקום אחר - אינם מכשרים, שעדין לא 36
נגמרה מלאכתם. 37

טז. העוטן את זיתיו ברשות עם הארץ, ונעל וחתם [הניח 38
סימן] - אינו חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר; 39
אף על פי שמצא חותם מקלקל ומפתח פתוח, טהורין. 40
וחותם שאמרו, צורר [אבו] או קיסם [חתיכת עץ]. היו שם 41
[בבית] חרין וסדקין, אינו חושש שמא מכניס קנה ומסיטן. 42
היו שם חלונות של ארבעה טפחים, נדונות כפתחין. 43

יז. הדרוף בטמאה, ורצה לטהר כלי הפד והעקל [שבו 44
כותשין שוב הזיתים] מן המשקין השמאין שנבלעו בהם - 45
כיצד יעשה? כלים של עץ ושל אבנים, מדיחין; ושל נצרים 46

לרצון; הוציאן שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶן גְּשָׁמִים - אף על פי שרבו, 46
הרי פֶּלֶן לְרָצוֹן. הִיוּ רִגְלָיו או רִגְלֵי בְּהֶמְתּוֹ מְלֹאוֹת טֵיט, 47
וְעֵבֶר בְּנֶהָר וְנֶרְחָצוּ - אִם שָׁמַח, הִרִי הַמַּיִם הָעוֹלִין עֲלֵיהֶן 48
תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וְאִם לֹא שָׁמַח, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 49
ג. הַמּוֹרִיד אֶת הַגִּלְגָּלִים [של עגלה] וְאֵת כְּלֵי הַבֶּקֶר בַּשָּׂעָה 50
הַקָּדִים [- רוחות הקיץ] לַמַּיִם, כְּדִי שִׁסְתַּמּוּ הַסִּדְקִין שֶׁבַּעַץ 51
- הִרִי הַמַּיִם הָעוֹלִין בְּהֵן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 52
ד. הַמּוֹרִיד אֶת הַבְּהֵמָה לַשָּׂתוֹת, הַמַּיִם הָעוֹלִין בְּפִיהָ 53
תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וּבִרְגְלֶיהָ אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן, אֲלָא אִם חָשַׁב 54
שִׁידוּחוֹ רִגְלֶיהָ. וּבַשָּׂעָה הַיְחָר וְהַדִּישׁ, אף שֶׁבִּרְגְלֶיהָ תְּלוּשִׁין 55
בְּרָצוֹן. הוֹרִידָה חֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - אף על פי שֶׁחָשַׁב 56
שִׁידוּחוֹ רִגְלֶיהָ, הַמַּיִם הָעוֹלִין בִּרְגְלֶיהָ אֵינֶם תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; 57
שִׁישׁ לָהֶם מַעֲשָׂה, וְאֵין לָהֶם מַחֲשָׁבָה. 58
ה. הַטּוֹבֵל בַּמַּיִם, הִרִי כָּל הַמַּיִם שֶׁעַל בָּשָׂרוֹ תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; 59
אֲבָל הָעוֹבֵר [בדרכו] בַּמַּיִם, כָּל הַמַּיִם שֶׁעַל בָּשָׂרוֹ אֵינֶן 60
תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 61
ו. מִי שֶׁשָּׁבַל בְּנֶהָר, וְהִזִּה לִפְנֵיו נֶהָר אַחֵר וְעֵבֶר בּוֹ - בָּטְלוּ 62
הַשְּׁנָיִם אֶת הָרִאשׁוֹנִים, וְהִרִי הַמַּיִם שֶׁעָלִיו אֵינֶן תְּלוּשִׁין 63
בְּרָצוֹן. וְכֵן אִם דָּחִיו [דחף] חָבְרוּ לְשָׁבְרוֹ או לְשָׁבֵר בְּהֶמְתּוֹ, 64
בָּטְלוּ הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים; אֲבָל אִם דָּחִיו דָּרָךְ שָׁחֹק [שיחקו] 65
בִּינֵיהֶם וּנְפַל לַמַּיִם] - לֹא בָטְלוּ, אֲלָא הִרִי הַמַּיִם שֶׁעָלִיו 66
תְּלוּשִׁין לְרָצוֹן. טָבַל בְּנֶהָר וְעָלָה, וְיָרְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים - אִם 67
רַבּוּ הַגְּשָׁמִים - הִרִי בָטְלוּ הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים, וְהִרִי כָּל הַמַּיִם 68
שֶׁעָלִיו אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 69
ז. הִשָּׁט [שוחה] עַל פְּנֵי הַמַּיִם - הַמַּיִם הַנִּתְּזִין אֵינֶן תְּלוּשִׁין 70
בְּרָצוֹן, וְהַמַּיִם הָעוֹלִין עָלָיו תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וְאִם נִתְּכָן 71
לְהִתִּיז עַל חֲבָרוֹ, אף הַנִּתְּזִין תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 72
ח. הָעוֹשֶׂה צָפוֹר [משחק-מים עשוי קנים] בַּמַּיִם - הַמַּיִם 73
הַנִּתְּזִין וְאֵת שָׁבָה, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 74
ט. הַמּוֹרִיד אֶת הַבּוֹר לִידַע עֶמְקוֹ - מִיִּם הָעוֹלִין בִּידּוֹ וּבִדְכָר 75
שֶׁמֶדֶד בּוֹ, תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וְאִם מֶדֶד רָחֲבּוֹ - מִיִּם הָעוֹלִין 76
בִּידּוֹ או בִּדְכָר שֶׁמֶדֶד בּוֹ, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. פֶּשֶׁט יָדוֹ או 77
רִגְלּוֹ לַבּוֹר לִידַע אִם יֵשׁ בּוֹ מַיִם - הִרִי הַמַּיִם הָעוֹלִין בִּידּוֹ 78
או בִּרְגְלּוֹ, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; פֶּשֶׁט לִידַע כַּמָּה מַיִם יֵשׁ 79
בּוֹ, הָעוֹלִין בְּהֵן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. זָרַק אֶת הָאֶבֶן לַבּוֹר לִידַע 80
אִם יֵשׁ בּוֹ מַיִם - הַנִּתְּזִין אֵינֶן בְּרָצוֹן, וְהַמַּיִם שֶׁעַל הָאֶבֶן 81
אֵינֶן בְּתִלוּשִׁין. 82
י. הַחוֹבֵט עַל הַשֵּׁלַח [עור שלא ניטל צמר] חוץ לַמַּיִם [אחר 83
שְׁהוֹצִיאָהוּ מֵהַמַּיִם] - הַנִּתְּזִין מִמֶּנּוּ תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן, שֶׁהִרִי 84
רָצוֹנוֹ שִׁיָּצְאוּ. חָבַט עָלָיו וְהוּא בְּתוֹף הַמַּיִם, אֵינֶן תְּלוּשִׁין 85
בְּרָצוֹן. 86
יא. הַמַּיִם הָעוֹלִין בַּסְּפִינָה וּבַעֲקָל [משקע מים שבספינה] 87
וּבַכְּשׁוֹטוֹת, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. הַמַּיִם הָעוֹלִין בַּמְּצוֹדוֹת 88
וּבִרְשָׁתוֹת וּבַמְּכַמְרוֹת [- מלכודות], אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; וְאִם 89
נָעַר [המים מעליהם], הִרִי אֵלּוֹ תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. וְכֵן הַמַּיִם 90
שֶׁעַל הַקֶּסֶה [- ציפור] שֶׁל שִׁלְחָנוֹת, וְעַל הַשִּׁיפָה [- כיסוי] 91
שֶׁל לִבְנֵים - אֵינֶן בְּרָצוֹן; וְאִם נָעַר, הִרִי אֵלּוֹ בְּרָצוֹן. 92

וְהַמַּיִם שֶׁבַּחֲבֵל הִתֵּר עַל צֶרֶכָה, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹנוֹ. נִתְּנָה 1
תַּחַת הַצִּנּוֹר, כָּל הַמַּיִם שֶׁעַל גִּבָּהּ וּבַחֲבֵל אֵינֶן תְּלוּשִׁין 2
בְּרָצוֹן; לְפִיכָךְ אֵין מְכַשִּׁירִין. 3
ו. מִי שִׁירְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים, אָפְלוּ הִזָּה אֲב הַשְּׂמָאָה - הַמַּיִם 4
שֶׁעָלִיו, אף על פי שִׁירְדוּ מִצַּד הָעֲלִיּוֹן לַתַּחְתּוֹן, טְהוּרִין; 5
וְהוּא, שִׁנְתַּק אוֹתָן מֵעָלָיו כָּכֵל כַּחוֹ. אֲבָל אִם הָיוּ שׁוֹתֵתִין 6
וְיוֹרְדִין [לאט לאט], בַּשָּׂעָה פְּרִישְׁתָּן מִטַּמְאָאִין. וּבְזֶמַּן שֶׁהֵן 7
טְהוּרִין, אֵינֶן מְכַשִּׁירִין, שֶׁהִרִי אֵינֶן תְּלוּשִׁין עָלָיו לְרָצוֹנוֹ; 8
וְאִם נָעַר [המים], הִרִי אֵלּוֹ לְרָצוֹן. עֶמֶד תַּחַת הַצִּנּוֹר לְהֶקֶר 9
[להתקרב] או לְדוּחַ [להתרחק], הִרִי זֶה לְרָצוֹן; וְאִם הִזָּה 10
טַמְא, הַמַּיִם שֶׁעָלִיו טַמְאִין. 11
ז. חֲבִית שֶׁהִתָּה מְלֹאָה פְּרוֹת, וְיָרַד הַדֶּלֶף [דליפת גשמים] 12
לְתוֹכָהּ - הִרִי זֶה יַעֲרָה [ישפוך] הַמַּיִם מֵעָלֶיהָ, וְאֵינֶן 13
מְכַשִּׁרִין, אף על פי שֶׁרָצוֹנוֹ שִׁמְתִּינוּ בְּתוֹכָהּ עַד שִׁיעֲרָה 14
הַמַּיִם מֵעָלֶיהָ. 15
ח. צֶרֶכָה שִׁירְדוּ הַדֶּלֶף לְתוֹכָהּ, הַמַּיִם הַנִּתְּזִין [החוצה] וְהַצָּפִין 16
מֵעָלֶיהָ [עולים על גדותיה] אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; נָטְלָה 17
לְשִׁפְכָּהּ, הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. הַנִּיחָה שִׁירְדוּ 18
הַדֶּלֶף לְתוֹכָהּ, הַנִּתְּזִין וְהַצָּפִין שֶׁבְּתוֹכָהּ אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן; 19
וְאִם נָטְלָה לְשִׁפְכָּהּ, הִרִי אֵלּוֹ מְכַשִּׁירִין, שֶׁכֵּין שְׁלֹא שִׁפְכָהּ 20
בַּמְקוֹמָה, הִרִי תִלְשָׁן בְּרָצוֹנוֹ. 21
ט. הַמְטָבִיל אֶת כָּלִיו, וְהַמְכַבֵּס אֶת כִּסּוּתוֹ בַּמַּעֲרָה [של מים] 22
- הַמַּיִם הָעוֹלִין בִּידּוֹ בְּרָצוֹן, וּבִרְגְלָיו אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 23
י. פְּרוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹף הַמַּיִם, וּפֶשֶׁט יָדִיו וְנִטְלָן - לֹא הִכְשָׁרוּ; 24
וְאִם חָשַׁב שִׁידוּחוֹ יָדָיו, הִכְשָׁרוּ בַּמַּיִם שֶׁבִּידּוֹ, שֶׁהַמַּיִם 25
שֶׁבִּידּוֹ וְשֶׁעַל הַפְּרוֹת, הִרִי הֵן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן. 26
יא. הַנּוֹתֵן פְּרוֹת לְתוֹף הַמַּיִם בְּרָצוֹנוֹ - אִם הָיוּ מִיִּם 27
שֶׁבִּקְרָקְעוֹת, אֵינֶן מְכַשִּׁרִין כָּל זֶמַּן שֶׁהֵן בַּמַּיִם; הוֹצִיאָן, 28
הִכְשָׁרוּ בַּמַּיִם שֶׁעָלֵיהֶן או שֶׁעַל יָדָיו, שֶׁהִרִי נִתְּלָשׁוּ בְּרָצוֹן. 29
פִּיצֵד ? צָנוֹן או לִפְתָּ שֶׁהוּא בְּתוֹף הַמַּעֲרָה - נִדָּה מְדִיתָתוֹ שֵׁם, 30
וְהוּא טְהוֹר; הָעֲלִיתָהּ כָּל שֶׁהוּא מִן הַמַּיִם, נִטְמָא בַּמַּעֲרָה. 31
יב. קָפָה [שק] שֶׁהִיא מְלֹאָה תוֹרְמוֹסִין [מין קטניות], וְנִתְּנָה 32
לְתוֹף הַמַּיִם - מוֹשִׁיט יָדוֹ הַטַּמְא, וְנוֹטֵל תוֹרְמוֹסִין מִתּוֹכָהּ 33
וְהֵן טְהוּרִין, מִכֵּין שְׁלֹא הִכְשָׁרוּ, שֶׁהִרִי מִתּוֹכָהּ נָטַל, וְאֵין 34
רָצוֹנוֹ בַּמַּיִם שֶׁעָלֵיהֶן. הָעֲלָה מִן הַמַּיִם - [התורמוסין] 35
הַנּוֹגְעִין בַּקָּפָה טַמְאִין, שֶׁהִרִי הִכְשָׁרוּ בַּמַּיִם שֶׁבַּקָּפָה שֶׁנִּתְּלָשׁוּ 36
בְּרָצוֹנוֹ; וְשֶׁאֵר כָּל הַתוֹרְמוֹסִין שֶׁבְּתוֹף הַקָּפָה, טְהוּרִין. 37

יום שלישי ל' תשרי ה'תשע"ג

פרק יג

א. הַמְּמַלָּא בְּקִילוֹן [תעלת מים] - מִיִּם הַנִּשְׁאָרִין בְּקִילוֹן, 40
הִרִי הֵן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן עַד שִׁלְשָׁה יָמִים; אֲבָל אַחֵר שִׁלְשָׁה 41
יָמִים, אֵינֶן תְּלוּשִׁין בְּרָצוֹן, אֲלָא אִם נִשְׁאָר שֵׁם מִשְׁקָה, אֵינוֹ 42
מְכַשִּׁיר. 43
ב. עֲצִים שֶׁנִּפְּלוּ עָלֵיהֶן מִשְׁקִין בְּרָצוֹן, וְיָרְדוּ עָלֵיהֶן גְּשָׁמִים 44
שְׁלֹא לְרָצוֹן - אִם רַבּוּ [מי הגשם על המשקין], הִרִי פֶּלֶן שְׁלֹא 45

הכֹּשֶׁר; וְאִין אוֹמְרִין, 'הוֹאִיל וְהִפֵּל יוֹדְעִין שֶׁהִטֵּל יוֹרֵד, הָרִי
זֶה בְּרִצּוֹנוֹ' - שֶׁהָרִי לֹא הֵעֵלַם אֶלָּא כְּדִי שִׁמְתִּינוּ.
ד. הַמּוֹלִיךְ חֲטִיּוֹ לטָחֵן, וְיֵרְדוּ עָלֵיהֶן גִּשְׁמִים - אִם שָׁמַח,
הַכֹּשֶׁר. הֵיוּ זֵיתָיו נִתְּנִין בַּגָּ, וְיֵרְדוּ עָלֵיהֶן גִּשְׁמִים - אִם
שָׁמַח, הַכֹּשֶׁר. הַחֲמֻרִים שֶׁהֵיוּ עוֹבְרִים בַּנֶּהֱרָ, וְנִפְלוּ שְׁקִיהֶם
בְּמֵים וְהֵעֵלוּם - אִם שָׁמַחוּ, הַכֹּשֶׁר הַפְּרוֹת; וְהַמֵּים שֶׁעַל
הַשִּׁקֵּין - הָרִי הֵם תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, שֶׁהָרִי שָׁמַחוּ.
ה. שֶׁק שֶׁהוּא מָלֵא זֵרְעוֹנִים, וְנִתְּנוּ עַל גִּב הַנֶּהֱרָ אוֹ עַל פִּי
הַבּוֹר אוֹ עַל מַעְלַת [מִדְרַגַּת] הַמַּעְרָה, וְשָׂאָבּוּ [סִפּוּג מִהַלְחוֹת]
- הַכֹּשֶׁר.
ו. חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה פְּרוֹת שֶׁנִּתְּנָה בְּתוֹךְ הַמִּשְׁקִין, אוֹ
מְלֵאָה מִשְׁקִין שֶׁנִּתְּנָה בְּתוֹךְ הַפְּרוֹת, וְשָׂאָבּוּ [הַפִּירוֹת] -
הַכֹּשֶׁר. בָּאֵלוּ מִשְׁקִין אֲמָרוּ? בְּמֵים, בִּיָּין וּבְחֻמֶּץ; אֲבָל שָׂאָר
מִשְׁקִין, אֵינָן נִשְׂאָבִין [- חוֹדְרִים] מִן הַחֶרֶשׁ כְּדִי שִׁיכְשִׁירוּ
הַפְּרוֹת שֶׁבְּצִדָּן.
ז. הַרֹדֶה [מוֹצִיא מִהַתְּנוּרָה] פֶּת חֲמָה, וְנִתְּנָה עַל פִּי הַחֲבִית
שֶׁל זֵיץ - אִם הֵיחָה פֶּת חֲטִיין, לֹא הַכֹּשֶׁרָה; וְאִם הֵיחָה פֶּת
שְׁעוּרִים - הַכֹּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׂוֹאֲבוֹת. וְכֵן אִם הָיָה
הֵיזֵן טָמֵא, וְהֵיחָה פֶּת חֲטִים - טְהוֹרָה; וְאִם הֵיחָה שְׁעוּרִים
- נְטִמָּאת, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂאָבָה מִשְׁקִין טָמֵאין.
ח. הַמִּרְבֵּץ [שׁוֹטֵף] בֵּיתוֹ, וְנָתַן בּוֹ חֲטִים וְטָנְנוּ [נִרְטְבוּ] - אִם
מִחֲמַת הַמֵּים, הַכֹּשֶׁר; וְאִם טָנְנוּ מִחֲמַת הַסֵּלַע [מִלְחֻלּוֹת]
הַרִיצָפָה עֲצוּמָה], לֹא הַכֹּשֶׁר. הַמִּכְבֵּס אֶת כְּסוּתוֹ בְּעֶרְכָּה,
וְנָתַן בָּהּ חֲטִים וְטָנְנוּ - אִם מִחֲמַת הַמֵּים, הָרִי הַכֹּשֶׁר; וְאִם
מִחֲמַת הָעֶרְכָּה, לֹא הַכֹּשֶׁר.
ט. הַטּוֹמֵן פְּרוֹתָיו בְּחוֹל כְּדִי שִׁירְטְבוּ, הַכֹּשֶׁר. הַטּוֹמֵן בְּטִיט
הַנָּגוּב - אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקָה טּוֹפֵחַ [לְחֻלּוֹת], הַכֹּשֶׁר; וְאִם
לֹא, לֹא הַכֹּשֶׁר.
י. הַמִּרְבֵּץ אֶת גִּרְנוֹ, אִינוּ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא הַכֹּשֶׁר חֲטִי אִם טָנְנוּ
בּוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שָׁמַח.
יא. הַמִּלְקֵט עֹשִׂים כְּשֶׁהִטֵּל יוֹרֵד עָלֵיהֶם לְחַפּוֹת בֶּהֶן
הַחֲטִיין, לֹא הַכֹּשֶׁר; וְאִם נִתְּכָן לְכֹף, הַכֹּשֶׁר הַחֲטִים.
יב. הַמִּרְבֵּץ אֶת בֵּיתוֹ בְּמֵים טָמֵאִים, וְנָתַן בּוֹ שְׁבִלִים וְטָנְנוּ
- אִם יֵשׁ עָלֵיהֶן מִשְׁקָה טּוֹפֵחַ, הָרִי אֵלּוּ טָמֵאִין; וְאִם לֹא,
טְהוּרִין.
יג. הַנוֹעֵר אֲגָדָה שֶׁל יָרֵק שֶׁהֵיוּ עָלֵיהֶן מִשְׁקִין, וְיֵרְדוּ מִצַּד
הָעֵלְיוֹן לְצַד הַתַּחְתּוֹן - לֹא הַכֹּשֶׁר.
יד. הַמַּעְלָה שֶׁקִּין מְלֵאִין פְּרוֹת מִן הַנֶּהֱרָ, וְנִתְּנָן זֶה עַל גִּב
זֶה - הַכֹּשֶׁר הַתַּחְתּוֹן בְּמֵים שִׁירְדוּ לוֹ מִן הָעֵלְיוֹן, שֶׁהָרִי
בְּרִצּוֹנוֹ הֵנִיחַ זֶה עַל גִּבִּי זֶה.
טו. הַנוֹפֵחַ בְּעֵדִשִׁים לְכַדֵּק אִם יָפוֹת הֵן, וְהִזְיֵעוּ - הַכֹּשֶׁר
בְּהֶבֶל פִּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּלוֹדוֹת הַמֵּים; וְכֵן הָאוֹכֵל
שֶׁמִּשְׁמִין בְּאַצְבָּעוֹ, הַכֹּשֶׁר בְּמִשְׁקָה פִּי שֶׁעַל אֶצְבָּעוֹ.
טז. נִשֹּׁף בֶּאֱכָל, וְנִפְלָה הָאֶכָל - הָרִי הַמִּשְׁקָה שֶׁעַל הָאֶכָל
שֶׁלֹּא לְרִצּוֹן. הָיָה אוֹכֵל זֵיתִים פְּצוּעִים [- מְבוֹקְעִים], וְהִמְרִים
רְטֻבוֹת, וְכָל שֶׁהוּא רוֹצֵה לִמְצֹ [לְמִצּוֹן] אֶת גִּלְעִינָתוֹ, וְנִפְלָה
מִפִּי - הָרִי הַמִּשְׁקָה שֶׁעָלָיו בְּרִצּוֹן; הָיָה אוֹכֵל זֵיתִים נְגוּבִין,

יב. הַמּוֹלִיךְ אֶת הַסְּפִינָה לַיָּם הַגָּדוֹל לְצִרְפָּה [לְחֻזְקָה], הוֹצִיא
מִסְּמֵר לְגִשְׁמִים לְצִרְפוֹ, הַמְּנִיחַ אֶת הָאוֹד בְּגִשְׁמִים לְעִשְׂתוֹ
פָּחֶם [שֶׁתְּכַבֶּה גַחְלֹתוֹ] - הָרִי הַמֵּים שֶׁעָלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן;
אֲבָל הַמוֹצִיא אֶת הַמִּסְּמֵר וְאֶת הָאוֹד לְגִשְׁמִים לְכַבּוֹתוֹ [שֶׁלֹּא
יִזְקַק], אֵין הַמֵּים שֶׁעָלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
יג. שֶׁלֵּשֶׁל אֶת הַמִּשְׁלֵּת [שֶׁרְשֵׁרֶת] לְבוֹר לְהַעֲלוֹת בָּהּ כְּלִי אוֹ
קִיתוֹן, שֶׁלֵּשֶׁל אֶת הַכֶּלֶכֶלָה [סֵל] לְבוֹר כְּדִי שֶׁתִּשָּׁבַע עָלֶיהָ
הַתְּרַנְגָּלֶת - אֵין הַמֵּים שֶׁעָלֵיהֶן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
יד. הַמִּמְחֵק [מִנְגַּב] אֶת הַכְּרִשָּׁה [מִיּוֹ כְּרוֹב] לְהַסִּיר הַמֵּים
שֶׁעָלֶיהָ, וְהַסּוֹחֵט אֶת שְׁעָרוֹ בְּכִסּוֹתוֹ - הַמֵּים הַיּוֹצֵאִין תְּלוּשִׁין
בְּרִצּוֹן; וְהַנִּשְׂאָרִין בֶּהֶן אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁרִצּוֹנוֹ
שִׁנְּיָאוּ מִכֶּלֶן. וְכִרְשָׁה עֲצָמָה הַכְּשָׁרָה, שֶׁבִּשְׁעַת פְּרִישָׁתָן
[תְּלִישָׁתוֹן] מִכְּשִׁירִין; וְאִם נִתַּק מֵים מִעָלֶיהָ בְּכָל כַּחוֹ, לֹא
הַכֹּשֶׁרָה.
טו. הַמִּרְעִיד אֶת הָאֵילָן לְהַשִּׁיר מִמֶּנּוּ אֶכְלִין אוֹ לְהַשִּׁיר
טָמֵאָה, הַמֵּים הַנִּתְּנִין מִמֶּנּוּ אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן. הַרְעִידוּ
לְהַשִּׁיר מִמֶּנּוּ מִשְׁקִין - הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ, הָרִי הֵן תְּלוּשִׁין;
וְהַנִּשְׂאָרִין בּוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁרָפוּ מִמֶּקוֹם לְמִקוֹם - אֵינָן
תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּכַנֵּן שִׁנְּיָאוּ מִכֶּלֶן. וְכֵן אִם
נִתְּנוּ [מִהַרְעִידָה] עַל הַמִּחְבְּרִין, אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
טז. הַמִּרְעִיד אֶת הָאֵילָן וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ שׁוֹכָה וְנִפְלָה עַל
חֲבֵרָתָהּ, וְהַחֲמִיתָהּ זֵרְעִים וְיִרְקוֹת מִחֲבֵרָתוֹ לְקִרְקַע, וְנִפְלוּ
הַמֵּים עַל הַפְּרוֹת הַמִּחְבְּרִין לְקִרְקַע שֶׁתַּחְמִיתָהּ - אוֹתָן הַמֵּים
שֶׁבְּתַרְעִים וְשֶׁבְּתַרְקוֹת אֵינָן תְּלוּשִׁין בְּרִצּוֹן.
יז. שְׂמֻרִים [שְׁמֻרֵי יִי] שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּתַן עָלֶיהֶן מֵים, כִּבֵּר
בְּאֶרְנוֹ בְּתִירוֹמוֹת שֶׁהָרָאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי [- הַמִּישְׁרָה הָרָאשׁוֹנָה
וְהַשֵּׁנִיָּה הַיּוֹצֵאת מֵהֶם] אֶסּוּר לְזָרִים; וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּדֵק הַבֵּית,
אֵף הַשְּׁלִישִׁי אֶסּוּר; וְשֶׁל קֹדֶשׁ מִזְבֵּחַ, לְעוֹלָם אֶסּוּר; וְשֶׁל
מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַדָּאִי, רָאשׁוֹן בְּלֶבֶד אֶסּוּר. כִּשְׁם שֶׁאֲמָרוּ לְעִנְיָן
אֶסּוּרִין, כִּף אֲמָרוּ לְעִנְיָן הַכֹּשֶׁר - כִּגוֹן שֶׁנִּתְּמָדוּ מֵאֲלִיָּהֶן,
וְהֵיחָה בְּהִמָּה שׁוֹתָה רָאשׁוֹן רָאשׁוֹן; שֶׁאִם הָיָה אֲדָם הוּא
שֶׁמִּסִּיר הַמֵּים הָרָאשׁוֹנִים - אֵף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲלִיָּהֶן נִפְלוּ - כִּינָן
שֶׁהַחֲשִׁיבִין וְהַקִּפִּיד עָלֵיהֶן, מִכְּשִׁירִין.

פֶּרֶק יד

א. פְּרוֹת שִׁירֵד הִדְלָף לְתוֹכָן, וְעָרְבָן כְּדִי שִׁתְּנַגְּבוּ [- יִתִּיבְשׁוּ]
- לֹא הַכֹּשֶׁר.
ב. הַמַּעְלָה פְּרוֹתָיו לִגַּג מִפְּנֵי הַפְּנִימָה [- שִׁינְיָאוּ הַתּוֹלְעִים],
וְיֵרְד הִטֵּל עָלֵיהֶן - לֹא הַכֹּשֶׁר; וְאִם נִתְּכָן שִׁירֵד הִטֵּל
עָלֵיהֶן, הַכֹּשֶׁר. לְפִיכָף, אִם הָעֵלּוֹם [לִגַּג] חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן
- אֵף עַל פִּי שֶׁחֲשָׁבוּ שִׁירֵד עָלֵיהֶן הִטֵּל, לֹא הַכֹּשֶׁר; שִׁישׁ
לֵהֶם מַעֲשָׂה, דִּין תּוֹרָה; וְאֵין לֵהֶם מִחֲשָׁבָה, וְאִפְלוּ מִדְּבָרִי
סוֹפְרִים. הַפְּכוּ בֶּהֶן הַקְּטָנִים עַל הַגָּ, הָרִי אֵלּוּ מִכְּשִׁירִין;
שֶׁאִם הֵיחָה מִחֲשָׁבָתוֹ שֶׁל קָטָן נִכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשִׂיו, הָרִי
מִחֲשָׁבָתוֹ מוֹעֵלֶת מִדְּבָרֵיהֶם.
ג. הַמַּעְלָה אֶת הָאֲגָדוֹת וְאֶת הַקְּצִיעוֹת [תִּאֲנִים] וְאֶת הַשּׁוּם
לִגַּג בְּשִׁבְלִי שִׁמְתִּינוּ [שִׁישְׁהוּ שֵׁם], וְיֵרְד עָלֵיהֶן הִטֵּל - לֹא

1 ותמרים ויבשות, וכל שאינו רוצה למצן את גרעיןתו, ונפל
2 מפיו - המשקה שעליו שלא ברצון.
3 יז. עלשין [מין עשב מאכל בהמה] שלקטן לבהמה, והדיחן,
4 ואחר כך חשב עליהן לאדם - כפר בארנו שהן צריכין
5 הקשר שני; ואם היה עליהן משקה טופח כשחשב עליהן
6 לאדם, הרי אלו מכשרין.

פרק טו

7 א. מים שבפלים - מתטמא, בין לרצון בין שלא לרצון,
8 ומטמא אכלים וכלים, בין שנפל עליהן ברצון בין שלא
9 ברצון. אבל מים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות
10 ומי גביין [גומות] שאין בהן ארבעים סאה - אין מתטמאין
11 אלא ברצון, ואין מטמאין אלא ברצון. ביצד? מים
12 שבקרקע שאין בהן ארבעים סאה, בין שהיו שאובין בין
13 שאינן שאובין, שנפל לתוכן המת, או שהלך בהן הטמא -
14 הרי אלו טהורין. אבל אם שתה מהם אדם טמא, או שמלא
15 מהן בכלי טמא, או שנפלו לתוכן משקין טמאין ברצון -
16 הרי אלו טמאין, ואף על פי שהן בקרקע. שתה מהן הטהור
17 אחר שנטמאו בקרקע, או שמלא מהן בכלי טהור - נטמא
18 השותה, ונטמא הכלי; שהרי ברצון שתה או מלא. נפל
19 לתוכן כפר של תרומה - הרי הוא טהור כשהיה, שאין
20 מטמאין אלא לרצון; לפיכך, אם הדיח ידו, והוציא הכפר
21 - נטמא הכפר במים שבגידיו, שהרי הן ברצון.

22 ב. מי גביים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי בורות
23 שיחין ומערות, ומי תמצית [מי גשמים הזוחלים מההרים
24 לעמקים] שפסקו [זחילתם], ומקוות שאין בהן ארבעים
25 סאה, שננטמאו, וירדו עליהן גשמים ורבו מי גשמים עליהן
26 - אף על פי שלא שטפו [עלו על גדותיהן], הרי הן טהורין.
27 לפיכך, המים שבקרקעות, כגון מי גביים וכיוצא בהן -
28 בשעת הגשמים, הכל בחזקת טהרה.

29 ג. פסקו הגשמים - הקרובים לעיר או לדרך, טמאין; שהם
30 בחזקת ששתה מהם טמא, ושמלאו מהם בכלים טמאין.
31 והרחוקים טהורים, עד שיהלכו רב האדם; הלוכו - הכל
32 בחזקת טמאה, שההלכין בשירות שותין וממלאין מהן.
33 במה דברים אמורים? בגבא [גומא] שאפשר לשתות ממנו;
34 אבל בגבא שאי אפשר לשתות ממנו אלא בדחק גדול -
35 הרי זה בחזקת טהרה, עד שימצא מקום פרסות רגלי האדם
36 או פרסות רגלי בהמה גסה נפרת בו. מצא פרסות רגלי
37 בהמה דקה - הרי זה טהור, שאפשר שירדה [ללא בעליה]
38 ושתה.

39 ד. חזקת טיט וגומיות [גומות] שבפתחי חניות ברשות
40 הרבים בשעת הגשמים, שהן טהורין; פסקו הגשמים, הרי
41 הם [טמאים] כמי שפיכות [מי שופכין]. ושבשוקין, הולכין
42 בהן אחר הרב. גבא שנפל לתוכו זין או חלב או דבש,
43 הולכין אחר הרב. נפל לתוכו שמן - אף על פי שהקפיאוהו
44 [ציננו והוציאו כולו], הרי זה מטמא ומטמא שלא לרצון;
45 לפי שאי אפשר לו לצאת ידי צחצוח [נייפות] שמן.

47 ה. ושאר המשקין, חוץ מן המים - הרי הם בקרקע כמות
48 שהן בפלים; דין אחד הוא.
49 ו. מי תמצית שלא פסקו [ממשיכה ירידתם מההרים] - אף
50 על פי שאין בהן ארבעים סאה, הואיל והן בקרקע, והרי
51 המים נמשכין ובאין להן - אינן מקבלין טמאה; אף על פי
52 ששתה מהן הטמא, ומלא מהן בכלי טמא, או נתן לתוכם
53 מים טמאים - הרי הם טהורין לכל דבר.

54 ז. מי שהיה אוכל תרומה בגידים טמאות, כגון דבילה
55 [תאינה] שלא הכשרה, והכניס ידו לתוף פיו לטל צרור [אבן
56 שנכנסה לתאינה] - אם הפך [בידו לדבילה], נטמאת הדבילה
57 ברירו; שהרי נטמא [היד] בידו, מפני שעקרו. ואם לא
58 הפך, טהורה; שהמשקה שבפיו קדם שיהפכנו או ימצץ
59 אותו להוציאו, דומה למים שלא נתלשו, אלא עדין הן
60 בקרקע, שאין מטמאין ולא מטמאין אלא ברצון, כמו
61 שבארנו; וזה אין רצונו אלא לטל הצרור. היה פונדיון
62 [מטבע] לתוף פיו, ופשט ידו לנטלו, והדבילה לתוף פיו -
63 אם הניחו לצמאו [לרוות צמאנו], הרי זה הרק כעקור,
64 ונטמאת הדבילה מחמת משקה פיו, שננטמא מחמת ידו.
65 ח. האשה שהיתה אוכלת אכלין של תרומה שאינן
66 מכשרין, והיתה גורפת התנור הטמא, והכה הקוץ ויצא
67 ממנה דם, ומצצה אצבעה מפני הדם, או שנכוות, ונתנה
68 אצבעה לתוף פיה - נטמאת התרומה שבפיה, שהרי רצונה
69 להוציא המשקה [הרוק] מפיה ולעקרו במקצת אצבעה.

יום רביעי א' מרחשון ה'תשע"ג

פרק טז

70 א. כל האגדות [של ירוקות] שבשוקים, וכל הקמחים וכל
71 הסלתות שבשוקים - בחזקת מכשרין [לקבל טמאה];
72 האגדות, מפני שדרךן [של מוכרים] לזלף המים עליהן
73 תמיד; והקמח והסלת, לותתין [רוחצין במים] אותו ואחר
74 כך טוחנין אותו. וכן חטים שחולקין אותו ברחים אחת
75 לשתיים ושלש [גרעין א' שוברים לב' או ג' חתיכות] כדי
76 לעשות מהן מצשה קדשה [תבשיל], כגון הריפות [גרסיס]
77 וכיוצא בהן - הרי הן בחזקת מכשרין בכל מקום, בין של
78 שוקים בין של בתים; מפני שלותתין אותן כדי להסיר
79 קלפתן.

80 ב. כל אלו שהן בחזקת מכשרין - הרי הן בחזקת טמאה,
81 מפני שהכל ממשמשין בהן והן מכשרין. ועל פלן נאמן עם
82 הארץ לומר: 'לא הכשרו'; ואין צריך לומר שאר אכלין
83 שאין להן חזקה, שעם הארץ נאמן עליהן לומר 'לא
84 הכשרו'.

85 ג. כל הדגים בחזקת מכשרין, ואין עם הארץ נאמן עליהן
86 לומר 'לא הכשרו'; לפיכך, הדגים לעולם בחזקת טמאה.
87 הדגים - בין שצדן בתרם, בין שצדן בכפיה, בין שצדן
88 במצודה [מיני רשתות] - אם לא נער את המצודה עליהם,
89 לא הכשרו; ואם נער, הכשרו. ואין עם הארץ נאמן לומר

1 'לא נצרת את המצודה עליהן', והרי הם בחזקת טמאה עד
2 שיתפנו לצידן בטהרה.
3 ד. כל הצייר [של דגים] בחזקת מכשיר. ציר טהור שנפל
4 לתוכו מים כל שהן - הרי הכל משקה, ומכשיר ומטמא
5 טמאת משקין; לפיכך חזקתו טמא. נפל לתוכו יין ודבש
6 וחלב, הולכין אחר הרב. וכן מי פרות שנתערבו בשאר
7 המשקין, הולכין אחר הרב; נתערבו במים כל שהן - הרי
8 הכל משקה, ומטמא טמאת משקין ומכשיר. וציר חגבים
9 טמאים - אינו מכשיר, אכל מטמא טמאת משקין.
10 ה. הלוקח ציר מעם הארץ - משיקו במים, וטהור; שאם
11 היה רב הצייר מים, הרי המים מטהרין במקנה; ואם היה
12 רבו מליחה של דגים, אינה מקבלת טמאה, והמים שבה
13 בטלו במעוטן. במה דברים אמורים? לטבל בהם פת; אכל
14 לקדרה [- תבשיל], מצא מין את מינו [- מים את המים] ונעור
15 [- נתעורר], ונמצאו רב המים טמאים, שהמעוט שהיה בציר
16 לא טהר במקנה.
17 ו. הפרות בכל מקום בחזקת טהרה, אפילו היה המוכר גוי,
18 עד שיגיע שהכשירו, או שהיו מדברים שחזקתן מכשירין.
19 ז. האוג [מין צמח], בכל מקום בחזקת טמאה. וכן כל
20 הקשואין והדלועין התלויות בגמי על פתחי חניות
21 [כדוגמאות], בחזקת מכשירין וטמאין.
22 ח. כל הכתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטמאות
23 והטהרות - אינו אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות
24 ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר את הטמאין מלהכנס
25 למקדש או לאכל קדש או תרומה ומעשר בטמאה. אכל
26 החלין - אין בהן אסור כלל, אלא מתר לאכל חלין טמאין
27 ולשתות משקין טמאין. הרי נאמר: "והבשר אשר יגע בכל
28 טמא, לא יאכל" - מכלל שהחלין מתרין, שאינו מדבר אלא
29 בבשר קדשים. אם כן, מפני מה נאמר: הראשון שבהחלין -
30 טמא והשני - פסול? לא שהיה אסור באכילה, אלא למנות
31 ממנו לתרומה ולקדש, שאם נגע שני של חלין בתרומה
32 פסלה ועשה אותה שלישי. וכן אם נגע באכלין של קדש
33 - טמאן, ועשה אותן שלישי כמו שבארנו. וכן האוכל אכל
34 שני של חלין - אם נגע בתרומה, פסלה.
35 ט. כשם שמתר לאכל חלין טמאין ולשתותן, כך מתר
36 לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל; ויש לו [- מותר] לטמא
37 את החלין המתקנין [- שהופרשו], לכתחלה. וכן מתר לאדם
38 לגע בכל הטמאות ולהטמא בהן. הרי הזהיר הכתוב את
39 בני אהרן ואת הנזיר מלהטמא במת; מכלל - שכל העם
40 מתרין, ושאר כהנים ונזירים מתרין להטמא בשאר טמאות,
41 חוץ מטמאת מת.
42 י. כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני שהם
43 נכונים להכנס למקדש ולאכל קדשים. וזה שנאמר בתורה:
44 "ובגבולתם לא תגעו", ברגל בלבד; ואם נטמא, אינו לוקה.
45 אכל בשאר ימות השנה, אינו מזהר.
46 יא. "הטמא והטהור יחדו" - מפי השמועה למדו, שהטמא

47 והטהור אוכלין בקערה אחת. אכל לא יאכל הבעל עם
48 אשתו בקערה אחת כשהיא נדה, ולא ישתה עמה, ולא
49 תמזג לו את הכוס, כמו שבארנו. ולא יאכל הזב עם הנדה,
50 מפני הרגל עברה, שמא יבוא לבעל.
51 יב. אף על פי שמתר לאכל אכלין טמאין ולשתות משקין
52 טמאין - חסידים הראשונים היו אוכלין חליהן בטהרה,
53 ונזהרים מן הטמאות כלן כל ימיהם; והם הנקראים
54 'פרושים'. ודבר זה קדשה יתרה היא, ודרך חסידות שיהיה
55 אדם נבדל ופורש משאר העם, ולא יגע בהם ולא יאכל
56 וישתה עמם; שהפרישה מביאה לידי טהרת הגוף
57 ממעשים רעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדשת הנפש מן
58 הדעות הרעות, וקדשת הנפש גורמת להדמות בשכינה,
59 שנאמר: "והתקדשתם והייתם קדשים, כי קדוש אני".
60 בריף רחמנא דסייען

הלכות כלים

61 ענין אלו ההלכות - לידע כלים שמקבלין טמאה מפל אלו
62 הטמאות, וכלים שאין מטמאין, וכיצד הכלים מטמאין
63 ומטמאין. ובאר ענין זה - בפרקים אלו.

פרק א

64 א. שבועה מיני כלים הן שמקבלין טמאה מן התורה, ואלו
65 הן: הבגדים, והשקין, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי מתכות,
66 וכלי עץ, וכלי חרש. הרי הוא אומר: "מכל כלי עץ או בגד
67 או עור או שק", ובכלי מתכות נאמר: "אף את הנזב ואת
68 הכסף", ובכלי חרש נאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם
69 אל תוכו".
70 ב. מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שזה שנאמר בתורה:
71 "וכל מעשה עזים", לרבות כלים העשויין מן הקרנים ומן
72 הטלפים ומן העצמות של עזים; והוא הדין לשאר מיני
73 בהמה וחיה. אכל כלים העשויין מעצמות העוף, אינן
74 מקבלין טמאה; חוץ מכלים העשויין מכנף העזניה בלבד,
75 וביצת הנעמית [בת יענה] המצפה - הואיל והן דומין
76 לעצם, מקבלין טמאה ככלי עצם; וקרוב [- נראה] בעיני,
77 שטמאתן מדברי סופרים.
78 ג. כלים העשויין מעצמות חיה שבים ומעורה, וכל שבים
79 - טהור, ואין מקבל טמאה מן הטמאות, ולא טמאת מדגם
80 [חזב]; אף האורג בגד מצמר הגדל בים, אינו מקבל טמאה,
81 שנאמר: "או בגד או עור" - מפי השמועה למדו, מה בגד
82 מן הגדל מן הארץ, אף עור מן הגדל בארץ. חבר מן הגדל
83 בים עם הגדל בארץ, אפלו חוט או משיחה - אם חברו
84 חבר שמשים את שניהם באלו הן אחד לטמאה, שאם
85 נטמא זה יטמא זה - הרי הכל מקבל טמאה.
86 ד. יראה לי, שהכלים העשויין מעור העוף - אינן מקבלין
87 טמאה כמו עצמותיו. ואם תאמר, הלא הוא בשר לכתב
88 עליו תפלין, כעור בהמה וחיה - הנה עור הדג אינו מקבל

יב. השק - הוא חוטי שער הגדולין [שזורים] כשלשלת, או
הארוגין [שתי וערב] כבגדים. אחד העשוי מן העזים, או
מצמר גמלים, או מזנב הסוס והפרה וכיוצא בהן, ואחד
האריג מהן כמו המרצופין [שקים גדולים], או הגדול כמו
חבק [חגור] של חמור וכיוצא בו. אבל התכלים והמשיות
השזורים, בין מן השער בין מצמר ופשתים - אינן מקבלין
טמאה בפני עצמן.

יג. כל הכלים העשויין מן הגמא ומן הערבה ומן הקנים
ומן פפות תמרים ומן העלין והשריגין ומקלפי אילנות ומן
החלף, כגון הקפפות והטרסקלין והמחצלאות והמפצות -
הכל בכלל כלי עץ, שהכל גדל מן הארץ כעץ. אחד כלי
חרש, ואחד כלי נתר לכל דבר - כלי העשוי מעפר מן
העפרים, ואחר כך שורפין אותו בפכשן - הרי זה כלי חרש.
והתנור והפירים והכפח וכיוצא בהן משאר הבנינות,
שאופין בהן או שמבשלין עליהן - הכל מקבלין טמאה דין
תורה, וטמאתן וטמאת כלי חרש שוה.

פרק ב

א. העושה כלי קבול מכל מקום - הרי זה מקבל טמאה
בכל שהוא, מן התורה; ואין לכלי קבול שעור; והוא
שיעשה דבר של קימה, שאפשר שיעמד - [יחזיק מעמד].
כיצד? העושה כים מן העור המצה [- היינו] שלא נתעבד
כלל, או מן הנר, אף על פי שהנר אינו מקבל טמאה, או
מקלפת הרמון והאגוז והאלון, אפלו חקקום התינוקות למד
בהן את העפר, או שהתקינם לכף מאזנים - הרי אלו
מקבלין טמאה; שתינוק חרש שוטה וקטן - יש להן מעשה,
אף על פי שאין להן מתשבה. אבל העושה כלים מן הלפת
והאתרוג והדלעת והבשים שחקקום למד בהן, וכל פיוצא
בהן - הרי הן טהורין, לפי שאי אפשר שיעמדו אלא זמן
מועט.

ב. קנה מאזנים והמתקן [- כלי שמוחקים בו המידות] שיש
בהן בית קבול מתכת, והאסל [- מוט נשיאה] שיש בו בית
קבול מעות, וקנה של עני שיש בו בית קבול מים, ומקל
שיש בו בית קבול מזונה או מקום מרגלית, ומשחזת של
עץ שיש בה בית קבול שמן, ולוח פנקס [רשימות] שיש בו
בית קבול שענה - כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי שפשוטי
כלי עץ הן - הואיל ויש בהן בית קבול כל שהוא, מקבלין
טמאה דין תורה. ואין טמא מן התורה אלא בית הקבול
לבדו שיש בהן, והמשמש את בית הקבול משאר הכלי
שבית הקבול צריך לו. אבל היתר על הצרף משאר הכלי
הפשוט, טהור מן התורה; וטמא מדבריהם [מדברנו], כמו
שבארנו.

ג. בית קבול העשוי למלאהו, אינו בית קבול. כיצד?
בקצת של עץ שחוקקין בה בית קבול, ותוקעין בו הסדן
של ברזל - אם של נפחים היא, אינה מקבלת טמאה; שאף
על פי שיש בה בית קבול, לא נעשה אלא למלאהו. וכן
כל פיוצא בזה. ואם היתה של צורפין, הרי זו מקבלת

טמאה, ולולי זה היתה פוסקת היה כשר לתפלין. הנה
למדנו, שדבר שאינו מקבל טמאה כשר לתפלין אם אין לו
זהה.

ה. כלי זכוכית אינן מקבלין טמאה מדברי תורה, וחכמים
גזרו עליהן שיהיו מקבלין טמאה. הואיל ותחלת ברייתן מן
החול ככלי חרש, הרי הן ככלי חרש; מפני שתוכן נראה
בבן, לא גזרו עליהן שיטמאו מאורן, אלא עד שתגע
הטמאה בהן בין מתוכן בין מבין, ככלי מתכות. ולא גזרו
טמאה על פשוטיהן [- זכוכית ללא בית קיבול], אלא על
מקבליהן. ואין להן טהרה במקוה. ואין שורפין עליהן
תרומה וקדשים - שלא גזרו עליהן אלא לתלות [לא לאכול
ולא לשרוף].

ו. כלי גללים וכלי אדמה וכלי אבנים - טהורין לעולם,
ואין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס [חזב],
לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, בין פשוטיהן בין
מקבליהן.

ז. פיל שבלע הוצין [נציים דקים], והקיאן דרך בית הרעי -
העושה מהן כלים, הרי הן ספק אם הן ככלי גללים או
ככלי עץ כשהיו; אבל קפיה [סל עץ] שנטמאת, ובלע
אותה פיל, והקיא דרך בית הרעי - הרי היא בטמאתה.
ח. פשוטי כלי חרש, כגון מנורה וכסא ושלחן של חרש
וכיוצא בהן - אין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת
מדרס, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, שנגמר: "אשר
פל מהם אל תוכו" - כל שיש לו תוף ככלי חרש, מקבל
טמאה; ושאינו לו תוף, טהור.

ט. כלי מתכות - אחד פשוטיהן כגון הספיגין והמספרים,
או מקבליהן כגון היורות [- סירים] והקומקמוסין [-
קומקומים] - הכל מקבלין טמאה, שנגמר: "כל דבר אשר
יבא באש", בין מקבל בין פשוט. אפלו תבה או מגדל
[ארון] וכיוצא בהן של מתכת שהן מקבלין ארבעים סאה
בלח או יתר - מקבלין טמאה, שנגמר: "כל דבר".

י. כלי עור וכלי עץ וכלי עצם - מקבליהן כגון הערבה
[קערה] והחמתי [נוד] וכיוצא בהן, מקבלין טמאה מדברי
תורה; אבל פשוטיהן כגון הלווחות והפסא והעור שאוכלין
עליו וכיוצא בהן, אין מקבלין טמאה אלא מדברי סופרים,
שנגמר: "מכל כלי עץ או בגד או עור או שק" - מפי
השמועה למדו, מה שק שיש לו בית קבול, אף כל שיש
לו בית קבול; וכלי עצם - ככלי עץ לכל דבר. במה דברים
אמורים שטמאת פשוטיהן מדברי סופרים? בשאר טמאות,
חוץ מטמאת מדרס; אבל במדרס הזב והברי, מטמאין מן
התורה - שנגמר: "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב
יטמא", כל העשוי למשכב או למרפב, כמו שבארנו. וכל
כלי זכוכית העשוי למשכב, מטמא מדרס מדבריהם.

יא. כל שהוא אריג - בין מצמר ופשתים, בין מן הקנבס
[צמח דומה לפשתן] או המשי או משאר דברים הגדלים
ביבשה - הוא הנקרא 'בגד' לענין טמאה. והלכדים [צמר
שנכבש] כבגדים לכל דבר.

46 רבינו; הן; ומפי השמועה למדו: מה שק שהוא מטלטל
 47 מלא וריקן, אף כלי עץ לא יטמא אלא אם היה מטלטל
 48 מלא וריקן - להוציא כלי עץ העשוי לנחת.
 49 ב. הכלים שחזקתן שהן עשויין לנחת, כגון שדה נקרו
 50 להסעת נשים] תבה ומגדל [ארוך וכנרת הקש וכנרת הקנים
 51 ובור [- מתקן שתיה ב-] ספינה גדולה וכיוצא באלו - אם
 52 היו מחזיקין ארבעים סאה, אין מקבלין טמאה. ואלו הן
 53 הכלים של עץ שהן עשויין להטלטל במלואן: דרדור [חבית
 54 גדולה] שמיניחין אותו על העגלה, וקסטות המלכים [ארוך
 55 נייד], וערבת העבדן [- מעבד עורות], ובור ספינה קטנה,
 56 והיא הספינה הקטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים
 57 הגדול, והארון. כל אחד מהמשות הכלים של עץ אלו, אף
 58 על פי שהן מקבלין יותר מארבעים סאה - הרי אלו מקבלין
 59 טמאה; שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל מלאין. ושאר
 60 כלי עץ - אם היו מקבלין ארבעים סאה, ויש להן שולים
 61 - חזקתן שאינן עשויין להטלטל במלואן, ולפיכך אין
 62 מקבלין טמאה. וכל כלי עץ אם נעשו מתחלתן
 63 סאה בלח - אין מקבלין טמאה, אלא אם נעשו מתחלתן
 64 להטלטל כשהן מלאין.
 65 ג. השדה והתבה והמגדל של זכוכית הבאים במדה [-
 66 מכילים מ' סאה], טהורין. ושאר כלי זכוכית - אף על פי
 67 שמקבלין ארבעים סאה, הרי הם מקבלין טמאה; וזה חמור
 68 בכלי זכוכית מפלי עץ.
 69 ד. כל כלי שיש בשבורו ["תכולתו" הגיאומטרית] אמה על
 70 אמה ברום שלש, הרי הוא מחזיק ארבעים סאה בלח;
 71 וכשמודדין את הכלי, מודדין אותו מבחוץ. אם היה בו
 72 אמה על אמה ברום שלש - אף על פי שאין תוכו אלא
 73 פחות מזה - הרי הוא טהור, שאין עבי הדפנות ממצט.
 74 אבל עבי הרגלים, ועבי הזר אם היה לו זר - אין נמדדין
 75 עמו.
 76 ה. היה בתוך הכלי תבה קטנה, כגון מוכני שבתוף השדה
 77 - בזמן שהיא נשמטת - אינה נמדדת עמה, ואינה חבור
 78 לה, ואינה מצלת עמה באהל המת. ואם אינה נשמטת -
 79 נמדדת עמה, והרי הן בכלי אחד.
 80 (ו.) היה לכלי כסוי קמור [כעין כיפה] - בזמן שהוא קבוע,
 81 נמדד עמו; אינו קבוע, אינו נמדד עמו. היו בו מגורות
 82 מבפנים, נמדדות עמו; ואם היו בו המגורות מבחוץ, אינן
 83 נמדדות עמו.
 84 ז. כלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה בדרך, אלא אם בן
 85 השוה על צדו, או אם סמכו בדרך אחר - הואיל ומקבל
 86 ארבעים סאה מכל מקום, טהור.
 87 ח. השדה והתבה והמגדל שנטלה אחת מרגליהן - אף על
 88 פי שלא נקבו, אלא הרי הן מקבלין - הרי אלו טהורין,
 89 ועדין [- שעדיין] שולים יש להן, וחזקתן שהן לנחת כשהיו.
 90
 91 א. שלש מדות [- חלוקות] בכלי עץ שאינן עשויין לקבלה:

פרק ד

1 טמאה; מפני שהן מגביהין [שולפים] את הכרזל בכל צד,
 2 ומקבצין את שפית [שאדית] הנהב והפסס המתקבצת שם
 3 תחת הסדן, והרי נעשה לקבלה. וכן כל כיוצא בו.
 4 ד. הפך החקוק תחת רגלי המטות והמגדלות [ארוכות]
 5 וכיוצא בהן - אף על פי שהוא מקבל - טהור ואין בו
 6 משום כלי קבול, לפי שאינו עשוי לקבלה אלא לסמך בו
 7 בלבד. שפופרת הקש - מקבלת טמאה בכל כלי עץ
 8 שמקבלין טמאה, אפלו אינה יכולה לקבל אלא טפה אחת.
 9 ושפופרת הקנה שחתכה לקבלה, אינה מקבלת טמאה עד
 10 שיוציא את כל הלכן שבתוכה; ואם לא נחתכה לקבלה,
 11 הרי היא מפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של פקועות [מין
 12 צמח] וכיוצא בהן - אינם כלים, אלא פאכלין הן חשיבין.
 13 ה. שפופרת שחתכה, ונתן בה את המזוזה, ואחר כך נתנה
 14 בכהל - אפלו נתנה שלא בדרך קבלתה [- בית הקיבול כלפי
 15 הקיר], מקבלת טמאה. קבצה בכהל [חיבור קבוע] - אם
 16 קבצה בדרך קבלתה, טמאה; שלא בדרך קבלתה, טהורה.
 17 נתן את השפופרת בכהל, ואחר כך נתן בה את המזוזה -
 18 אם היתה בדרך קבלתה, הרי זו מקבלת טמאה; ושלא
 19 בדרך קבלתה, טהורה. קבצה בכהל - אפלו בדרך קבלתה,
 20 טהורה.
 21 ו. כלי שאורגין אותו מן הנסרים או מן השעם [גמי]. חבל
 22 מקנה מיוחד, כדי שיניחו עליו את הבגדים ואת המגמר [-
 23 כלי הקטרת בשמים] מלמטה כדי שיתבסמו - אם היה עשוי
 24 בכנרת שאין לו קרקע, טהור; ואם היה בו בית קבלת כסות
 25 [שמניחין בו כתותית], הרי זה מקבל טמאה.
 26 ז. סנדל של בהמה - של מתכת, טמא; ושל שעם, טהור;
 27 שאין זה חשוב מפלי הקבלה.
 28 ח. הצורך [קושר] מרגלית בעור, והוציאה, ונשאר מקומה
 29 עמק - הרי זה מקבל טמאה עד שיפשוט [ייתישר מקמטיו];
 30 שכל כלי קבול מקבלין בכל שהוא, והרי מקומה כמו כיס
 31 קטן. אבל צרור המעות אינו מקבל טמאה, שאין עליו צורת
 32 כלי.
 33 יום חמישי ב' מרחשון ה'תשע"ג
 34 פרק ג
 35 א. כל כלי עץ העשוי לנחת [לעמוד במקומו] - אפלו אינו
 36 מקבל אלא דבר מעץ - אינו מקבל טמאה, לא מדברי תורה
 37 ולא מדברי סופרים. וכל כלי עץ שהוא עשוי להטלטל מלא
 38 וריקן כשק - אפלו היה מחזיק מאה סאה, ואף על פי שיש
 39 לו שולים [תחתית] - הואיל ואינו עשוי לנחת, הרי זה
 40 מקבל טמאה דין תורה כשאר כלי קבול. וכל כלי עץ שהוא
 41 סתם [לא נקבע אם יעמוד או ינוד] - אם היה לו שולים לישב
 42 בהן על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל, והיה מחזיק
 43 ארבעים סאה בלח שהם כורים בידו - אינו מקבל טמאה
 44 כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים; מפני שחזקתו
 45 שהוא עשוי לנחת. ודברים אלו, כלן דברי קבלה [ממשה]

מתוך מהדורת חזק

וכן כלי עץ או עצם שיש בהם בית קבול שצפה אותן
במתכת - טהורין, ואינן מקבלין טמאה; מאחר שצפה אותן,
בטלן; והצפוי עצמו טהור, כמו שבארנו.
ה. העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת - אם
היה העץ משמש המתכת, מקבל טמאה; ואם היתה המתכת
משמשת את העץ, הכל טהור. כיצד? מפתח של עץ,
והשנים שלו של מתכת, אפלו שן אחת - הרי זה מקבל
טמאה; היה המפתח של מתכת, והשנים של עץ - הכל
טהור.
ו. טבעת של מתכת, וחותמה של אלמג [צמח ים] - טמאה;
היתה של אלמג, וחותמה של מתכת - טהורה.
ז. והשן [נ] מפתח של מתכת, או החותם - מקבל טמאה
בפני עצמו, אם לא היה מחבר לעץ. וכן המעבד והמזרה
והמגוב [נ] כלי ניקוי תבואה] והמסרק של ראש שנטלה אחת
משניהם, וצשיה של מתכת - הרי אלו מקבלין טמאה.
ח. מקל שצשה בראשו מסמר במין רמון כדי שיהיה אוזו
בו, אינו מקבל טמאה; צשהו שלא תהיה הארץ אוכלת את
העץ, מקבל טמאה.
ט. וכן מקל שטבע בו מסמרים כדי להכות בו - מקבל
טמאה, שנמצא העץ משמש את המתכת. עשן לנואי - אינו
מקבל טמאה, שהרי המתכת משמשת את העץ.
י. וכן מניקות של מתכת שקבען במקל או בדלת לנואי,
טהורות. וכן כל פיוצא בהן משאר הכלים.

פרק ה

א. כל הכלים - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן.
וכלי עץ, מאימתי הן מקבלין טמאה? המטה והעריסה,
משישופם בעור הדג [להחליקם]; גמר [בדעתו] שלא לשוף,
הרי אלו מקבלין טמאה. הסלים של עץ - משישפם [ויקשו]
שפתותיהן, ויכרת עקצי השריגים והעצים הקטנים היוצאין
על גב הסלים. היו הסלים של תמרה - אף על פי שלא כרת
ההוצין מבפנים - מקבלין טמאה; שכן מקימין אותן.
הפלכלה [סל עם ידיות] - משישפם פיה, ויכרת ההוצין,
ויגמר התלויות [נ] ידיות. בית הפוסות ובית הלגינות
[קנקנים] - אף על פי שלא כרת מבפנים - מקבלין טמאה,
שכן מקימין אותן. הקנונים הקטנים והקלתות [נ] סוגים של
סלים - משישפם שפתותיהן, ויכרת ההוצין היוצאין.
הקנונים הגדולים והסוגים הגדולים [נ] סוגי קופות,
משישפם שני דורים [נ] היקפים] לרחב שלהן. ים נפה [נפת
בד] וכברה, וכף של מאזנים - משישפם דור אחד לרחב
שלהן. הקפה, משישפם שתי צפירות [נ] עיגולים] לרחב
שלה. והעקן [קופה ארוכה], משישפם בו צפירה אחת. אף
על פי שלא גמר גביהן, מקבלין טמאה - שהרי נראו [נ]
ראויים] למה שצנעו, והרי צורת הכלי עליה; למה זה
דומה? לכגד שנארג מקצתו. המחצלת - משיכרת ההוצין,
וזה הוא גמר מלאכתה. וכל כלי הנסרים - אינן מקבלין
טמאה, עד שיתחסמו שפתותיהן. גלמי כלי עץ - מקבלין

כל כלי עץ שהוא עשוי לתשמיש אדם בלבד, כגון הסלם -
טהור, ואינו מקבל טמאה כלל, ולא רבוהו חכמים לטמאה.
וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים והאדם, כגון השלחן
והטבלה [נ] שולחן קטן] והמטה וכיוצא בהן - מקבלין טמאה.
ומנין שהן לתשמיש אדם ותשמיש משמשו? שהרי מניח
הקצרות על השלחן, והפוסות על הטבלה, והמצעות על
המטה. וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד, שהרי
הוא משמש משמשי אדם - אם לא היה משמש את הכלים
אלא בשעת מלאכה בלבד - הרי זה טהור מכלום; כגון
מנורה של עץ שהיא משמשת את הנר בשעת הדלקה, וכן
שמניחין תחת הכלים בשעת מלאכה, והדפוסין [מסגרות]
כלן. ואם היה משמש את הכלים בשעת מלאכה ושללא
בשעת מלאכה - הרי זה מקבל טמאה; כגון כסוי הקפצה
[קופסא] וכיוצא בו, וכגון תיק הסיף והספין והרמח
והמספרים והתער, ותיק מכחול ובית הכחל, ותיק המכתב
[חריטה], ותיק טבלה וסרקטניה [סוג שולחן אכילה] ובית
החצים ובית הפגוזות [היציג גדולים], ותיק חלילין. כל אלו
וכיוצא בהן - אף על פי שאינן אלא משמשי כלים, מקבלין
טמאה; שהרי הכלי צריך להן בשעת מלאכה ושללא בשעת
מלאכה. אבל כסוי קמטרה [תיבה גדולה], וכסוי תבה, וכסוי
טני [סל], והמכבש של חרש [נ] נגר], והכפס שפתחת התבה,
והקמרון [נ] כיסוי] שלה, והקלב [נ] דפוס] שבזנין עליו תיק
הספר, ובית הנגר [נ] יתד], ובית המנעול, ובית המזונה, ותיק
נבלים, ותיק כנורות, והקלב של גודלי מצנפת, ודפוס [נ]
צורה] של תפלין, וסוס של עץ של זמר שמשחקין בו,
ורביעית המקוננות [נ] כלי הקשה], וגננת [נ] סככה ניידת של -]
העני, וסמוכות המטה [קורות קטנות הסומכות], ונקליטי
המטה [מוטות לפריסת וילון], ותמור שפתחת המטה [נ] עץ
המחזיק את המיטה] - כל אלו וכיוצא בהן טהורין, מפני שהן
משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד.
ב. מלבן [נ] קרש מקרשי] המטה - אם היה מלבש בפקה [נ]
טבעת], ויש לו רגלים שמתחבר בהן עם המטה - הרי זה
מטמא עם המטה; שהרי נותנין אותו בפני המטה, והרי הוא
כאחד מאבריה. נתנו על שתי לשונות [נ] קרשים בהם תחובות
דפנות המיטה], והרי הוא גבוה על המטה - אף על פי שהוא
מסרג בתכלים - הואיל ואין לו רגלים, טהור; מפני שהוא
משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד, כמלבני [קרשים של
נ] בני לוי שתולין בהן הפנורות שלהן וכלי השיר, שהן
טהורין.
ג. מכבש של אשכף [נ] רצען, סנדלר] שהוא מותח עליו את
העור - טהור, מפני שמניח עליו את האבן במקום החקוק
שיש בו ומשמש עליה, ונמצא עשוי לשמש הכלים בשעת
מלאכה; ואינו מטמא משום קבול, שהרי החקק שבו עשוי
להתמלאת באבן.
ד. חפויי [נ] ציפויי] המטה טהורין. וכן כל החפויין - בין
שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכת, טהורין,
שנאמר: "אשר יעשה מלאכה בהם", פרט לחפויי הכלים.

47 אינה מקבלת עד שמשין השדה על צדה - הרי זו מקבל
48 השדה, וטהורה.
49 י. האקון [מלכות דגים] והרטב [מלכות עופות] והכלוב
50 של עץ, טהורין.
51 יא. המדף והפלצור [מיני כלי ציד] ומצודת סכרין -
52 מטמאין, שהרי צורת כלי עליהן.
53 יב. הספסלין שבפנדקיות, ושל מלמדי תינוקות - אף על
54 פי שהם נקובין, ומכניסין בהם את הרגלים - הרי אלו
55 טהורין; קבע בהם רגלים במסמר, מקבלין טמאה. זה
56 הכלל: כל שנשל ואין רגליו נטלות עמו, טהור. וכל שנשל
57 ורגליו נטלות עמו - אם היו בלן של עץ או עצם, מקבל
58 טמאה; היתה אחת מרגליו של אבן, אינו מקבל טמאה.

יום שישי ג' מרחשון ה'תשע"ג

פרק ו

60
61 א. כל כלי שננטמא, ונשבר אחר שננטמא, ונפסדה צורתו
62 ותשמישו - טהור בשבירתו; וכן כלים שנשברו כשהם
63 טהורין, שבריהן אינן מקבלין טמאה.
64 ב. כמה שעור השבר שישבר כלי עץ או כלי עצם, ויהיה
65 טהור? כל כלי בעלי בתים, שעורם ברמונים. כיצד?
66 משינקב הכלי במוציא רמון, טהור; והרמון שאמרו -
67 בינוני, לא גדול ולא קטן - לפי דעתו של רואה. ויהיה בכלי
68 שלשה רמונים אחוזים זה בזה. נקב הכלי במוציא זית
69 וסתמו, וחדר ונקב במוציא זית וסתמו, עד שהשלימו
70 למוציא רמון - אף על פי שהוא סתום - טהור, שהרי נעשו
71 לו פנים חדשים.
72 ג. כלים שעשין מתחלה נקובין במוציא רמון, כגון הסל,
73 והפחלץ [כמין אוכף] של גמלים, ואפיפירות [מחצלת קנים]
74 - הרי אלו מקבלין טמאה עד שיקרע רבן.
75 ד. אפיפירות שעשה להן קנים מלמעלן ומלמטן לחזק,
76 טהורה. עשה לה גפים [מסגרת] כל שהן - אף על פי שהיא
77 בלה נקובה במוציא רמון, הרי זו מקבלת טמאה.
78 ה. כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים, כגון הרבע,
79 ורצי הרבע, והקנונים [סלים] הקטנים - שעורן במוציא זית.
80 נגממו [נקרעו] שפותיהן - אם נשאר בהן כדי לקבל כל
81 שהוא, טמאין.
82 ו. הסלין של פת, שעורן בכפרות של פת.
83 ז. קפת הגננים - משתוציא אגדות של ירק, טהורה. ושל
84 בעלי בתים, במוציא חבן. ושל בלנין, בגבכא [מין תבן]
85 הממשח להסקה.
86 ח. בית קצרות שאינו מקבל קצרות - הואיל ומקבל
87 התמחויין [קערות גדולות], הרי זה מקבל טמאה. וכן בית
88 הראי [כלי לצואה] שאינו מקבל משקין - הואיל ומקבל את
89 הראי, הרי זה מקבל טמאה.
90 ט. כל כלי עץ שנחלק לשנים - טהור, ואף על פי שהן

1 טמאה משנעשה הכלי עץ בצורתו; אף על פי שהוא עתיד
2 לתארו בשרד [לשייף] או להשוותו במחוגה או ליפותו
3 במעצד וכיוצא במעשים אלו, ועדין הוא גלם, הואיל ואינו
4 מחסר חקיקה והרי השלים חפירתו, הרי זה מקבל טמאה.
5 וכל גלמי כלי עץ מקבלין טמאה, חוץ משל אשכרוע [מין
6 ארז], שאין הכלי ממנו חשוב כלי, עד שיתפח. וקרוב בעיני
7 שכלי עצם בכלי אשכרוע, ואין גלמיהן מקבלין טמאה. כל
8 עץ שאין עליו צורת כלי - אף על פי שמשתמשין בו, אינו
9 מקבל טמאה. ארובות [מטלית] של נחתומין שסודרין
10 עליהן החלות כשהן בצק - מטמאות, שהרי צורת הכלי
11 עליהן. ושל בעלי בתים, אינן מקבלין טמאה; ואם צבע
12 אותן בסקרא או בכרפום וכיוצא בהן - מטמאות, שהרי
13 נעשית להן צורת כלי. סרוד של נחתומין [היינו הכלי -]
14 שנותנין בו המים שמקטפין [מתירין], טמא. ושל בעלי
15 בתים, טהור. ואם גפפו [מסגר אותן] מארבע רוחותיו,
16 מטמא. נפרץ מרוח אחת, טהור. והלוח שעורכין עליו,
17 מטמא. כלי של עץ שהסלטים מרקדין עליו הסלת, מטמא;
18 ושל בעלי בתים, טהור. רחת [כף גדולה] הגרוסות [גרעיני
19 תבואה], מטמאה; של אוצרות, טהורה. של גתות, מטמאה;
20 ושל גרנות, טהורה. זה הכלל: העשוי לקבלה, מקבל
21 טמאה; והעשוי לכנס בו, טהור.
22 ב. כל התלוין [- בתי יד] טהורין - חוץ מתלוין נפה של
23 סלתין, ותלוי כברה של גרנות, ותלוי מגל יד, ותלוי מקל
24 בלשין; מפני שהן מסיעין בשעת מלאכה, מטמאין. והעשוי
25 לתלות בו הכלי בלבד, טהור.
26 ג. נבלי המשוררים, מטמאין; ונבלי בני לוי שמזמרין בהן
27 במקדש, טהורין. הבטנון והנקטמון והארוס [- כלי נגינה
28 שונים], מטמאין.
29 ד. מצודת החלדה, מטמאה; ושל עכברים - טהורה, לפי
30 שאין לה בית קבול ואין עליה צורת כלי.
31 ה. הוצין שאורגין מהן כמו קפיפה [קופה גדולה] שמניחין
32 בה התאנים וכיוצא בהן, מטמאה; ושאורגין מהן כתבנית
33 מגורה גדולה שאורגין בה החיטין - טהורה, שאין תורת
34 כלי עליה.
35 ו. עלין שמסרגין [קולעים] אותן כמין סיג [- גדר] סביב
36 לפירות, טהור; ואם עשו סיג של נסרין [גזרים דקים], מטמא.
37 ז. חותל של הוצין [כלי מטיבי דקל] שמניחין בו הרטב
38 וכיוצא בו - אם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו - מטמא;
39 ואם אינו יכול לטל מה שבתוכו עד שיקרענו או עד
40 שיתירנו, או שחשב לאכל מה שבתוכו ולזרקו - טהור. וכן
41 הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה, אינה מקבלת טמאה;
42 ואם חשב עליה, מקבלת טמאה.
43 ח. השופר, אינו מקבל טמאה; ותכו להיות קרן תשמיש,
44 מקבל טמאה.
45 ט. קערה שקבעה בשדה תבה ומגדל - אם היא כדורה
46 קבלתה, הרי זו מקבלת טמאה; ואם קבעה בדפן, שהרי

הנעל. ואם עתיד לכתובם [לצבוע בכרכום] ולשרטט, עד
שיכתובם ועד שישרטט; וכן כל פיוצא בזה.
ב. עור שאין עליו צורת כלי, אינו מקבל טמאה; לפיכך,
כף של עור שקושרין לוקטי קוצים על פניהן, כדי שלא
יכנס הקוץ - אינו מקבל טמאה, מפני שהוא עור פשוט ואין
עליו צורת כלי. וכן העור שמלקטין בו גללי הבקר, ועור
שחוסמין בו פי הבקמה, ועור שמשיבין בו את הדבורים
בצת שלוקחין הדבש, ועור שמניפין בו את הרוח מפני
החם - הרי הן טהורין, ואין מקבלין טמאה.
ג. כל בית האצבעות [כפופות] של עור, טהורות; חוץ משל
קניצין [קוטפי פירות], מפני שהיא [נעמה] מקבלת את האוג
[מין פרי]; נקרעה - אם אינה מקבלת את רב האוג, טהורה.
ד. האבנט של עור, ועורות שתופרין הקטעין [קטועי רגל]
על ארבותיהן כדי שיתגלגלו [יהלכו] בהן על הקרקע -
מקבלין טמאה, שהרי צורת כלי עליהן. וכן העורות
העשויות כעין טבעות שמכניסין אותן האמנין בזרועותיהן,
כדי להגביה בגדיהם מעל ידם בשעת מלאכה - מתטמאין
כשאר כלי עור הפשוטים.
ה. עור שתופרין ממנו כסוי ליד ולזרוע של זורי [- מנקי]
גרנות, ושל הולכי דרכים, ושל עושי פשתן - מקבל טמאה;
ואם היה של צבעים ושל נפחים - אינו מקבל טמאה. זה
הכלל: העשוי לקבלה, כדי שלא יבהו קוץ וכדי שיהא יפה
יפה - מקבל טמאה; והעשוי מפני הנוצה, כדי שלא יפסד
הדבר שמתעסק בו בנצת ידיו - הרי זה אינו מקבל טמאה.
ו. כמה שעור הנקב שיעקב כלי העור, ויטהר? החמת [נוד],
משתנקב במוציא פקעיות [כדורים] של שתי; ואם אינה
יכולה לקבל של שתי, הואיל ומקבלת של ערב, מקבלת
טמאה, עד שתנקב רבה.
ז. התרמול [ילקוט] שנפחת הפיס שבתוכו - עדין התרמול
מקבל טמאה, ואינו חבוי לו.
ח. החמת שהביצים [- כיסים] שלה מקבלות עמה [במילוי]
הנוד מתמלאים גם הם, ונפחתו - טהורות, שאינן מקבלות
בדרך.
ט. כלי עור שיש לו לולאות ושנצות [רצועות], כגון סנדל
עמקי וכיס של שנצות [ארנק עם רצועות] - אף על פי
שפשטו מתרין, אין עליהן צורת כלי - הרי אלו מקבלין
טמאה כשהן מתרין, הואיל וההדיוט יכול במהרה להכניס
השנצות בלולאות ויחזור כלי קבול כשהיה. וכן אם נטמאו,
והסיר השנצות מהן, ונפסדה צורתם - הרי הם טהורין, אף
על פי שאפשר להחזירם שלא באמן.
י. פיס של שנצות שנשלו שנציו - עדין הוא מקבל טמאה,
שהרי הוא מקבל. נפשט, וחזר [להיות] עור פשוט - טהור.
טלה עליו את המטלית מלמטן - מקבל טמאה, אף על פי
שהוא פשוט; שהרי עליו צורת כלי.
יא. עור שברך בו הקמע, מקבל טמאה; פשטו, טהור; חזר
וכרך בו, מקבל טמאה; מטמא ומטהר, אפילו עשרה פעמים

מקבלין על דפנותיהן כאלפסין [כלי גדול שטוח]; חוץ
מכלים של עץ שחצין או מקצתן כלי בפני עצמו מתחלת
עשייתן - כגון השלחן הכפול שמתחלה הוא נעשה שני
חלקים והרי הוא נכפל ונפשט, וכגון תמחוי המזנון [קערה
עשויה תאים] שהוא בלו קערות קערות והרי בכל חלק
מתלקיו קערות שלמות, וכגון הכסא הכפול, וכל פיוצא
באלו. וכן בית הלגנין, ובית הכוסות של עץ, שנפחת
[נחטר] אחד מהן - זה שנפחת טהור, ואינו חבוי לשאר
הבתים. נפחת השני - הרי זה טהור, ואינו חבוי לו. נפחתו
שלושתן, בלו טהור. כן כל פיוצא בכלים אלו.
י. משפלת [קופה גדולה] שאמצעיתה גבוהה וזויותיה
יורדות, ונפחתה מצד אחד - טמאה, מפני שהיא מקבלת
בצד השני; נפחתה מצד השני, טהורה. השלחן והדלפקי
[- שולחן כוסות] שנפחתו - מקבלין טמאה, עד שיחלקו
ויבדל כל חלק מחברו. נטלה אחת מרגליהן, טהורין; וכן
אם נטלה השניה. נטלה הרגל השלישית - אם חשב עליהן
שיאכל על שלחן זה או על דלפקי זה כמו אוכל בטבלא,
הרי אלו מקבלין טמאה; ואם לא חשב עליהן, טהורין.
יא. כלי נסרים שנשורו שפתותיהן, טהורין. ואם נשאר
מחסום שפתותיהן כל שהוא, הרי אלו מקבלין טמאה.
יב. טבלה שמלאה עצים, ותקעה [- חיברה לעצים] -
טהורה; חפה בנסרים, מקבלת טמאה.
יג. ספסל שנחפרק, טהור; סרגו [חיברו] במשיחות או
בחבלים, מקבל טמאה.
יד. הסלים של גמלים שהתירן, טהורין; חזר וקשרן,
מקבלין טמאה. נמצאו מתטמאין ומתטהרין אפילו עשרה
פעמים ביום.
טו. השלחן או הדלפקי שחפן בשיש, ושיר בהן מקום
הנחת הכוסות - מקבלין טמאה. ואם חפה הכל - טהורין,
בין בצפוי עומד, בין בצפוי שאינו עומד, בין שחפה את
לזיביו [- מסגרות], בין שלא חפה את לזיביו, בין שהיו
של עצים חשובין, כגון אשכנז וכיוצא בו, בין שהיו של
שאר עצים - הואיל וחפן כלן, טהורין כמו שבארנו.

פרק ז

א. כלי עור, מאימתי מקבלין טמאה? התרמל [ילקוט]
וכיוצא בו - משיחם שפתותיו, ויכרת הקופין [חתיכות
בולטות] הקטנים היוצאין על גבי העור, ונעשה את קיחותיו
[- רצועותיו]. סקרטת [טבלת עור], משיחם ויכרת ונעשו
ציציתה [- טס מתכת]. קטבלתה [-כיסוי מיטה], משיחם
ויכרת. הפר והפסת, משיחם שפתותיהן ויכרת הקופין
היוצאין. וכן כל פיוצא בהן. התפלן, משיגמר הקציצה;
אף על פי שהוא עתיד לתן בה את הרצועה, הרי זו מקבלת
טמאה. עור העריסה שהוא עתיד לעשות לו טבור [- חיזוק
לרגלי העריסה], עד שיעשה לו טבור. הסנדל, משיחמיע
[יעוצב]. המנעל, משיגוב [- יתייבש] על האמורים [מקום הנחת

ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העצות - הרי הן טהורין; 46
אפילו התקין אותן לכלי, אינן מקבלין טמאה. 47
ג. כלי מתכות שאינו מחסר אלא כסוי - מקבל טמאה; 48
שאין הכסוי חשוב מגוף הכלי. 49
ד. מחט שלא נקבה, אלא שפה ותקנה לכוף מתחלתה - 50
מקבלת טמאה, מפני שמוציאין בה את הקוץ. אבל אם היה 51
עתידי לנקבה - הרי היא כשאר גלמי כלי מתכות, ואינה 52
מקבלת טמאה. 53
ה. ומאחר שבארנו שגלמי כלי מתכות טהורים, וגלמי כלי 54
עץ טמאים, ופשוטי כלי מתכות טמאים, ופשוטי כלי עץ 55
טהורים, דין תורה - נמצא הטמא בכלי עץ, טהור בכלי 56
מתכות, והטמא בכלי מתכות, טהור בכלי עץ. 57
ו. כל כלי המלחמה, כגון הסיף והרמח והכובע והשריון 58
והמגפנים וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. וכל תכשיטי האדם, 59
כגון הקטלה והנזמים והטבעות, בין שיש עליהן חותם בין 60
שאין עליהן חותם, וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. אפילו 61
דינר שנפסל, והתקינו לתלותו בצנאר קטנה - מקבל טמאה. 62
וכן קמע של מתכת, מתטמא ככל תכשיטי אדם. 63
ז. כל תכשיטי הבהמה והכלים, כגון הטבעות שעושין 64
לצנאר הבהמה ולאזני הכלים - טהורין, ואינן מקבלין 65
טמאה בפני עצמן; חוץ מזוג [- פעמון] של בהמה, וכלים 66
המשמיעים קול לאדם. כיצד? העושה זוגין למכתשת 67
[לכתישת בשמים], ולעריסה [של תינוק], ולמטפחות ספרים 68
[פעמוני ב"ט, שטופחים ומרעישים], ולמטפחות תינוקות 69
[קשקשן משחק] - הרי הם טהורים. עשה להם ענבולין [- 70
לשוניות המקישות], מקבלין טמאה; הואיל ונעשו להשמיע 71
קול לאדם, הרי הן טמאים כתכשיטי אדם. ואפילו נטלו 72
ענבוליהן - מקבלין טמאה, שהרי הוא ראוי להקישו על 73
החרש [חרס]. 74
ח. זוג העשוי לאדם - אם נעשה לקטן - אינו מקבל טמאה 75
אלא בענבול שלו, שהרי לקול נעשה; ואם נעשה לגדול - 76
הרי זה תכשיט, ומקבל טמאה אף על פי שאין לו ענבול. 77
ט. כל הפרצופות [- מטיכות], מקבלות טמאה. וכל 78
החותמות, טהורין - חוץ מחותם של מתכת שחותמין בו 79
בלבד. וכל הטבעות, טהורות - חוץ מטבעות אצבע; אבל 80
טבעת שחוגר בה את מתניו, או שקושר אותה בין כתפיו - 81
טהורה. טבעת השיר של בהמה - הואיל והאדם מושך בה 82
את הבהמה, מקבלת טמאה. וכן מקל של בהמה של מתכת 83
- הואיל ואדם רודה אותה בו, מקבלת טמאה. 84
י. כל הכלים יורדים [- נעשים ראויים] - לטמאה במחשבה, 85
ואין עולין מדי טמאה אלא בשנוי מעשה; והמעשה מבטל 86
מיד המעשה ומיד המחשבה, והמחשבה אינה מבטלת לא 87
מיד המעשה ולא מיד המחשבה. כיצד? טבעת בהמה או 88
כלים שחשב עליה להחזירה לטבעת אדם - הרי זו מקבלת 89
טמאה במחשבה זו, וכאלו נעשית לאדם מתחלת עשייתה. 90
חזר וחשב עליה להניחה לטבעת בהמה כשהיתה - אף על 91

ביום. ועור שפכת עליו הקמע, טהור; ואם פרת ממנו, 1
ועשה [מהקמיע] חליה לתכשיט - מקבלת טמאה. 2
יב. תפלין של ראש, ארבעה כלים. הרי שנטמאת במת, 3
והתיר קציצה הראשונה, ותקנה [חיבר חדשה] - הרי היא 4
אב טמאה כשהיתה; וכן אם התיר השניה, ותקנה, וכן אם 5
התיר אף השלישית ותקנה. התיר אף הרביעית ותקנה - 6
נעשית בלה ראשון לטמאה; שהרי התיר כל אחת ואחת 7
וחזר ותקנה בלה, וכאלו זו תפלין אחרות שנגעו 8
בראשונות. חזר והתיר את הראשונה פעם שניה, ותקנה - 9
הרי היא ראשון כמות שהיתה; וכן אם התיר את השניה, 10
ואת השלישית. חזר והתיר אף את הרביעית, ותקנה - בלה 11
טהורה; שאין הראשון מטמא כלים, מפני שהוא ולד, כמו 12
שבארנו. וכן סנדל שהוא טמא מדרס, ונפסקה אחת מאזניו, 13
ותקנה - הרי הוא מדרס כשהיה. נפסקה שניה, ותקנה - 14
טהור מן המדרס, שהרי נעשו לו אוננים חדשים; אבל טמא 15
מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה 16
השניה, או שנפסק עקבו, או נטל חטמו [- החוד], או נחלק 17
לשנים - טהור. 18
יג. מנעל שנפחת [נחסר] - אם אינו מקבל רב הרגל, טהור. 19
יד. תפלין שנטמאת, מאימתי טהרה? של יד, משייתיר 20
אותה משלש רוחות; ושל ראש - משייתיר משלש רוחות, 21
ובין קציצה לחברתה. 22
טו. הכדור והאמום [עור ממולא בד] והקמע והתפלין 23
שנקרעו אחר שנטמאו - הנוגע בהם, טמא; ובמה שבתוכן, 24
טהור. האכופ [אוכף] שנקרע - הנוגע במה שבתוכו, טמא; 25
מפני שהתפר מחברו, ונעשה בלו כגוף אחד. 26

פרק ח

א. כל כלי מתכות אינן מקבלין טמאה - עד שתגמר 28
מלאכתן בלה, ולא יהיה הכלי מחסר מעשה כלל; אבל 29
גלמי כלי מתכות, אינן מקבלות טמאה. 30
ב. ואלו הם גלמי כלי מתכות: כל שעתידי לשוף אותו, או 31
לשבץ [להסיר וליישר], או לגרד, או לכרוב [ללטוש], או 32
להקיש בקרנס [-פטיש], או שהיה מחסר און או אגן [- שפה] 33
- הרי זה אינו מקבל טמאה, עד שיתקנהו, ויפהו, ולא 34
תשאר בו מלאכה כלל. כיצד? כגון הסיף שאינו מקבל 35
טמאה עד שישופנו, והספין עד שישחיצנה, וכן כל פיוצא 36
במעשים אלו. לפיכך, העושה כלים מן העצות [גוש] של 37
ברזל, או מן החררה [גוש בצורת עוגה] של מתכת, ומן 38
הסובב [-חישוק מתכת] של גלגל, ומן הטסין, ומן הצפוניין, 39
ומפני [- בסיס] הכלים, ומאגני הכלים, ומאזני הכלים, ומן 40
השחלת, ומן הגרדת [- מיני שאריות כלי מתכת] - הרי אלו 41
טהורים; מפני שכל אלו שנעשו, גלמי כלי מתכות הן. אבל 42
העושה כלי משברי כלי מתכות, ומן הכלים ששחקו מרב 43
הזמן, ומן המסמרות שידוע שנעשו מן הכלים - הרי אלו 44
מקבלין טמאה, לפי שאינם גלמים. אבל מסמרות שאין 45

ש"ש לה שם בפני עצמה. והצניחה [- מחט] שלה שהיא
נכנסת באין או באף - אינה מקבלת טמאה בפני עצמה,
מפני שאין לה שם בפני עצמה. הנה הנס עשוי כמין
אשכול [ענבים], ונפרק - טהור; מפני שאין בו בית קבול,
ואין לכל גרגר ממנו שם בפני עצמו, והרי אינו ראוי
לתכשיט משנפרק.
ד. טבעת אחת שמניחין הפנות ברגל אחת, היא הנקראת
'ברירת'; ואינה מקבלת טמאה, מפני שאין עליה צורת כלי
תכשיט, אלא כמו טבעת הפלים, או טבעת שקושר בה בין
כתפיו. אבל שתי טבעות שמשימות הפנות ברגליהן,
ושלשלת מטלת ביניהן מזו לזו - מקבלות טמאה; מפני
שהן מתכשיטי הפנות, והן הנקראין 'כבלים'.
ה. קטלה [שרשרת] שהחליות שלה של מתכת, והן בחוט
של צמר או של פשתן, ונפסק החוט - החליות מקבלות
טמאה, שכל אחת ואחת כלי בפני עצמו. הנה החוט שלה
של מתכת, והחליות של אבנים טובות ושל מרגליות או
של זכוכית, ונשברו החליות, והחוט קיים - הרי זה מתטמא
בפני עצמו. שירי קטלה, [שיעורה] - כמלא צנאר קטנה.
ו. כל הפסיוני של מתכת - טהורין, ואין מקבלין טמאה,
מפני שאין להם שם בפני עצמן; חוץ מכפסי המחס [יד],
ומכפסוי טני [סל] של רופאין - מפני שמניחין בו את
האספלונית [תחבושת], נעשה כלי קבול.
ז. כפוי של מתכת ששפו ולטשו, ונעשהו מראה - הרי זה
מקבל טמאה.
ח. כל המשקלות של מתכת, מקבלות טמאה; והן הנקראין
'אנקיות'. קנה מאוננים של עץ שהיו אנקיות של ברזל
תלויות בו - מקבל טמאה, מפני האנקיות התלויות בו.
במה דברים אמורים? במאוננים של מוכרי פשתן ומוכרי
צמר; אבל של בעלי בתים - אינו מקבל טמאה, עד שיהיו
האנקיות קבועות בו.
ט. משקלות שנשתברו - אף על פי שהחזירן ושוקל בהן,
אין מקבלות טמאה. יחד מהן [אחר שבירתם] - תציי
ליטריין, שלישי ליטריין, רביעי ליטריין - הרי אלו מקבלין
טמאה.
י. סלע שנפסקה, והתקנה להיות שוקל בה - מקבלת
טמאה.
יא. אנקלי [מוט] של כפתים [סבלים], טהורה; ושל
רוכלים, מתטמאה. אנקלי של נקליטי [קרשי וילון] המטה,
טהורה; ושל דרגש [מיטת עור], מתטמאה. אנקלי של כנרת
הצידים שצדין בה הדגים, טהורה; ושל שדה, מתטמאה.
אנקלי של מנורת העץ, טהורה; ושל שלחן, מתטמאה. זה
הכלל: כל כלי שמקבל טמאה בפני עצמו מן התורה - הרי
האנקלי של מתכת שלו והשלשלת שלו מקבלות טמאה.
וכלי שאינו מקבל טמאה - כגון פשוטי כלי עץ, וכלי עץ
הבאים במדה, וכיוצא בהן - אנקלי של מתכת והשלשלת
שלו אינן מקבלין טמאה. וכלן - אחת אחת בפני עצמה,
טהורה; שאין האנקלי או השלשלת כלי בפני עצמו, אלא

פי שלא נתקשט בה האדם, הרי זו מקבלת טמאה; שאין
המחשבה מבטלת מדי המחשבה, עד שיעשה מעשה, כגון
שישוף אותה או יתקנה כמעשה של בהמה. היתה הטבעת
לאדם, וחשב עליה לבהמה - עדין היא מקבלת טמאה
כשהיתה; שאין הפלים עולין מדי טמאתן במחשבה. עשה
בה מעשה, ונשנה לבהמה - אינה מקבלת טמאה; שהמעשה
מבטל מיד המעשה. וכן כל כיוצא בזה.
יא. חרש שוטה וקטן - יש להם מעשה ואין להם מחשבה,
כמו שבארנו בענין הכשר אכלין.
יב. זוג [פעמון] של דלת שחשב עליה לבהמה, מקבלת
טמאה; ושל בהמה שנעשה של דלת - אפלו חברו בקרקע,
ואפלו קבעו במסמר - הרי זה מקבל טמאה כשהיה, עד
שישנה בו מעשה בגופו.
יג. אמן שהוא עושה ומניח [למכירה] וזגין [פעמונים]
לדלתות ולבהמה - אם רב העשוי לדבר שמקבל טמאה -
הרי הכל מקבל טמאה, עד שיפריש מקצתם לדבר שאינו
מקבל טמאה; ואם רב העשוי לדבר שאינו מקבל טמאה -
הרי הכל טהור, עד שיפריש מקצתם לדבר המקבל טמאה.
וכן כל כיוצא בזה.
יד. וזוגין הנמצאין בכל מקום, מקבלין טמאה - חוץ מן
הנמצאים בכרכים, מפני שרובן לדלתות.
טו. אמר לאמן: 'עשה לי שני זוגין, אחד לדלת ואחד
לבהמה', 'עשה לי שתי מתחללות, אחת לשכיבה ואחת
לאהליל', 'עשה לי שני סדינים, אחת לצורות [מזוירות]
ואחת לאהליל' - הרי שניהן מקבלין טמאה, עד שיפריש
ויאמר: 'זה לכף, וזה לכף'.

יום שבת קודש ד' מרחשון ה'תשע"ג

פרק ט

א. כל כלי מתכות שיש להם שם בפני עצמן, מקבלין
טמאה - חוץ מן הדלת, והנגר [יתד הנעילה], והמנעול,
והפותה [בית קיבול] שפתח הציר [- ציר הדלת], והציר,
והקורה, והצנור; מפני שאלו עשויין לקרקע, או לשמש את
העץ - אינן מקבלין טמאה, ואפלו קדם שיקבעו. וכל כלי
מתכות שיש לו שם לוי [- נוסף] - אינו מתטמא בפני עצמו,
מפני שהוא במקצת כלי ביצד? עקרב [- לשונית] של
פרמביה [רסן], טמא. ולחיים שלה שעל לחיי הבהמה מכאן
ומכאן - טהורין, ואינן מקבלין טמאה בפני עצמן; מפני
שאין להם שם בפני עצמן. ובשעת חבורן [לרסן], הכל
מקבלין טמאה.
ב. טסין של ברזל שמניחין על לחיי האדם בשעת מלחמה
- אינן מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני עצמן;
ואם יש בהן בית קבול מים, מתטמאין ככל כלי קבול.
ג. נסם שהוא עשוי בקדרה מלמטן וכעדרה מלמעלן,
ונפרק הקדרה שלו - מקבלת טמאה בפני עצמה, שהרי יש
לה בית קבול; והעדרה מקבלת טמאה בפני עצמה, מפני

הרצועות, וברזל שפתחת צוארי בהמה, והסומך - יתד
 שבקצה העגלה, והמחגר [יתד שבקצה העול], והתמחיות
 [מקום בעגלה להנחת אבנים], והענבול - [לשון הפענמן],
 והצנירה [ווי], ומסמר המחבר את כלן - [כל חלקי העגלה].
 ואלו טהורין בעגלה: העל של עץ המצפה [במתכת],
 והכנפים העשויין לנואי, והשפופרות המשמיעות את הקול,
 והאבר [עופרת] שבצד צוארי בהמה, והסוכב - [חישוק
 מתכת] של גלגל, והטסין [לוחות מתכת], והצפויין, ושאר
 כל המסמרות שבה - כל אלו טהורין.
 ו. עקרב בית הבד [ברזל שבקורה המוסקת], מקבל טמאה.
 ארון של גרוסות - [מוכרי גריסים] - אף על פי שהוא טהור
 - אם היתה תחתיו עגלה של מתכת, הרי זו מקבלת טמאה.
 ז. רחים של פלפלין, מקבלת טמאה משום שלשה כלים:
 משום כלי קבול, ומשום כלי מתכות, ומשום כברה [נפה].
 ח. הדלת של מתכת שבמגדל [ארון] - של בעלי בתים,
 אינה מקבלת טמאה; ושל רופאים, מקבלת טמאה,
 שמניחים בה את האספולוגית [תחבושת], ותולה בה את
 המספרים.
 ט. טסין - [כעין צבת] של מתכת שמנעצין בהן את הקדרה,
 מקבלין טמאה; והקבועין בכירה, טהורין.
 י. המלקחים [צבת] שממנעץ בהן את הפתילה [שנשרפה],
 מקבלין טמאה. והצנורות - [ברזלים] שתופסות את הרחים
 מלמעלן - אינן מקבלין טמאה, שאינן עשויות אלא לחזק.
 יא. קלסטר [קורה] שנועלין בה את הדלת - אם היתה
 של מתכת, מתטמאה; היתה של עץ ומצפה מתכת, טהורה.
 יב. הפין והפרנה [שני חלקי מנעול], טמאים.
 יג. פקה [כדור שבראש הפלך] של מתכת - טהורה, לפי
 שהיא משמשת את העץ.
 יד. הכוש [פלך], והעימה [העץ שהחוטים כרוכים עליו],
 והמקל, וסימפונגה [כלי נגינה], וחליל של מתכת - מקבלין
 טמאה. היו של עץ ומצפין מתכת, טהורין; חוץ מן
 הסימפונגה - שאם היה בה בית קבול כנפים [לוחות מתכת
 דקות] - אף על פי שהיא מצפה, טמאה.
 טו. החצוצרת שהיא מפצלת חליות חליות - אם אין יודע
 להחזירה אלא אפן, הרי זו מקבלת טמאה כשהיא מחברת;
 ואם יכולין הפל לפרקה ולהחזירה, אינה מקבלת טמאה.
 טז. הקצה [העליון של החצוצרה] שמניחין עליו הפה
 בשעת תקיעה, מקבל טמאה בפני עצמו; והקצה האחר
 הרחב [חלקה התחתון], אינו מקבל טמאה בפני עצמו.
 ובשעת חבור, הפל טמא. כיוצא בו, קני מנורה בפני עצמן
 - אין מקבלין טמאה, מפני שיש להן שם לוי - [ננסוס];
 הפרח שלה [בית קיבול הנר], והבסיס - מתטמאין בפני
 עצמן. ובשעת חבור, הפל מקבלין טמאה.
 יז. קורת החצים שהיא [לוח] המטירה, שיש בה לשונות
 של מתכת - מקבלת טמאה; ושמניחין אותה ברגלי
 האסירים, טהורה. והקולר [שעל צווארי אסירים], מקבל
 טמאה. מגרה [משור] שעשה שניה לחור הדלת [הכניסו]

1 הרי הן כמקצת כלי. ואפלו אנקלי שבפתלים שתולין בה
 2 הפלים והבגדים וכיוצא בהן, טהורה.
 3 יב. שלשלת שיש בה בית נעילה, מתטמאה; והעשויה
 4 לכתיפה - [קשירת חיות], טהורה.
 5 יג. שלשלת של סיסונות - [חניות] - מתטמאה, מפני שהן
 6 נועלין בה החניות; ושל בעלי בתים - טהורה, שאינה אלא
 7 לנואי.
 8 יד. שלשלת של מושחי [מודדי] קרקע, והיתדות שלהן
 9 שתוקעין בקרקע - בשעה שמושחין, מקבלין טמאה.
 10 ושלשלת של מקוששי עצים - טהורה, לפי שהיא משמשת
 11 את העץ.
 12 טו. שלשלת דלי גדול - ארבעה טפחים ממנה סמוך לדלי,
 13 מתטמא עם הדלי מפני שהיא צרף הדלי; והשאר טהור,
 14 לפי שאין לו שם בפני עצמו. ושלשלת דלי קטן, עשרה
 15 טפחים.
 16 טז. הכדור של מתכת והסדן, והקנטר [גרוח] של בנאי,
 17 והדקר [יתד] של חרש, וחמור [מושב מיוחד לעבודתו] של
 18 נפח, והמטלטלת והמשקלת - [כלים לבדיקת יושר הכתלים]
 19 של בגין, והפידים של ברזל שחובטין בהן הזיתים,
 20 והאפרסם - [דרכו עוברת התבואה לטחינה] של מתכת,
 21 והאולר שפותרין בו הסופרים ראש הקלמוס של קנה,
 22 והקלמוס של מתכת, והפן [לוח], והפנה [סרגל] שמשרטטין
 23 בהן הסופרים [על הקלף] - כל אלו מקבלין טמאה; שכל
 24 אחד מהן יש לו שם בפני עצמו. וכן כל כיוצא באלו.

פרק י

25
 26 א. מסמרות שמחזיקין בהן התקרה העשויין לתקע אותן
 27 בעצים, אינן מקבלין טמאה; וכן המסמרות שתוקעין אותן
 28 בפתלים לתלות בהן. ואם התקין המסמר להיותו כלי בפני
 29 עצמו, מקבל טמאה. כיצד? מסמר שהתקינו להיות פותח
 30 ונועל בו, או להיות מוציא בו את הפתילה, או שנתנו
 31 ברחים של יד או של חמור - הרי זה מקבל טמאה. התקינו
 32 להיות פותח בו את החבית - טהור, עד שיצרפנו יעצבו
 33 לשם כך.
 34 ב. מסמר שהוא עשוי כמו סימן לשמירת הפתח [לידע אם
 35 עברו בו], אינו מקבל טמאה; וכן מסמר של שלחני שהוא
 36 תולה בו את המאזנים והכיס, טהור; וכן תלוזי [ווי]
 37 המגרדות [מתכות שמגרדות הגוף], טהורות - אף על פי
 38 שמסמרין אלו משנין בצורתן, משאר מסמרות התקיעה.
 39 ג. מסמר הגרע - [חובש], והוא הפלי שמקלין בו הדם -
 40 מקבל טמאה. ומסמר של אגן השעות - [שעון שמש], טהור.
 41 ד. מסמר הגרדי - [האורג], והוא המסמר הארוך קצין שפור
 42 שמכניס בו האורג שפופרת הקנה או העץ ולופף עליה
 43 החוטין - מקבל טמאה.
 44 ה. אלו כלי מתכות המתטמאות בעגלה: העל [המוט הנמשך
 45 מהעגלה לבין הבהמות] של מתכת, והקטרב [העץ שעל
 46 הבהמות], והכנפים [שטי מתכות] המקבלות [בחוריהם] את

1 לתוך המשקוף ושיניו כלפי הפתח] - אף על פי שמשפּתמש
2 בָּה, אֵינָה מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה; וְאִם מְשַׁנְטָמָאת עֲשִׂיָּה לְחֹר
3 הַדֶּלֶת - הָרִי זֶה בְּטֻמְאָתָה, עַד שִׁיקְבַּעְנָה בְּמִסְמָר. הַפֶּכֶה -]
4 באופן שהשיניים לכיוון המשקוף] - בֵּין מְלַמְעֵלָן, בֵּין
5 מְלַמְטָן, בֵּין מִן הַצְּדִידִין - טְהוּרָה.

פֶּרֶק י"א

7 א. כִּמָּה שְׁעוֹר הַשֹּׁבֵר שִׁישְׁבֵּר כְּלִי מִתְּכַת וְלֹא יִקְבֵּל טֻמְאָה,
8 או יִטְהַר מִטֻּמְאָתוֹ? הַכֹּל לִפִּי מָה שֶׁהוּא -] לִפִּי עֲנִינִי.
9 ב. כָּל זֶמֶן שֶׁהַכִּלִּי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ - עֲדִין הוּא
10 כְּלִי, וְחֹשֶׁב כְּכִלִּי שְׁלֵם. בִּיצֵד? דְּלִי שֶׁל מִתְּכַת שֶׁנִּשְׁבֵּר,
11 וְהָרִי הוּא יָכוֹל לְמַלֵּאת בּוֹ - הָרִי הוּא כְּלִי בְּשִׁהִיָּה.
12 הַקּוֹימָקוֹם, כְּדִי לֶחֶם בּוֹ חֲמִין. הַמַּחֵם, כְּדִי לִקְבֵּל סֻלְעִים -]
13 מִטְּבַעוֹת. הַלֶּפֶס [כְּלִי גָדוֹל לִמִּים], כְּדִי לִקְבֵּל קִיתוֹנוֹת
14 [כְּדִים] שֶׁל מִתְּכַת. הַקִּיתוֹן, כְּדִי לִקְבֵּל פְּרוּטוֹת. מִדּוֹת הַיֵּין,
15 כְּדִי לְמַד בִּקְהָן הַיֵּין. וּמִדּוֹת הַשֶּׁמֶן, כְּדִי לְמַד בִּקְהָן הַשֶּׁמֶן.
16 מִסְנַגַּת שֶׁל חֶרֶדֶל שֶׁנִּפְרָצוּ בָּהּ שְׁלֹשָׁה נִקְבִּים מְלֻמְטָה, זֶה
17 לְתוֹךְ זֶה -] בְּמִקּוֹם אֶחָד - טְהוּרָה, לִפִּי שְׂאִינָה מְשַׁמֶּשֶׁת
18 מֵעֵין מְלֹאכְתָּהּ. מִגֶּרֶפָּה [כְּלִי לְבַחִישָׁה] שֶׁנִּשְׁטַל בָּפָה - אֵף עַל
19 פִּי שֶׁהִיא בְּקֶרֶנֶס, טְהוּרָה; שְׂאִינָה עוֹשֶׂה מֵעֵין מְלֹאכְתָּהּ
20 אֲלֵא מֵעֵין הַקֶּרֶנֶס, וְהִיא לֹא נַעֲשִׂית לְתַקַּע בָּהּ בְּקֶרֶנֶס. וְכֵן
21 כָּל פְּיּוּצָא בְּזֶה.

22 ג. מִסְרָק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּשְׁטָלוּ שְׁנָיו - אִם נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שְׁלֹשׁ
23 בְּמִקּוֹם אֶחָד, טֻמְאָה. הִיתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מִן הַשְּׁלֹשׁ - טְהוּרָה,
24 לִפִּי שְׂאִינָה יָכוֹל לְסַרֵּק בּוֹ פֶּשֶׁתָּן; שֶׁהַחִיצוֹנָה אֵינָה מוֹעֵלֶת
25 לְסָרִיקָה [כִּי רַחְבָּהּ הִיא], וְכָל שְׂאִינָה עוֹשֶׂה מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ
26 בְּכָלִי מִתְּכַת - טְהוּרָה. נִשְׁטָלוּ מִן הַמִּסְרָק שְׁתֵּים, וַעֲשֹׂאָן
27 לְמִלְקָטָת [כִּי מִלְקָטִים] - טֻמְאָת. אַחַת, וְהַתְּקִינָה לָגֶר, או
28 לְלֶפֶף -] לְכַרוֹךְ] עֲלֶיהָ הַחוּט לְרִקּוֹם - מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה; וְאִם
29 הִיתָה הַשֵּׁן עֲבָה וְגִדּוּלָה - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הַתְּקִינָה, הָרִי זֶה
30 מִתְּטַמְאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה.

31 ד. מִסְרָק שֶׁל פֶּשֶׁתָּן שֶׁנִּשְׁטָלוּ שְׁנָיו, וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שְׁתֵּים - טֻמְאָה;
32 נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ אַחַת, טְהוּרָה.

33 ה. הַכְּדוּמִים [מַקְלוֹת לְהַעֲלִאת כִּלִּים מִהַבּוֹר] שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ,
34 וְאַנְקָלִי שֶׁלֶּהֶן -] וּ שְׁבִירָאִיָּהם] קִנְיָת - טֻמְאָת; שֶׁהָרִי
35 אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא בִּקְהָן הַדֶּלֶת מִן הַבָּאָר, בְּשִׁהִיָּה מְקַדָּם.

36 ו. מִגֶּרֶה -] מִשּׁוֹר] שֶׁנִּשְׁטָלָה שָׁנָה אַחַת מִבִּינְתֵּים -] בֵּין כָּל שְׁנֵי
37 שִׁינִים נִשְׁבַּרָה שׁוֹן, טְהוּרָה. נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ מְלֹא הַסִּיט -] אַרְבַּעַה
38 אַגוּדָלִין] בְּמִקּוֹם אֶחָד - טֻמְאָה, שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר לְגוֹר בְּנִשְׂאָר.
39 ז. הַמַּעֲצָד [גִּרְזוֹן] וְהָאֲזָמֶל וְהַמַּפְסֵלֶת [סִכּוּן חֹדֶה] וְהַמַּקְרָדֶת
40 שֶׁנִּפְגְּמוּ, עֲדִין מְקַבְּלִין טֻמְאָה; נִשְׁטָלוּ חֲסוּמָן -] הַחוּד שְׁלֵהֶן,
41 טְהוּרִין. וְכָלֶן שֶׁנִּחְלָקוּ לְשָׁנִים, טֻמְאִין - חוּץ מִן הַמַּקְרָדֶת,
42 שֶׁהָרִי אֵינָה יָכוֹל לְנַקֵּב בּוֹ. וְהַרְנָקִי [כְּלִי נִגְרִים] בְּפָנֶי עֲצָמָה
43 - אֵינָה מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְקַצֵּת כְּלִי.

44 ח. הַסִּיף, וְהַסִּפִּין, וְהַסִּפִּין הַעֵקָם כִּמוֹ מַגֵּל, וְהַרְמָח, וְהַמַּגֵּל
45 יָד -] לְשִׁימוֹשׁ בֵּיתוֹ, וְהַמַּגֵּל קָצִיר, וְזוּג מִסְפָּרִים קִטְנִים שֶׁל
46 בַּעֲלֵי בָתִּים, וְזוּג שֶׁל מִסְפָּרִים גְּדוּלִּים שֶׁל סָפָרִים שֶׁנִּחְלָקוּ

47 - כָּל חֶלֶק מֵהֶם מְקַבֵּל טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מֵעֵין
48 מְלֹאכְתּוֹ.

49 ט. מִסְפָּרֶת שֶׁנִּחְלָקָה לְשָׁנִים - טְהוּרָה, לִפִּי שְׂאִינָה מְעַבְרָת
50 אֶת הַשֹּׁעַר אֲלֵא בְּדַחֵק.

51 י. שְׂרִיזִין -] מַגֵּן] שֶׁנִּחְלָק לְאַרְכּוֹ, טְהוּר; לְרַחְבּוֹ - אִם מְשַׁמֵּשׁ

52 מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ רִאשׁוֹנָה, טֻמְאָה. מֵאִמְתִּי טְהוּרָה? מְשִׁיבֵלָה -]

53 יַחֲלִיד] וְאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ. בָּלָה וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ רַבּוֹ -

54 אִם מְלַמְעֵלָה [הַחֶלֶק הָעֲלִיּוֹן], טֻמְאָה; וְאִם מְלַמְטָה, טְהוּרָה.

55 קָצֵץ מִמֶּנּוּ, וַעֲשֶׂה חֲלִיָּה לְתַכְשִׁיט - הָרִי זֶה מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה.

56 יא. שְׁפּוּפָרֶת [מִפּוֹחַ] שֶׁל זָהָבִים [צוּרִפִּים], וְשֶׁל זָגָגִין, וְשֶׁל

57 נִפְחִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי זְכוּכִית - שֶׁנִּחְלָקָה לְאַרְכָּהּ, טְהוּרָה.

58 לְרַחְבָּהּ - אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מְלֹאכְתָּהּ רִאשׁוֹנָה, טֻמְאָה; וְאִם

59 לְרַחְבָּהּ, טְהוּרָה.

60 יב. כְּלָבָא -] כְּלִי אִיחְסוֹן] שֶׁל סָפָרִים, וְשֶׁל רוֹפְאִים, וְשֶׁל

61 עוֹשֵׂי זְכוּכִית שֶׁנִּחְלָקָה לְשָׁנִים - טְהוּרָה; וְשֶׁל נִפְחִים -

62 טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בִּתְחִלָּה חוֹתֶמָה בָּהּ אֶת הַגְּחָלִים.

63 יג. מְרָאָה שֶׁל מִתְּכַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה או שֶׁנִּשְׁטָטְשָׁה - אִם אֵינָה

64 מְרָאָה רַבַּת הַפָּנִים, טְהוּרָה; הִיתָה מְרָאָה רַבַּת הַפָּנִים, עֲדִין

65 הִיא כְּלִי בְּשִׁהִיָּה.

66 יד. מַחַט שֶׁנִּשְׁטָל קֶצֶתָהּ הַנְּקוּב, או עֲקָצָה -] רִאשָׁה] -

67 טְהוּרָה; וְאִם הַתְּקִינָה לְלֶפֶף עֲלֶיהָ אֶת הַחוּט לְרִקּוֹם בָּהּ,

68 טֻמְאָה. אֲבָל מַחַט שֶׁל שֶׁקִּין [שֶׁהוּא עֲבָה] שֶׁנִּשְׁטָל קֶצֶתָהּ

69 הַנְּקוּב - טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רוֹשֵׁם -] חוֹרֵט] בְּקֶצֶה הַשָּׁנִי.

70 טו. הַמַּחַט שֶׁלּוּפְפִּין עֲלֶיהָ הַשָּׁנִי או הַזָּהָב וְכִיּוּצָא בִּקְהָן,

71 כְּדֶרֶךְ שֶׁהוֹרָקִין עוֹשִׂין - בֵּין שֶׁנִּשְׁטָל הַנְּקוּב שְׁלֵה, בֵּין שֶׁנִּשְׁטָל

72 עֲקָצָה - טֻמְאָה, שְׂאִין מְלֹאכְתָּהּ הַתְּפִירָה.

73 טז. מַחַט שֶׁהָעֵלֶת חֲלוּדָה - אִם מְעַכְבֶּת אֶת הַתְּפִירָה,

74 טְהוּרָה; וְאִם לֹא, טֻמְאָה.

75 יז. הַסִּפִּי וְהַסִּפִּין שֶׁהָעֵלֶת חֲלוּדָה, טְהוּרִין; שֶׁפֶן [שִׁיפִּים]

76 וְהַשְּׁחִיזִין, חֲזוּרֵי לְטֻמְאָתָן הַיִּשְׁנָה. וְכֵן צִנִּירָה [בְּרוֹז הַטּוּוִיָּה]

77 שֶׁשֶּׁשֶּׁטָה [מִעֲקָמִימוֹתָהּ], טְהוּרָה; כְּפָפָה, חֲזוּרָה לְטֻמְאָתָה

78 הַיִּשְׁנָה.

79 יח. מִפְּתַח עֵקָם כִּמוֹ אַרְכָּבָה שֶׁנִּשְׁבֵּר מִתּוֹךְ אַרְכָּבָתוֹ, טְהוּרָה;

80 וְכֵן מִפְּתַח הַעֲשׂוֹי כְּמִין גָּם [ג' יוֹוִנִית] שֶׁנִּשְׁבֵּר מִתּוֹךְ גָּמוֹ,

81 טְהוּרָה - שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְפַתַּח בִּקְהָן, וְהָרִי אֵינוֹ מְשַׁמֵּשֵׁן

82 מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ. הָיָה בּוֹ שָׁנִים וְנִקְבִּים - טֻמְאָה, שֶׁעֲדִין מִפְּתַח

83 הוּא. נִשְׁטָלוּ הַשָּׁנִים - טֻמְאָה, מִפְּנֵי הַנִּקְבִּים; נִסְתָּמוּ הַנִּקְבִּים -

84 טֻמְאָה, מִפְּנֵי הַשָּׁנִים. נִשְׁטָלוּ הַשָּׁנִים, וְנִסְתָּמוּ הַנִּקְבִּים או

85 שֶׁנִּפְרָצוּ הַנִּקְבִּים זֶה לְתוֹךְ זֶה - טְהוּרָה.

86 יט. כְּלִי שֵׁשׁ בְּרִאשׁוֹ הָאֶחָד כֶּף לְהָרִים בּוֹ הַדָּשָׁן, וּבְרִאשׁוֹ

87 הַשָּׁנִי מְזֻלָּג לְצִלּוֹת בּוֹ הַבֶּשֶׂר - נִשְׁטָלָה כְּפוֹ, טֻמְאָה מִפְּנֵי שְׁנָיו;

88 נִשְׁטָלוּ שְׁנָיו - טֻמְאָה מִפְּנֵי כְּפוֹ. וְכֵן מִכְּחוֹל שֶׁנִּשְׁטָלָה כְּפוֹ

89 שְׁגוּרָפִין בָּהּ הַכַּחַל [הַצֶּבַע] - טֻמְאָה מִפְּנֵי הַזָּכָר [הֵינּוּ הַחֶלֶק

90 -] שֶׁנִּחְלָלִין בּוֹ הָעֵצִין; נִשְׁטָל הַזָּכָר - טֻמְאָה, מִפְּנֵי הַכֶּף.

91 כ. כְּלִי שֶׁבְּרִאשׁוֹ אֶחָד כֶּף בְּסִבְכָּה -] רֶשֶׁת] לְצִלּוֹת עֲלֵיו,

92 וּבְקֶצֶה הַשָּׁנִי שָׁנִים לְהוֹצִיא בִּקְהָן הַבֶּשֶׂר מִן הַקְּדָרָה או מֵעַל

93 הָאֵשׁ - נִשְׁטָלָה כְּפוֹ - טֻמְאָה מִפְּנֵי שְׁנָיו; נִשְׁטָלוּ שְׁנָיו - טֻמְאָה

16 **כג.** המרדע, והוא המלמד [בו מכוונים הבהמה בחרישה] 16
 17 - הוא עץ ארץ עבה; וכמו מסמר חד תקוע בקצתו 17
 18 מלמעלה, וזה הכרזל נקרא 'דרבן'. ובקצה השני מלמטה 18
 19 ברזל כמו רמח, והעץ נכנס בו; וזה הכרזל נקרא 19
 20 'חרחור'.
 21 **כד.** מניקית [כלי שאיבת יין] של מתכת שהיא כמו 21
 22 שפופרת, שנטמאה - משקבע אותה במקל או בדלת, 22
 23 ויחבר אותה עם העץ - תטהר. לא נטמאה, וקבעה במקל 23
 24 או בדלת - הרי זו מקבלת טמאה במקומה; שכל כלי 24
 25 מתכות שקבעם בקורה או בפתל - מקבלין טמאה כשהיו, 25
 26 עד שישנה מעשיהם.
 27 **כה.** לפיכך, דף של נחתומין [עליו עורכים הבצק] של 27
 28 מתכת שקבעו בפתל - טמא. וכן כל פיוצא בזה משאר כלי 28
 29 מתכות שקבעו, בין פשוטיו בין מקבליהן - מקבלין 29
 30 טמאה כשהיו.

1 מפני פפו. וכן עט של מתכת שפותבין בראשו האחד, 1
 2 ומוחקין בראשו השני - נטל הכותב - טמא מפני המוחק; 2
 3 נטל המוחק - טמא מפני הכותב. וכן כל פיוצא באלו; 3
 4 והוא, שיהיה הנשאר יכול לעשות מעין מלאכתו. כיצד? 4
 5 עט שנטל המוחק שלו, ונשאר הכותב - אם נשאר מארכו 5
 6 כדי שיגיע לקשרי אצבעותיו - טמא, שהרי אפשר שיאחז 6
 7 בו ויכתב; נטל הכותב, ונשאר המוחק - אם נשאר מארכו 7
 8 מלא פס ידו - טמא, שהרי אפשר לו למחק בו. נשאר פחות 8
 9 מזה, טהור. וכן כל פיוצא בזה.
 10 **כא.** קרדם [ששני קצותיו מחודדים] שנטל עשפו [הקצה 10
 11 הרחב], והוא הצד שהתרחש מנגר בו - טמא מפני בית 11
 12 בקועו [הקצה הצר]; נטל בית בקועו - טמא מפני עשפו. 12
 13 נשבר מקופו [- בית קיבול], טהור.
 14 **כב.** תרחור [- ברזל חד במחרישה] שנגפם - צדין הוא כלי, 14
 15 עד שינטל רבו; נשבר מקופו [וחלקו הרחב], טהור. 15

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – כ"ח תשרי' מרחשון ה'תשע"ג

55 ה. עשור זה שהוא לפרנסה, אינו מתנאי כתבה; לפיכך 55
 56 אפלו לתקנת אחרונים, אינו נטל אלא מן הקרקע. ויש לה 56
 57 לגבות עשור זה משכירות [דמי שכירות] הקרקע; ואם רצו 57
 58 האחין לתן לה מעות כנגד עשור הקרקע, נותנין. 58
 59 ו. הפת בעשור זה כבעל חוב של אחין; לפיכך נוטלת 59
 60 אותו מן הפניונית בלא שבועה. ואם מתו האחין, נוטלת 60
 61 אותו מבניהם מן הזבוירית ובשבועה - שהרי היא נפרעת 61
 62 מנכסי יתומים, והבא לפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא 62
 63 מן הזבוירית ובשבועה, כמו שיתבאר בהלכות הלואה. 63
 64 ז. והאחים שמכרו או משכנו קרקע אביהם - הפת טורפת 64
 65 [גובה] מן חלקות פרנסתה, בדרך שטורפין כל בעלי 65
 66 חובות מן חלקות, כמו שיתבאר בהלכות הלואה. 66
 67 ח. מי שהשיא בנות גדולות, ונשארו קטנות, ומת בלא בן 67
 68 - אין נוטלין פרנסה לקטנות ואחר כך חולקות את הנכסים, 68
 69 אלא חולקות את הנכסים בשוה. 69
 70 ט. מי שמת והניח שתי בנות ובן, וקדמה ראשונה ונטלה 70
 71 עשור נכסים, ולא הספיקה השנייה לגבות עד שמת הבן, 71
 72 ונפלו כל הנכסים לשתייהן - אין השנייה נוטלת עשור, אלא 72
 73 חולקות בשוה; וזכת ראשונה, בעשור שלה. 73
 74 י. מי שצנה בשעת מיתה: 'אל תפרנסו בנותי מנכסי' - 74
 75 שומעין לו, שאין זה מתנאי כתבה. 75
 76 יא. מי שמת והניח אלמנה ובת, כפר בארנו שמזונות 76
 77 האלמנה קודמין למזונות הבת. וכן אם נשאת הבת - אינה 77
 78 נוטלת עשור נכסים, מפני מזונות האלמנה; ואפלו מתה 78
 79 הבת אחר שנשאת, אין הבעל יורש פרנסה הראויה להנחן 79
 80 לה, שהרי הנכסים כלן בחזקת האלמנה שתהא נזונה מהן. 80

יום ראשון כ"ח תשרי ה'תשע"ג

הלכות אישות

פרק כ

31 **א.** צווי חכמים שימתן אדם מנכסיו מעט לבתו, כדי שתנשא 31
 32 בו; וזה הוא הנקרא 'פרנסה'. המשאי את בתו סתם, לא 32
 33 יפחות מפקסות שפוסקין לאשת עני שבישראל, כמו 33
 34 שבארנו. במה דברים אמורים? בשהיה האב עני; אבל אם 34
 35 היה עשיר, הרי זה ראוי לתן לה כפי עשורו. 35
 36 **ב.** פרש על הבעל שאין לה כלום, ושיכניסנה ערמה - אין 36
 37 לה כלום; ולא יאמר הבעל: 'בשתבוא לביתי אכסנה', אלא 37
 38 מכסה, והיא בבית אביה. 38
 39 **ג.** האב שמת והניח בת - אומדין דעתו במה היה בלבו 39
 40 לתן לה לפרנסתה, ונותנין לה; ומניין יודעין אומדין דעתו? 40
 41 מרעיו ומידעיו, וממשאו ומתנו וכו'. וכן אם השיא בת 41
 42 בחייו, אומדין בה [משערים לפי מה שנתן לה]. ואם לא יודע 42
 43 לבית דין אומדין דעתו נכמה היה נותן, נותנין לה מנכסיו 43
 44 עשור [מעשר] לפרנסתה. 44
 45 **ד.** הניח בנות רבות - כל שתבוא להנשא, נותנין לה עשור 45
 46 הנכסים; ושלאתריה, עשור מה ששירה ראשונה; 46
 47 ושלאתריה, עשור מה ששירה שניה. ואם באו כלן להנשא 47
 48 כאחת - ראשונה נוטלת עשור, והשנייה עשור מה ששירה 48
 49 ראשונה, והשלישית עשור מה ששירה שנייה, וכן אפלו הן 49
 50 עשר; וחזרות וחולקות כל העשורים בשוה, ושאר הנכסים 50
 51 לאחים. 51

יב. קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה, ונתנו
 לה מאה או חמשים זוז - יכולה היא משתגדל להוציא
 מהן פרנסה הראויה לה, או באמדין דעת האב או עשור
 הקרקעות, ואפלו לא היו האחין זנין אותה, ואף על פי
 שלא מחת בשעת נשואין, מפני שהקטנה אינה בת מחאה.
 יג. נשאת הבת אחר שגדלה, בין נערה בין בוגרת, ולא
 תבעה פרנסתה - אבדה פרנסתה; ואם מחת בעת נשואיה,
 הרי זו מוציאה את הראוי לה כל זמן שתראה. בגרה ועודה
 בבית אביה, בין שבגרה אחר מותו בין שהניחה בוגרת -
 אם פסקו האחין מזונותיה, שהרי אין לה מזונות כמו
 שבארנו, ושתקה ולא תבעה פרנסתה - אבדה פרנסתה;
 ואם מחת, לא אבדה פרנסתה. לא פסקו האחים מזונותיה,
 וזנו אותה בבגר [בבגרותה], אף על פי שלא מחת, לא
 אבדה פרנסתה כל זמן שהן זנין אותה; שיש לה לטעון,
 מפני שהן זנין אותה, אף על פי שאינן חביבין, והיא צדין
 לא נשאת, מפני זה לא תבעה פרנסתה.
 יד. מי שצוה לתן לבתו כף וכף מעות לפרנסתה לקח בהן
 קרקע, בין שהיה שכיב מרע [חולה] בין שהיה בריא, ומת,
 והרי המעות ביד השליש [אדם שלישי הנאמן על שניהם],
 ואמרה הבת: 'תנו אותן לבצלי, כל מה שירצה יעשה בהן'
 - אם היתה גדולה ונשאת, הרשות בידה; ואם צדין מארסת
 היא, יעשה השליש מה שהשליש בידו; ואם צדין קטנה
 היא, אפלו נשאת - אין שומעין לה, אלא יעשה השליש
 כמו שצוהו האב.

יום שני כ"ט תשרי ה'תשע"ג

פרק כא

א. מציאת האשה ומעשה ידיה, לבעלה. ומה היא עושה
 לו? הכל כמנהג המדינה: מקום שדרךן לארג אורגת, לרקם
 [צורות יפות על ארג] ורקמת, לטוות צמר או פשתן טווה.
 ואם היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו, אינו
 כופה [כופה אותה] אלא לטוות בצמר בלבד; שהפשתן מזיק
 את הפה ואת השפתיים, והטווי היא המלאכה המיוחדת
 לנשים, שנאמר: "וכל אשה חכמת לב בידיה טווי".
 ב. דחקה עצמה [התאמצה] ועשתה יותר מן הראוי לה -
 המותר לבעל. היה לה ולו ממון הרבה, אפלו היה להם כמה
 שפחות - אינה יושבת להבטלה בלא מלאכה כלל, שהבטלה
 מביאה לידי זמה; ואכל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל
 היום בלוי, אלא לפי רב הממון ממעטת במלאכה.
 ג. והמדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה כלל - יוציא ויתן
 כתובה, שהבטלה מביאה לידי זמה. וכן כל אשה רוחצת
 לבעלה פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו את הכוס, ומצעת לו את
 המטה, ועומדת ומשמשת בפני בעלה, כגון שתתן לו מים
 או כלי או תטל מלפניו, וכיוצא בדברים אלו; אבל אינה
 עומדת ומשמשת בפני אביה או בפני בנו.

ד. ומלאכות אלו, עושה אותן היא בעצמה; ואפלו היו להן
 כמה שפחות, אין עושה מלאכות אלו לבעל אלא אשתו.
 ה. יש מלאכות אחרות שהאשה עושה אותן לבעלה בזמן
 שהן צניים, ואלו הן: אופה את הפת בתנור; ועזרא תבן
 שתהיה אשה משכמת ואופה כדי שתהיה הפת מצויה
 לצניים; ומבשלת את התבשילין, ומכבסת בגדים, ומניקה
 את בנה, ונותנת תבן לפני בהמתו [שהיא לרכיבה] אבל לא
 לפני בקרו [העומדת לחרישה], ומטחנת. כיצד מטחנת? -
 יושבת ברחים ומשמרת [מנפה] את הקמח, ואצה [מזרחת]
 בטוחנת, או מחמרת [מנהיגה] אחר הבהמה [המסובבת], כדי
 שלא יבטלו הרחים; ואם היה דרכן לטחן ברחים של יד,
 טוחנת.
 ו. כמה דברים אמורים? בפנינים; אבל אם הכניסה לו שפחה
 אחת, או נכסים שראויין לקנות מהן שפחה אחת, או שהיתה
 לו שפחה אחת, או שהיה לו ממון כדי לקנות שפחה אחת
 - אינה מטחנת, ולא אופה, ולא מכבסת, ולא נותנת תבן
 לפני בהמתו. הכניסה לו שתי שפחות, או נכסים הראויין
 לקנות מהן שתי שפחות, או שהיה לו שתי שפחות, או שהיה
 ראוי לקנות שתי שפחות - אינה מבשלת, ואינה מניקה את
 בנה, אלא נותנת אותו לשפחה להניק.
 ז. נמצאו כל המלאכות שכל אשה עושה אותן לבעלה,
 חמש מלאכות: טווה, ורוחצת פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו
 את הכוס, ומצעת את המטה, ועומדת לשמש בפניו;
 והמלאכות שמקצת הנשים עושות אותן ומקצתן אינן
 עושות, שש מלאכות: מטחנת, ואופה, ומבשלת, ומכבסת,
 ומניקה, ונותנת תבן לפני בהמתו.
 ח. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לבעלה,
 חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה בפניו והרחצת פניו ידיו
 ורגליו; וגרה משום הרחור, שמא יבוא לבעל. לפיכך מצעת
 מטתו כשהיא נדה שלא בפניו, ומוזגת הכוס ואינה נותנת
 אותו בידו פדרפה תמיד, אלא מנחת אותו על הפלי או על
 הארץ, והוא נוטלו.
 ט. האשה ששברה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך
 ביתה - פטורה; ואין זה מן הדין, אלא תקנה, שאם אין אתה
 אומר כן, אין שלום בתוך הבית לעולם, אלא נמצאת נזקרת
 ונמנעת מרב המלאכות, ונמצאת קטטה ביניהן.
 י. כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה מן המלאכות שהיא
 חייבת לעשותן - כופין אותה ועושה, ואפלו בשוט. טען הוא
 שאינה עושה, והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשות -
 מושיבין אשה ביניהן או שבנים; ודבר זה, כמו שיראה הדין
 שאפשר בדבר.
 יא. האשה, כל זמן שהיא מניקה - פוחתין לה ממעשה
 ידיה, ומוסיפין לה במזונותיה זין ודברים שייפין לחלב.
 פסקו לה מזונות הראויות לה, והרי היא מתאנה לאכל יותר,
 או לאכל מאכלות אחרות, מפני חלי תאנה שיש לה בבטנה
 - הרי זו אוכלת משלה [על חשבונה] כל מה שתראה; ואין

בירשטה? משתצא מרשות האב; ואף על פי שעדין לא
נכנסה לחפה, הואיל ונעשית ברשות בעלה, יירשנה.
ב. כיצד? האשה שנתארכסה ומסרה אביה לבעלה או
לשלוחי בעלה, או מסרה לשלוחי האב לבעלה או לשלוחי
בעלה, ומתה בדרך קדם שתפנס לחפה - אף על פי
שפנתה [נדניתה] עדין בבית אביה, בעלה יורשה; וכן
אם הלך האב או שלוחי האב עם הבעל, ונכנס עמה בעלה
בדרך לחצר ונתיחד עמה שם לשם נשואין, ומתה - הרי זו
יירשנה בעלה. אבל אם עדין האב עם הבעל להוליכה
לבית בעלה, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או
עם הבעל, ואפלו נכנס הבעל עמה לחצר ולון בדרך שלנין
עוברי דרכים בפונדק אחד - הואיל והאב או שלוחי עמה
ועדין לא נתיחד עמה לשם נשואין, אם מתה יירשנה אביה,
ואף על פי שפנתה בבית בעלה.
ג. וכן אם היתה בוגרת או יתומה או אלמנה, והלכה היא
בעצמה מבית אביה לבית בעלה, ואין עמה לא בעל ולא
שלוחי, ומתה בדרך - אין הבעל יורש אותה.
ד. הנושא אשה שהיא אסורה לו - הואיל ויש לו [חלים]
בה קדושין - אם מתה תחתיו, יירשנה; וכן הנושא את
הקטנה, אף על פי שאין קדושיה קדושין גמורין - אם מתה
תחתיו יירשנה. אבל הפקח שנשא חרשת - אם מתה לא
יירשנה. והחרש שנשא פקחת ומתה - יירשנה; שהרי היא
בת דעת, ולדעתה נשאת, וזכתה לו ממונה.
ה. קטנה שנתקדשה לדעת אביה, ונשאת שלא לדעת
אביה, בין בפניו בין שלא בפניו - יכול האב למחות, כמו
שבארנו; ואפלו שתק האב - אם מתה אין הבעל יורשה,
אלא אם כן רצה האב בנשואיה.
ו. הורו הגאונים, שהאשה שחלתה, ובקשה מבעלה
שיגרשנה ותצא בלא כתבה כדי שלא יירשנה - אין שומעין
לה; ואפלו אמרה: 'אני שונאה אותו ואיני רוצה לעמוד
עמו' - אין שומעין לה, ואין דנין לה דין מורדת. ודין יפה
הוא זה.
ז. כל נכסים שיש לאשה, בין נכסי צאן ברזל [נכסים
שבאחריות הבעל] בין נכסי מלוג [שאינן באחריות] - הבעל
אוכל כל פרוטיות בחייה; ואם מתה בחייה בעלה, יירש
בעלה הכל. לפיכך אם מכרה האשה נכסי מלוג אחר
שנשאת, אף על פי שאותן הנכסים נפלו לה קדם שתתארכס
- הבעל מוציא הפרות מיד הלוקחות כל ימי חייה, אבל
לא גוף הקרקע, שאין לו כלום בגוף נכסי מלוג עד שתמות.
מתה בחייה, מוציא הגוף מיד הלוקחות בלא דמים. ואם
הדמים שלקחה מן הלוקחות קזמן בעצמן, מחזירין
ללוקחות, ואינו יכול לומר 'שמא מציאה הן'.
ח. במה דברים אמורים? בנכסים הידועין לבעל; אבל אם
נפלו לה נכסים במדינה אחרת, ולא ידע בהן הבעל, ומכרה
אותן - מכרה קנים. וכן ארוסה שמכרה קדם הנשואין, מכרה
קנים, שאין לבעל בנכסי ארוסתו כלום עד שיכנס.
ט. האשה שפנתה כל נכסיה לאחר, בין רחוק בין קרוב

הבעל יכול לעכב ולומר, שאם תאכל יותר מדי, או תאכל
מאכל רע, ימות הולד - מפני שצער גופה קודם.
יב. ילדה תאומים, אין כופין אותה להניק שניהן, אלא
מניקה אחד, ושוכר הבעל מניקה לשני; הרי שרצת האשה
להניק בן חברתה עם בנה, הבעל מעכב ואינו מניחה אלא
להניק בנו בלבד.
יג. נדרה שלא להניק את בנה - כופה ומניקתו עד שיהיה
בן עשרים וארבעה חדש, אחד הזכר ואחד הנקבה. היא
אומרת: 'אני אניק את בני', והוא אינו רוצה שתניק אשתו,
כדי שלא תתגול - אף על פי שיש להם כמה שפחות,
שומעין לה; שצער הוא לה לפרש מבנה.
יד. היתה עניה שהיא חבת להניק, והיה הוא עשיר וראוי
שלא תניק אשתו - אף על פי שאין לו שפחות, אם לא רצת
להניק, שוכר מניקה או קונה שפחה; מפני שהאשה עולה
עם בעלה [לחיות ברמת עשירות], ואינה יורדת.
טו. היא אומרת: 'ראוי הוא לשכר או לקנות שפחה', והוא
אומר: 'אני ראוי' - עליה להביא ראיה, ואין כאן מקום
לשבועה.
טז. האשה שנתגרשה, אין כופין אותה להניק - אלא אם
רצת, נותן לה שכרה ומניקתו, ואם לא רצת, נותנת לו את
בנו והוא מטפל בו. במה דברים אמורים? שלא הניקה אותו
עד שהפירה [התרגל אליה]. אבל אם הפירה [התניוק התרגל
אליה ואינו רוצה לינוק מאחרת], ואפלו היה סומה - אין
מפרישין אותו מאמו, מפני סכנת הולד, אלא כופין אותה,
ומניקה אותו בשכר עד עשרים וארבעה חדש.
יז. הגרושה - אין לה מזונות, אף על פי שהיא מניקה את
בנו; אבל נותן לה יותר על שכרה, דברים שהקטן צריך להן
מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בה. אבל המעברה,
אין לה כלום. שלמו חדשיו [כ"ד חדשי הנקה] וגמלתו
[מחנקה], אם רצת המגרשת שיהיה בנה אצלה - אין
מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות, אלא
כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו. ואחר שש
שנים יש לאב לומר: 'אם הוא אצלי אפן לו מזונות, ואם
הוא אצל אמו איני נותן לו כלום'. והבת אצל אמה לעולם,
ואפלו לאחר שש.
יח. כיצד? היה האב ראוי לצדקה - מוציאין ממנו הראוי לו
בעל פרוחו, וזנין אותה והיא אצל אמה. ואפלו נשאת האם
לאחר - בתה אצלה, ואביה זן אותה משום צדקה עד שימות
האב; ותזון מנכסיו אחר מותו בתנאי כתבה, והיא אצל אמה.
ואם לא רצת האם שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתו, אחד
זכרים ואחד נקבות - הרשות בידה, ונותנת אותן לאביהן, או
משלכת אותן לקהל אם אין להן אב, והם מטפלין בהן.

יום שלישי ל' תשרי ה'תשע"ג

פרק כב

א. הבעל קודם לכל אדם בירשת אשתו. ומאימתי יזכה

1 [משפחתית], קדם שתנשא - אף על פי שאם נתגרשה או
2 נתאלמנה תבטל המתנה, כמו שיתבאר בהלכות מתנה, אין
3 הבעל אוכל פרותיה; ואם מתה, אינו יורשן - שהרי נתנה
4 אותן קדם שתנשא. וכתבנו בחיי בעלה, יקנה מקבל
5 מתנה מתנתו קנן גמור. ולא עוד, אלא אפילו נתנה מקצת
6 נכסיה או כלן קדם נשואיה, וכתבה למקבל: 'קנה מהיום
7 ולכשארצה' [אם ארצה], שהרי לא קנה קנן גמור עד
8 שתתקנה - אין הבעל אוכל פרות אותה מתנה, ואם מתה אינו
9 יורשה.

10 י. שומרת יבם [ממתינה לייבום; בין מות בעלה לייבום], יש
11 לה למכר ולתן בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם; ואין
12 ליבם פרות, ואפילו בנכסי צאן ברזל שהכניסה לאחיו, עד
13 שיכנס. מתה כשהיא שומרת יבם - יורשה מאביה יורשין
14 נכסי מלוג שלה ונחצי נכסי צאן ברזל, ויורשי הבעל יורשין
15 כתבתה ונחצי נכסי צאן ברזל; ויורשי הבעל חביבין
16 בקבורתה.

17 יא. שומרת יבם, כתבתה על כל נכסי בעלה; לפיכך אין
18 היבם יכול למכר בנכסי אחיו, בין קדם יבום בין אחר יבום.
19 ואם מכר, או נתן מתנה, או חלק עם אחיו בנכסי המתה, בין
20 קדם יבום בין אחר יבום - לא עשה כלום, שכתב נתחייבו
21 נכסים אלו לאלמנה לגבות מהן כתבתה.

22 יב. פנס את יבמתו, והניח אחיו פרות מחברין לקרקע -
23 ימכרו וילקח בהן קרקע, והיבם אוכל פרותיהן.

24 יג. הניח פרות תלושין מן הקרקע, וכן אם הניח מעות
25 ומטלטלין - הכל של יבם; ומשתמש בהן כמו שירצה,
26 ואינה יכולה לעפב; שהמטלטלין - אין הכתבה נגיפת מהם
27 אלא בתקנת הגאונים, ואין כח בתקנה זו למנעו מנכסי אחיו
28 ולאסרן עליו באחריות זו שלא ישא ויתן בהם.

29 יד. יבמה שלא היתה לה כתבה, או שמחלה כתבתה - זכה
30 בנכסי אחיו, ומכר ונתן כחפצו; וכשיכנס את יבמתו,
31 יכתב לה כתבה מאה, ויהיו כל נכסיו אחראין לכתבתה,
32 כשאר כל הנשים שיש להן כתבה.

33 טו. האשה שמכרה או נתנה אחר שנשאת בנכסי צאן ברזל,
34 בין לבעלה בין לאחרים - לא עשת כלום; וכן הבעל שמכר
35 קרקע בנכסי אשתו, בין בנכסי צאן ברזל בין בנכסי מלוג -
36 לא עשה כלום.

37 טז. מכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל - אף על פי שאינו
38 רשאי, אם מכר ממכרו קצת. מכרו שניהם בנכסי מלוג, בין
39 שלקח מן האיש תחלה ויחזר ולקח מן האשה, בין שלקח
40 מן האשה ויחזר ולקח מן האיש - מכרם קצת.

41 יז. וכן האשה שמכרה או נתנה נכסי מלוג לבעלה - מכרה
42 ומתנתה קנין, ואינה יכולה לומר בנכסי מלוג נחת רוח
43 עשיתי לבעלי; אכל בשאר נכסים יש לה לומר.

44 יח. כיצד? האשה שמכרה או נתנה לבעלה מנכסי צאן
45 ברזל [נכסים שלה שבאחריותו], בין קרקע בין מטלטלין, או
46 שדה שיחד לה בכתבתה, או שדה שכתב לה בכתבתה, או
47 שדה שהכניס לה שום משלו [תמורת נדונייתה] - לא קנה

הבעל; ואף על פי שקנו מיד האשה ברכושה, חוזרת כל עת
שיתקנה; שלא נתנה לו ולא מכרה אלא מפני שלום ביתה.
ולפיכך אין לבעל ראיה כלל בנכסי אשתו [אפילו עדים או
שטר אינו מועילים], חוץ מנכסי מלוג [נכסיה שאינו
באחריותו], כמו שבארנו.

53 יט. נכסי צאן ברזל שאבדו או נגנבו, ומחלה אותם האשה
לבעלה, קנו ממנה בעדים - יראה לי שאינה יכולה לומר
נחת רוח עשיתי לבעלי. הא למה זה דומה? למי שקנו
מידה שאין לה אחריות, ושהחזירה נכסים אלו נכסי מלוג
- שהרי אין הבעל מביא ראיה זו לטל כלום ולא להחזיק
בנכסיה בכלום, אלא להפטר מתביעתה לשלם. אבל אם
נתנה לו מתנה מטלטלי צאן ברזל הקנין, לא קנה, מפני
שיש לה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

61 כ. בעל שמכר קרקע לפרות [בתנאי שרק הפירות יהיו לקונה]
62 - לא עשה כלום, מפני שלא התקינו פרות לאיש אלא כרי
להרויח בהוצאת הבית [להרבות אוכל וכלי בית]; לפיכך אם
63 מכר לפרות, ולקח אותן המעות לעשות בהן סחורה -
64 שומעין לו.

66 כא. היו לאשה כספים - אם נכסי צאן ברזל הן, הרי זה
נשוא ונותן בהן; ואם נכסי מלוג הן - בין שהכניסה אותן
לו, בין שנפלו לה בירשה, או נתנו לה במתנה, או נפלו
לה מטלטלין, או נתנו לה - הרי אלו ימכרו, וילקח בכל
קרקע, והוא אוכל פרותיהן.

71 כב. וכן האשה שחבלו בה אחרים - כל המעות הראויות
לתת לה, ילקח בהן קרקע, והבעל אוכל פרותיהן, כמו
73 שיתבאר בהלכות חובל.

74 כג. נפלו לה עבדים - אף על פי שהן זקנים הרי אלו לא
ימכרו, מפני שבח בית אביה [שעם אביה עליהם]. נפלו לה
76 זיתים וגפנים, ולא היה לה בגוף הקרקע שהאילנות בה
כלום - אם עושין כרי טפולן [מכניסים דמי הוצאתם] לא
78 ימכרו, מפני שבח בית אביה; ואם לאו - הרי אלו ימכרו
79 לעצים, וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פרות.

80 כד. נפלו לה פרות מחברין לקרקע - הרי אלו של בעל;
81 תלושין מן הקרקע - שלה, וימכרו וילקח בהן קרקע, והוא
82 אוכל פרות. אבל המגרש את אשתו, והיו לה פרות מחברין
לקרקע בשעת גרושין - הרי אלו שלה; ואם היו תלושין -
84 הרי אלו שלו.

85 כה. עבדי נכסי מלוג, ויבמת נכסי מלוג - הבעל חייב
86 במזונותיהן ויכל צרכיהן; והם עושין לו, והוא אוכל
87 פרותיהם. לפיכך ולד שפחת מלוג וילד בהמת מלוג,
88 לבעל; ואם גרש, ורצת האשה לתן דמים ולטל ולד
89 השפחה מפני שבח בית אביה - שומעין לה.

90 כו. הכניסה לו שני כלים או שתי שפחות בתורת נכסי צאן
ברזל, ושמו אותן עליו באלף זוז, והוקרו ועמדו באלפים,
92 וגרשה - נוטלת אחד באלף שלה; והשני - אם רצת שתתן
93 דמיו ותטל משום שבח בית אביה - שומעין לה.

94 כז. הנותן מתנה לאשתו - בין שנתן לה קרקע, בין שנתן

1 לה מעות ולקחה בהן קרקע - אין לבצע פרות במתנה זו;
2 וכן הנותן מתנה לאשה על מנת שלא יהיה הפעל אוכל
3 פרותיה, אלא יהיו פרותיה לאשה למה שתראה - אין
4 הפעל אוכל פרות מתנה זו. וכן המוכרת כתבתה בטובת
5 הנדה [במחיר זול] - אותן הדמים לאשה, ואין הפעל אוכל
6 פרותיהן.

7 **כח.** ולד בהמת מלוג שנגנב, ונמצא הגנב ושלם שנים -
8 הפפל לאשה, שאין זה פרי שתקנו לו חכמים. החובל
9 באשתו - כל הנזק והצער והבשת, שלה, ואין הפעל אוכל
10 פרותיהן, כמו שיתבאר בהלכות חובל.

11 **כט.** המוכר קרקע לאשתו - אם היו המעות שלקחה בהן
12 הקרקע מבעלה גלוין וידועין לבצע - קנת, והפעל אוכל
13 פרות אותה קרקע. ואם היו מעות טמונין - לא קנת,
14 שהפעל אומר: 'לא מכרתי אלא כדי להראות המעות
15 שטמנתי'; ואותן המעות שגוראו - ילקח בהן קרקע, והפעל
16 אוכל פרות.

17 **ל.** הרי שנמצאו מעות או משולטלין ביד האשה - היא
18 אומרת: 'במתנה נתנו לי', והוא אומר: 'ממעשה ידיך הן,
19 שהן שלי' - הרי זו נאמנת; ויש לו להתרים [להטיל חרם
20 סתמי] על מי שטוענת דבר שאינו כן, וילקח בהם קרקע,
21 והוא אוכל פרות. ואם אמרה: 'על מנת פן נתנו לי, על מנת
22 שלא יהיה לבעלי רשות בהן אלא אעשה בהן מה שארצה'
23 - עליה להביא ראיה; שכל ממון הנמצא ביד האשה -
24 בחזקת הפעל הוא שיהיה פרותי, עד שתביא ראיה.

25 **לא.** אמרה לו: 'נתתם לי מתנה' - נשבעת שבועת הסת
26 [מדברונ] שנתן לה הפעל, ואינו אוכל פרותיהן.

27 **לב.** אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים, ולא מן העבדים,
28 ולא מן הקטנים. ואם עבר וקבל מן האשה, יחזיר לאשה;
29 מתה, יחזיר לבעלה. קבל מן העבד, יחזיר לעבד; מת,
30 יחזיר לרבו. קבל מן הקטן, יקנה לו בו ספר תורה או דבר
31 שאוכל פרותי. וכלן שאמרו בשעת מיתתן: 'פקדון זה של
32 פלוני הוא' - אם היו בחזקת נאמנין אצל זה שהפקדון
33 אצלו, יעשה כמו שצווי; ואם לאו, יתן ליוצאיהן.

34 **לג.** אשה שהיו לה כספים הראויות לבצע לאכל פרותיהן
35 - הוא אומר: 'כך וכך ילקח בהן', והיא אומרת: 'איני
36 לוקחת בהן אלא כך וכך' - לוקחין דבר שפרותיו מרבין
37 ויציאתו מעוטה, בין שהיה הדבר פרצונו, בין שהיה
38 פרצונה; ואין לוקחין אלא דבר שגזעו מחליף [גדל שוב
39 לשנה הבאה] - שמה יאכל הכל, ונמצא הקרן אבד.

40 **לד.** האשה שהכניסה לבעלה עז להלכה [רק החלב שייך
41 לה], ורחל לגנותה [רק הגז שייך לה], ודקל לפרותיו [רק
42 הפירות שייכים לה] - אף על פי שאין לה אלא פרות אלו
43 בלבד, הרי זה אוכל והולך עד שתכלה הקרן. וכן אם
44 הכניסה לו כלי תשמיש בתורת נכסי מלוג - הרי זה
45 משתמש בהן, ולובש ומציע ומכסה עד שיכלה הקרן;
46 וכשיגרוש, אינו חייב לשלם הבליות של נכסי מלוג.

47 **לה.** הורי הגאונים, שנכסי צאן ברזל, אף על פי שפחיתתן

48 על [חשבון] הפעל, אם היו הבליות קנימין והיו עושין מעין
49 מלאכתן, נוטלת בליה כמה שהן; ואם לא היו עושין מעין
50 מלאכתן, הרי הן כמי שנגנבו או אבדו, שהוא חייב לשלם
51 בדמיהן ששמו אותן עליו בשעת נשואין. ומנהג פשוט הוא
52 זה. וכל הנשוא - על מנהג זה קבל עליו אחריות הנדונת;
53 וכשם שאינו משלם הפחת - כך אינו נוטל השכח אם
54 הותרו דמיהן, לפי מנהג זה. יש לבצע לכך מקצת עבדי
55 אשתו ואמהותיה, שיהיו משמשיין לו בבית אשה אחרת
56 שנשא, בין שהיו עבדי מלוג, בין שהיו עבדי צאן ברזל;
57 אכל אינו יכול להוליכן לעיר אחרת שלא מדעת אשתו.

יום רביעי א' מרחשון ה'תשע"ג

פרק כג

59 **א.** האשה שהתנית על בעלה לבטל זכות מדברים שזכה
60 בהם הפעל - אם כתב לה ועודה ארוסה, קדם הנשואין -
61 אינו צריך לקנות מידו [לעשות על כך קנין סודר], אלא כל
62 מה שכתב לה קים; ואם כתב לה אחר נשואין, צריך לקנות
63 מידו.

64 **ב.** התנה עמה קדם ארוסין, שלא יהיה לו דין ודברים
65 בנכסיה - אם מכרה ונתנה, מכרה קים ומתנתה קים; אבל
66 אוכל פרותיהן כל זמן שהן ברשותה. ואם קנו מידו כשהיא
67 ארוסה, שאין לו דין ודברים בנכסיה - הרי סלק עצמו מגוף
68 הקרקע, ואין לו בנכסיה פרות לעולם; ואפלו ערער על
69 קנינו ואמר: 'לא עלה בדעתי שאין לי פרות מפני קנני זה,
70 אלא שאם מכרה קים, שאין אדם נושא אשה בלא נכסים'
71 - אין שומעין לו, אלא כבר סלק עצמו מגוף הקרקע.

72 **ג.** התנה עמה שלא יאכל פרות נכסיה - הרי זה אינו אוכל
73 פרותיהן; אבל מוכרין את הפרות, ולוקחין בהן קרקע,
74 והוא אוכל פרותיה, שלא סלק עצמו אלא מפרות נכסים
75 אלו בלבד.

76 **ד.** התנה שלא יאכל פרות נכסיה ולא פרי פרותיהן -
77 לוקחין הפרות וקונין בהן קרקע, ולוקחין פרות קרקע זו
78 וקונין בהן קרקע שניה, והוא אוכל פרות אלו, שהם פרי
79 פרי פרות. וכן הדבר תמיד, עד שיתנה עמה שלא יהיה לו
80 פרות ולא פרי פרות עד עולם, ואחר כך לא יהיה לו פרות,
81 בחייה; אבל אם מתה, יירש הכל.

82 **ה.** התנה עמה שלא יירשנה - הרי זה לא יירשנה, אבל
83 אוכל פרות בחייה. וכן אם התנה עמה שיירש מקצת
84 נכסיה, וכן אם התנה שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסים
85 לבית אביה - הפל קים.

86 **ו.** במה דברים אמורים? בשיתנה עמה קדם שתנשא;
87 שהנחלה הפאה לו לאדם שלא משפחתו - מתנה עליה
88 שלא יירשנה קדם שתהיה ראיה לו; אבל אם התנה עמה
89 אחר שנשאת - תנאו בטל, ויירשנה כמו שבארנו.

90 **ז.** התנה עמה אחר נשואין, שלא יהיו לו דין ודברים
91 בנכסיה ולא בפרי פרותיהן עד עולם בחייה ובמותה - הרי

1 זה אינו אוכל פרות כלל; אבל אם מתה, יירשנה כמו
2 שבאונן.
3 ח. הבעל שהוציא הוצאות על נכסי מלוג, בין שהוציא
4 מעט ואכל פרות הרבה, בין שהוציא הרבה ואכל פרות
5 מעט, אפלו אכל גרוגרת אחת דרך פבור [בבית על שולחן],
6 או שאכל [שווה] דינר אחד אפלו שלא דרך פבור [ברחוב],
7 ואפלו לא לקח בפרות מה שהוציא אלא חבילה של זמורות
8 [ענפי גפן] - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל.
9 ט. וכן אם נפלו לה כספים במקום רחוק, והוציא עליהן
10 הוצאות עד שהביאן, או עד שהוציאן מיד מי שהיו אצלו,
11 ולקח בהן קרקע, ואכל פרותיה בפשעור - מה שהוציא הוציא,
12 ומה שאכל אכל. הוציא ולא אכל, או שאכל פחות מפשעור
13 - שמין כמה השביח, ושואלין אותו כמה הוציא: אם השביח
14 יתר על ההוצאה - ישבע בנקיטת חפץ [תפיסת חפץ קדוש]
15 כמה הוציא, ונוטל ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השביח
16 - אין לו מן ההוצאה אלא כשעור השביח, ובשבועה.
17 י. כמה דברים אמורים? במגרש. אבל האשה שמרדה על
18 בעלה, אפלו אכל הרבה, שמין לו כמה אכל, ופוחת אותו
19 ממה שראוי לתן לו מן ההוצאה אחר שישבע, ונוטלו;
20 שלא הקנה לה כדי שתטל ותצא מעצמה. וכן המוציא
21 הוצאות על נכסי אשתו קטנה, ומאנה - רואין כמה אכל
22 וכמה הוציא וכמה השביח, ושמין לו כארס [שליש] או
23 רביע, כמנהג המקום, שהרי ברשות ירד.
24 יא. מנהגות רבות יש בנדוניא - יש מקומות שנהגו
25 שיתכתבו בכתבה הנדוניא ביתר על דמיה בשליש או בחמש
26 או במחצה, כגון שתהיה נדונייתה מאה, וכותבין שהכניסה
27 לו מאה וחמשים כדי להרבות בפני העם; וכשתבוא לגבות,
28 לא תגבה אלא המאה. ויש מקומות שנהגו לכתב בפחות,
29 ואם פסקה להוציא לו במאה בלים, נותנת שנה מאה
30 ועשרים או מאה וחמשים, וכותבין שהכניסה לו מאה. ויש
31 מקומות שנהגו לכתב שנה בשנה. ויש מקומות שנהגו
32 שיתן האיש מעות לפי [ערך] הנדוניא דבר קצוב [אחוז
33 מסוים], שתתקשט בו הפלה ותקנה בו בשמים וכיוצא
34 בהן. ויש מקומות שנהגו שיתכנס האיש שום [- מטלטלין]
35 משלו לאשה, יצטרף לנדונייתה להתנאות בו.
36 יב. הנושא סתם [לא פירש סכום הכתובה], כותב ונותן
37 כמנהג המדינה; וכן היא שפסקה להכניס, נותנת כמנהג
38 המדינה; וכשתבוא לגבות כתבה, מגבין לה מה שבכתבתה
39 כמנהג המדינה. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן, מנהג
40 המדינה עקר גדול, ועל פיו דנין; והוא שיהיה אותו מנהג
41 פשוט [נפוץ] בכל המדינה.
42 יג. איש ואשה שהיו ביניהן שדוכין [הסכמה להתחתן],
43 ואמר לה: 'כמה את מכנסת לי', 'כך וכך', ואמרה לו: 'כמה
44 אתה נותן לי או כותב לי', 'כך וכך', וכן האב שפסק על
45 ידי [בשביל] בנו ובתו: 'כמה אתה נותן לבנך', 'כך וכך',
46 'כמה אתה נותן לבתך', 'כך וכך', ועמדי וקדשו - קנו

47 אותן הדברים אף על פי שלא היה ביניהן קנין. ואלו הן
48 הדברים שנקנין באמירה.
49 יד. כמה דברים אמורים? בשפסק האב לבתו, בין גדולה
50 ובין קטנה, ופסק האב האחר לבנו, ובנשואין ראשונים -
51 שדעתו של אדם קרובה אצל בנו, ומרב שמחתו בנשואין
52 הראשונים גמר [בליבו] ומקנה לו באמירה; אבל אח שפסק
53 לאחותו, או אשה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובים, או
54 האב שפסק לבנו או לבתו בנשואין שניים - לא קנו אותן
55 הדברים, עד שיקנו מיד הפוסק שנתן כף וכף.
56 טו. האב שפסק על ידי [בשביל] בתו, לא קנת הבת המתנה
57 עד שיתכנס אותה בעלה; וכן הבן לא קנה עד שיתכנס; שכל
58 הפוסק, אינו פוסק אלא על מנת לכנס. לפיכך, הפוסק
59 מעות לקחתו, ומת קדם שיתכנס, ונפלה לפני אחיו ליבום -
60 יכול האב לומר ליכנס: 'לא אחיד הייתי רוצה לתן, ולך אני
61 רוצה לתן', ואפלו היה הראשון עם הארץ והשני חכם; ואף
62 על פי שהבת רוצה בו.
63 טז. הפוסק מעות לקחתו, והלך האב למדינה אחרת -
64 יכולה היא לומר לבעל: 'אני לא פסקתי על עצמי, מה אני
65 יכולה לעשות, או כנס בלא נדוניא, או פטרני בגט'; אבל
66 אם פסקה היא על עצמה ולא הגיעה [השיגה] ידה - הרי
67 זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות. ולמה
68 לא תפטר עצמה במרדו? [שתאמר אני רוצה בו]
69 שהמורדת כשהיא ארוסה - הבעל רוצה לכנסה, והיא אינה
70 רוצה; אבל זו אין הבעל רוצה בה עד שתתן הנדוניא
71 שפסקה, והיא רוצה בו, שהרי היא אומרת לו: 'או כנס או
72 פטר'. כמה דברים אמורים? בגדולה; אבל קטנה שפסקה
73 על עצמה - כופין אותו לתן גט, או יכנס בלא נדוניא.
74 יז. הנושא את האשה, ופסקה עמו שיהיה זן את בתה כף
75 וכף שנים - חייב לזונה אותן השנים שקבל על עצמו; והוא
76 שיתנו על דבר זה בשעת קדושין, אבל שלא בשעת קדושין
77 - עד שיקנו מידו [יעשו ע"כ קנין], או שיתכתב בשטר וכיוצא
78 בו, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר. נתגרשה בתוך
79 השנים שקבל על עצמו לזון את בתה, ונשאת לאחר, ו
80 ופסקה עמו שיהיה זן את אותה הבת כף וכף שנים - לא
81 יאמר ראשון: 'לכשתבוא לביתי אזורנה', אלא מוליך
82 מזונותיה למקום שהיא שם אמה. וכן לא יאמרו שניהם:
83 'הרי אנו זנין אותה כאחת'; אלא אחד זנה, ואחד נותן לה
84 דמי מזונות.
85 יח. נשאת הבת בתוך זמן זה, הבעל חייב במזונותיה; ו
86 ובעלי אמה שניהן, כל אחד מהן נותן לה דמי מזונות. מתו
87 אלו שפסקו לזון אותה - אם קנו מידן, או שחייב עצמו
88 בשטר, הרי זו כבעל חוב בשטר, וטורפת מזונותיה
89 מנכסיהן המשעבדין [המכורים לאחרים] עד סוף הזמן
90 שפסקו; ואם פסקו בשעת הקדושין ולא היה שם קנין -
91 הרי הן דברים שלא נתנו להכתב, ונכתבו שלא ברשות אין
92 להם תוקף של שטר, ואינה טורפת במזונותיה.

פרק כד

א. הנושא את האילוניית [עקרה], ולא היו לו בנים ולא
אשה אחת לפרות ולרבות ממנה - אף על פי שפופין אותו
ומוציא, הרי היא ככל הנשים, ויש לה כתובה ושאר תנאי
כתובה; וכן זוכה הבעל במה שזוכה בשאר הנשים.
ב. אבל הנושא אשה, ולא הפיר בה, ונמצאת אילוניית או
מחייב לאוין, וכן הנושא שניה [נערה מדברנן], בין הפיר
בה בין לא הפיר בה - אין להן עקר כתובה ולא תנאי מתנאי
כתובה, אבל תוספת יש להן; ואין להן מזונות, ואפלו לאחר
מותו. וכשפופין אותו ומפרישין ביניהן, אין מוציאין מן
הבעל פרות שאכל.
ג. ולמה אין להן עקר ויש להן תוספת? העקר שהוא תקנת
חכמים, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, הואיל ולא
הפיר בה, אין לה עקר. אבל תוספת שהוא חייב עצמו בה
כל זמן שתראה ותעמד לפניו [תהיה נשואה לו], הרי עמדה
בתנאי שלה, והרי הקניית לו הנאתה, והרי היא עומדת, אבל
התורה אסרה אותה עליו, ומה היא יכולה לעשות, לפיכך
יש לה תוספת - שאין מעשיה הם הגורמין לה להאסר אחר
הנשואין, אלא אסורה היתה מקדם.
ד. ולמה לא חלקו בשניה [נערה מדברנן] בין הפיר בה בין
לא הפיר בה, אלא אמרו 'אין לה עקר כתובה בכל מקום'?
מפני שהיא מדברי סופרים, עשו בה חיוב. אבל אם נשא
אחת מחייב לאוין והפיר בה, או אחת מחייב עשה בין
הפיר בה בין לא הפיר בה - יש לה כתובה; שחייב לאוין
שהפיר בה, רצה לזוק בנכסיו, וחייב עשה אסורין קל ויש
לשתיקה מזונות לאחר מותו, וכן אם לוהה ואכלה [אם הלך
למדינת הים] חייב לשלם. וכשפופין אותו להוציא, מוציאין
מן הבעל כל פרות שאכל מכל נכסיה.
ה. הממאנת ניתומה שנישאה בקטנותה, שהביעה אי רצון
בנישואין כדי לבטלם - אין לה עקר כתובה, אבל תוספת יש
לה; ואין מוציאין מן הבעל פרות שאכל. ואם לוהה
כשהיתה תחתיו, ואכלה, ואחר כך מאנה - אין מוציאין
אותן מזונות מן הבעל.
ו. מי שזנת תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא
תוספת, ולא אחד מתנאי כתובה; שהרי מעשיה גרמו לה
להאסר על בעלה.
ז. והיאך דין נשים אלו בנדוניא שלהן? כל אשה שנדונייתה
קיימת, אפלו זנת - נוטלת שלה והולכת. ואם היתה שניה
או מחייב עשה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה, או שהיתה
אילוניית או מחייב לאוין, והפיר בה - הרי היא בנדונייתה
ככל הנשים.

ח. נכסי צאן ברזל, חייב באחרייתן; ונכסי מלוג, מה שנגנב
או אבד, אבד לה. היתה אילוניית או מחייב לאוין, ולא
הפיר בה - כל מה שאבד או נגנב או בלה עד שגשחק

מנכסי צאן ברזל, אין הבעל חייב לשלם; שהרי היא נתנה
לו רשות להיותן אצלו. וכל שאבד או נגנב מנכסי מלוג,
חייב לשלם - הפך מכל הנשים; מפני שאין שם אישות
גמורה, לא זכה בנכסי מלוג.
ט. והממאנת, אין לה בליות כלל [אין לה זכות תביעה על
נכסים שהתקלקלו]; שאין מוציאין מן הבעל דבר ממה
שאבד או נגנב, בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל; אלא
נוטלת הנמצא לה, ויוצאה.
י. מי שזנתה תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא
תוספת; ואין מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב
מנכסי צאן ברזל שלה, ואין צריך לומר נכסי מלוג. ולא
המזנה בלבד, אלא אף העוברת על דת משה או על דת
יהודית, או היוצאת משום שם רע - אין לה כתובה, לא עקר
ולא תוספת, ולא תנאי מתנאי כתובה. וכל אחת מהן, נוטלת
הנמצא מנדונייתה ויוצאה; ואין הבעל חייב לשלם כלום, לא
מה שפחת ולא מה שאבד.
יא. ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת
משה - יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי, או שנודרת או
נשבעת ואינה מקיימת, או ששמשה משתה והיא נדה, או
שאינה קוצה [מפרישה] לה חלה; או שהאכילה את בעלה
דברים אסורים, ואין צריך לומר כגון שקצים ונבלות, אלא
דברים שאינם מעשרין. והיאך יודע דבר זה? כגון שאמרה
לו: 'פרות אלו פלוני תכנה תקנם לי, ועסה זו פלוני הפריש
לי חלתה, ופלוני תחכם טהר לי את הכתם' [האדום, שנמצא
בגופה או בבגדה] - ואחר שאכל, או בא עליה, שאל אותו
פלוני ואמר: 'לא היו דברים מעולם'; וכן אם החזקה נדה
בשכונותיה [שלבשה בגדי נידות], ואמרה לבעלה טהורה
אני, ובא עליה.
יב. ואיזו היא דת יהודית? הוא מנהג העניעות שנהגו בנות
ישראל; ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על
דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי [רחוב פתוח לרה"ל]
מפלש וראשה פרוץ ואין עליה רדיד [צעיף גוף] כשאר
הנשים, אף על פי ששערה מכסה במטפחתה; או שהיתה
טונה בשוק, ונרד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה [מצחה]
או על לחיה, כדרך שעושות הגויות הפרוצות; או שטונה
בשוק, ומראה זרועותיה לבגיה אדם; או שהיתה משחקת עם
הבחורים; או שהיתה תובעת תשמיש מבעלה בקול רם,
עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש;
או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.
יג. עזרא תקן שיהיה האשה חוגרת בסנר [חגורה] תמיד
בתוך ביתה, משום צניעות; ואם לא חגרה - אינה עוברת
על דת, ולא הפסידה כתבתה. וכן אם יצתה בראשה פרוץ
מחצר לחצר בתוך המבוי - הואיל ושערה מכסה
במטפחתה, אינה עוברת על דת.
יד. העוברת על דת - צריכה התראה ועדים, ואחר כך
תפסיד כתבתה. עברה בינו לבניה, וידע שהיא עוברת על
דת, והתרה בה בלא עדים, וחזרה ועברה - הוא טוען

אמרה: 'הניחו לו, שאלמלא לא אנס אותי הייתי שוכרתו' 47
 - הרי זו מתרת; שהיצר לבשה, ומתחלתה באנס היתה. 48
 כ. נשים שגנבו אותן לסטים [שודדים] - הרי הן כשבויות, 49
 שהן אנוסות, ומתרות לבעליהן; ואם הניחום [שחרורם] 50
 והלכו [חזרו] ללסטים מעצמן - הרי אלו ברצון, ואסורות 51
 לבעליהן. ודין הנאנסת ודין השוגגת אחד הוא, שהשגגה 52
 צד אנס יש בה. 53
 כא. במה דברים אמורים? בשהיה בעלה ישראל; אבל 54
 אשת כהן ששגגה או שגאנסה, אסורה לבעלה - שהרי 55
 נעשית זונה מכל מקום, והוא אסור בזונה כמו שיתבאר 56
 בהלכות אסורי ביאה. 57
 כב. ואחד אשת ישראל או אשת כהן שגאנסה - כתבתה 58
 קימת, העקר והתוספת; ולא הפסידה כלום. וכופין את 59
 הכהן לתן לה כתבתה ולגרשה. 60
 כג. אשת כהן שאמרה לבעלה: 'נאנסתי', או 'שגגתי' 61
 ונבעלתי לאחר - אינו חושש לדבריה, שמא עיניה נתנה 62
 באחר; ואם היתה נאמנת לו, או שאמר לו אדם שהוא 63
 סומך על דבריו - יוציא ויתן כתבה. 64
 כד. האומר לאשתו בפני שנים: 'אל תסתרי עם פלוני', 65
 ונכנסה עמו לסתר בפני עדים ושהת [שיעור זמן -] כדי 66
 טמאה - הרי זו אסורה על בעלה עד שישקנה מי המרים, 67
 כמו שיתבאר בהלכות שוטה. ואם מת קדם שישקנה - אין 68
 לה כתבה, ואף על פי שלא מצאו דבר מכער; שאין לה 69
 דבר מכער יותר מזה [שנסתרה עם החשוד]. והיום, שאין שם 70
 מי שוטה, נאסרה עליו אסור עולם; ותצא בלא כתבה, לא 71
 עקר ולא תוספת, שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר. 72
 כה. אמר לה ביניה: 'אל תסתרי עם פלוני', וראה 73
 אותה שנסתרה עמו ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו 74
 בזמן הזה שאין שם מי שוטה; וחזק להוציא, ויתן כתבה. 75
 ואם הודת שנסתרה אחר שהתרה בה, תצא בלא כתבה; 76
 ולפיכך משביעה על זה, ואחר כך יתן כתבה. 77

יום שישי ג' מרחשון ה'תשע"ג

פרק כה

א. הנושא אשה סתם [מבלי לציין אם יש עליה נדרים -], 80
 ונמצאו עליה נדרים - תצא בלא כתבה, לא עקר [הכתובה, 81
 מנה או מאתיים] ולא תוספת [הסכום שמוסיף בכתובה 82
 כרצונו]. באלו נדרים אמרו? שלא תאכל בשר, או שלא 83
 תשתה יין, או שלא תתקשט במיני [בגדי] צבעונין; והוא 84
 הדין לשאר המינים [בגדים] שדרך כל אנשי המקום 85
 להתקשט בהן. אבל אם נמצא עליה נדר אחר חוץ מאלו, 86
 לא הפסידה כלום. 87
 ב. וכן הכונס אשה סתם, ונמצא בה מום ממומי נשים 88
 שפכר באנוס, ולא ידע הבעל במום זה, ולא שמע בו 89
 ורצה [- לא הביע הסכמה] - הרי זו תצא בלא כתבה, לא 90

ואומר: 'עברה אחר התראה', והיא אומרת: 'לא עברתי 1
 כלל', או 'לא התרו בי' - אם רצה להוציא, הרי זה נותן 2
 כתבה אחר שתשבע שלא עברה, שאם תודה שעברה אחר 3
 התראה אין לה כלום. 4
 טו. כיצד היא יוצאה משום שם רע? כגון שהיו שם עדים 5
 שעשת דבר מכער ביותר, שהדברים מראין שהיתה שם 6
 עברה, אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד? כגון 7
 שהיתה בחצר לבדה, וראו וכל [מוכר בשמים] יוצא, ונכנסו 8
 מיד בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא 9
 לובשת המכנסים או חוגרת אזור, או שמצאו רק לח 10
 למעלה מן הפלה [וילון המיטה]; או שהיו שניהן יוצאין 11
 ממקום אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו; או 12
 שראו אותו מנשק על פי חלוקה; או שראו אותן מנשקין 13
 זה את זה, או מגפפין [מחבקים] זה את זה, או שגנבנו זה 14
 אחר זה והגיפו [סגרו] הדלת, וכיוצא בדברים אלו. אם רצה 15
 בעלה להוציאה - תצא, ואין לה כתבה; ואין זו צריכה 16
 התראה. 17
 טז. עוברת על דת משה או דת יהודית, וכן זו שעשת דבר 18
 מכער - אין כופין את הבעל להוציא, אלא אם רצה לא 19
 יוציא. ואף על פי שלא הוציא, אין לה כתבה; שהכתבה 20
 תקנת חכמים היא, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, 21
 ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות, אבל אלו 22
 הפרוצות אין להן תקנה זו, אלא תהיה קלה וקלה 23
 להוציאה. 24
 יז. מי שראה אשתו שזנת, או שאמרה לו אחת מקרובותיו 25
 או מקרובותיה שהוא מאמין וסומכת דעתו על דבריהם 26
 שזנת אשתו, בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה - 27
 הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת, הרי זה חזק 28
 להוציא ואסור לו לבוא עליה, ויתן כתבתה; ואם הודת לו 29
 שזנת, תצא בלא כתבה. לפיכך משביעה בנקיטת חפץ 30
 [תפיסת חפץ קדוש] שלא זנת תחתיו, אם ראה אותה בעצמו, 31
 ואחר כך תגבה כתבתה; אבל בדברי אחר [עדות של פלוני], 32
 אינו יכול להשביעה אלא על ידי גלגול [הכללה בשבועה 33
 אחרת שנתחייבה לו]. 34
 יח. אמרה לו אשתו שזנת תחתיו ברצונה - אין משגיחין 35
 בדבריה, שמא עיניה נתנה באחר; אבל אבדה כתבתה עקר 36
 ותוספת, ואבדה הקלוות [אין לה זכות תביעה על מה שאבד 37
 או נגב מנדוניתה] - שהרי הודת בזנות. ואם היה מאמינה 38
 וסומכת דעתו על דבריה, הרי זה חזק להוציא. ואין בית 39
 דין כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו, 40
 עד שיבואו שני עדים ויעידו שזנת אשת זה בפניהן 41
 לרצונה, ואחר כך כופין אותו להוציא. 42
 יט. האשה שזנת תחת בעלה בשגגה או באנס - הרי זו 43
 מתרת לבעלה, שגאמר: "והיא לא נתפשה" [נאנסה], הא 44
 נתפשה מתרת, בין שאנסה ישראל, בין שאנסה גוי. וכל 45
 שתחלת ביאתה באנס, אף על פי שסופה ברצון, ואפלו 46

לו עד עתה - אפלו היה בתוך הקמטים, או בכף הרגל -
 אין שומעין לו; חזקה שאין אדם שותה ככוס אלא אם כן
 בודקו יפה יפה, וחזקתו שידע ורצה [הסכים].
 ז. הנושא אשה, ונמצאת שאין לה וסת [רגילות] קבועה
 לנדתה, אלא לא תרגיש בעצמה עד שתראה דם נדה - הרי
 זו לא תשמש אלא בשני עדים שבדקת בהן עצמה, אחד
 לפני השמש ואחד לאחר השמש, חוץ מן העד של
 איש שמקנה בו עצמו, כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה.
 ח. ואף על פי שמום גדול הוא זה, לא הפסידה כלום,
 שהרי בודקת עצמה תחלה ומשמשות. הרי שבדקה עצמה
 ונבעלה, ובעת שקנתה עצמה היא והוא נמצא דם על עד
 שלה או על עד שלו - אם ארע זה פעם אחר פעם שלשה
 פעמים סמוכות זו לזו, הרי זו אסורה לשכב עם בעלה,
 ותצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת, ואין לה תנאי
 מתנאי כתבה, שהרי אינה ראויה לתשמיש. ויוציא ולא
 יחזיר לעולם, שמא תתרפא, ונמצא שלא גמר לגרשה
 בשעת גרושין. ומתרת להנשא לאחר, כמו שיתבאר בענין
 הנדה.
 ט. במה דברים אמורים? בשהיתה כף מתחלת נשואיה,
 ומבעילה ראשונה ראת דם; אבל אם ארע לה חלי זה אחר
 שנשאת, נסתמפה שדהו [מזלו גרם]. לפיכך אם בעל פעם
 אחת ולא נמצא דם, ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל
 עת תשמיש - יוציא ויתן כתבה ולא יחזיר עולמית, כמו
 שבארנו.
 י. וכן כל אשה שנולדו בה מומין אחר שנשאת, אפלו
 נעשית מפת שחין - אם רצה יקיים, ואם רצה להוציא ויתן
 כתבה.
 יא. האיש שנולדו בו מומין אחר שנשא, אפלו נקטעה ידו
 או רגלו, או נסמית עינו, ולא רצת אשתו לישוב עמו - אין
 כופין אותו להוציא ולתן כתבה, אלא אם רצת [הסכימה],
 תשב; אם לא רצת, תצא בלא כתבה פדין כל אשה מורדת.
 אבל אם נולד לו גיט הפה, או גיט החטם, או שחור [הפה]
 ללקט צואת כלבים, או לחצב נחשת מעקרו [ממקום מוצאו
 באדמה], או לעבד עורות - כופין אותו להוציא ולתן
 כתבה; ואם רצת לישוב עם בעלה, תשב.
 יב. נעשה האיש מכה שחין - כופין אותו להוציא, ויתן
 כתבה. ואף על פי שהיא רוצה לישוב, אין שומעין לה, אלא
 מפרישין אותה בעל פרה, מפני שהיא ממקתו [נמק בשרו
 מחמת תשמיש]; ואם אמרה: 'אשב עמו בעדים, כדי שלא
 יבוא עליה' - שומעין לה.
 יג. מי שהיה בעלה בעל גיט פה, או גיט חטם, או מלקט
 צואת כלבים, וכיוצא בהן, ומת, ונפלה לפניו אחיו, ויש בו
 אותו מום שהיה בבעלה - יכולה היא לומר: 'לאחירי הייתי
 יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל'; ויחלוץ, ויתן כתבה.
 (וראה בנים לבניך שלום על ישראל).
 בריף רחמנא דסינן

עקר ולא תוספת. כיצד? היה מרחץ בעיר והיו לו קרובים
 - אינו יכול לומר 'לא ידעתי מומין אלו', ואפלו מומין
 שבסתר, מפני שהוא בודק [שואל] בקרובותיו, וחזקה
 [מסתבר] ששמע ורצה [הסכים]. ואם אין שם מרחץ, או
 שלא היו לו קרובים - טוען [שלא ידע] במומין שבסתר;
 ונכפה [מחלת הנפילה] בעתים ידועים [בזמנים קבועים], הרי
 הוא ממומי סתר. אבל במומין שבגלוי, אינו יכול לטעון,
 שהרי הכל רואין אותן ואומרים לו, וחזקתו ששמע ונתפס.
 דבר ידוע הוא, שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה
 מנהג הנשים שם להלך בשוק ופניהן גלויות, והכל יודעין
 אותן ואומרים: 'זו היא בתו של פלוני וזו היא אחותו של
 פלוני', כמו ערי אדום בזמן הזה. אבל מקומות שאין דרך
 הכנות שם לצאת לשוק כלל, ואם תצא הבת למרחץ בנשף
 [בחושי], תצא מתנברה [בהחבא] ולא יראה אותה אדם חוץ
 מקרובותיה - הרי זה טוען [שלא ידע] אף במומין שבגלוי;
 והוא שלא יהיה שם מרחץ, או שלא היתה לו קרובה לבדק
 בה. אבל היה שם מרחץ בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת
 בה ופניהן מגלות, ויש לו קרובה - אינו יכול לטעון, שהרי
 הכל רואין אותה ערמה במרחץ. ואם דרך להחבא
 ולהתנער אף במרחץ, ושהיתה הבת רוחצת בליה, או
 בבית [חדר] קטן שבמרחץ לבדה, עד שלא תראה ולא תודע
 - הרי זה טוען אף במומין שבגלוי; שדברים אלו דברים
 של טעם הן, ואינן גזרת הכותב.
 ג. הורו מקצת הגאונים, שזה שאמרו חכמים: 'מפני שהוא
 בודק בקרובותיו' - אינו קרובותיו בלבד, אלא מדעיו;
 ואפלו היה גר בעיר, ואין לו קרוב כלל - אם יש שם
 מרחץ, אינו יכול לטעון; שאפשר שיהיו לו רעים, ואומר
 לאחד מרעיו שתבדק לו אשתו או אחותו על פלוגית;
 ולפיכך חזקתו ששמע ונתפס. ולא יראה לי דין זה; שאין
 כל אדם מוציא כל מה שבלבו מדברים אלו לכל אלא
 לקרוביו, ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו
 ביותר.
 ד. כיצד היא טענת המומין? אם היו המומין שנמצאו בה
 מומין שודאי היו בה קדם שתתארס, כגון אצבע יתרה
 וכיוצא בה - על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה,
 או שחזקתו שידע; ואם לא הביא, תצא בלא כתבה כלל.
 היו מומין שאפשר שנולדו אחר הארוסין - אם נמצאו בה
 אחר שנכנסה לבית בעלה, על הבעל להביא ראיה שעד
 שלא נתארסה היו בה, והיה מקחו מקח טעות; ואם נמצאו
 בה והיא בבית אביה, על האב להביא ראיה שאחר
 הארוסין נולדו, ונסתמפה שדהו [נשטפה שדהו, כלומר: מזלו
 גרם].
 ה. הביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה, או
 שהודת לו בכך, והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפס,
 או שחזקתו שידע בהן ונתפס - הרי זה חייב בכתבה.
 ו. בא על אשתו ושהה כמה ימים, וטען שמום זה לא נראה

הלכות גירושין

1 יש בכללן שתי מצוות - אחת מצות עשה, והוא שיגרש
2 המגרש בספר; שניה מצות לא תעשה, והוא שלא יחזיר
3 גרושתו משנשאת. ובאור שתי מצוות אלו בפסקים אלו.

פרק א

7 א. אין האשה מתגרשת אלא בכתב שגייע לה, וכתב זה
8 הוא הנקרא 'גט'; ועשרה דברים הן עקר הגירושין מן
9 התורה, ואלו הן: שלא יגרש האיש אלא ברצונו, ושיגרש
10 בכתב ולא בדבר אחר, ושיהיה ענין [משמעות] הכתב
11 שגרשה והסירה מקנינו, ושיהיה ענינו דבר הפורת בינו
12 לבניה, ושיהיה נכתב לשמה, ושלא יהיה מחסר מעשה
13 אחר כתיבתו אלא נתינתו לה, ושיתנו לה, ושיתנו לה
14 בפני עדים, ושיתנו לה בתורת גרושין, ושיהיה הפעל או
15 שלוחו הוא שנותנו לה. ושאר הדברים שבגט - כגון הזמן,
16 וחתומת העדים, וכיצא בהן - הפל מדברי סופרים.

17 ב. ומנין ששעשרה דברים אלו מן התורה? שנאמר: "והיה
18 אם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה ספר פרישת ונתן בידה,
19 ושלחה מביתו"; "אם לא תמצא חן בעיניו" - מלמד שאינו
20 מגרש אלא ברצונו; ואם נתגרשה שלא ברצונו, אינה
21 מגרשת. אבל האשה מתגרשת לרצונה ושלא לרצונה.

22 ג. "וכתב" - מלמד שאינה מתגרשת אלא בכתב. "לה" -
23 לשמה. "ספר פרישת" - דבר הפורת בינו לבניה, שלא
24 ישאר לו עליה רשות; ואם עדן לא נכרת בינו לבניה, אינה
25 מגרשת, כמו שיתבאר. "ונתן בידה" - מלמד שאינה
26 מתגרשת עד שיתן הגט לידה, או ליד שלוחה שהוא בידה,
27 או לחצרה; שהכל בידה, כמו שיתבאר. "ושלחה" - שיהיה
28 ענין הגט שהוא המשלח אותה, לא שישלח עצמו ממנה.

29 ד. כיצד? כתב לה: 'הרי את משלחת', 'הרי את מגרשת',
30 'הרי את לעצמך', 'הרי את מתרת לכל אדם', וכל כיצא
31 בזה הענין - הרי זו מגרשת; וגופו של גט: 'הרי את מתרת
32 לכל אדם'. אבל אם כתב לה: 'איני בעליך', 'איני ארוסיך',
33 'איני אישך' - אין זה גט, שנאמר: "ושלחה", ולא שישלח
34 עצמו ממנה. וכן הכותב לאשתו: 'הרי את בתי חורין' - אינו
35 גט.

36 ה. זה שנאמר בתורה "ושלחה מביתו", אין ענינו שלא
37 יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו; אלא משיגיע הגט לידה,
38 גמרו גרושיה, ואף על פי שעדין היא בביתו, כמו שיתבאר.
39 שלא נאמר "ושלחה" אלא שאם גרש ולא הוציאה מביתו,
40 הרי זה כמי שגרש והחזיר גרושתו; לפיכך צריכה ממנו גט
41 שני, כמו שיתבאר.

42 ו. ומנין שלא יהיה מחסר מעשה אחר כתיבתו? שנאמר:
43 "וכתב ונתן", מי שאינו מחסר אלא כתיבה ונתינה הוא
44 הגט הפשוט; יצא דבר שמחסר קציצה אחר הכתיבה. לפיכך

45 אם כתב הגט על קרן הפרה, נותן לה את הפרה; ואם חתף
46 הקרן אחר שכתב ונתנו לה - אינו גט. וכן אם כתב במחבר
47 - אף על פי שחתמו בו העדים אחר שתלשו, ונתנו לה -
48 אינו גט.

49 ז. אין כותבין במחבר אפלו טפס הגט [נחלק הסטנדרטי של
50 הטקסט המופיע בכל גט]; כתב הטפס במחבר ותלשו, ואחר
51 כף כתב [והוסיף את "תורף" הגט המשתלב ב"טופס", וכולל
52 את הפרטים הייחודיים והעיקריים]: שם האיש, ושם האשה,
53 ונתנו, ו'הרי את מתרת לכל אדם', וחתמו ונתנו לה - הרי
54 זה פשוט.

55 ח. כתב כל הגט על עלה הדורע בעצין נקוב - אף על פי
56 שנתן לה העצין בלו, הגט פסול; גזרה, שמא יקטם; אבל
57 פותב הוא על חרשו של עצין, ונותנו לה.

58 ט. ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גרושין? שנאמר:
59 "ספר פרישת ונתן בידה", שיתן אותו בתורת ספר פרישת.
60 אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב או מזונה, או
61 שנתנו בידה והיא שנה ונעורה והרי הוא בידה - אינו גט;
62 ואם אמר לה אחר כך 'הרי זה גט' - הרי זה גט.

63 י. אמר לעדים: 'ראו גט שאני נותן לה', וחתמו ואמר לה:
64 'כנסי שטר חוב זה' - הרי זה פשוט, שהרי הודיע את העדים
65 שנתנו בתורת גרושין, וזה שאמר לה 'שטר חוב', מפני
66 שנוכלם ממנה.

67 יא. המגרש צריך שיאמר לה כשיתן לה הגט: 'הרי זה
68 גט', או 'הוא גט', וכיצא בזה; ואם נתן בידה ולא אמר
69 כלום, הרי זה פסול. במה דברים אמורים? בשלא היה
70 מדבר עמה על עסקי גטה; אבל אם היה מדבר עמה על
71 עסקי גטה, ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום - הרי זה
72 גט פשוט.

73 יב. גט שהיה מנח על הארץ, ואמר לה: 'טלי גטך מעל
74 גבי קרקע', ונטלתו, או שהיה קשור על ידו או על ירכו,
75 ושלפתו ממנו - אף על פי שאמר לה אחר שכתב לידה 'הרי
76 הוא גט' - אינו גט, שנאמר: "ונתן בידה", לא שתקח היא
77 מעצמה; והרי לא נתן לה לא הוא ולא שלוחו. אבל אם
78 הרבין [הטה] לה בגופו, או הטה ידו עד ששלפה הגט
79 מעליו, ואמר לה 'הרי זה גט' - הרי זה גט.

80 יג. ומנין שיתנו לה בפני עדים? הרי הוא אומר: "על פי
81 שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר", ואי אפשר
82 שתהיה זו היום ערוה והבא עליה במיתת בית דין, וילמחר
83 תהי מתרת בלא עדים. לפיכך אם נתן לה הגט בינו לבניה,
84 ואפלו בעד אחד - אינו גט.

85 יד. במה דברים אמורים? שהיה הגט בכתב ידי סופר; אבל
86 אם כתב הפעל הגט בכתב ידו, וחתם עליו עד אחד, ונתנו
87 לה - הרי זה גט פסול (ופסול לכהונה).

88 טו. תקנת חכמים היא שיהיו העדים חותמין על הגט -
89 שמא יתן לה הגט בפני שנים וימותו, ונמצא הגט שכתב
90 כחריש מחרשי האדמה, שהרי אין בו עדים; לפיכך תקנו
91 שיעידו מתוכו. ואף על פי שהעדים בתוכו, נותנו לה בפני

ישראל עגונות, הואיל וחתומת העדים בגט מדבריהן, כמו
 שפירשנו.
כד. אף על פי שחתומת העדים בגט מדבריהן, התקינו
 שיהיו העדים מפרשין שמותיהן בגט. וכן התקינו בעדי
 הגט, שאין חותמין אלא זה בפני זה; ואם חתמו זה שלא
 בפני זה, הרי זה גט פסול. וכן תקנו חכמים שיכתב זמן בגט
 ומקום כתיבתו, כשאר השטרות - ששם תהיה אשתו
 קרובתו ותזנה כשהיא תחתיו [בעודה נשואה לו], ויכתב לה
 גט אחר הנזות ויתן לה, ואם לא יהיה בו זמן, יכולה לומר
 קדם הנזות נהגשתי; לפיכך תקנו זמן בגטין.
כה. גט שיש עליו עדים ואין בו זמן [תאריך], או שהיה
 [תאריך] מקדם [מזמן הכתיבה], או מאחר [מזמן הכתיבה],
 או שנכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו אף על פי
 שעוסקין באותו ענין, או כתב את הגט בירושלים וטעה
 וכתב בלוד - כל אלו פסולים, עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו
 ובמקום כתיבתו.
כו. חתף ממנו הזמן ונתנו לה, או שלא כתב שם היום
 אלא 'בשבת' [שבוע] ראשונה או שניה מחדש פלוני, או
 'בחדש פלוני', או 'בשנה פלונית' ולא הזכיר החדש, אפלו
 כתב 'בשבוע' [שמיטה] פלוני - כשר; וכן אם כתב בו:
 'היום גרשתי' - כשר, שמשמעו היום הזה שיצא בו הגט.
כז. וכן תקנו שיהיו מזוני בגטין למלכות אותו הזמן,
 משום שלום מלכות. כתב למלכות שאינה מלכות אותה
 המדינה, או לבנין הבית, או לחרפן הבית - אם דרך אותו
 מקום למנות בו, הרי זה כשר; ואם אין דרך למנות בו,
 הרי זה פסול. וכבר נהגו כל ישראל למנות בגטין, או
 ליצירה [לבריאה] או למלכות אלפסנדרוס מקרון, שהוא
 מנין שטרות. ואם כתב לשם מלכות אותו זמן במדינה שיש
 בה רשות אותה מלכות, הרי זה כשר.
כח. האומר לשנים: 'כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי',
 ונתאחר הדבר ימים או שנים, או שנמצא הגט בטל והצרכו
 לכתב לה גט אחר כשר אחר כמה שנים, כמו שיתבאר -
 הרי אלו כותבין זמן הכתיבה ומקום הכתיבה, לא הזמן
 שאמר להן הבעל בו 'כתבו' ולא אותו המקום. כיצד? היו
 בירושלים כשאמר להן, והיו עומדין בתשרי, ונתאחרו עד
 ניסן והרי הן בלוד - כותבין זמן הגט מניסן ובלוד, ששם
 נכתב הגט, כשאר שטרות.

שנים, בין בפני אותן החותמין עליו, בין בפני שנים אחרים
 - שעקר הגרושין בעדי מסירה [שמעידים על מסירת הגט].
טז. חתמו בו שנים, ועבר ונתנו לה בינו לבניה [ללא עדים],
 או שנמצאו עדי מסירה פסולים - הרי זה כשר, הואיל
 ועדים שבו כשרין, והרי הגט יוצא מתחת ידה; ויש מי
 שהורה מן הגאונים שהוא פסול.
יז. העידו מתוכו פסולים [חתומים עדים פסולים], אפלו אחד
 פסול ואחד כשר, ונתנו לה בפני שני עדים כשרין - הרי
 זה פסול, שנמצא כמזג מתוכו [כאילו זייף חתימת העדים].
יח. הרחיק את העדים מן הכתב [משורה האחרונה של גט]
 מלא שתי שיטין [שורות] - פסול; וכמה רחיק את העדים
 מן הכתב? פחות מכדי שתי שיטין, כדי שיהיו נקראין עמו
 [שהיה ניכר שחתומים על הכתוב בו]. במה דברים אמורים?
 כשהיה הגט יוצא מתחת ידה, ולא היו שם עדי מסירה;
 אבל אם מסרו לה בעדים - אף על פי שהן מרחקין הרבה,
 ואין נקראין עמו, ואף על פי שאין חתום עליו עד כולל -
 הרי זה כשר, שעקר הגרושין בעדי מסירה.
יט. העדים שנותנין הגט בפניהם צריכין לקרותו, ואחר כך
 יתנו לה; ואם נתנו לה בפניהן תחלה, חוזרין וקוראין אותו
 אחר שנתנו לה. קראוהו והוא ביד הבעל או ביד שלוחו
 והחזירוהו לו, וחזר הוא והכניסו לתוך ידו ונתנו לה -
 חוזרין וקוראין אותו.
כ. לא קראוהו אלא נטלתו וזרקתו לים או לאש, הרי זו
 מגרשת - הואיל וקראוהו תחלה, אין חוששין לו שהחליפו;
 ולא עוד אלא אפלו אמר הבעל: 'שטר אחר היה, ולא היה
 הגט שקראתם' - אינו נאמן, והרי היא מגרשת.
כא. הרי שלא קראו הגט בתחלה, ונתן לה גט בפניהם,
 וזרקתו לאור או לים - אף על פי שהבעל אומר 'גט כשר
 היה', הרי זו ספק מגרשת.
כב. זרק לה הגט לחצרה לבין החביות בפני עדים, ובקשו
 [חיפשו] ומצאו מזוזה או שטר אחר - אין חוששין לה [אינה
 מגורשת], שזה שנמצא הוא שזרק; נמצאו שם שתיים שלש
 מזוזות או שטרות - חוששין ששם אגט שזרק גרוהו
 עכברים, והרי זו ספק מגרשת.
כג. העדים שחותמין על הגט, צריכין להיותם יודעין לקרות
 ולחתם. אם אינן יודעין לקרות, קוראין בפניהן והן חותמין
 - והוא שיפירו לשון הגט; ואם אינן יודעים לחתם - רושמין
 להן [צורת האותיות על] הנזיר ברק וכיוצא בו מדבר שאין
 רשומו מתקיים, והן כותבין על הרשם. ואין עושין כן בשאר
 שטרות - קל הוא שהקלו בגטי נשים, כדי שלא יהיו בנות

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח תשרי-ד' מרחשון ה'תשע"ג

מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב בפרשת ויחי
ביום השמיני ובפרשת אשה כי תזריע ובפרשת זאת
תהיה ובפרשת ויקחו אליך פרה אדמה; וארבע
פרשיות אלו כוללות כל-המקראות שבאו בטמאות אלו.
אבל דיני כל-המינים האלה והלכות כל-מין מהם — הרי
סדר טהרות כולל כל-זה. מהם מינים שנתחדו להם
מסכתות — מהן מסכת טהרות ומסכת מכשירין ומסכת
עקצים, ששלוש מסכתות אלו כוללות טמאת אכלין בלבד,
ובשבילה נתחברו; אף אם נודמן בהם דין מדיני שאר
הטמאות, הרי לא באו שם אלא במקרה. בדומה לכך
כוללת מסכת נדה כל-דיני מצות טמאת נדה וזבה וטמאת
יולדת, ובמסכת כרתות יש גם-כן חלק מדיני טמאת
יולדת. מסכת נגעים כוללת כל-דיני נגעי אדם ובגד ובית;
ומסכת זבים כוללת כל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת
אהלות כוללת כל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת
דיני מי נדה לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ
לא יחדו להן מסכתות, אלא דיניהן מפוזרים בכמה
מקומות בסדר זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דברו
על שאלות רבות מסוג זה במסכת עדיות. וכבר פירשנו אנו
סדר זה כלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעיין
בספר אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שבת קודש ד' מרחשון ה'תשע"ג

מצות עשה קא.

המצוה הק"א — הצווי שנוצטוינו להיות אדם מצרע
(שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
כל-דיני צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור, מה
ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך, ומה
שצריך עם ההסגר — גלוח, כלומר: תגלחת (מסביב)
הנתיק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת זה מפרטי
דיניה ואיכות טמאתה.

יום ראשון כ"ח תשרי ה'תשע"ג

יום שני כ"ט תשרי ה'תשע"ג

יום שלישי ל' תשרי ה'תשע"ג

יום רביעי א' מרחשון ה'תשע"ג

מצות עשה צח.

המצוה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לדון בטמאת אכלין
ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו כוללת כל-תורת
טמאת אכלין ומשקין כלם.

יום חמישי ב' מרחשון ה'תשע"ג

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא,
ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שישי ג' מרחשון ה'תשע"ג

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה, שמעריבים
בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת — אדם או כלי —
לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים באפן אחר, כמו
שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה אדומה). דע,
ששלושה עשר מיני הטמאות האלה שקדם מנינם, והם:
טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים וטמאת נדה
וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת צרעת הבגד
וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת הנזבה וטמאת
שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה וטהרתם —
כל-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה מאלה יש

מלכים א ו יא-יט

ו יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר: יב הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בִּנְיָה אֶם־תִּלְךָ בְּחֻקְתִּי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וְשִׁמְרַת אֶת־פְּלִמְצוֹתַי לִלְבַת בָּהֶם וְהִקְמֹתִי אֶת־דְּבָרִי אֲתָךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ: יג וְשִׁכַּנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יד וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ: טו וַיִּבֶן אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת מִבֵּיתָהּ בְּצִלְעוֹת אַרְזִים מִקְרָקַע הַבַּיִת עַד־קִירוֹת הַסָּפֶן צֶפֶה עַץ מִבֵּית וַיִּצַּף אֶת־קְרָקַע הַבַּיִת בְּצִלְעוֹת בְּרוֹשִׁים: טז וַיִּבֶן אֶת־עֲשָׂרִים אִמָּה (מִירְכּוֹתִי) מִירְכְּתֵי הַבַּיִת בְּצִלְעוֹת אַרְזִים מִן־הַקְרָקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיִּבֶן לוֹ מִבֵּית לְדָבִיר לְקֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים: ז וְאַרְבָּעִים בָּאִמָּה הָיָה הַבַּיִת הוּא הַהִיכָל לִפְנֵי: יח וְאִרְזוֹ אֶל־הַבַּיִת פְּנִימָה מִקְלַעַת פִּקְעִים וּפִטוּרֵי צִצִּים הֶכַל אֲרוֹ אֵין אֲבָן נִרְאָה: יט וְדָבִיר בְּתוֹךְ־הַבַּיִת מִפְּנִימָה הָכִין לְתֵתָן שָׁם אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה:

רש"י

אל הבית פנימה מקלעת פקעים. פירוש, ואותם קירות ארזים שעשה אל הבית פנימה, לכסות קיר האבן, קלוע היה בציורי קליעות וצורות פקעים, כמין כפתורים. פקעים. למוישייל"ש בלע"ז: ופטורי צצים. תרגם יונתן: ואטונין שושנין, צורת שלשלאות: פטורי. לשון חבלים, כלשון גמרא, כמו (מועד קטן כט א ; ברכות ח א): כפיטורי בפי וטש: צצים. לשון פרחים, כמו (במדבר יז כג): ויצץ ציץ, חבלים ופרחים. ומנחם חברו: פטורי, לשון (שמות יג יב): פטר רחם וכמו (תהלים כב ח): יפטירו בשפה: הכל ארז אין אבן נראה. (תרגום: כל ביתא חפי נסרין דארזא לית אבנא מתחזיא: מקלעת פקעים. תרגם יונתן: גלף חיזו ביעין (פירוש, חקוק כדמות ביצים עגולים): (יט) ודביר בתוך הבית. מחיצת אמה טרקסין: לתת. כמו לתת:

(טו) מביתה בצלעות ארזים. קירות ארז אצל קיר האבן, כדי לטוח עליו זהב, כמו שהוא אומר למטה (פסוק כא): ויצף שלמה את הבית פנימה זהב סגור, ואי אפשר לטוח זהב על גבי האבנים, כי אם בעצים ובמסמרות: קירות הספון. קירות העלייה: את קרקע הבית. הרצפה כולה: (טז) את עשרים אמה מירכתי הבית. עשרים שהן מסוף ההיכל והלאה, והעשרים שבסוף הבית, הן של בית הכפורת (דהיינו קדשי הקדשים): עד הקירות. עד התקרה, עשה קיר ארז לכסות קיר האבן, לטוח עליו זהב: ויבן לו. אותם עשרים אמה: מבית לדביר. לפנים ממחיצת אמה טרקסין, המפסקת בין ארבעים לעשרים, ואותה מחיצה קרויה דביר: לקדש הקדשים. הבדילן לאותן עשרים אמה: (יז) ההיכל לפני. לפני הדביר לצד החוץ: (יח) וארז

מצודת ציון

(טו) מביתה. מבפנים: בצלעות. ענינו נסרים ולוחות: קירות הספון. תקרה המכסה: (טז) מירכתי. בסוף: לדביר. היא המחיצה המפסקת בין ההיכל לבית קדש הקדשים: (יח) מקלעת. ענין ציורים, וכן תרגום יונתן: וגלף, וכן (שמות כח יא) תפתח את שתי האבנים, תרגומו: תגלוף: פקעים. ציור פרי מה, וכן (מלכים ב ד לט) פקועות שדה: ופטורי. ענין פתיחה, כמו (שמות יג יב) פטר רחם: צצים. פרחים, ורוצה לומר: ציורי פתיחת הפרחים: (יט) לתת. כמו לתת, והנו"ן נוספת:

את עשרים אמה. רוצה לומר: חלל העשרים אמה שהיה בסוף הבית למעברה, בנה גם אותה בצלעות ארזים, מהקרקע עד קירות הסיפון, כמו ההיכל: ויבן לו מבית לדביר. עכשיו בא לומר מה שהיה משמש אותו החלל, ואמר שמבית לדביר, רוצה לומר: מבפנים להמחיצה, בנה להיות קודש הקדשים: (יז) לפני. למזרחו של בית קודש הקדשים: (יח) וארז וגו'. רוצה לומר: צלעות הארז אשר היו מחפים את הבית מבפנים, מלאכת ציורם היה צורות פקעים ופטורי צצים: הכל ארז. כל הבית חפה ארז על האבנים של הכותלים: (יט) ודביר בתוך הבית. בחלל הבית עשה מחיצה מפסקת, ומבפנים לאותה מחיצה הכין לתת שם את הארון, והוא בית קודש הקדשים:

מצודת דוד

(יב) הבית הזה וגו'. רוצה לומר עם היותך בונה אותה בהיפה בהבנינים, מכל מקום לא אשרה בו שכנתי, כי אם תלך בחוקתי וגו': והקימותי. אז אקיים דברי, שהבטחתי להשרות בה השכינה: (יד) ויכלהו. למעלה אמר שכלה קירות הבית, וכאן אמר שכלה התקרה: (טו) ויבן את קירות וגו'. לפי שכל הבית היה בה טוח זהב מבפנים, ואי אפשר לטוח הזהב על האבנים, ולזה חפה את הקירות מבפנים בצלעות ארזים, ועליהם הטיח את הזהב: קירות הספון. הוא התקרה העשוי גבים גבים: את קרקע הבית. להיות לה לרצפה: (טז) ויבן את עשרים אמה. רוצה לומר: חלל העשרים אמה שהיה בסוף הבית למעברה, בנה גם אותה בצלעות ארזים, מהקרקע עד קירות הסיפון, כמו ההיכל: ויבן לו מבית לדביר. עכשיו בא לומר מה שהיה משמש אותו החלל, ואמר שמבית לדביר, רוצה לומר: מבפנים להמחיצה, בנה להיות קודש הקדשים: (יז) לפני. למזרחו של בית קודש הקדשים: (יח) וארז וגו'. רוצה לומר: צלעות הארז אשר היו מחפים את הבית מבפנים, מלאכת ציורם היה צורות פקעים ופטורי צצים: הכל ארז. כל הבית חפה ארז על האבנים של הכותלים: (יט) ודביר בתוך הבית. בחלל הבית עשה מחיצה מפסקת, ומבפנים לאותה מחיצה הכין לתת שם את הארון, והוא בית קודש הקדשים:

תהלים סה ויד

סח. ו נוראות | בצדק תעננו אלהי ישענו מבטח פל־קצו־אֶרֶץ וַיִּמְכֵּן הָרִים בְּכַחוֹ נֶאֱזָר
בְּגִבּוֹרָה: **ח** מְשִׁיבִיח | שְׁאוֹן יָמִים שְׁאוֹן גְּלִיָּהֶם וְהִמְוֵן לְאֲמִים: **ט** וַיִּרְאוּ | יֹשְׁבֵי קְצוֹת מְאוֹת־תֵּיךְ
מוֹצֵאֵי־בָקָר וְעֶרֶב תִּרְנִין: **י** פְקֻדַּת הָאָרֶץ וְהַשְׁקָלָה רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פֶּלֶג אֱלֹהִים מְלֵא מִיִּם תְּכִין דְּגָנָם
פִּי־כֶן תְּכִינָה: **יא** תִּלְמִיָּה רוּחַ נַחַת גְּדוּדִיָּה בְּרִיכִים תִּמְגַּנֶּנָּה צִמְחָה תִּבְרָךְ: **יב** עֲטַרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתְךָ
וּמַעֲגָלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֵׁן: **יג** יִרְעֲפוּ נְאוֹת מְדָבֵר וְגִל גְּבָעוֹת תַּחֲגֹנֶנָּה: **יד** לְבָשׁוּ כָרִים | הֲצֵאן וְעַמְקִים
יַעֲטֹפוּ־כָּר יִתְרַעְעוּ אֶף־יִשְׁרָיו:

רש"י

תעשרנה. הרבה אתה מעשרה מפלג שלך שהוא מלא
מים ותכין בו דגנם של יושבי קצוות כי בכך אתה מכין
אותם: (יא) תלמיה. הן שורות המחרישה: רוח. כמו
לרוח: נחת גדודיה. כמו לנחת גדודיה להניח לגדודיה
לעשות נחת לבריות אתה תמוגגנה ברכיבים של מטר:
תמוגגנה. לשון המסה: (יב) עטרת. שנת טובתך, ע"י
הגשמים אתה מעטר בכל טוב את השנה שאתה חפץ
להטיב: ומעגליך. הם השמים שהם אבק רגליך:
ירעפון. יטפון. דשן. שומן: (יג) ירעפו. השמים
בנאות המדבר: (יד) לבשו כרים הצאן. יתלבשון
השרון והערכה מן הצאן הבאים לרעות הדשא אשר
הצמיח המטר: ועמקים יעטפו בר. ע"י המטר יהיו
מעוטפים העמקים בתבואה ואז יתרועעו הבריות
תרועת שמחה וישירו מרוב הברכה:

(ו) נוראות בצדק תעננו. בצדקתך תעננו לעשות
נוראות בגוים: מבטח. אתה ומנוס לכל יושבי קצות
ארץ מקצה הארץ ועד קצהו: וים רחוקים. אפילו
לרחוקים שבים אתה מבטח שבכל מקום ממשלתך:
(ז) מכין הרים בכחו. שמצמיח ההרים שהם קשים
בכחו ומזמן ומכין בהן מזונות ומכין מטר כדכתיב
(לקמן קמז) המכין לארץ מטר המצמיח הרים: נאזר
בגבורה. לפי שבא להזכיר גבורת גשמים אמר נאזר
בגבורה: (ח) משיביח. משפיל, וכן וחכם באחור
ישבחנה (משלי כ"ט) בשוא גליו אתה תשבחם (לקמן פ"ט):
(ט) מוצאי בקר וערב תרנין. לך את הבריות יושבי
הקצוות בבקר ואמרים ברוך יוצר המאורות ובערב
ברוך המעריב ערבים: (י) פקדת הארץ. כשאתה חפץ
להטיב אתה פוקד את הארץ ומשקה אותה: רבת

מצודת ציון

(ח) משיביח. משקט ומשפיל כמו בשוא גליו אתה תשבחם
(לקמן פ"ט): שואן. המיית: (י) פקדת. ענין זכרון והשגחה:
ותשוקקיה. מל' השקה: פלג. אמת המים: (יא) תלמיה.
ערוגות כמו על תלמי שדי (הושע ו'): רוח. ענין שביעה:
ברכיבים. הוא המטר הדק כמו וכרכיבים עלי עשב (דברים ל"ב):
תמוגגנה. מלשון המגה והמסה: (יב) ומעגליך. מל' מעגל
ודרך והם העננים שהם לצד השמים ונאמר וחוג שמים יתהלך
(איוב כב) ולזה יקראו העננים מעגליו: ירעפון. ענין הזלה
והטפה כמו יערוף כמטר לקחי (דברים ל"ב): דשן. שומן:
(יג) נאות. ענין מדור: (יד) כרים. כבשים: יעטפו. מלשון
עטיפה ולבישה: בר. תבואה כמו לשבור בר ממצרים (בראשית
מב): יתרועעו. מל' תרועה:

מצודת דוד

(ו) נוראות בצדק. בצדקתך תעננו בדבר הנוראות והנפלאות
אשר תעשה עמנו: מבטח. הלא אתה המבטח של כל היושבים
בקצות הארץ ועל הימים הרחוקים כי כולם יבטחו בך:
(ז) מכין. הוא מכין מטר רב לרוות ההרים ברב כחו כי הוא
נאזר וחגור בגבורה: (ח) משיביח. משקט ומשפיל המיית
הים וגליו וכ"כ משיביח המיית לאומים ההומים:
(ט) מאותותיך. ע"י אותות הברקים והרעמים יפחדו ממך
יושבי קצות הארץ: מוצאי. המאורות היוצאים להאיר בבוקר
ובערב, היציאה ההיא תעורר לב הבריות לרנן לך כאשר יראו
שלא ישנו את תפקידם: (י) פקדת. בעת תשגיח בארץ
להשקותה אז תעשר אותה בהרבה מטר: פלג אלהים. אמת
המים הבאה לה מאלהים היא מלאה מים: תכין. ובוזה תכין
דגנם כי כן דרך להכין הדגן ע"י רבוי המטר: (יא) תלמיה

רוח. במה שתשיבע תלמי השדה יהיה נחת לגדודיה הם הבריות המתהלכים בארץ: ברכיבים. ע"י הרביבים תמוגג ותרטב את
האדמה ובוזה תברך צמחה: (יב) עטרת. תעטר את השנה שהשפעת בה טובתך כי תהיה מעוטרת בתבואה ופירות: ומעגליך.
העננים יזלו גשמי ברכה: (יג) נאות מדבר. המקומות היבשות כמדבר יזלו גם המה דשן להצמיח הרבה תבואה. וגיל וגו'.
הגבעות תהיינה חגורות בגיל ר"ל רב תבואה יגדל בהן: (יד) לבשו כרים הצאן. הכבשים שבצאן ילבשו בשר ושומן בעבור
המרעה הטוב: יעטפו בר. יהיו מכוסים בתבואה מבלי מקום פנוי: יתרועעו. כל הבריות יריעו תרועת שמחה:

יהל אור

וא"כ גם כאן י"ל כן פקדת הארץ מה שמתעברת ע"י הגשמים
וא"כ והולידה כו'. והרמב"ן מפרש שם בע"א הפקידה
הזכירה על הדבר כו' וכן בזהו שם כו':

י פקדת הארץ. פ"ק דתענית ח"ב נאמר פקידה באשה כו' וה'
פקד כו' ונאמר פקידה בגשמים פקדת כו' ועמ"ש ע"פ וה'
פקד כו' ויעש כו'. ורש"י פ"י פקד הוא ההריון. ויעש הלידה.

ב הריני נזיר מן החרצנים, ומן הזגים, ומן התגלחת, ומן הטמא – הרי זה נזיר, וכל דקדוקי נזירות עליו. הריני כשמשון, כבן מנח, כבעל דלילה, כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלשתים את עינו – הרי זה נזיר שמשון. מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון? נזיר עולם, הכביד שערו – מקל פתער, ומביא שלש בהמות; ואם נטמא – מביא קרבן טמא. נזיר שמשון, הכביד שערו – אינו מקל; ואם נטמא – אינו מביא קרבן טמא.

ג סתם נזירות שלשים יום. אמר: הריני נזיר אחת גדולה, הריני נזיר אחת קטנה, אפילו מפאן ועד סוף העולם – נזיר שלשים יום. הריני נזיר יום אחד, הריני נזיר וְשַׁעָה אחת, הריני נזיר אחת ומחצה – הרי זה נזיר שתים. הריני נזיר

פירוש ברטנורא

ב הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים וכו'. אם הוכיר אחד מכל אלו, הרי זה נזיר כאילו אמר הריני נזיר סתם. ומשום דבעי למתנא סיפא נזיר עולם ונזיר שמשון אין כל דקדוקי נזירות עליהם, תנא הכא כל דקדוקי נזירות עליו: מה בין נזיר עולם וכו'. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, ואם נדר להיות נזיר עולם הרי זה נזיר עולם. ומה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מקל בתער מ"ב חדש ל"ב חדש דילפינן מאבשלום שהיה נזיר עולם וכתוב ביה (שמואל ב' י"ד) ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו וכתוב התם (ויקרא כ"ה) ימים תהיה גאולתו: ואם נטמא אינו מביא קרבן טמא. ואפילו לכתחלה מותר לטמא דשמשון היה מטמא למתים והכי גמרי לה והאי דקתני אם נטמא דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא משום דתנא רישא גבי נזיר עולם ואם נטמא תנא סיפא נמי גבי נזיר שמשון ואם נטמא:

ג סתם נזירות שלשים יום. דכתוב (במדבר ו') קדוש יהיה. יהי"ה בגימטריא שלשים מכאן סמכו לומר שאין נזירות פחות מל' יום: הריני נזיר אחת גדולה. בין שאמר הריני נזיר נזירות אחת גדולה, בין שאמר הריני נזיר אחת קטנה, ובין שאמר הריני נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם. נוהג נזירות שלשים יום. ומכאן ועד

משניות מבוארות – קהתי

שלושה קרבנות, שהם: חטאת, עולה ושלמים, כדין הנזיר לזמן קצוב, "כיום מלאת ימי נזרו", כשמגלח שערו (עין במדבר ו, יג-יח). ואם נטמא – מביא קרבן טמא – שתי תורים או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה, ועוד כבש בן שנתו לאשם, כמפורש בתורה בפרשת נזיר (שם שם, טז-יב). אבל נזיר שמשון, הכביד שערו אינו מקל – שחייב הוא לגדל שערו כל ימי חייו, כמו שכתוב בשמשון (שופטים יג, ח): "ומורה לא יעלה על ראשו", ואם נטמא – למת, אינו מביא קרבן טמא – בגמרא מבואר, שאפילו לכתחילה מותר לו להיטמא למתים, שכן מוצאים בשמשון, שהרג את הפלשתים והוריד מהם את חליפותיהם, ומכאן שמותר היה לו להיטמא למת; ולא נקטה המשנה לשון דיעבד ("ואם נטמא") אלא אגב הלשון שבנזיר עולם. וכן כותב הרמב"ם: "שמשון לא היה נזיר גמור, שהרי לא נדר בנזיר, אלא המלאך הפרישו מן הטומאה. וכיצד היה דינו? היה אסור ביין, ואסור בתגלחת, ומותר להיטמא למתים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה. לפיכך מי שאמר: הריני נזיר כשמשון – הרי זה נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם, ואינו מגלח כל שנים עשר חודש כשאר נזירי עולם, ומותר להיטמא למתים" (הל' נזירות ג, יג-יד).

באור משנה ג

משנתנו דנה בנזיר לזמן קצוב. וכבר הזכרנו, שאין נזירות פחותה משלושים יום, כלומר בין שאמר סתם: הריני נזיר, ובין שפירש בנדרו זמן שהוא פחות משלושים יום, הרי הוא נזיר שלשים יום. ברם, יכול אדם לקבל עליו יותר מנזירות אחת, כגון שיאמר: "הריני נזיר שלשים יום", או: "הריני נזיר שלוש", שבכגון זה הוא חייב בשתיים או בשלוש נזירות, שכל אחת מהן היא שלשים יום, היינו שלסוף כל שלושים יום מגלח שערו ומביא קרבנותיו, ומתחיל למנות נזירות שנייה. כן יכול אדם לקבל עליו נזירות אחת ליותר משלושים יום, כגון שלוש ואחד יום, ארבעים יום, וכדומה; ובכגון זה חלה עליו נזירות כזמן שפירש בנדרו. – משנתנו דנה בזמן הנזירות, לפי לשונו של הנדר. סתם נזירות שלשים יום – האומר סתם: "הריני נזיר", ולא פירש לכמה זמן, הרי הוא נזיר שלשים יום. "ודבר זה הלכה מפי הקבלה" (רמב"ם), אלא שחכמים מצאו לזה אסמכתא בפסוק האמור בנזיר (במדבר ו, ח): "קדוש יהיה" – יהיה בגימטריא שלושים (גמרא). אמר: הריני נזיר אחת גדולה, או שאמר: הריני נזיר אחת קטנה, אפילו מפאן ועד סוף העולם – כלומר אפילו קיבל עליו נזירות אחת גדולה מכאן ועד סוף העולם, כגון שאמר: "הריני נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם", הרי זה נזיר שלשים יום – הואיל ולא פירש שיעור של זמן, אלא אמר סתם "גדולה" או "קטנה", ואפילו אמר "מכאן ועד סוף העולם", אינו נוהג אלא נזירות אחת של שלושים יום. בגמרא מבואר, שהאומר "מכאן ועד סוף העולם" לא בא לפרש בזה

באור משנה ב

משנתנו דנה בשלושה סוגי נזירים, הם: א. נזיר לזמן קצוב. כגון שאמר (ספסס) "הריני נזיר", שחלה עליו נזירות שלשים יום, או כגון שפירש ואמר: "הריני נזיר כך וכך זמן. ודיני נזירות זו מפורשים בתורה (במדבר ו, א-כא), כמו שהבאנו כבר בהקדמה לביאור המשנה הקודמת. – ב. נזיר שמשון. כגון שאמר: "הריני נזיר כשמשון", שכן שמשון היה נזיר מבטן אמו על פי דברי מלאך ה', כמו שכתוב (שופטים יג, ג-ה): "וירא מלאך ה' אל האשה, ויאמר אליה הנה נא את עקרה ולא ילדת והרית וילדת בן. ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר, ואל תאכלי כל טמא. כי הך הרה וילדת בן ומורה לא יענה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן". ודינו של נזיר שמשון, שהוא נזיר כל ימיו. – ג. נזיר עולם. כגון שאמר: "הריני נזיר עולם", או: "הריני נזיר כל ימי חיי"; ומובא בגמרא, שאבשלום בן דוד היה נזיר עולם. – משנתנו באה ללמד, מה בין שלושת סוגי הנזירים, ובמידת מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון.

הריני נזיר מן החרצנים, ומן הזגים, ומן התגלחת, ומן הטמא – האומר: הריני נזיר מן החרצנים, או: הריני נזיר מן הזגים, שכן כתוב בפרשת נזיר (במדבר ו, ד): "מחרצנים ועד ג' לא יאכל"; או האומר: הריני נזיר מן התגלחת, שכן כתוב (שם שם, ח): "כל ימי נדר נזרו תעור לא יעבור על ראשו"; או האומר: הריני נזיר מן הטמא, כמו שכתוב (שם שם, ו-ז): "כל ימי הוירד לה' על נפש מת לא יבוא, לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם". כלומר שפירט בנדר נזירותו אחד מדקדוקי הנזירות הכתובים בפרשת נזיר, הרי זה נזיר – כאילו אמר סתם: "הריני נזיר", וכל דקדוקי נזירות עליו – כל דיני נזירות האמורים בתורה לכל פריטתם עליו לקיים, אף על פי שלא הוכיר בנדרו אלא אחד מהם בלבד, שכל המקבל עליו נזירות לדבר אחד, הרי הוא נזיר לכל דבר האמור בנזיר. הריני כשמשון, כבן מנח, כבעל דלילה, כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלשתים את עינו – המקבל עליו נזירות שמשון באחד מהלשונות הללו, כגון שאומר: הריני כשמשון, או: הריני כבן מנח, או: הריני כבעל דלילה, או: הריני כמי שעקר דלתות עזה, וכו' (רמב"ם; המאירי); ויש מפרשים, כגון שאומר: הריני כשמשון בן מנח, ומוסיף עוד אחד מהתארים הנזכרים אחר כך, כגון: הריני כשמשון בן מנח בעל דלילה, או: הריני כשמשון בן מנח שעקר דלתות עזה וכדומה, שבכגון זה ברור שנתכוון לשמשון הנזיר (תוספות). הרי זה נזיר שמשון – וחלה עליו נזירות כנזירותו של שמשון, והוא נזיר כל ימיו. וכן האומר: "הריני נזיר עולם", הרי הוא נזיר כל ימיו (גמרא). אם כן מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון – מה ההבדל ביניהם? נזיר עולם, הכביד שערו – כשגדל שערו הרבה ונעשה כבד עליו, מקל פתער – מקל על עצמו על ידי שמגלח מקצתו בתער לסוף כל שנים עשר חודש, כמו שכתוב באבשלום, שהיה נזיר עולם (שמואל ב יד, כו): "ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח, כי כבד עליו וגלחו", ומביא – ביום שהוא מקל שערו, שלש בהמות –

שְׁלֹשִׁים יוֹם וְשָׁעָה אַחַת – נְזִיר שְׁלֹשִׁים וְאַחַד יוֹם, שְׁאֵין נֹזְרִים לְשָׁעוֹת.
 ד' הֲרִינִי נְזִיר כְּשֶׁעַר רֹאשִׁי, וְכַעֲפַר הָאָרֶץ, וּבְחֹל הַיָּם – הֲרִי זֶה נְזִיר עוֹלָם, וּמִגִּלְחָה אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֵין זֶה מִגִּלְחָה אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם. וְאִיזְהוּ שְׁמִיגְלָה אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם? הָאֱלִיעֶזֶר אָמַר: הֲרִי עָלִי נְזִירוֹת כְּשֶׁעַר רֹאשִׁי, וְכַעֲפַר הָאָרֶץ, וּבְחֹל הַיָּם.

ה' הֲרִינִי נְזִיר מְלֵא הַבֵּית, אוּ מְלֵא הַקֶּפֶה, בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ, אִם אָמַר: אַחַת גְּדוּלָּה נֹזְרִית – נְזִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם אָמַר: סָתָם נֹזְרִית – רוֹאִין אֶת הַקֶּפֶה כְּאִלּוֹ הִיא מְלֵאָה חֲרָדֵל, וְנֹזֵיר כָּל יָמָיו.
 פִּירוּשׁ בִּרְטִנּוּרָא

סוף העולם דקאמר הכי משמע ארוכה עלי זאת הנזירות כאילו היא מכאן ועד סוף העולם: ה"ז הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר אחת ומחצתה הרי זה נזיר שתיים. וה"פ אמר הריני נזיר ויום אחד כיון שאמר הריני נזיר קבל עליו נזירות אחת וכי אמר תו ויום אחד הרי יש כאן נזירות אחרת, דאין נזירות פחות משלשים יום. וכן נמי כי אמר הריני נזיר ושעה אחת והריני נזיר אחת ומחצתה, יש כאן שתי נזירות שא"א להיות נזיר שעה אחת או מחצתה נזירות שלא יהיה נזיר ל' יום ומש"ה הרי זה נזיר שתיים ומגלח לסוף ל' ונזהג נזירות אחרת: הריני נזיר ל' יום ושעה אחת, הרי זה נזיר ל' ואחד יום שאין נזירות לשעות. שנאמר (שם) ימי נזיר, והרי הוא כאילו אמר ל' ואחד יום. ולא אמרין דשעה אחת דאמר הריני נזירות בפני עצמה, הואיל ויש לצרפה עם מנין שלשים שחזיר תחלה:

ד' הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכו' ה"ז נזיר עולם. ולא נזיר עולם ממש, דאילו נזיר עולם מגלח אחד לשנים עשר חודש וזה מגלח א' ל' יום. הואיל ותלה נזירותו בדברים חלוקים, הוי כאילו נדר במנין נזירותיו כמנין שער ראשו ועפר הארץ, משא"כ בנזיר עולם שלא חלק נזירותו שלו אלא נעשה הכל נזירות אחת: רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום. דכיון דאמר הריני נזיר, הכל נזירות אחת היא ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש בנזיר עולם. ואיזהו מגלח לשלשים יום, האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי, דאז מוכיח דנזירות מופסקת קבל עליו כמנין שער ראשו. ואין הלכה כרבי:
 ה' אם אמר אחת גדולה נדרתי. נזירות אחת קבלתי ונדרתי ל' גדולה כמלא הבית, נזיר ל' יום: ואם אמר סתם נדרתי. ולא היה בלבי אלא כמו שידעו חכמים לשונן, הרי זה נזיר כל ימיו ומגלח כל י"ב חדש:

משניות מבוארות – קהתי

רצופות של שלוששים שלוששים יום במשך כל ימי חייו, ומגלח ומביא קרבנות בסוף כל שלוששים יום. רבי אומר: אין זה מגלח אחת לשלשים יום – האומר: "הריני נזיר כשער ראשי" וכדומה, אינו מגלח אחת לשלושים יום, שאין במשמעות לשון זה נזירות חלוקות אלא נזירות אחת ארוכה, כאילו אמר: הריני נזיר אלף שנה, ודינו כנזיר לעולם, שאינו מגלח כלל (רש"י: דהא"ש); ויש מבארים, שדינו כדן נזיר עולם, שמקל בתער בסוף כל שנים עשר חודש (רמב"ם: המאיר; ברטנורא). ואיזהו שמיגלח אחת לשלשים יום – איזהו נזיר לעולם, שמגלח בסוף כל שלוששים יום? האומר: הרי עלי נזירות כשער ראשי, וכעפר הארץ, ובחול הים – שלא אמר "הריני נזיר", אלא "הרי עלי נזירות", שלשון זה יש במשמעותו קבלת נזירות חלוקות כמנין שער ראשו, וכדומה. ואין הלכה כרבי.

באור משנה ה

האומר: הריני נזיר מלא הבית, או מלא הקפה – וספק הוא, אם כוונתו היתה לנזירות אחת גדולה, והרי זה כאומר: "הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם", כמו שלמדנו לעיל (משנה ג); או שהתכוון לפרש זמן נזירותו, שיהא כמספר הדברים שהבית או הקפה (הסל) יכולים להכיל, והרי זה כאומר: "הריני נזיר כשער ראשי", כמו שלמדנו במשנה הקודמת, הלכך בודקין אותו – שואלים את הנזיר, למה התכוון באמרו "מלא הבית או מלא הקפה". אם אומר: אחת גדולה נזרתי – כוונתי היתה לנזירות אחת גדולה, הרי זה נזיר שלשים יום – כדן האומר: הריני נזיר אחת גדולה (משנה ג). ואם אומר: סתם נזרתי – ולא היה בלבי אלא כפי שיפרשו חכמים לשונן (ברטנורא), מפרשים לשונן כאילו אמר: הריני נזיר כמנין הדברים שאפשר למלא בהם את הבית או את הקפה, וכיון שאמר "מלא הקפה" סתם, רואין את הקפה כאלו היא מלאה תרדל – שגרגרי החרדל זעירים הם, ומספרם במלאו הקפה מרובה מימי חייו, והרי זה כאומר: "הריני נזיר כשער ראשי", ונזיר כל ימיו – לדעת רבי הרי זה נזיר נזירות אחת כל ימיו, כדן "נזיר עולם" או "נזיר לעולם", כמו שבארנו במשנה הקודמת, ואילו לדעת תנא קמא שבמשנה הקודמת, הרי זה נזיר נזירות חלוקות כל ימי חייו, ומגלח אחת לשלושים יום (וחספוט). ויש מפרשים, שאף תנא קמא מודה כאן לרבי, שלשון "מלא הקפה" וכדומה משמעותו נזירות אחת הכוללת ימים מרובים כאותה קופה

זמן נזירותו, שיהא נזיר עד סוף ימיו, אלא בא לומר, שנזירות זו שהוא מקבל עליו חמורה היא בעיניו, ונדרתה לו ארוכה כמו "מכאן ועד סוף העולם". האומר: הריני נזיר יום אחד, או האומר: הריני נזיר ושעה אחת, או האומר: הריני נזיר אחת ומחצתה – נזירות אחת, וחצי נזירות, הרי זה נזיר שתיים – נזיר פעמיים, שחייב הוא לנהוג שתי נזירות של שלוששים יום, כאילו אמר: הריני נזיר נזירות אחת ועוד נזירות ליום אחד, או לשעה אחת, או: הריני נזיר נזירות אחת ועוד חצי נזירות, שהואיל ואין נזירות פחותה משלושים יום, הרי הוא חייב בנזירות נוספת של שלוששים יום, ודינו כאומר: הריני נזיר שתיים. אבל האומר: הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת – שלא אמר "הריני נזיר ושעה אחת" כדלעיל, אלא אמר: הריני נזיר שלוששים יום ושעה אחת, היינו שקיבל עליו נזירות אחת בלבד לשלושים יום ושעה אחת, שהרי יכול אדם לקבל עליו נזירות אחת ליותר משלושים יום, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, הרי זה נזיר שלשים יום ואחד יום. שפי שאמר "שלוששים יום ושעה אחת", הרי זה כאילו אמר: שלוששים ואחד יום. שאין נזירים לשעות – שנאמר בפרשת נזיר (במדבר ו, ח): "ימי נזרו" – ימים ולא שעות.

באור משנה ד

למדנו לעיל (משנה ב) על שלשה סוגי נזירים: נזיר לזמן קצוב, נזיר שמשון נזיר עולם. ויש עוד סוג נוסף הקרוי בגמרא "נזיר לעולם", שכן מובא בבבליה בגמרא: "הריני נזיר כל ימי חיי", "הריני נזיר לעולם" – הרי זה נזיר עולם. אפילו מאה שנה, אפילו אלף שנים – אין זה נזיר עולם, אלא נזיר לעולם. פירוש הסיפא, שהאומר: "הריני נזיר מאה שנה", או: "הריני נזיר אלף שנים", הרי זה נזיר לעולם, ודינו כנזיר לזמן קצוב, אלא הואיל והזמן הזה הוא יותר משנות חייו, לפיכך חלה עליו נזירותו לעולם, היינו לכל ימי חייו. וישנה הוא מנזיר עולם, שכן "נזיר עולם" מקל בתער לסוף כל שנים עשר חודש, ואילו "נזיר לעולם", אם נדר נזירות אחת, אינו מגלח כלל. – משנתנו דנה במי שתלה נזירותו בשער ראשו או בעפר הארץ, שלדברי הכל הרי זה נזיר כל ימי חייו, אלא שנתלקו תנאים, אם יש בלשון זה קבלת נזירות אחת או הרבה נזירות. הריני נזיר כשער ראשי, וכעפר הארץ, ובחול הים – האומר: הריני נזיר כשער ראשי, או: הריני נזיר כעפר הארץ, או: הריני נזיר כחול הים, הרי זה נזיר עולם – כלומר נזיר לעולם, לכל ימי חייו, לפי שכל הדברים הללו שתלה בהם נזירותו מניינם מרובה מימי חייו (רש"י). ומגלח אחת לשלשים יום – שהואיל ותלה נזירותו בדברים שהם פרוצים, כמו השערות, העפר והחול, הרי זה כאומר: הרי עלי נזירות כמנין שער ראשי או כמנין עפר הארץ וכדומה; הלכך נוהג הוא נזירות

ו הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני, אומדין כמה ימים מכאן עד מקום פלוני, אם פחות משלשים יום – נזיר שלשים יום; ואם לאו – נזיר כמנין הימים.

ז הריני נזיר כמנין ימות החמה – מונה נזירות כמנין ימות החמה. אמר רבי יהודה: מעשה היה, פיון שהשלמים מת.

פרק שני

א הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה – בית שמאי אומרים: נזיר; ובית הלל אומרים: אינו נזיר. אמר רבי יהודה: אף כשאמרו בית שמאי, לא אמרו אלא באומר: הרי הן עלי קרבן.

פירוש ברטנורא

ו הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני. והחזיק בדרך כדי ללכת לאותו מקום. אבל אם לא החזיק ללכת לאותו מקום, נעשה כאומר מכאן ועד סוף העולם והיו נזיר ל' יום, בין שהיה המקום קרוב בין שהיה רחוק ואפילו מהלך כמה שנים, שלא נתכוין אלא לנזירות אחת גדולה:

ז מונה נזירות כמנין ימות השנה. שם"ה נזירות כמנין ימות החמה: אמר רבי יהודה מעשה היה כיוון שהשלמים מת. ר' יהודה שמעיה לרבי דאפלוג אתנא קמא ואמר שהאומר הריני נזיר כמנין ימות החמה היו נזיר עולם. והביא מעשה להוכיח שאינו נזיר עולם, דמעשה היה וכוון שהשלמים מת, ובגמר עולם לא שייך השלמה, אלא ודאי מונה נזירות. וכן הלכה:

ב א הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה כ"ש אומרים נזיר: דסבירא להו לכ"ש אין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכי אמר הריני נזיר אדעתא דליהוי נזיר קאמר, וכי הדר אמר מן הגרורות ומן הדבילה, מיוחדר הוא דבעי הדר ביה, ואפילו בתוך כדי דבור לא מצי הדר ביה, דסבירא להו הקדש בטעות שמה הקדש ולא שייך ביה שאלה ולא חזרה, והוא הדין בנזיר דכתיב ביה (במדבר ו') קדוש יהיה, הלכך הוי נזיר. וב"ה סברי הואיל ולא נדר בדרך הנזירות לא הוי נזיר, שאין

משניות מבוארות – קהתי

נזיר לנזירות חלוקות, אלא אם כן אמר: הרי עלי נזירות כשער ראשי, כך הוא חולק על חכמים גם בדין זה של משנתו, והוא סובר, שהואיל ואמר בלשון "הריני נזיר", ולא בלשון "הרי עלי נזירות", הרי נזירות אחת קיבל עליו, וזה שהוסף: "כמנין ימות החמה", פירושו: כל זמן שהחמה זורחת, או שס"ה פעמים שס"ה ימים (365 כפול 365), הלכך הרי זה נזיר עולם (כמו שבארנו לעיל במשנה ד); ובא רבי יהודה להוכיח על ידי מעשה שהיה, שאין הלכה כרבי, וזהו ששנינו כאן: אמר רבי יהודה: מעשה היה – באדם שאמר: הריני נזיר כמנין ימות החמה, כיון שהשלמים – שלש מאות ששים וחמש נזירות של שלושים שלושים יום, הינו שלושים שנה, מת – אותו אדם; והרי לדעת רבי, שהוא נזיר עולם, לא שייך לומר בו "שהשלמים", אלא מכאן ראה, שהוא מונה נזירות, כדברי חכמים. וכן הלכה (דמב"ס ה' נזירות ג, ז).

באור משנה א

משנתו דנה באומר: הריני נזיר מן הגרורות וכדומה, שהזכיר בנדרו לשון נזירות על דבר שאינו בכלל איסורי הנזירות, שהרי גרורות מותרות לנזיר. ונחלקו תנאים באדם המתבטא בלשון כגון זה, שסוף דבריו נוגדים את תחילת דבריו, שיש סוברים: "אין אדם מוציא דבריו לבטלה", והיינו שכל מה שאמר יש לו קיום; הלכך מה שהוציא מפיו תחילה, הרי זה מחייב אותו, שאנו אומרים: "תפוס לשון ראשון". ויש סוברים: "בגמר דבריו אדם נתפס", והיינו שלא כל מה שהוציא מפיו יש לו קיום, אלא נתפס הוא בדבריו כפי שגמרם, ואנו אומרים: "תפוס לשון אחרון".

האומר: הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה – גרורות היינו תאנים יבשות, ודבילה היינו תאנים דרוסות ומדובקות בצורת עיגול, ואין הנזיר אסור בהן, בית שמאי אומרים: נזיר – הרי זה נזיר, שסוברים בית שמאי: אין אדם מוציא דבריו לבטלה. וכיון שאמר "הריני נזיר", חלה עליו נזירות כמצוות התורה, וכשהוסיף ואמר "מן הגרורות ומן הדבילה", אינו אלא חוזר מדבריו הראשונים, כמי שמתחרט ונשאל על נדר נזירותו והוא אומר שלא התכוון אלא להינזר מן הגרורות ומן הדבילה, ולשיטת בית שמאי אין שאלה ולא חזרה בהקדש, שהקדש טעות שמו הקדש, והוא הדין לנזירות, שכן בנזיר נאמר (דברים ו, ח): "קדוש יהיה". ומכאן שאין חזרתו זו מועילה כלום, אף על פי שהיתה תוך כדי דיבור, ולפיכך הרי זה נזיר; ובית הלל אומרים: אינו נזיר – שסוברים הם: "בגמר דבריו אדם נתפס". ויש כאן "נדר ופתחו עמו", כלומר שבגמר דבריו הוא פותח פתח להבנת נדרו, שלא נתכוון כלל לנזירות, הלכך אינו נזיר. ואף נדר אין כאן לגבי גרורות ודבילה, הואיל ולא נדר בדרך הנזירות (תוספות). ויש מפרשים, שבית הלל סוברים, שמכל מקום נאסרות עליו גרורות ודבילה משום נדר (דמב"ס). אמר רבי יהודה: אף כשאמרו בית שמאי – שחוששים לדברי

הכוללת גרגרים רבים, שהרי הקופה מצרפת את כל גרעיני החרדל שבתוכה, הלכך לדברי הכל, הרי זה נזיר עולם (חמאירי). יש גורסים במשנתו במקום "מלוא חבית" – מלוא חבית, וככתב המאירי, שגירסה זו נראית כנכונה, שכן "מלוא חבית" דומה ל"מלוא הקופה".

באור משנה ו

למדנו לעיל (משנה ג) שהאומר: "הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם", הרי זה נזיר שלשים יום. וטעם הדבר, שלא בא לפרש בלשנו זה שיעור של זמן לנזירותו, אלא התכוון לומר: "הריני נזיר אחת גדולה". הוא הדין – לפי הגמרא – באומר: "הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני", שאם לא עמד לצאת לדרך וללכת לאותו מקום, בין שהיה המקום קרוב, ובין שהיה רחוק – הרי זה נזיר שלשים יום, שאף לשון זה אין במשמעותו אלא קבלת נזירות אחת גדולה. – משנתו דנה במי "שהחזיק בדרך", היינו שעמד ללכת למקום מסוים, ונדר נזירות מכאן ועד אותו מקום.

האומר: הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני – וכבר הזכרנו לעיל, שמדובר כאן (כמבואר בגמרא) במי "שהחזיק בדרך" ללכת לאותו מקום; וסבירא היא, שאדם היוצא לדרך חושש מפני סכנת דרכים, ולפיכך קיבל עליו נזירות (תוספות); והרי מוכח הדבר, שכוונתו בנדרו להיות נזיר כמנין הימים שהוא מהלך מכאן ועד מקום פלוני, הלכך אומדין כמה ימים – הולכים – מכאן עד מקום פלוני, אם פחות משלשים יום – אם מהלך הימים עד מקום פלוני הוא פחות משלושים יום, הרי זה נזיר שלשים יום – שאין נזירות פחותה משלושים יום, כמו ששנינו לעיל (משנה ג); ואם לאו – ואם מהלך הימים אינו פחות משלושים יום אלא שלשים יום ויותר, הרי זה נזיר כמנין הימים – שאדם מהלך מכאן ועד מקום פלוני.

באור משנה ז

לעיל (משנה ד) למדנו, שהאומר: "הריני נזיר כשער ראשי", הרי זה – לדעת חכמים – כמי שאומר "הרי נזירות עלי כמנין שער ראשי", והוא נזיר עולם לנזירות חלוקות של שלושים שלושים יום. – משנתו באה להשמיע, שלא רק התולה נזירותו בשער ראשו וכדומה, הרי זה נזיר לנזירות חלוקות, אלא יש ואף התולה נזירותו כמנין ימים, אינו נזיר נזירות אחת, אלא נזירות חלוקות.

האומר: הריני נזיר כמנין ימות החמה – כמנין הימים שבשנת החמה, שהם שלש מאות ששים וחמישים (שס"ה), הואיל ואמר "כמנין ימות החמה", ולא "כיומות החמה". אין אנו אומרים שקיבל עליו נזירות אחת למספר ימים זה, אלא הוא מונה נזירות – נזירות של שלושים שלושים יום, כמנין ימות החמה – היינו שלש מאות וששים וחמש נזירות. אמר רבי יהודה: מעשה היה, פיון שהשלמים מת – בגמרא מבואר, שרבי יהודה שמע, שכשם שרבי חולק על חכמים באומר "הריני נזיר כשער ראשי" (לעיל משנה ד), והוא סובר, שאינו

ב אָמַר: אִמְרָה פָּרָה זֹאת: הָרִינִי נְזִירָה אִם עֹמֶדֶת אֲנִי; אָמַר הִדְלָת הַזֶּה: הָרִינִי נְזִיר אִם נִפְתַּח אֲנִי – בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: נְזִיר; וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: אֵינוֹ נְזִיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵף בְּשֹׁאֲמָרוֹ בֵּית שְׁמַאי, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּאֹמְרִי: הָרִי פָּרָה זֹאת עָלַי קֶרֶן אִם עֹמֶדֶת הִיא.

ג מִזְגוּ לָא אֶת הַכּוֹס, וְאָמַר: הָרִינִי נְזִיר מִמֶּנּוּ – הָרִי זֶה נְזִיר. מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיתָה שְׂפּוֹרָה, וּמִזְגוּ לָהּ אֶת הַכּוֹס, וְאָמַרָה: הָרִינִי נְזִירָה מִמֶּנּוּ – אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא נִתְּכֹנֶנָּה אֶלָּא לֹמֵר: הָרִי הוּא עָלַי קֶרֶן.

פירוש ברטנורא

ניירות מן הגרורות ומן הדבילה: **אמר רבי יהודה אף כשאמר ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן.** דלא נחלקו בית שמאי וב"ה לענין ניירות דלא היו נזיר. לא נחלקו אלא באומר בלבי היה שיהיו הגרורות עלי קרבן. ב"ש סברי דהוי נזיר מן הגרורות, וב"ה סברי דלא הוי נזיר:

ב אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני. מי שהיתה פרתו רבוצה ואינה רוצה לעמוד, ואמר, פרה זו סבורה שלא תעמוד ואומרת בלבה הריני נזירה אם עומדת אני, ואני אומר הריני נזיר ממנה אם לא תעמוד. וכן דלת נעולה שאינה יכולה להפתח, ואמר, סבורה דלת זו שלא תפתחנה ואומרת הריני נזירה אם נפתחת אני, ואני אומר הריני נזיר ממנה אם לא תפתח. ואח"כ עמדה פרה זו מאלה או שהעמידה אחרים ולא העמידה הוא, וכן הדלת נפתחה מאלה או בא אחר ופתחה ולא פתחה הוא: **בית שמאי אומרים הרי זה נזיר.** דאולי לשעמיהו דאמרי בנזיר מן הגרורות ומן הדבילה שהוא נזיר אע"פ שאין ניירות מן הגרורות ומן הדבילה, הכי נמי אף ע"פ שאין ניירות מן הבמה ומן הדלת הרי זה נזיר. ואע"פ שעמדה הבמה ונפתחה הדלת לא היתה דעתו אלא שיעמידנה או יפתחנה הוא בעצמו: **וב"ה אומרים.** לדבריהם דב"ש, לידון אפילו אם לא עמדה כלל לא הוי נזיר, מפני שנדר שלא כדרך הנזירים, שאין ניירות מן הבמה ומן הדלת, אלא לידוכו דאמריהו שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר הריני נזיר אדעתא דלהוי נזיר קאמר, אודו לן מיתה היכא דעמדה מאלה או אחרים העמידה דלא הוי נזיר, שהרי הוא לא אמר אלא אם לא תעמוד ודחי עמדה: **א"ר יהודה וכו',** לא נחלקו ב"ש על ב"ה לענין ניירות דלא הוי נזיר. לא נחלקו אלא באומר בלבי היה שתהיה בהמה זו קרבן בשעה שאמרת שאינה נזיר ממנה אם לא תעמוד. דב"ש סברי הואיל ולא העמידה הוא הויא קרבן, וב"ה סברי הוואיל ועמדה אינה קרבן:

ג מעשה באשה אחת וכו'. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אם היה שבור ואמר הריני נזיר ממנו, אינו נזיר, שלא היה דעתו אלא לאסור אותו הכוס עליו בלבד, וכי חיכי דלא לייתי ליה כוס אחרת אמר הריני נזיר. ומעשה נמי באשה אחת שכורה וכו':

משניות מבוארות – קהתי

— שהאומר: הריני נזיר מבשר פרה זו או מדלת זו, דינו כאומר: "הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה", וחולקים בזה בית שמאי ובית הלל, כמו שנחלקו במשנה הקודמת. **אמר רבי יהודה: אף בְּשֹׁאֲמָרוֹ בֵּית שְׁמַאי** — שחוששים לדברי האומר: אמרה פרה זו וכו', **לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּאֹמְרִי: הָרִי פָּרָה זֹאת עָלַי קֶרֶן אִם עֹמֶדֶת הִיא** — כשהנזיר אומר, שלא התכוון בדבריו לקבל עליו נזירות, אלא להיות מופרש מן הפרה, שתהא פרה זו אסורה עליו כקרבן אם הוא לא יעמידנה אלא תעמוד מאלה; בזה אמרו בית שמאי, שאם הוא לא העמיד את הפרה אלא עמדה מאלה, הרי בשר הפרה אסור עליו כקרבן משום נדרו. אבל לענין נזירות אף בית שמאי מודים שאינו נזיר.

באור משנה ג

כבר שנינו (לעיל א, ב), שהנזיר נזירות מאחד הדברים שהנזיר אסור בהם, כגון שאמר: "הריני נזיר מן החרצנים" או: "מן הוגים" או: "מן התגלחת" או: "מן הטומאה" — הרי זה נזיר, וכל דקדוקי נזירות עליו. משנתנו דנה בנזיר נזירות מכוס יין העומד לפניו, והיא באה ללמד, שיש לפרש דברי הנזיר לפי מסיבות הנזיר. — הערה: "כוס" בלשון המשנה הוא מין וכז.

מִזְגוּ לָא אֶת הַכּוֹס — היה מיסב בסעודה, ומזגו לו כוס של יין, וסירב לשתות, וְאָמַר: הָרִינִי נְזִיר מִמֶּנּוּ — אף על פי שאמר "ממנו", הָרִי זֶה נְזִיר — שאנו אומרים, שלא אסר עליו אותו הכוס בלבד, אלא התכוון לומר: הריני נזיר מן היין בכלל, ודינו כאומר: "הריני נזיר מן החרצנים" (לעיל א, ב), הלכך הרי זה נזיר וכל דקדוקי נזירות עליו ("יתוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"). ויש מפרשים, שדברי הנזיר הם ידות נזירות, והרי זה כאומר: הריני נזיר, ולכן לא אשתה ממנו (מהכוס), ונמצא שלא מן היין בלבד נזר אלא נזירות גמורה קיבל עליו (הרא"ש). **מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיתָה שְׂפּוֹרָה** — ששתתה הרבה יין; ולא שהגיעה לשיכרות ממש, שהרי שיכור ממש אינו בר חיוב נזירות אינן נדרים (דמב"ש), וּמִזְגוּ לָהּ — המסובים, אֶת הַכּוֹס — של יין, והפצירו בה שתוסף לשתות. וְאָמַרָה: הָרִינִי נְזִירָה מִמֶּנּוּ — שרצתה להיפטר מהם, שלא יוסיפו להטרידה ולהפציר בה עוד; וכשבא מעשה לפני חכמים, אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא נִתְּכֹנֶנָּה אֶלָּא לֹמֵר: הָרִי הוּא עָלַי קֶרֶן — כלומר לא נתכוננה אשה זו לקבל עליה נזירות ולאסור עליה יין בכלל, אלא לידור נדר שאותו הכוס יהא אסור עליה כקרבן, ולפיכך אינה נזירה. בגמרא מבואר, שהוואיל והיתה

האומר "הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה", **לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּאֹמְרִי: הָרִי הֵן עָלַי קֶרֶן** — כשהנזיר אומר, שבלבו היה לאסור על עצמו גרורות ודבילה, שיהיו עליו כקרבן, ומה שאמר "הריני נזיר", לא התכוון בזה לקבלת נזירות, אלא שיהא מופרש ומוכרל מן הגרורות ומן הדבילה שנדר מהם, בזה אמרו בית שמאי שהוא אסור בגרורות ובדבילה משום נדרו. רבי יהודה חולק על תנא קמא וסובר, שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל לענין נזירות, שכן אף בית שמאי מודים באומר "הריני נזיר מן הגרורות ומן הדבילה", שאינו נזיר, אלא שלדעת בית שמאי אסור בגרורות ובדבילה משום נדר, ולדעת בית הלל אין בדבריו כלום אף משום נדר (המאירי; ברטנורא; ועיין "יתוספות יום טוב").

באור משנה ב

משנה זו באה בעיקר ללמדנו, שמחלוקת בית שמאי ובית הלל, ששנינו במשנה הקודמת, קיימת גם באומר "הריני נזיר מבשר פרה זו" או "הריני נזיר מדלת זו", אלא משנתנו נוקטת — כדוגמה — לשון נזר בצורה מורה, שהנזיר בא ואומר, שהפרה או הדלת קיבלה עליה נזירות, וכונתו — כמבואר בגמרא — לציין בלשון ציורית, על ידי האנשה (פרסוניפיקציה) את מצב הפרה או הדלת, שהביאהו לידי נדרו. ברם, לפי פירוש זה אין דוגמה זו של לשון הנדר המזור הכרחי כאן לענין ההלכה שמשנתנו באה להשמיע (ותוספות). ואמנם יש פירושים אחרים למשנה זו, אבל ביאורנו הוא כדעת רוב המפרשים, על פי מסקנת הגמרא.

אָמַר: הִיתָה פְּרָה רְבֹצָה לִפְנֵינוּ, וְטָרַח לְהַקִּימָה, וְלֹא עָלָה בִידוֹ, וְאָמַר: אִמְרָה פָּרָה זֹאת: הָרִינִי נְזִירָה אִם עֹמֶדֶת אֲנִי — כלומר סבורה היא פרה זו שלא אעמידנה, ונראית כאילו קיבלה עליה נזירות אם תעמוד, ולכן היא מתעקשת להישאר רבוצה, אף אני אומר: הריני נזיר מבשרה אם לא אעמידנה! או שהיתה דלת שלפניו נעולה וטרח לפותחה ולא נפתחה ואמר: **אָמַר הִדְלָת הַזֶּה: הָרִינִי נְזִיר אִם נִפְתַּח אֲנִי** — כלומר: אמרה הדלת הזאת "הריני נזירה אם נפתחת אני", שחוששת הדלת להיפתח, כאילו קיבלה עליה נזירות אם תפתחנה, אף אני אומר: הריני נזיר ממנה אם לא תפתחנה! ואמנם לא הצליח הנזיר להעמיד את פרתו או לפתוח את דלתו, אבל הפרה עמדה מאלה או שהעמידה אחרים, וכן הדלת נפתחה מאלה או שבא אחר ופתחה, **בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: נְזִיר – הִרִי זֶה נְזִיר; וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: אֵינוֹ נְזִיר**

ד הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומטמא למתים – הרי זה נזיר, ואסור בקלן. יודע אני שיש נזירות, אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין – הרי זה אסור; ורבי שמעון מתיר. יודע אני שהנזיר אסור ביין, אבל סבור הייתי שחכמים מתירים לי, מפני שאין אני יכול לחיות אלא ביין, או מפני שאני קובר את המתים – הרי זה מתיר; ורבי שמעון אוסר. ה הריני נזיר, ועלי לגלח נזיר; ושמע חברו, ואמר: ואני, ועלי לגלח נזיר; אם היו פקחים – מגלחים זה את זה; ואם לאו – מגלחים נזירים אחרים.

ו הרי עלי לגלח חצי נזיר, ושמע חברו, ואמר: ואני עלי לגלח חצי נזיר – זה מגלח נזיר שלם, וזה מגלח נזיר שלם;

פירוש ברטנורא

ד הרי זה נזיר ואסור בכולם. ובהא כ"ע מודו, מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור. דין ותגלחת וטומאת האסורים בניזיר, הנזיר מאחד מהן נזיר בכולן: ורבי שמעון מתיר. דסבר אינו נזיר עד שיוזר בכולן: או מפני שאני קובר מתים הרי זה מותר. דהוי נזיר אונסים, והוא אחד מארבעה נדרים שהתירו חכמים: ורבי שמעון אוסר. דסבר ארבעה נדרים שהתירו חכמים צריכים שאלה לחכם. ואין הלכה כר"ש בהני תרי בבי דמתניתין:

ה הריני נזיר ועלי לגלח נזיר. קיבל עליו נזירות, ועוד קיבל עליו להביא קרבנות על נזיר אחר, ובא חברו גם הוא ואמר כן: אם היו פקחים. כל אחד פוטר את חברו בקרבנותיו, ואע"פ שבשעה שגדר הראשון לגלח נזיר אכתי לא הוי השני נזיר:

ו [זה מגלח נזיר שלם] וזה מגלח נזיר שלם דברי ר"מ. ר"מ למעמיה דסבר תפוס לשון ראשון, וכי אמר הרי עלי לגלח, תגלחת שלימה קאמר, וכי הדר

משניות מבוארות – קהתי

לחכם ויתירו, שסובר רבי שמעון, שארבעה נדרים שהתירו חכמים אינם מותרים מאלהם, אלא שצריכים שאלה לחכם שיתירם.

באור משנה ה

הנזיר שהשלים נזירותו בטהרה מביא, "ביום מלאת ימי נזרו", שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים, ומגלח את ראשו, כמו שכתוב בפרשת הנזיר: "ודאת תורת הנזיר, ביום מלאת ימי נזרו יביא אותו (את עצמו) אל פתח אוהל מועד. והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעולה, וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת, ואיל אחד תמים לשלמים. וסל מצות סולת חלות בלילות בשמן, ורקיקי מצות משוחים בשמן, ומנחתם ונסכיהם. והקריב הכהן לפני ה', ועשה את חטאתו ואת עולתו. ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות, ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו. וגלח הנזיר פתח אוהל מועד את ראש נזרו, ולקח את שער ראש נזרו נתן על האש אשר תחת זבח השלמים" (במדבר 19: 2 יג-יח). הבאת הקרבנות על ידי הנזיר, הואיל והיא קשורה בגילוח ראשו, הרי היא נקראת בלשון המשנה "תגלחת". ופעמים היה אדם מקבל עליו בנדר "לגלח נזיר", כלומר שהיה נזיר להביא בשביל נזיר את הקרבנות שהוא חייב בהם ביום תגלחתו. ואותו נזיר יוצא ידי חובתו בקרבנות אלו שנזיר זה מביא במקומו.

האומר: **הריני נזיר, ועלי לגלח נזיר** – שקיבל עליו נזירות, ונוסף על כך קיבל עליו גם להביא בשביל נזיר אחר את הקרבנות שהוא חייב בהם ביום תגלחתו, כמו שבארנו לעיל, **ושמע חברו** – את נדרו, **ואמר: ואני, ועלי לגלח נזיר** – כלומר: וגם אני מקבל עלי נזירות, וכן מקבל אני עלי להביא את קרבנות התגלחת של נזיר אחר. נמצא כל אחד מהם חייב בקרבנות התגלחת פעמיים: פעם אחת בשביל עצמו, ופעם בשביל נזיר אחר; לפיכך **אם היו פקחים** – אם שני הנזירים הללו היו פקחים, יכולים הם לצאת ידי חובת נדרם בהבאת קרבנות התגלחת פעם אחת בלבד, והיינו: **מגלחים זה את זה** – כלומר כל אחד מהם מביא את קרבנות התגלחת של חברו, ונמצא כל אחד יוצא ידי חובתו הוא בקרבנות שהביא חברו; **ואם לאו** – ואם לא היו פקחים לגלח זה את זה, **מגלחים נזירים אחרים** – אינם יוצאים ידי חובת נדרם עד שיביא כל אחד מהם, מלבד קרבנות תגלחתו, גם קרבנות התגלחת לנזיר אחר, שהאומר: "עלי לגלח נזיר", אינו יוצא ידי חובתו בתגלחת עצמו, אלא חייב בתגלחת נזיר אחר (תוספות).

באור משנה ו

משנתנו מוסיפה ללמד בנזיר להביא את קרבנות התגלחת של נזיר, והיא דנה בכגון שנדר אדם להביא את מחצית הקרבנות של נזיר. ומבואר בגמרא, שאם אמר הנזיר: "חצי קרבנות נזיר עלי", הרי זה מביא מחצית הקרבנות של איזה נזיר שהוא, ואותו הנזיר משלים משלו את המחצית האחרת. אבל אם אמר: "קרבנות חצי נזיר עלי", חייב הוא להביא את כל הקרבנות בשביל נזיר, שהואיל ואמר "חצי נזיר", והרי אין נזירות לחצאין, לפיכך הוא מביא את קרבנות התגלחת לנזיר שלם. – משנתנו דנה בנזיר מחצית קרבנותיו של נזיר בלשון "הרי עלי לגלח חצי נזיר", ונחלקו בו רבי מאיר וחכמים. האומר: **הרי עלי לגלח חצי נזיר** – כלומר שנדר להביא קרבנות התגלחת של חצי נזיר, **ושמע חברו** – את נדרו, **ואמר: ואני עלי**

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד במי שמקבל עליו נזירות חלקית.

האומר: **הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין** – שקיבל עליו נזירות בתנאי, שיהא שותה יין, שלא כמצוות התורה האוסרת יין על הנזיר, **ומטמא למתים** – או שאמר: הריני נזיר על מנת שאהיה מיטמא למתים, והרי נזיר אסור להיטמא למתים, **הרי זה נזיר, ואסור בקלן** – וכל איסורי הנזירות חלים עליו, לפי שהתנה על מה שכתוב בתורה, ושנינו (כתובות ט, א): "כל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל". ודין זה דברי הכל הוא (גמרא). אמר: הריני נזיר, וכשאומרים לו שהוא אסור ביין, הוא משיב: **יודע אני שיש נזירות, אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין** – כלומר: כשנדרתי לא ידעתי שהנזיר אסור ביין, ולא קיבלתי עלי איסור זה, **הרי זה אסור** – הרי הוא נזיר גמור, ואסור אף ביין, שהנזיר מאחד מאיסורי הנזיר, הרי הוא אסור בכולם; **ורבי שמעון מתיר** – לנזיר הזה לשנות יין, משום שלא חלה עליו נזירות, שלדעת רבי שמעון אין אדם חייב בנזירות אלא אם כן קיבל עליו כל דקדוקי הנזירות. הנזיר נזירות, ולאחר מכן אמר: **יודע אני שהנזיר אסור ביין, אבל סבור הייתי** – בשעה שנדרתי, **שחכמים מתירים לי** – לשנות יין, **מפני שאין אני יכול לחיות אלא ביין** – ולכן לא קיבלתי עלי את איסור היין (תוספות), או שאמר: סבור הייתי שחכמים מתירים לי להיטמא למתים, **מפני שאני קובר את המתים** – שזוהו עסקי שאני מתפרנס ממנו; ויש מפרשים: שבאותו מקום אין קובר את המתים אלא אני בלבד (וש"י), **הרי זה מתיר** – כלומר שאינו נזיר, ומותר לו לשנות יין ולהיטמא למתים; ומבואר הטעם בגמרא, לפי שנדר זה הוא מנדרי אונסים שהתירו חכמים בלא שאלה מן החכם, כמו ששנינו (נדרים ג, א-ד): "ארבעה נדרים התירו חכמים: נדרי זירוזין, נדרי הבאי, נדרי שגגות ונדרי אונסים". ויש מפרשים, שנדר זה הוא בכלל נדרי שגגות (תוספות יום טוב; ורמב"ם הל' נזירות א, טו). **ורבי שמעון אוסר** – עד שישאל

דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: זה מגלח חצי נזיר, וזה מגלח חצי נזיר.

והריני נזיר לכשיהיה לי בן, ונולד לו בן – הרי זה נזיר. נולד לו בת, טמטום ואנדרוגינוס – אינו נזיר. אם אומר: פשעארה כשיהיה לי ולד, אפלו נולד לו בת, טמטום, ואנדרוגינוס – הרי זה נזיר.

ח הפילה אשתו – אינו נזיר; רבי שמעון אומר: יאמר: אם היה בן קיימא – הרי אני נזיר חובה, ואם לאו – הרי אני נזיר נדבה. חזרה וילדה – הרי זה נזיר; רבי שמעון אומר: יאמר: אם הראשון בן קיימא – הראשון חובה, וזו נדבה; ואם לאו – הראשון נדבה, וזו חובה.

פירוש ברטנורא

קאמר חצי נזיר, לאו כל כמיניה למהדר בית אפילו תוך כדי דבור. ורבנן סברי נדר ופתחו עמו הוא, והוי כאומר חצי קרבנות של נזיר עלי, שאינו חייב אלא חצי קרבנות של נזיר. והלכה כחכמים:

ז ונולד לו בן הרי זה נזיר. דבלשון בני אדם לא מיקרי בן אלא זכר, ולא נקבה ולא טמטום ואנדרוגינוס. וולד מקרי אפילו נקבה וטמטום ואנדרוגינוס:

ח הפילה אשתו. ולא ידע אי בר קיימא הוא אי נפל הוא: **אינו נזיר.** ומתניתין ר' יהודה היא דאמר לא מחית איניש נפשיה אספיקא, וכי אמר כשיהיה לי ולד, על ולד ודאי קאמר: **רבי שמעון אומר יאמר אם היה בן קיימא וכו'.** ר' שמעון סבר ספק נזירות להחמיר, הלכך צריך להיות נזיר מספק, ומתנה ואומר אם בן קיימא הוא הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה, ומגלה ומביא קרבנותיו לסוף שלשים יום. וכלא תנאי לא היה יכול להביא קרבן מספק. ואין הלכה כר"ש: **חזרה וילדה הרי זה נזיר.** שהרי לא נהג נזירות מחמת הנפל, ועכשיו שילדה ולד של קיימא חלה נזירות. ולדברי ר' ש צריך לחזור ולהתנות, דשמא הראשון היה ולד של קיימא:

משניות מבוארות – קהתי

– שלא אמר "בן" אלא "ולד"; יש גורסים: כשאראה ולד, ויש גורסים – כשיהיה לי ולד (כלי תיבת "כשאראה"), **אפלו נולד לו בת, טמטום, ואנדרוגינוס, הרי זה נזיר** – שלשון "ולד" כולל גם זכר וגם נקבה. בגמרא מבואר, שברישא באה המשנה להשמיענו, שאין אומרים שכוונת הנזיר באמרו "לכשיהיה לי בן" – לכשאבנה, כמו שכתוב (בראשית ל, ג): "ואבנה גם אנכי", כלומר לכשיהיה לי צאצאים, ואף נקבות במשמע, אלא אנו הולכים אחר לשון בני אדם שאין "בן" אלא בן זכר; ובסיפא באה משנתנו להשמיע, שאין אומרים, שהנזיר באמרו "ולד" נתכוון לזרע החשוב בין הבריות, והיינו בן דווקא, אלא אנו אומרים ש"ולד" משמע כל זרע שיולד לו.

ב אור משנה ח

משנתנו ממשיכה באומר: "הריני נזיר כשיהיה לי ולד", והיא באה ללמדנו, מה דינו של הנזיר כשאשתו הפילה: שכן כל הפלה יש בה ספק, אם היא נחשבת ללידה ולד אם לא, שהרי לא ידוע, אם הפלת העובר היתה לאחר שכלו לו חדשיו והיה בן קיום, או שהיתה ההפלה לפני שכלו לו חדשיו, והוא נקרא "נפל". שאינו בן קיום, ואינו בכלל ולד.

הפילה אשתו – זה שאמר: "הריני נזיר כשיהיה לי ולד", הפילה אשתו, וספק הוא אם הפלה זו בכלל לידה היא, ונתקיים תנאו, או שאינה בכלל לידה, ולא נתקיים תנאו (כמו שבארנו לעיל), **אינו נזיר** – בגמרא מבואר, שאלו הם דברי רבי יהודה, הסובר: ספק נזירות להקל, שכן לדעתו, אין אדם מכניס עצמו בספק, וכשאמר: "כשיהיה לי ולד", היתה כוונתו על ולד ודאי; **רבי שמעון אומר**: ספק נזירות להחמיר, הלכך נוהג הוא נזירות מספק, כיצד? **יאמר** – הנזיר קודם שמתחיל לנהוג בנזירותו: **אם היתה** – העובר שהפילה, **בן קיימא** – בן קיום, היינו שאילולא ההפלה היה ראוי להיות ולהתקיים, **הרי אני נזיר חובה** – שהרי נתקיים התנאי וחל הנדר, **ואם לאו** – שלא היה בן קיימא, ונמצא שאינו חייב בנזירות, **הרי אני נזיר נדבה** – הריני מקבל עלי נזירות נדבה מעכשיו. **חזרה וילדה** – אם לאחר שאשתו הפילה חזרה וילדה לו בן קיימא, **הרי זה נזיר** – לדברי תנא קמא, שהואיל ולא נתחייב בנזירות כשהפילה אשתו, הרי לידה זו מחייבת אותו לנהוג בנזירות. **רבי שמעון אומר**: הרי זה נזיר מספק פעם שנייה, הלכך **יאמר**: **אם הראשון** – אם הולד הראשון, שאשתי הפילה, היה **בן קיימא** – ונתחייבתי או בנזירות, **הראשון חובה** – הרי הנזירות הראשונה היתה חובה, **וזו נדבה** – וזו שאני עומד לנהוג בה עכשיו, תהא נזירות נדבה; **ואם לאו** – ואם הולד הראשון לא היה בן קיימא, **הראשון נדבה**, **וזו חובה** – הרי הנזירות הראשונה היתה נדבה, וזו שאנהג בה עכשיו תהא נזירות חובה, משום שנתקיים התנאי.

לגלח חצי נזיר – ואף אני מקבל עלי לגלח חצי נזיר, **זה מגלח חצי נזיר שלם, וזה מגלח חצי נזיר שלם** – כל אחד מהם אינו יוצא ידי חובת נדרו אלא אם כן יגלח נזיר שלם, כלומר שיביא כל קרבנות התגלחת של נזיר, **דברי רבי מאיר** – שהוא סובר: הואיל ואמר "הרי עלי לגלח", הרי זה כאילו אמר: "הרי עלי כל קרבנות התגלחת", ומה שהוסיף ואמר: "חצי נזיר" אינו אלא כחזרו מדבריו הראשונים, ואין בכוחו לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, שכן "תפוס לשון ראשון". **וחכמים אומרים: זה מגלח חצי נזיר, וזה מגלח חצי נזיר** – כלומר כל אחד מהנזירים מביא מחצית קרבנותיו של נזיר, שכן יש כאן "נדר ופתחו עמו", והיינו שגמר דבריו של הנזיר משמש פתח להבנת כל נדרו, והרי זה כאילו אמר: "הרי עלי מחצית תגלחתו של נזיר", ודינו כאומר: "חצי קרבנות נזיר עלי", שאינו חייב להביא אלא מחצית קרבנותיו של נזיר, כמו שהבאנו בהקדמה למשנתנו.

מה שנקטה משנתנו "ושמע חבירו ואמר: ואני עלי גלגח חצי נזיר". מבואר בגמרא, שיש כאן ייתור לשון, שהואיל ואין כאן אלא נדר אחד, דיו לחברו לומר "ואני" בלבד, אלא שאגב הלשון של המשנה הקודמת נקט התנא גם במשנתנו לשון זה. ואמנם במשנה הקודמת העוסקת בשני נדרים: קבלת נזירות וגילוח נזיר אחר, הלשון הוא מדויק, שאילו היה אומר "ואני" בלבד, היה הפירוש של נדרו, שקיבל עליו נזירות ותו לא. הלכך צריך הוא להוסיף "ועלי לגלח נזיר", שאף הוא מקבל עליו, נוסף על נזירותו, שיהא עליו לגלח נזיר אחר. ויש מעירים, שכל אותו ענין שנקטה משנתנו בשניים שנדרו, מיותר הוא, שהרי אף באחד שנדר לגלח חצי נזיר נחלקו רבי מאיר וחכמים (תוספות): ועיין "תוספות יום טוב", שלפי לשון אחר בפירושו של רש"י למשנתנו, נחלקו רבי מאיר וחכמים במשנתנו אם הנזיר יוצא ידי חובתו בקרבנותיהם של שני אלה, ולפי זה יוצא, שלא בחינם נקטה משנתנו "ושמע חבירו" וכו'.

ב אור משנה ז

יש ואדם נזיר נזירות, והוא מתנה שתחול עליו הנזירות לכשיולד לו בן, ונזירות זו היא "הנדרא ושבת להקב"ה שחננו וזיכרו ונולד לו בן" (תוספות). משנתנו באה ללמד, שיש הברל במשמעות התנאי, אם אמר "בן" או אמר "ולד".

האומר: **הריני נזיר לכשיהיה לי בן** – שנדר, שאם יולד לו בן תחול עליו נזירות, **ונולד לו בן** – היינו שנתקיים התנאי, **הרי זה נזיר** – כפי שנדר. **נולד לו בת, או טמטום** – שאין ניכרים בו לא סימני זכר ולא סימני נקבה, **ואנדרוגינוס** – ספק זכר ספק נקבה, משום שיש בו סימני זכר וסימני נקבה, **אינו נזיר** – לפי שבלשון בני אדם אין קוראים "בן" אלא ל"בן זכר"; ואף על פי שבלשון תורה "בן" כולל גם נקבה, כמו שנאמר בפרשת ייבום (דברים כה, ח): "ובן אין לו", שפירושו: וזרע אין לו, מכל מקום בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם. אבל אם אומר: **הריני נזיר פשעארה כשיהיה לי ולד**

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

לסיועיה לרב. דאמר פרה שחיתה בור פסולה: הוואת מימיה אין כשירה באשה. לקמן מפרש לה: ואין כשירה אלא ביום. דכתיב (במדבר יט) הוא יתחטא בו ביום השלישי: מניין לרבנות שחיתה וקבלת דמה והוואת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת. דלא יהיו כשרין אלא ביום דאילו לענין באשה כבאיש אינו אצטריך לרבויה דכולהו כתיב בהו או אלעזר או כהן: והוואת דמה. אל נוכח פני אהל מועד שבע פעמים: ת"ל תורה. זאת חקת התורה (שם) תורה אחת לכל עבודתה: ת"ל זאת. את הכתוב כאן קיים ואל תוסיף: אחר שריבה הכתוב ומיעט. ולא פירש מאי ריבה ומאי מיעט מעתה לא מסרן אלא להתבונן בה את האמת ואת הישר: אמרת הרי אנו למידין כולן מהוואת מימיה. שפסול הלילה מפורש בו: שאין כשרים באשה כבאיש. כדלקמן ולקח אזוב וטבל במים איש טהור וגו' (שם): והאי מאי תיובתיה. לשמואל אי נימא מדקתני שחיתה פסולה באשה פסולה נמי בור: אשה מאי טעמא. מנא ליה דשחיתה פסולה באשה בשלמא קבלת דמה והוואת דמה כתיב ולקח אלעזר הכהן מדמה היינו קבלה והוה אל נכח פני אהל מועד היינו הוואתה ושריפה נמי לעיל מינה כתיב כהן והדר ושרף את הפרה לענינו דאלעזר והשלכת עץ ואזוב כהן כתיב אלא שחיתה מהיכא: אלעזר ולא אשה. ועל כרחך ושחט אותה לפניו אאלעזר קא דריש ליה תנא כרב דאי שיהא אחר שוחט ואלעזר רואה כדדריש שמואל מהיכא ממעט אשה אלא מאלעזר דריש ליה תנא וכי היכי דממעט אשה מהכא ממעטינן נמי זר: כל הפרשה כולה. של פרה כמו שעבודותיה סדורות זו אחר זו: משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא. כשתדקדק בה אינך יכול להשוות שיטת הפרשה בשהו שיהיו כל מקראותיה שוים זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פוסל זה ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמעות עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה:

דף מא עמ' ב: הגמרא חוזרת לדון במחלוקת רב ושמואל בשחיתת זר: בפרה פסולה. שנינו בברייתא, אין לי ללמוד מלשון הפסוק, אלא הוואת מימיה - מי החטאת על הטמא, שאין כשרין באשה כבאיש, וכמבואר להלן, ואין כשרין אלא ביום, שנאמר (במדבר יט ב), 'הוא יתחטא בו ביום השלישי' ולא נאמר 'הוא יתחטא בשלישי'. מניין לרבנות שחיתה, וקבלת דמה, והוואת דמה אל מול פני המקדש, ושריפתה, והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת לתוך השריפה, שכל אלו אינם כשרים אלא אם נעשו ביום. תלמוד לומר 'זאת חקת התורה', שתהא תורה אחת לכל עבודותיה, וכיון שנתפרש בהזאת מי החטאת שפסולה בלילה, יש ללמוד לכל העבודות שפסולות בלילה. וכול הייתי לומר, שאני מרבה לפסול לילה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש, תלמוד לומר, 'זאת חקת התורה', כלומר, יש לרבנות רק את שנאמר כאן, ולא להוסיף מלאכות נוספות. שואלת הברייתא: מאחר ויש לימוד שמרבה שאר עבודות לפסול לילה, ויש לימוד שממעט עבודות מפסול לילה, יש לברר, ומה ראית לרבנות בפסול לילה את אלו - שחיתה, קבלת הדם, הזאת הדם, שריפה, והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, ולהוציא - [למעט] את אלו - אסיפת האפר, מילוי מים וקידוש, שאין בהם פסול לילה. משיבה הברייתא: אחר שריפה הכתוב חלק מהעבודות ומיעט את חלקם האחר, ולא פירש מה ריבה ומה מיעט, יש להתבונן בזה מהו האמת והישר. ולכן אמרת, הרי אנו למידין פסול לילה בבולן מהוואת מימיה, שבה נאמר שפסולה בלילה. והיינו, מה הוואת מימיה אין כשרין באשה כבאיש, וגם אין כשרין אלא ביום, אף אני אביא לרבנות מלשון 'תורה', את שחיתה וקבלת דמה והוואת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, הוואל ואין כשרין באשה כבאיש, וכמבואר להלן, והרי הם דומים להזאת מימיה, ולכן יש להשוותם גם בזה שאין כשרין אלא ביום, ומוציא אני מפסול זה את אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש, הוואל וכשרין באשה כבאיש, ואינם דומים להזאה, ולכן מסתבר שהתמעט מ'זאת' וכשרין נמי ביום וכלילה, ואם כן, מוכח מהברייתא ששחיתת אשה פוסלת בפרה, וקשה על שמואל שהכשיר שחיתת זר.

דוחה הגמרא: והאי - וברייתא זו, מאי תיובתא - מה יש להקשות ממנה על שמואל. אילימא - אם נאמר, שהקושיא היא, מדפסולין באשה, פסולין נמי בור, והרי הוואת מימיה עצמה תוכיח, שאף על פי שפסולין באשה, שנאמר (במדבר יט יח) 'וטבל במים איש טהור והזה' וגו', ובכל זאת, כשרין בור כמבואר לקמן (מג). 'הכל כשרין להזות', אם כן מוכח שאין פסול זר תלוי בפסול אשה. מבארת הגמרא: אמר אביי, היינו תיובתיה - זוהי הקושיא על שמואל. אשה מאי טעמא - מנין לתנא בברייתא ששחיתת אשה פסולה, משום שנאמר (שם יט ג) 'ונתתם אתה אל אלעזר הכהן וגו' ונשחט אתה לפניו, ויש לדרוש 'אלעזר' ולא אשה, וכדברי רב להלן, שפסוק זה נאמר על אלעזר, וכמו כן שחיתת זר נמי פסולה, משום שיש לדרוש, 'אלעזר' ולא זר. ושלא כשמואל, שהכשיר שחיתת זר בפרה.

הגמרא עוברת לדון בדין פרה אדומה: אמר עולא, כל הפרשה כולה של סדר עשיית פרה אדומה, משמע - ישנם פסוקים שמשמעות הלימוד בהם, מוציא מיד משמע - מוציא ומבטל את הדין הנלמד ממשמעות הפסוק הקודם, כלומר, מה שהפסוק שלפניו פוסל הוא מכשיר, ולהיפך. ומשמע ממילא - וישנם פסוקים שהדין הנלמד מהם שווה לדין הנלמד מהפסוק שלפניהם.

כל מקראותיה שוים זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פוסל זה ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמעות עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה:

עשרים ויש שנים, דבתיב (בראשית יד-ה), 'שנים עשרה שנה עבדו
ומלך סדום, מלך עמורה, מלך אדמה, מלך צבויים ומלך בלען את
כדלעומר, ולאחר מכן שלש עשרה שנה מרדו, ובארבע עשרה
שנה וגו' ולמרדו, בא כדלעומר, וערך איתם מלחמה וניצחם,
ולאחר מכן הרגו אברהם והצילם מידו, הרי שעשרים ויש שנים היו
בשעבוד ומלחמות, ורק לאחר מכן החל זמן השלוה של סדום. ומפני
שמנין שנות ישיבתה של סדום היה חמשים ושנים, הרי שזמן
שלותה היה עשרים ויש שנים.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: ואמר רבא בר מחסיה, אמר
רב חמא בר גוריא, אמר רב, כל עיר שנגזרה – שגגות בתיה
גבוהין מגג בית הכנסת, לפי שהיה חרבה, שנאמר (עזרא טו)
בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיה, ולתת לנו גדר ביהודה
ובירושלים, משמע שמפני שרוממנו את בית ה' מעל שאר הבתים,
זכינו לגדר ביהודה.

הגמרא מבארת את אופן האיסור: והני מילי בבתים שדרים בהם,
אבל בקשקושי ואבירי – בבתים העשויים לנוי ובמגדלים, לית לן
בה – לא נאמר בהם איסור זה.

אמר רב אשי, אמר עבדי – אני עשיתי תיקון לעיר מתא מחסיה
ולא חרבה, על ידי שמנעתי מהם להגביה את גגות בתי העיר יותר
מבית הכנסת. מקשה הגמרא: והא מתא מחסיה חרבה. מתרצת
הגמרא: מאותו עון של הגבוה הבתים לא חרבה, אלא מחמת עון
אחר.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: ואמר רבא בר מחסיה, אמר
רב חמא בר גוריא, אמר רב, מוטב להיות תחת ישמעאל ולשמשו,
ולא תחת נכרי – אדומי, שהאדומים היו רשעים יותר. ומוטב להיות
תחת נכרי – אדומי, שאינם מונעים את ישראל מלעשות מצוות,
ולא תחת חקר – אומה מבני פרסיים, המונעים את ישראל מלעשות
מצוות. ומוטב להיות תחת חקר, ולא תחת תלמיד חכם, משום
שאם יקניט את התלמיד חכם, יענישנו. ומוטב להיות תחת תלמיד
חכם, ולא תחת יתום ואלמנה, מפני שדמעתן מצויה ועונשם
מרובה.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: ואמר רבא בר מחסיה, אמר
רב חמא בר גוריא, אמר רב, מוטב לסבול כל חולי ארוך ההולך
ומתיש כח, ולא חולי מעים. מוטב לסבול כל באב ההולך ובא, ולא
באב לב. מוטב לסבול כל מיהוש – כאב קל שמגיע לפרקים והולך,
ולא מיהוש ראש. ומוטב לסבול כל רעה אחרת, ולא אשה רעה.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: ואמר רבא בר מחסיה, אמר
רב חמא בר גוריא, אמר רב, אם יהיו כל הימים שבעולם דיו, וכל
הקנים שבאנשים, קולמוסים, וכל השמים, יריעות לכתוב עליהם,
וכל בני אדם, לבלרין – סופרים, אין כל אלו מספיקים לכתוב מה
שיש בחללה של רשות – בעומק לבד של מלכות, שהמלך צריך
להתבונן על כל מדינותיו לגבות מהם מס הקצוב, ולנהל כמה
מלחמות וכמה משפטים, והכל ביום אחד.

שאלת הגמרא: מאי קראה – מהו הפסוק בו נרמז דבר זה. משיבה
הגמרא: אמר רב משרשיא, שמים לרום, וארץ לעומק, ולב
מלכים, אין חקר' (משלי כה א), כלומר, אי אפשר לחקור ולדעת את
גובה השמים, את עומק הארץ, ואת רוחב לב המלכים.

הגמרא מביאה מימרא נוספת בשמו: ואמר רבא בר מחסיה, אמר
רב חמא בר גוריא, אמר רב, יפה – מעילה תענית לחלום רע,
בכדי לבטלו, כאש לנעורת שמנערים מהפשתן, לבטלה ולהוציאה
מהעולם.

אמר רב יוסף, מותר להתענותה אפילו בשבת.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רבי יהושע בריה דרב אידי, איקלע
לבי רב אשי – הודמן לביתו של רב אשי, עבדי ליה עינלא תלתא
– עשו לכבודו סעודה עם עגל שהוא שלישי לאמו. אמרו ליה בני
ביתו של רב אשי, למעום מר מידי – יטעם נא הרב משהו. אמר להו
רבי יהושע, איני יכול, כיון דבתענית יתיבנא – אני יושב בתענית.

אמרו ליה, ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה, דאמר רב יהודה,
לזה אדם את תעניתו שקיבל על עצמו, ואוכל בו ביום, ופורע
תעניתו ביום אחר, ואם כן, אכול היום מהסעודה, וביום אחר תשלם
תעניתך. אמר להו רבי יהושע, איני יכול מפני שתענית חלום הוא,
ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, יפה
תענית לחלום, כאש לנעורת, ואמר רב חסדא, וכו' ביום, ואמר
רב יוסף, אפילו בשבת, הרי שאין לדחותה ליום אחר.

שנינו במשנה: ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין לקריאת שמע
ואין מפסיקין לתפילה. מקשה הגמרא: מדוע הוצרך התנא לשנות
'ואין מפסיקין לתפילה', הא תנא ליה רישא – הרי כבר שנה
בתפילה, 'ואם התחילו אין מפסיקין', מתרצת הגמרא: מה ששנינו
בסיפא, אתאן לרבך תורה – בא להשמיענו שהלומד תורה אינו
מפסיק לימודו בכדי להתפלל, והרי זה דין אחר שלא נאמר בתחילת
המשנה. דתניא, חברים שהיו עוסקין בתורה, מפסיקין לקריאת
שמע שהיא מהתורה ואין מפסיקין לתפילה.

אמר רבי יוחנן, לא שנו שהלומד תורה אינו מפסיק, אלא בגון רבי
שמעון בן יוחי וחבריו, שתורגמן אומנותן – שעוסקים רק בתורה,
ואינם מפסיקים לימודם לצורך אומנות, אבל בגון אנו שמפסיקים
לימודנו כדי לעשות אומנותנו, כל שכן שמפסיקין לקריאת שמע
ולתפילה.

מקשה הגמרא: ותתניא, בשם שאין מפסיקין לתפילה, כך אין
מפסיקין לקריאת שמע, משמע שאף מי שתורתו אומנותו, אינו
מפסיק לקריאת שמע, וקשה על דברי רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: כי
תני תהיא – מה ששנינו בברייתא זו, מדובר כשעוסקים בעיבוד שנה,
שהיו עולים שבעה אנשים לעלייה, ונושאים ונותנים אם השנה
ראויה וצריכה להתעבר, ובשעת המשא ומתן לא היו מפסיקים אף
לקריאת שמע. דאמר רב אדא בר אבהו, וכן תנו (שנו) סבי
דהגורניא, אמר רבי אלעזר בר צדוק, בשחינו עוסקין בעיבוד
השנה בלבנה, לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפילה.

משנה

המשנה מבארת גזירות חכמים על הוצאה בערב שבת, שמא יוציא
בשבת: לא יצא החייט בקמטו בערב שבת סמוך לחשכה, שפא
ישבח ויצא עם המחט בשבת. וכן לא יצא הלבלר – הסופר
בקולמוסו.

גזירות חכמים נוספות בשבת עצמה, שמא יעבור על מלאכה
דאורייתא בשבת: ולא יפלה – יסיר את הכנים מפליו – מבגדיו. ולא
יקרא בשבת לאור הנר, שמא יכוף את הנר כדי לקרב שמן לפתילה
כדי שתדלק יפה, וחייב משום מבעיר.

אופן שמותר לקרוא לאור הנר: באמת אמרו, תתן הקורא בתורה
בבית הכנסת, וראה היכן תינוקות קוראין בליל שבת, כדי לדעת
היכן צריך לקרוא מחר, אבל הוא לא יקרא.

גזירה נוספת להרחיק את האדם מעבירה דאורייתא: ביוצא בו עשו
הרחקה אחרת לעבירה, ואמרו לא יאכל תב עם חזקה, על אף שגם
הוא טמא, מפני הרגל עבירה, שעלול לבא עליה והיא אסורה
באיסור כרת (ויקרא כ יח).

נמרא

שנינו במשנה שאסור לחייט לצאת במחטו בערב שבת עם חשיכה,
שמא ישבח ויצא עמה משתחשך. הגמרא מביאה משנה ומחלוקת
אמוראים בבאורה, כדי להוכיח כאחת השיטות ממשנתנו: תנן
התם במשנה (עירובין טו), לא יעמוד אדם פרשות החיור, ויוציא ידיו
וראשו וישתה מכלי פרשות הרבים, וכן לא יעמוד פרשות הרבים
ויוציא ידיו וראשו וישתה מכלי פרשות החיור, שגורו שמא ישבח
שהוא שבת ויוציא או יכניס את הכלי אליו, ויתחייב חטאת. אבל אם
הכנים ראשו ורובו – ורוב גופו למקום שהוא שותה, מותר לשותות,
שבאופן זה יש היכר לזכור שהוא שבת, ואין חשש שיוציא או יכניס
את הכלי למקום שהוא שם.

שבת. פרק ראשון - יציאות השבת דף יא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קיא

תוספות

1 ולא תחת חבר - פירש בקונטרס: חבר - פרסיים. - ול"ג, דפרסיים היו בבבל
2 ממוות כורש, כדפירש"י בפ"ב דגיתין (דף יז). וחברים בימי רבי יוחנן אתו לבבל,
3 כדאמר ב"הבא על יבמות" (יבמות סג). ועוד, דאמרין בקדושין (עב). הראני פרסיים
4 - דומין לחילות בית דוד, הראני חברין - דומין למלאכי תבלה. משמע דחברי אומה
5 אחרת היא, והא דאמר בפרק ב' דגיתין (דף יז).
6 אתא חבא שקל שרגא מקמייהו, אמר: רחמנא,
7 או בטולך או בטולא דבר עשו. למימרא דבני
8 אדומים מעלי מפרסיים? והתניא "אלהים הבין
9 דרכה" וגו' ידע הקב"ה שאין ישראל יכולים
10 לקבל רוב גזירותיו של עשו הרשע עמר הגלגל
11 אותם לבבל. לאו משום דחברים היו פרסאי,
12 אלא עיקר היו הפרסיים, והחברים שבניהם היו
13 כפופין להן, ומשני: האי מקמי דאתא חברי לבבל
14 - היו פרסאי מעלו מרומאי, והא דקאמר "או
15 בטולך או בטולא דבר עשו" - בחר דאתו חברי
16 לבבל, בימי ר' יוחנן, בדמוכח ב"הבא על יבמות"
17 (יבמות סג) והרשיעו את הפרסיים, דרומיים
18 מעלי מפרסאי. ורש"י פירש שם: "דאתו חברי
19 לבבל" - פרסיים בימי כורש. ול"ג כדפירש"י, דהא
20 בימי רבי יוחנן אתו חברי, ופרסיים בימי כורש,
21 וכדמוכח בקדושין (דף עב). דלאו אומה אחת
22 הן. והר"י יעקב מקוביל (א) מפרש: דחברים היו
23 משרתים מפרסיים, דומים למלאכי תבלה - לפי
24 שלובשים בגדים שחורים ורחבים והיוו דשקל
25 הבגד שרגא להביא לר"ז שלחן:
26 **בגנו** - מפרסיין בין לקריאת שמע בין
27 לתפלה - והא דאמר ליה רבי זירא
28 לרבי ירמיה: "מסיר אזנו משמוע תורה וגו'!"
29 וי"ל: תורתו היתה אומנתה, או עדיין לא היתה
30 שעה עוברת:
31 **בגנו** רבי שמעון בן יודי וחבריו - והא דאמר
32 לקמן (דף לג) כי היה מטי (ומן תפלה)
33 לביש ומכסי ומצליא הווא "מצלי" היינו ק"ש:
34 **בעיבור** שנה - שלא יתקלקלו המועדות:
35 **שמא** ישכח ויצא - אליבא דרבא
36 דאמר "לא גזרי גזירה לגזירה" א"א לפרש
37 שמא ישכח מחטא, דאפילו יצא ליכא איסור
38 דאורייתא, כדאיתא בפ"ב ד"ק (דף כה): דכרי
39 בה ושכחה, לענין שבת - פטור. מלאכת מחשבת
40 אסרה תורה. אלא: שמא ישכח את המחט להצניעו
41 עד שידיה שבת, ולבסוף כשיזכור את המחט -
42 ישכח שהוא שבת ויצא: **לא** יעמוד אדם ברה"ר
43 וישתה ברה"י - ב"המוצא תפילין" (עירובין דף
44 עט). מוקי לה בחפצים הצריכים לו, ודברי הכל.
45 פ"י: אפי' רבנן, דאמרי "עומד אדם ברה"ר ומטלטל
46 ברה"י" - הכא מודו, דכיון דצריך לשותות איכא
47 למיחש שמא יביאם אצלם. וא"ת: השתא נמי, כי
48 יכניס ראשו ורובו אמאי שרי? הא מפיק מרה"י
49 לרה"ר שלוקח ברה"י ונחית בבטנו ברה"ר? דכרי
50 אמר התם: השתין מים ורק - חייב חטאת - ויש
51 לומר: דבליעתו היינו דהנחתו, ואין לחוש במה
52 ששוב נכנסים לתוך מעיו. כדאמר (לקמן דף ס.א)
53 הוציא דיו לכתוב ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך
54 - חייב, דכתיבתן זו היא הנחתן. ואתי שפיר דא
55 דפיק "אמרו לו" (כריתות דף ג): יש אוכל אבילה
56 אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד, רבי
57 מאיר אומר: אף אם היתה שבת והוציאו בפי -
58 חייב. והשתא היכי תני ר"מ הוצאה, דלא מחייב
59 עלה עד שתנחן במעיו - בהדי הנהו דמחייב

דמחייב

1 עשרים ושש דכתיב ששים עשרה שנה עבדו את פדלעומר. אין זו שלשה, ו"ג מרדו
2 - אין זו שלום, שהיו בהן מלחמות. הרי כ"ה שנים, ושנת כ"ו נהרג פדלעומר, והיתה
3 בשלשה כ"ו תותרים מ"ב: לרופם בית אלהינו. ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר
4 ביהודה: קשקשי ואפרורי. "בירניות ומגדלים: רב אשי ראש ישיבה היה במקא
5 מחסיא, ומנעם מלחגיבה בתיים יוחר
6 מבהכ"נ: תחת ישמעאל. לשמשו: ולא תחת
7 נכרי. אדומים, שהיו רשעי יוחר: חבר. (א)
8 אומה מבני פרסיים: תלמיד חכם. אם יקניטנו
9 יענישנו. וכן יתום ואלמנה, מפני שדמעתו
10 מצויה: חולי. הוא חולי ארוך השנונה וחולף,
11 ומתיל כה, כגון אשקא וחולי הראש: כאב.
12 הוא החולף וכא, כגון כאב שן, כאב מקה:
13 מיהוש. חששא בעלמא לפי שעה, וקל: חללה
14 של רשות. עומק לבם, שהוא צריך להיות לו
15 לב לכמה מדינות, למס הקצוב ולכמה
16 מלחמות ולכמה משפטים, והכל ביום אחד:
17 עינאל תילתא. (ב) שלשי לבטן, שהוא
18 משוכה. מפני שהבמהקמ בקטנותה אינה עדיין
19 בבהו, והנלך ראשון ושני אינו בריא: והא
20 תנא ליה רישא אם התחילו אין מפסיקו.
21 וגבי תפלה קיימין, ולמה ליה למיחד
22 למיתני? ואין מפסיקו לתפלה: אתא לדבר
23 תורה. ומילתא אחריתי נקט: חברים העוסקין
24 בתורה מפסיקו. תורתן לקריאת שמע,
25 דומנה דאורי' "ובשכר ובקומך", ואין
26 מפסיקו לתפלה: אבל אנו. הוואיל ומפסיקו
27 תורתנו לאומנתנו כ"ש שנספיק לתפלה:
28 עיבור שנה. שהיו עולים שבועה לעלייה
29 ונושאין ונותנין אם השנה ראויה וצריכה
30 להתעבר, כדאמר בסנהדרין (יא): על האביב
31 ועל פירות האילן ועל התקופה: **מתני'** שש
32 ישיבה ויצא. משתחייב: ולא יפלה את כליו.
33 מבכר כנים מבגדי. דמתרגמין "בערתי" -
34 פליתי (דברים כו). ולקמן (יב) מפרש טעמא:
35 ולא יקרא לאור חבר. בספר, שמא יטה חבר
36 להביא השמן לפי התפלה שידלק ופה
37 ונמצא מבכיר בשבת: תחון. חון הכנסת
38 המקרא שבועה שקראים בתורה, ופעמים
39 שאינו יודע היכן צריכים לקרות למחר, ורואה
40 היכן קורין תינוקות של בית רבן בשבת זו, וכן
41 קורין בסדר לאור חבר בבית הכנסת, ויודע
42 שהיא פרשה של שבת זו. ל"א: חון - מלמד
43 תינוקות, ורואה היכן יתחילו למחר ויביא
44 יסיימו פרשיותיהן: **פ"א** בל. לעשות הרחקה
45 לעבירה אמרו: לא יאכל תוב עם הנזה.
46 וכו' שטור עם הנזה: מפני הרגל עבירה.
47 מפני שמתוך שמתקדחין וכל לבעול וכו'
48 שהיא בקרת: **גמ'** לא יעמוד אדם. (* ברה"י
49 ויושט פיו וראשו לרה"ר לאחוז בלי ולשתות
50 - גזרה שמא יוציא הכלי אליו, ונמצא
51 מתחייב חטאת:

וכן

38 עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה. **מתני'** לא יצא
39 החייט במחטו סמוך לחשכה - שמא ישכח ויצא, ולא הלבלר בקולמוסו. ולא יפלה את כליו,
40 ולא יקרא לאור חבר. פאמת אמרו: תחון רואה היכן תינוקות קוראין, אבל הוא לא יקרא. **פ"א**
41 בו: לא יאכל תוב עם הנזה, מפני הרגל עבירה. **גמ'** תנן התם: לא יעמוד אדם ברה"י וישתה
42 ברה"ר, ברה"י וישתה ברה"י. אבל אם הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה - מותר
וכן

דמוחייב בשעת בליעה. אלא: אוהוצאה מחייב נמי בשעת בליעה, כדפרשית. ורש"י תירץ
בענין אחר ב"המוצא תפילין" (עירובין דף צט.) ובפ"ב דעירובין (דף כ. ושמ) פירשתי. ונראה
דאע"ג דהלכה כר"מ בגורותיו בהא דאמר "לא יעמוד ברה"ר ומטלטל ברה"י" או איפכא –
לית הלכתא כוותיה, אלא כרבנן דשרי, כדמוכח ב"המוצא תפילין", (שם דף צח) דאמר,
מתני ליה רבי תנאי בר שלמיא לחייא בר רב
קמיה דרבי: לא יעמוד כו'. א"ל: שבקת רבנן
ועבדת כר"מ!

אמר אביי מנא אמינא לה – דגורין גזירה
לגזירה. דוקא בהוצאה גזר אביי, וכל
הנהו דמיתיי ראייה איירי בהוצאה, אבל בעלמא
לא גזר. דהא בריש ביצה (דף ג) פריך אביי למאן
דגזר ביצה שנוולדה בייט אטו פירות הנושרים:
"זיא גופה גזירה ואנן ניקום כו'": **אלא** לאו
כרמלית – ואע"ג דאין כרמלית בכלים, האי גז
כיון דמחובר לקרקע – לא שמה כלי:
ואם יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ – דהא
דתנן בפרק "במה אשה" (לקמן דף סב.),
ואם יצאה אשה במחוט דנקובה חייבת חטאת
התם לגמרי דרך הוצאה בכך. וכן גבי הא דאמר
ר"מ: אם (אם) שבה והוציאה בפיו – חייב, התם נמי
דרך להוציא המאכל בפה: **כל** אצולי טינוף
לא קא חשיב – אע"ג דהוה אורח"י בכך, כיון
דלא הוה אורחיה אלא משום אצולי טינוף. לא
חשבינן הוצאה כי אורחיה. דתע, דהא הכופה
קערה בשביל שלא ילקח הכותל – אינו בכ"י
ויתן", אע"ג דניחא ליה שנופלים המים ברחוק מן
הכותל ע"י הקערה. כיון דלא ניחא ליה אלא
משום אצולי טינוף לא חשבינן נידוחא לגבי
הבשר. ה"נ: לא חשיב הוצאה כי אורחיה. ופריך:
התם לא ניחא ליה בהני משקן כלל, הכא ניחא
ליה בהאי כ"ס לקבולי ב"י זיבה. ובכ"ה"ג שמקבל
מים לאצולי טינוף – חשוב משקה לרצון,
כדמוכח מסיפא. וכי היכי דחשיב משקן
דמתקבלין אע"ג דלאצולי מטינוף (ב) – משום
דאחשביננהו קבלתן, ה"נ חשיב כ"ס המקבל זיבה
לאצולי מטינוף הוצאה כי אורחיה:
ושבתוכה

במדי דהיינו אורחיה מי שמעת ליה? דאי לא תימא הכי – אלא מעתה, הדיוט שחקק קב
בבקעת בשבת לר"מ הכי נמי דלא מחייב? אלא אמר רב הוננא: לא קשיא, כאן – גזב בעל
שתי ראיות, כאן – גזב בעל ג' ראיות. – מ"ש זב בעל שתי ראיות דתייב – דמיבעי ליה
לבריקה, זב בעל ג' נמי מיבעי ליה לספירה! – לא נצרכא אלא לבז ביום. – והא מיבעי ליה
בדי שלא ימנפו כליו! – א"ר זורא: האי תנא, הוא דאמר כל אצולי טינוף – לא קא חשיב.
דתנן: הכופה קערה על הכותל, אם בשביל שתוריד הקער' – הרי זה ב"כ ויתן", אם בשביל

וכן בנת. איבעיא להו: פרמלית מאי? אמר אביי: היא
היא. רבא אמר: היא גופה גזירה, ואנן ניקום ונגזור גזירה
לגזירה? אמר אביי: מנא אמינא לה – דקתני "וכן בנת".
מאי נת? אי רשות היחיד – תנינא, אי רשות הרבים –
תנינא, אלא לאו – פרמלית. רבא אמר: "וכן בנת" –
לענין מעשה. וכן אמר רב ששת: "וכן בנת" – לענין
מעשה, דתנן: שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן
ופטור, דברי ר' מאיר. ר' אלעזר בר' צדוק מחייב, וחכ"א:
על החמין – חייב, על הצונן – פטור, מפני שהוא מחזיר
את המותר. תנן: לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה
שמא יפכח ויצא, מאי לאו דתחובה לו בבגדו? – לא,
דנקיט ליה בידיה. – ת"ש: לא יצא החייט במחטו התחובה
לו בבגדו, מאי לאו בערב שקבת? – לא, כי תניא הריא
– בשפת. והתניא: לא יצא החייט במחטו התחובה בבגדו
בע"ש עם חשיכה! – הא מני – רבי יהודה היא, דאמר:
אוקן דרך אוקמתו חייב. דתניא: לא יצא החייט במחטו
התחובה לו בבגדו, ולא נגר בקיסם שבאונן, ולא סורק
במשיחה שבאונן, ולא גרדי באירא שבאונן, ולא צפע
בדונמא שבצוארו, ולא שולחני בדנר שבאונן, ואם יצא
– פטור אבל אסור, דברי ר"מ. ר' יהודה אומר: אוקן
דרך אוקמתו – חייב, ושאר כל אדם – פטור. תני דא:
לא יצא הוב בכיסו, ואם יצא – פטור אבל אסור. ותניא
אידיך: לא יצא, ואם יצא – חייב חטאת. אמר רב יוסף:
לא קשיא, הא – ר"מ, הא – ר' יהודה. א"ל אביי: אימור
דשמעת ליה לרבי מאיר – במדי דלאו היינו אורחיה,
במדי דהיינו אורחיה מי שמעת ליה? דאי לא תימא הכי – אלא מעתה, הדיוט שחקק קב
בבקעת בשבת לר"מ הכי נמי דלא מחייב? אלא אמר רב הוננא: לא קשיא, כאן – גזב בעל
שתי ראיות, כאן – גזב בעל ג' ראיות. – מ"ש זב בעל שתי ראיות דתייב – דמיבעי ליה
לבריקה, זב בעל ג' נמי מיבעי ליה לספירה! – לא נצרכא אלא לבז ביום. – והא מיבעי ליה
בדי שלא ימנפו כליו! – א"ר זורא: האי תנא, הוא דאמר כל אצולי טינוף – לא קא חשיב.
דתנן: הכופה קערה על הכותל, אם בשביל שתוריד הקער' – הרי זה ב"כ ויתן", אם בשביל

שלא

וכן בנת. לקמיה מפרש לה: פרמלית. כגון בקעה, דמדרבנן הוא דאסור להכניס
ולהוציא: מהו. לעמוד ברה"י או ברה"ר ויושיט ראשו לכתחלה לתוכו וישתה: היא
היא. כשם שאסרנו זו במשנתנו, כך זו אסרה: היא גופה. אפי' יוציא הכלי מתוכה
לרשות היחיד או מתוכה לרה"ר – מדרבנן בעלמא הוא: ואנן ניקום ונגזור. הושת
ראשו אטו הוצאת כלי: אי ניקא רח"ל. כגון
גבוה י', וקאמר דלא יעמוד ברה"ר וישתה
לתוכה, תניא: נא רח"ל. כגון אינה גבוה ג':
לענין מעשה. דשתיה על הגת ממש, שלא
עקרו משם להוציאו חוצה – הויא שתיית
עראי, ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד לבור,
שהוא גמר מלאכתו למעשה. אבל להוציאו
משם – הוי קבע, שאין בדעתו להחזיר
המותר, ואע"ג דלא נגמר מלאכתו למעשה –
אסור: בחמין. שמנן בחמין, שוב אינו ראוי
להחזיר המותר, שלא יחמין את היין מחמת
החמין: מאי לאו דתחובה בבגדו. שאין דרך
הוצאה בכך, ואפי' הוציאה לרשות הרבים
משחשכה – שבות בעלמא הוא. וקא גזר
סמוך לחשיכה אטו חשיכה, אלקא: גזרינן
לאיסור שבת גזירה לגזירה: כי תניא תחיא.
בשבת עצמה, דהיא גזירה איכא: גזירה
תחובה בבגדו אטו תיקא דמפיק בידים: אוקן.
המוציא דרך אוקמתו שהוא רגיל לצאת
לפרקים בן בחול – חייב, דהשתא לדידיה
ליכא אלא תדא גזירה דגורין סמוך לחשיכה
אטו חשיכה: בקיסם שבאונן. קיסם אורח וקיסם
כעין סרגלא שמשטרטין בה ספרים, שקורין
ויר"א בלע"ז, ובו משוין את הנקרים בדרך
נגרים שלנו משוים בנטיית קו. ולי נראה,
שכל השנוין כאן אינו אלא שנותנין אותו בני
האומנות עליהן צאתם לשוק, כדי שיכירו
מאותו אומנות הוא ויחברוהו למלאכה:
סורק. בגדים, שקורין פיליר"ש: במשיחה. הוא
קושר הקוצים שקורין קרדוני"ש, וגם את
הקנן תופר וקושר בו ב' ראשין בשמותיהן על
יתדות האומנות לחובטו במקלות לזקוף את
שער: אידיא. הוא צמר או צמר גפן שותם
בו פי הקנה לאחר שהניח בתוכו פקעיות
הערב, ומשירי בנבך מלא חוט לאריג וזרקן
לקנה, והפקיע מתגלגל לתוכו, ולצאת אינה
יכולה – שנסתם תנבך: דונמא. מעט צמר
צבוע אדום, ומעט צבוע שחור, וכן בכל מיני
צבע, שמראה בהם דונמא לאחר: כהוה תרצו
או כהוה תרצו: כ"ס. שעושין לבז וקושרו לפי
האמה לקבל בו את הזוב: הא רבי יהודה, דזו
דרך הוצאתו בחול: במדי דלאו היינו
אורחיה. כגון כל אלו השנוין למעלה – אין דרך הוצאתו אלא
בכך, מי שמעת ליה דפטור? דאי לא תימא הכי. דמודה ר"מ במי שקל דרכו בכך: הדיוט שחקק קב
מאיר: איכ לא מחייב ר' מאיר בשבת אלא אומנאן אלא על כרחיה: הואיל וכל דרך חקיקתו של זה בכך – מיתייב, והכא נמי: הואיל וכל דרך הוצאתו זו לזה בכך – חייב: זב
בעל שתי ראיות. חייב, לפי שהכיס צריך לו לבדוק עצמו אם יראה עוד שלישית ויהיה זב גמור לקרבו. וכיון דצריכה לו – הויא ליה לדידיה דרך הוצאתו בכך: מיבעי ליה
לספירה. דקתיב (ויקרא טו) 'וכי יטהר הוב וספר לו שבעת ימים' ז' נקיים. וצריך הוא לכיס לקבר לו היום בנקיות, שאילו יראה באתר מן – יסתור את הכל. דבעינן דחזין,
דכתיב 'לטהרתו' – סתירה אתה לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן: לבז ביום. באותו יום שבת ראה הראיה שלישית, דשוב אינו צריך לכיס כל אותו היום, שאין אותו
יום ממנן הנקיים: לא חשיב. הלכך לאו דרך הוצאה היא לו: בשה קערה על הכותל. שיוצין גשמים עליו: הרי הוא ב"כ ויתן". דאחשביננהו להקן משקן – הריא בדעתו
שצריך להן. ואע"ג דלא ניחא ליה נפילה שגפלו על הפירות לאחר זמן – הוי מוכשרין. דתנן (מכשירין פ"א) כל משקה שתחלתו לרצון, אע"פ שאין סופו לרצון – מכשיר:
שלא

1 וְכֵן הָיָה גַם כִּנְיָן – כְּלִי שְׂדוּרִים בּו עֲנִיבִים לֵינָן.
2 הַגְמָרָא מִסְתַּפֶּקֶת מִזֶּה דִּין הַכְרַמְלִית, וּמֵבִיאָהּ בִּזְוָה מַחְלֻקָּתָא אֲמֹרָאִים:
3 אִיבָעִיָּא לָהּ – הִסְתַּפְקוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבָּה, בְּרַמְלִית, כְּגוֹן בַּקְעָה, שְׂמִדְרַבְּנָן
4 אִסּוּר לַהֲכַנִּס וּלְהוֹצִיא אֵלֶיהָ מִרְשׁוֹת אַחֲרָת, מֵאִי – מִזֶּה דִּינָהּ לַעֲנִין
5 לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד אוֹ רִשׁוֹת הָרִבִּים וּלְהַכְנִס רֹאשׁוֹ לַתּוֹכָהּ
6 לַשְּׁתוּת. אֲמַר אֲבִי, הִיא הִיא – אִם הִיא כֵּן דִּינָהּ, כִּשְׁם שֶׁאִסְרָה
7 הַמִּשְׁנָה לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּרִשׁוֹת דְּאוֹרֵייתָא, כִּךְ כְּרַמְלִית אִסְרָה. רַבָּא
8 אֲמַר, כְּרַמְלִית אֵינָהּ אִסְרָה, כִּיּוֹן שְׁהִיא גִּזְרָה – כְּרַמְלִית עֲצֻמָּה,
9 הַאִסּוּר לְהוֹצִיא מִתּוֹכָהּ לַרְשׁוֹת הַיָּחִיד אוֹ לַרְשׁוֹת הָרִבִּים הוּא רַק
10 גִּזְרָה דְּרַבְּנָן, וְאֵינָן גִּזְרִים – וְכֵן אֲנוּ נַעֲמֹד וְנִגְזֹר גִּזְרָה שְׁלֵל לַשְּׁתוּת
11 הַיִּמְנָה, לְגִדּוֹר שְׁלֵל יַעֲבֹרוּ עַל גִּזְרָה דְּרַבְּנָן שְׁלֵל לְהוֹצִיא כְּלִי
12 מִכְּרַמְלִית.

13 אֲבִי מֵבִיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי: אֲמַר אֲבִי, מֵנָּה אֲמִינָא לָהּ – מִדְּהִיכֵן
14 לְמַדְתִּי לִזְמַר שֶׁאִם בְּרִשׁוֹת דְּרַבְּנָן גִּזְרוּ חֲכָמִים שְׂמָא יָבֹוא לְהוֹצִיא
15 בָּהֶם, דְּקִתְּנִי – שֶׁשֵּׁנִי בַּמִּשְׁנָה זֶה וְכֵן כִּנְיָן, וְיֵשׁ לְבַר מֵאִי גַּת –
16 בְּאִיזָה גַּת מְדוּבֵר, אִי גַּת שְׁהִיא רִשׁוֹת הַיָּחִיד, כְּגוֹן שְׁגִבּוּהָ עֶשְׂרֵה
17 טַפְחִים וּרְחִבָּהּ אַרְבַּעָה (לַעֲלֹל), וְאִמַּר הַתָּנָא שֶׁאִסּוּר לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת
18 הָרִבִּים וּלְשְׁתוֹת בְּתוֹכָהּ, תִּנְיָנָא – הִרִי שֵׁנִי כִּבְר בַּמִּשְׁנָה שְׁלֵל יַעֲמֹד
19 בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים וְיִשְׁתֶּה בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד. אִי – וְאִם מְדוּבֵר גַּת שְׁהִיא
20 רִשׁוֹת הָרִבִּים, כְּגוֹן שֶׁאֵינָהּ גְּבוּהָ אִם שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְאִמַּר הַתָּנָא
21 שֶׁאִסּוּר לַעֲמֹד בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד וּלְשְׁתוֹת מִמֶּנָּה, תִּנְיָנָא – הִרִי גַם זֶה
22 כִּבְר שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה. אֲלֵא לָאוּ – עַל כִּרְחֵךְ מְדוּבֵר גַּת שְׁהִיא
23 בְּרַמְלִית, כְּגוֹן שְׁגִבּוּהָ מִשְׁלֹשָׁה וְעַד עֶשְׂרֵה טַפְחִים, וְאִסּוּר לַעֲמֹד
24 בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד אוֹ בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים וּלְשְׁתוֹת הַיִּמְנָה, הִרִי שְׁגִזְרוּ גַם
25 בְּרִשׁוֹת דְּרַבְּנָן שְׂמָא יָבֹוא לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה.

26 רַבָּא דוּחָה אֶת הוֹכַחַת אֲבִי: רַבָּא אֲמַר, בְּרִשׁוֹת דְּרַבְּנָן לֹא גִזְרוּ, וּמִזֶּה
27 שֶׁאִמַּר הַתָּנָא וְכֵן כִּנְיָן, אֵינּוּ לַעֲנִין שֶׁבֶת, אֲלֵא לַעֲנִין מַעֲשֶׂה, וְכֵן
28 אֲמַר רַב שֶׁשֶּׁת, שְׂמָה שֶׁאִמַּר הַתָּנָא וְכֵן כִּנְיָן הוּא לַעֲנִין מַעֲשֶׂה.
29 וּמֵבִאֲרָתָהּ הַגְמָרָא אֶת שִׁיבוֹת הָדִין בִּזְוָה לַעֲנִין מַעֲשֶׂה: דִּתְּנִין בַּמִּשְׁנָה
30 (מַעֲשֵׂרוֹת פִּד' מִדָּה), שְׁוֹתִין יֵין כְּשֶׁהֲשׁוּתָהּ מוֹטָה עַל הַגַּת וְלֹא הוֹצִיא אֶת
31 הָיִין מִחוּץ לַגַּת, בֵּין אִם מִזֶּה אִם הָיִין עַל הַחֲמִין – בְּמִין חֲמִים, בֵּין אִם
32 מִזֶּה עַל הַחֲמִין – בְּמִין קִרִּים, וְשִׁפְטָר מִמַּעֲשֶׂה, כִּיּוֹן שְׁשִׁתִּיָּה עַל הַגַּת
33 הִיא שְׁתִּיָּת עֵרָאִי, וְקוֹדֵם שֶׁהָיִין יוֹרֵד מִהַגַּת לְבֹר לֹא נִגְמְרָה מִלֹּאכַת
34 הָיִין, וּמוֹתֵר לְשְׁתוֹת מִמֶּנּוּ עֵרָאִי בִּלְאֵל לַעֲשֶׂה, דְּבִרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי
35 אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדִיק מְחַיֵּב לַעֲשֶׂה בְּכָל אֹפֶן בְּמִקְרָה שְׂמֹג, מִשּׁוּם
36 שֶׁהִמְזִיגָה בְּמִים מִחֲשִׁיבָה אֶת הַשְּׁתִּיָּה, וְהִיא נִחְשֶׁבֶת לְשְׁתִּיָּת קִבֵּעַ
37 הַחֲיִיבָת בְּמַעֲשֶׂה. וְהַכְּמִים אֲוִרְיָה, מִזֶּה אֶת הָיִין עַל הַחֲמִין, חֲיִיב
38 בְּמַעֲשֶׂה, כִּיּוֹן שֶׁאִי אֲפָשֶׁר לְהַחֲזִיר אֶת הָיִין הַנִּשְׁאָר בְּכֹס לַגַּת מִפְּנֵי
39 שְׂמִים חֲמִים מִחֲמִיצִים אֶת הָיִין, וְנִמְצָא שְׂמֹגוֹ עַל דַּעַת לְשְׁתוֹת אֶת
40 כּוֹל, וּשְׁתִּיָּתוֹ נִחְשֶׁבֶת שְׁתִּיָּת קִבֵּעַ, אִם אִם מִזֶּה עַל הַחֲמִין, פְּטוּר
41 מִמַּעֲשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁאִם יִרְצֶה הוּא מְחַזֵּר אֶת הַמְּוֹתֵר לַגַּת, וּשְׁתִּיָּתוֹ
42 נִחְשֶׁבֶת שְׁתִּיָּת עֵרָאִי, וְעַל כֵּן אִמְרָה מִלְּפָנֶיךָ וְכֵן בַּגַּת, שֶׁאִם לִמִּי
43 שְׂוֹבֵר שֶׁהִתִּירוֹ לְשְׁתוֹת עַל הַגַּת בִּלְאֵל לַעֲשֶׂה, גִּזְרוּ שְׁלֵל יַעֲמֹד חוּץ
44 לַגַּת וְיִשְׁתֶּה בַּגַּת, אֲלֵא אִם מִכְּנִס רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לַגַּת.

45 הַגְמָרָא מִקְשָׁה עַל רַבָּא מִמִּשְׁנַתָּה: תִּנְיָן, לֹא יֵצֵא הַחֲיִיט בְּמַחְטוֹ
46 סְמוּךְ לְחִשְׁבִּיהָ, שְׂמָא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא. מֵאִי לָאוּ – הָאִם לֹא מְדוּבֵר
47 דְּתַחֲבֹבָה לֹא הִמְחֹט בְּכִנְיָן, שֶׁאִם אִם יוֹצִיאָה מִשְׁחִשֵּׁךְ אֵין בִּזְוָה אִסּוּר
48 דְּאוֹרֵייתָא, שְׁהִי אֵין דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בְּכֵן, וּמִבּוּאֵר שְׁגִזְרוּ בְּאִסּוּרֵי שֶׁבֶת
49 אִם מִשּׁוּם אִסּוּר דְּרַבְּנָן. מִתְרַץ רַבָּא: לֹא – אֵין מְדוּבֵר תַּחֲבֹבָה
50 בְּכִנְיָן, אֲלֵא דְּקִיטָּה לִיָּה בִּדְרִיָּה – שְׂמִחֻקִּי אֶת הַמְּחַט בִּידוֹ, וְהַגִּזְרָה
51 הִיא שְׂמָא יַעֲבֹר עַל אִסּוּר תוֹרָה.

52 רְאִיָּה מִבְּרִיתָא לְאֲבִי: תִּנְיָן, לֹא יֵצֵא הַחֲיִיט בְּמַחְטוֹ הַתַּחֲבֹבָה
53 לֹא בְּכִנְיָן. מֵאִי לָאוּ – הָאִם לֹא מְדוּבֵר בְּעֶרְבַּ שְׁבֶת, וְאִסּוּר זֹאת גִּזְרָה
54 שְׂמָא יָבֹוא לְהוֹצִיאָה בְּשֶׁבֶת, אִם שֶׁאִסּוּר רַק מְדוּבֵר, הִרִי שְׁגִזְרוּ
55 גִּזְרָה לְגִזְרָה. דוּחָה הַגְמָרָא: לֹא, אֵין מְדוּבֵר בְּעֶרְבַּ שֶׁבֶת, אֲלֵא בִּי
56 תִּנְיָן הִיא – בְּאִיזָה אֹפֶן שֵׁנִי בְּרִיתָא זֶה, כְּשֶׁמוֹצִיאָה בְּשֶׁבֶת
57 עֲצֻמָּה, וְגִזְרוּ חֲכָמִים גִּזְרָה אַחַת, שְׂמָא יָבֹוא לְהוֹצִיאָה בִּידוֹ בְּשֶׁבֶת
58 יַעֲבֹר עַל אִסּוּר תוֹרָה.

59 קוּשִׁיא נֹסֶפֶת עַל רַבָּא: וְהִתְנִיָּא בְּרִיתָא, לֹא יֵצֵא הַחֲיִיט בְּמַחְטוֹ
60 הַתַּחֲבֹבָה בְּכִנְיָן בְּעֶרְבַּ שְׁבֶת עִם הַיִּשְׁבָּה, וּמְפֹרֵשׁ שְׁגִזְרוּ בְּאֹפֶן זֶה
61 אִם בְּעֶרְבַּ שֶׁבֶת, שְׂמָא יַעֲשֶׂה אִסּוּר דְּרַבְּנָן בְּשֶׁבֶת.
62 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: תִּנְיָן – בְּרִיתָא זֶה, כְּשִׁיטָּת מִי הִיא, כְּשִׁיטָּת רַבִּי
63 יְהוֹדָה הִיא, דְּאֲמַר, אֵינָן הַמּוֹצִיא חֲפֵץ בְּשֶׁבֶת כְּדֶרֶךְ אֲוִמְנָתוֹ, דְּהִינּוּ
64 כְּדֶרֶךְ שִׁיּוּצָא לְפַעֲמִים בַּחוּל, חֲיִיט חֲטָאָת כִּיּוֹן שְׁעֵבֶר עַל אִסּוּר
65 הוֹצָאָה מְדֹאֲרֵייתָא, וְלִשְׁטִיתוֹ חֲיִיט הַמּוֹצִיא מִחַט הַתַּחֲבֹבָה בְּכִנְיָן
66 חֲיִיב, כִּיּוֹן שֶׁדְּרָכוֹ בְּכֵן. וְלִכּוֹן גִּזְרוּ בִּזְוָה חֲכָמִים שְׁלֵל לַצָּתָה כִּךְ סְמוּךְ
67 לְחִשְׁבִּיהָ, שְׂמָא יִשְׁכּוּ וְיוֹצִיאָה מִשְׁחִשְׁכָּה וַיַּעֲבֹר עַל אִסּוּר תוֹרָה.
68 וְכִפִּי דְּתִנְיָא בְּרִיתָא, לֹא יֵצֵא הַחֲיִיט בְּשֶׁבֶת מִרְשׁוֹת הַיָּחִיד לְרִשְׁוֹת
69 הָרִבִּים בְּמַחְטוֹ הַתַּחֲבֹבָה לֹא בְּכִנְיָן, וְלֹא יֵצֵא הַנֶּגֶד בְּקִיטָּה אֲרוּךְ
70 וְשׁוֹה עֵינִן סְרָגֵל שְׂבָאָנוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַסֶּרֶךְ בְּגִידִים בְּמִשְׁחָה (חֹטֵן)
71 שְׂבָאָנוֹ, וְלֹא יֵצֵא גִּזְרֵי (אֲרוּג) בְּאִירָא (צִמְר) שְׂבָאָנוֹ, וְלֹא יֵצֵא
72 הַצֶּבַע (צוּבֵעַ) בְּדוֹנְמָא – צִמְר צוּבֵעַ בְּצִבְעִים שׁוֹנִים שְׂבָאָנוֹ, וְלֹא יֵצֵא
73 שְׂמִרָהּ לְלִקְוֹתָיו לְבַחוּר אֶת הַצֶּבַע שִׁרְצוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַשּׁוֹלְחָנִי –
74 פּוֹרֵט מִטְבַּעוֹת בְּרִינִי שְׂבָאָנוֹ, וְאִם יֵצֵא כִּךְ אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, פְּטוּר
75 מִחֲטָאָתָהּ, כִּיּוֹן שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הוֹצָאָה, אֲבָל אִסּוּר מְדוּבֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן,
76 דְּבִרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוֹדָה אֲמַר, אֵינָן הַמּוֹצִיא דְּרֶךְ אֲוִמְנָתוֹ, כְּגוֹן
77 אֶחָד מֵאוֹמְנִים אֵלּוּ שֶׁהוֹצִיא בְּאֹפֶן הָאֲמוּר בּוֹ, חֲיִיט חֲטָאָת, אִם שֶׁאֵין
78 דֶּרֶךְ שֶׁאֵין בִּי אִדָּם לְהוֹצִיא כֵּן, כְּשִׁיכּוֹן שֶׁדְּרָכוֹ שֶׁל הָאוֹמֵן בְּכֵן הִרִי זֶה
79 כְּדֶרֶךְ הוֹצָאָה אֲצֵל, וְשִׁפְטָר כֵּן אֲדָם שֶׁהוֹצִיא בְּאֶחָד מֵאוֹפְנִים אֵלּוּ,
80 פְּטוּר, כִּיּוֹן שֶׁאֵין דְּרָכוֹ לְהוֹצִיא כֵּן.

81 הַגְמָרָא מִקְשָׁה סְתִירָת שְׁתֵּי בְּרִיתוֹת: תִּנְיָן חֲדָא – שֵׁנִי בְּרִיתָא אַחַת,
82 לֹא יֵצֵא הַזֶּבֶל לְרִשְׁוֹת הָרִבִּים בְּשֶׁבֶת בְּכִיטָּה – כִּיט מִבְּד הַקְשׁוֹר בְּאֲמָתוֹ
83 כְּדִי לְקַבֵּל אֶת הַזֶּבֶל, וְאִם יֵצֵא עִמּוֹ פְּטוּר מִחֲטָאָתָהּ, אֲבָל אִסּוּר
84 מְדוּבֵר. וְתִנְיָן אֲדָרָה – שֵׁנִי בְּרִיתָא אַחֲרָת, לֹא יֵצֵא הַזֶּבֶל בְּשֶׁבֶת
85 בְּכִיטָּה, וְאִם יֵצֵא עִמּוֹ חֲיִיט חֲטָאָת, מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֲמַר רַב יוֹסֵף,
86 לֹא קִשְׁיָא, תִּנְיָן – הַבְּרִיתָא שְׁפִטְרָה, כְּשִׁיטָּת רַבִּי מֵאִיר הִיא, הַסּוּבֵר
87 שֶׁאִם אִם דְּרָכוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אִדָּם בְּכֵן, כִּיּוֹן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ שֶׁאֵין הָאֲנָשִׁים
88 לְהוֹצִיא כֵּן, פְּטוּר. תִּנְיָן – הַבְּרִיתָא שְׁחִיבָה, כְּשִׁיטָּת רַבִּי יְהוֹדָה הִיא,
89 כְּשִׁיכּוֹן שֶׁדְּרָכוֹ לְהוֹצִיא כֵּן בַּחוּל, חֲיִיב.

90 אֲבִי מִקְשָׁה עַל רַב יוֹסֵף: אֲמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, אִמְּרוּ דְּשִׁמְעָתָה
91 לִיָּה – מִזֶּה שְׁנִיתָן לִזְמַר שְׂמִיטָה לְרַבִּי מֵאִיר שְׁפִטְרָה מִחֲטָאָתָהּ, דְּהִינּוּ רַק
92 בְּמִידִי דְּלָאוּ הִינְיָן אוֹרְחִיָּה – בְּדַבֵּר שֶׁאֵין דְּרָכוֹ בְּכֵן, כְּגוֹן כָּל הַדְּבָרִים
93 הַשְּׁנוּיִם בְּרִיתָא לְעִיל שֶׁדֶּרֶךְ הוֹצָאָתָהּ הִיא רַק בֵּיד, וְאִם הָאוֹמֵן אֵין
94 דְּרָכוֹ לְהוֹצִיא בְּאֹפֶן אַחֵר אֲלֵא כְּשִׁרְצָה לְהַכְרִיז עַל אוֹמְנוֹתוֹ, אִךְ
95 בְּמִידִי דְּהִינּוּ אוֹרְחִיָּה – בְּאִדָּם שֶׁדֶּרֶךְ הוֹצָאָתָהּ הִיא רַק בְּאֹפֶן זֶה, כְּגוֹן
96 זֶה הוֹצָאָה בְּכִיטָּה, מִי שְׂמִיטָה לִיָּה – וְכִי שְׂמִיטָה שְׂרִיבִי מֵאִיר פְּטוּר אִם
97 בִּזְוָה, וּמוֹכִיחַ אֲבִי אֶת דְּבָרֵי: דִּיא לֹא תִּימָא חֲבִי – שֶׁאִם לֹא תִּאֲמַר
98 כֵּן, אֲלֵא תִּאֲמַר שֶׁלְּרַבִּי מֵאִיר פְּטוּר כָּל שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הוֹצָאָתָהּ שֶׁאֵין
99 הָאֲנָשִׁים, אִם שֶׁאִדָּם זֶה זֶה דְּרָכוֹ, אֲלֵא מַעֲטָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, שְׁתִּדְרִיט
100 שֶׁאֵין אוֹמֵן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ הָאוֹמְנִים, שְׁתִּקְקָה כְּמִדַּת קֶבֶד
101 בְּכִיטָּתָהּ – חֲתִיכָת עֵץ בְּשֶׁבֶת, לְרַבִּי מֵאִיר הַסּוּבֵר לִגְבִי הוֹצָאָה שֶׁרַק
102 כְּשֶׁעוֹשִׂים כְּדֶרֶךְ הַמְּלָאכָה חֲיִיבִים, חֲבִי נִמִּי – הָאִם אֲכֵן נִאֲמַר דִּלָּא
103 מְחַיֵּב – שְׂמִיכִין שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חֲקִיקָה שֶׁל הָאוֹמְנִים בְּכֵן, אֲלֵא דֶּרֶךְ
104 הָאוֹמֵן לְחַקֵּק שְׁלֹשָׁה קִבְּיָן, אֵינוֹ חֲיִיב חֲטָאָת מִשּׁוּם תִּיקוֹן כְּלִי
105 (וּמִלֹּאכַת מְכָה בְּפִטְשׁוֹ), וְאִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר לֹא יִהְיֶה חֲיִיבִים אֲלֵא
106 הָאוֹמְנִים הַעוֹשִׂים אֶת הַמְּלָאכָה כְּדִרְכָּהּ, וְהִרִי לֹא יִתְּכֵן לִזְמַר שֶׁהִדִּיט
107 יִהְיֶה פְּטוּר, שֶׁהִלָּא מְלָאכָה גְּמוּרָה הִיא. אֲלֵא וְדִיא אִם הִדִּיט שֶׁחֲקַק
108 קֶב חֲיִיב, כִּיּוֹן שֶׁכָּל דֶּרֶךְ חֲקִיקָתוֹ כֵּן מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ בְּקִי בְּחִקִּיקָה, וְהוּא
109 הָדִין לִגְבִי זֶה, כִּיּוֹן שֶׁכָּל דֶּרֶךְ הוֹצָאָתָהּ הִכִּיס שֶׁלּוֹ הִיא בְּאֹפֶן זֶה, חֲיִיב,
110 אִם שֶׁשֶּׂאֵר הָאֲנָשִׁים אֵינִים יוֹצִיאִים בְּאֹפֶן זֶה.

111 רַב הַמְּנוּנָא מֵיִישֵׁב אֶת סְתִירָת הַבְּרִיתוֹת בְּאֹפֶן אַחֵר: אֲלֵא אֲמַר רַב
112 הַמְּנוּנָא, לֹא קִשְׁיָא סְתִירָת הַבְּרִיתוֹת, כִּיָּאן – בְּבְרִיתָא שְׁחִיבָה,
113 מְדוּבֵר בְּכֵן פְּעַל שְׁתֵּי רִאיוֹת – שְׂרָא שְׁתֵּי רִאיוֹת בְּלִבָּד, שְׂצִרִךְ אֶת
114 הַכִּיס כְּדִי לְבַדּוֹק אִם רָאָה רִאיוֹהָ שְׁלִישִׁית וְחֲיִיב בְּקֶרֶן כּוֹז גְּמוּר,
115 וְכִיּוֹן שְׂצִרִךְ לֹא הִרִי זֶה נִחְשֶׁב דֶּרֶךְ הוֹצָאָה וְלִכּוֹן חֲיִיב עַל הוֹצָאָתוֹ, כִּיָּאן
116 – בְּבְרִיתָא שְׁפִטְרָה, מְדוּבֵר בְּכֵן פְּעַל שְׁלֹשׁ רִאיוֹת, שְׂשׁוּב אֵינוֹ צִרִיךְ

שלא ילקה ויחוק הַבֹּתֵל ממי הגשמים, דהיינו להצילו מלכלוך
המים, אֵינוֹ כְּבֵלֵל יִתְּן – אין זה נחשב שרצה במי הגשמים
שיחשב בכלל הפסוק וְכִי יוֹתֵן שניתן לרצונו, ואם נפלו אחר כך על
פירות אינם מכשירים אותם לקבל טומאה. ומבואר שאם רוצה בדבר
רק כדי להציל מן הכלוך אינו נחשב לרצון, ואף כאן הוצאת הכיס
כדי להציל את בגדיו מלכלוך הזיבה, אין לזה חשיבות וממילא אין
זו דרך הוצאה אצל, ופטור.

מקשה הגמרא: מִי דָּמִי – וכי הנידונים בשני העניינים דומים זה לזה,
הרי הָתֵם – שם בנפוח קערה על הכותל כדי שלא יזוק, לא קָא פְּעִי
לְהוּ לְהֵם מִשְׁקִין כָּלֵל – אינו רוצה במשקים אלו כלל, ואף אם נאמר
שכפית הקערה חשובה לו להציל מלכלוך מחשיב את הדבר, מכל
מקום כדי שהמים יוכלו להכשיר אנו צריכים שתהיה לו חשיבות
במים, ואילו כפית הקערה מגלה שאינו רוצה בהם, אבל הָתֵם – כאן
בהוצאת כיס הזב בשבת, אם כשרוצה להציל מלכלוך מחשיב את
הדבר, הרי לענין מלאכת שבת אנו מקפידים על חשיבות ההוצאה,
והזבים קָא פְּעִי לְהוּ לְהֵם כִּים לְקַבְּלֵי בֵּיהּ זִיבָה – צריכים כיס זה
כדי לקבל בו את הזיבה ולהציל בגדיהם מן הכלוך, וממילא הוצאת
הכיס חשובה להם ויתחייבו עליה. מסיימת הגמרא את הקושיא: ואם
רצונך לדמות את ענין יציאת הזב בכיסו להכשר פירות זורעים, הָא
לֹא דְּמִיָּא – אין לדמותו אֶלָּא לְסִיפָא – למשנה ששינוי לאחר מכן
(מכשירין פ"ד מ"ה), עֲרִיבָהּ – קערה [שְׁנִיתָנָה] כדי שִׁינֵד דִּלָּךְ – מי גשמים
הדולפים לבית לְתוֹכָהּ, מִים הַיּוֹתֵזִין מִמֶּנָּה לִּמְרַחֵק וְהַנֶּצֶפֶן –
הצפים על גבה כשהיא מלאה ונשפכים לחוץ, אֵינוֹ כְּבֵלֵל יִתְּן וְיִתֵּן,
וְהַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ, משמע מדברי המשנה שְׁהָרִי זֶה בְּכִי יוֹתֵן.
ומבואר, שאף באופן שנתן את הקערה כדי להציל מלכלוך מי
הגשמים, אם לא הפכה אלא הניחה לקבל את המים, אף שאינו רוצה
את המשקים כלל, מכל מקום גילה דעתו שחשובים אצלו. וכן כאן,
אף שאינו רוצה את הזיבה, כיון שרוצה את הכיס לקבל בו את
הזיבה, הרי החשיב הוצאה זו, וראוי שיתחייב. ולפי זה נדחה יישוב
סתירת הברייתות אם זב היוצא בכיסו חייב או פטור, שחילקו בין זב
בעל שתי ראיות לזב בעל שלש ראיות, שהרי אף הוא צריך את הכיס
לשמור על בגדיו, ונחשב דרך הוצאה, ואם כן שוב קשה סתירת
הברייתות.

הגמרא מיישבת את סתירת הברייתות באופן אחר: אֶלָּא, אִפְּי וְרָבָא
דְּאִמְרֵי תְּרִינְיָהּ – (שאמרו שניהם), לֹא קָשִׁיָּא סתירת הברייתות, הָא
– הברייתא שחיבה, שיטת רבי יהודה היא, הסובר שאף מלאכה
שאינה צריכה לגופה, שברצונו לא היתה נעשית ואינו צריך לעיקר
המלאכה, ובגון כאן, שרצונו שלא היתה כלל זיבה ולא היה צריך
לצאת עם כיס, מכל מקום חייב עליה, וְהָא – והברייתא שפטרה,
שיטת רבי שמעון היא, הפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכן
זב היוצא עם כיסו, שזו המלאכה שאינה צריכה לגופה, פטור.

ברייתא בענין הוצאה בערב שבת סמוך לחשיכה שנידונה במשנה:
תְּנִי דְּבִי – שנה התנא בערב שבת סמוך לחשיכה שנידונה במשנה:
אָדָם מְעוּטָר בְּתַפְּלִין בְּעֶרְבַּ שְׁבֵת עִם חֲשִׁיכָה – סמוך לחשיכה, ואין
חוששים שמא יצא בהם לאחר שיחשך. מבארת הגמרא: מֵאֵי מַעֲמָא
– מה הטעם שאין חוששים לכך, בִּין דְּאִמְרֵי רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, חֲתִיב
אָדָם לְמִשְׁמֵשׁ בְּתַפְּלִין כָּל שְׁעָה וְשְׁעָה כדי שלא יסיח דעתו מהם,
ולמדים זאת בקל וְחוֹמֵר מִצִּיץ, מֵהַ הִצִּיץ הַמוֹנֵחַ על מצחו של כוֹן
גדול, שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא אִזְבָּרָהּ – (שם ה') אֶחָת שְׂהִיא 'קֶדֶשׁ לַה' (שמות
כח לו), אִמְרָה תוֹרָה (שם כח לו), וְהִיא עַל מִצְחוֹ תָּמִיד, והרי כבר
נאמר בתחילת אותו פסוק מקום נתינת הציץ וְהִיא עַל מִצְחֵךְ אֶהְרֶן,
ולכן דורשים מיתור הפסוק שֶׁלֹּא יִסֵּחַ הַכּוֹן הַגָּדוֹל אֶת דַּעְתּוֹ מִכָּוֶנּוּ,
ואם כן תַּפְּלִין שֵׁשׁ בָּהֶן – בפרשיות שבתוכן אִזְבָּרוֹת – (שמות ה')
הָרָבָה, עַל אֶחָת כְּמֵה וְכְמֵה שֶׁהַמִּנְחָה אֲסוּר לְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם,
וְהַלְכָּךְ – כיון שצריך למשמש בהם כל שעה, ואף עתה בערב שבת
מבטור יום ממשמש בהן מִדְּבַר דְּכִיר לְהוּ – וזכר הוא שמונחים הם
עליו, ויפשטם קודם כניסת השבת.

עוד ברייתא בענין הזהירות מאיסור הוצאה בשבת: תְּנִינָא, הַנִּנְיָא
אִמְרָה, חֲתִיב אָדָם לְמִשְׁמֵשׁ בְּגָדָו בְּעֶרְבַּ שְׁבֵת עִם חֲשִׁיכָה – סמוך
לחשיכה, שלא יהא כרוך בבגד שום דבר, כדי שלא יבוא להוציאו
בשבת. אִמְרָה רַב יוֹסֵף, הַלְכָתָא רַבְּתִי לְשָׁבֶת – יש בהלכה זו דבר
גדול, להפרישו מאיסור שבת.

שינוי במשנה: לֹא יִפְלֶה אֶת כְּלָיו בּוֹ.
הגמרא מסתפקת על איזה זמן נאמר האיסור, ומה טעמו: אִיפְּעִיָּא
לְהוּ – נסתפקו בני הישיבה, האם הדין שלא יִפְלֶה אֶת כְּלָיו מכינים
הוא אף כִּיּוֹם, והטעם שגורו בזה הוא שְׂמָא הָרֹגֵן אֹתוֹם, וְשִׁיטָּת רַבִּי
אֲלֵיעֶזֶר הִיא, דְּתִנְיָא בְּבִרְיִיתָא, אִמְרָה רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר, הַהוּרָג בֵּינָה
בְּשָׁבֶת חֲתִיב חֲטָאֵת כְּאִילוּ הָרֹגֵן נִמְלָה שְׂהוּא גְדוֹל מֵאֵד, ומה ששינוי
במשנה וְלֹא יִקְרָא לְאֹד הֵנָּה, הוא מחשש שְׂמָא יִפְלֶה, כלומר שמה
ששינוי במשנה 'לאור הנר' נאמר על הדין שלא יקרא בלבד. אִו
דִּילְמָא – שמה נאמר, תְּרִינְיָהּ – ששני הדינים, גם לא יפלה כליו וגם
לא יקרא, נאסרו מחשש שְׂמָא יִפְלֶה את הנר לראות טוב יותר, ו'לאור
הנר' נאמר על שניהם, ושניהם נאסרו רק לביל שבת, אך ביום שאין
חשש זה, מותר.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק מברייתא: תָּא שְׂמָע, אֵין פּוֹלִין כלים
מכינים וְאֵין קוֹרִין בספר לְאֹד הֵנָּה, ומשמע ש'לאור הנר' נאמר גם
על 'אין פולין', ומבואר שדין זה נאמר במשנה על הלילה, וטעמו
מחשש שמא יטה את הנר. דוּחָה הַגְּמָרָא: מִי אֲלִיָּמָא מְמַתְּנִיתִין –
וכי דיוק זה יותר חזק מדיוק המשנה שגם בה כתוב לבסוף 'לאור
הנר', ומכל מקום מסופקים אנו שמא זה נאמר רק על הדין האמור
בסיפא שלא יקרא, ולא על הדין האמור ברישא שלא יפלה, ואף כאן
בברייתא יש לומר ש'לאור הנר' נאמר רק על הסיפא שאין קורין, אך
הדין שאין פולין הוא אף ביום שמא ידורג.

הגמרא פושטת את הספק מברייתא אחרת: תָּא שְׂמָע, אֵין פּוֹלִין
לְאֹד הֵנָּה, וְאֵין קוֹרִין לְאֹד הֵנָּה, אִילוּ מִן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה הַהֲלָבוֹת
שְׂאִמְרוּ בְּעִלְיִית הַנִּנְיָה בִּן חֻקֶּיהָ בִּן גָּזֵן כְּשֶׁעָלוּ חֲכָמִים לְבַקְרוּ.
מוכיחה הגמרא: שְׂמָע מִינָּה מְבִרִיתָא זו תְּרִינְיָהּ – ששתי הלכות
אלו, ואף האיסור לפלות בגדיה, נאסרו בלילה לאור הנר מחשש
שְׂמָא יִפְלֶה. מסיקה הגמרא: שְׂמָע מִינָּה – אכן יש ראייה לכך מן
הברייתא.

הגמרא מבארת דבר נוסף האסור לעשות לאור הנר בשבת: אִמְרָה רַב
יְהוּדָה אִמְרָה שְׂמֹאֵל, אִפְּלִי לְהַבְחִין – לבדוק ולהבדיל בִּין בְּגָדוֹ
לְבִגְדֵי אֲשֶׁתוֹ אסור לאור הנר, מחשש שמא יטה, כיון שדרכם היתה
שהיו בגדיהם דומים אלו לאלו. רבא מגביל איסור זה: אִמְרָה רַבָּא, לֹא
אִמְרָן – לא אמרנו שאסור לעשות כן, אֶלָּא בבגדים דְּבָנִי העיר
מְחוּזָא, שמפונקים הם ואינם עושים מלאכה, ומשום כך בגדיהם
רחבים כשל בגדי הנשים, וצריך לעיין כדי להבחין בין בגדו לבגדי
אשתו, אֶבֶל דְּבָנִי חֻקְלִיתָא – של אנשי הכפרים, שעוסקים במלאכת
השדה, מִידַּע יִדַּע – ניכר ההבדל בין בגדי הגברים לבגדי הנשים,
שבגדי הגברים צרים כדי שלא יפריעו להם במלאכתם, ובגדי הנשים
רחבים, ואין צריך לעיין כדי להבחין בהבדל ביניהם, ולכן מותר
לעשות זאת לאור הנר. עוד מוסיף רבא: וְהַבְּגִידִים דְּבָנִי מְחוּזָא נִמְי
לֹא אִמְרָן – גם לא אמרנו שאסור אֶלָּא בבגדים דְּקִנּוֹת, שצרים הם
במקצת, וכיון שבגדי האנשים של בני מחוזא המעוננים רחבים הם
קצת, הרי הם דומים אלו לאלו, ועל כן גזירים שמא יטה את הנר כדי
להבחין ביניהם טוב יותר, אֶבֶל בבגדים דִּילְדוֹת שרחבים מאד, אין
בגדי האנשים דומים לבגדיהם וּמִידַּע יִדַּע – ניכר היטב ההבדל
ביניהם, ומותר להבחין ביניהם לאור הנר.

ברייתא בענין פליית בגדים ודבר נוסף האסורים באופן מסוים גם
בחול משום כבוד הבריות: תְּנִי רַבְּנָן, אֵין פּוֹלִין כִּינִים מִן הַבְּגָדִים
בימות החול בְּרִשּׁוֹת הָרַפִּים, מִפְּנֵי הַעוֹבְרִים שֶׁם, שלא
יִמָּאָסוּ משום כך. בְּיֹצֵא בּוֹ אִמְרָה (רב) [רבין] יְהוּדָה, וְאִמְרֵי לֹה –
ויש אומרים שאמר זאת רבי נְחֵמְיָה, אֵין עוֹשִׂין אִפְּקִטוּזִין – דבר
המביא להקאה בְּרִשּׁוֹת הָרַפִּים, מִפְּנֵי הַכּוֹבֵד.

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קטו רש"י

1 **ושבתוכה** הרי זה בכי יותן – אין זה במשנה, אלא שהש"ס מודקק מודקט "הניתוחין
2 והניצפין אינן בכי יותן". משמע: הא שבתוכה, הרי זה בכי יותן: **שמיא**
3 יחרוג – פירש הרב יוסף מאורליני"ש: דכינה היינו שחורה הקופצת, דכתיב "וחרך את עפר
4 הארץ והיה לכנים" (שמות ח) ודרך שחורה הקופצת לצאת מן הארץ. ובזאת נחלקו עליו
5 רבנן. אבל פירוש – היא הכינה הרוחשת, וחיוב
6 עליה אפילו לרבנן. כדאמרין בפ' שמינה
7 שרצים" (לקמן דף קו: ושם). ואין נראה לר"ת,
8 דאמרין במדרש: "אף כי אנש רמה" – אלו כנים
9 שבראש (ד). ובגדה פ"ב (דף כז:) שלח לה
10 מסירותא מקטל קלמי. ופי' בקונטרס: מסר
11 להרוג כנים. ואין דרך שחורה הקופצת להיות
12 בראש. ועוד: בברכות (פ"ז דף נא:) אמרין:
13 ממחרת מילי וגומרטוט קלמי. ודרך כנים
14 לבנות הרוחשות להיות בסמרטוט, מבגדים
15 ישנים. ועוד, דפרעוש אמר לקמן בפרק "שמינה
16 שרצים" (דף קז:) שהוא פרה ורבה, וכינה
17 הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת אדם.
18 לכך נראה לר"ת: דשחורה הקופצת, היא פרעוש,
19 וחיוב עליה לכ"ע, וכינה הרוחשת – שרי להרוג,
20 כב"ה המתירין. ובקונטרס נמי פירש בסמוך דרבה
21 מקטע להו בשבת:
22 **מי** אלימא ממתניתין – והפושט ס"ד דבריייתא
23 דרכה לפרש טפי ממתניתין. ועוד,
24 דבריייתא קתני "אין פולין ואין קורין" משמע טפי
25 דקאי לאור הנר אתרווייהו, מבמבני דקתני "ולא
26 יפלה את כליו":
27 **אפילו** להבחין בין בגדו לבגדי אשתו –
28 דרכן היו להיות שוין. מכאן נראה
29 לאסור להבחין בין בגדו לבגדי חברו לאור הנר:
30 **נומל** וזורק ובלבד שלא ימול – נראה
31 לפרש: דאבא שאול ברבנן, וגזר מלילה
32 דכינה אטו מלילה דפרעוש, ומלילה דפרעוש –
33 שמא יחרוג, וכולה חזא גזירה היא. ורש"י פי':
34 דבר אליעזר סבירא ליה. וקשה: דמשמע דרבי
35 אליעזר סבירא ליה דלפלות נמי אסור, דקאמר
36 לעיל: לא יפלה שמא יחרוג, ור' אליעזר היאו
37 ומיהו י"ל: דלעיל לא קאי הכי:
38 **רבה** מקטע להו – מפרש רבי אבהו, בחול, וקאי
39 אדבריה דקאמר "זהו כבודו אפילו
40 בחול", ואנן סמכין ארש"י דפי': בשבת, וקיימא
41 בבית הלל דשרו בסמוך:

רבי

ובלבד שלא יחרוג. אבא שאול אומר: נוטל וזורק, ובלבד שלא ימול. אמר רב הונא: הלכה
– מולל וזורק וזהו כבודו, ואפי' בחול. רבה מקטע להו, ורב שישת מקטע להו, רבא שרי להו
לקנא דמנא. אמר להו רב נחמן לבגתיה: קטולין, ואישמענין לי קלא דפגותיה. תניא, רשב"א
אומר: אין הורגין את המאכלות בשבת, דברי ב"ש, וב"ה מתירין. וכן היה רשב"א אומר משום
רשב"א: אין משדכין את התינוקות לארס, ולא את התינוק ללמוד ספר וללמוד אומונות, ואין
מנחמין אבלים, ואין מכפרין חולין בשבת, דברי בית שמאי, וב"ה מתירין. ת"ר: הנכנס לבקר
את החולה אומר: "שבת היא מלועוק, ורפואה קרובה לבא", ור"מ אומר: "יכולה היא שתרחם".
רבי

ובלבד שלא יחרוג. אבא שאול אומר: נוטל וזורק, ובלבד שלא ימול. אמר רב הונא: הלכה
– מולל וזורק וזהו כבודו, ואפי' בחול. רבה מקטע להו, ורב שישת מקטע להו, רבא שרי להו
לקנא דמנא. אמר להו רב נחמן לבגתיה: קטולין, ואישמענין לי קלא דפגותיה. תניא, רשב"א
אומר: אין הורגין את המאכלות בשבת, דברי ב"ש, וב"ה מתירין. וכן היה רשב"א אומר משום
רשב"א: אין משדכין את התינוקות לארס, ולא את התינוק ללמוד ספר וללמוד אומונות, ואין
מנחמין אבלים, ואין מכפרין חולין בשבת, דברי בית שמאי, וב"ה מתירין. ת"ר: הנכנס לבקר
את החולה אומר: "שבת היא מלועוק, ורפואה קרובה לבא", ור"מ אומר: "יכולה היא שתרחם".
רבי

בתוך

שלא ילקח בו. דהיינו אצולי טינף, לא חשיב ליה דף כפף: מי דמי. (ב) הוא לא ניקח
ליה בהנך משקין כלל, וברצונו לא ידרו. ונתיב נמי דכפית קערה חשיבא ליה, אגן –
חשיבותא דמשקין בעינן, וכפיה זו אינה אלא לגלות עליהן שאינו חפץ בהן. אבל
הבא, לענן שבת – אחשיבותא דהוצאה קפדינן, ונהך הוצאה דכיס חשיבא, דקא

מבעי ליה להציל על בגדיה: הא לא דמיא.
ע"כ, אם להכשר ורעים באת לדמותה – לא
תרמיה אלא להך: שירד דלף לתוכה בו.
משנה היא במסכת מכשירין (פ"ד משנה ה),
השנויה אחר הספא ד"הכופה את הקערה",
והכי תנן: עריבה שירד הדלף לתוכה בו,
הנחיה שירד הדלף לתוכה, מים הניתוחין
והזפסין, ב"ש אומרין: בכי יותן, וביה
אומרין: אינם בכי יותן. נטלה לשופכה – אלו
ואלו מודים שהן בכי יותן. ומ"מ יש לשמוע
מהר סיפא כדגרסינן בספרים: (וכב"ד) נתנה
לעריבה זו שירד הדלף לתוכה, אע"ג דאצולי
טינף הוא, אפילו חכי, מדלא כפאה – גלי
דעמי' דאחשיבתיה לקבלן, והוה חשבים אותן
שבתוכה. ונהך הוצאה נמי אחשבה לקבולי
בהאי כיס האי זובה, אע"ג דבויבא לא ניקח
ליה – אגן לחיובי אחוצאת זובה לא מהדרין,
אלא אחוצאת כיס: הניתוחין, למרחוק: והצפין.
מלמעלה, כשהיא מלאה: אינן בכי יותן, דלא
ניקח ליה בהו: הא ר' יהודה, דאמר מלאכה
שאנה אצולי לגופה שברצונו לא תעשה,
ואינו צריך לעיקר (ותחלתא) – כי
הבא, שאינו צריך לזיבה זו, שעל דהא בא
הכיס הנה – ואע"פ חייב עליה, ופלוטתיהו
ב"המצניע" (לקמן דף צג:) גבי מוציא הפת
במטה חייב, ואע"ג דהוצאת הפת לא ניקח
ליה ביה, ור"ש פוטר: עם חשיבה, ולא
חשיבין דילמא נפיק בהו משתחשף: וזהו על
מצחו תמיד. קרא יתירא הוא להך דרשה,
דהא כבר קבע ליה מקום "וזהו על מצח
אחריו": למשמש כנגדו. שלא יהא כרוך
בשום דבר, פן יוציאנו: הלכתא דרבי. דבר
גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת: שמיא
יחרוג, וביים נמי עסקינן, ו"לאור הנר" דמתני'
– א"ר קרא "קרא" כהורג גמל. כלומר,
דגדול מאד: או דילמא, "לאור הנר" דקתני –
אתרווייהו קאי, ונתרווייהו שמיא ישה, אבל ביום
– שפיר דמי: מי אלימא ממתניתין. דקתני
"לאור הנר" בסוף, ואפי' מספקא לן, דאיכא
פלוגא בהו ולממר ד"לאור הנר" א"לא
יקרא" קאי, הבא נמי איכא לממר דאין פולין
– אפילו ביום, ד"לאור הנר" – אי אין קורין
קאי: ת"ש, דקתני לאור הנר בתרווייהו: בני
מחזא. מפקדי, ולא עבדי מלאכה. ובגדיהם
רחבים כשל אשה, וצריכים עיני: מידע דע.
שבגדי האנשים צריין, שעוסקין בשדות
במלאכה, ושל נשים רחבים בתי יד שלהן:
דזקנות. צריים במקצה, ושל אנשים מעונין
רחבים, ודומין זה לזה, וגורגין שמיא ישה: אבל
גומטיא בלע"ז, כך מצאתי: מולל וזורק, בשבת מולל, להחיש כחן שלא יחרוג אליה, ובלבד שלא ימול בזהו ויהרוג. דסבירא ליה הריגת כיקה שבות, ואבא שאול ב"ר א,
ומחייב חטאת. להלך גורגין מלילה שלא יחרוג: מקטע להו. הורגן, ובשבת: לקנא. ספל: מאכלות. כינה: מתירין. בדמפרש טעמא בפרק "שמינה שרצים" (לקמן דף קז:) מאילים
מאדמים דמשכן, מה אילים פרים ורבים – אף כל שפרה ורבה, וכינה אינה פרה ורבה, אלא מבשר אדם היא שורצת: וכן היה ר' שמעון בן אלקנה אומר. דבהני נמי פליגי
ביש ובה: אין משדכין. בשבת, משום "ממנוצח חפצך: וב"ה מתירין. דקא סברי "חפצך ולא חפצי שמים: ואין מנחמין. משום דמצטער עם המצטערין: שבת היא מלועוק,
צריך (ג) להרחיב דעתם בתנאומים, שלא יצטערו: יכולה היא שתרחם. אם תכבדוהו מלחצטער בה:

צריך (ג)

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך כו' ק' לר"ת: מה מועלת תפלה לר' מאיר ור' יהודה, דקאמר בפ"ק דר"ה (ר' טו. ושם) הכל נידונים בריה, וגזר דין שלהם נחתם ביה"כ – דברי ר"מ, ר' יהודה אומר: הכל נידונים בריה, וגזר דין של כל אחד ואחד נחתם בזמנו, בפסח – על התבואה, ואדם – ביום הכפורים, ר' יוסי אומר: אדם נידון בכל יום, ואמר

התם, אומר רב יוסף: כמאן מצלינן האידינא אקצירי ואמריעי – כר' יוסי. משמע, דלר"מ ולר' יהודה לא מהניא צלותא – ויל: דהכא בשבת שבין ר"ה ובין יו"ה"כ איירי. ולפי מאי דמשני התם: איבעית אימא – כדר' יצחק, דאמר ר' יצחק: יפה צעקה לאדם בין קודם גזיר' כו' – אתי' הכא שפיר: **שבנא** איש ירושלים – ר"ת לא גריס שבנא, דשבנא רשע הוה, ולא מסקין בשמיה, דשם רשעים ירקב, כדאמר בפ"ק אמר להם הממונה (יומא דף לזח). אלא גריס 'שבנא' דהוי נמי שם אדם, כדאמר בסוטה (דף כא) אלא כשבנא (א) אחי הלל. ונראה לר"י דשפיר גריס שבנא. דאטו אם אחד רשע ושמו אברהם, לא נקרא בשם זה אחר? ואשכחן דתרי שבנא הוו כמו שמוביח בישעיה (כב) דכתיב "שבנא אשר על הבית" וכתיב "וקראתי לעבדי לאלקים וגו' וממשלתך אתן בידו". וכתיב בתר הכי (שם לו) "ויבא אליו אלקים אשר על הבית ושבנא הסופר". משמע דשבנא אשר על הבית כבר מת, והיה אלקים במקומו, ושבנא הסופר היה אחר: **שאינן** מלאכי השרת מכריזין בלשון ארמי – לבד מגבריאל, כדאמר בסוטה בריש "אלו נאמרין" (דף לג). דאמר מר, בא גבריאל ולמדו שבעים לשונות ליוסף. ותימיה: דאפי' מחשבה שבלב כל אדם יודעים, ולשון ארמי אין יודעים?!

לא ישוב על גבי מטה ולא על ספסל – נראה, דדוקא כשהולך שוכב בגמון, שלא ישוב גבוה ממראשותיו של חוליה: **רבי** נתן אומר קרא והטת – הכא ובמכות (דף ה) גבי יהודה בן טבאי שהיה עד זומם, וב"האשה רבה" (בבמות דף צה) גבי הא שנקרע ס"ת בחמתו, לא פריך: ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה כו'. אומר ר"ת: דלא פריך בשום מקום אלא גבי אכילת איסור, שגנאי הוא לצדיק ביותר. וההוא ד"ערי פסחים" (פסחים דף קג ושם) דר' ירמיה אישתלי וטעים קודם הבדלה, ותננו דמס' ר"ה (דף כא) דקאמר: בסים תבשילא דבבלאי בצומא רבה דמערבא – התם לא הוה מאכל איסור, אלא השעה אסורה. ובבראשית רבה אמרין: ר' ירמיה שלח לר' זירא חד טרסקל דאננים, ומסיק: בין דין לדין מתאכל תאנתא בטבלאי. הא קאמר עלה ר' אבא בר יונתא בשם ר' אליעזר זעירא: אם הראשונים מלאכים – אנו בני אינש, ואם הם בני אינש – אנו כחמורים, ולא כחמורי של ר' פנחס בן יאיר: **שמש** שאינו קבוע בדמשחא מאי – ללישנא תבא מבעי ליה. ור"ת גריס: הא דהא בשמש שאינו קבוע. איבעיא לה: שמש קבוע בדמשחא מאי – דשמש שאינו קבוע בדרך יפה שלא יעבירוהו, אבל קבוע – לא מרתת שיעבירוהו בשביל כך, כיון שחוקב עבר: מיתבי

בתוך חוליו ישראל. שמתוך שכוללן עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותו של רבים: **שבנא** איש ירושלים. אדם גדול היה בירושלים ושמו שבנא: רחמי. של הקביה מרובים: שבתו בשלום. נחור בשבתכם לשלום: בקושי התירו. מפני שמצטער: בתפילה. בחוליה: וימנין אמר לה. בלשון קדש. וימנין אמר לה בלשון ארמי. והא לא לענין שבת נקט: **דשכינה** עמו. ואין המתפלל צריך שידקדק לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניו מן הפרגוד: **סוער**. סומך בתשועתו כחו. ומשום רבינו יעקב: סוער תרגומו של פוקד, כלומר: מבקר, כמו "זאת אחיך תפקוד לשלום" (שמואל א ח) ומתרגמי: "זאת אחיך תסער לשלום". ולחקר לישנא גרסין: אל תקרי 'סועדנו', אלא 'סוערנו': **מתעשרו**. מאמת שכינה, כאדם היושב באימה ואין פונה לצדידי: **ואפי' גבוה**. דליכא למיחש להשיגה. דכיון דגזיר' – לא פלוג למילתייהו: **הא תרי שפיר נמי**. שאם קבא להטות – ויכרינו כהרו: **בשני ענינים**. בשתי פרשיות. הואיל וכל אחד מעיין לעצמו – אין מכיר במעשה חבירו: **במדותיו**. מדות אש גדולה אסור, דהואיל ויושבין רחוק זה מזה, ועוד שגבוה האודים סמוכים להם, אין זה מכיר בקבא חבירו להקטיר ולהטות: **מוקתר**. לקרות לאור הנר, שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבותו: **שמש קבוע**. לא יבדוק, מפני שאימת רבו עליו אם ימאך בן דבר מגונה, ויבדוק: יפה ותישיגן להשיגה: **שאינו קבוע**. לא רמאז עליה כולי האי: **הא והא** בשמש קבוע גרסי: **בדנפשא**. שהוא מקריח – מוקתר לבדוק לאורו. דלא אתי להטות: **שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי**. כיון שאינו קבוע אינו משה אפילו בחול, והלכך בשבת – מוקתר: או דילמא בדמשחא הואיל ולא מאיס – דכרו להטות בחול הוא: **הלכה**. דמוקתר: ואין מורין בן. שלא יתקלה: **קם שמש**. דר' ירמיה דהוא שמש שאינו קבוע בבית רב אסי: אמרה ליה דביתיה. דרב אסי לרב אסי: מר לא עביד הכי: **ברביה**. ר' ירמיה, דאמר: הלכה ומורין בן: **ראשי פרשיות**. ומריצן בפיו הוא שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בבקולה למקור, ומסייע את שבעה הקורין בנקודה ומעמיה בלחש:

ואימת

ובקש להטות. אמר: כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר: ר' נתן אומר: קרא והטה וכתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע קריתי והייתי נר בשבת, לכשיבנה בהמ"ק אביא תפאת שמנה. – א"ר אבא: שאני ר' ישמעאל בן אלישע, הואיל ומשים עצמו על דברי תורה בהדיוט. תני חדא: שמש בדרך בוסות וקערות לאור הנר. ותניא אידך: לא יבדוק! – לא קשיא, כאן **בשמש קבוע**, כאן – **בשמש שאינו קבוע**. ואי בעית אימא: הא והא בשמש קבוע. ולא קשיא: **הא** – בדמשחא, והא בדנפשא. איבעיא להו: שמש שאינו קבוע בדמשחא מהו? אמר רב: הלכה ואין מורין בן. ור' ירמיה בר אבא אמר: הלכה ומורין בן. ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי, קם שפיעה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתיה: ומר לא עביד הכי! אמר לה: שבקיה, ברביה ס"ל. **"באמת אמרו החזן כו'".** והאמרת רישא 'רואה' מאי? לאו לקרות? – לא, לפרסר ראשי פרשיותיו. וכן אמר רבה בר שמואל: אכל מסדר הוא ראשי פרשיותיו. וכולהו פרשה לא?

מיתבי

בברייתא, לא יקרא אחד ולא יקראו שנים לאור הנר. מתרצת
הגמרא: אמר רבי אלעזר, לא קשיא, כהן – במשנתו, שמשמע
שנים יחד מותרים לקרוא לאור הנר, מדובר כשהם קוראים בענין
אחד, שמתוך כך כל אחד שם לב למה שעושה חבירו, ואם יבוא
להטות, יזכירו ששבת היום ואסור, וכאן – בברייתא. שאסרה אף
לשנים יחד לקרוא, מדובר כשהם קוראים בשני ענינים, דהיינו בשתי
פרשיות, שכיון שכל אחד מעיין לעצמו בפרשה שקורא בה, אינו
מבחין במעשה חבירו, ואם יבוא להטות לא ישים לבו לכך להזכירו
שאסור.

הגמרא מגבילה הלכה זו: אמר רב הונא, ובמדרה – ואם היו
קוראים לאור מדורת אש גדולה, אפילו אם הם עושה בני אדם,
אסור, כיון שיושבים רחוק זה מזה, וגם קצות העצים דולקים סמוך
להם, אין אחד רואה כשחבירו בא לחתות ולהבעיר את האש.

הגמרא מבארת דין קריאה לאור הנר בשבת באדם חשוב: אמר רבא,
אם אדם חשוב הוא, מותר לו לקרוא לאור הנר בשבת, שמפני
חשיבותו אינו רגיל גם בימות החול להטות נר לצורך עינו, וממילא
אין חשש שמא יטה את הנר בשבת.

הגמרא מקשה על רבא מברייתא: מיתבי – הקשו בני הישיבה, שנינו
בברייתא, לא יקרא לאור הנר, מחשש שמא יטה. אמר רבי
ישמעאל בן אלישע, אני אקרא לאור הנר ולא אטה, ופעם אחת
קרא לאור הנר בשבת ובקש – ורצה בטעות להטות, וכשזכר ונוכח
בטעותו אמר, כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים לא יקרא
לאור הנר. רבי נתן אמר, המעשה ברבי ישמעאל בן אלישע היה,
שלא רק שרצה להטות, אלא קרא ואף הטה את הנר, וכשזכר
שעבר על איסור בשוגג כתב על פנקסו, אני וישמעאל בן אלישע
קריתי והפיתי נר בשבת, ולבשיבנה בית המקדש בימי אביא
הטאת שמנה, כדין מחלל שבת בשוגג (ויקרא ד כו-כח). ומבואר שאף
שהיה אדם חשוב, היה אסור לו לקרוא מחשש שמא יטה. מתרצת
הגמרא: אמר רבי אבא, שאני – (שונה) רבי ישמעאל בן אלישע
משאר אנשים חשובים, הואיל ומשים עצמו על דברי תורה
בהדיא, שלא חשש על כבודו כשהוצרך לעשות דבר עבור לימוד
התורה, ולכן היה חשש שאם יחלש אור הנר, יתקנו בעצמו.

הגמרא מביאה שתי ברייתות הסותרות זו את זו בענין בדיקת השמש
לאור הנר בשבת: תני קדא – שנינו בברייתא אחת, שמש המשמש
בסעודה, בודק בוסות וקערות לאור הנר לראות אם נקיים הם.
ותניא אידך – בברייתא אחרת, שהשמש לא יבדוק כוסות וקערות
לאור הנר. מתרצת הגמרא: לא קשיא סתירת הברייתות, כאן –
בברייתא שאסרה לשמש לבדוק כוסות וקערות לאור הנר, מדובר
בשמש קבוע, שאימת רבו מוטלת עליו, שמא יגער בו או יסלקנו
מעבודתו אם ימצא בכוס או בקערה דבר לכלוך, ולכן מדקדק לבדוק
בעיון, ויש חשש שמא יטה, וכאן – בברייתא שהתירה לשמש לבדוק,
מדובר בשמש שאינו קבוע, שאין אימת רבו מוטלת עליו כל כך,
ולכן אינו מדקדק לעיין היטב בבדיקתו, ואין חשש שיבוא להטות.

הגמרא מתרצת תירוצ נוסף: ואי בעית אימא – ואם תרצה תוכל
ליישב זאת כך, הוה – בשתי הברייתות מדובר בשמש קבוע,
ולא קשיא סתירת הברייתות, הוה – בברייתא שאסרה לשמש לבדוק,
מדובר בדם שחא – בנר של שמן, שכיון שרבו מקפיד עליו יש חשש
שמא יטה, והוה – ובברייתא שהתירה, מדובר בדם שחא – בנר של נפט
שריחו רע, שכיון שמסריחו יותר כשמשטה אותו, לא יבוא להטותו.

הגמרא מסתפקת לפי תירוצ זה: איבעיא להו – נסתפקו בני הישיבה,
שמש שאינו קבוע, שאין אימת רבו עליו, בדם שחא – בנר של שמן,
שאינו מסריחו, מהו – מה דינו, האם כיון שאינו קבוע אף בחול אינו
רגיל להטות, ומותר לו לבדוק בשבת, או שמא בנר של שמן כיון
שאינו מאוס רגיל להטותו בחול, ואסור לו לבדוק בשבת שמא יטה.

הגמרא מבארת את ההלכה באופן זה: אמר רב, ההלכה היא שמותר
לשמש שאינו קבוע לבדוק לאור נר של שמן, ואין מורין בן לרבים,
כדי שלא יזלזלו באיסורי שבת. ורב ירמיה בר אבא אמר, ההלכה

רבי יהודה אומר, יאמר לחולה, המקום ירחם עליך ועל חולי
ישראל. רבי יוסי אומר, יאמר לחולה, המקום ירחם עליך בתוך
שאר חולי ישראל, שמתוך שכוללו עם החולים האחרים, תפילתו על
חולה זה נשמעת בזכות הרבים.

ונספרת הברייתא: שבנא איש ירושלים – אדם גדול היה בירושלים
ושמו 'שבנא', בבנייתו לבקר את החולה בשבת היה אומר שלום,
ובציאתו היה אומר, שבת היא מלועיך ורפואה קרובה לבא,
ורחמי של הקב"ה מרובין, ושבתו – ונחו ביום שבתכם בשלום,
שלא יהיו צרה ויגון ביום מנוחתכם.

הגמרא מביאה מאמר כשיטת אחד מן התנאים שבריייתא: כמאן
אזלא הא – כשיטת מי הולך מה דאמר רבי חנינא, מי שיש לו חולה
בתוך ביתו, צריך שיערב שמו של החולה בתפילה
לרפואתו בתוך שאר חולי ישראל. כמאן – כשיטת מי, ברבי יוסי
שאמר צריך להתפלל על החולה 'המקום ירחם עליך בתוך חולי
ישראל'.

הגמרא מביאה מאמר נוסף של רבי חנינא בענין נידוח אבלים וביקור
חולים בשבת: ואמר רבי חנינא, בקושי התיירו חכמים ליהם אבלים
ולבקר חולים בשבת, כיון שעלול המנחם או המבקר להצטער
בשבת.

הגמרא מביאה הנהגה בענין ביקור חולים: אמר רבא בר בר חנה,
כי הוה אזלינן בתריה – כשהיינו הולכים אחרי דרבי אלעזר לשיולי
בתפוח – לשאול בשלום חולה בימות החול, וימנין – פעמים שאמר
בלשון הקדוש, המקום יפקדך לשלום, וימנין אמר (ליה) –
ופעמים שאמר בארמית, רחמנא יברכך לשלום – המקום יזכור
אותך לשלום.

מקשה הגמרא: היכי עביר הכי – כיצד עשה כך לברכו בארמית,
והאמר רב יהודה, לעולם אל ישאל – (יבש) אדם צרכיו מלפני
המקום בלשון ארמי. ואמר רבי יוחנן, כל השואל צרכיו בלשון
ארמי, אין מלאכי השרת נוקקין לו להכניס תפילתו למחיצת
הקב"ה, משום שאין מלאכי השרת מבידין – (מבינים) בלשון ארמי.
מתרצת הגמרא: שאני – שונה הדבר אצל החולה, כיון דשכינה עמו,
ואין המתפלל צריך שידקדק לו מלאכי השרת תפילתו
למחיצת הקב"ה. וכפי דאמר רב ענן אמר רב, מנין ששכינה סועד
– (סומך) את החולה שכוחו חלש, שנאמר (תהלים מא ד) 'ה' יסעדנו על
ערש דיו', כלומר, הנופל למשכב, ה' יסעדנו בהיותו במיטת חליו.

הגמרא מביאה ברייתא לראיה לדברי רב: תניא גמי הכי – שנינו כך
גם בברייתא. הנכנס לבקר את החולה, לא ישב לא על גבי מטה
ולא על גבי כסא, אלא מתעטף בטליתו מאימת השכינה. כאדם
היושב באימה ואינו פונה לצדדים, וישב לפניו בכניעה ובראת
שמים, מפני ששכינה נמצאת למעלה מראשותיו – מראשו של
החולה, שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דיו'.

הגמרא מביאה דרשה נוספת מפסוק זה: ואמר רבא אמר רבין, מנין
שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס את החולה שאינו יכול לאכול בחליו,
שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דיו', ויסעדנו היינו מלשון מזון
וסעודה.

שנינו במשנה: ולא יקרא לאור הנר.

הגמרא מביאה חידוש בהלכה זו: אמר רבא, הלכה זו נאמרה לא רק
כשהנר נמוך ומצוי שיבוא להטותו, אלא אפילו אם הנר מונח גבוה
ממנו שתי קומות גובה אדם, ואפילו אם הנר מונח ממנו כמדת
שתי מדרגות – מטות שמנהגים בהם את הבקר, ואפילו אם הנר
מונח בגובה עשרה בתים זו על גב זו, שאין חשש שיבוא להטות,
מכל מקום לא יקרא לאורו, שלא חילקו חכמים בגזירתם.

הגמרא מדייקת הלכה מה שנאמר במשנה ולא יקרא: בלשון יחיד:
מלשון המשנה משמע, חד הוא ולא ליקר – שדווקא לאדם אחד
כשהוא לבדו אסור לקרוא לאור הנר בשבת, מחשש שמא יטה, הוה
תרי שפיר דמי – אך לשנים יחד מותר לקרוא לאור הנר בשבת,
שאם יבוא אחד מהם להטות יזכירו חבירו. מקשה הגמרא: והתניא

מיתבי, שנינו בברייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, התינוקות
של בית רבן – הילדים הלומדים בבית רבם, היו מסדרין את
פרשיותיהן לבילי שבת, וקורין לאור הנר, ומשמע שמותרים לקרוא
את כל הפרשה לאור הנר, ולא רק את ראש הפרשה.

מתרצת הגמרא: אי בעית אימא – אם תרצה אמור לפרש את
הברייתא, שאין הכוונה שהיו מסדרים את כל הפרשה, אלא רק
ראשי פרשיותיה, וכדברי רבה בר שמואל. ואי בעית אימא – ואם
תרצה אמור לפרש את הברייתא, שבאמת סדרו את כל הפרשה,
ושאני – שונה הדבר בתינוקות של בית רבן, הואיל ואימת רבן
עליהן, ואף בחול אינם פושטים ידם לשום דבר שלא על פי רבם, לא
אתי לאצלוי – לא יבואו להטות את הנר, ולכן מותר להם לקרוא
לאורו.

שנינו במשנה: פיוצא בו לא יאכל הוב עם הזבה מפני הרגל עבירה.
הגמרא מביאה ברייתא המדייקת מדברי המשנה את גודל הטהרה
שנחגה בישראל: תניא בברייתא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, בוא
וראה עד היכן פרוצא – וגברה הטהרה בישראל, שלא שנינו
במשנה, לא יאכל הטהור עם הטהרה מפני הרגל עבירה, כיון שלא
הוצרכו לגזור על כך, שכן אף את החולין אכלו בטהרה, ומעצמם לא
היו אוכלים עם נשותיהם בימי טומאתן, שלא יטמאו את מאכליהם,
אלא שנינו רק לא יאכל הוב עם הזבה מפני הרגל עבירה,
שכשהוא טמא אינו נמנע מעצמו מלאכול עמה, ורק באופן זה
הוצרכו לגזור.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא: פיוצא בו גזרו חכמים, שלא
יאכל זב פרוש – האוכל חולין בטהרה עם זב עם הארץ, שפא בכך
ירגילנו אצל – יהא זוב הפרוש רגיל אצל עם הארץ.

הגמרא מבארת מהו חשש זה. מקשה הגמרא: וכי מרגילו אצל מאי
היו – מה בכך שמרגילו אצלו, איזה מכשול עלול להיות מכך.
מתרצת הגמרא: אלא אימא – אמור בברייתא, שהחשש הוא שפא
יאכילנו דברים טמאין. מקשה הגמרא: אטו זב פרוש לאו דברים
טמאין אכל – וכי זב פרוש אינו אוכל דברים טמאים, הרי כל מה
שנוגע בו נטמא. לכן מתרצת הגמרא: אמר אביי, צריך לומר שטעם
האיסור לאכול עם עם הארץ, משום גזירה שפא יאכילנו דברים
טמאין מתוקפין דהיינו שלא הופרשו מהם מעשרות. שיטה אחרת
בביאור החשש שבברייתא: ורבא אמר, אין לגזור שמו יאכילנו עם
הארץ דברים שאינם מתוקנים, כיון שזוב עמי הארץ מעשרין הן,
וחכמים הם שגזרו שלא לאכול מהם בלא לעשר, וכיון שהיא גזירה
מדרבנן, אין גוזרים גזירה לגזירה. אלא החשש הוא, שפא יהא
הפרוש רגיל אצל, ויאכילנו דברים טמאין אף בימי מטהרתו של
הפרוש.

הגמרא מביאה ספק בדין הרחקת נדה מבעלה: איבעיא להו –
נסתפקו בני הישיבה, נדה מהו שתישן – האם מותר לה לישון עם
בעלה במטה אחת, כשהיא כנגדה והוא כנגדו, האם יש בזה חשש
שמא יבואו לידי עבירה, או שמא אין חשש באופן זה, כיון שיש היכר
שלושה במבגדים המזכירים להם את האיסור.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק: אמר רב יוסף, תא שמע ראיא
לפשוט את הספק, ששנינו במשנה (חולין דף), העוף עולה – מותר
להניחו עם הנבינה – בסמוך לגבינה על השלחן שאוכל עליו, ואינו
נאכל יחד עם גבינה, שגזרו חכמים שמא יבוא לאכול עמה בשר
בהמה ואסור מן התורה, דברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בשר
עוף לא עולה עם גבינה על השולחן, ולא נאכל עמה. ומבואר
שלבית הלל גזרו שלא להעלותם יחד על השולחן, שמא יבוא
לאוכלם יחד. ואף כאן יש לאסור לנדה ובעלה לשכב במיטה אחת,
שמא יבואו לידי עבירה.

הגמרא דוחה ראיא זו: שאני התם – שונה הדבר שם בהעלאת עוף
עם גבינה על השולחן, משום דליכא – שאין דיעות של שני בני אדם
שזוכרים זה לזה להזהר מהאיסור, אך לעין שכיבת נדה ובעלה
במיטה, הרי יש דעות של שני בני אדם, ואם אחד מהם ירצה בשגגה

לעבור עבירה, השני יזכיר לו. ומביאה הגמרא ראיא לדחייה זו: הכי
נמי מסתברא דהיכא דאיכא דיעות שאני – כך גם מסתבר לומר,
ששונה הדבר במקום שיש שתי דעות, כיון דקתני סיפא – ששנינו
בהמשך המשנה (שם דף), רבן שמעון בן גמליאל אומר, שני אכסניים
– אורחים השוהים באכסניה אחת, האוכלין על שלחן אחד, זה
אוכל בשר וזה אוכל גבינה, ואין חוששין שמא יאכילו זה את זה,
ומבואר שכשיש דעות אין חוששים למכשול.

הגמרא דוחה את הראיה, ומוכיחה להיפך: ולא אתמר עלה – וכי
לא נאמר בבית המדרש על משנה זו, אמר רב חנין בר אמי אמר
שמואל, לא שנו ששני אורחים מותרים לאכול בשר וגבינה על
שולחן אחד, אלא כשאין מפירין זה את זה, ואין חשש שמא אחד
יטול מן השני ויאכל, אבל שני אורחים המפירין זה את זה, אסורים
לאכול בשר וגבינה על שולחן אחד, והני נמי – וגם אלו, נדה ובעלה,
מפירין זה את זה ניהו – הם, ויש חשש שיכשלו.

הגמרא דוחה את הראיה לאסור: הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך
עתה, שיש להשוות נדה ובעלה לאורחים המכירים זה את זה, והרי
התם – שם באורחים אמנם שתי דיעות איכא – איש, אך שינוי באופן
אכילתם ליכא – אין, שהרי אוכלים בדרך אכילה רגילה, ולכן כיון
שהם מכירים זה את זה יש לחשוש שמא יאכילו זה את זה, אבל הקא
– כאן נגדה עם בעלה, איכא דיעות ואיכא גם שינוי, שהרי זרעם
היא לשכב בקירוב בשר, והם שוכבים בבגדיהם, ומחמת השינוי יזכרו
שלא להכשול.

הגמרא מביאה את הראיה מהמשנה בלשון אחר: איכא דאמרי – יש
אומרים, שרב יוסף הביא את הראיה באופן זה, תא שמע, ששנינו
במשנה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, שני אכסניים אוכלין על
שלחן אחד, זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה. ואתמר עלה – ונאמר
בבית המדרש על משנה זו, אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל, לא
שנו שמותרים לאכול זה עם זה, אלא שאין מפירין זה את זה, אבל
אם הם מפירין זה את זה, אסור. והני נמי – וגם נדה ובעלה, מפירין
זה את זה ניהו – הם, ויש לאסור להם לשכב בבגדיהם. דוחה
הגמרא: התם – שם באורחים המכירים זה את זה, אמנם דיעות
איכא, אך שינוי באופן אכילתם ליכא – אין, אבל הקא נגדה עם
בעלה, איכא דיעות ואיכא גם שינוי, ששוכבים בבגדיהם, ולכן אין
חשש שיכשלו.

הגמרא מביאה ראיא ממשנתנו שאף כשיש דעות אסור: תא שמע,
שנינו במשנה, לא יאכל הוב עם הזבה, משום הרגל עבירה,
ומבואר שאסור אף כשיש דעות. דוחה הגמרא: הקא נמי – אף כאן
באכילת זב עם זבה יש לדחות שאין ראיא לנדה ובעלה השוכבים
בבגדיהם, שאמנם דיעות איכא, אך שינוי ליכא, כיון שאוכלים
כדרך אכילה, ולכן אסור.

הגמרא מביאה ברייתא מפורשת שלמדו איסור בזה מפסוק: תא
שמע, ששנינו בברייתא, נאמר על איש צדיק (יחזקאל יח), אל ההרים
לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו
לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב, מקיש הפסוק את איסור אשה
נדה לאיסור אשת רעהו, מה אשת רעהו אף אם הם שוכבים הוא
כנגדו והיא כנגדה אסור, שהרי אף להתייחד בחדר אחד אסור מן
התורה, כך אף אשתו נדה, אף אם הם שוכבים הוא כנגדו והיא
כנגדה, אסור. מסיקה הגמרא: אכן שמע מינה – מוכח מן הברייתא
שאסור לישון עם אשתו נדה, אף אם הוא בבגדו והיא בבגדה.

הגמרא מביאה שדין זה במחלוקת: ופליגא – ורב יוסף שפשט
מדרשה לאסור, חלק בכך על דבריו דרבי פדת, דאמר רבי פדת,
לא אסרה תורה קירבה לעריות אלא קירבה של גלוי עריות –
תשמש בלבד, שנאמר (ויקרא יח), איש איש אל כל שאר בשרו לא
תקרבו לגלות ערוה, ומפורש שלא אסרה התורה קירבה אלא אם
היא לגלות ערוה, אך שאר הקירבות ואף קירוב בשר, אסורות רק
מדרבנן, וכשהוא בבגדו והיא בבגדה אף מדרבנן לא גזרו.

הגמרא מביאה מנהגו של עולא בזה: עולא כי הוי אתי מפי רב –

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קיט
רש"י

ואימת רבן עליהן. אין פושטין יד לשום דבר, ואפי' בחול, אלא על פי רבן: פריצה.
גברה, כמו "ופריצת ימה וקדמה" (בראשית כח): שלא שנינו לא יאכל תחור עם
הטמאה. מפני הערוה, לפי שלא הוצרכו לכהן, שכולן אוכלין חוליות בטהרה היו, ולא
היו אוכלין עם גשותיהן טמאות: אטו זב פרוש לאו דברים טמאים קאביל. והלא

כל מגעו טמא: מעשרין חו. ולא גזרי' גזירה
לגזירה: שתישן עם בעלה. במטה, כגון שהוא
טמא דליכא למיחש משום טהרה, או כגון
הזה שאין בו טהרה. מי הישי' להרגל
עבירה, או דילמא: כיון דאיכא היכרא –
מדבר דכירי: על השולחן. שאוכל עליו –
מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה.
דקסברי בית שמאי: בשר עוף בקלב לאו
דאורייתא. ולא גזרי' העלאה אטו אבילה:
ואינו נאכל. עמו: וכו' אומרים כו. ש"מ
דאסור: דליכא דיעות. שני בני אדם שזיכירו
זה לזה. וזהו נמי דמצוי לשנויי דליכא שינוי
להיכרא. ומיהו, דעדיפא נקט – דאפילו
דיעות ליכא: שאין מבירין. דלא אתי חד
למשקל מדתכריה ומיכל: אכל מבירין. אסור.
ואשה ובעלה ונמי מבירין זה את זה, וש"מ
דאסור: שינוי ליכא. שאוכלין בדרך אבילה:
איכא שינוי. שאין דרך לישן אלא בקירוב
בשר, כדכתיב: "שארה בסותה ועונתה",
ואמר מר: שאר – זה קירוב בשר. שאם אמר
ואי אפישי' אלא היא בבגדה והוא בבגדו –
ויציא ויתן כתובה, במס' כתובות (פ"ד דף
מת.) אל ההרים לא אכל בפרק אלו חן
הנשרפין" בסנהדרין (דף פא.) מפרש ליה
שלא נתפרנס בזכות אבות. שלא הוצרך לכהן
לפי שהוא צדיק: מה אשת רעהו כו. דאסור
לן יחוד מן התורה, בקדושין (פ"ד דף פ.)
"אי מודיק בן אמר": ופליגא. דרב יוסף דפשת
מדרשה דבאי קרא לאיסור, אדר' פדת: גילוי
ערוה. תשמיש ממש, ושאר קורבה. ואפי'
קירוב בשר – מדרבנן, והיא בבגדה – אפי'
מדרבנן ליכא למגור:

ושמיש

מיתבי, רשב"ג אומר: התינוקות של בית רבן היו מסדרין
פרשיו' וקורין לאור הנר! – אי בעית אימא ראשי פרשיותיו,
ואי בעית אימא – שאני תינוקות, הואיל ואימת רבן עליהן
לא אתי לאצלוני. "פיוצא בו לא יאכל הזב". תניא, ר"ש
בן אלעזר אומר: בוא וראה עד היכן פריצה מהרה בישראל,
שלא שנינו: "לא יאכל תחור עם הטמאה" אלא: לא
יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה. פיוצא בו, לא
יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא ירגילונו אצלו. וכי
מרגילונו אצלו מאי הוי'? – אלא אימא: שמא יאכילנו
דברים טמאין. אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל'?
– אמר אביי: גזירה שמא יאכילנו דברים שאין מתוקנין.
ורבא אומר: רוב עמי הארץ מעשרין חו, אלא: שמא יהא
רגיל אצלו, ויאכילנו דברים טמאין בימי טהרתו. איפשיא
לחו: נדה, מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו?
– אמר רב יוסף, ת"ש: העוף עולה עם הגבינה על השלחן
ואינו נאכל, דברי ב"ש. כ"ה אומר: לא עולה ולא נאכל.
– שאני התם דליכא דיעות. ה"נ מסתברא, דהיכא דאיכא
דיעות שאני, דקתני סיפא, רשב"ג אומר: שני אכסניים
אוכלין על שלחן אחד, זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה –
ואין חוששין. – ולא אהמר עלה, אמר רב חנין בר אמי
אמר שמואל: לא שנו אלא שאין מבירין זה את זה, אכל
מבירין זה את זה – אסורים. וה"נ – מבירין זה את זה
גינה – הכי השתא! התם – דיעות איכא, שינוי ליכא.
הכא – איכא דיעות, ואיכא שינוי איכא דאמרי: ת"ש,
רשב"ג אומר: שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד, זה
בשר וזה גבינה. ואהמר עלה, אמר רב חנין בר אמי אמר

שמואל: לא שנו אלא שאין מבירין זה את זה, אכל מבירין זה את זה – אסור. והני נמי – מבירין
זה את זה גינה. – התם – דיעות איכא, שינוי ליכא, הכא – איכא דיעות ואיכא שינוי. ת"ש:
לא יאכל הזב עם הזבה משום הרגל עבירה. – ה"נ: דיעות – איכא, שינוי ליכא. – ת"ש: "אל
ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא מנא ואל אשה נדה
לא יקרב", מקיש אשה נדה לאשת רעהו. מה אשת רעהו – הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף
אשתו נדה – הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. ש"מ. ופליגא דר' פדת, דאמר ר' פדת: לא אסרה
תורה אלא קורבה של גלוי ערוה בלבד, שנאמר "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות
ערוה". עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחותיה אבי חדיהו, ואמרי לה אבי רייהו.
ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: אפי' שום קורבה אסור, *משום "לך לך אמרי גזירא סחור
סחור, לכרמא לא תקרב". תני דבי אליהו: *מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה, ושמיש
תלמידיו חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי פנסיות ובבתי
מדרשות, ואמרה להם: כתיב בתורה "כי הוא חייד ואורד ימיד", בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה,

ושמיש

מיתבי' התינוקות של בית רבן מסדרין פרשיותיהן כו' – אומר הר"ם: לפי הקונטרס
שפי' במתני' החון רואה היכן התינוקות קורין לאור הנר הא דלא פריך ליה
ממתני' משום דאיכא למימר דקורין באיסור ואין מוחין בידם, אבל הכא דקניי "מסדרין"
משמע שמותרין לעשות כן:

רבא אמר רוב עם הארץ מעשרין חו –

וא"ת: האמרי' בפרק בותרא דטסה (דף
מת.) שיוחנן כהן גדול גזר על הדמאי, לפי
ששלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו
מפרשין אלא תרומה גדולה בלבדו וי"ל: דה"ק
שלא היו מפרשין כולם אלא תרומה גדולה,
אבל רובן היו מעשרים. והא דחשו הכא טפי
למיעט מבמקום אחר – משום דהויא מיעוט
דשכיח טובא. והוי הרבה בנשלים. ומה שקשה
דאביי דאבאי ודברא אדרבא – מפרש בפ"ב
דכתובות, (דף כד. ושם) גבי חישנין לגומלים:
מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה
אסור – והתם סברא הוא לאסור, לפי שיצור
תוקפו ומתגבר עליו ביותר. ורש"י: פי' אפילו
ביחוד נמי אסור מדאורייתא. ואין נראה, דמשמע
דרוצה לאסור יחוד בגדה, תימה: דידור דאסור
מן התורה לא לפי' מאשת איש ושרי בגדה
כדכתיב "סוגה בשושנים" (סנהד' פ"ד לו.). והוא
בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' באשת איש
אלא מדרבנן, אסור בגדה מדיקשא. טפי הוה לן
למיסר יחוד מדיקשא, ולמישרי הוא בבגדו והיא
בבגדה בלא יחוד, כגון שפתח פתוח להדי' **ופליגא**
מ"סוגה בשושנים": דר' פדת דא"ר
פדת לא אסרה תורה אלא כו' – תימה: מנא
ליה דפליג, דילמא מדרבנן אסור אפי' הוא
בבגדו? ורש"י דפירש כאן כיון דמדאורייתא לא
אסור אלא תשמיש ממש – מדרבנן לא אסור
אלא קירוב בשר, לא נדחיא. דמסתמא לא פליגי
אמתני' דלא יאכל חוב עם חובה. ועוד: וכי לית
ליה דאשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור?
ומפרש ר"ה: דפליגא דר' פדת, דכיון דלא אסרה
תורה אלא קריבה של גילוי ערוה בלבד – אי'
אין לנו לאסור ולגזור אלא כעין שאסר הכתוב,
דהיינו דיעות בלא שינוי, כגון: לא יאכל חוב עם
חובה. אבל הוא בבגדו והיא בבגדה, דאיכא
דיעות ושנינו – לא יסבור ר' פדת, דאפי' באשת
איש הוא בבגדו והיא בבגדה – שרי. ור"י: פי'
ופליגא דר' פדת – כיון דאית ליה דלא שייך לשון
קריבה אלא בגילוי ערוה ממש, ואי' "ואל אשה
נדה לא יקרב" – היינו תשמיש ממש, שוב אין
ללמוד בהיקש מאשת אב לאסור הוא בבגדו כו'
לאפוקי לשון קריבה ממשמעוהו. ודוחק הוא,
דהא "אשת רעהו לא טמא" משמע תשמיש
ממש, ואפילו הכי אסרי' הוא בבגדו והיא בבגדה:
ופליגא דידיה אדידיה – והוא היה יודע
בעצמו שלא יבא לידי הרחוק, שצדיק גמור היה.
כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף יז.) דרב אדא
בר אבהו מרכיב לה אכפתיה ומרקי – א"ל רבנן:
אנן מהו למעבר הכי? א"ל: אי דמאי לכוין כי
כשורא – לחיי, ואי לא – לא, והספר לא חש
לפרש ולהאריך כאן למה היה עושה:

בימי

1 **בימי** לבוניה מזה אצלך – לא משום שיש לחלץ בין נדות לליבון. דהא אמר ר"ע בפרק
2 "במה אשה יוצאה" (לקמן דף סד): הרי היא בנדה עד שתבא במים. אלא לפי
3 שידע אליהו שכך היה המעשה. ור"ח ורש"י פירשו בפרק "אע"פ" (כתובות דף סא. ושם)
4 גבי שמואל מחלפא ליה דביתיה בידא דשמאלא – היינו בימי ליבונה, אין נראה. כדפירשתי.
5 ור"ת פירש: שדיו רגילים לטבול שתי טבילות.

6 אחת לסוף שבעה לראייתה שהיא טהורה
7 מדאורייתא בדרך טבילה. ואחת לסוף ימי ליבון –
8 לכך היה מיקל אותו האיש. ורש"י היה נוהג
9 איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדוה.
10 ונראה לר"י שיש סמך מסדר אליהו, דקתני, אמר
11 לה: שמה הבאת לו את השמן, שמה הבאת לו
12 את הפך? ומיהו החם מסיים: ונגע בך באצבע
13 הקטנה. ומפרק "אע"פ" (שם) דאמר: אבי מנח
14 ליה אפומיה דכובא, ורבא מנח ליה אבי סדיא –
15 אין ראייה, כי שמה דוקא במדינת הכוס שיש
16 חיבה יותר, כדאמר התם. אבל שאר דברים –
17 לא. ומחבא דקאמר "אכל עמי ושתה עמי" יכול
18 להיות שלא הקפיד אלא על החשיבה:

19 **מטה** חדא הואי – ופלטן בן ליש שנעץ חרב
20 בינו לבניה (סנהדרין פ"ב דף טז) – איבא
21 למימר שרוח מננה היה ביותר, והיה פתוח
22 ליהרר, שלא היה משום יחוד. או שמה סבר
23 כשאלו שלא היתה מקודשת לדוד, ומחמיר על
24 עצמו היה מלכא עליה:
25 **רש"י** גריס וכן ר"ת: ואילו תנן הני דאמרין.
26 ומביא ראייה, דאומר במדרש (פ'
27 משפטים): כל מקום שנאמר "ואלה" – מוסיף על
28 הראשונים "אלה" – פסל את הראשונים. ועל
29 המדרש קשה לר"י, ד"אלה דברי הברית" (דברים
30 כח) קאי אמה שכתוב למעלה:

31 **ש"מ** ואילו תנן – דלא קתני בתר הכי כדקתני
32 במתניתין:
33 **אוכל** ראשון אוכל שני – אי תנן אוכל
34 ראשון לחד לא היה ידעין מינה אוכל
35 שני, ואי תנא אוכל שני הוה אמינא: דאוכל
36 ראשון נמי טמוי מטמא:

37 **והשוותה** משקין טמאים – לא שייך בהו
38 ראשון ושני. דלעולם משקין תחלה
39 הוו. אע"ג דאכתי לא נגזר, כמו שאפרש בסמוך.
40 מי"מ היה בדעתם לגזור מיד. וצריכא לאשמעין
41 משקין ואוכלין כדאמר בסמוך, דדך דמשקין –
42 לא שכיח, ואי תנא משקין – ד"א דוקא משקין
43 דחמירי, אבל אוכל – לא פסיל כלל: **והבא**
44 ראשו ורובו במים שאובין – וא"ת: תיפוק ליה
45 שהוא טבול יום ויל'. דנפקא מינה דאפילו
46 העריב שמשו – פוסל, עד שיחזור ויטבול:
47 **ומתור** שנפלו על ראשו כו' – וא"ת: מ"ש
48 דבטהור לא גזר כ"א בנפל, ולא גזר נמי בביאה
49 כמו בטבול יום. ונראה לר"י דבטהור לא רצו
50 לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגלים
51 להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים
52 סרוחים כדאמר בסמוך והיו נוטנים עליהם ג' לוגים מים שאובים וי"ע 'תוס' גיטין טז. ד"ה
53 דבא:

ושימש תלמידי חכמים. להסבירו סתומות המשנה וטעמיה, והוא הנקרא תלמוד:
נדותיה. כל שבועה של ראייה ראשונה: ליבונה. כגון זכה ששפכת שבועה נקיים
משפסקה, וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה, שמה תראה ותסתור ספירתה:
בנדה טומאתה. ועד שתבא במים לטבילה היא בנדה, דמריבין מיתניה בנדה –
בהיותה תהא עד שתבא במים, בתורה
בנשים: מטה תראי. רחקה, ולא קרובה
בשר הוא, וסבר דשרי בהכי: סיני.
פורציניט, שהיא חוגרת בו ומגיע ממנה
ולמטה: מתני'. ונמנו ורבו. באו למנון,
ונמצאו של ביש מרוב: גמ'. ד"ג: "ואלו"
תנן – הני דאפסרו, או דלמא "אלו" תנן – הני
דבעינן לקמן. ואלו קאי אדלעיל, "אל"
יפלה את כליו ולא יקרא לאור הני, ואלו מן
ההלכות כו'. או דילמא: אלו תנן, וקאי
לקמן, א"אין שורין דיר: ת"ש. דאמרתי
קמיתתי קאי, אבל אינך – לאו משמונה עשר
דבר ניהו. ולקמן בנגמר מפרש להו: מגילת
תענית. לפי ששאר כל משנה ובריתא לא
היו בתנן, דאסור לקבוע, וזו נכתבה לזכרון
לדעת ימים האסורין בתענית – לכך נקרא
מגלה, שכתוב במגילת ספר: מחבבין את
הצרות. שנגאלין מן, והנס חביב עליהן
להיכיר לשובה של הקב"ה, וכתובין מי הנס
לעשותן יום טוב. כגון "אלין יומין דלא
להתענות בהו": אין אנו מספיקין. לפי
שחן תדירות. *ל"א: אין אנו מספיקין
מלעשות י"ט בכל יום: אין שושה נפגע. אין
פגע רע בעליו. כלומר: אינו מכיר בפגעי.
קר, כמה ימים באים לנו – ואין אנו מביין
בין: בשר מות שפתי. הגדל באדם החי מחמת
מכה או מחמת כוח – אינו מרגיש באיזמל
כשהתנחבן אותו: דברי תורה. כגון "בילה"
וטרפה וגו' לא יאכלו בהמה" – ה"א ושראל
אוכלים. וכגון "וכן תעשה בשבועה בחדש",
היכן נרמז קרבן זה בתורה: יריב. למאור
ולמונות: דרשן. כדדרשין להני קראי
במנחות (דף מה). דמשום דאשתי מליקה
בחטאת העוף גביהו, הוצרך להזכיר על
מליקת חולין שהיא גבילה: האוכל אוכל
ראשון. מן התורה אין אוכל מטמא אדם
האוכלו חוץ מנגלת עוף טהור, אבל נגלה
בהמה – לא. כדאמר במסכת נדה (פ"ה
דמ"ב): מי שאין לו טומאה אלא באכילה,
יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנה.
וכ"ש אוכל ראשון שאינו אב וטומאה. אבל
הן גזרו באותו היום, בדמפרש טעמא לקמן
בבבילה. ושיעורן לפסול את הגוי בהצי
פרס. בפרק "יום הכפורים" (וימא ד' פ). והתם
נמי אמר: הנה לטומאת גוי דלא דאורייתא.
ומצאתי בספר ערוך: משונה טומאה זו
מטומאה דאורייתא, דקסינ לה בטבילה
לתרומה. דלא בעיא הערב שמש. דתניא בספרי: אין האוכל אוכלים טמאין ולא
השוותה משקין טמאין טמא טומאת ערב: והבא. לאחר שטבל מטומאתו במים שאובין
בו ביום: וטהור. גמור. שפלו על ראשו כו'. והספרי. כל כתבי הקודש, תורה ונביאים
והפסלים והפסלים שנטמאו במשקין. מאן תנא האוכל
אוכל ראשון והאוכל אוכל שני – מפסל פסלי, טמאין
לא

רבי

וכתובים, פוסלין תרומה במגען: וְהַיְיִדִּים, סתמן, קודם נטילתן: וְהַכֹּהֵן, יום. ולקמן פריך: טבול יום מדאורייתא הוא! והאכלין והפסלים שנטמאו במשקין. לקמן בעי לה: מאן
תנא. מי הוא האומר כן? פסלי. את התרומה, ואותה תרומה לא תפסול אחרת שוב במגענה:

אגב שהוזכר כאן חנניה בן חזקיה, הגמרא מביאה ממעשה: תנן רבנן,
 מי כתב את מגילת העצות – ברייתא שכתובים בה ימים האסורים
 בתענית, ומזהם שאסורים גם בהספד, אמר, שכתבו זאת חנניה בן
 חזקיה וסיעתו – וחבורתו, שהיו מחבבין את הצרות שנגאלים
 מהם, והנס חביב עליהם לחזכרו לשבחו של הקב"ה. אמר רבן
 שמעון בן גמליאל, אף אנו מחבבין את הצרות לשבח לקב"ה על
 הנס כשמצילנו, אבל מה נעשה שכל כך התרבו הצרות, עד שאם
 פאנו לכתוב את כל הניסים, אין אנו מספיקין. דבר אחר הטעם
 שאין אנו כותבים זאת, מחמת שאין שומע נפגע – אין השוטה מכיר
 בפגעים הבאים עליו, וכך אנו איננו מכירים בריבוי הפגעים הבאים
 עלינו, והנסיים שעושה עמנו הקב"ה. דבר אחר הטעם שאין אנו
 כותבים זאת, מחמת שאין בשר המת מרגיש פאיומל החותך בו, ואף
 אנו כמתים שאינם מרגישים.
 מקשה הגמרא: איני – האם כך הוא שאין בשר המת מרגיש, והאמר
 רב יצחק, קשה – כואבת רימה – תולעת למת, כמחט בבשר החי,
 שנאמר (איוב יד כב), 'אך בשרו עליו יכאב, ונפשו עליו תאבל'.
 מתרצת הגמרא: אימא – אמור בברייתא, אין בשר המת שגדל פחי
 מחמת מכה או כויה, מרגיש פאיומל שחותך אותו.
 הגמרא מביאה דבר נוסף שעשה חנניה בן חזקיה: אמר רב יהודה
 אמר רב, ברם (אבל) זכור אותה האיש לטוב, וחנניה בן חזקיה
 שמו, שאמלא הוא היה נגנו ספר יחזקאל על ידי חכמים, מחמת
 שהיו דבריו נראים כסותרין דברי תורה, כגון מה שכתוב (יחזקאל מד
 לא) 'כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הבהנים', משמע
 שרק כהנים אסורים באכילת נבלות וטרפות, אך ישראל מותרים. מה
 עשה, העלו לו שלש מאות גרבי שמן להאיר לו ולפרנסו, וישב
 בעליה ודרשן לבאר שאין כאן סתירה, כמבואר במנחות (מה) שכיון
 שהותר לכהנים לאכול חטאת העוף, שאינה נשחטת אלא נמלקת,
 ולישראל זה איסור נבלה, היה מקום לומר שהותר להם אכילת
 נבלה, ולכן כתב שאף הכהנים אסורים בזה.
 שנינו במשנה: ושמן עשר דבר גזרו בו ביום, הגמרא מבררת מה
 הם הגזירות. שואלת הגמרא: מאי גזרו – מה הם שמנה עשר דבר
 שגזרו. משיבה הגמרא: דתנן (ובים פ"ה מ"ב), 'אלו פוסלין את התרומה
 מאכילה, אדם האוכל אוכל שהוא ראשון לטומאה, והאוכל אוכל
 שהוא שני לטומאה, והשותה משקין טמאין. והנא ביום שטבל
 מטומאתו ראשון ורובו במים שאובין, ושהור גמור שנפלו על ראשו
 ורובו שלשה לוגין מים שאובין. והספר – אחד מכתבי הקודש,
 תורה נביאים וכתובים, ותידיים בסתם קודם שנטל ידיו, והפסול יום,
 והאוכלים והבליים שנטמאו במשקין שטומאתם מדרבנן. כל אלו
 פוסלים תרומה מגזירת שמונה עשר דבר, ויתבאר בהמשך הסוגיא
 טעם האיסור בכל דבר.
 הגמרא חוזרת לברר את המשנה. שואלת הגמרא: מאן תנא – מי
 הוא התנא הסובר שהאוכל אוכל שהוא ראשון לטומאה, והאוכל
 אוכל שהוא שני לטומאה, רק מפסל פסלי – פוסל הוא את התרומה,
 אך פסולי

ושמש תלמידי חכמים תרפה, מפני מה מת בחצי ימיו, ולא היה
 אדם מחזירה – משיב לה דבר. ופעם אחת נתארחתי אצלה,
 והיתה מסיחה – מספרת כל אותה מאורע, ואמרתי לה, בתי, בימי
 נדוהך – בשבעה ימים שאחר ראית הדם הראשונה שלך, מה הוא
 אצלך – כיצד נהג עמך. אמרה לי, חס ושלום, אפילו באצבע קמנה
 לא נגע [בי]. והמשכתי לשאול אותה, בימי לבוניה – בשבעת הימים
 הנקיים שספרת לטהרה מזיבתך, מהו אצלך – כיצד נהג עמך. אמרה
 לי, אבל עמי, ושתה עמי, וישן עמי בקירוב בשר, ולא עלתה דעתו
 על דבר אחר – לעבור על איסור תורה. ואמרתי לה, ברוך המקום
 שהרגו, שלא נשא פנים לתורה, שתרתי אמרה תורה (ויקרא יח יט),
 'ואל אשה בגדת זוממאתה לא תקרב', וכשם שאסורה עד הטבילה
 במעשה, כך אסורה אף בקירבה.
 הגמרא מביאה שנחלקו איזו קירבה נהג אותו תלמיד: בי אתא
 – כשהגיעו רב ימי מבבל לארץ ישראל אמר, מה שאמרה האשה
 שישנו בקירוב בשר, פירשו שמנה חדר הוא – ישן עמה במטה
 אחת, אך היתה רחבה, ולא היה ממש קירוב בשר. כמערכא – בארץ
 ישראל אמר, אמר רב יצחק בר יוסף, אמנם ישנו בקירוב, אך סוּר
 – כעין מכנסים קטנים היתה חוגרת מהמתנים ולמטה, והיה מפסיק
 בינו לבינה.
 משנה
 אחר ששנינו (לעיל יא), 'ולא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר',
 המשנה מבארת מתי גזרו חכמים על כך: ואלו הגזירות הם מן
 ההלכות שאמרו בעליית הגג של חנניה בן חזקיה בן גרון, שעלו
 חכמי ישראל לבקרו, והיו שם גם תלמידי שמאי וגם תלמידי הלל
 נמנו – עמדו החכמים למנין, ורבו – והיו רבים יותר תלמידי בית
 שמאי על תלמידי בית הלל, ונפסקה הלכה כבית שמאי, שהיו הרוב.
 ושמונה עשר דברים גזרו לעשות סייג לתורה בו ביום.
 נמרא
 שנינו במשנה, ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה וכו', הגמרא
 מבררת לאיזה הלכות מתכוונת המשנה: אמר ליה אבי רב יוסף,
 האם אלו מן ההלכות תנן, או ואלו מן ההלכות תנן, ומפרש מה
 ההבדל אם גורסים בוא"ו או בלא וא"ו, האם ואלו מן ההלכות תנן,
 וזה מתפרש על הגזירות – אלו שכבר שנינו, כלומר, לא יפלה את
 כליו, ולא יקרא לאור הנר, או אלו מן ההלכות תנן, וזה מתפרש על
 המשניות דבעינן למימר קמן – שאנו רוצים לומר בהמשך (לקמן יז),
 אין שורין דיו וכו'.
 הגמרא פושטת את הספק: תא שמע – בא ושמע ראייה מבריייתא, אין
 פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר, ואלו מן ההלכות שאמרו
 בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון, ולא כתוב אחר כך דברים אחרים,
 שמע מינה – מהבריייתא, ואלו תנן, וזה מתפרש על אין פולין ואין
 קורין, אך אין שורין דיו וכו', אינו משמונה עשר דבר, מסיקה הגמרא:
 אכן שמע מינה.

המשך ביאור למס' שבת ליום שלישי עמ' א

הגמרא מביאה מעשה בענין קירבה לאשתו נדה: תני דבי אליהו –
 שנו ברייתא שנאמרה מפי אליהו הנביא, מעשה בתלמיד אחר,
 ששנה תרפה משניות, וקרא תרפה תורה, ושמש תלמידי חכמים
 תרפה שהסבירו לו את הדברים הסתומים שבמשנה וטעמיה, ומת
 בחצי ימיו. והיתה אשתו נטולת תפיליו – את התפילין שלו,
 ומחזרתם – ומסובבת עינים בכתבי כנסיות וכתבי מדרשות, ואמרה
 להם – ליושבים בהם, בתיב בתורה (ורבים ל כ), 'כי הוא תייד ואורף
 ימיד', ואם כן בעלי ששנה תרפה, וקרא תרפה,

כשהיה מגיע מבית המדרש, הוה מנשק להו לאחותיה אבי דתייהו
 – היה מנשק לאחיותיו על בית החזה שלהם, ואמרי לה – ויש
 אומרים, שהיה מנשק להם אבי ידיהו – על זרועותיהם.
 הגמרא מביאה שעולא עצמו אמר שלא כמנהגו: ופליגא ידיה
 ידיה – והנהגת עולא חולקת על דברי עולא עצמו, דאמר עולא,
 אפילו שום קירבה לעריות אסור, משום דף לך אמרי גזירא –
 אומרים לנזיר, סחור סחור – סביב סביב תלך, אך לכרמא לא תקרב
 – אל תקרב לכרם, שמה תאכל ממנו ענבים, ואף כאן, יש להזהר
 מקירבה לעריות, שמה יבוא לידי עבירה.

1 לֹא כְּמָטְמוּ – אינם מטמאים את התרומה להיות שני לטומאה, ולפסול
2 תרומה אחרת.
3 משיבה הגמרא: אִמֶּר רַבָּה פַּר פַּר חֵנָה, רַבִּי יְהוֹשֻעַ הִיא, דְּתַנֵּן (טהרות
4 פ"ב מ"ב), רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׂהוּא רֹאשׁוֹן לטומאה,
5 נעשה גופו רֹאשׁוֹן לטומאה, ומטמא תרומה להיות שני לטומאה,
6 והיא תפסול תרומה להיות שלישי. וְאִם אוֹכֵל אוֹכֵל שְׂהוּא
7 לטומאה, נעשה גופו שְׂנִי לטומאה, ופוסל את התרומה אך לא
8 מטמא. והאוכל אוֹכֵל שְׂהוּא שְׂלִישִׁי לטומאה, נעשה גופו שְׂלִישִׁי
9 לטומאה, ואינו פוסל תרומה במגעו, אך פוסל קדשים. רַבִּי יְהוֹשֻעַ
10 אָמַר, בֵּין הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֹאשׁוֹן וּבֵין הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׂנִי לטומאה,
11 נעשה גופו שְׂנִי לטומאה, ופוסל את התרומה ואינו מטמא, והאוכל
12 אוכל שְׂהוּא שְׂלִישִׁי לטומאה, נעשה גופו שְׂנִי לְקוֹדֶשׁ, שאם נוגע
13 בקודש מטמא אותו להיות שלישי לטומאה, ולפסול במגעו קודש
14 אחר. וְאִין נעשה שְׂנִי לְתְרוּמָה – ותרומה אינו פוסל כלל. ומפרש,
15 איזה אוכל הוא שלישי לטומאה שמותר לאוכלו, שעליו דנים באיזה
16 דרגה נטמא האוכל, בְּחֻלְטִין שְׁנַעֲשֻׂוּ עַל מְהֵרַת תְּרוּמָה – ששמרו
17 אותם מטומאה כאילו הם תרומה, וכלפי מעלה זו יש להם דין
18 תרומה, שנעשים שלישי לטומאה כתרומה, אך חולין סתם אינם
19 נעשים שלישי לטומאה. הרי שרבי יהושע אינו מחלק בין אוכל
20 ראשון לשני, ובשניהם נעשה גופו שני, ופוסל תרומה.
21 מבררת הגמרא: אוֹכֵל אוֹכֵל רֹאשׁוֹן וְאוֹכֵל שְׂנִי, מֵאִי מַעֲמָא
22 גָּזְרוּ בֵּיהּ – מה הטעם שגזרו בו רַבֵּנָן מוֹמָא. משיבה הגמרא: דְּזִימְנִין
23 וְשִׁפְעֵמִים אוֹכֵל אוֹכֵל מְמַאִין, וְשִׁקְלִין וְנוֹטֵל מְשִׁקִּין דְּתְרוּמָה
24 טהורים וְשִׁדִּי לְפֻמְיָה – ומשליכם לפיו, ונוגעים המשקים של תרומה
25 באוכל הטמא, וְפָסִיל לָהּ – ונפסלים, ולכן גזרו עליו טומאה, כדי
26 שלא יהא רגיל אצל תרומה.
27 מבררת הגמרא: שוֹתֶה מְשִׁקִּין מְמַאִין, מֵאִי מַעֲמָא גָּזְרוּ בֵּיהּ רַבֵּנָן
28 מוֹמָא. משיבה הגמרא: דְּזִימְנִין וְשִׁפְעֵמִים דְּשִׁתָּה מְשִׁקִּין מְמַאִין,
29 וְשִׁקְלִין וְנוֹטֵל אוֹכֵל אוֹכֵל דְּתְרוּמָה טהורה וְשִׁדִּי לְפֻמְיָה – ומשליכם
30 לפיו, ונוגעים אוכלי התרומה במשקים הטמאים, וְפָסִיל לָהּ –
31 ופוסלם.
32 שואלת הגמרא: הֵינֵנוּ תָּךְ – שתי הגזירות אחת הן, ומדוע חלקם
33 לשתיים. משיבה הגמרא: מַהוּ דְּתִימָא – שמא תאמר, הֵא – שתיה
34 כשיש אוכל בפיו, שְׂבִיחִי – רגילות הוא, ויש לגזור בה, וְהֵא –
35 ואכילה כשיש משקה בפיו, לֹא שְׂבִיחִי – אינו שכיח, ואין לגזור בה,
36 קָא מְשַׁמַּע לָן – משמיענו התנא, שאף על פי כן גזרו שגם השותה
37 משקים טמאים נטמא.
38 מבררת הגמרא: וְהָכֵא רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ כְּמִים שְׂאוּבִין, מֵאִי מַעֲמָא גָּזְרוּ
39 בֵּיהּ רַבֵּנָן מוֹמָא. משיבה הגמרא: אִמֶּר רַב בִּיבִי אִמֶּר רַב אֶסִּי,
40 שְׂבִתְחֵלָה הָיוּ מוֹכֵלִין כְּמִי מַעֲרוֹת שְׂמִי גִשְׁמִים מְכֻנְסִין בהם,
41 וּמְרוֹחִין הָיוּ מִחֲמַת שַׁעֲמָדוֹ זְמַן רַב, וְהָיוּ נוֹתְנִין עֲלֵיהֶן מִים שְׂאוּבִין
42 אחר הטבילה, כדי להסיר הזוהמה, הִתְחִילוּ וַעֲשָׂאוּם קָבַע, שתמיד
43 אחר טבילה במקוה יש להטיל על עצמו מים שאובים, ולכן גָּזְרוּ

44 חכמים עֲלֵיהֶם – על הבאים ראשם ורובם במים שאובים אחר טבילה
45 במקוה, מוֹמָא.
46 שואלת הגמרא: מֵאִי – מה הכוונה שעשאוּם קָבַע, שמחמת זה גזרו
47 עליהם טומאה. משיבה הגמרא: אִמֶּר אַבְיִי, שְׂהוּוּ אוֹמְרִים לֹא אֵלּוּ
48 – מי הגשמים שבמערה מְטַהְרִין לחוד, אֵלָּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ – מי הגשמים
49 והמים השאובים שאחריהם מְטַהְרִין, ולא ידעו שהמים השאובים
50 באים רק להעביר את הזוהמה.
51 מקשה הגמרא: אִמֶּר לִיה רַבָּא לאבִּי, מֵאִי נִפְקָא מִינָהּ בְּמָה שאמרו
52 שצריך גם את המים השאובים כדי להיטהר, הֵא קָא מְכַלִּי בְּהֵנָּךְ –
53 סוף סוף הרי היו טובלים במי המערה, ומדוע גזרו טומאה שלא יעשו
54 כן. אֵלָּא אִמֶּר רַבָּא, שְׂהוּוּ אוֹמְרִים לֹא אֵלּוּ – מי הגשמים שבמערה
55 מְטַהְרִין, אֵלָּא אֵלּוּ – המים השאובים מְטַהְרִין, וחששו חכמים
56 שיבואו לבטל את הטבילה במי גשמים.
57 מבררת הגמרא: וְמַהוּ שְׁנַפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ שְׁלֹשָׁה לֹזְגִין מִים
58 שְׂאוּבִין, מֵאִי מַעֲמָא גָּזְרוּ בֵּיהּ רַבֵּנָן מוֹמָא, הרי אינו אחר טבילה.
59 משיבה הגמרא: דְּאִי לֹא הָא – לולי הגזירה על הטהור שיטמא
60 בשפיכת שלשה לוגים מים שאובים, לֹא קָיָימָא הֵא – לא תתיקיים
61 הגזירה על הטובל מטומאתו ששופך על עצמו שלשה לוגים מים,
62 משום שיאמרו שאין הבדל בינו לבין הטובל מטומאתו.
63 מבררת הגמרא: וְסִפְרִי, מֵאִי מַעֲמָא גָּזְרוּ בֵּיהּ רַבֵּנָן מוֹמָא. משיבה
64 הגמרא: אִמֶּר רַב מְשִׁרְשֵׁי, שְׂבִתְחֵלָה הָיוּ מַצְנִיעִין אֶת אוֹכְלֵין
65 דְּתְרוּמָה אֶצֶל סִפְר תְּרוּמָה, וְאִמֶּר, הֵא – הספר תורה קִדָּשׁ, וְהֵאִי
66 – והתרומה קִדָּשׁ, וראוי שיעמדו זה אצל זה. בִּינּוֹן דְּקִתְחוּ דְּקִתְחוּ
67 לְיָדֵי פְסִידָא – כיון שראו חכמים שהספרים מגיעים לידי הפסד,
68 שעכברים המצויים אצל אוכלים מזיקים לספרים, גָּזְרוּ בֵּיהּ רַבֵּנָן
69 מוֹמָא, שתרומה הנוגעת בספר נטמאת, ומתוך כך יזהרו להרחיק
70 את התרומה מהספרים.
71 מבאר הגמרא: וְהִידִּים גִּזְרוּ בהם טומאה, מִפְּנֵי שְׂהִידִים עֲסָקְנִיזוֹת
72 הֵן, ונוגעות במקומות המטונפים שבגופו, וגנאי הוא, למאכלי תרומה
73 שיגעו בהם ידיים שאינם נקיות.
74 הגמרא מביאה דבר נוסף שפוסל את התרומה: תִּנְא – שנינו
75 בברייתא, אִפֵּי יָדִים הַבְּאוֹת מִחֲמַת סִפְר – שנגעו בספר, פּוֹסְלוֹת אֶת
76 הַתְּרוּמָה, גזירה משום דְּרַבִּי פְּרָנָה, דְּאִמֶּר רַבִּי פְּרָנָה אִמֶּר רַבִּי
77 יוֹחָנָן, הָאֻחֻז סִפְר תְּרוּמָה עָרוֹם בְּלֹא מִטְפַּחַת, נֶעֱנַשׁ שֶׁנִּקְבַּר עָרוֹם.
78 שואלת הגמרא: עָרוֹם סִלְקָא דְּעֵתָךְ – וכי עולה על דעתך שנענש
79 בכך. משיבה הגמרא: אֵלָּא אִמֶּר רַבִּי זִירָא, נִקְבַר עָרוֹם בְּלֹא מִצּוֹת.
80 מקשה הגמרא: בְּלֹא מִצּוֹת סִלְקָא דְּעֵתָךְ – וכי עולה בדעתך
81 שמפסיד בכך את כל מצוותיו. משיבה הגמרא: אֵלָּא אִימָא – אמור
82 בביאור הברייתא, שנקבר עָרוֹם בְּלֹא אוֹתָהּ מִצּוֹת, שאם למד בו אין
83 לו שבר על הלימוד, ואם גללו אין לו שבר על הגלילה.
84 שואלת הגמרא: הִי גִזְרִי בְּרִישָׁא – איזה גזירה גזרו תחילה, האם על
85 ידיים סתם, או על ידיים שנגעו בספר, אֵילִימָא הֵא גִזְרִי בְּרִישָׁא – אם
86 נאמר שגזרו על סתם ידיים לפני שגזרו על ידיים הבאות מחמת ספר,

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכג תוספות

רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ושני שני – בפ"ב דחולין (דף לד. ושם) מפרש
טעמא: משום דמציתו שני עושה שני על ידי משקין. וא"ת: מאי צריך התם להאי
טעמא? נימא דלהבי שני עושה שני כדמפרש בסמוך בגמרא – משום דזימנין דאכל אוכלין
טמאין ושדי משקין דתרומה כו'. וי"ל: משום גזירה דתרומה אין לנו לעשות אוכל שני שני,
אם לא שזמנינו כזה, משום דמי דחוכא
ואישלולא: זמנין דאביל אוכלין טמאין כו' –
אמר ר"ת: דפסול גייה הנזכרת בבל מקום
דאמר' (בעירובין פ"ח דף פב. ושם) "חצי חציה
לפסול את הגייה" דהיינו שיעור שני ביצים.
ולמ"ד ביצה ומחצה – לאו היינו גזירה דהכא.
דמקח טעמא דהכא – אפילו כביצה פסול. אלא
פסול גייה – גזירה קדמונית דהיה, וגזרו שלא
יהיו באים לטעות ולומר: כמו שמותר לאכול
תרומה אחר אוכלים טמאין, אע"פ שנוגע
התרומה באוכלין טמאין שבמעו – כך מותר
להגיע תרומה לאוכלין טמאין מבחוץ. ולכך גזרו
דהאכל אוכלין טמאין כחצי פרס – שיהא גופו
נפסל מלאכול בתרומה, אבל ע"י מגע לא גזרו.
דדוקא כחצי פרס, אבל כביצה – ליכא למטעי
שנשאר בין השנים ונחסר קודם שיעור למעו.
וכיון דאפקי מכביצה – אוקמי אחצי פרס. אבל
גזירה דהכא גזרו שיפסול אף למגע, ואף בכביצה
משום טעמא דמפרש. תרע דגזירה קדמונית
דיתה, דביומא בפ' בתרא (דף פ. ושם) ס"ד
למימר דפסול גייה דארייתא. ובי"ח דבר דהו
כולם בקיאים, ואין דהו טעמים לומר דהיא
דאורייתא? דא"כ חסר להו:
ושקיל משקין דתרומה ושדי לפומיה
ופסיל להו – ואע"ג דמשקים תחלה
הוו, כדאמר (פרה פ"ח משנה ב) "כל הפוסל את
התרומה מטמא משקין להיות תחלה" הכא
דקאמר ופסיל להו – משום דאביל קודם פ"ח דהו
לא גזרו להיות משקין תחלה, כמו שאפרש:
תנא אף ידיים הבאות מחמת ספר – והא
דלא מייית תנאי דמסכת ידים (פ"ג מ"ה)
"כל כתיב הקדש מטמאין את הידים" – משום
דמציתו למימר דה"מ לקדש. להכי מייית ברייתא
דקתני בברייתא תרומה. וא"ת: ומאי אריא ידים
הבאות מחמת ספר משום דר' פריגן אפילו
מחמת כל פסולי תרומה נמי, כדתנן במסכת ידים
(פ"ג משנה ב) "כל הפוסל את התרומה מטמא
את הידים להיות שניות" – וי"ל: דהיינו דדוקא
לקדש, דומיא דיד דמטמא את חברתה שאינו
אלא לקדש, כדמובח בחגיגה (דף כז.) ופ"ב
דחולין (דף לד. ושם) דקאמר: מציתו שני עושה

שני על ידי משקין. הוי מצי נמי למימר דמציתו דע"י ספר שני עושה שני. ושמא, כשראה
שלא קבל רבי אליעזר תשובתו במשקין חזר והשיב לו מכתבי הקדש:
תנא אף ידיים כו'. וא"ת: הא דתנן (ידים פ"ג מ"ב) הדי מטמא חבירתה ד"ר יהושע,
אמר לו כו'. א"ל: מציתו כתבי קודש כו'. א"ל: אין דנין דברי סופרים מד"ת, ולא
מד"ס, ע"ש. והשאת, היכי מייית ראיא מכתבי קודש שדן שני ומטמאין אתה אף לתרומה,
ליד דלא מטמא חבירתה רק לקדש? וי"ל: דהו חושש דק להשיב כד תרסם שמואל דאמר ר' יוחנן
שני עושה שני. ועוד נראה לפרש: דהויה דכתבי קודש – היינו דדוקא לקדש, ולא היינו
גזירה דהכא ידיים הבאות מחמת ספר דר' פריגן. ומה שמקשה: וכי לית להו לרבנן האוכל
אוכל שני שני, כיון "דאין דנין דברי סופרים מד"ת ולא מד"ס", נראה היכא דאיכא טעמא
אית להו לרבנן שני עושה שני כגזירה הבאות מחמת ספר משום דר' פריגן, והאוכל אוכל
שני כדמפרש כאן וימנין דאביל אוכלין טמאין ושדי משקין דתרומה לפומיה (ת"י):

אף הידים הבאות מחמת ספר – מדקתני "אף" משמע דעל הספר גזרו תחלה ואח"כ על הידים הבאות מחמת ספר וכיון דתסם ידים לבסוף גזרו, כדאמר לקמן: אי"כ ידים הבאות מחמת
ספר בו ביום גזרו, דהא בין גזירה דספר לגזירה דתסם ידים גזרו עליהם וא"כ הוה טפי מ"ח דבר. ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזרו אלא מקודם לכן,
הוה אתי שפיר. אך לשון "אף" לא משמע כן. ועוד: לא יתכן שגזרו על הידים ועדיין ספר עצמו לא היה פוסל את התרומה:
האוחז ספר תורה ערום – קצת משמע דלאו דדוקא ספר תורה, דהא כל כתיב הקדש תנן במסכת ידים שטמאין את הידים: **כלא** אותה מצוה – אם אווחו ללמוד בו – אין לו שבר
של אותו לימוד, ואם בשביל לגלול – אינו מקבל שבר על הגלילה:

כיון

לא מטמא. את התרומה להיות שניה, והיא תחזור ותפסול אחרים: **האוכל אוכל**
ראשון. נעשה גופו ראשון, ומטמא את התרומה להיות שנייה, והיא תחזור ותפסול
שלישי: שני. פוסל ואינו מטמא: **שלישי**. אינו פוסל תרומה במגע, אבל הקדשים
פוסל. ובפ"ב דשחיטת חולין מפרש טעמא דתרייהו: ר' יהושע אומר **האוכל אוכל**
ראשון הוי שני וכן **האוכל אוכל שני** הוי
שני. והתם מפרש טעמא: מציתו ששני עושה
שני ע"י משקין. דמשקין אפי' הן שניים נעשין
תחלה ועושים מגען שני, ואף כאן התמידו
בשני לעשות האוכלו ביוצא בו: **שלישי שני**
לקדש. **האוכל אוכל שלישי עושה גופו שני**
לקדש. והתם מפרש טעמא: דהאי אוכל
שלישי חולין ששעשו על טהרת תרומה הוא.
והקדשן טמא הוא אצל הקדש. הלקח
שמירה דידה לאו שמירה היא לענין קודש.
והיישנין באוכל שלישי דידה דילקא ראשון
הוא. והאוכל שני: בחולין ששעשו על טהרת
תרומה. כלומר: באיזו חולין אתה מוצא אוכל
שלישי – בחולין ששעשו על טהרת תרומה.
דאילו חולין גרידא – לא משכחת בהו
שלישי: **מאי טעמא גזיר**. באדם האוכל שיהא
טמא: **ופסיל** להו. והתורה הוזהרה על
התרומה לשמירה בטורה, דכתיב (במדבר
יד) "את משמרת תרומתי". לפיכך גזרו
באוכל אוכלין טמאין, שלא יהא רגיל אצל
תרומה: **שני**. שכיחין, שאדם שותה עם
אבילותו: **והא לא שכיחא**. שיהא אוכל עם
שתייתו: ה"ג: הוי טובלין במי מערה סרוחים
מבונסין. שיש בה מ' סאה מי גשמים, שדם
בשרים לכל טמא. חזן מנב לבדו דכתיב ביה
"מים חיים": והיו נותנין עליהן, על גופן, מים
שואבין להעביר סרחון המקומה: התחילו.
הטובלין ועשו השואבין קבע. לפיכך גזרו על
השואבין טומאה לטמא אדם אחר טבילתו.
אבל אין מטמא שום אוכל ומשקה אלא אם
כן נטמאו בשרין: לא אלו. דמקוה לבדה
מטהרין. אלא אלו ואלו מטהרין. דמתוך
שהוהגלו חבל בכך לא הוי יודעין שלהעביר
הוזהרה הידים השואבין באין, אלא לטהר: **מאי**
נפיקא לן מיה. כיון שכולן טובלין תחלה
במקוה, מאי איכפת לרבנן אם עשוהו
הטובלין קבע אחר טבילה: **אלא אלו**
מטהרין. והיישנין דילקא אתי לבטולי תורת
מקוה וטובלין בשואבין, והתורה אמרה "אף"
מעין ובור מקוה מים" וגו' (וירקא יא: מ"ט).
הא לא לאתר טבילה הוה: **אי לאו**. דגזיר אף

על השדור – לא קיימא גזירה הכא אחר טבילה, דאמרי מ"ש האי מהאי: **לידי**
פסידא. עבירים מצוין אצל אוכלין ומפסידים את הספר. אכל בחולין לא הוצרכו
לגזור, דכלאו הכי נמי לא היו נותנין חול אצל קדש: **עסקניות** הן. ונוגעין בבשרו
ובמקום טופות, וגנאי לתרומה בכך, ונמאס לאוכלין בשנוגע בה בידים מסוגבות.
ורבותינו מפרשים: היישנין שקא נגעו וידיו בטומאה ונטמאו. וקשאי: ל' אם כן,
ניחוש שקא נגע באב הטומאה ונמאס ראשון ויטמאנהו ועוד: מאי שקא נגע
לחודיהו? בכל גופו נגזר לפסול תרומה, שקא נגעו ד'יו בטומאה ונטמאו גופו
ועוד: לא תסגי להו בנטילה, אלא בטבילה: **ספר תורה ערום**. אלא על ידי מטפחת:
אילימא דהא דתסם ידים גזיר ברישא: **הא הו' למה** ל' ה' מי נפקא מקבל סתם ידים:
(*) **אלא הא גזיר ברישא**. דתסם ידים לא גזיר (סמוך) לנטילתו מגע לתרומה:
ובא

אף הידים הבאות מחמת ספר – מדקתני "אף" משמע דעל הספר גזרו תחלה ואח"כ על הידים הבאות מחמת ספר וכיון דתסם ידים לבסוף גזרו, כדאמר לקמן: אי"כ ידים הבאות מחמת
ספר בו ביום גזרו, דהא בין גזירה דספר לגזירה דתסם ידים גזרו עליהם וא"כ הוה טפי מ"ח דבר. ואם נאמר דעל הידים הבאות מחמת ספר לא באותו פרק גזרו אלא מקודם לכן,
הוה אתי שפיר. אך לשון "אף" לא משמע כן. ועוד: לא יתכן שגזרו על הידים ועדיין ספר עצמו לא היה פוסל את התרומה:
האוחז ספר תורה ערום – קצת משמע דלאו דדוקא ספר תורה, דהא כל כתיב הקדש תנן במסכת ידים שטמאין את הידים: **כלא** אותה מצוה – אם אווחו ללמוד בו – אין לו שבר
של אותו לימוד, ואם בשביל לגלול – אינו מקבל שבר על הגלילה:

כיון דרך גזור ברישא הא תו למה לי – ואם תאמר: והא נפקא מינה לנוגע בספר מיד
אחר נטילה ולא הסיח דעתו, ואפילו הכי ידיו טמאות משום דרבי פרקי' ויש לומר:
דמשום הא לא היו גורקי, דמילתא דלא שכיותא היא שיגע בספר מיד אחר נטילה, ומיהו,
השתא דגזור ידים מחמת ספר ברישא אפילו נוגע סמוך לנטילה – גזרו עליה, שלא חלקו:

סמי כמאן טבול יום – לא מן המשנה, אלא

דלא הוי ממנין י"ח דבר:

משקין הבאים מחמת שרץ – דאורייתא
נינהו. לרבי עקיבא פריך, דאית ליה
בפרק קמא דפסחים (ד' יד) משקין לטמא אחרים
– דאורייתא: **דכתיב** וכל משקה אשר ישתה
– האי קרא במשקין הבאין מחמת כלי איירי,
ומשקין הבאין מחמת שרץ אתיא בקו' מינה. ואם
תאמר: ומאי פריך דאורייתא נינהו? נמא: דיו
לבא מן הדק לזהות כדון, ולא ליהוי אלא שני.
כמשקין הבאין מחמת כלי, ואוכלין הנוגעין בהן
לא פסלי תרומתו וי"ל: דאין דבר הנוגע בשרץ
שלא יתא ראשון, ובפ"ק דפסחים (ג'ז שם)
הארכתי יותר:

אלא במשקין הבאין מחמת ידים – וא"ת:
ומה הוצרכו לגזירה וזו דכיון דגזור
ידיים פוסלות את התרומה – א"כ משקין שנגעו
בהן הוי תחלה, דכל הפוסל את התרומה מטמא
משקין להיות תחלה וי"ל: דהאכלים שנטמאו
במשקין היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה,
ועד השתא לא נגזרה, והא דקאמר במשקין
הבאים מחמת ידים – ה"ה מחמת כל פוסלי
תרומה, והא דקמחדר ר' יהושע לרבי אליעזר
(חולין פ"ב דף לז.) מצינו שהשני עושה שני ע"י
משקין, ואע"ג דאבתי לא נגזרה – מ"מ היה דעתן
לגזור מיד:

אלא במשקין הבאים מחמת שרץ – אומר
ר"י: דה"ה דהוה מצי למנקט משקין
הבאים מחמת ידים, שגם הם מטמאים כלי
לפסול תרומה, כדאמר בברכות בפרק "אלו
דברים" (דף נב.) ב"ש אומרים נטילים לידים
ואחר כך מחוגים את הכוס, שאם מחוגים תחלה –
יטמאו משקין שאחרי הכוס מחמת ידים, ויחזור
ויטמאו את הכוס. אלא נקט משקים הבאים
מחמת שרץ – לאשמעין דאפילו הנך לא הוי
אלא מדרבנן:

שמאי והלל גזור. לא בעי לשנוי דשמאי והלל גזור בידים הבאות מחמת ספר, ולא
בסתם ידים. וגזרו טומאה על ידיים סתמא קתני, דמשמע כל סתם ידים: **ואילו**
שמאי והלל לא נחלקו אלא בג' דברים בלבד. ואם תאמר: לימא דב' דברים נחלקו –
ועמדו במחלוקתם, ובשאר י"ח דברים נחלקו ולמחר הושוו. כדמשני לקמן כי פריך והא
איכא בוצר לגת כו' הא שתיק ליה הלל לשמאי, להכי לא מני לה בהדי ג' דברים: וי"ל:
דלא דמי להתם. דב"הוצר לגת" שתיק ליה הלל לשמאי, הודיה לו מיד באותו מעמד –
להכי לא חשיב, אבל הבא דכל היום נחלקו ולא הושוו עד למחר – לא הוה ליה למימר
לא נחלקו. ואע"ג דקצת משמע שהיו שמאי והלל עצמן כיום שגזרו י"ח דבר, (דהא) כי
הכי דקתני (דף יז.) גבי בוצר לגת "אותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי" כו' וה"נ
קתני בתוספתא דשבת גבי י"ח דברים – מ"מ צריך לומר דשני מעשים הוו:
אלא

לה: טלי בתוכתיך יוצאי. בכתובות בסוף "האשה שגפלו" (דף פב:) וגזרו **טומאה על כלי**
י"ח דבר: וב"ח דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח שגזרו במחלוקת היה, אלא שמענו ונמצאו ב"ש רבים: שלשה מקומות. לקמן מפרש: לתלות. תרומה על מגען, לא אוכלין ולא
שורפין: **לשרפה**. שהיו שורפין תרומה עליהן: **שלמה** גזר. דכתיב (קהלת יב) "ואין חסר" – שעשה אוננים לתורה, כלומר: סייג ותרקקה, בכפיפה זו שנטולין אותה באוננים
ואין נוגעין בה: **עירובין**. אוננים להוצאת שבת, שאסור להוציא מרשותו לרשות חבירו ואע"פ ששנייהם רח"י:

ובא השקש וטהר. ומקמי הכא לא, ואקמינן להאי קרא בתרומה ביבמות ב'פ'
"הערל" (ד' עד:), ואפילו לנגיעה אשכחן קרא התם "כל כלי אשר יעשה מלאכה
בהם במים" (א) וגו', והאי נגיעה היא ובעינן הערב שמש, אלאם פסיל בנגיעה, דאי
לא פסיל למאי קרי ליה "טהר" השתא, מכלל דמעיקרא לא הוי טהור גמור. והאי

כלי לאו בר אכילה הוא, ומיהו טמון לא
מטמין, דהא לאו טמא איקרי: **סמי** מביא.
הסר מכאן: **משקין שרץ**. שנטמאו שרץ:
דאורייתא היא. שהמשקין ראשון, והאוכל
שני, ופוסל תרומה להיות שלישי: **דכתיב** וכל
משקה וגו'. ואע"ג דהאי במשקין הבאין
מחמת אויר כלי חרס כתיב, דהא כתיב לעיל
מיניה "כל אשר בתוכו טמא מכל האוכל",
כלומר: אם יש בתוכו אוכלין או משקין. והני
שנים נינהו, שהכלי ה"ה ראשון והם שניים,
ואוכל הנוגע בהן אינו פוסל את התרומה.
(א"ה) הא גמרינן משקין באין מחמת שרץ
מנייהו בקו' ובפ"ק דפסחים (דף יח.) ובין
דמקבלי טומאה מדאורייתא – ממילא עבדי
לאוכל שני. דהכי גמרינן סדר טומאה התם,
דמשקין מטמא אוכל ואוכל משקה, דלא
משכחת רביעי בקדש אלא בהכי. דהא אין
טומאה עושה פיוצא בה לא להיות אוכל
מטמא אוכל, ולא משקה מטמא משקה, ולא
אוכל ומשקה מטמאין כלים, דאין כלי מיטמא
אלא באב הטומאה: **מחמת ידים**, לפני
נטילה, דגזרו רבנן בידים, וכן בשאר כל
פוסלי תרומה השננין, לטמא משקין להיות
תחלה: **גזירה** משום משקין **הבאים מחמת**
שרץ. דאשכחן בהן שני ראשונים דאורייתא.
ותא דגזור בכל טומאת משקין להיות תחלה,
ולא גזור נמי באוכלין גזירה משום אוכל הבא
מחמת שרץ, היינו טעמא דאחמרי רבנן
במשקין – משום דעלולין לקבל טומאה,
שאין צריכין תיקון הקשר להביא ליד
טומאה. אכל אוכלין צריכין תיקון תנינת מים
להכשיר לקבלת טומאה. כל הקשר
שבתלמוד לשון תיקון: **משקה הנוב**, היוצא
מקנה: רוקו וזובו ומימי רגליו: **ובי**, ירוק הנוב
וגו'. **וכבש בגדיו**, אלקמא: אב הטומאה הוא
לטמא אדם ובגדים, דהיינו כלים. ושאר

משקין היוצאין מקנה גמרינן מרוק, מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יוצא – אף כל
מתעגל יוצא, כגון מימי רגליו: **מה שפיר** טהור **טמא** יד. אינו צריך כאן, דטומאת
משא ילפין מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף נה:): **אלא** **בבאין** **מחמת שרץ**, דלאו
אב הטומאה הן, והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, כדתנא בפסחים (דף
כז.) יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאיר כלי חרס, ת"ל "מכל האוכל" וגו' – אוכל
ומשקה מיטמא מאיר כלי חרס כו'. אלקמא: לא אתי כלי טמא ומטמא ליה, וכ"ש
אוכל ומשקה, וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וזכה שהן אב
הטומאה: **על ארץ העמים**, ומשום ספק קברות שלהן, דנקרי מטמא במגע ובמשא
ואהל לרבנן. *ולר' שמעון נמי, דאמר אין מטמאין באהל – מטמאין הן במגע ובמשא
ורקב: **ועל כלי** **וכוכית**, דלא כתיב באורייתא טומאה: **תיקן** **בתוכה**, שיהא כותב לה
כל נכסי אחראין לכתובה. לפי שהיה מיוחד לה כתובהה, וכשהיה כועס עליה אומר

מכתובת, לקמן מפרש: **שמאי וסיעתו** כו'. והם עצמן היו עם תלמידיהם במחלוקת
י"ח דבר: וב"ח דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח שגזרו ונמצאו ב"ש רבים: שלשה מקומות. לקמן מפרש: לתלות. תרומה על מגען, לא אוכלין ולא
שורפין: **לשרפה**. שהיו שורפין תרומה עליהן: **שלמה** גזר. דכתיב (קהלת יב) "ואין חסר" – שעשה אוננים לתורה, כלומר: סייג ותרקקה, בכפיפה זו שנטולין אותה באוננים
ואין נוגעין בה: **עירובין**. אוננים להוצאת שבת, שאסור להוציא מרשותו לרשות חבירו ואע"פ ששנייהם רח"י:

שבת דף יד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכה

חוזרת הגמרא לדון במבואר לעיל (ע"א), שבית שמאי ובית הלל גזרו
על סתם ידים. שואלת הגמרא: וכי ידים סתם תלמידי שמאי והלל
גזרו עליהם טומאה, הרי שמאי והלל עצמם גזרו עליהם, דתניא,
יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים, גזרו
טומאה על ארץ העמים, משום ספק שמא יש שם קברי גוים, ועל
כלי זבובית שלא כתוב בתורה שמקבלים טומאה. שמעון בן שמח
תיקן כתובה לאשה, שיכתוב שכל נכסיו אחראים לכתובתה, וגזר
טומאה על כלי מתכות, כפי שיתבאר לקמן (טו). שמאי והלל גזרו
טומאה על הידים, ומדוע אמרו שזה מגזירת י"ח דבר, שנחלקו בהם
תלמידי בית שמאי ובית הלל.
וכי תימא – ושמא תאמר, שמאי וסיעתו – ותלמידיו והלל
וסיעתו גזרו זאת, כלומר, שהם עצמם היו בגזירת י"ח דבר, והאמר
רב יהודה אמר שמואל, שמונה עשר דבר גזרו ובשמונה עשר אלו
נחלקו, אלא שתלמידי בית שמאי רבים היו, ונפסקה הלכה כמותם,
ואילו הלל ושמואל לא נחלקו אלא בשלושה מקומות, דאמר רב
הונא, בשלושה מקומות נחלקו שמאי והלל, ותו לא – ולא יותר.
וכי תימא – ושמא תאמר, אתו אינהו – באו שמאי והלל גזרו
טומאה על הידים רק לתלות – שתהא התרומה ספק טמאה, שאסור
לאכלה וגם אסור לשרפה, ואתו תלמידיהו – [ובאו תלמידיהו] –
וגזרו לשרוף את התרומה, כטומאה ודאית, והאמר אילפא, ידים
מיד בתחלת גזירתן גזרו עליהם לשריפה כטומאה ודאית.
מתרצת הגמרא: אלא אתו אינהו – באו שמאי והלל, גזרו טומאה
על הידים, ולא קבלו מיניהו – ולא קבלו מהם גזירתם, ואתו
תלמידיהו – [ובאו תלמידיהם] גזרו וקבלו מיניהו – מהם.
מקשה הגמרא: ואכתי – ועדיין קשה, הרי שלמה גזר טומאה על
הידיים, דאמר רב יהודה אמר שמואל, בשעה שתיקן שלמה
עירובין שאסור להוציא מרשותו לרשות חבירו, אף ששניהם רשות
היחיד, אלא אם עושה עירוב חצרות, ונסילת ידים, יצתה בת קול
ואמרה, 'בני, אם חכם לבך, ישמח לבי גם אני' (משלי כ טו), ועוד
אמרה, 'חכם בני ושמח לבי, ואשיבה חורפי דבר' (משלי כו יא), הרי
ששלמה גזר על הידיים.
מתרצת הגמרא: אלא – [בא]

בין דהך גזר פרישא – כיון שכבר גזרו תחילה על סתם ידים, הא
תו למה לי – לשם מה צריך גזירה נוספת על ידים הבאות מחמת
ספר, הרי הם בכלל סתם ידים. משיבה הגמרא: אלא תה גזר פרישא
– בתחילה גזרו על ידים הבאות מחמת ספר, והדר – [ושוב] גזרו
בכולהו – בכל סתם ידים.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (ג), בענין שמונה עשר דבר שפוסלים
את התרומה מדרבנן: וטבול יום פוסל את התרומה. מקשה הגמרא:
טבול יום שפוסל תרומה דאורייתא הוא ולא גזירה דרבנן הוא,
דכתיב (ויקרא כב ז), 'ובא השמש וטהר', משמע שקודם ביאת השמש
אינו טהור, ודורשים זאת 'יבמות עד' לענין תרומה. מתרצת הגמרא:
סמי – [הסר] מן – מגזירת י"ח דבר את טבול יום.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (ג), והאובלין שנטמאו במשקין.
שואלת הגמרא: במשקין דמא – באיזה משקין נטמאו האובלים,
אילימא – אם נאמר שנטמאו במשקין הפאין לידי טומאתן מחמת
שנגעו בשרין, והרי הם ראשון לטומאה, דאורייתא נינהו – הלא
מהתורה אוכל הנוגע בהם שני הוא, ופוסל תרומה, דכתיב (ויקרא יא
לד), 'וכל משקה אשר ישתה' שנמצא בתוך כלי חרס שנפל לתוכו
שרץ, נטמא המשקה. משיבה הגמרא: אלא מדובר במשקין הפאין
לידי טומאתן מחמת שנגעו בסתם ידים, וגזירה מדרבנן שיעשו
ראשון לטומאה, משום משקין הפאין מחמת שרץ שהם ראשון
לטומאה מהתורה, ואוכל הנוגע בהם נעשה שני לטומאה ופוסל את
התרומה.
שנינו במשנה הנזכרת לעיל (ג), והכלים שנטמאו במשקין. שואלת
הגמרא: כלים דאיטמאו במשקין דמא – באיזה משקים נטמאו
הכלים, אילימא – אם נאמר שנטמאו במשקין דב, כגון רוק, זובו
ומי רגליו, דאורייתא נינהו – הלא מהתורה פוסלים את התרומה,
דכתיב (ויקרא טו ח), 'וכי ירוק תזב בטהור וכבס בגדי' וגו', הרי שרוק
הזב אב הטומאה הוא ומטמא אדם לטמא בגדים שעליו, מה שפיר
טהור טמאתי לך. אלא מדובר במשקין הפאין לידי טומאתן מחמת
שנגעו בשרץ, ונעשו ראשון לטומאה, ומהתורה אינם מטמאים כלים,
וגזירה מדרבנן משום משקין דב ומטמאים כלים, שיטמאו המשקין
את הכלים להיות שני ולפסול את התרומה.

אגרות קודש

ב"ה, ח"י מ"ח, תשי"ב
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה אברהם מרדכי שמואל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט"ו מ"ח, בו כותב ר"פ מעניני הפצת המעינות, ויהי רצון שיתוסף
בהפעולות האמורות כהנה וכהנה בתוככי שאר פעולות להפצת היהדות המסורתית, שבד"מ יתוסף כהנה
וכהנה בענינים הגשמיים בפרט שבהשתלשלות מלמעלה למטה הוא בגשמיות כ"פ ככה בערך הרוחניות,
וכידוע הדוגמא אשר בהקרבת עוף אחד ע"ג המזבח נעשית עליית עולמות עליונים ונמשכת ברכה רבה
בעניני האדם.

ובפרט אשר השנה היא שנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט עת וזמן מסוגל להפצת
המעניות ועד שיגיעו גם חוצה.

ברכה לבשו"ט.

שְׁלֹמֹה, גִּזְרַת טוּמְאֵת יָדִים לְקִדְשִׁים, וְאֵתוֹ אֵינְהוּ – וּבָאוּ שְׂמָאֵי וְהָלַל
וּתְלִמִּידֵיהֶם, וְגִזְרֵי אֶף לְתַרְוֻמָּה.
הַגְמָרָא חֹזֶרֶת לִבְאֵר אֵת דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׂמֹאֵל: גּוּפָא, אָמַר
רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמֹאֵל, שְׂמֹנֶה עָשָׂר דְּבַר גִּזְרֵי, וּבְשְׂמֹנֶה עָשָׂר אֵלֹ
נִחְלָקוּ. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְהִתְנַיָּא, בְּשִׁשְׁמֹנֶה עָשָׂר דְּבַר הַוִּשְׁוֹ וְלֹא
נִחְלָקוּ. מִתְרַצֵּת הַגְמָרָא: בּוֹ בְּיוֹם נִחְלָקוּ בָהֶם, וְלִמְחָר הַוִּשְׁוֹ – חֹזֵר
בֵּית הַלֵּל וְהוֹדוֹ לְבֵית שְׂמָאֵי.
הַגְמָרָא חֹזֶרֶת לִבְאֵר אֵת דְּבָרֵי רַב הוּנָא: גּוּפָא, אָמַר רַב הוּנָא,
בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת נִחְלָקוּ שְׂמָאֵי וְהָלַל עֲצָמָם, וְאֵלֹ הֵם. מִה שֶׁשִּׁנִּינוּ
(עֲדוּיֹת פ"א מ"ב), שְׂמָאֵי אָמַר, עֵסֶה הַעֲשׂוּיָה מִקָּב קָמָה, חֵיבִית
בַּהֲפֹרֶשֶׁת חֵלָה, וְהָלַל אָמַר, רַק אִם הִיא עֲשׂוּיָה מִקָּבִיּוֹם, וְחֻכְמִים
אֲמִירִים, לֹא בְּדָבָרֵי זֶה וְלֹא בְּדָבָרֵי זֶה, אֲלֵא קָב וּמִחֲצָה בְּמִדָּה
יְרוּשְׁלַמִּית חֵיבִי בְּחֵלָה. מִשְׁהֲגִדְּלוֹ אֵת הַמְּדוֹת בְּצַפּוּרִי, וְהוֹסִיפּוּ בְּהֵן
שִׁישִׁית עַל מִדָּה יְרוּשְׁלַמִּית, אָמַר, חֲמִשָּׁת רַבְעִים – לֹגִים קָמָה,
דְּהִינּוּ קָב וּרְבַע, חֲיִיבִין בְּחֵלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, חֲמִשָּׁה רַבְעִים, עֲדִין
פְּטוּרִין מִן הַחֲלָה, וְרַק חֲמִשָּׁה רַבְעִים וְעוֹד חֶלֶק אֶחָד מִעֲשָׂרִים שֶׁל
בִּיצָה לִכְל בִּיצָה שִׁישׁ בְּשִׁיעוֹר הַזֶּה, חֲיִיבִין בַּחֲלָה.
וְאִידֶּךָ – וְהַדְּבַר הַנוֹסֵף שֶׁנִּחְלָקוּ בוֹ, הוּא מִה שֶׁשִּׁנִּינוּ (שם פ"א מ"ג), הָלַל
אָמַר, מֵלֹא הֵינּוּ מִיָּם שְׂאוּבִים שֶׁנִּפְלוּ לְמִקְוֵה קוֹדֶם שֶׁהִיא בּוֹ אַרְבַּעִים
סָאָה מִי גִשְׁמִים, פּוֹסְלִים אֵת הַמִּקְוֵה, אֶף אִם שִׁלְמִיהוּ אַחֵר כִּךְ בְּמִי
גִשְׁמִים. וְנִקְטַח הָלַל לְשׁוֹן 'הִי' אֶף שֶׁאֵינוֹ לְשׁוֹן מִשְׁנָה אֲלֵא לְשׁוֹן תּוֹרָה,
מִשׁוֹם שֶׁחֵיב אָדָם לִזְמַר בְּלִשׁוֹן רַבּוֹ, וּבִלְשׁוֹן זֶה שָׁמַע מִרְבּוֹ. שְׂמָאֵי
אָמַר, רַק תִּשְׁעָה קָבִין מִיָּם שְׂאוּבִים שֶׁהֵם שְׁלוּשִׁים וְשִׁשָּׁה לֹאֲגִין,
פּוֹסְלִים. וְחֻכְמִים אֲמִירִים לֹא בְּדָבָרֵי זֶה וְלֹא בְּדָבָרֵי זֶה, עַד שֶׁבָּאוּ
שְׁנֵי גִרְדִּים (– אֲוִרִים) מִשְׁעָר הָאֲשָׁפָה שְׁבִירֹשְׁלִים, וְהָעִידוּ מִשְׁוֹם
שְׂמִיעָה וְאֲבִטְלִיּוֹן, שֶׁהֵם רְבוּתֵיהֶם שֶׁל שְׂמָאֵי וְהָלַל, שֶׁשְׁלֹשָׁה לֹאֲגִין
מִיָּם שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֵת הַמִּקְוֵה, וְקִיּוּמוֹ חֻכְמִים אֵת דְּבָרֵיהֶם –
וּפְסוּקוֹ הִלְכָה כְּמוֹתָם.
וְאִידֶּךָ – וְהַדְּבַר הַנוֹסֵף שֶׁנִּחְלָקוּ בוֹ, הוּא מִה שֶׁשִּׁנִּינוּ (שם פ"א מ"א),
שְׂמָאֵי אָמַר, כָּל תְּנָשִׁים שֶׁבִּדְקוֹ עֲצָמָן וּמִצָּאוּ דָם נֹדֶה, דִּינָן לְטִמָּא
טְהוֹרוֹת רַק מִשְׁעָתָן – מִשְׁעָה שֶׁמִּצָּאוּ אֵת הָדָם וְאֵילָךְ, וְהָלַל אָמַר,
מִטְמָאוֹת טְהוֹרוֹת מִפְּקִידָה – מִבְּדִיקָה זֶה עַד לְפִקְדָה – לְבִדִּיקָה
הַקּוֹדֶמֶת, בַּהּ לֹא הִיָּה דָם, וְכֹל הַזֶּמֶן שֶׁבִּנְתִּיִּים אֲנוּ חוֹשְׁשִׁים שֶׁהִיָּה דָם,
אֲלֵא שֶׁלֹּא יֵצֵא לְחוּץ עַד לְבִדִּיקָה זֶה, וְכֹל מִה שֶׁנִּגְעָה בּוֹ נִטְמָא. וְחֲשַׁשׁ
זֶה הוּא אֲפִילוֹ לִיָּמִים הַרְבֵּה שֶׁעֲבָרוּ מִהַבְּדִיקָה הַקּוֹדֶמֶת. וְחֻכְמִים
אֲמִירִים, לֹא בְּדָבָרֵי זֶה וְלֹא בְּדָבָרֵי זֶה, אֲלֵא אִם עֲבָר יוֹתֵר מִמֶּעֶת
לְעֵת מִהַבְּדִיקָה הַקּוֹדֶמֶת, מִמֶּעֶת הוּא עַל יָד מִפְּקִידָה לְפִקְדָה, וְאֵין
חוֹשְׁשִׁים אֲלֵא מִעַת לַעַת לְמַפְרַע. וּמִפְּקִידָה לְפִקְדָה – וְאִם בְּתוֹךְ
הַמַּעַת לַעַת בְּדָקָה עֲצָמָה וּמִצָּאוּ טְהוֹרָה, מִמֶּעֶת בְּדִיקָה זֶה עַל יָד
מַעַת לְעֵת, וְאֵינָה חוֹשְׁשֶׁת אֲלֵא עַד שֶׁעַת הַבְּדִיקָה.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְתוֹ לִיכָא – וְכִי אֵין עוֹד מַחְלּוֹקוֹת בֵּין שְׂמָאֵי לְהָלַל,
וְהָאִכָּא – וְהָרִי יֵשׁ מַחְלּוֹקַת בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁשִּׁנִּינוּ (תַּגְּמָה טו), הָלַל
אָמַר, מוֹתֵר לְסִמּוּף עַל קִרְבָּנוֹת בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין בּוֹזָה מִשׁוֹם אִיסוּר
שְׁבוֹת וּלְכַךְ חֵיב לְסִמּוּף, וְשְׂמָאֵי אָמַר שֶׁלֹּא לְסִמּוּף עֲלֵיהֶם.

מִתְרַצֵּת הַגְמָרָא: כִּי קָאָמַר (– בְּמָה אָמַר) רַב הוּנָא שֶׁנִּחְלָקוּ רַק
בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, הִיכָא דְּלִיכָא פְּלוּגְתָּא דְּרַבְנָה וְתַרְוֻמָּה בְּהַרְיָה – בְּדָבָר
שֶׁלֹּא נִחְלָקוּ רְבוּתֵיהֶם הָרָאוּשִׁים בְּמַחְלּוֹקָתָם, אֶךְ בְּמַחְלּוֹקַת עַל
הַסְמִיכָה נִחְלָקוּ רְבוּתֵיהֶם הָרָאוּשִׁים כְּכֹה דוֹרוֹת לְפָנֵיהֶם, הַנְּשִׂאִים
וְאִבּוֹת הַבֵּית דִּין.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא שׁוּב: וְהָאִכָּא – וְהָרִי יֵשׁ מַחְלּוֹקַת נּוֹסֶפֶת בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ
שֶׁשִּׁנִּינוּ בְּבִרְיָתָא, הַפּוֹצֵר עֲנָבִים גְּלִית – לְצוּרֵךְ דְּרִיכְתָּם בְּגַת לַעֲשׂוֹת
מִהֶם יֵין, שְׂמָאֵי אָמַר, הוֹכְשֵׁר – הַעֲנָבִים הוֹכְשֵׁרוּ לְקַבֵּל טוּמָאָה
בְּמַעַט הֵיין שְׁדֹף עֲלֵיהֶם, עַל אֶף שֶׁהֵיין נִשְׁפָּךְ מִהַסֵּלִים לְאַרְץ
לְאִיבֹד, וְהָלַל אָמַר, לֹא הוֹכְשֵׁר בֵּין זֶה, כִּיֹן שֶׁהוֹלֵךְ לְאִיבֹד, וְאֵינוֹ
מִשְׁקָה הַנִּעֲשֶׂה לְרֹצוֹן. מִתְרַצֵּת הַגְמָרָא: כִּי מִיָּנִיָּה דְּהִתֵּיָא – חוּץ
מִמַּחְלּוֹקַת זֶה, כִּיֹן דְּהִתֵּם – בְּמַחְלּוֹקַת זֶה, קָא שְׁתִּיק לִיָּה הָלַל
לְשְׂמָאֵי, וְקִיבֵל דַּעְתּוֹ, וְלֹא עֲמַדָּה מַחְלּוֹקַת זֶה, אֶךְ בְּשִׁלְשָׁה אֵלֹ
נִשְׁאָרוּ בְּמַחְלּוֹקָתָם.
הַגְמָרָא חֹזֶרֶת לִבְאֵר אֵת הַבְּרִיָּתָא הַנּוֹכַחַת לַעִיל (יד): יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר
אִישׁ צְרִידָה וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם, גִּזְרֵי טוּמָאָה עַל אֲרֵץ
הָעָמִים וְעַל כָּלִי וְכֹבֵית. שְׂוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְהָא (– וְהָרִי) רַבְנָן דְּשִׁמְנִים
שָׁנָה גִּזְרֵי עַל טוּמְאֵת אֲרֵץ הָעָמִים, דְּאָמַר רַב כְּהֵנָא, בְּשִׁחְלָה רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי שְׁלַחוּ לֹךְ, רַבִּי, אָמַר לָנוּ שְׁנֵים וְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים
שְׂאֻמְרָת (לָנוּ) מִשְׁוֹם אֲבִידָה, שְׁלַח לָהֶם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, כִּךְ אָמַר אַבָּא,
מָאָה וְשְׂמֹנֶה שָׁנָה עַד שְׁלָא (– לְפָנֵי שׁוֹחֲרֵב הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי,
פְּשֻׁטָה (– הַשְׁתַּלְטוּת) מִלְּכּוֹת רֹמִי הַרְשָׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְהַתְחִילָה
לְכַוְּשֵׁם. שְׂמֹנִים שָׁנָה עַד שְׁלָא חֲרַב הַבֵּית, גִּזְרֵי חֲכָמִים טוּמָאָה
עַל אֲרֵץ הָעָמִים וְעַל כָּלִי וְכֹבֵית. אֲרַבְעִים שָׁנָה עַד שְׁלָא חֲרַב
הַבֵּית, גְּלִיתָה לָהּ סְנִיָּה דְּרִין מִמְּקוֹמָה בְּלִשְׁכַת הַגּוֹזִית, וְיִשְׁכָּה לָהּ
בְּחִנּוּיֹת – שֶׁם מְקוֹם בָּרַר הַבֵּית.
מִבְּרַת הַגְמָרָא: לְמָאֵי הִילְכָתָא – לְאִיזָה הִלְכָה נּוֹגַע מִה שֶׁגִּלְתָה
סְנִיָּה דְּרִין. מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַב אֲבִדִּימִי, לֹאֲמַר, שְׁלָא
דָּנוּ מֵאֵז שֶׁיִּצְאוּ מִלִּשְׁכַת הַגּוֹזִית דִּינָן קְנָסוֹת, הֵינּוּ כֹל הַדְּבָרִים
הַקְּצוּבִים בְּתוֹרָה. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: דִּינָן קְנָסוֹת סְלָקָא דְּעֵתָךְ – וְכִי
עוֹלָה בְּדַעְתָּ שֶׁרַק בְּשִׁטְנֵה דְּרִין בְּלִשְׁכַת הַגּוֹזִית דִּינָן קְנָסוֹת,
וְהֵלֵא אֵינוֹ תְּלוּי בְּלִשְׁכַת הַגּוֹזִית אֲלֵא בְּסִמּוּכִים. מִתְרַצֵּת הַגְמָרָא: אֲלֵא
אִיכָא – אָמַר בְּדָבָרֵי רַבִּי יִצְחָק בְּרַב אֲבִדִּימִי, שְׁלָא דָּנוּ דִּינָן נְפִשׁוֹת.
עַל כָּל פָּנִים מִבּוּאָר שְׁגוּרָת טוּמְאֵת אֲרֵץ הָעָמִים כְּכֹה גִזְרָה בְּזִמָּן
הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ שְׂמוּנִים שָׁנָה קוֹדֶם חוֹרְבֵן הַבֵּית, וְלֹא עַל יְדֵי יוֹסִי בֶן
יֹעֶזֶר וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן.
הַגְמָרָא מְמַשִּׁכָּה לִבְאֵר אֵת הַקּוּשִׁיא: וְכִי תִיכָא – וְשָׂמָא תִּאֲמַר
לְתַרְץ, שֶׁבְּשְׂמֹנִים שָׁנָה שְׁקוֹדֶם חוֹרְבֵן בֵּית שְׁנֵי נְמִי אֵינְהוּ הָיוּ – גַּם
הֵם הָיוּ שֶׁם, וְהֵם אֵלֹ שְׁגוּרָה עַל כִּךְ, יִקְשָׁה, וְהִתְנַיָּא, הָלַל וְשְׂמִיעוֹן בְּנוֹ,
וְרַבִּי גְּמִלְיָאֵל הֹזֵק בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְשְׂמִיעוֹן בְּנוֹ שֶׁהִיא אֲבִיו שֶׁל
רַבִּי גְּמִלְיָאֵל וְהִיא מִעֲשֶׂרֶה הַרוּגִי מִלְּכוֹת, נִתְּנָה נְשִׂאוֹתָן (לְפָנֵי)
[בְּפָנֵי] הַבֵּית – בְּעוֹד שְׁעַמְד הַבֵּית מָאָה שָׁנָה, וְאֵילֹא יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר
אִישׁ צְרִידָה וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן הָיוּ קְרָמִי טוּבָא – הָיוּ הַרְבֵּה לְפָנֵי
הַשְׂמוּנִים שָׁנָה, שֶׁהָיוּ קְדָמוֹ לְהָלַל אַרְבַּעַת דוֹרוֹת.

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכז
תוספות

אלא שלמה גזר לקדשים – תימה, דבפ"ק דפסחים (דף יט: ושם) קאמר רבי עקיבא: זכינו שאין טומאת ידים במקדש. ופריך: ולימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש! ומשני רב יהודה: ידים קודם גזירת כלים נשנית. א"ל רבה: והא תרויהו בו ביים גזרו, דתנן "חספר והידים והכלים" כו'. והשתא, מאי קפריך רבה? והא ידים קדש דמיירי התם – שלמה גזר,

וכלים גזרו ב"ח דברו ויש לומר: דר"ע אי"ח דבר קאי, שהיה מחזרש, וחי"ק: זכינו: שכשעסקו ב"ח דבר בדיני ידים, שלא רצו לגזור טומאת ידים במקדש. ורב יהודה דשני ידים קודם גזרת כלים נשנית דהיינו בימי שלמה, ולהכי לא נקט ר"ע אלא ידים משום דלעולם (ויהי) זה זכות במקדש אפילו בימי שלמה אפילו הכי חזר ומקשה לו רבה והא תרויהו בו: ושמואל דלא משמע ליה לישנא הכי:

שלמה גזר כו' – והשתא לא הוי צריך לשנוי דאיתנהו גזר ולא קבלו מנייהו אלא: אינהו גזרו לתלות כו'. ואילפא קאמר: ידידים דגזרו שלמה – תחלתו לשריפה. אלא משמע ליה דקאי אילפא אי"ח דבר וחי"ק:

שמאי אומר מקב חלה הלל אומר מקבשים בירושלמי מפרש טעמא דשמאי והלל משום דאיפא י"ח קבים ועשירית מלבר – היינו ב' קבין, ובאותו שיעור צריך להפריש חלה להלל. ושמאי סבר: דצריך ב' חלות לעומר, שהיו עושין ממנו ב' אכילות, אחת בבוקר ואחת בערב, וכשיעור אכילה אחת חשיב שמאי עיסת מדבר: **רבי** יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין – דקסבר: "ראשית עריסותיכם" שכשיפריש חלה שערין ישאר כדי עיסת מדבר. ואור"י: דאין למחוק בפרק "כלל גדול" (למקנ דף עז.) ובפ' "אלו עוברין" (פסחים דף מח.) דמיתיי התם: חמשה רבעים ועוד חייבין בחלה – דאחיא כו' יוסי:

אלא שלא דנו דיני נפשות – תימה: ד'וקמת ועלית אל המקום" דדרשין מניה (סנהדרין יד: פז.) "מלמד שהמקום גורם" – לא כתיב אלא בוקן ממרא. ובזקן ממרא גופיה לא כתיב אלא בהמראתו, שצריך שימרה עליהם במקומן – אבל לדנו כ"ח אע"פ שאין ב"ד הגדול בלשנת הגזית. ואין נראה לומר דבענין שחזר במקומן בשעת עבירה כמו בוקן ממרא, דהא בוקן ממרא לא על המראתו לבד מחייב אלא עד שיתחזר לעירו ועשה כהמראתו, ואהא לא כתיב מקום. ועוד: דלא מצינו בשום מקום שהיו בודקין אם הוי ב"ד בלשנת הגזית בשעת עבירה אם לאו:

אחו

לומר שלא דנו דיני קנסות. – דיני קנסות ס"ד?! – **אלא** אימא: שלא דנו דיני נפשות. וכי תימא: בפ' שנה נמי אינהו היו, והתניא: הלל ושמואל גמליאל ושמואל נהגו נשיאותן (לפני) הבית מאה שנה. ואילו יוסי בן יעזר איש ציריה ויוסי בן יוחנן היו קדמי מובא! אלא:

דאילו הוצר לצמחוק – משקה היוצא מהם אין מכשירים, דלא ניקח ליה: **שמאי** אומר חוכשרי. ביין הנדלק מהן על גביהן, ואע"ג דאילו לאיבוד לארץ ששותת מן הסלים – גזירה שקאי יצברנו בקופות מוהפות, בדמפרש לקמיה (דף יז:). הא שתיק ליה חלל. ולא עמד במחלוקתו. כדתניא בפרקין (שם) "אותו היום היה חלל בפה" כו'. הפלכות. הרשעה, רומי: **פשוטה**. התחילו לכבוש: חלל ושמואל. רבן שמעון בנו של הלל היה: ורבן גמליאל. הוא רבן גמליאל הזקן: ושמואל. והוא (ג) רבי שמעון הנזיר עם הרזגי מלכות, והוא היה אביו של ר"ג דצערירה לר' יהושע בן חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) וישעיה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (כ"מ פ"ד דף נט:) **בפני** הבית. בעוד הבית קיים: שנה. אחרונים שלפני החורבן התחילו נשיאותו של הלל, ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה. אלקמא: הלל קודם לחורבן ק' שנה: ואילו יוסי בן יעזר. קדים להלל כמה דורות, במסכת אבות: אחו

ולמחר הושו. שחזרו בקו ב"ה: קב ומהצא. ירושלמי, שזן ד' לוגין וביצה וחומש ביצה למדה מדבריה. והוא עומר לגלגולת עשירית האיפה שחייב בחלה, כדכתיב "עריסותיכם" – כדי עיסת מדבר. והוסיפו שנות בירושלים, נמצא: שש מדבריות נבנסות בחמש ירושלמיות, ולוג הנשאר וביצה וחומש ביצה עולין ללוג ירושלמי.

שהלוג מדברי ששה ביצים נבנסין בחמשה ביצים גדולים, נמצא הלוג חסר ביצה גדולה. תן ביצה וחומש ביצה תחת ביצה גדולה, שהחומש הוא שנות מלבר ונסוק על הביצה – נמצאו ששה ביצים גדולים שזן לוג גדול. הרי תן ששה לוגים ירושלמי דתן קב ומהצא: משהגדילו המדות. היא מדה צפורה, שעודפ' שותת על ירושלמית – נמצאו הו' לוגין ה': ה' רבעים. לוגין, שזן רביעית הקב: חמשה ועוד חייבין. דקסבר ר' יוסי: מדה מדברית היו ביצים גדולים משלנו, והכי נמי א"ר יוסי בעירובין בפרק "ביצד משתתפין" (דף פג:) כמה שיעור חצי פרס – שני ביצים שזוקתו. והתם מפרש: האי "ועוד" – אחד מכ' בביצה לכל ביצה: הין. "ב לוג: פוסלי. אם נפלו לתוכן קודם שנשלם. אבל אם נשלם – שוב אינו נפסל, ואפילו המשיך לתוכן אחרי כן אלף סאה: שתיק אדם כו'. כלומר: הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה. אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון. ורבותי מפרשין: ובלשון משה רבינו. ולפי מנגנום, שהרי בבמה מקומות לא הקפיד על כך: שני גרדיים משער האשפות. במסכת עריות* מ"פ למח הוצר שם אומנותם ושם מקומם: לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש, שאין לך אומנות פחותה מגדרי, שאין מעמידין מפניו לא כהן גדול ולא מלך, כדאמרין בקדושין (דף פב.) ואין שער בירושלים פחות משער האשפות, והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל: כל הנשים. הראות דם: דין שעתה. לטמא טהרות משעת ראיתן ואילך: מסקידה לפקידה. למפרע. בקדק הדיו ומצאתה טהרה, ובקדק לטוף שבו ומצאתה טמא – וחוששין למנועה מדבריה ראשונה ואילך. שמא עד סילוק דיה ראתה: מעת לעת ממעט על יד מסקידה לפקידה. שני זמנים הוצרכו בה למפרע להלך אחר חקל שבקן: אם מסקידה לפקידה יתר על מעת לעת – הלך אחר מעת לעת. ואם מעת לעת יתר על מסקידה לפקידה – הלך אחר הפקידה: מפעם על יד. ממעט אחריו: לסמך. פלוגתא היא *ב"ש וביה, גבי מביאין גדרים ונדבות וסומכין ב"ש: כי קאמר רב הונא היבא דליבא פלוגתא דרבוקתא. שלש מקומות קאמר רב הונא לא נחלקו בהן רבותיהן הראשונים, אגל סמכה – כל האבות ב"ד (ב) ותנשאים מייסד בן יעזר עד הלל נחלקו בה. במסכת תענית: הוצר. ענבים לדורכן בנת.

דאילו הוצר לצמחוק – משקה היוצא מהם אין מכשירים, דלא ניקח ליה: **שמאי** אומר חוכשרי. ביין הנדלק מהן על גביהן, ואע"ג דאילו לאיבוד לארץ ששותת מן הסלים – גזירה שקאי יצברנו בקופות מוהפות, בדמפרש לקמיה (דף יז:). הא שתיק ליה חלל. ולא עמד במחלוקתו. כדתניא בפרקין (שם) "אותו היום היה חלל בפה" כו'. הפלכות. הרשעה, רומי: **פשוטה**. התחילו לכבוש: חלל ושמואל. רבן שמעון בנו של הלל היה: ורבן גמליאל. הוא רבן גמליאל הזקן: ושמואל. והוא (ג) רבי שמעון הנזיר עם הרזגי מלכות, והוא היה אביו של ר"ג דצערירה לר' יהושע בן חנניה (ברכות פ"ד דף כז:) וישעיה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (כ"מ פ"ד דף נט:) **בפני** הבית. בעוד הבית קיים: שנה. אחרונים שלפני החורבן התחילו נשיאותו של הלל, ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה. אלקמא: הלל קודם לחורבן ק' שנה: ואילו יוסי בן יעזר. קדים להלל כמה דורות, במסכת אבות: אחו

אָתוּ אינהו גזור אגושא לשרוף כו' – וקשה, דמכלי זכוכית לא תירץ כלום אפילו לפי המסקנא. דהא ליכא למימר דמעיקרא גזור אזוכית לתלות, ולבסוף גזור לשרוף כדמסקין אגושא – דאכלי זכוכית לא שורפים, כדאמרין לקמן דעבד רבנן היכרא דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים! וי"ל: דדוקא בטומאת גבן אמר לקמן דאין שורפין תרומה וקדשים, דאינו טמא אלא משום דמדמי להו

לכלי מתכות, אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס – שפיר שורפים תרומה וקדשים, דהא דמו לגמרי לכלי חרס. וכן בלאו הכי צריך לפרש כן לקמן. ולספרים דגרסי הכא "אלא מעיקרא גזור ולא קבלו מנייהו ואתו רבנן דשמונים שנה וגזרו וקבלו מנייהו למימרא דהא גזרה הואי לשרוף והאמר אילפא כו" אתי שפיר, דכלי זכוכית נמי בשינויא קמא תירץ: **ואאורי** לתלות – תימה: דתנן במסכת אהלות (פ"ב מ"ג) "אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל: עצם כשעורה וארץ העמים!" וי"ל: דהתם מיירי כגון שהביא עפר מארץ העמים לארץ ישראל, אי נמי – כו' שמועך, דאמר: קבר גוים אין מטמאין באהל, דלא ההמירו בארץ העמים יותר מקבריהם. ועוד תירץ: דההיא משנה נשנית קודם גזירה שגזרו על אורה, אלא על גושא בלבד, וכן משמע, מדקאמר "על גושא לתלות ועל אורה ולא כלום". ואמאי קאמר "ועל אורה ולא כלום" לימא דמעיקרא גזרו על תרייהו לתלות, ולבסוף גזרו על גושא לשרוף. ועל אורה בדקאי קאי! אלא משום דמוכח ממתניתין דאהלות דמתחלה כשגזרו על גושא – לא גזרו על אורה, דהא דבעי גבויר בפרק "כחן גדול" (דף נה: ושם) ארץ העמים משום אורה גזרו עליה – או משום גושא גזרו עליה: הא פשיטא דאאורה נמי גזרו, כדקאמר הכא: אלא התם ה"פ: משום אורה (ג) גזרו עליה – שלא יבטל באור ארץ העמים בשום ענין, אפי' ע"י שידה תיבה ומגדל. או משום גושא שהיו מאהיל על הגוש, אבל כשאניו מאהיל על הגוש, כגון ע"י שידה תיבה ומגדל – טהור: **על** ששה ספקות שורפין – אומר ר"י: דאפי' איכא ספקות יותר ששורפין את התרומה עליהן, כגון סככות ופרעות וכיוצא באלו – הכא לא חשיב אלא הדור

דתיקנו באושא: **על** ספק בית הפרס. נראה לר"י: דמיירי בשדה שנחרש בה קבר, דטהור מדאורייתא, ולא חיישין לעצם כשעורה, ולא חייב אלא מדרבנן. אבל שדה שאבד בה קבר – חיי ספיא דאורייתא, כדמוכח במ"ק (ד' ה') וא"כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברשות היחיד תולין? והתנן בפ' ו' דטהרות דכל ספקות ברשות היחיד – טמא: **ועל** בגדי עם הארץ – גזרו עליהם שיהיו כובין לכל דבריהם, ואפילו רוק שלו טמא. דאמר בפ' בתרא דחגיגה (ד' כג.) "גזירה משום צינורא דעם הארץ". ואפילו טמא מות רוק שלו אינו טמא, אלא שעשאוהו כזב – לבד מהדיסט מדרס שלא גזרו עליו, כדתנן במסכת טהרות (פ"ז משנה ו') דקתני התם בגגבים שנסכסו לבית: אין טמא אלא מקום רגלי הגגבים. ומה חן מטמאין – אוכלים ומשקין, אבל כלי חרס המוקף צמיד רגליהם, ומשכבות ומשבות – טהור. ואם יש עמון גוי או אשה – הכל טמא. וב"הדיקון" (גיטין דף סא: ושם) משמע נמי הכי, דפרץ: וליחוש שמא תטיסם אשתו נדה. משמע – דהוא אינו מטמא בהדיסט. ועל ספק רוקין נמי דקאמר דחיישין שמא של עם הארץ חן, שרוקו טמא – היינו כדפרישית. ולא כפ"ה דפירש דבגד ע"ה טמא, דחיישין שמא ישבה עליו אשתו נדה: **ועל** ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה – פ"ה: דספק ספיאק הוא. וקשה, דבפרק "בנות כותים" (נדה דף לג: ושם) תנן: דאין שורפין עליהן תרומה – מפני שטומאתן בספק. ורמיה: על ד' ספקות שורפין כו'. ומשני: דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיאק, ומש"ה אין שורפין. ולפירוש הקנטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין, אע"ג דהוי ספק ספיאק ונראה לר"י: דנקט מי רגלי בהמה משום דכשון זה אצל זה חן ניכרות טפי שון של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמ**ה תנן אלו חוצצין בכלים – וליכא למימר דההיא טבילה בכלים חדשים מיירי, כשקונים מן הגוים, כדאמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) דצריכי טבילה. דהא קתני סיפא בפ"ט דמסכת מקואות (משנה ה') "על השלחן ועל הטבלא ועל הדרגש ועל הדולבוק" – חוצצין **ורבי** מאי? דהא דאמר הכל הולך אחר המעמיד – ובפרק "במה אשה" (לקמן דף נט:) דקתני, שדיה רבי נחמיה אומר: בטבעת הלך אחר חותמה, בעול – הלך אחר סמלוני, כסולם – הלך אחר שילבותיו כו'. וחכמים אומרים: הכל הולך אחר המעמיד, לא מייית הכא. דהכא קרי מעמיד – זה מה שנותנין לתוכו, וזהם קרי מעמיד – דבר המעמיד כלי עצמו, כגון עמודי סולם שמחברים את השלבות: **וחכמים** מטהרין – ואם תאמר: והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו'? דילמא הא דטמא ר' מאיר – משום דחשיב סתימה מעלייתא, ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות. וחכמים לא חשבו ליה סתימה מעלייתא, ולכך מטהרים לגמרי ויש לומר: דמסתבר ליה דלכולי עלמא חיי סתימה מעלייתא, ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות, דסבר "הכל הולך אחר המעמיד" וחכמים מטהרין מדאורייתא. אבל מדרבנן מהא טמא, לפי שגזרו על כלי זכוכית דסתימה מעלייתא היא. אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

אָתוּ אינהו. יוסי(ב) יוסי: גזור אגושא לשרוף. תרומה הנוגעת בגוש העפר: **ואאורי** לתלות. תרומה הנכנסת באוריין ואין דבר מפקסין ביניהם, כגון שידה פרוצה מתחתיה: **ואפתי**. אגושא לשרוף באושא גזור! **על ספק בית הפרס**. כלומר על ספק של בית הפרס, כגון תרומה שנכנסת לבית הפרס דהוא שדה שאבד בה קבר – היינו ספק, דלא ידעינן אם האהילה על הקבר אם לא: **ועל ספקי** ארץ **עפר** איין **העמים**. דכל עפר ארץ העמים מספקא לן בקבר של מת: **ועל ספקי** של **בגדי עם הארץ**. דכולהו מספקא לן שמא ישבה עליהם אשתו נדה, דתנן (חגיגה דף יח:) בגדי ע"ה מדרס לפרושים: **ועל ספק בלים הנמצאים**. דלא ידעינן אם טמאים הן: **ספק רוקין**. כל רוקין מספקא לן, דידלמא דון ניהו: **ועל ספק מי רגלי אדם**. הך ספק לא דמי להקך דלעיל, אלא אפי' מספקא לן אם מי רגלי אדם הן אם מי רגלי בהמה הן, דאיכא תרי ספקי לקולא, דאם תמצין לומר דאדם, שמא טהור: **שכנגד מי רגלי בהמה**. רבותא אשמעינן, דלא תימא מדיהני דבהמה הני נמי דבהמה: **ודאי מנגען וספק טומאתן**. יודע ודאי שנגע בהן תרומה, אכל אינו יודע אם הם טמאים אם לא. כדקפירש בכולהו: **שורפים**. והיינו אגושא: **באושא** התקינו. כמה שנים אחר חורבן, כדאמרין ב"ה (פ"ד דף לא.) גבי "מסעות נסעה שכינתו: ואלו חוצצין: לנגען טבילה: **הזפת והמור** גרסינן: **בכלי זכוכית**. שון חלקין, ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנדבק בהן, לפי שנופל מאיליו. והני הוא דמדבקין טובא וקפיד עלייהו, ואין חוצץ אלא דבר המקפיד עליו: **כגון שנגבן**. וטהור מתורת כלי חרס דכלי חרס שבירתו מטהרת: **והטף לתיב** אבר. דחשיב ליה בכלי מתכות, דכל קבלת טומאתו משום אבר המעמיד, הלכך אית ליה טהרה במקוה: **מטמא**. ולא אמרין בטיל ליה מתורת כלי בשאר כלי חרס הנשבר, דקסבר: הלך אחר המעמיד ותורת כלי מתכות עליו: **אלא מעתה**. הואיל ושינהו בכלי חרס:

נתר

חיי אלו אלא מדרבנן. ולא חיישין לעצם כשעורה, ולא חייב אלא מדרבנן. אבל שדה שאבד בה קבר – חיי ספיא דאורייתא, כדמוכח במ"ק (ד' ה') וא"כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברשות היחיד תולין? והתנן בפ' ו' דטהרות דכל ספקות ברשות היחיד – טמא: **ועל** בגדי עם הארץ – גזרו עליהם שיהיו כובין לכל דבריהם, ואפילו רוק שלו טמא. דאמר בפ' בתרא דחגיגה (ד' כג.) "גזירה משום צינורא דעם הארץ". ואפילו טמא מות רוק שלו אינו טמא, אלא שעשאוהו כזב – לבד מהדיסט מדרס שלא גזרו עליו, כדתנן במסכת טהרות (פ"ז משנה ו') דקתני התם בגגבים שנסכסו לבית: אין טמא אלא מקום רגלי הגגבים. ומה חן מטמאין – אוכלים ומשקין, אבל כלי חרס המוקף צמיד רגליהם, ומשכבות ומשבות – טהור. ואם יש עמון גוי או אשה – הכל טמא. וב"הדיקון" (גיטין דף סא: ושם) משמע נמי הכי, דפרץ: וליחוש שמא תטיסם אשתו נדה. משמע – דהוא אינו מטמא בהדיסט. ועל ספק רוקין נמי דקאמר דחיישין שמא של עם הארץ חן, שרוקו טמא – היינו כדפרישית. ולא כפ"ה דפירש דבגד ע"ה טמא, דחיישין שמא ישבה עליו אשתו נדה: **ועל** ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה – פ"ה: דספק ספיאק הוא. וקשה, דבפרק "בנות כותים" (נדה דף לג: ושם) תנן: דאין שורפין עליהן תרומה – מפני שטומאתן בספק. ורמיה: על ד' ספקות שורפין כו'. ומשני: דמתני' דהתם מיירי דאיכא ספק ספיאק, ומש"ה אין שורפין. ולפירוש הקנטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין, אע"ג דהוי ספק ספיאק ונראה לר"י: דנקט מי רגלי בהמה משום דכשון זה אצל זה חן ניכרות טפי שון של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמ**ה תנן אלו חוצצין בכלים – וליכא למימר דההיא טבילה בכלים חדשים מיירי, כשקונים מן הגוים, כדאמר בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) דצריכי טבילה. דהא קתני סיפא בפ"ט דמסכת מקואות (משנה ה') "על השלחן ועל הטבלא ועל הדרגש ועל הדולבוק" – חוצצין **ורבי** מאי? דהא דאמר הכל הולך אחר המעמיד – ובפרק "במה אשה" (לקמן דף נט:) דקתני, שדיה רבי נחמיה אומר: בטבעת הלך אחר חותמה, בעול – הלך אחר סמלוני, כסולם – הלך אחר שילבותיו כו'. וחכמים אומרים: הכל הולך אחר המעמיד, לא מייית הכא. דהכא קרי מעמיד – זה מה שנותנין לתוכו, וזהם קרי מעמיד – דבר המעמיד כלי עצמו, כגון עמודי סולם שמחברים את השלבות: **וחכמים** מטהרין – ואם תאמר: והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו'? דילמא הא דטמא ר' מאיר – משום דחשיב סתימה מעלייתא, ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות. וחכמים לא חשבו ליה סתימה מעלייתא, ולכך מטהרים לגמרי ויש לומר: דמסתבר ליה דלכולי עלמא חיי סתימה מעלייתא, ופליגי דר' מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות, דסבר "הכל הולך אחר המעמיד" וחכמים מטהרין מדאורייתא. אבל מדרבנן מהא טמא, לפי שגזרו על כלי זכוכית דסתימה מעלייתא היא. אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

38 טומאה ברשות היחיד טמא. וְחֻכִּים אֲמָרִים, אם ספק המגע היה
39 בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, תּוֹלֵין, לא אוכלים ולא שורפים, ואם הספק היה
40 בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, מְהוֹרִין.
41 וְאָמַר עוֹלָא, אֵלּוּ שְׁשֶׁה סְפִיקוֹת שְׁגוּרוֹ בָּהֶם טומאה, בְּאִישָׁא
42 הַתְּקִינוּ זֹאת. הֲרִי שְׁטוּמַת אֶרֶץ הָעַמִּים לִשְׂרִיפָה גִזְרוּ רַק כְּשִׁגְלָתָהּ
43 סְנֵהֲרִין לֹאֲשׂא, שְׂהִיה כְּמָה שֵׁנִים אַחֵר הַחֹרֶבֶן, ואִיךְ אִמְרֵנוּ
44 שֶׁהַחֲכָמִים שְׁהִיו שְׁמוּנִים שְׁנָה לִפְנֵי הַחֹרֶבֶן גִּזְרוּ כֵן.
45 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת בָּהּ וּמִתְרַצָּת בִּאֲפֻן אַחֵר: אֵלּא אֲתוּ אִינְהוּ – בִּאֲוֹ יוֹסִי
46 בִּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בִּן יוֹחָנָן, גִּזְרוּ אֲנִישָׁא לְתַלְתָּא, וְאִיִּירָא וְלֹא בָלוּם –
47 אִין בָּהּ אִפִּילוּ סֶפֶק טוּמְאָה. וְאֲתוּ רַבֵּנָן דְּשִׁמְנִים שְׁנָה, גִּזְרוּ אִידִי
48 וְאִידִי – בֵּין מִגַּע בֵּין אוֹר, לְתַלְתָּא. וְאֲתוּ חֲכָמִים שְׁבִיאִישָׁא, גִּזְרוּ
49 אֲנִישָׁא לְשֹׁרֶף כּוּדָאֵי טוּמְאָה, וְאִיִּירָא בְּדִקְאָ קָא' – נִשְׁאֵר כְּגִזְרֵת
50 רַבֵּנָן שֶׁל שְׁמוּנִים שְׁנָה קוֹדֵם הַחֹרֶבֶן, שְׁהִיא רַק סֶפֶק טוּמְאָה.
51 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת לִבְאֵר אֵת הַמִּשְׁךְ הַבְּרִייתָא הַנּוֹכְרָת לְעִיל (יד), שְׁיוֹסִי
52 בִּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בִּן יוֹחָנָן גִּזְרוּ טוּמְאָה עַל כָּלִי זָכוּכִית. מִבְּרֵרֶת הַגְמָרָא:
53 כָּלִי זָכוּכִית, מֵאִי טַעְמָא גִּזְרוּ בָּהּ (בהם) רַבֵּנָן טוּמְאָה. מִשִּׁיבָה
54 הַגְמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, הוֹאִיל וְתַחֲלַת בְּרִיתָן שֶׁל
55 כָּלִי הַזּוֹכִכִית מִן הַחֹל, שִׁמְמוֹנוּ עוֹשִׂים אֵת הַזּוֹכִכִית, שְׁוִינְהוּ
56 (עֲשׂוּם) רַבֵּנָן בְּכָלִי חֶרֶס הַעֲשׂוּיִים מַחוּל, וּמִקְבִּלִים טוּמְאָה.
57 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵלּא מַעְתָּה שְׁגוּרוֹ עֲלֵיהֶם טוּמְאָה מִזְמַת שְׂדוּמִים
58 לְכָלִי חֶרֶס, לֹא תִהְיֶה לָהֶן טַהֲרָה בְּמִקְוֶה, כֵּשֶׁם שֶׁלְכָלִי חֶרֶס אִין.
59 אֲלֵמָה הֵנֵן – מִדּוּעַ שְׁנִינּוּ (מִקְוֹת פִּיט מ"ה), וְאֵלּוּ דְּבָרִים הַחֹזְצִין
60 בְּכָלִי שֶׁלֹּא תַעֲלֶה לָהֶם טְבִילָה, הַזֹּפֶת וְהַמּוֹד שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּכָלִי
61 זָכוּכִית, שֶׁמִּקְפִּיד עֲלֵיהֶם. הֲרִי שֶׁלֹּא הַחֲצִיצָה מוֹעִילָה לָהֶם טְבִילָה.
62 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֲמַנֵּם לְכָלִי זָכוּכִית אִין טַהֲרָה בְּמִקְוֶה מִפְּנֵי שְׂדוּמִים
63 לְכָלִי חֶרֶס, וְהָכָא בְּמֵא' עֶסְקִינָן – וְכַאֵן בְּמִשְׁנָה שֶׁמִּבּוּאֵר שֶׁמוֹעִילָה
64 לָהֶם טְבִילָה, בְּמָה מְדוּבָר, כְּגוֹן שְׁנִיקְבוּ כָּלִי הַזּוֹכִכִית וְלֹא הִיוּ רְאוּיִים
65 לְשִׁימוּשׁ, וְהִפְיָה לְתוֹכָן אָבָר – עוֹפֶרֶת, שְׁהִיא מִמִּינֵי הַמַּתְכוּת, וּבִכֵּךְ
66 סָתֵם הַנֶּכֶד וְנַעֲשׂוּ רְאוּיִים לְשִׁימוּשׁ, וּמִשְׁתַּנְּנוּ בְּשִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר הִיא
67 שְׁנוּיָה, דְּאָמַר הַבַּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַמַּעְמִיד אֵת מָה שֶׁבְּכָלִי, וְכִיוִן
68 שֶׁהַמַּעְמִיד הוּא מַתְכָּת, דִּינָם כְּכָלִי מַתְכוּת שִׁישׁ לוֹ טַהֲרָה בְּמִקְוֶה.
69 דִּתְנִיא, כָּלִי זָכוּכִית טַהוּרִים שְׁנִיקְבוּ, וְהִפְיָה לְתוֹכָן אָבָר, אָמַר רַבֵּן
70 שְׁמַעוֹן בֶּן זִמְלִיאֵל, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא – מִקְבִּלִים טוּמְאָה
71 מִדְּאוּרִיתָא, מִשּׁוּם שֶׁהוֹלְכִים אַחֵר הַמַּעְמִיד, וְנַחֲשָׁבִים כָּלִי מַתְכוּת,
72 וְחֻכִּים מְטַהְרִין מִדְּאוּרִיתָא, וְרַק מִדְּרַבֵּנָן טַמְאִים כְּכָלִי זָכוּכִית.
73 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵלּא מַעְתָּה שְׁטוּמַתָּא הוּא מִשּׁוּם כָּלִי חֶרֶס,

1 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אֵלּא אֲתוּ אִינְהוּ – בִּאֲוֹ יוֹסִי בִּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בִּן יוֹחָנָן,
2 גִּזְרוּ אֲנִישָׁא – עַל תְּרוּמָה הַנוֹגַעַת בְּגוֹשׁ עֶפֶר אֶרֶץ הָעַמִּים, לְשֹׁרֶף –
3 שְׁחִיב לִשְׂרִפָּה כְּדִין תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָאָה וְדֹא, וְאִיִּירָא – וְעַל תְּרוּמָה
4 הַנִּכְנֶסֶת בְּאוֹרֵי אֶרֶץ הָעַמִּים, וְלֹא בָלוּם – לֹא גִזְרוּ כְּלוּם, ואִין בָּהּ
5 אִפִּילוּ דִין סֶפֶק תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָאָה, וְאֲתוּ (וְכַאֵן) רַבֵּנָן דְּשִׁמְנִים שְׁנָה
6 קוֹדֵם שֶׁחִרַב הַבַּיִת, גִּזְרוּ אִיִּירָא – עַל תְּרוּמָה הַנִּכְנֶסֶת בְּאוֹרֵהָ,
7 לְתַלְתָּא – שְׂדִינָה כְּדִין תְּרוּמָה שֶׁסֶפֶק אִם נִטְמָאָה, שֶׁאִסוּרָה בְּאִכְלָהּ
8 וְאִסוּר לִשְׂרִפָּה.
9 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: לְמִיִּירָא דְּחָדָא גִּזְרִיתָא הָוָה – הָאֵם נִיתֵן לוֹמַר
10 שֶׁהַגִּזְרָה עַל טוּמְאָת תְּרוּמָה בְּאֶרֶץ הָעַמִּים הִיתָה אַחַת, שְׁמִיד גִּזְרוּ
11 עֲלֶיהָ לְשֹׁרִיפָּה, וְהָאָמַר אֵילְפָא, טוּמְאָת יָדִים, מִיד בְּתַחֲלַת גִּזְרִיתָן
12 הִיתָה לְשֹׁרִיפָּה, מִשְׁמַע, שֶׁרַק יָדִים הִוא הַתַּחֲלַת גִּזְרִיתָן הִיתָה
13 לְשֹׁרִיפָּה, הָא מִיִּדִי אַחֲרִינָא – אִךְ דְּבָרִים אַחֲרִים שְׁגוּרוֹ עֲלֵיהֶם
14 טוּמְאָה, לֹא גִזְרוּ מִיד לִשְׂרַפָּם, ואִיךְ תִּירַצְנוּ שֶׁתַּחֲלַת הַגִּזְרָה עַל מִגַּע
15 תְּרוּמָה בְּעֶפֶר אֶרֶץ הָעַמִּים הִיתָה לִשְׂרִיפָּה.
16 הַגְמָרָא חֹזֶרֶת בָּהּ וּמִתְרַצָּת בִּאֲפֻן אַחֵר: אֵלּא, אֲתוּ אִינְהוּ – בִּאֲוֹ יוֹסִי
17 בִּן יוֹעֶזֶר וְיוֹסִי בִּן יוֹחָנָן, גִּזְרוּ אֲנִישָׁא לְתַלְתָּא, כְּדִין סֶפֶק תְּרוּמָה טַמְאָה,
18 וְאִיִּירָא וְלֹא בָלוּם – לֹא גִזְרוּ כְּלוּם, וְאֲתוּ (וְכַאֵן) רַבֵּנָן דְּשִׁמְנִים
19 שְׁנָה קוֹדֵם שֶׁחִרַב הַבַּיִת, גִּזְרוּ אֲנִישָׁא לְשֹׁרֶף, וְאִיִּירָא לְתַלְתָּא.
20 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְאִכְתִּי – וְעִדִּין קֶשֶׁה, שְׁהֲרִי רַק בְּאִישָׁא – כְּשִׁגְלָתָהּ
21 סְנֵהֲרִין לֹאֲשׂא גִזְרוּ עַל טוּמְאָת אֶרֶץ הָעַמִּים, דִּתְנִין (טַהֲרוֹת פִּיט מ"ה),
22 עַל שְׁשֶׁה סְפִיקוֹת טוּמְאָה שׁוֹרְפִין אֵת הַתְּרוּמָה כִּאִילוּ נִטְמָאָה בּוּדָאֵי.
23 א. עַל סֶפֶק טוּמְאָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּכְנְסָה לְבֵית הַפֶּרֶס, וְהוּא שְׂדָה
24 שֶׁנִּאֲבָד בָּהּ קֶבֶר, ואִין יָדוּעַ אִם הֵאֱחִילָה עַל הַקֶּבֶר. ב. וְעַל סֶפֶק
25 טוּמְאָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּעֶפֶר הָבֵא מִיִּירָן הָעַמִּים, שֶׁאֵנוּ
26 מְסוּפָּקִים שֶׁמֶא קֶבֶר שֶׁל מֵת הוּא. ג. וְעַל סֶפֶק טוּמְאָה שֶׁל תְּרוּמָה
27 שֶׁנִּגְעָה בְּגִידֵי עֵם הָאֲרִין, שֶׁאֵנוּ מְסוּפָּקִים שֶׁמֶא יִשְׁבָּה עֲלֵיהֶם אִשְׁתּוּ
28 נִדָּה. ד. וְעַל סֶפֶק טוּמְאָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּכָלִים הַנִּמְצָאִין –
29 שֶׁמִּצְאוּ אוֹתָם, ואִין יוֹדְעִים אִם טַמְאִים הֵם. ה. וְעַל סֶפֶק טוּמְאָה שֶׁל
30 הָרִיקִין שֶׁנִּגְעוּ בְּתְרוּמָה, שֶׁאֵנוּ מְסוּפָּקִים שֶׁמֶא שֶׁל זֶה הֵם. ו. וְעַל סֶפֶק
31 טוּמְאָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּסֶפֶק מִי רִגְלֵי אָדָם, ואִף בִּאֲפֻן שְׁעוּמִידִים
32 כְּנֶגֶד מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה, וְיֵשׁ מְקוֹם לְתַלְתָּא שֶׁאִף הֵם מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה הֵם,
33 אִף עַל פִּי כֵן אֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שֶׁמֶא מִי רִגְלֵי זֶה הֵם.
34 מוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה: שֶׁרַק עַל וְדֹא מִנְּעֵן שֶׁל אֵלּוּ בְּתְרוּמָה, (וְעַל)
35 [שְׁהוּא] סֶפֶק טוּמְאָתָן שְׁהֲרִי כָּל אֵלּוּ טַמְאִים מְסַפֵּק, שׁוֹרְפִין אֵת
36 הַתְּרוּמָה, אִךְ עַל סֶפֶק מִנְּעֵן, אִין שׁוֹרְפִים. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אִף עַל
37 סֶפֶק מִנְּעֵן, אִם זֶה בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, שׁוֹרְפִין אֵת הַתְּרוּמָה, מִשּׁוּם שֶׁסֶפֶק

המשך מעמוד כח

היו צריכים להיקבר בקבוצות של מספר מתים יחד, סמוך לבית־הרפואה, וכמובן – ללא כל הבדל הקשור לזהותו הלאומית של המת.

כמה גדולים מסירות־הנפש והגבורה שבכוחם עשה בעלי כל זאת! הייתי מכנה זאת "גבורה שבקדושה". לא יכולתי להבין כיצד יכול היה להתרוצץ כך כדי לדאוג לכל הדרוש, על הקשיים העצומים שהיו כרוכים בכך, וכל זאת מבלי להתחשב בכך שכל פעולה שעשה היתה כרוכה בסכנה אמיתית עבורו, סכנה שאותה ידע היטב ופחד ממנה. למרות כל זאת, ברגעים אלה הוא לא ערך חשבונות כלשהם.

אולי ניתן לומר, שבזכות פעולותיו אלה זכה – בעיצומה של גלות כה קשה ובייסורים גדולים – לחיות את חדשי חייו האחרונים בכבוד גמור. לולא הכוחות הגדולים שהשקיעו בכך שני אחים, אברכים פשוטים – מתוך מדריגה של מסירות־נפש שאינני יודעת אצל מי עוד ניתן למוצאה – היה גורלו של בעלי זהה לגורלם של הנפטרים הנזכרים לעיל.

1 לא לִיטְמוּ מִגְבֵּן – שלא יקבלו כלי זכוכית טומאה מגבן כשם שכלי
 2 חרס אין מקבלין טומאה מגבן, אִלְמָה [מדוע] תִּנֵּן (כלים פ"ב מ"א), כְּלִי
 3 חָרָס וְכֵלִי נֶתֶר – מִין אדמה לבנה, אופן טוֹמְאָתָן שְׁוֶה, מִיטְמְאִין
 4 [מקבלין טומאה] וּמִיטְמְאִין אחרים מֵאֲוִירֵיהֶן – מאויר תוכן, אף אם
 5 לא נגעו בדפנותיהן, וּמִיטְמְאִין מאחרים גם מֵאֲחֻרֵיהֶן – אם יש
 6 חקיקה באחוריהן בבית מושבן, ונכנסה שם טומאה, וְאִין מִיטְמְאִין
 7 מִגְבֵּיהֶן – אם נגעה טומאה בגבן, וְשִׁבְרֵיהֶן מִטְמְאֵתָן מטומאתן.
 8 מִדְּקֶדֶת הגמרא: רק כְּלִי נֶתֶר וְכֵלִי חָרָס הוא דְּטוֹמְאָתָן שְׁוֶה, אֶבֶל
 9 מִיָּדִי אֲחֵרִינָא – דבר אחר, כגון כלי זכוכית, לא דומים לכלי חרס,
 10 ומקבלין טומאה אף מגבן, וקשה על ריש לקיש שאמר שדין טומאתן
 11 משום שדומים לכלי חרס, שלדבריו, הדין נותן שלא יטמאו מגבן.
 12 מתרצת הגמרא: אִמְרֵי – אמרו בני הישיבה לתרץ, בִּינֵן דְּכִי נִשְׁתַּבְּרוּ
 13 כלי זכוכית יֵשׁ לָהֶם תִּקְנָה להתיכם ולחזור לעשות מהם כלים, ובכך
 14 דומים הם לכלי מתכות, לִכְךָ שְׁוִינָהוּ – עשו אותם חכמים כְּכֵלִי
 15 מִתְּכֹת לענין שיקבלו טומאה מגבן.
 16 מקשה הגמרא: אִלָּא מַעֲתָה שעשו חכמים דין כלי זכוכית כדין כלי
 17 מתכות לענין שיקבלו טומאה מגבן, אם כן אף יִחָזְרוּ לְטוֹמְאָתָן יִשְׁנָה
 18 כְּכֵלִי מִתְּכֹת – אם נטמאו ונשברו וטהרו בשבירתם, וחזר ועשה מהן
 19 כלי, יחזרו לטומאתן הישנה, כפי שהדין כן בכלי מתכות, דִּתְנֵן (שם)
 20 פ"א מ"א), כְּלִי מִתְּכֹת, שְׁוִינָהוּ – שאין להן בית קיבול, וּמִקְבְּלֵיהֶן
 21 – שיש להן בית קיבול, מִטְמְאִין – מקבלין טומאה, ואם נִשְׁבְּרוּ אחר
 22 שיקבלו טומאה, תִּהְיֶה מטומאתן, כי אינן עוד כלי. ואם חֲזַר וְעָשָׂה
 23 מִהֶן [משבריהם] כְּלִים, חֲזַרוּ לְטוֹמְאָתָן יִשְׁנָה. וְאִילוּ גַבִּי כְּלִי
 24 זְכוּכִית תִּנֵּן (שם פ"ב מ"א), כְּלִי עֵץ וְכֵלִי עוֹר וְכֵלִי עֶצֶם וְכֵלִי זְכוּכִית,
 25 שְׁוִינָהוּ – שאין להן בית קיבול, תִּהְיוּרֵין ואינן מקבלין טומאה,
 26 וּמִקְבְּלֵיהֶן – שיש להן בית קיבול, מִטְמְאִין – מקבלין טומאה. ואם

27 נִשְׁבְּרוּ אחר שקיבלו טומאה, תִּהְיֶה מטומאתן. ואם חֲזַר וְעָשָׂה מִהֶן
 28 כְּלִים, מִקְבְּלֵין טוֹמְאָה מִבְּאֵן וְלִהְבָּא. מדייקת הגמרא: רק מִבְּאֵן
 29 וְלִהְבָּא אִין – אכן הם מקבלין טומאה, אך לִמְפָּרַע – לחזור לטומאה
 30 שהיתה להם קודם שנשברו, לא – אינם חוזרים, וקשה, מדוע אין
 31 דינם של כלי זכוכית בזה ככלי מתכות.
 32 מתרצת הגמרא: טוֹמְאָת כְּלִי זְכוּכִית היא רק מִדְּרַבְּנָן, וְטוֹמְאָה
 33 יִשְׁנָה שחוזרת לכלי מתכות שנטמאו ונשברו וחזר ועשה מהם כלים,
 34 גם היא רק מִדְּרַבְּנָן, ולכן, כְּטוֹמְאָה של כלי מתכות שעיקר תחילת
 35 טומאתה היא מִדְּאֲוִרֵיהֶן, אֲחֵירוֹ [הורידו] כִּהֵּן רַבְּנָן טוֹמְאָה לחזור
 36 לטומאה ישנה, אך כְּטוֹמְאָה של כלי זכוכית שכל עיקר תחילת
 37 טומאתה היא רק מִדְּרַבְּנָן, לא אֲחֵירוֹ [לא הורידו] לָהּ רַבְּנָן טוֹמְאָה
 38 ישנה.
 39 מקשה הגמרא: מאחר שמבואר שרק לענין חזרת טומאה ישנה לא
 40 השוו את דין כלי זכוכית לדין כלי מתכות משום שאף בכלי מתכות
 41 הוא דין מדרבנן, אם כן שְׁוִינָהוּ של כלי זכוכית שאין להם בית
 42 קיבול, מִיָּהּ [על כל פנים] לִיטְמָא, דִּהָא – שהרי מה ששְׁוִינָהוּ כְּלִי
 43 מִתְּכֹת מקבלים טומאה, דְּאֲרִייתָא נִינְהוּ – זה מהתורה, ואי אפשר
 44 להשיב כתשובת הגמרא לענין חזרת טומאה ישנה שהיא מדרבנן,
 45 ומדוע שנינו במשנה הנוכרת למעלה שאין פשוטיהם של כלי זכוכית
 46 מקבלים טומאה.
 47 מתרצת הגמרא: עֲבָדֵי כְּהוֹן רַבְּנָן הִיבְרָא – עשו חכמים היכר
 48 בטומאת כלי זכוכית, שלא יקבלו טומאה כשאין להם בית קיבול, כִּי
 49 הִיבֵי [כדי] דְּלֹא לְשׁוֹרֵף עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וְקֶדְשִׁים, שמדאורייתא
 50 טהורים הם, וכדי שידעו שטומאתם רק מדרבנן, לא טימאו את פשוטי
 51 כלי זכוכית.

אגרות קודש

ב"ה, ה' מ"ח, תשי"ב

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

צנמ"ס מוהרש"י שי

שלום וברכה!

... דעתי ברורה, שההשתתפות בקואליציא (ועאכו"כ ש.ז.א. במשרת מיניסטר המביא לפועל דבר
 עבירה כו') אסורה בהחלט ע"פ שו"ע. וענין דעבירה נמצא ברוב משרדי המיניסטרים ואולי גם בכולם.
 ולכל לראש במשרד הדתות, לשון רבים, ששם איסורי ע"ז ממש. ונגדל פי כמה כאשר חותם על הפקודה
 איש מניח תפילין, שזוהי הצהרה נוספת שיש לשתף ר"ל וכו'.

פשוטה הקושיא שישאלו, שהרי דוקא במשרד זה תלוי ההענקה לכמה עיני דת ישראל, אבל
 פשיטא שאין לעשות מסחר במצות ועבירות בכלל, ומי יאמר באחת מהשלש והראשונה שבהן - ע"ז
 כפשוטה, שלא היתה כזאת מעת שאנשי כנה"ג בטלוה, ובפרט לעשות הענין בשם כלל ישראל.

כוונתי בכתבי האמור (שבטח חושדני בה, והוא חשד מבוסס), שבאם ביד כת"ר למנוע הנ"ל - והרי
 אה"ק מורגלת בנסים - תבוא עליו ברכה וזכות הרבים מסייעתו.

ברכה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

שבת. פרק ראשון - יציאות השבת דף טז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" קלא

מטהרין לגמרי, משום דחשיבי להו ככלי חרס. דאמר' בתוספתא: כלי חרס שטירה שעה אחת - שוב אין לו טומאה לעולם. דא"כ, מנלן דרבי מאיר אויל בטר מעמיד' דילמא לאו מידן כלי מתכות מטמא ליה, אלא משום דאויל לטעמיה דאית ליה בתוספתא דכלים דכלי חרס שטירה שוב יש לו טומאה. דתניא התם: שולי המחצין ושולי הפחתים וקרקות הכלים ורופותיהן, כו'. שיפן ועשאן כלים ממלאין בהן כו' ומקבלים טומאה מכאן ולהבא, דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: כל כלי חרס שטירה שעה אחת שוב כו', ורבינו שמואל גריס: ורימ' היא דחשיב סתימה מעלייתא. ולא גריס דאמר הכל הולך אחר המעמיד. ומפרש דפליגי ר'מ ורבנן דבכ"י, דר"מ חשיב ליה סתימה מעלייתא, ורבנן לא חשיבי להו סתימה מעלייתא, הלכך מטמיה לגמרי. ודכ"ע, אי הוה סתימה מעלייתא הוה אולינן בטר מעמיד, הלכך לר"מ יש לו טהרה במקוה:

אלא מעתה לא ליטמאו מגבן וזה"ה דה"מ למימר: וליטמאו מאורין. וכי משני דהא דמיטמאו מגבן - מפני שנראה תוכן כבדן, לא מצי למיפרך, אכתי ליטמאו מאורין דאיכא למימר: אה"נ, והא דלא תני כהדי נתר וכלי חרס משום דכלי זכוכית מיטמי מגבן:

לא ליטמאו מגבן אלאמה כן כל נתר וכלי חרס כו' וקשה לרשב"א: דהוה ליה לאתויי ברייתא דתוספתא דכלים "מחט וטבעת ושולל כל עץ וכלי זכוכית וכלי עצם ואין ממצאין בהן, ואין מקדשין בהן, ואין מצילין בצמיד פתיל" - אלא דמיטמאין מגבן, ואמאי מיייתי הא דלא מצי לאוכוחי מינה אלא על ידי

דיוק "כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה כו' ועוד: אורך דמייית איכא למימר - דלא חשיב אלא כלי נתר וכלי חרס דהוה דאורייתא. דכלי נתר נפקא לן ב"ב דכתיב "וכולל כלי חרס" - לרבות כלי נתר: **וה"ר** רש"י מיטמאין ומטמאין מאוריהן ומיטמאין מאוריהן ואין מיטמאין מגבניהן - ופירש: דמיטמאין מאוריהן - במקום חקק בית מושבן, כל שכן דעמטאין אפוקי מיבעיא. והא דלא קתני "מטמאין ומיטמאין מאוריהן" כדתנן גבי אוריהן - משום דגבי אוריהן יש חידוש משניהם, מה שאין כן בכלים אחרים שאינם מטמאין ולא מיטמאין מאירי. אבל במה שמטמא אחרים מאוריהן - אין זה חידוש, דאפילו מגבן נמי מטמאין אחרים, וכן כל הכלים וכו' שאלו מאוריהן דאיכא חקק אבל מיטמאין מאוריהן תנא לאשמעינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן - אפילו הכי מיטמאין מאוריהן, ולהכי לא עריב להו "מטמאין ומיטמאין מאוריהן" משום דאוריהן הוי חידוש משניהם, אבל באוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד. א"נ מטמאין מאוריהן - היינו דאורי', אבל מאוריהן - לא הא אלא מדרבנן. ועוד: דמיטמאין מאוריהן - היינו כל הכלי, אבל מיטמאין מאוריהן - מצי למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד. והא דתניא בת"כ: "מרבזה מדת לטמא מליטמא שבתמא אחרים ואין מיטמא מאוריהן" מצינו למימר דאוריהן דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב א"נ אינו מיטמא מאוריהן מאוריהן אבל מדרבנן מיטמא א"נ אפילו מדאורי' מיטמא מאוריהן והא דקאמר אינו מיטמא מאוריהן היינו כולו דאינו טמא כשקבל טומאה מאוריהן אלא גבו, אבל תוכו לא. והשתא אתי שפיר את דאמר' בפ' "אלו מומין" (בכורות דף לז. ושם) כלי חרס, טמא גבו - לא טמא תוכו. משמע דגבו מיהא טמא. והיינו כי נטמא מאוריהן במקום חקק, וקרי ליה זימנן "גבו" וזמנן "אוריהן". ומה שכלי חרס מציל - היינו אפילו ביש לו חקק, שאם נטמא גבו - תוכו טהור גמור. והא דתניא בתוספתא דכלים "כלי חרס אין לו טומאה אלא מאוריהן ודיסטו" - לא אתי למעוטי אוריהן אלא גבו, וחקק הוי בכלל אוריא. והקשה ה"ר אליעזר חזקוני ו"ל לפ"ה: דתניא בתוספתא דכלים "זה הכלל: כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור". ואחרים הן משתמשין כפויים! ותיירי רבינו שמואל: דהתם בכיסוי קררה ואלפס דאורי' בהם התם לעיל, כמו שמפורש הטעם בת"כ: יכול שאני מרבה אף חפוי הכלי ת"ל "אשר יעשה מלאכה בהם" - פרט לכיסוי הכלי, שאין עושין בהן מלאכה. אבל אחרים - פעמים שכופין פניהם למטה ועושין בהן מלאכה בתוך אחרים. ור"י מפרש: דגרסי' הכי "מטמאין מאוריהם" - פירוש מאירי אוריהן אם קבלו טומאה מתוכן, ואין מיטמאין מגבן" פירוש: לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן, וכו' ש מאירי אוריהן דאין מקבלין טומאה. וזה"ה בנגיעת אוריהן - נמי לא מקבלי טומאה. והא דלא נקט דאין מיטמאין מאוריהם - משום דלא נטעי לומר דהיינו אור אוריהן אבל בנגיעת אוריהן טמא, להכי נקטו "ואין מיטמאין מגבן" - דאין כאן אלא נגיעה. והא דלא עריב ותני להו "מטמאין ואין מיטמאין מאוריהן ומגביהן" - היינו משום שלא הוי מפרש רבותא בגביהן ורבותא באוריהם. אבל השתא תנן "מטמאין מאוריהן" לרבותא, דאפי' באורי אוריהן מטמאין, ואין מיטמא מגבן" - דאפי' בנגיעה לא מקבלין טומאה:

אלא כיון דכי נשברו יש להם תקנה - ל"ג "אלא" - דלא הדר ביה ממאי דאמר "שוניהו רבנן ככלי חרס". דמשום טעם דנשברו יש להם תקנה אין סברא להוריד להם טומאה, אלא משום דלכלי חרס דמי לגמרי. וכיון דכבר הורידו להם טומאה משום דמנו לכלי חרס, משום כיון דנשברו יש להם תקנה - שוניהו רבנן כמתכות לענין טומאת גבן: **בטומאה** דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה. וקשה לר"י: דאמר במסכת ע"ז פ' י"ד שיעמאל' (דף נב. ושם) ריתן כלי לע"ז מהו אמר רב המנונא: טומאה שנהא קמיבעיא להו, דתנן: הוה ורשה מן כלים - חזרו לטומאתן ישנה. אלא: אפילו בטומאה דרבנן נמי איכא טומאה ישנה! ויש לומר: אע"פ דאמר התם בטומאה דרבנן היא - מ"מ הכלי מקבל טומאה מדאורייתא. אבל הכא - כלי זכוכית דלא מקבל שום טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן, פשיטא ליה דלא אחיתו להו רבנן טומאה: **עבדי** רבנן היכרא דלא לישרוף תרומה וקדשים - במאי דאין חזרין לטומאה ישנה לא הוי היכרא - דהא כלי מתכות נמי אין חזרין לטומאה ישנה אלא מדרבנן, וליכא היכרא דאורייתא. וקשה לר"י: דילמא לעולם לכלי חרס דמו, דאין מטמאין מגבן, והאי דלא תני ליה כהדי כל נתר וכלי חרס משום דהנהו מיטמאין באיר, אבל כלי זכוכית לא מיטמא מאיר, דעבדו רבנן היכרא דלא לישרוף וכו'. וכה"ג אמר בפרק "מנה טומאין" (לקמן דף מתא) דבית הפך ובית התבלין - ר' מאיר מטמא במגע אבל לא באיר, דעביד רבנן היכרא ותי' ר"י הבחור: דע"כ כלי זכוכית מטמא מגבן, בתוספתא דכלים שהבאתי לעיל, שאין מצילין בצמיד פתיל ולמאי דפרישית נמי לעיל, דרוקא אטומאת גב לא שורפין שאין טמא אלא משום דמי לכלי מתכות, אבל מנהא שבתמא מתורת כלי חרס - שורפין, אתי נמי שפיר:

רב

נתי. מין אדמה לבנה: **מיטמאין ומיטמאין מאורין**. נתילת טומאה באורין - נטמא מן האור, חזר וקבל אוכלין באורין - מטמאין את האוכלים, ואע"פ שלא נגעו - טמא, דכתיב "כל אשר בתוכו טמא", ואפי' מלא חרדל, שאין נוגע בדפנותיו אלא הסמוך לדפנות: ו**מיטמאין מאוריהן**, אם נכנס טומאה לתוך אוריהן מבחוץ במקום חקק בית מושבם, בדרך שעושין לכלי עץ: ואין

מיטמאין מגבן, דכתיב "אל תוכו": יש ליה תקנה. להתיבן ולחזור ולעשותן כלים: **לשומאיתן ישנה**. אם נטמא ונקב וטהרה וחזר ועשה מן כלים - יחזרו לטומאתן להטעין טבילה, והאיל ובכלי מתכות נינהו: טהרו, דאינה כלי: חזרו לטומאתן ישנה. לקמיה מפרש טעמא: פשוטיהן טהורים. דאיתקש עץ ועור לשק דיש לו בית קבול. וכלי עצם איתקש לעץ ועור בפרשת מידן (במדבר לא) "כל בגד וכל כלי עור" וגו' ואמר' ב"הכל שחטין" (חולין דף כהא) להביא דבר הבא מן העצים מן הקרנים ומן העצמות ומן השלפים. וכלי זכוכית לקמן מפרש טעמא אמאי פשוטיהן טהורים, מאחר דדמו למתכות: וטומאה ישנה שחזרו לה מאחר שטהרו ממנה, דרבנן היא, בדרבנן בדיקתא: בטומאת כלי מתכות דאורייתא. גזר טומאה ישנה, אבל בכלי זכוכית, דעיקר תחילת טומאתו ליתא אלא מדרבנן - לא גזר טומאה ישנה: פשוטיהן מיהא לישמא. ככלי מתכות, דהא פשוטי כלי מתכות דאורי', וכן דדוקותיהו שוניהו - ליטמא, דליכא לשנוי בהא כדשני' בטומא' ישנה:

עבדי רבנן היכרא. בטומאת כלי זכוכית, וחילוק בה מטומאה דאורייתא - להודיע שהיא מדבריהם, ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים. דלא שרפי תרומה משום טומאה דרבנן, בר מ'ו ספיקות (לעיל דף טז):

לעולם

אחרים. כדמוכח בפ' "העור והרובט" (חולין דף קיח). מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא, דהשתא עיולי עיילא - אפוקי מיבעיא. והא דלא קתני "מטמאין ומיטמאין מאוריהן" כדתנן גבי אוריהן - משום דגבי אוריהן יש חידוש משניהם, מה שאין כן בכלים אחרים שאינם מטמאין ולא מיטמאין מאירי. אבל במה שמטמא אחרים מאוריהן - אין זה חידוש, דאפילו מגבן נמי מטמאין אחרים, וכן כל הכלים וכו' שאלו מאוריהן דאיכא חקק אבל מיטמאין מאוריהן תנא לאשמעינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן - אפילו הכי מיטמאין מאוריהן, ולהכי לא עריב להו "מטמאין ומיטמאין מאוריהן" משום דאוריהן הוי חידוש משניהם, אבל באוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד. א"נ מטמאין מאוריהן - היינו דאורי', אבל מאוריהן - לא הא אלא מדרבנן. ועוד: דמיטמאין מאוריהן - היינו כל הכלי, אבל מיטמאין מאוריהן - מצי למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד. והא דתניא בת"כ: "מרבזה מדת לטמא מליטמא שבתמא אחרים ואין מיטמא מאוריהן" מצינו למימר דאוריהן דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב א"נ אינו מיטמא מאוריהן מאוריהן אבל מדרבנן מיטמא א"נ אפילו מדאורי' מיטמא מאוריהן והא דקאמר אינו מיטמא מאוריהן היינו כולו דאינו טמא כשקבל טומאה מאוריהן אלא גבו, אבל תוכו לא. והשתא אתי שפיר את דאמר' בפ' "אלו מומין" (בכורות דף לז. ושם) כלי חרס, טמא גבו - לא טמא תוכו. משמע דגבו מיהא טמא. והיינו כי נטמא מאוריהן במקום חקק, וקרי ליה זימנן "גבו" וזמנן "אוריהן". ומה שכלי חרס מציל - היינו אפילו ביש לו חקק, שאם נטמא גבו - תוכו טהור גמור. והא דתניא בתוספתא דכלים "כלי חרס אין לו טומאה אלא מאוריהן ודיסטו" - לא אתי למעוטי אוריהן אלא גבו, וחקק הוי בכלל אוריא. והקשה ה"ר אליעזר חזקוני ו"ל לפ"ה: דתניא בתוספתא דכלים "זה הכלל: כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור". ואחרים הן משתמשין כפויים! ותיירי רבינו שמואל: דהתם בכיסוי קררה ואלפס דאורי' בהם התם לעיל, כמו שמפורש הטעם בת"כ: יכול שאני מרבה אף חפוי הכלי ת"ל "אשר יעשה מלאכה בהם" - פרט לכיסוי הכלי, שאין עושין בהן מלאכה. אבל אחרים - פעמים שכופין פניהם למטה ועושין בהן מלאכה בתוך אחרים. ור"י מפרש: דגרסי' הכי "מטמאין מאוריהם" - פירוש מאירי אוריהן אם קבלו טומאה מתוכן, ואין מיטמאין מגבן" פירוש: לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן, וכו' ש מאירי אוריהן דאין מקבלין טומאה. וזה"ה בנגיעת אוריהן - נמי לא מקבלי טומאה. והא דלא נקט דאין מיטמאין מאוריהם - משום דלא נטעי לומר דהיינו אור אוריהן אבל בנגיעת אוריהן טמא, להכי נקטו "ואין מיטמאין מגבן" - דאין כאן אלא נגיעה. והא דלא עריב ותני להו "מטמאין ואין מיטמאין מאוריהן ומגביהן" - היינו משום שלא הוי מפרש רבותא בגביהן ורבותא באוריהם. אבל השתא תנן "מטמאין מאוריהן" לרבותא, דאפי' באורי אוריהן מטמאין, ואין מיטמא מגבן" - דאפי' בנגיעה לא מקבלין טומאה:

אלא כיון דכי נשברו יש להם תקנה - ל"ג "אלא" - דלא הדר ביה ממאי דאמר "שוניהו רבנן ככלי חרס". דמשום טעם דנשברו יש להם תקנה אין סברא להוריד להם טומאה, אלא משום דלכלי חרס דמי לגמרי. וכיון דכבר הורידו להם טומאה משום דמנו לכלי חרס, משום כיון דנשברו יש להם תקנה - שוניהו רבנן כמתכות לענין טומאת גבן: **בטומאה** דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה. וקשה לר"י: דאמר במסכת ע"ז פ' י"ד שיעמאל' (דף נב. ושם) ריתן כלי לע"ז מהו אמר רב המנונא: טומאה שנהא קמיבעיא להו, דתנן: הוה ורשה מן כלים - חזרו לטומאתן ישנה. אלא: אפילו בטומאה דרבנן נמי איכא טומאה ישנה! ויש לומר: אע"פ דאמר התם בטומאה דרבנן היא - מ"מ הכלי מקבל טומאה מדאורייתא. אבל הכא - כלי זכוכית דלא מקבל שום טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן, פשיטא ליה דלא אחיתו להו רבנן טומאה: **עבדי** רבנן היכרא דלא לישרוף תרומה וקדשים - במאי דאין חזרין לטומאה ישנה לא הוי היכרא - דהא כלי מתכות נמי אין חזרין לטומאה ישנה אלא מדרבנן, וליכא היכרא דאורייתא. וקשה לר"י: דילמא לעולם לכלי חרס דמו, דאין מטמאין מגבן, והאי דלא תני ליה כהדי כל נתר וכלי חרס משום דהנהו מיטמאין באיר, אבל כלי זכוכית לא מיטמא מאיר, דעבדו רבנן היכרא דלא לישרוף וכו'. וכה"ג אמר בפרק "מנה טומאין" (לקמן דף מתא) דבית הפך ובית התבלין - ר' מאיר מטמא במגע אבל לא באיר, דעביד רבנן היכרא ותי' ר"י הבחור: דע"כ כלי זכוכית מטמא מגבן, בתוספתא דכלים שהבאתי לעיל, שאין מצילין בצמיד פתיל ולמאי דפרישית נמי לעיל, דרוקא אטומאת גב לא שורפין שאין טמא אלא משום דמי לכלי מתכות, אבל מנהא שבתמא מתורת כלי חרס - שורפין, אתי נמי שפיר:

רב

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו – הבא לית ליה לרב אשי טעמא "הואיל וכי נשברו
יש להם תקנה שוניהו כו". ומיהו, לענין להצריכן טבילה כשהן חרשים – אית ליה לרב
אשי האי טעמא בהדיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עה): **דאמר** רב יהודה מעשה
בשל ציצין המלכה – ומייתי ראייה דבימי שמעון בן שטח גזרו טומאה על כלי מתכות דייחורו

לטומאתן ישנה, דהוא היה בימי של ציצין
המלכה, כדאייתא בפרק ג' דתענית (דף כג)
דאמר: מעשה בימי בריש בן שטח ושל ציצין
המלכה, שהיו גשמים יורדים מע"ש לע"ש וכו';
הניחא למיד דלא לכל הטומאות אמרו
רשב"ג סבידא ליה הניכר (בתוספתא)
דכלים (פי"ג) גבי ההוא דמייתי לעיל (כלי עץ
וכלי עור כו). ופליג את"ק דאמר: טמא יחזור
לטומאתן ישנה, וטעמא – משום דטומאת מת
היא זמן מרובה, וישרר ולא ירצה להמתין;
אחד כלים גדולים – שמרוב גדולן אינן
מקבלים טומאה, כגון כלי עץ שהן יתרים על
ארבעים סאה שאינן מיטלטלים מלא וריקן,
אפ"ה מיקרי שאיבה, ואחד כלים קטנים, כדתנן
במס' כלים (פ"ב מ"ב), ומעטל לה בפ' אלו
טריפות" (תולין דף נ"ד): הדקין שבכלי חרס הן
וקרקרותיהן ודפנותיהם וישיבין שלא מסומכים
שעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג, אבל בעיר מהבי
טוהרים:

אף בנות כותים – תימה לר"י: דבריש "בנות
כותים" נדה דל"ב (ושם) מוקי לה כ"מ
דחייש למיעוטא, והאי טעמא לא שייך אלא
למיד כותים גרי אמת הן, ואם ראתה – טמאה
מדאורייתא, אבל למיד כותים גרי אריות הן –
לא שייך האי טעמא, דאפי' אם ראתה טוהרה
מדאורייתא, דע"ג לא מטמאו בדיבה, ובשמעתין
מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מ"ח דבר, ולמאן
דלא חייש למיעוטא, וא למיד גרי אריות הן,
הכי מני לה בי"ח דברי? ועוד: דר' יוסי אית ליה
דגרי אריות הן, במנחות בפרק "רבי ישמעאל"
(דף סו: ושם), דאית ליה: תורמין משל ע"ג על
של כותים, ומשל כותים על של ע"ג, והבא
חשיב אליבי' בנות כותים בי"ח דברו וי"ל: דבנות
כותים איתא לכ"ע, וגזרו עמיהן שיהיו נדות שלא
טימאו בהן, והאי דמוקי הוה מתנן "כ"מ משום
דסיפא מוכחא דלא הוי משום טימוע, דקתני
הכותים מטמאין משכב התחתון בעליהן מפני
שהן בועלי נדות מספק, ומסיים ואין שורפין
עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק, משמע
דקאי אף אקטנט דאיירי בהן, והא דקאמר הוה
רבי יוסי: מעשה היה בעינבול והטבילה קודם
לאמה, לאו משום דחייש למיעוט מייתי ראייה דמיעוט דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי
משום טימוע, אלא לכך מייתי ראייה: דאי לאו דשכיח הוא – לא הו' לן למיגור שיהו נדות
מעריטיותיהם משום טימוע, דלא ליהוי כחוכא ואיטלולא, וא"ת: הכי חשיב ליה ל"מ בי"ח
דבר והלא בלאו הכי בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל: דהבא הוצרכו לגזור משום
דמי לחזקו ורובא שלא ראתה, דמסתמא עם יציאתה לעולם לא ראתה, ואוקמי אחזקה,
וסמך רובא לחזקה – ואיתרע ליה מיטעטא, ולא הוה חייש רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה
בי"ח דבר, דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא, כדמוכח בריש פרק בתרא דיבמות (דף קט), וא"ת:
למיד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף לו:) גזרו על בנותיהן משום דבר אחד היינו שיהו נדות
מעריטותן, אמאי חשיב להו בתרתיהן גזרות בנותיהן ובנות כותים? וי"ל: דצריכי, דאי גזרו
בע"ג, ה"א משום דאדוקי בעבדה וזה טפי, אבל בנות כותים לא, ואי גזרו בכותים משום
דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מגוים, אבל גוים לא: **כל** המטלטלין – נקט מטלטלין, משום
במחזירים נמי מביאין את הטומאה, דרוקא ורעים וירקות לפי שאין בן ממש קתני והם לא מביאין ולא חוצצים, דהוי כמו טיפת הכבוד והשלש וכפור והגליזי והמלח, אבל אילו המיסך
על הארץ – קתני הוה דרמבאי את הטומאה:

אקפה את כר – לשון שבעה הוא, כלומר: אקפה את בני אבן זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת, וכענין זה מצינו במקרא (בראשית מב) "חי פרעה אם תצאו מזה" כלומר: שלא
דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מגוים, אבל גוים לא: **כל** המטלטלין – נקט מטלטלין, משום
במחזירים נמי מביאין את הטומאה, דרוקא ורעים וירקות לפי שאין בן ממש קתני והם לא מביאין ולא חוצצים, דהוי כמו טיפת הכבוד והשלש וכפור והגליזי והמלח, אבל אילו המיסך
על הארץ – קתני הוה דרמבאי את הטומאה:

לעולם לכלי חרס דמו, הואיל ובריתן מן החול – הלכך פשוטיהן טהורין, ואין בהן
טומאה וקשנה: הואיל ונראה תוכו, מבחוץ דרך דפנותיו, לא חשיב גב אלא תוך:
בשל ציצין, בימי שמעון בן שטח היתה: **כל** בליה, במת, שהיתה צריכה להמתין הזאת
שלישי ושביעי, לפיכך שברתן למחר טהרתן לבו ביום: ויריתן, שול"י בלע"ז,
שמחבר קסח במקום שבר: **גדר** מי חטאת,
נמצא מי חטאת בטלים, שאין לן אדם
ממתין ז' ימים אלא שוברין, והשתבח תורת מי
חטאת: למ"ד כו', לא ידענא היכא: **אמר**,
שיחורו: בכדי טהרתו, כמציא רמון: **בת**
יומא, כלא הערב שמש, שיראה שנטמאו
ומשתמשין בהן בו ביום ואינו יודע שנשברו
סובר שהטבילות: עולה, מועלת: **דרצפינה**
מרצה, הריקן ושברן כולן, כמו *מאכולת
רצופה" שמא לא יקבנו – ליכא, ושמא
יאמרו – איכא, ואיכא דאמר: שמא לא יקבנו
– איכא, שמא יאמרו כו' – ליכא, דהא מניכר
עשייה שנתחדש כולו, וזה נראה בעיני: תחת
הצינור, שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים
למקוה, דשבו אינו פוסל, אכל הכלים פוסלים
משום שאיבה: ואחד כלים קטנים, דלא
תימא לא חשיבי: ואפילו כל גללים, שאינם
קרוין כלים לענין קבלת טומאה – הוו כלים
לענין שאיבה: גללים (א) שיש: **כלי אדמה**,
דלאו ע"י גיבול הוא – בכלי נתר וכלי חרס:
בשהירין, דשוכח לא נשיבך שאיבה, הואיל
ולא לקר נתבונן: **בחרצר**, שלא תחת הצינור,
ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה – שהוא
טהור, דבמניח תחת הצינור, וכשהניחן בשעת
קישור עבים ואח"כ נתפורו וישקו כדמיק
לקמן הוא דפליגי ביה, דגלי דעתיה שרצה
שיפלו לתוכו, ומשום פוזר עבים לא בטלה
מחשבתו ראשונה, אכל במותח בחרצר, ואפי'
בשעת קישור ונתפורו – לא מוכחא מחשבה
קמייתא שפיר מעיקרא, הלכך בטלה:
במקומה עומדת, במניח תחת הצינור בקישור
עבים לא נמנו ורבו עליה לבשל דברי בית
הלל, דלא חזרו בהן: הניחן, תחת הצינור
בשעת קישור עבים, ואיתרז דבריהם, בלבו
וה"א למלאכתו ושקתו, דברי הכל: הואיל
ומתחלה לקר נתבונן – לא בטלה מחשבתו
בשכחתו: דברי הכל טהורין, דליכא גלוי'
דעתא: בטלה מחשבתו, דכי נתפורו אסח
דעתיה, דסבר לא ירדו גשמים עוד: **בצרי**
להו, י"ח דבר, שאין זו מן המנין, דכל זמן
שלא נמנו ורבו – הויא דהלכה כבית הלל

רב אשי אמר: לעולם לכלי חרס דמו, ודקא קשיא לך
לא ליטמו מנפן – הואיל ונראה תוכו כפרו, "שמעון בן
שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות".
כלי מתכות – דאורייתא ניהו! דכתיב "אף את הזהב
ואת הכסף" וגו' – לא נצרכה אלא לטומאה ישנה,
דאמר רב יהודה אמר רב: מעשה בשל ציצין המלכה
שעשתה משתה לבנה, ונטמאו כל בליה, ושברתו ונתנתו
לצורף ויריתו ועשה מהן כלים חדשים, ואמרו חכמים:
יחזרו לטומאתן ישנה, מ"ט? משום גדר מי חטאת נגעו
בה, הניחא למאן דאמר לא לכל הטומאות אמרו אלא
לטומאות המת בלבד אמרו – שפיר, אלא למאן דאמר
"**כלל הטומאות אמרו**" מאי אפא למימר? – אמר אביי:
גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו, רבא אמר: גזירה
שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה, מאי פנייהו?
א"ב דרצפינהו מרצה, ואידך מאי היא? דתנן: המניח
כלים תחת הצינור לקבל בהן מי גשמים אחד כלים
גדולים ואחד כלים קטנים, ואפילו כלי אגנים וכלי אדמה
וכלי גללים – פוסלין את המקוה, אחד המניח ואחד
השוכח, דברי ב"ש, וב"ה מטהרין בשוכח, אמר ר' מאיר:
נמנו ורבו ב"ש על ב"ה, ומזדים ב"ש בשוכח בחרצר,
שהוא טהור, אמר רבי יוסי: עדיין מחלוקת במקומה
עומדת, אמר רב משרשיא, דבי רב אמר: הכל מודים
בשהניחם בשעת קישור עבים – טמאים, בשעת פיוור
עבים – ד"ה טהורין, לא נחלקו אלא שהניחם בשעת
קישור עבים, ונתפורו, וחזרו ונתקשרו, מר סבר: בטלה
מחשבתו, ומר סבר: לא בטלה מחשבתו, ולר' יוסי
דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת, בצרי להו? א"ר
נחמן בר יצחק: אף *בנות כותים נדות מעריסותן –
בו ביום גזרו, ואידך מאי היא? דתנן: כל המטלטלי'
מביאין את הטומאה בעובי המרדע, אמר רבי מרפון:
אקפה

וטהור: נדות מעריסותן, מיום שנולדה, דגזרין דילמא חזאי נדות, דקטנה בת יומא
מטמאה בנדה, דתנא: אין לי אלא אשה, תינוקת בת יום אחד לקדה מנפן – תלמוד
לומר 'אשה', נכותים אין דורשין מדרש זה, וכי חזין – לא מפרשי לה, הלכך גזרו
בהו רבנן: כל המטלטלין מביאין את הטומאה, משום אהל, שאם איזה ראשו אחד
על המת, וראשו אחד על הכלים – מביאין לן טומאת אהל המת לישמא ז' ימים,
ולחיות אב הטומאה, דין אהל טמא: בעובי המרדע, אפילו אין בהן פותח טפח אלא
בעובי המרדע, ולקמן מפרש יש בדיקפו טפח חוט טפח צריך לחקפו, ואף על גב
דאהל דאורייתא פחות מטפח לא הוי, דהלכה למשה מסיני הוא בשאך כל השיעורין,
הכא גזרו רבנן דיקפו משום עובי:

אקפה

אפילו
משום שלא גזרו טומאת אהל בעובי המרדע אלא על האדם הנושא, אבל בפותח טפח – אפילו
ממחזירים נמי מביאין את הטומאה, דרוקא ורעים וירקות לפי שאין בן ממש קתני והם לא מביאין ולא חוצצים, דהוי כמו טיפת הכבוד והשלש וכפור והגליזי והמלח, אבל אילו המיסך
על הארץ – קתני הוה דרמבאי את הטומאה:

אקפה את כר – לשון שבעה הוא, כלומר: אקפה את בני אבן זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת, וכענין זה מצינו במקרא (בראשית מב) "חי פרעה אם תצאו מזה" כלומר: שלא
דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מגוים, אבל גוים לא: **כל** המטלטלין – נקט מטלטלין, משום
במחזירים נמי מביאין את הטומאה, דרוקא ורעים וירקות לפי שאין בן ממש קתני והם לא מביאין ולא חוצצים, דהוי כמו טיפת הכבוד והשלש וכפור והגליזי והמלח, אבל אילו המיסך
על הארץ – קתני הוה דרמבאי את הטומאה:

תצאו מזה:

ששמע

שבת דף טז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלג

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **רַב אֲשֵׁי אָמַר**, לְעוֹלָם כְּלִי זְכוּכִית לְכָלִי
חָרָם דְּמוֹ לַגְמָרִי, מִחֲמַת שְׁתַּחֲלִית בְּרִייתָם מִהַחֹל, וְלִכְן פְּשׁוּטֵיהֶם
טְהוּרִים, וְאֵינָם חוֹרִים לְטוֹמְאָתָם הַיְשָׁנָה, כְּכֹלִי חֶרֶס. וְדָקָא קִישְׁיָא
(וְזִמְנָה שְׁדִּיהָ קֶשֶׁה) לָהּ, שֶׁאִם דִּינָם כְּכֹלִי חֶרֶס, לֹא לִיִּטְמוּ מִנְּכֶן כֶּשֶׁם
שְׁכֹלִי חֶרֶס אֵינָם מִיִּטְמָאִים מִגִּבְבָּם, וּבְמִשְׁנָה שֶׁהִבִּיאה הַגְמָרָא לְעִיל
(ע"א) מוֹכַח שֶׁמִּיִּטְמָאִים מִגִּבְבָּם. אֵינוֹ קֶשֶׁה, שְׁלֹכָךְ מִיִּטְמָאִים מִגִּבְבָּם,
הוּאִיל וְשִׁקּוּפִים הֵם, וְנִרְאָה תוֹכּוֹ בְּכָרִי – וְתוֹכּוֹ נִרְאָה מִבְּחוּץ, לִכְךָ
אֵף גִּבּוֹ נִחְשָׁב כְּחוּץ, וּמִקְבֵּל טוֹמָא.
הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת לְבָאֵר אֶת הַמֶּשֶׁךְ הַבְּרִייתִי: שֶׁנִּינוּ בְּבְרִייתָא (לְעִיל ד'),
שֶׁמֶעוֹן בֶּן שִׁטָּח תִּיקֵּן תוֹבָבָה לְאַשָּׁה, וְגוֹר טוֹמָאָה עַל כָּלִי מִתְּכַבּוֹת.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא: כָּלִי מִתְּכַבּוֹת טוֹמָאָה מִדְּאֻרְיִיתָא נִינְהוּ (וְהֵם),
דְּכִתְיִב (בַּמִּדְרָשׁ לֹא כֹב-כֹּב) בְּבִרְיָא אֲלֵעוֹר הַכְּהֵן לַחֲחוּרִים מִמְּלַחֲמַת מִדִּין,
'אַךְ אֵת הַזֶּהב וְאֵת הַכֶּסֶף וְגו', אֵף בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא, וְהַצּוֹרֵךְ בְּמִי
נִדָּה (מִיָּם הַמַּעֲרֹבִים עִם אֶפֶר שְׂרִיפַת פְּרָה אֲדוּמָה) אֵינוֹ אֵלָּא
לְטַהֵר הַכֵּלִים מִטּוֹמָאֹת מוֹת, הֵרִי שֶׁמִּקְבָּלִים טוֹמָאָה מִהַתּוֹרָה, וּמִדּוּעַ
אִמְרָה הַבְּרִייתָא שׁוֹז תִּקְנַת שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח.
מִתְרַצָּה הַגְמָרָא: לֹא נִצְרָכָה – לֹא הוֹצִרְכָה תִּקְנַת שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח,
אֲלֵא לומר שְׁחֹזְרִים כְּלִי מִתְּכַבּוֹת לְטוֹמָאָה יִשְׁנָה, דְּאָמַר רַב יְהוֹדָה
אָמַר רַב, מַעֲשֶׂה בְּשֵׁל צִיּוֹן הַמְּלָכָה שְׁדִּיהָ בִּימֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח,
שֶׁעָשְׂתָה מִשְׁתָּה לְבָנָהּ, וְנִטְמָאָה כָּל כָּלִיהָ בְּמַת, וְהוֹצִרְכָה הוּאֵת
שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי לְטַהֲרָם, וְכִי שִׁטְהֵרוּ בּוֹ בַּיּוֹם וַיְהִי רִאשִׁיִּים לְמִשְׁתָּה
בְּנֵה, שְׁכָרְתָּהּ, וְנִתְנָתָה לְצוֹרֶף לְתַקְנָם, וְרִיתְכֶן – וְחִיבְרָם, וְעָשָׂה מִקֵּץ
כָּלִים חֲדָשִׁים. וְאָמְרוּ חֲכָמִים, יִחְזְרוּ הַכֵּלִים לְטוֹמָאָתָן הַיְשָׁנָה.
הַגְמָרָא מְבַרֶּרֶת אֶת טַעַם הַגְזִירָה. שׁוֹאֲלֵת הַגְמָרָא: מָאִי מַעֲמָא גִזְרוּ
חֲכָמִים שִׁיחֹזְרוּ לְטוֹמָאָתָם הַיְשָׁנָה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: מְשׁוּם גִּזְרֵי מִי
חֲטָאת נִנְעוּ בָּהּ – כִּי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת מִי חֲטָאת, שֶׁאִם יִטְהֵרוּ
בְּשִׁבְרֵתָם וְלֹא יִחְזְרוּ לְטוֹמָאָה יִשְׁנָה לְאַחַר שִׁירְתָּכֶם וְיִתְקַנְּם, אֵין לָךְ
אֲדָם שִׁימְתִּין לְהוֹזֵאת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי מִמִּי חֲטָאת, וְנִמְצָאת תּוֹרַת מִי
חֲטָאת מִשְׁתַּכַּחַת.
שׁוֹאֲלֵת הַגְמָרָא: תִּנְיָחָא לְמָאן דְּאָמַר – מוֹבֵן הַדְּבָר לִרְבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן
גְּמִלְיָא הַסּוֹבֵר (כֵּלִים פ"א מ"א) שֶׁלֹּא לְכָל הַטּוֹמָאֹת אָמְרוּ שֶׁטוֹמָאָתָן
הַיְשָׁנָה חוֹזֶרֶת, אֲלֵא לְטוֹמָאָת הַמַּת בְּלִבָּר אָמְרוּ כֵן, שְׁפִיר – מִיּוֹשֵׁב
הַיִּטֵּב, שְׁכִינֵן שֶׁמְשׁוּם גִּדֵּר מִי חֲטָאת גִּזְרוּ זֹאת, מִמִּילָא אֵינוֹ שִׁיךְ רַק
בְּטוֹמָאֹת מִת הַצְרִיכָה הוּאֵת מִי חֲטָאת. אֲלֵא לְמָאן דְּאָמַר – לְתַנָּא
קָמָא הַסּוֹבֵר שֶׁלְכָל הַטּוֹמָאֹת אָמְרוּ שֶׁטוֹמָאָתָן הַיְשָׁנָה חוֹזֶרֶת, מָאִי
אֵיבָא לְמִימַר – אֵיךְ נִבְאָר אֶת גְּזִירַת טוֹמָאָה יִשְׁנָה, וְהֵלָּא גִזְרֵי מִי
חֲטָאת לֹא שִׁיךְ בָּהֶם.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אָמַר אַבְי, גְּזִירָה שְׁמָא לֹא יִקְבְּנוּ לְצוֹרֵךְ טַהֲרָתוֹ
בְּכָרִי מִתְּהַרְתּוֹ – בְּשִׁיעוֹר הַצְרִיךְ לְטַהֲרָתוֹ, שְׁהוּא כְּמוֹצִיא רִמּוֹן, כִּי
יִסְבּוֹר שֶׁאֵף בַּפְחוֹת מִכָּךְ יִטְהַר. הַגְמָרָא מְבִיאה טַעַם נוסף: רַבָּא אָמַר,
גְּזִירָה שְׁמָא יֵאמְרוּ מְכִילָה בַּת יוֹמָא – קוֹדֵם שֶׁהָעִרִיב (שֶׁקֶשֶׁה)
הַשֶּׁמֶשׁ, עוֹלָה לָהּ – מוֹעֵלָה לְטַהֵר מִהַטּוֹמָאָה לַגְמָרִי, שְׁהוּאֵת כְּלִי
טָמֵא זֶה שֶׁמְשַׁתְּמָשִׁים בּוֹ בְּטַהֲרוֹת בּוֹ בַּיּוֹם, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁשִּׁבְּרוּהוּ וְחֹזְרוּ
וְתִיקְנוּהוּ, יִסְבּוֹר שֶׁהִטְבִּילוּהוּ, וְהוֹעִילָה טְבִילָתוֹ לְטַהֲרוֹ אֵף בְּלֹא הָעֵרֵב
שֶׁמֶשׁ.
שׁוֹאֲלֵת הַגְמָרָא: מָאִי בִּינְיָהוּ – מִה הַהִבְדֵּל בֵּין טַעַמָם שֶׁל אֲבִי וְשֶׁל
רַבָּא. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֵיבָא בִּינְיָהוּ – יֵשׁ הַבְדֵּל בִּינֵיהֶם, בְּאוֹפֶן
דְּרַצְיָנִיהוּ מִרְצָה – שֶׁשִּׁבְּרָת אֶת הַכֵּלִי לַגְמָרִי, שֶׁמְשׁוּם שֶׁמָּא לֹא יִקְבְּנוּ
בְּשִׁיעוֹר טַהֲרָתוֹ יֵשׁ לְחוּשׁ, כִּי שֶׁמָּא בְּפַעַם אַחֲרָת לֹא יִקְבְּנוּ בְּשִׁיעוֹר
הַנִּצְרָךְ לְטַהֲרָתוֹ, אֵךְ מְשׁוּם שֶׁמָּא יֵאמְרוּ אֵין צְרִיךְ הָעֵרֵב שֶׁמֶשׁ אֵין
לְחוּשׁ, כִּיּוֹן שֶׁנִּיכֵר לְכָל שְׁעָשָׂה כְּלִי חֹדֶשׁ.

הַגְמָרָא מְשִׁיבָה לְבָרֵךְ מִה עוֹד נִגְזֵר בְּגִזְרַת י"ח דְּבַר. שׁוֹאֲלֵת
הַגְמָרָא: וְאֵיךְ מָאִי הָיָא – אֵינוֹ עוֹד גְּזִירָה נִגְזֶרֶת בְּגִזְרַת י"ח דְּבַר.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: דִּתְנִין (מִקְוֹת פ"ד מ"א), תְּמַנִּית כָּלִים תַּחַת הַצִּינּוֹר
לְקַבֵּל בְּהֵן מִי נְשָׁמִים הַעוֹבְרִים בְּצִנּוֹר, אָחֵר – בֵּין אִם הִיוּ כָּלִים
גְּדוֹלִים, שֶׁמִּחֲמַת גְּדוּלָם אֵינָם מִקְבָּלִים טוֹמָאָה, וְאָחֵר – וּבֵין אִם הִיוּ
כָּלִים קְטָנִים, שֶׁמִּחֲמַת קוּטָנָם אֵינָם נִחְשָׁבִים. וְאֵפִילוּ אִם הִיוּ כָּלִי
אֲכָנִים וְכָלִי אֲדָמָה – שְׁעָשָׂא מֵאֲדָמָה לֹלָא גִיבּוֹל, וְאֵינָם כְּכֹלִי חֶרֶס
וְכֹלִי נֹתֵר, וְכָלִי גְּלָלִים – כֵּלִים הָעוֹשִׂים מְשִׁישׁ, שֶׁאֵינָם מִקְבָּלִים
טוֹמָאָה, נִחְשָׁבִים הַמִּים שֶׁנִּתְקַבְּלוּ בָּהֶם לְשֹׁאֲבוּסִים, וְפִּסְלִין אֶת
הַמִּקְוָה.
מוֹסִיף הַתְנָא: אָחֵר (בֵּין) תְּמַנִּית אֶת הַכֵּלִים בְּכוּנָה כְּדִי לְקַבֵּל מִיָּם
מִהַצִּינּוֹר, וְאָחֵר הַשּׁוֹכֵחַ אוֹתָם שֶׁם, הַמִּים שֶׁנִּתְקַבְּלוּ בָּהֶם פּוֹסְלִים אֶת
הַמִּקְוָה, דְּכָרִי בֵּית שְׁמַאי. וְכֵתִי הֵלֵל מְטַהֲרִין בְּשׁוֹכֵת, שְׁכִינֵן שֶׁלֹּא
הַתְּכִינֵן לִכְךָ, אֵין זֶה נִחְשָׁב שְׂאִיבָה.
אָמַר רַבִּי מְאִיר, נִמְנוּ – עַמְדוֹ לִמְנִין כְּדִי לְהַכְרִיעַ אִם הִלְכָה כְּבִית
הֵלֵל אוֹ כְּבִית שְׁמַאי, וְרַבִּי בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הֵלֵל, וְנִפְסְקָה הִלְכָה
כְּבִית שְׁמַאי, וְאֵף זֶה הִיָּה בְּגִזְרַת י"ח דְּבַר. וּמוֹדִים בֵּית שְׁמַאי לְבִית
הֵלֵל בְּשׁוֹכֵת כֵּלִים בְּחֶצֶר שֶׁלֹּא תַּחַת הַצִּנּוֹר, וְהִתְמַלְאוּ בְּמִי גִשְׁמִים
וְנִפְלוּ הַמִּים לְמִקְוָה, שְׁהוּא מְטוֹר, וְאֵינוֹ נִחְשָׁב שְׂאִיב.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲדִיין הַמְּחַלּוֹקֶת שֶׁבֵּין בֵּית הֵלֵל וּבֵית שְׁמַאי בְּשׁוֹכַח
כֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר, בְּמִקְוָמָה עוֹמְדָה, כִּי לֹא עַמְדוֹ לִמְנִין וְלֹא בְּטֵלוֹ
דְּבִרִי בֵּית הֵלֵל.
הַגְמָרָא מְבַאֵרֶת בְּאִיזָה אֹפֶן נִחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל: אָמַר רַב
מִשְׁרָשָׁיָא, דְּבִי רַב – בְּנֵי בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַב אָמַר, הַכֵּל מוֹדִים
בְּשֶׁהִנִּיחָם תַּחַת הַצִּנּוֹר בְּשַׁעַת קִישׁוֹר עֲבִים – כִּשְׁהִתְאַסְפוּ עֲנָנִים, אֵף
אִם הִתְאַחֲרוּ הַגִּשְׁמִים מִלְּבָא וּשְׁכַחַם וַיֵּצֵא לְמַלְאכְתּוֹ, וּלְבַסּוֹף יִרְדּוּ
גִשְׁמִים, שֶׁהֵם מְטָאִים – נִחְשָׁבִים שְׂאִיבִים, כִּיּוֹן שֶׁבְּתַחֲלִיל הַתְּכִינֵן
לִכְךָ, וְאִם הִנִּיחָם תַּחַת הַצִּנּוֹר בְּשַׁעַת פִּישׁוֹר עֲבִים – שֶׁאֵין עֲנָנִים,
וְאַחֲרֵי כֵךְ הִתְאַסְפוּ וַיִּרְדּוּ גִשְׁמִים, דְּכָרִי הַכֵּל מְטוֹרִין – אֵינָם נִחְשָׁבִים
שְׂאִיבִים, כִּיּוֹן שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂיו גִּילּוֹי דַּעַת כֹּלֵל שְׂרוּצָה אֶת הַמִּים. לֹא
נִחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל, אֲלֵא שֶׁהִנִּיחָם בְּשַׁעַת קִישׁוֹר עֲבִים,
וְנִתְקַשְּׁרוּ הָעֲנָנִים וּשְׁכַחַם וַיִּחְזְרוּ וְנִתְקַשְּׁרוּ – וְהִתְכַּסְּנוּ שׁוֹב, וְעַדִּין
הַכֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר, מָר – בֵּית הֵלֵל סָבַר, כְּמִלָּה מְחַשְׁבָּתוֹ
הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁכִּשְׁהִתְפּוֹרוּ הָעֲבִים הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, וְסָבַר שֶׁשׁוֹב לֹא
יִרְדּוּ גִשְׁמִים, וְהִגִּשְׁם שִׁירַד בְּכֵלִים אֵינוֹ נִחְשָׁב לְרִצּוֹן וְאֵינוֹ פּוֹסֵל, וְכָר
– וּבֵית שְׁמַאי סָבַר, לֹא כְּמִלָּה מְחַשְׁבָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וְהַמִּים נִחְשָׁבִים
שֶׁנִּשְׂאָבוּ לְרִצּוֹן וּפּוֹסְלִים אֶת הַמִּקְוָה.
שׁוֹאֲלֵת הַגְמָרָא: וְלְרַבִּי יוֹסִי דְּאָמַר מְחַלּוֹקֶת עֲדִיין בְּמִקְוָמָה עוֹמְדָה,
וְלֹא הוֹכְרַעָה כְּבִית שְׁמַאי, בְּכָרִי לָהּ – הֵרִי חֶסֶר מִמֶּנִּין י"ח דְּבַר גְּזִירָה
זֶה. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אָמַר רַב נְחֻמִּין בְּרִי יִצְחָק, אֵף הַגְזִירָה שְׁבָנוֹת
בּוֹתִים מֵאֹתוֹת נְדוֹת מְעַרְסָתָן – מִשְׁנולדוּ, בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁל גְּזִירַת י"ח
דְּבַר גְּזִירָה.
הַגְמָרָא מְשִׁיבָה לְבָרֵךְ מִה עוֹד נִגְזֵר בְּגִזְרַת י"ח דְּבַר. שׁוֹאֲלֵת
הַגְמָרָא: וְאֵיךְ מָאִי הָיָא – מִה הִיא עוֹד גְּזִירָה שְׁגוּרָה בּוֹ בַּיּוֹם. מְשִׁיבָה
הַגְמָרָא: דִּתְנִין (אֲהֵלוֹת פ"ט מ"א), כָּל הַמְּטַלְטָלִים שֶׁמֵּאֲהִילִין עַל מַת וְעַל
כֵּלִים, מְבִיִּאִין עַל הַכֵּלִים שֶׁתַּחְתָּם אֶת הַטּוֹמָאָה מְשׁוּם אוֹהֵל הַמַּת,
לְהִיּוֹת אֵב הַטּוֹמָאָה וְלִהְיוֹתָם הוּאֵת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי. אֲמַנָּם זֶה רַק
אִם יֵשׁ בְּעוֹכֵי הַמְּטַלְטָלִים כְּשִׁיעוֹר עוֹבֵי הַמִּדְרָע (וּמִדְרַע בִּינוּי), וְהוּא
הַמִּקְל שֶׁמִּנְהִיגִים בּוֹ אֶת הַבֶּקֶר, אֵף שֶׁאֵין בָּהֶם עוֹבֵי טַפָּח. אָמַר רַבִּי
מִרְשִׁין,

אָקפּה – אחתוך ואקצר את ימי בני, כלומר, אקברם, שזו הלכה
מקופחת – מקוצרת ואינה נכונה, ששמע השומע שנשאלה שאלה
בבית המדרש על מעשה שהיה, ומה שפסקו עליה, וטעה בהבנת
הפסק. וכך היה המעשה, האיקר שהיה עובר בשדהו, ומרדעו מונח
על כתפו, ואיחל צידו האחת של המרדע על הקבר, ונשאלה שאלה
האם נטמא בכך האיבר, ופסקו שנטמא. וסבר השומע שנטמא
טומאת שבעה מצד אהל המת, כי המרדע אהיל עליו ועל הקבר,
ומכך הסיק שכל המטלטלין מביאין את הטומאה משום אהל, גם אם
אין בהם אלא כעובי המרדע שאין בו טפה. אבל טעה, כי לא טמאוהו
כלל בטומאת שבעה ומצד אהל המת, כי לכך צריך אהל טפה. אלא
לפי שמימא אותו – את המרדע משום בליים המאחילים על המת,
שכלי המאהיל על המת, אף אם אין בו אלא כל שהוא נעשה אב
הטומאה וטמא טומאת שבעה, לפיכך האיבר שנגע בו, נעשה ראשון
לטומאה וטמא טומאת ערב.

המשנה מביאה אופן שבו יהא קיום לגזירת חכמים: אמר רבי עקיבא,
אני אתקן ואפרש את האופן שבו יהיו דברי חכמים שאמרו שעובי
המרדע מביא טומאת אהל מדרבנן, קיימים, והוא שגורו שיהיה כל
המטלטלים מביאין את הטומאה – (טומאת אהל מדרבנן) על
האדם שנושא אותו, בעובי המרדע – אם עוביים כעובי המרדע
שיש בהיקפו טפה. כלומר, רק על אדם שנשא מטלטלין המאחילים
עליו, גורו וטמאוהו בטומאת שבעה כטומאת אהל המת, ולא באדם
הנמצא תחתיהם. שכיון שעל כרחנו נוקטו לטמא את האדם
הנושאם בטומאת ערב מדאורייתא משום נוגע בכלי המאהיל על
המת, יש לחוש שיטעו ויאמרו שטמאוהו מחמת שהכלי האהיל עליו,
ויסיקו מכך שכל הנכנס באהל המת נטמא רק טומאת ערב, ועל כן
גורו עליו טומאת שבעה מדרבנן.

עוד אמר רבי עקיבא: ועל טומאת עצמן מביאים הכלים טומאת אהל
המת, אף בכל שהן מדאורייתא, שאין שיעור לכלי המאהיל על המת
כדי שיטמא בעצמו. ועל שאר אדם וכלים שאינם נוגעים בהם, לא
גורו טומאה כלל, ואמנם אם יש בעוביים של המטלטלים המאחילים
פוחת טפה – שיעור טפה, מביאים את הטומאה מן התורה על האדם
והכלים שתחתיהם.

הגמרא מבארת את שיעורו של המרדע שמביא טומאה מדרבנן:
ואמר רבי ינאי, ומרדע שאמרו חכמים שנטמא את הנושא שבעה
משום אהל מדרבנן, אין בעוביו טפה, ויש בהיקפו סביב טפה, שאם
היה בעוביו טפה, היה מטמא באהל מדאורייתא, ונזרו חכמים על
מרדע שיש בהיקפו טפה, שיטמא טומאת שבעה כטומאת אהל,
משום שאם לא כן יבואו לטעות ולטמאות בטומאת ערב גם כשהיה
בעוביו טפה.

הגמרא מבררת כיצד משלים רבי טרפון את ה"ח דבר. שואלת
הגמרא: ולרבי טרפון דאמר אקפח את בני שהלכה זו מקופחת,
כי לדעתו לא גורו בזה טומאת אהל מדרבנן, נמצא דבצרו להו –
חסרה גזירה אחת ממנין י"ח דבר. משיבה הגמרא: אמר רב נחמן בר
יצחק, אף על פנות פותים שהיו טמאות גדות מעריסותן –
משנולדו, בו פיום נזרו. ואין להקשות שהרי כבר מנינו גזירה זו (לעיל
טו) במנין ה"ח דבר, ואם כן אין בה כדי להשלים את הגזירה שחסרה
לדעת רבי טרפון. משום שיש לומר דבאידך – בגזירת שוכח כלים
תחת הצינור, סבירא ליה לרבי טרפון ברבי מאיר שאמר (שם)
שנקבעה הלכה בבית שמאי שהמים פוסלים את המקוה, ולדעת רבי
מאיר לא הוזקקו לעיל להוסיף גזירת בנות כותים במנין ה"ח דבר,
ולכך לדעת רבי טרפון שלא גזר טומאת אהל מדרבנן, ניתן להוסיף
גזירת בנות כותים.

הגמרא ממשיכה לברר מה עוד נגזר בגזירת י"ח דבר. אומרת הגמרא:
ואידך – וגזירה נוספת שגזרו בו ביום, הוא מה ששנינו בברייתא,
הפוצר כרם ענבים לגת – לדורכם ולעשות מהם יין, שפאי אומר,
הוכשרו הענבים לקבל טומאה על ידי המשקה היוצא מהם
בעת הבציר, הלל אומר, לא הוכשר לקבל טומאה.
אמר לו הלל לשפאי, מפני מה רק בענבים אתה מצריך שיהיו
בוצרין אותם בטהרה – בכלים טהורים, כדי שלא יקבלו טומאה
מהכלים לאחר שהוכשרו מהמשקה היוצא מהם, ואין אתה מצריך
בזיתים שיהיו מוסקין אותם בטהרה, והלא גם בשעת מסיקת הזיתים
יוצא משקה שבירו להכשיר. אמר לו שמאי להלל, אם תקנימני
לדמות זיתים לענבים, גזרני טומאה אף על המסיקה של זיתים.

הברייתא מביאה מה היה באותו יום בבית המדרש: באותו היום נעצו
חרב בבית המדרש, ואמרו, הנכנס לבית המדרש, ויכנס, והוציא –
הרצה לצאת, אל יצא, לפי שרצו לעמוד למנין ולהכריע את
ההלכה, ונפסקה הלכה כשמאי. ואותו היום היה הלל כפוף ויושב
לפני שמאי באחד מן התלמידים, והיה קשה הדבר לישאל ביום
שנעשה בו הענין, כיון שהלל היה הנשיא, אך היה ענוותן. ונזר
שמאי והלל להכשיר את הענבים לקבל טומאה על ידי המשקה
היוצא מהם בשעת הבציר, ולא קבלו מיניהו – אך לא התקבלה
הגזירה, ואתו תלמידיהו – ובאו תלמידיהם (בית שמאי ובית הלל),
ונזרו על כך, וקבלו מיניהו – והתקבלה הגזירה, וזו היא גזירה
נוספת שבי"ח דבר.

הגמרא מבארת מדוע גזרו על כך. שואלת הגמרא: מאי טעמא
הוכשרו הענבים במשקה היוצא מהם בעת הבציר, אף שהולך
לאיבוד. משיבה הגמרא: אמר (רבי) ועירי אמר רבי חנינא, גזירה
שפא יבצרנו ויתנו בקופות טמאות שבהם גם משקה ההולך
לאיבוד מכשיר. שואלת הגמרא: הניחא למאן דאמר – מובן הדבר
לפי רבי מאיר (תוספתא מכשירין פ"ב ה"א) הסובר שקלי טמא חושב משקין
– מחשיב משקין שאין בכחם להכשיר, שיכשירו, שפיר – מובן
הגזירה על הבורר לגת שמכשיר. אלא למאן דאמר – לרבי יוסי,
הסובר שאין כלי טמא חושב משקין שאין ראויין להכשיר, מאי
איכא למימר – מה יש לומר בזה, מה בכך שיבצור את הכרם בקופות
טמאות.

הגמרא חוזרת בה ואומרת טעם אחר: אלא אמר ועירי אמר רבי
חנינא, גזירה שפא יבצרנו בקופות מופפות – שציפו אותם בזפת
כדי שהמשקה לא יזוב מהם, שכיון שאין המשקה הולך לאיבוד,
רוצה הוא ביציאתו, וממילא הוא מכשיר את הענבים לקבל טומאה.
הגמרא מביאה טעם נוסף: רבא אמר, גזירה משום הנושכות –
אשכולות ענבים הנוגעים ומחזירים זה בזה, וכשבורר את הכרם
מפירים בידים, ובעל כרחו יוצא משקה מהם עליהם, וכיון שעושה
זאת בידים, ואי אפשר שלא יצא משקה, נחשב המשקה לרצון,
ומכשיר את הענבים.

הגמרא מביאה טעם נוסף: (דאמר) רב נחמן אמר בשם רבא בר
אבהו, פעמים שאדם הולך לבקרו ובודק לידע אם הגיעו הענבים
להיות ראויים לבצירה או לא, ונזמל אשכול ענבים לסוחטו כדי
לבדוק אם ראוי לעשות ממנו יין, ומלף את המשקה היוצא על גבי
הענבים המחזירים, ובשעת בצירה של כל הכרם עדיין משקה
טופח – (רטוב) עליהם, וכיון שמשקה זה יצא לרצון, מכשיר את
הענבים, ומשום כך גזרו על כל בוצר שיוכשרו הענבים לקבל
טומאה.

הגמרא ממשיכה לברר מה עוד נגזר בגזירת י"ח דבר. אומרת הגמרא:
ואידך – וגזירה נוספת שגזרו בו ביום, אמר

שבת. פרק ראשון – יציאות השבת דף יז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י תוספות

1 **אֶתְּחַבֵּא אֶת כְּנִי**. מצער היה על תורה המשתכחמת, ומקלל את עצמו: **אֶתְחַבֵּא**, אֶקְבֹּר;
2 לשון חיתוך וקיצור: **שִׁשְׁמֵע הַשּׁוֹמֵעַ**. בשנשאלה השאלה על ידי מעשה בבית
3 המדרש, ושמע שטמאודה וקצה ולא ידע משום מה טמאודה. הם טמאו את המרדע
4 משום כלים המאילים על המת, שהבלי עצמו המאחיל – טמא בכל שהו. דלא

בְּעֵינַי פִּתַּח טַפַּח אֶלָּא לְשׁוּיָהּ אֶחָל לְהִבֵּיאַ
טוּמְאָה תַּחַת רִאשׁוֹ הַשֵּׁנִי, לְהִבֵּיאַ טוּמְאָה עַל
אֲחֵרִים. אֲכַל לִגְבֵי דִידֵיהּ – בְּכָל שְׂהוּ.
וְטַמְאָהוּ לְאִיכָר טוּמְאָה עֲרַב, מִשּׁוּם שְׁנַע
בְּאוּתוֹ כְּלִי שְׂהוּ אֶב הַטּוּמְאָה, וְזֶה שְׁנַע עַב
רִאשׁוֹן, וְהַשְׁמָע טַעַם לִמּוּר שְׁמִיטָה
לְאִיכָר אֶב הַטּוּמְאָה, לְטַמֵּא ו' לְטַעַן הַיָּדִיד:
אֲנִי אֲחַקֵּן שִׁיְהוּ דְּבִרְיָ חֲכָמִים. שְׂאוּמֵרִים
עֹבֵי הַמִּדְרַע מִבֵּיא טוּמְאָה קִימִי. שֵׁ דְבִרְ
שְׂמִיבֵיאִין עֲלִיו טוּמְאָה מִמֶּשׁ לְטַעַן הַיָּדִיד
מִדְּבִרְהֵא, כְּגוֹן עַל הָאֵדָם הַנוֹשֵׁאן שְׂמָמָה בּו
טוּמְאָה מִגֵּעַ מִן תַּחְתָּהּ – וְזֶה עֲלֵי כְּעֹבֵי
הַמִּדְרַע לְטַמֵּא טוּמְאָה אֶחָל מִדְּבִרְהֵא
גִּזְרֵה הַקִּיפֵי מִשּׁוּם עֲבִיו. דְּכִין דְּמַטְמָאֵת לִיהּ
עַל כְּרִחָךְ טוּמְאָה דְּאוֹרִינְיָא לְאִעֲרִיבְהּ
הָעֵרֵב שִׁמֶשׁ, וְהוּא לֹא נִגַּע בַּמַּת – כְּסִבּוֹר
שְׂמִשּׁוּם אֶחָל אֲתָה מַטְמָא, וּמִשּׁוּם שִׁשׁ
בְּהִיפּוֹ טַפַּח. וְכִין אֲתָה מַטְמָאֵת לִי טוּמְאָה
ז', אֲתִי לְמִמֵּר בְּאֶחָל גְּמֹר מִן טוּמְאָה עֲרַב,
אֲכַל שְׂאֵר אֲדָם וְכָלִים שְׂאִין נִגְעִין בּוּ, וְאִין
עֲלִיף לְטַמֵּאן כָּלִל – אִין מִבֵּיאִין שׁוּם טוּמְאָה
אֶלָּא בְּפִתַּח טַפַּח. וְ"מִלִּיתֵיהוּ דְּרַבְּנָן פְּרִישׁ:
וְאִם ר' יוֹאִי גְּרִיסִין מִדְּרַע שְׂאִמְרֵי, דְּמִבֵּיא אֵת
הַטּוּמְאָה עַל נוֹשְׂאָן לְטַמֵּא בְּעֵדָה מִדְּבִרְהֵא:
אִין עֲבָרֵי טַפַּח. דָּאֵם כּוּן הָיִי אֶחָל דְּאוֹרִינְיָא:
וְלִר' מִיְּפוֹ. דְּאָמַר לֹא וְזֶה שׁוּם גִּזְרֵה אֶלָּא
בְּדִין תּוֹרָה, דְּלֹא טַמְאָהוּ אֶלָּא טוּמְאָה עֲרַב
מִשּׁוּם מַעַ, בְּצִיר לְהוּ יִיד: בְּגֵזֵת בּוֹתִים כּוּ:
וּבְאִדְךָ, דְּמִנְחָה כָּלִים: כְּבֵר לֵה. ר' טַרְפוֹן כֵּר
מֵאִיר, דְּחֻשִׁיב לִיהּ בִּיחַ דְּבִרְיָ, וְאִפִּיק אִין
וְעִילִי הָךְ דְּגִזֵּזת בּוֹתִים: מִסְּבִין מַה בְּהִיאִין
בְּהִיָּה. מִפְּנֵי מִן אֲתָה מִצְרִיף לְבַצּוֹר כְּבָלִים
טְהוּרִים, דְּקָאֲמַרַת "הּוֹכֵשֶׁר", וְאִין אֲתָה
מִצְרִיף לְמַסּוֹת זֵיתִים כְּבָלִים טְהוּרִים: יָגֹבֵם.
לְבִית הַמִּדְרַשׁ: וְהִיוֹצֵא אֶל יָצֵא. לִפִּי שִׁיְהוּ
רוֹצִין לְעִמּוֹד בְּמִנְיָן: קָשָׁה. לִפִּי שְׁהִלֵּל נָשִׂיא
וְעִנּוּתוֹ: וְזֶה שְׂמָאִי וְהִלֵּל אִין קְבֹלוּ מִיְּנִיָּה,
וְאֲתוּ לְתַלְמִידֵיהוּ וְזֶה, וְקְבֹלוּ מִיְּנִיָּה: מִ"שׁ.

הוכשר, הוא לא ניקח ליה בהחיה משקה דנפיק וקאזיל לאיבד: **בְּקוֹפּוֹת מִמָּאֵת.**
 דאָתא; טומאת הכלי, ומחשבה ליה למשקה להכשיר, הואיל וטומאתו והכשרו
 באחת: הניחא **למאן דאמר**. לא עדינא הכי: חושב משקה, להכשיר אוכל שנתוכו,
 ואף על גב דלא אחשביה הוא: **מוֹפּוֹת**. כיון דלא אָזיל איבד – ניקח ליה
 לייצואו: **הַנְּשִׁיכוֹת**. אָשְׁבוּלוֹת וְשִׁבוֹת וְאֵת אוֹ, וּבִשְׁבָּא לְהַפְרִיז – נִטְקֹת הַמִּשְׁקָה
 לְחֵיזָקָא, וְכִין דַּעֲבֵד בִּידֵּיז לֹא אַפְסֵי בְּלֹא סוּסֵיז – מִכְשֵׁר:

לכדו נגע בהן כבר של תרומה – טהור. משמע: דמלמד חשוב פשוט כלי עץ, לכן טהור נכבד אחוה – ואורי: דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרבן אא"י ישבר בית קבולו, ולכן על המסיקה – וגוריה שמוא יבצרנו בקפות מוזפנות לא שייך בויתים, דמיהל הוציא מהם הוציא לאחר אציצה, לאחר שעמדו בבומר ב' ימים או ג', ואיתא בר' עקיב דריש "חבית" ופעמים שאדם הוציא לברמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור – נמי לא שייך בהן, והשתא אתי אם לאו – אתי הוציא: למה"כ למה"כ טמא אבצור משקה – [בתוספתא(א) דמכשירי אבל בטעמא דכל הולד מירד ורוח חיה יותן, דברי רבי מאיר, ר' יוסי אמור: אתי

אָקפּה אַתּ בּני שׁוֹו הַלֶּכֶּה מִקּוֹפֶחַת, שְׁשֹׁמֶע הַשׁוֹמֵעַ וּמֵטָע:
הַאיִכֶּר וְכוּר וּמִרְדְּעוֹ עַל כְּתָפוֹ, וְאִיחֵל צִדּוֹ אַחַת עַל
הַקֶּבֶר – טִימְאוֹ אוֹתוֹ מִשׁוֹם בָּלִים הַמֵּאֲהִילִים עַל הַפֶּת.
א"ר עֲקִיבָא:: אֲנִי אֶתְקֵן שִׁיְהוּ דְּבָרֵי חֲכָמִים קִיָּמִים; שִׁיְהוּ
כָּל הַמִּטְּלָטְלִים מִבֵּיאִין אֶת הַטּוֹמְאָה עַל הָאָדָם שְׁנוּשָׂא
אוֹתוֹ בְּעֻבֵּי הַמִּרְדְּע, וְעַל עֲצָמָן – בְּכָל שִׁתּוֹ, וְעַל שְׂאָר
אָדָם וְכָלִים – בְּפֹתַח טֶפֶח. וְא"ר יְנָאי: וּמִרְדְּע שְׂאָמְרֵי
אִין בְּעֻבֵּי טֶפֶח וְיֵשׁ בְּהִיקְפֹּ טֶפֶח, וְגִזְרוּ עַל הִיקְפֹּ מִשׁוֹם
עֻבּוֹ. וְל"ר מִרְפּוֹן, דְּאָמַר "אָקפּה אַתּ בּני שְׁהֶלְכָה זֹו
מִקּוֹפֶחַת" בְּצִירוֹ לְהוֹי – א"ר נַחֲמָן בֶּר יִצְחָק: אָף בְּגוֹת
בּוֹתִים גְּדוֹת מַעְרִיסְתָּן בּוֹ בַּיּוֹם גִּזְרוּ. וּבֵאֵידֵךְ – ס"ל כ'ר'
מֵאִיר. וְאֵידֵךְ הַבּוֹצֵר לָנֶת, שְׂמָאֵי אֹמְרִי: הוֹכֶשֶׁר, הַלֵּל
אֹמְרִי: לֹא הוֹכֶשֶׁר. א"ל הַלֵּל לְשִׂמְאֵי: מִפְּנֵי מַה בּוֹצֵרִין
בְּטֶהֱרָה, וְאִין מוֹסְקִין בְּטֶהֱרָה? – א"ל: אִם תְּקַנְיִמֵּנִי –
וְגִזְרֵי טוֹמְאָה אָף עַל הַמִּסְיָקָה. נַעֲצוּ חֶרֶב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ,
אָמְרוּ: הַנֶּכֶס יִכְנֵס וְהַיֵּצֵא אֵל יֵצֵא. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַלֵּל
כְּפֹה וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי שְׂמָאֵי בְּאֶחָד מִן הַתְּלַמִּידִים, וְהָיָה קָשָׁה
לְיִשְׂרָאֵל כִּיֹּם שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ הַעֲגֵל. וְגִזְרוּ שְׂמָאֵי וְהַלֵּל – וְלֹא
קִבְּלוּ מִיָּנִיחָהּ, וְאֵתוֹ תְּלַמִּידֵיהּ גִּזְרוּ וְקִבְּלוּ מִיָּנִיחָהּ. מ"ט?
– אָמַר (ר') וְעִירֵי אָמַר ר' חֲנִינָא: גִּזְרֵה שְׂמָא יִבְצְרֵנוּ
בְּקוֹפֹת טִמְאוֹת. הֵיחָא לִמ"ד "כָּלִי טִמְאָה חוּשֵׁב מִשְׁקִין"
– שְׁפִיר, אֵלָּא לִמ"ד "אִין כָּלִי טִמְאָה חוּשֵׁב מִשְׁקִין" – מֵאִי
אֵיבָא לְמִימַר? – אֵלָּא אָמַר וְעִירֵי אָמַר ר' חֲנִינָא: גִּזְרֵה
שְׂמָא יִבְצְרֵנוּ בְּקוֹפֹת מְזוֹפְפוֹת. רָבָא אָמַר: גִּזְרֵה מִשׁוֹם
הַנּוֹשְׁכּוֹת. (דְּאָמַר) רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בֶּר אֲבוּהֵי: פְּעָמִים
שְׂאָדָם הוֹלֵךְ לְכַרְמוֹ לִידַע אִם הִגִּיעוּ עֲנָבִים לְבִצְיָהּ אוֹ
לֹא, וְנוֹטֵל אֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים לְסוֹחְטוֹ, וּמְזַלֵּף עַל גְּבִי עֲנָבִים.
וּבִשְׁעַת בְּצִירָה עֲדִיין מִשְׁקָה טוֹפַח עֲלֵיהֶם. וְאֵידֵךְ? אָמַר

עץ הוא ולא מקבל טומאה! דהא עץ – היה מטמא אפילו בכל שהוא כל דמויכו בריש אדלות. וכל הפסוק (דף גנא) ואר"ת: דחשיב בית קבר מקל למלאת – שאין קובעין אותו שם, אם כלימ דחשיב בית קבר, דתנן: המרדס וְאֶחָד שֶׁבֶלֶע צִינּוּרָא, וּמִלְמַד שֶׁבֶלֶע עַל עֵץ.

ד חשוב פשוט בלי עץ, לכך טוהר כבר של תרומה שנגע במלמד, שהמלמד לא
 • ודרבן אא"י ישבר בית קבולו, ולכן לא חשיב חו בית קבול: **גזרני** טומאה
 לא שייך בויתים, דמזהל היוצא מהם לא חשיב משקה. הוא דתנן במס' מבשרין
 ג/ו, ואתאי בר' יעקב דרש "חבית" (לקמן קבד). אבל מזהל היוצא ע"ז מסיקה
 יצור - נמי לא שייך בהן. והשתא אתי שפיר דתנאי לקמן בריש "חבית" (דף קמה.
 • שוב - משקה - וייתרפסאנא(א) דמכשירין (פ"ד מ"ח) גבי רישא שירד דלף לתוכה
 ותו, דביר בר' אמאי. ו' יסי אמר: אתי טמאה אחת טהרה. ב"ש אמרי: כי
 •

ששמע השומע וטעה כו' טמאדו משום כלים המאדילים על המת – פי' בקונטרס: טמאדו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאדילים, שחן טמאין טומאת ז', כדן הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב מדאורייתא. וקשה: למה טעה השומע והיה סבור שטמאדו טומאת ז' כיון דדבר פשוט הוא שאדם הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב וטעה: דמן התורה איכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחבורים, דיקרב בדיקרב בחבורים – טמא ז' מדאוריין, בדמור בפ"ב דע"ז (דף לז: ושם). ואפילו בחבורים על ידי אהל טמא טומאת ז', כדמכח בריש אהלות (פ"א מ"ג) לכך נראה: שטמאדו לאיכר טומאת ז' טמא ז' בחבורים, והשומע טעה – לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחבורים, והיה סבור דמשום אהל טמאדו, כיון שיש דקפיו פסח. לכך שנה: כל המטלטלין במבאין טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל, בעובי המדבר:

אמר רבי עקיבא: "אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעובי המרדע" – משום אהל לטמאו טומאת שבעה – אפי' היכא דלא שיין טומאה בחבורים, כגון שיש סודר מפקסין בלא שיין המרדע לבשרו. שהסודר טמא טומאת שבעה משום חבורים, והיינו "חבורי אדם במת" ודאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מינין (גזיר דבר דבם ושב) גזיר שיהא אדם טמא טומאת ד' משום אהל. שלא יטעו אותם שטמא יודעים רק טומאה בחבורים, ואימרו שטמא טומאת ערב, משום אהל, כיון שיש בהיקפיו טפח. א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב – לכך גזיר שיהא טמא ד', באדם המיטט באהל. שלא חלקו, אפילו יתא מפקסין בינו לבין המרדע שלשה סדורים או ד', והתא אדם רביעי או חמישי או יותר, ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאינן כלי טומאה, דלא שיכא בהם טומאת בחבורים. ודוקא בעובי המרדע שיש בהיקפו טפח, אבל בפתות מוכן – ליכא למטעי כלל שהיא משום אהל, ואף על פי שלא ידעו טומאה בחבורים – לא יטעו, אלא ישאלו את העם: ועל שאר אדם וכלים בפתות טפח – כיון דליכא שום טומאה בחבורין – בעי אהל חשוב, בבשר דברים. ואת' למה טמאוו ד' משום חבורים לר' טרפה, והתא מרדע פשוטי כלי

עץ הוא ולא מקבל טומאה דה"ע"כ איירי שאין הורבן בתוך המרדכי, שאם יש שרבן בתוכו – היה מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו, דהרב הרי הוא כחלל, אפי' ע"י אהל, כדמוכח בריש אהלות. וכל הפסוק "בחלל חריב" דרשני ליה בטומאת אהל בניו פ' "כ"ז" (דף גג) ואור': דחשיב בית קבול מקום שנתנין דרבין במרדעת, ואי היה בית קיבול העשוי למלאות – שאין קובעין אותו שם, אלא פעמים מניחין ופעמים מסידין. וכן מוכח במסכת זבחים, דחשיב בית קבול, ואם לא אתאוריזי ותוך. והא דתנן בפ' דכלים (משנה ו') כוש שלבלע ענינא, זמלמד שלבלע דרבין ב', וכו' הוטרובי ונכנסל אלחל – נטמא. פ' "הדרבן" תרומה שנגע במלמד, שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרבן, ומלמד ומרדע מסתמא הכל חשיבין תו בית קבול: **וזהו** טומאה אף על המסיקה – פ' הר"ר פורת דלחכי לא גזר חשיב משקה. והא דתנן במס' מכשירין (פ' מ"ה) מזהל השמן – כשמן י"ל: דחיני במזהל (קדוש): אבל מזהל היוצא ע"י מסיקה – אפי' רבי יעקב מודה דטהור. וכן גזירה דנושכת. ד' תניא לקמן בריש "חבית" (דף קמח). ושם) הופעצ ביותים. לידע אם הגיעו זיתיו למסוק י"ל דחיני גבי עטורה, שירד דלף לחלוכה, בי חבי יתן ב'. ב"דא – בטעורה, נאמא ואחת טעורה, שם: אתאוריזי: בבי יתו, ובית וכלא אתאוריזי: אפי' בבי יתו: יתו:

כיון

כיון דאפשר למיעבד כשמואל מדימני – הקשה ריבא: תרומת מעשר דלא אפשר ליה למיעבד כשמואל, ליגורו – ויתיר ר"י דמי' אמת הוא שגורו אף על גידולי תרומה גדולה, ורוצה לפרש טעם בכולן, ומזהיר אמר: דתרומת מעשר מדימני הלוי, דאין נותני מעשר אלא לחברים, וריבא תירץ: דאותן שהיו חשודים לא היו מפרשים כלל, כדאמ בסוטה, וחברים שהיו מפרשים מדימני ותוס' ישיבם:

דילמא משהי ליה גביה ואתי ביה ליד 1
תקלה פ' בקונטרס: ולכן גורו, דאפי' 2
יורענה – דהוי טמאה, וקשה לר"י דאמר בהדיא 3
בפרק 'כל שעה' (פסחים דף לד, ושם) שתילי 4
תרומה טמאה – טהורים מלטמא, ואסורין 5
מלאכול, פ' לזרים, כדמפרש התם, אלמא: 6
לכתבים שריו – וי"ל: כיון דאין נאכלין לזרים, 7
משום ריוח פורתא שמטהרין – לא משהי גביה, 8
והא דהכא חיישין לתקלה, ובספ' דפסחים (דף 9
כ) אמרי ב"ה: תעשה ויולפו איכא למימרא: דהכא 10
מודו ב"ה, דפעמים שצריך להשהות שנה שלמה 11
עד זמן זריעה: **על** פתן ושמנן משום יינן – 12
הקשה ריבא: מ"ש שהתמירו טפי ביין לאסור 13
בהנאה, מפת ושמנן ויתירין: מפני שהיין משמח 14
אלהים ואנשים, והוי רגילין לנסכו אפי' שלא 15
בפני גוי, והאילו הוהצרכו לאסור משום בנותיהם 16
– נתנו בו חכמים דין וחומר יין נסך ממש, כיון 17
דפעמים היו מנסכין אותו אפי' שלא בפני גוי: 18
הניחא לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי 19
הויין – הי"מ נמי לממרא: אלא לר' 20
טרפון מאי איכא למימ' רש"י חשיב "אין פולין" 21
ו"אין קורין" בתרתי, וכן משמע, מדקתני 22
בברייתא "אלו מן ההלכות" ולא קתני בברייתא 23
אלא הנהו תרתי, והא דלא חשיב "מבחין בין 24
נגדו לבגדי אשתו" ר"שמה הבודק כוסות וקערות 25
לאור דבר – הנה נפק מכלל הני תרתי, שהן 26
עיקר, מיהו, קשה: דלא מני רש"י דר"ל איכל 27
חוב עם הובו' דודאי מ"ח דבר הוה, דקתני לה 28
בנותיהן בהדיא ולפי זה: אוכל ראשון ואוכל 29
שני – חדא חשיב להו, א"נ: הבא ראשו ורובו 30
במים שאובין, וטהור שנפלו בו' – חשיב חדא, 31
משום דאי לא הא, לא קיימא הא, כי היכי דפתן 32
ושמנן ויין ובנותיהן חשיב גזירה אחת והדאי 33
ד"ל איכל זב פרח עם זב עם הארץ, דקתני 34
עלה בתוספתא "אלו מן ההלכות" – איכא 35
למימר דהוי בכלל "לא יאכל חוב עם הובו": 36
ועל בנותיהם משום דבר אחר – ואם תאמר: 37
הניחא למי' דמפרש בפרק ב' דמסכתא ע"ז (דף 38
לה) דעל בנותיהם גזרי יחוד – דשייך למיגור משום גוי, אלא למי' דעל בנותיהם גזרי נדות מה שייך דך גזירה לגוי? – וי"ל: דע"ז שגזרי עליהם נדות, יפרשו ממגען ולא יטעמו בהם כ"כ: 39
אונן – פ' בקונ: נותנים בתגור ומתלבן, וכן משמע בפ"ב (דף כז) דאמרי: האונן של פשתן משיתלבן: **אין** פורסין מצודות חיה ועופות ורגלים אלא כד' שיצורו 40
שאינו יודע אם יצוד אם לאו – מ"מ גזרי לפרש מצודה, דפעמים אתי ליד חוב חטאת, כגון שבשעת פריסתו ילכוד, דהכי קתני בתוספתא: הפרס מצודה לבהמה או לשון ונכנס לתוכה 41
חיוב:

אלא כבדי שיצורו – וא"ת: מנא ידע מתי יבא החיה? – וי"ל, דבירושלמי מוקי לה בפורש בחורשין, דמוציין שם חיותא, ומיירי בענין זה שלא יוכל ללכוד במצודה אלא א' או ב', דהא 42
מה מועיל שיצורו מבעוד יום אם יוכל לצוד גם משחשכה: **אין** מוכרים לגוי – אף על גב דאי עביד להו בשבת לא מייחב חטאת, מ"מ, מאחר שהגוי מחמיר או עושה בשבת 43
בידים דבר שישאל אסור מן התורה, גזרי רבנן עון חשבה, כדפירש בקונטרס, משום דמיתחף בשלוחו, אבל בהנך דברים דריש, שאינו עושה בשבת איסור חמור, לא גזרי, אי אור, אי אור, 44
דמייחב חטאת, והיינו טעמא דאין נותנין עורות לעבדן: **אין** נותנין עורות לעבדן – ומכאן היה נראה לר"ת להתיר על ידי קבלת גוי לבנות בשבת, ועוד מביא ראיא 45
מריחים, דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ', דמתירין להניח שם חטין מבעוד יום, ויניחו כל השבת – כל שכן קבלת על ידי גוים, דשרי, ואינו ראיא, ידידע כ"ע שהריחים טוחנות מעצמם, 46
ידידע נמי שהחטין הושמו שם מע"ש, אבל קבלתן יאמרו שצוה להם בשבת לעשות, ועוד מביא ראיא מסוף פ"ק דע"ז, (דף כא: ושם) דאמר רשב"ג: משכיר אדם שדהו לגוי, מ"ט – אריס 47
אריסותיה קעביד, וה"נ: קבלותיה קעביד, ואף על גב דר"ש בן אלעזר פליג עליה – קיימא לן כרשב"ג, דסתם מתני' כותיה, והא דאמרין במ"ק (דף יב, ושם) מקבלי קבולת, בתוך התחום 48
– אסור, חוץ לתחום – מותר, מוקי ר"ת התם כולה שמעתיה באבל, ולכן החמיר, ול"נ: דהתם איכא דמחמיר בחול המועד טפי מבאבל, ואפילו למאן דמחמיר טפי באבל מבחול המועד – 49
מודה בשבת, דחמיר לר"י: דהא דשרי בשמעתין עורות לעבדן – היינו בתלוש, דלא מפרסמא מילתא שהגוי עושה מלאכה בביתו, ולא ידידע שהוא שם ישראל, וכן נמי אמר 50
במ"ק דף יא: (ושם) גבי אבל, מלאכות ביד אחרים, בביתו – לא יעשו, בבית אחרים – יעשו, אבל קבלת דמחמר, דהוי ברשות ישראל, דמפרסמא מילתא – אסור בתוך התחום, והדאמא 51
יאמר: שכירי יום ניהו, והכי משמע בירושלמי דפירקין, דקאמר התם: אומני גוים שהן עושים עם ישראל בתוך ביתו – אסור, בתוך ביתם – מותר, אמר ר' שמעון בן אלעזר: ברא – בקבולת, 52
אבל

קבי, שם האיש: **רשקא**, פורס נשכין לצוד חיה עוף: גידולי תרומה, אם זרעה, ואפי' 1
דבר שזרעו בלה, כגון תבואה וקטנית: תרומה כהורה ביד ישראל, ועינו צרה ליתנה 2
לכחן, וזרעה לבשלה מתורת תרומה: אי דחשירי להכי אפרושי נמי לא לפרשו, 3
אלא חטה אחת מן הכרי, כדשמואל, ומדאפרשו – ש"מ לא חשירי: משום תרומה 4
טמאה ביד כהן, שאסורו באכילה, ובא 5
לזרעה, וגזרי שמהא בשקמה קראשון, ודרי 6
היא תרומה טמאה, דחיישין דילמא משהי 7
לה עד זמן זריעה, ואתי למיכל בטומאתה: 8
נותן ביסו ללכדי, ולא טלטלנו פחות פחות 9
מדי' אמות: סנוותאה, שם מקום: וכן תימן, 10
במש' ע"ז פרכינן: בנותיהן – דאורייתא ניהו 11
בולן מ"ח דברים הן, והא בכולהו חדא היא, 12
דגזרי על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' 13
כדלקמן: הניחא לר"י, דמנו להו להא דמניח 14
כלים תחת הצנור – הוה להו י"ח ט' דפסלי 15
תרומה, ואין קורין ואין פולין – הא חסרה, 16
פשו להו ז', צנור, ומרדע, ובנות כותים, 17
ובזרי, וגידולי תרומה, ונותן ביסו, ופיתן 18
ושמנן – חדא: איכא הא, דמוסיף רב יצחק 19
אדאמי, על דבר אחר משום ד"א: ועל 20
בנותיהן משום ד"א, ע"ז, ועוד גזרי על ד"א 21
שלא הוהר כ"א: שטמא בויבה, ואפילו אינו 22
זב: אוכלין וכלים שטמא *במשקין חדא 23
חשיב להו: מתני' סמני, לצבע: כרשינין, 24
למאכל בקמה, ביניא בלע"ז: וב"ח מתירין, 25
משנתן את הפנים מבעוד יום: אונן, 26
אריש"ב, והן אגודות של פשתן מנופץ, 27
ונותנין אותו בקדרה לתגור ומתלבן: 28
שיחבילו, שיתחממו(א): העין, הצבע, שיקלוט 29
מבעוד יום: מתירין, לתתה מבעורי, והיא 30
קולטת על הלילה: ולא מושינין עמו, על 31
החמור: ולא מנביחין עליו, משאוי על כתיפו, 32
דנראה כמשיניו לחולד' בשבת: אלא כד' 33
שיניע למקום קרוב, כלומר: שיהא המקום 34
קרוב, שילכינו שם מבעורי: 35

עם
השמש
את הצמר לזירה אלא כד' שיקלוט
העין, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין פורסין מצודות חיה ועופות ורגלים אלא כד' שיצורו
מבעוד יום, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין מוכרין לגוי, ואין מושינין עמו, ואין מנביחין
עליו אלא כד' שיניע למקום קרוב, ובית הלל מתירין, ב"ש אומרים: אין נותנין עורות
לעבדן, ולא כלים לכובס גוי אלא כד' שיניעו מבעוד יום, ובכילן בית הלל מתירין עם

השמש
את הצמר לזירה אלא כד' שיקלוט
העין, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין פורסין מצודות חיה ועופות ורגלים אלא כד' שיצורו
מבעוד יום, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין מוכרין לגוי, ואין מושינין עמו, ואין מנביחין
עליו אלא כד' שיניע למקום קרוב, ובית הלל מתירין, ב"ש אומרים: אין נותנין עורות
לעבדן, ולא כלים לכובס גוי אלא כד' שיניעו מבעוד יום, ובכילן בית הלל מתירין עם

השמש
את הצמר לזירה אלא כד' שיקלוט
העין, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין פורסין מצודות חיה ועופות ורגלים אלא כד' שיצורו
מבעוד יום, וב"ה מתירין, ב"ש אומרים: אין מוכרין לגוי, ואין מושינין עמו, ואין מנביחין
עליו אלא כד' שיניע למקום קרוב, ובית הלל מתירין, ב"ש אומרים: אין נותנין עורות
לעבדן, ולא כלים לכובס גוי אלא כד' שיניעו מבעוד יום, ובכילן בית הלל מתירין עם

שבת דף יז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלז

1 אמר **מבי רישבא אמר שמואל**, אף מה ששנינו (תרומו פ"ט מ"ד)
2 **שגידולי תרומה** – אם זרע תרומה וצמח ממנה גידולים, דינם
3 כתרומה, אפילו בדבר שזרעו כלה, כו' פ"ט של גזירת י"ח דבר גזרו.
4 הגמרא מבררת את טעם הגזירה. שואלת הגמרא: מאי טעמא גזרו
5 על כך. משיבה הגמרא: אמר רבי חנינא, גזירה משום תרומה
6 מהורה הנמצאת ביד ישראל שהפרישה, ועינו צרה מליתנה לכהן,
7 וזורעה כדי לבטלה מתורת תרומה, וליהנות מגידוליה. ומכיון שגזרו
8 שגידוליה יהיו תרומה, לא יעילו מעשיו.
9 הגמרא דוחה טעם זה. מקשה הגמרא: אמר רבא, אי דחשידי להכי
10 – אם היו חשודים לעכב תרומה משום שענים צרה מליתנם לכהן,
11 אפרושי נמי לא ליפרשו – לא היו מפרישים אלא חטה אחת. (אלא
12 אמר רבא וישראל) ומכיון דאפשר למעבד – ומכך שיכולים
13 להפריש חטה אחת, כדשמואל שאמר שאין לתרומה שיעור
14 מהתורה, ואף חטה אחת פוטרת את הכרי, ולא קעביד – ולא עשו
15 כך, אלא הפרישו כשיעור שקבעו חכמים, הימוני מהימני – בודאי
16 נאמנים הם ואינם חשודים לעכב את התרומה בידם, וממילא אין
17 סיבה לגזור על כך.
18 הגמרא מבארת טעם אחר. אומרת הגמרא: אלא הגזירה על כל
19 התרומות שיאסרו גידוליהן, היא משום תרומה טמאה הנמצאת
20 כבר ביד פהן שאסורה באכילה, ובה יש לחוש דילמא משחי לה
21 גביה – שמא ישהה אותה הכהן אצלו עד זמן הזריעה כדי לזרעה
22 ולאכול את גידוליה, ואתי – ובזמן שהשיה יבא לידי תקלה
23 ויאכלנה, לכך גזרו על הגידולים שיהא עליהם שמם הראשון, ואם
24 זרע תרומה טמאה, יהיו גידוליה אסורים באכילה גם לכהנים כדן
25 תרומה טמאה, שמשום כך לא יבא להשהותה, כיון שלא יעילו
26 מעשיו.
27 הגמרא ממשיכה לברר מה עוד נגזר בגזירת י"ח דבר. אומרת הגמרא:
28 ואידך – וגזירה נוספת שגזרו בו ביום, היא מה שאמר רבי חייא בר
29 אמי משמיה דעולא, אף מי שהחשיך לו בדרך בערב שבת, וקידש
30 עליו היום, וכיס של מעות בידו, שנותן פיסו לנכרי ולא יטלטלו
31 פחות פחות מארבע אמות, כו' פ"ט גזרו.
32 הגמרא ממשיכה לברר מה עוד נגזר בגזירת י"ח דבר. אומרת הגמרא:
33 ואידך – וגזירה נוספת שגזרו בו ביום, היא מה שאמר באלי אמר
34 אבימי סנוותא – ממקום ששמו סנוות, שהאיסור לאכול פתן
35 ושמנן ויין של גוים, והאיסור להתייחד עם פנותיהן של גוים, כולן
36 משמונה עשר דבר שגזרו בו ביום הן.
37 הגמרא מבררת האם כבר הגענו לסך י"ח גזירות. שואלת הגמרא:
38 הניחא – מובן הדבר לרבי מאיר הסובר (לעיל טז) שגם גזירת שוכב
39 כלים תחת הצינור, נגזרה בו ביום, שלדבריו יש לנו י"ח גזירות. אלא
40 לרבי יוחנן (שם) שאינו מונה את השוכב כלים במנין י"ח דבר, שגברי
41 הויין – הרי רק שבע עשרה גזירות הן.
42 משיבה הגמרא: איכא קא – יש את זה דרב אחא בר אדא הוסיף על
43 דברי אבימי, דאמר רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק, גזרו איסור
44 על אכילת פתן של גוים, משום שחששו שיבוא לשתות את שמנן,
45 ועל שמנן גזרו איסור, משום שחששו שיבוא לשתות את סתם יין
46 של גוים.
47 הגמרא מפסיקה ושואלת: האם גזרו על פתן משום שמנן, וכי מאי

48 אולמיה – מה היא חומרתו דשמנן יותר מפת, שגזרו תחילה רק על
49 השמן, ושבו גזרו גם על הפת משום שמן.
50 הגמרא מתקנת את דברי רבי יצחק: אלא כך צריך לומר בדברי רבי
51 יצחק, גזרו על פתן ועל שמנן משום שחששו שיבוא לשתות את
52 סתם יין, ועל סתם יין גזרו משום שחששו שיבוא להתייחד עם
53 פנותיהן, ועל פנותיהן גזרו שלא יתייחד עממן משום שחששו
54 שיתרצה לה לעבוד דבר אחר ו-עבודה זרה) כדי שתשמע לו, וכל
55 זה גזירה אחת במנין י"ח דבר, שעיקרה שלא יעבוד עבודה זרה.
56 ועוד גזרו על דבר אחר שלא הוזכר כאן, משום דבר אחר.
57 מבררת הגמרא: מאי – מהו הדבר אחר שגזרו עליו. משיבה הגמרא:
58 אמר רב נחמן בר יצחק, גזרו על תינוק נכרי שטמא בזיבה –
59 כאילו הוא זב, אפילו אם אינו זב, כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל
60 אצלו, ויכשל במשכב זכור, וזו הגזירה הי"ח לפי רבי יוסי.
61 מקשה הגמרא: אי הכי – אם גזירה זו גזרו בו ביום, נמצא שלרבי
62 מאיר נמי תשכרי הויין – יש כאן תשע עשרה גזירות. מתרצת
63 הגמרא: גזירת אוכלין שטמא במשקין וגזירת כלים שטמאו
64 במשקין, בחדא חשיב להו – הוא מחשיבן לגזירה אחת.

משנה

65 המשנה עוסקת במלאכות שמתחיל אותן בערב שבת ונגמרות
66 מאליהן בשבת: בית שמאי אומרים, אין שורין בערב שבת במים דיו
67 – סממנים שעושים מהם דיו לכתובה, וכן סמנים שועשים מהם צבע,
68 וכן פרישין – מין קטנית העומדת למאכל בהמה אחר שתשרה
69 במים, אלא אם יש די זמן בכדי שישורו ויתרכבו מבעוד יום – קודם
70 כניסת השבת. ובית הלל מתירין אף אם לא יספיקו להתרכב מבעוד
71 יום.
72 מלאכות נוספות שנחלקו בהן מאותו טעם: בית שמאי אומרים, אין
73 נותנין אונין של פשתן – אגודות של פשתן סרוק לתוף קדימה
74 שבתוך התנור, כדי שיתלבנו, אלא אם יש די זמן בכדי שיהפילו
75 ו-שיתחממו מבעוד יום. וכן לא יתן את הצמר ליונה ו-סיר גדול
76 שיש בה צבע, כדי לצובעו בה, אלא אם יש די זמן בכדי שיקלוט העין
77 – שיתפס הצבע בצמר מבעוד יום. ובית הלל מתירין.
78 בית שמאי אומרים, אין פורסין בערב שבת מצודות – רשתות לצוד
79 בהן חיה ועופות ודגים, אלא אם יש די זמן בכדי שיעזרו בהן מבעוד
80 יום. ובית הלל מתירין.
81 מחלוקות בענין מסירת מלאכה לנכרי בערב שבת: בית שמאי
82 אומרים, אין מוכרין לנכרי שום חפץ בערב שבת, וכן אין מוענין
83 עמו על החמור, ואין מנביהין משא עליו – על כתיפו של הנכרי,
84 אלא אם מעת שמכר לו או טען חמורו או הגביה משאו יש זמן בכדי
85 שיגיע הנכרי למקום קרוב, כלומר שיהיה המקום שהוא הולך לשם
86 קרוב ויוכל להגיע אליו מבעוד יום. ובית הלל מתירין.
87 בית שמאי אומרים, אין נותנין בערב שבת עורות לעבדן – מעבד
88 עורות, ולא כלים ו-בגדים לכוזבים, אם העבדן או הכוזב הוא נכרי,
89 אלא אם מעת נתינת העורות והבגדים יש זמן בכדי שיעשו מלאכתם
90 מבעוד יום. ואף בזה בית הלל מתירים.
91 מוסיפה המשנה: ובבבול – בכל המלאכות השנויות במשנה, בית
92 הלל מתירין עם

את הכיס משום שהוא כבר זב גמור, וכיון שאינו צריך לו אין זו דרך הוצאה ולכן פטור.

מקשה הגמרא: **מאי שנא** – במה שונה דין זב בעל שתי ראיות, דחייב על הוצאת כיסו, משום דמיבעי ליה – שצריך את הכיס לבדיקה אם ראה ראייה שלישית שיתחייב בקרבן, ולכן זו דרך הוצאתו, הרי זב בעל שלש ראיות נמי מיבעי ליה – גם הוא צריך את הכיס לספירה של השבעה ימים נקיים, דהיינו לברר שאותו יום עבר עליו בנקיות, שאם יראה יסתור אותו יום וימנה שבעה ימים נקיים אחרים, ואם כן זו דרך הוצאתו ויתחייב אם הוציאו בשבת. מתרצת הגמרא: **לא נצרכא** – לא הוצרכה הברייתא לפטור בזב בעל שלש ראיות, **אלא לבו ביום** – באופן שבאותו יום השבת ראה את הראייה השלישית, שאף אם לא יראה שוב באותו יום אינו יכול להתחיל לספור ביום זה את שבעת הימים הנקיים, ולכן אינו צריך את הכיס ופטור על הוצאתו.

מקשה הגמרא: **והא מיבעי ליה** – והרי מכל מקום צריך את הכיס כדי לקבל את הדיבה ולשמור שלא יפגמו בליו – שלא יתלכלכו בגדיו ממנה, ואם כן זו דרך הוצאתו ויתחייב עליה. מתרצת הגמרא: **אמר רבי יורא**, ברייתא אלו **האי תנא הוא** – נשנו כדברי תנא זה, **דאמר, שכל דבר שבא רק לאצילי** – להציל ולשמור ממינות, **לא קא חשיב** – אינו נחשב אצל האדם, ולכן הוציא דבר כזה אין זה נחשב דרך הוצאה, ופטור. ומביאה הגמרא את דברי התנא: **דתנן** במשנה (מכשירין פ"ד מ"א), **הכופה קערה** – המניח קערה הפוכה על הכותל שיורדים עליו גשמים, **אם עשה כך בשביל שתנודח** – תישטף ותתנקה הקערה במי הגשמים, **הרי זה כבי יותן** – נתקיים במים אלו הפסוק (ויקרא יא לח) **וכי יתן**, כלומר שנחשב שרצה בהם והחשיבם, ואם אחר כך ינתנו על הפירות יכשירם לקבל טומאה. **ואם הניח את הקערה רק בשביל**

המשך ביאור למס' שבת ליום שני עמ' א

הגמרא חוזרת לענין פליית בגדים בשבת, ומביאה ברייתא בזה: **תנו רבנן, המפלה את בליו** – המסיר את הכינים מבגדיו בשבת, **מולל** – לוחץ בין אצבעותיו את הכינים להתיש כוחן שלא יחזרו אליו, **וזורק אותן, ובלבד שלא ימלול בדוחק עד שיחרוג**, שאסור להרוג כינים בשבת. **אבא שאול אומר**, נוטל את הכינים מבגדו וזורק אותן, **ובלבד שלא ימלול**, שאם ימלול יש לחוש שמא יחרוג, ואסור מדאורייתא להרוג כינים בשבת.

פסק ההלכה בזה: **אמר רב הונא, ההלכה היא כתנא קמא שמוילל את הכינים וזורק אותן, וזהו כבודו שעושה כן**, שמחליש את הכינים ואינו הורגם, כיון שהריגתם מאוסה, **ואפילו בחול יעשה כן**.

הגמרא מביאה הנהגות האמוראים בביעור הכינים: **רבא מקמט להו** – היה הורגם בשבת, **וכן רב שישת היה מקמט להו. רבא שדי להו לקנא דמאי** – היה זורקם לספל מים. **אמר להו רב נחמן לבנתיה** (ולבנותיו) בשבת, **קמולין** – הרגו את הכינים, **ואשמעינן לי קלא דסנוותי** – והשמיעו לי את קול שונאי כשהם נהרגים.

ברייתא שנחלקו תנאים האם מותר להרוג כינים בשבת: **תניא, רבי שמעון בן אבא אומר**, **אין הורגין את המאכלות** (הכינה) בשבת, **דברי בית שמאי, ובית הלל מתירין להורגה**. הברייתא

מוסיפה שנחלקו בדיון נוסף בהלכות שבת: **וכן היה רבי שמעון בן אבא אומר משום רבן שמעון בן גמליאל**, שנחלקו בית שמאי ובית הלל בדיון נוסף, **אין משדכין את התינוקות** – אין מזווגים נערים לנערות בשבת כדי לארס אותם להן, **וכן לא מוסרים את התינוק למלמד ללמדו ספר**, ולא ללמדו **אומנות**, משום שנאמר (ישעיה נח א) **אם תשוב משבת רגלך וגו'**, ממנוצא הפסך ודבר דבר, כלומר שאסור לאדם לעשות חפציו בשבת, **ואין מנחמין אכלים בשבת, ואין מכקריין חולין בשבת**, כדי שלא יצטער בצערם, **דברי בית שמאי. ובית הלל מתירין את כל אלו**, משום שסוברים שרק 'חפציו' דהיינו חפצי האדם עצמו אסורים, אך דברים אלו חפצי שמים הם, כלומר שמצוה לעשותם, ולכן מותרים (להלן קכ).

אגב שהובא בברייתא דין ביקור חולים בשבת, הגמרא מביאה ברייתא כיצר נוהגים בביקור חולים בשבת: **תנו רבנן, הנכנס בשבת לבקר את החולה, צריך להרחיב דעתו בתנחומים שלא יצטער בשבת, ולכן אומר לו, שבת היא שיש להמנע בה מלזעוק על החולי, ופוחא קרובה לבא. ורבי מאיר אומר**, יאמר לחולה, **יבולה היא השבת שתרחם עליך שתתפא, אם תכבדה ותמנע מלהצטער בה**.

המשך ביאור למס' שבת ליום שני עמ' ב

היא שמותר לבדוק, ואף מורין בן לרבים.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה: **רב ירמיה בר אבא איקלע לבי** – הוזמן לביתו של רב אפי, **קם שמעיה** – קם שמשו של רב ירמיה בר אבא, שבבית רב אסי הוא שמש שאינו קבוע, **וקא בדיק לנהורא דשרנא** – ובדק את נקיון הכלים לאור נר של שמן. **אמרה ליה דביתיהו** – אמרה אשתו של רב אסי לרב אסי, **ומר לא עבדי חבי** – והרי אתה סובר שאסור לשמש לבדוק לאור הנר, אף שאינו קבוע. **אמר לה רב אסי, שבקיה** – הניחו לו, **ברביה סבירא ליה** – הוא סובר כרבו רב ירמיה בר אבא, שמתיר לשמש שאינו קבוע לבדוק אף לאור נר של שמן, ואף מתיר להורות כן.

שנינו במשנה: **באמת אמר, תחנן בו' רואה היכן התינוקות קוראין, אבל הוא לא יקרא**.

הגמרא מקשה סתירה בדברי המשנה: כיצד אמרה המשנה שהחנן

לא יקרא עם התינוקות, **והאמרת רישא** – והרי המשנה אמרה בתחילת דבריה, **החנן רואה היכן התינוקות קוראים, ומאי לאו** – האם אין הכוונה שמותר לו אף לקרות עמדם, שכיון שהתינוקות קוראים לאור הנר אין דינו שונה מהם.

מתרצת הגמרא: **לא**, אין הכוונה להתירו לקרוא עמדם, אלא רק לסדר ראשי פרשיותיו – לראות לאור הנר את ראשי הפרשיות שהתינוקות קוראים, ומרגיל עצמו בפיו לקרותם, שמתוך שראש הפרשה שגור בפיו, יזכר בכלה למחר בקריאת התורה, ויוכל לסייע בלחש לעולים לתורה לקראה בנקודתיה וטעמיה בלא לטעות. **וכן אמר רבא בר שמואל**, אף שאסור לחנן לקרוא כל הפרשה, **אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו**.

מקשה הגמרא: **יבולה פרשה לא** – וכי לקרוא את כל הפרשה לאור הנר לא הותר,

ב"ה, י"א מ"ח, תש"ח
ברוקלין.

ועד כפר חב"ד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתבי הקודם שבטח נתקבל מכבר, והמשך למכתבם מד' תשרי.

(א) נכון הענין, שהשטחים אודותם כותבים שמעבר לפסי הרכבת, יהיו ברשות ועד הכפר, לאותם הענינים אודותם כותבים, וכן בהנוגע להמרוקנים, באם השטחים שנתנו להם, הם ג"כ נמצאים שם.

(ב) במ"ש אודות נטיעת פרדס באמצע הכפר, - מובן שהענין צ"ע [...] באם כדאי הדבר, מהטעמים שכותבים, ויש להתייעץ בזה עם משרדים המתאימים, וכן לברר הנמצא כזה במושבות וכפרים שבאה"ק ת"ו הנמצאים במצב דומה למצבם הם.

(ג) קבלתי בשורה משמחת, אשר כבר היו איזה מאות אתרוגים באלו פרי עץ הדר אשר בכפר חב"ד שהובאו מקלברי, אף שבשנה זו לא השתמשו בהם כמאמר רז"ל לא הוכשרו למלאכת שמים וכו' וכן אתרוג שאינו ערלה (תניא פרק ל"ז). ולפלא שלא הודיעו בשורה משמחת זו מהכפר. ביחד עם זה העירוני, שחסרה ההגנה על אילנות אלו מפני רוחות וכו' ע"י העמדת גדר או אילנות מתאימות וכו' ובטח יתענינו בזה בעוד מועד אלו המתעסקים בהנ"ל.

(ד) [ב]מ"ש אודות אפשרויות ותכנית לפתוח כפר חב"ד ומוסדות חב"ד בכלל, כנראה גם ממכתבם, עדיין חסר ביסוס כדבעי בעניני הכפר ובמוסדות הקיימים וכן בשטחים הפרטים, ויש מקום לחשש, שכשיתוספו כמה ענינים חדשים, יוגרע עוד יותר בהנ"ל.

(ה) בהנוגע לאופן ניצול השטחים השונים שבכפר, בקשר עם המקווה שסו"ס יעשה (ויה"ר בעגלא דידן) למרכז חב"ד - יש להתייעץ עם המומחים במקצוע דתכנון כפרים ומושבים, וביחד עם זקני אנ"ש אשר באה"ק ת"ו בכלל, כיון שכנ"ל זהו ענין הנוגע לכללות אנ"ש באה"ק ת"ו וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ דוקא.

(ו) בודאי בעוד מועד עושים תכנית לניצול ימי חדש כסלו חדש הגאולה, כי כנראה למרות כל הבקשות הפצרות וזירוז מכאן להכין תכנית בעוד מועד, אפילו בהנוגע למבצע ד' מינים דשנה זו נעשו כמה פרטים בחפזון ברגעים האחרונים, וכנראה השפעה זו גם על התוצאות, ולעורר ג"כ שהעלון דד' מינים והעלון דשמח"ת גם בהם נראה חפזון וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולהצלחה בעבודתם בקדש.

מובן שהמבנה להזרעה מלאכותית אי אפשר שיהי' באמצע כפר ומושב, וכן צ"ל בריחוק הכי אפשרי ממוסדות חינוך. ולפלא גדול אפילו השקו"ט בזה

ב"ה, י"א מ"ח, תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה
יצחק שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך קבלתי מכתבו ממוצש"ק עם הפ"נ, שיקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. ויהי רצון שתוכן מכתבו הבא - יהי משמח גם בהנוגע למצב בריאותו.

ובפרט שהרי באים אנו מחדש תשרי הוא חדש השביעי המושבע בכל טוב, והוא כללי לכל השנה, הנה תחול הברכה וההצלחה בכל הענינים שלו הכללים והפרטים גם יחד, בכל השנה כולה.

בברכה לבשו"ט מתוך הבריאות הנכונה ושוטו"ל,

מ. שניאורסאהן

במש"כ ע"ד הוראת הרופאים לאכול לעתים תכופות ויסתור זה לאריכות בתפלת הבוקר, כי ע"ע נוהר מלטעום לפני התפלה ע"פ הוראה - הנה האכילה הנ"ל במיחוש שכותבו הוא ענין רפואי (למנוע אסיפת מיץ החומצי במעים) ולא מפני הרעבון ואפילו לא לחיזוק הגוף. ועפ"ז - ההיתר מפורש (בשו"ע אדה"ז ספ"ט ס"ה. וראה דברי הפר"ח הובאו במחצה"ש שם) ולהעיר מהכלל, הידוע בט"ז יו"ד ר"ס קי"ז. וקרוב לומר שבדואי מעיקרא לא על כגון זה היתה ההוראה. וליתר שאת - יתיר בשלשה הנהגות הנ"ל.

במש"כ ע"ד הסכום שנתנו לו וכבר כתב להנותן שלא יקחם וכו' - כיון שכבר עשה מעשה, יחלקם - ע"ד מרז"ל ב"ב קלג, סעי'ב - שליש לבית ליובאוויטש שבלונדון, שליש לקופה בקו"ח אשר כאן במחנה ישראל ושלש - לצרכיו הוא, און פארניצען פרייליכערהייט

ב"ה, ט' מ"ח, תשי"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב גם ע"ד הפתקא שכתב בליל הוש"ר.

ומובן שנעם לי לקרות אח"כ מכתבו, הכתוב ביום הראשון לסי' לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך.

וידועה הוראת-פתגם רבנו הזקן, מ'דארף לעבן מיט דער צייט, הכוונה מיט דער סדרה פון דער וואך, וידוע פירוש תורת החסידות בפסוק האמור.

ויהי רצון שיקיים החלטתו בפועל, בהתמדה ושקידה ובהתלהבות

חסידותית - בנגלה ובחסידות גם יחד ובהידור בקיום המצות, והשי"ת יצליחו גם כפירוש השני אשר אראך, שמראים ומגלים הכחות הפנימים שישנם בו שיפעלו פעולתם ועד לחיי היום יומים, ועוצם וערך כחות הפנימים הרי מובן ומבואר בכ"מ.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1. ...וכשעדיין לא קדש לעצמו צריך לזוהר שלא ימנעו פלוג מפורש של קדוש זה³³ שאסור לו למנע עד שיקדש
- 2 במקום סעודתו ואף על פי כן יכול לברך להם בורא פרי הגפן שבקדוש זה³⁴ אף על פי שברכת הנהנין אין
- 3 מי שאינו נהנה יכול להוציא אחרים אף על פי שאינן יודעים לברך מכל מקום ברכת בורא פרי הגפן של קדוש
- 4 בין של לילה בין של יום וכן ברכת המוציא בשמקדש על הפת אינן דומות לשאר ברכת הנהנין הואיל והן חובה
- 5 וכמו שנתבאר בסמ"ק קס"ז³⁵:

חלק ב סימן רעג שיהיה הקידוש במקום סעודה סוף טעף ו

הלכתא רבתא

[בג] שבקידוש זה - ומוציאם לכתחלה גם ידי חובת ברכת 'הגפן' - ואפילו יודעים לברך 'הגפן' בעצמם³⁴.

צינונים והוספות

ברכת הפת כדין ברכת הנהנין - לכך אינו יכול להוציא אחרים
אם אינו נהנה עמהם), אמנם כמה מהפוסקים כתבו שאין מוציא
המסובים י"ח לחם משנה כשאינו אוכל עמהם (כ"כ במשנ"ב
ס"ק יט בשם הט"ז ועוד), ולכן ברכת הפת באה להתיר האכילה
בלבד, וגם כשמקדש על הפת לא יברכו בפ"ע.
ובקידוש היום אם נאמר שברכת הפת דינה כברכת הנהנין בלבד
- לא יברכו בפ"ע, אבל אם נאמר שדינה כברכת הגפן דקידוש
היום - רשאים לברך בפ"ע גם לדיעה זו.
35) סעיף כג: מי שאינו אוכל אינו יכול לברך המוציא להוציא
האוכלין ידי חובתן אפילו אינן יודעין לברך לעצמן כיון שהוא
אינו מחויב בברכה זו וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא
אחרים ידי חובתן שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות
שאף מי שאינו מחויב בדבר מפני שכבר יצא ידי חובתו יכול
לברך למי שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו כגון לקדש
קידוש היום לנשים ועמי הארץ לפי שבמצות שהן חובה כל
ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא
יצא ידי חובתו עדיין משא"כ בברכות הנהנין שאף שהן חובה
על הנהנה מכל מקום בידו שלא ליהנות ושלא לברך לפיכך אין
אחר שאין נהנה נקרא מחויב בדבר הברכה זו שזה צריך לברך
על מה שחפץ ליהנות .
אבל כל אכילה ושתייה שהן חובה על האדם שלא משום הנאות
כגון מצה בליל ראשון של פסח ויין של קידוש בין של לילה
ובין של יום אם אינו יודע לברך יכול אחר שכבר יצא להוציא
ידי חובתו אף מברכת הנהנין שבהן שהן המוציא ובורא פרי
הגפן.

33) עד"ז בסימן רסט ס"ג: המקדש בבית הכנסת אסור לו
לטעום מהכוס שהרי הוא אינו יוצא בקידוש זה, ואסור לטעום
כלום קודם קידוש, אלא כיצד יעשה שלא תהא ברכת בורא פרי
הגפן לבטלה, יטעים מהכוס לקטן שהגיע לחינוך.
34) קו"א סימן ערב ס"ק ב: "ומה שהביא כאן רביה מסי' רע"ג
אינה כלום, דבטור שם מבואר בהדיא דאקידוש קאי שאינן
יודעים לקדש, אבל כיון שיכול לומר הקידוש בשבילם יכול גם
כן לברך בורא פרי הגפן".
ולכאורה ה"ה בברכת שהחיינו בקידוש של יו"ט, שיכול להוציא
המסובים גם כשאינו יוצא ידי חובתו בזה.
ואלו הנהגים לברך הגפן בעצמם גם כשיוציאים י"ח קידוש
מאחר (ראה לעיל על סימן רעא ס"ט), יקפידו שלא לברך הגפן
כשיוציאים י"ח - ממי שאינו שותה היין ואינו יוצא עמהם, כיון
שברכתו באה להתירם לשתות היין מדין ערבות, ואם מברכים
בעצמם - אין המקדש יכול לברך (שאינן ברכת הגפן מחובת
הקידוש אלא הטעמה בלבד, כפי שנתבאר בסימן רעא ס"א,
ובקו"א סימן ערב ס"ק ב), משא"כ בקידוש היום שברכת הגפן
באה להוציאם י"ח קידוש.
וכשמקדש על הפת ואינו אוכל עמהם; צריך לעיין אם יכולים
לברך בעצמם, כיון שברכתו אינה לבטלה דהא מוציא המסובים
י"ח לחם משנה (והיינו כשאין לחם משנה לפני כ"א, כן כתב
בקצוה"ש סימן עט בבדה"ש ס"ק לה), ולסברא זו, יכול להוציא
המסובים י"ח לחם משנה גם כשאינו אוכל עמהם (ראה שש"כ
פנ"א הערה יח), וכן יכול להוציאם י"ח קידוש היום גם
כשמקדש על הפת (אף שבפמ"ג מש"ז ס"ק כתב שכיון שדין

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 א צריך למהר לאכול סוף שעה ששית שאסור להתענות בשבת
- 2 עד חצות אפילו אם אינו מתכוין לשום תענית אלא שנמנע
- 3 מחמת עסקו בדבר אחר אפילו הוא דבר מצוה כגון שקורא
- 4 ומתפלל אסור אלא אם כן אינו חפץ לאכול עדיין והאיחור הוא
- 5 עונג לו כמו שיתבאר (והוא הדין אם מתענג בקריאה ותפלה

- 6 יותר מבאכילה) ואם מתכוין לשם תענית אפילו שעה אחת
- 7 אסור:
- 8 ב אדם שהאכילה מזקת לו שאז עונג הוא לו שלא לאכול אין
- 9 צריך לאכול כלל וכמעט שאסור לו לאכול שלא יצטער
- 10 בשבת וכן מי שמתענה בכל יום ואכילה בשבת צער הוא לו

שקשה עליו התענית אם סומך על המקילין לא הפסיד: 39
 ה' אין להתענות בשבת על חלומות שהם הפסד ממון אלא על 40
 דבר שמחללין עליו את השבת: 41
 ו' אם חבירו ראה עליו חלום רע לא יתענה בשבת: 42
 ז' יש אומרים שאין להתענות תענית חלום בשבת אלא על 43
 חלום שראהו ג' פעמים ויש אומרים שבזמן הזה אין 44
 להתענות תענית חלום בשבת בכל ענין לפי שאין אנו בקיאים 45
 בפתרון חלומות לידע איזו טוב ואיזו רע. 46
 ויש אומרים שעל אלו חלומות מתענין בשבת אף בזמן הזה 47
 הרואה ספר תורה או תפילין שנשרפו או יום הכיפורים בשעת 48
 נעילה או קורות ביתו או שינוי שנפלו אבל אם ראה לחייו 49
 שנשרו הרי זה סימן טוב שמתו היועצים עליו רעה ויש אומרים 50
 הרואה יום הכיפורים אף שלא בשעת נעילה ויש אומרים אף 51
 הרואה שקורא בספר תורה (בצבור) ויש אומרים אף הרואה 52
 שנושא אשה. 53
 ויש אומרים שכל חלומות שביארו פתרונם בגמרא שהם רעים 54
 מותר להתענות עליהם בשבת אבל יש אומרים שנשתנו פירוני 55
 החלומות מזמן חכמי הגמרא לזמנינו כמו שנשתנו הרפואות 56
 שבזמניהם וכן יש אומרים שהרואה יום הכיפורים אפילו בשעת 57
 נעילה אינו חלום רע כי הוא סימן יפה שמחלו עונותיו וכן 58
 הרואה קורות ביתו שנפלו אמרו במדרש שחלמה אשה אחת כך 59
 ופתרו לה שתלד זכר וכן היה לה. 60
 ויש אומרים עוד שאפילו החלומות שמתענים עליהם לדברי 61
 הכל לא יתענה עליהם בשבת אלא אם כן התענית עונג לו 62
 שנפשו עגומה עליו אם לא יתענה ולפי שעונג השבת הוא מן 63
 התורה ואף להאומרים שהוא מדברי קבלה כמו שנתבאר בסי' 64
 רמ"ב מכל מקום להתענות לגמרי לדברי הכל אסור מן התורה 65
 כמ"ש בסי' תק"ע ותענית חלום אינה חובה ולא מצוה אלא 66
 רשות אפילו בחול לפיכך יש להורות כן הלכה למעשה שלא 67
 יתענה בשבת על שום חלום אלא אם כן אינו מבטל בו עונג 68
 שבת שיש לו עונג מהתענית יותר ממה שיהיה לו כשיאכל 69
 וישתה שיצטער מפחד החלום אבל אדם שאינו מתפחד כל כך 70
 מהחלום או אפילו אם מתפחד אלא שהתענית קשה לו ומצטער 71
 בו הרבה יותר ממה שמצטער בפחד החלום אסור להתענות 72
 בשבת על שום חלום. 73
 ואם הרהר ביום וחלם כלילה לא יתענה עליו בשבת בכל ענין 74
 שאין בזה הוראה מן השמים כלל: 75

חלק ב' סימן רפח דין תענית ודין תענית חלום בשבת סעיפים א"ז

1 מפני שינוי וסת יכול להתענות גם בשבת שמצות סעודות שבת
 2 אינה אלא בשביל עונג אבל בענין אחר אסור להתענות בשבת
 3 אפילו מחמת תשובה וחסידות אע"פ שיש לו תענוג בתענית זה
 4 אין לו להחליף עונג חכמים שתקנו בג' סעודות בעונג אחר
 5 שאינו מוכרח שיהיה בשבת ולא התירוהו חכמים:

6 א' אבל מותר להתענות תענית חלום בשבת כשחלם בו ביום
 7 שיפה תענית לחלום לבטל הגזר דין כאש לנעורת אם מתענה
 8 בו ביום והתירו לו חכמים בשביל שיקרע גזר דינו ועוד לפי
 9 שאין כאן ביטול עונג שבת לגמרי כיון שנפשו עגומה עליו
 10 בשביל חלומה אם לא יתענה ואם יתענה בטוח הוא שיקרע גזר
 11 דינו א"כ הרי התענית הזה תענוג הוא לו.

12 ומכל מקום אף שקורעים גזר דינו חוזרים ונפרעים ממנו על
 13 שביטל עיקר עונג שבת ומה תקנתו יתענה עוד תענית בחול
 14 שיתכפר לו ולכתחלה צריך להתענות מיד למחר ביום ראשון
 15 שאין ראוי לו להתעכב לבקש סליחה וכפרה אלא אם כן תשש
 16 כחו ואינו יכול להתענות ב' ימים זה אחר זה יכול להתענות
 17 אח"כ כשיחזק כחו וכל שכן אם היה ביום ראשון חנוכה או
 18 פורים או ערב יום הכיפורים או ראש חודש או חולו של מועד
 19 וכל שכן יו"ט אפילו יו"ט ב' של גליות שלא יתענה עד אח"כ.

20 אבל אם למחר הוא יום שאיסור התענית בו אינו אלא מנהג
 21 כגון בחדש ניסן אפילו בערב פסח או אסור חג יתענה כמו
 22 שיתבאר בסי' תכ"ט והוא הדין בימי הגבלה ובין יום הכיפורים
 23 לסוכות ואפילו בראש חודש ניסן וראש חודש אב יכול
 24 להתענות הואיל ויש מתענים בהם בכל שנה תענית צדיקים
 25 כמ"ש בסי' תק"פ.

26 ובכל ימים אלו המתענה בהם תענית חלום אינו צריך להתענות
 27 אח"כ תענית על תעניתו כמו המתענה בשבת אבל המתענה
 28 תענית חלום בראש חודש חנוכה ופורים ויו"ט אפילו יו"ט ב'
 29 של גליות וחולו של מועד צריך להתענות אח"כ תענית על
 30 תעניתו כמו בשבת כמ"ש בסי' תקס"ח:

31 ד' המתענה תענית חלום בשבת ולמחר הוא תענית חובה כגון
 32 י"ז בתמוז או ט' באב או עשרה בטבת או תענית אסתר
 33 שנהגו בו חובה או אפילו תענית יחיד שנהג בו חובה כגון מי
 34 שיש לו מנהג קבוע להתענות ביום א' של סליחות אינו עולה
 35 לו כיון שאף אם לא היה מתענה בשבת היה מתענה תענית זה
 36 אין תענית זה מכפר לו על ביטול עונג שבת שלא מציונו כפרה
 37 בחנם ויש חולקין על זה והעיקר כסברא הראשונה וכן יש
 38 להורות אם הוא איש בריא שאין התענית מזיק לו אבל מי

לקוטי תורה

1 [להלן יבאר שהתורה ומצוותי' הם ה"מזון" המחזקים
 2 את האמונה, שתהי' "קבועה ותקועה בלב ונפש האדם",
 3 אלא קודם שיבאר איך אפשר להמשיך את האמונה
 4 שתהי' קבועה בלבו ונפשו - מביא ראי' שכן יהי' לעתיד
 5 לבא:]

6 וכמו שיהיה לעתיד לבא כדכתיב ומלאה הארץ

7 דעה, פירוש, הארץ היא האמונה, שנקראת בשם
 8 ארץ שהיא המדרגה התחתונה שאין בה גילוי אלא
 9 אמונה בלבד.

10 ביעודים דלעתיד לבא נאמר "כי מלאה הארץ דעה
 11 את ה'", שהפירוש הפנימי בזה הוא, ד"ארץ" הוא
 12 כינוי למדריגה היותר נמוכה בנפש האדם, וזהו ענין

1 האמונה, היות דכשיש לאדם רק אמונה בה', אע"פ
2 שהוא בוודאות גמורה בלי שום ספק ח"ו, מ"מ אין
3 אלקות נרגש בחושי אדם (כנ"ל), וכנ"ל דוזהי תכונת
4 האמונה שהיא מרחוק "במה שלא נודע ונגלה", ונמצא
5 שאין כאן שום גילוי בנפש ולכך נק' ארץ.

6 **כי נעוץ תחלתן בסופן, שאין גילוי תחלתן אלא**
7 **בבחינת סופן.**

8 והא בהא תליא, דהיות שמדובר בהקב"ה בכבודו
9 ובעצמו שהוא מובדל לגמרי מגדר עולמות (בבחינת
10 סובב כל עלמין), לכן אי אפשר להיות שום גילוי
11 בחושי האדם, ולא שייך בזה אלא ענין האמונה בלבד,
12 וכמ"ש בספר יצירה "נעוץ תחלתן בסופן", פירוש,
13 הקב"ה עצמו שהוא תחילת הכל מתגלה רק ב"סופן"
14 (בחינת "ארץ"), היא האמונה.

15 **ובחינת אמונה זו תהיה מלאה דעה, שתהי' בבחינת**
16 **הכרה והרגשה וכאלו רואה וכו'. וכמ"ש ונגלה**
17 **כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כו'.**

18 וזהו החידוש דלעתיד לבא, שאז תמלא "הארץ
19 דעה", פירוש, שהקב"ה עצמו, שבזמן הזה אפשר רק
20 להאמין בו (בבחינת "ארץ" שבאדם), יהי' נרגש
21 בחושי האדם, בבחינת דעת והרגשה, וכמ"ש "ונגלה
22 כבוד ה' וראו כל בשר גו'", שתהי' ראי' באלקות.

23 *[להלן (פרק ה') יבאר ששלימות ענין הדעת (והרגשה)*
24 *בהקב"ה עצמו תהי' רק לעתיד לבא, אך מכל מקום*
25 *נצטוינו גם בזמן הזה "ורעה אמונה" כנ"ל, להמשיך את*
26 *האמונה בבחינת הרגשה (וכמו שמבאר בפרטיות יותר*
27 *להלן פרק ד').*

28 ומעתה יבאר כיצד אפשר להיות דבר כזה, שהקב"ה
29 בכבודו ובעצמו שהוא קדוש ומובדל מגדר עולמות יהי'
30 נרגש בנפש האדם:]

31 והמשכה זו להיות הגדלת האמונה הוא ע"י תורה
32 ומצוות, שעליהם נאמר נעשה אדם בצלמנו
33 כדמותנו, רמ"ח מצות הם רמ"ח אברין דמלכא,
34 בחינת אדם אדמה לעליון, שהם הן רמ"ח המשכות
35 מבחינת סובב כל עלמין.

36 כדי שיהי' גילוי אלקות בנפש, לא רק בבחינת
37 אמונה (שהיא "מרחוק") אלא באופן שיהי' נרגש
38 בנפש, "ורעה אמונה" ה"ז ע"י קיום התורה והמצוות,
39 כי ע"י תורה ומצוות נמשך גילוי אלקות בנפש האדם
40 המקיים אותן.

41 וביאור הענין:

42 כתיב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", היינו שצלם
43 ודמות האדם התחתון הוא בדומה כביכול לצלם דמות
44 הקב"ה (שלכן מצונו שיש מדריגה באורו של הקב"ה
45 שנקראת בשם "אדם", וכמפורש בנבואת יחזקאל ועל
46 דמות הכסא דמות כמראה אדם), שמזה מובן, שכשם
47 שיש באדם רמ"ח אברים, כך אצל הקב"ה יש רמ"ח
48 אברין כביכול.

49 ומה הם "אברין" הקב"ה (שאין לו גוף ולא דמות
50 הגוף ח"ו)? הנה על זה אמרו בזהר, רמ"ח מצות עשה
51 הן רמ"ח אברין דמלכא. והטעם שנמשלו המצוות
52 לאברים הוא, דכמו שבכל א' מרמ"ח אברי הגוף
53 מלובש כח וחיות מהנפש המתאים לתכונת ומזג האבר
54 ההוא, כך למעלה כביכול, שבכל מצוה ומצוה מרמ"ח
55 מצות עשה מלובש "אור" אחר מאור אין סוף ב"ה.

56 אמנם, האור האלקי שנמשך על ידי קיום רמ"ח
57 מצות עשה, אינו אור מוגבל ומצומצם מאור הממלא
58 כל עלמין, אלא מאור אין סוף ב"ה בכבודו ובעצמו,
59 הסובב כל עלמין.

60 וזהו עומק הכוונה בתואר "אדם העליון", דהנה
61 ידוע דשם "אדם" הוא מלשון "אדמה לעליון", היינו
62 שבחינת "אדם" דומה למה שלמעלה ממנו (וכנ"ל,
63 שאדם התחתון הוא בצלם ודמות "אדם העליון");
64 ומכיון שגם "אדם העליון" נקרא בשם "אדם" - על
65 שם "אדמה לעליון" - על כרחך צריך לומר, שבחינת
66 "אדם העליון" דומה להאור האלקי שלמעלה ממנה.
67 והיינו כפי שנתבאר לעיל, שב"רמ"ח אברין דמלכא"
68 (הן רמ"ח מצות עשה, בחינת "אדם העליון") נמשך
69 אור הסובב כל עלמין (שלמעלה מגדר עולמות).

70 ונמצא, שעל ידי מצוות נמשך באדם גילוי אור אין
71 סוף ב"ה הסובב כל עלמין, ולפיכך ע"י מצות נקבעת
72 האמונה בנפש האדם.

73 *[מובן ופשוט דזה שהאדם יכול להמשיך אור אין סוף*
74 *ב"ה ע"י המצוות, אין זו מצד מעלתו וגדולתו - שהרי הוא*
75 *יתברך מובדל מגדר העולמות ולא שייך לומר שאדם נברא*
76 *בעל-גבול יכול להמשיך (בכח עצמו) אור אין סוף ב"ה*
77 *בנפשו.*

78 אלא הטעם הוא לפי שתורה ומצוות הן **פנימיות**
79 **רצונו של הקב"ה** (ראה תניא פרק כ"ג), שהקב"ה בעצמו
80 **"מלובש" כביכול בהן, ולפיכך ע"י קיום התומצ"ע נעשה**
81 **צוותא וחיבור בין הקב"ה והאדם המקיים המצוות.**

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

23 שוין לפניו וז"ש המשפילי לראות בשמים וארץ אע"פ
24 שמגביה לשבת כו' וד"ל (ומ"ש השקיפה ממעון קדשך מן
25 השמים וברך כו' השקפה זו בבחי' פנימי' ועצמית היא
26 שזהו ע"י התגלות פנימית שלו ע"י השמים עצמן כמשי"ת)
27 והנה יש עוד פי' בלראות זה שהוא להראות ולהתגלות ע"י
28 השמים שהשמים העליונים הן בחי' כלי ומסך שע"ז יוכל
29 לירד ולהשפיל להתגלות אורו גם למטה מטה בארץ ביתרון
30 אור הרבה יותר וזהו לראות בשמים ע"י השמים שהן כמו
31 המראה שנקרא אספקלריא דנהרא שהדבר הנרא' במראה
32 נראה יותר בגודל והתפשטות רב ויותר מובהק לעין הרואה
33 וכן המים הנראים בזכוכית בהירה נרא' יותר מובהקים (וכך
34 השמים העליונים נק' טהירו עילאה כמו כעצם השמים
35 לטהר כו') לפי שהרואה במראה מכוון ומצמצם את אור
36 הראי' ע"כ תרחיב ותתפשט אור הראי' לראות את דבר
37 הנראה לעין בגלוי רב ביותר התרחבות ויותר בהבהקה
38 (וראי' לזה מכלי האצטרלוב שרואים בו הכוכבים הרחוקים
39 והגבוהים ביותר לפי שמקרב את דבר הרחוק להגדילו בעין
40 הרואה בכפלי כפליים לאין שיעור כמ"ש בס' החקירה) וכל
41 זה משל אמתי לענין השמים העליונים שעל ידם דוקא יהי'
42 סיבה גדולה ליתרון גלוי האור העליון שהוא גלוי אלקות
43 ביותר שבא יבא למטה מטה שז"ש המשפילי לראות
44 בשפלות גדולה ע"י שמים דוקא:

שער החנוכה

1 (יא) וזהו המשפילי לראות בשמים כו' כי כאשר מגביה
2 לשבת בעילוי אחר עילוי בעצמותו ית' הוא
3 הגבה למעלה מהיות מקור לחכ' וחסד דאצי' ע"כ נקרא
4 צמצום זה להיות נקרא חכים כו' בשם שפלות ויריד' גדולה
5 וזהו המשפילי לראות בשמים שמים שין מים חכמה וג'
6 קוין וזהו פי' הפשוט במשפילי שיוורד ונשפל לברוא
7 ולהאציל שמים עליונים שהוא בחי' חכמה עילאה וכו' אך
8 לפי זה לא יתכן מה שאמר לראות בשמים ויש בתיבת
9 לראות שני פי' א' לראות בהשגחה פרטי' כפשוטו וכמו
10 משמים הביט ה' ראה כו' שזהו השגחה מן השמים בכל
11 הארץ אבל לפעמים א' השמים שמים לה' והארץ כו' ע"ז
12 אור' גם בשמים הוא משגיח כמו בארץ וזהו לראות בשמים
13 ובארץ בהשגחה כללית בשמים ובארץ בשוה שזהו בחי'
14 שפלות וירידה ג"כ כו' והענין הוא כידוע בבחי' ב' דעות
15 ד"ע וד"ת שכמו דקמ' כלא כלא חשיבא יבא אור ההשגחה
16 לכל ההשתלשלות דאבי"ע שהן שמים וארץ בכלל בדרך
17 שפלות וצמצום גדול וזהו נק' מחשב' אחת שצופה ומביט
18 הכל בסקירה א' כידוע וזהו בחי' ד"ע ובחי' ד"ת היינו בחי'
19 ההשגחה פרטי' בכל אשר בשמים ובארץ וכל צבאם בדרך
20 פרט דוקא כמ"ש ממכון שבתו השגיח כו' וכן ענין פקוחות
21 כו' ועיני ה' משוטטות בכל הארץ וכה"ג בשמים העליונים
22 יורד ונשפל לראות ולהשגיח כמו שיוורד בארץ כי שניהם

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

13 תורה כשר פסול הוא ע"ד מ"ש בזהר דא קול יעקב
14 שיעקב הוא ממוצע בחי' ת"ת שמחבר ב' בחי' חו"ג.
15 ולהבין מהו הממוצע. והענין דהנה חסד הוא חד אריך
16 שהוא מתפשט לאין שיעור להשפיע החסד לזולתו עד
17 שאפי' אם יהא חייב גמור ע"פ חסדים יוכל להשפיע לו,
18 וכמ"כ להיפוך ע"י מדת הגבורה יוכל להיות גבורות עד
19 אין קץ ותכלית, והתפארת מכריע ביניהם שמודד שלא
20 יהא החסדים כ"כ והגבורות ג"כ כ"כ, רק שיהי' בחי'
21 ממוצע (כי עד"מ מצד אברהם שהי' איש החסד יצא
22 ממנו ישמעאל ויצחק שהי' מדת הגבורה יצא ממנו עשו
23 אבל יעקב שהי' מדת התפארת בחי' התכללות הי' מטתו
24 שלמה), וזהו הפירוש בתד"א ג"כ מקול מחצצים לשון

1 **בזהר** פ' בראשית דל"ב ע"א פתח ואמר מקול מחצצים
2 בין משאבים שם יתנו צדקות ה', מקול מחצצי' דא
3 קול יעקב מחצצים כד"א איש הבינים, בין משאבים דאיהו
4 יתיב בין אינן דשאבין מים דלעילא והוא נטיל בתרין
5 סטרין וכליל להון בגווה. שם יתנו צדקת ה' תמן אתר
6 מהימנותא לאתדבקא, שם יתנו צדקת ה' תמן ינקין צדקת
7 ה' ושאבין, צדקת פרזונו דא צדיק דעלמא דאיהו קיים
8 וקדוש ואיהו שאיב ונטל כולא, ע"כ תוכן המאמר.
9 **ולהבין** המאמר מקול מחצצים דא קול יעקב, הנה איתא
10 בתנא דבי אליהו ג' פירושים ע"פ מחצצים א'
11 לשון דיני חציצה ודיני מחיצה וא' שקאי על תורה כשר
12 פסול טמא טהור, והנה ענין הפירוש הג' שהוא ענין

הטעם שמפני ששמאי הוא מקור הגבורות ולא יוכלו
העולמות לקבל דין הקשה, וכמ"כ מדת הלל הוא להיפוך
ממש שהיא מדת החסדים ויכול להשפיע חסד לזולתו
אף שאינו כדאי כלל, לכן ארז"ל הלכה כדברי המכריע
שלא יתנהגו העולמות לא ע"י חסדים גדולים כ"כ וגם
לא ע"י מדת הגבורה כ"כ כ"א ע"י מדת התפארת בחי'
התכללות חסדים וגבורות.

בוהר פ' בראשית מקול מחצצים

כשר פסול טמא טהור הנה כשר טהור הוא מצד החסד
ופסול טמא הוא מדת הגבורה, ובלתי התכללותם יוכל
להיות לא' חסדים גדולים ולהשני מהיפוך להיפוך ממש
גבורות מפני המדות שהם בלא התכללות, וזהו כמ"ש
בוהר שהתפארת מחבר אותם, דוגמא לזה בפלוגתא
שמאי והלל שמאי הוא מקור הגבורות והלל הוא מקור
החסדים, וארז"ל הלכה כדברי המכריע וזהו ג"כ מזה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

ואצי' דפרטיות לגבי אצילות דכלליות, כמ"כ לגבי העיגול
שזה אצי' דכללות עם בחי' היותר תחתונה שבעשי'
דפרטיות ששניהם אינם תופסים מקום לגבי' ית', וזהו הגם
כי חלק מכבודו ליראיו פי' שקאי על נשמות דאצילות
שנק' אלקות, ואמר לשון שחלק מכבודו כי כבוד הוא
גימט' ל"ב והיינו בחי' ל"ב נתיבות חכמה ונודע ממ"ש
בת"ז שבאצילות מאיר חכמה ולכן נשמה דאצי' להיות כי
בכל עולם האצי' מאיר חכמה לכן על נשמה דאצי' שייך
לומר שחלק מכבודו היינו מבחי' ל"ב נתיבות חכמה שנק'
כבוד כו' ומ"מ אלקיך אנכי אני על גבך שהרי העיגול
מקיף את כולם בשוה, וזהו שאמר הכתוב הודו לאלקי
האלקים פי' הגם כי משה נק' אלקים מ"מ אלקיך אנכי,
וזהו הודו להקב"ה שהוא אלקי האלקים ואלקים הוא
נשמות דאצי', ואם לא היו חוטאין בני ישראל היו כולם
נקראים בשם אלקים כמ"ש אני אמרתי אלקים אתם,
ונשמות דאצי' נק' ג"כ עכשיו בשם אלקים, והיינו הגם
שקרא למשה אלקים מ"מ אלקיך אנכי אני על גבך כו' וזהו
הודו לאלקי האלקים כו'.

ואם זרוע כאל לך

בס"ד. פ' שמות. תרל"ב.

ולכאורה עדיין צ"ל הלא א"ק בכללות העולמות נחשב
בחי' אדם דבריאה שזהו כמו עולם הבריאה
בפרטיות העולמות, וא"כ כמו שאצי' מהווה ביי"ע כמ"כ
אצילות דכללות מהווה בחי' ביי"ע דכללות, וא"כ משה
ויעקב שהיו נשמות דאצילות בפרטיות העולמות אשר לכן
נק' בשם אלקים ואל וכמ"כ כאשר נדבר בכללות העולמות
בהכרח לומר ששורש משה ויעקב הוא מבחי' אצי'
דכללות, וא"כ צ"ל מהו אני על גבך כו'.
אך הענין יובן ע"פ מ"ש בזהר"ק שיש כדוגמת עתיק
לעילא מן גלגלתא דא"ק שבחי' זו נק' אצי' דכללות
אלא שא"א לקרות אותו בשם עולם, ומ"מ נק' אצי'
דכללות, וא"כ אמר בחי' הא"ס דסובב הכללי המקיף ד'
עולמות אבי"ע דכללות בשוה והוא העיגול שלפני הקו,
למשה שהי' מבחי' האצי', אם כי קראתיך אלקים להיותך
מבחי' אצי' שנק' אלקים לגבי ביי"ע מ"מ אלקיך אנכי אני
על גבך שהרי בחי' העיגול סובב אצי' דכללות בשוה עם
העשי' דכללות וכמ"ש ומתחת זרועות עולם, וכמו שאנו
רואים שאין ערוך עשי' דפרטיות לגבי אצילות דפרטיות

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

ההתנוצצות הוא שאין זה כמו אצילות ממש - כלומר זה
שמשתמש בלשון 'התנוצצות' (ניצוץ של אור) גבי הכלים
הוא ללמדנו שהכלים לא נמשכים כקין אור רגילה כביכול,

התהוות באופן של התנוצצות
וכמו שכתב הרקנטי¹¹ בענין העשר ספירות את הלשון:
דמאורו הגדול התנוצצו הכלים, דפירוש דבריו הוא, דענין

ולא שנוי א"כ קשה אם הספירות הוא עצם אלקות איך יוצדק היותם
פועלות דין ורחמים וצד ימין וצד שמאל כי כל זה מורה שנוי. שנית

11. וזה לשונו (הובאו בפרד"ס רימונים שער עצמות וכלים פרק
(א'): אמת שאין עליה גמגום שכבורה יתברך לא יצדק בו לא רבוי

1 כפי שהאורות שבאים בקירבה ודביקות, שהוא האור על
2 דרך מה שנאמר על האצלת רוחו של משה על הזקנים
3 ויאצל מן הרוח¹² שהיא הארה הקשורה במקורה כשלהבת
4 הקשורה בנחלת בו, מה שאין כן לגבי הכלים ענין
5 ההתנוצצות הוא שבא בבחינת הברלה בו,
6 ויש לומר דענין התנוצצות שמזכיר הרקנטי הוא אותו ענין
7 שהובא באות הקודמת מ'עץ חיים' בדרך התהוות הכלים,
8 שהוא כענין נפילת האותיות שעל ידי הכאת אור ישר ואור
9 חוזר בו, כנוכח לעיל המשל בזה משתי סברות הסותרות
10 אחת את השניה שמהסתירה ביניהן נוצר שכל חדש, קטן
11 יותר, שבמשל זה אנו רואים שמצד אחד זו אותה מהות, כי
12 הסברא החדשה שהגיעה היא באה בהמשך לסברא
13 הראשונה, אלא באופן של הקטנה והבדלה בעקבות
14 הקושיה, וענין זה הוא גם כוונת הרקנטי שעל ידי התנוצצות
15 נוצרו הכלים. ועל כן עם היותם - הכלים אלקות ממש דעל
16 שם זה נקרא אצילות בו, הרי הם יכולים להיקרא יש מאין.
17 הנבראים - אין ערוך גם במהות
18 בסוגריים דלהלן מבאר הרבי נ"ע את ההבדל בין ה'אין
19 ערוך' של הכלים דאצילות אל מול האין סוף, לאופן ה'אין
20 ערוך' של הנבראים בעולמות הנמוכים יותר, וגם מבאר
21 ביחס לאיזה דרגות באלוקות שייך לומר שהכלים הם אין
22 ערוך:

כי בבורא יתברך לא יצדק הגבול וזה אמת שאין בה ספק, א"כ איך
כספר היכלות אמרו גבול בבורא יתברך באמרם מימינו עד שמאלו
ששה עשר רבבות פרסאות שיעור קומתו ול"ו אלפים רבבות פרסאות,
כל זה ודאי יורה גבול ולא יוצדק. ועוד כי בבורא לא יוצדק מנין וא"כ
איך אנו אומרים עשר. ועוד כי מה שאינו גוף לא יתחלק, וא"כ איך
אנו אומרים זה דין וזה רחמים וזה מכריע ביניהם וכו', כי כל זה יורה
גשמות. דע כי באמת הבורא יתברך אין לו שום שנוי ולא יצדק בו
דבר ממשגי הגשמות ח"ו וכל מה שמדדו בס' מרכבה לא אמרו
בבורא ממש אלא בספירות. וא"ת והרי ידוע כי כח המאציל בנאצל
וא"כ מן הטעם אשר לא יצדק במאציל לא יצדק ג"כ בנאצל, וא"כ
איך אנו אומרים כי הם בספירות. יש לומר דע כי מה שנדבר בספירות
אין אנו אומרים בבורא אלא הספי' הם כמו כלי האומן שפועל בהם
פעולתו להבדיל כמה פעמים. והספי' הם שוים לכל דבר ותמורתו.
ולקרב הדבר אל השכל דמו החכמים אותה אל רצון הנפש שהוא שוה
לכל החפצים ולכל המחשבות המתפשטות ממנו ואע"פ שהם רבים
אין עיקרם אלא א' והנפש אינה משתנית, אלא השנוי הוא בגוף
שמוציא לפועל מחשבת הנפש וע"כ יל"ל כי הם דברים שוים לכל
דבר ותמורתו שאם לא נאמר כן לא היה בהם כח לכל דבר. ועל כן
דמו אותם לרצון הנפש וכמו שהנשמה מתלבשת מן הגוף כן הבורא
ית' מאורו הגדול התנוצצו הכלים האלה וקראו אותם החכמים ספירות
והתפשטות הסבה הראשונה בכלים האלה נקרא אצילות.
12. במדבר יא, כה.

13. עמ' ר"ו, וזה לשונו שם: אבל בכלים יל"ל שהן אותו המהות
ממש דכלים דא"ק. דהנה בא"ק כבר נתהוו הכלים וכמ"ש במב"ש
ש"א ספ"ב דאל"כ במה יפרד א"ק מהא"ס כו'. אלא שבא"ק הן בבחי'
התכללות ממש שכולם הם בהשוואה ממש ואינו ניכר בחי' חכמה
לבדה ובחי' הבינה לבדה כו' וההתגלות דספי' דאצילות הוא שנפרטה
בחי' החכ' לבדה ובחי' הבינה לבדה כו' דחכמה דאצילות באה בפ"ע

23 (ובמקום אחר מבואר דיש לומר שמה שאנו אומרים על
24 הכלים שהן בבחינת אצילות שאינן באים בבחינת שינוי
25 המהות הרי זה כשמעריכים את הכלים מ - כלומר לגבי
26 כח הגבול שבאין סוף שהרי הם אלקות ממש, ולא כמו
27 עולם הבריאה שעל ידי ההתהוות של הנבראים בבחינת אין
28 ערוך היינו בבחינת ריחוק מהבורא הרי נעשו שלא בערך
29 אלקות לגמרי - הנבראים הם כבר לא אלקות, אלא מציאות
30 חדשה כביכול שהן בבחינת יש שסותר את גילוי הבורא כו',
31 מה שאין כן בכלים דאצילות הגם דהתהוותן בבחינת אין
32 ערוך מכל מקום הרי הם אלקות ממש,
33 אלא, שאם הכלים הם אלקות ממש, במה מתבטא האין
34 ערוך שלהם? על זה מסביר הרבי נ"ע: והיינו דאין ערוך
35 שלהם אינו בעצם מהותם כפי שהוא האין ערוך של
36 הנבראים, שמהות הנברא הוא אחר מהבורא, כי אם מה
37 שאופן התהוותם הוא באין ערוך היינו בבחינת ריחוק, אבל
38 בעצם מהותם הם כמו שרשן ומקורם שהן אלקות ממש כו'
39 (והחילוקים במדרגות בתוך האלקות גופא, כמו ההבדל בין
40 מדרגת הכלים למדרגת האור אין זה בבחינת אין ערוך
41 אמיתי בו).
42 ועיין מה שהתבאר ב'המשך' המאמרים המתחילים בדיבור
43 המתחיל יום טוב של ראש השנה שנת תרס"ו¹³, שהכלים
44 דאצילות אינם בבחינת מהות אחר בעצם לגבי בחינת

לבדה כו'. אבל היא אותה החכמה דא"ק אלא שנפרטה להיות בפ"ע
משארי הספי' (וממילא ע"ז נעשית בבחי' מציאות ובבחי' מיעוט
האור כו' וכמ"ש במ"א) וכמ"ש במ"א המשל ע"ז כמו כמה אותיות
מצורפים יחד בתיבה אחת כמו תי' ברוך וכשמפרטים ממנו אות ב'
לבדו עד מ"ה אותה הב' ממש שהי' בחי' ברוך כו'. ועד"ז הו"ע מה
שנפרטו הע"ס בחי' הכלים דאצילות מהכלים דא"ק דבחי' חכמה
דאצילות היא אותה המהות דבחי' חכמה דא"ק. והגם דכמו שהיתה
כלולה בא"ק היתה בבחי' פשיטות ובבחי' העדר המציאות לגמרי עד
שהיו כלולים יחד בהשוואה כו' כנ"ל. ובהתגלות היא בבחי' מציאות
כו'. הנה בחי' פשיטותה והעדר מציאותה בא"ק זהו רק מצד האוא"ס
שמאיר שם דזהו ההפרש בין האורות להכלים, דהאורות ה"ה בבחי'
אין בעצם כשכלולים במקורם דעם היות שזהו מצד מקורם (וכמו זיו
השמש בשמש שהוא בבחי' אין ואפס ובטל במציאות לגבי מאור
השמש כו' כמ"ש בספ"ב ח"ב פ"ג) מ"מ האור בעצם הוא בבחי'
ריבוי אור ביותר היינו במדרי' נעלית ובאופן אחר מכמו שהוא אח"כ
ובבחי' אין בתכלית עד שאינו בגדר גילוי בעולמות והגילוי הוא רק
הארה לבד ממנו כו' כנ"ל. אבל בהכלים אין העדר מציאותם מצ"ע.
דמצ"ע ה"ה בבחי' מציאות שנתהוו להיות בבחי' מציאות כו') דזהו
ההפרש בין התהוות האורות להתהוות הכלים, דהאורות לא נתהוו
להיות בבחי' מציאות כ"א להיות בחי' גילוי אור. ובשרשם הם בבחי'
גילוי העצם כו', אבל הכלים נתהוו להיות בבחי' מציאות כו') והעדר
מציאותם הוא מצד האור שמאיר בהם ועליהם כו' וכמ"ש במ"א.
וכשנפרטים שמתעלם האור נעשים בבחי' מציאות כו'. וא"כ ע"ז יתכן
יותר לומר ענין קנין דהכלים דאצילות הן אותו המהות דכלים דא"ק
שהן שם ג"כ בבחי' מציאות אלא דבא"ק היו בהעלם כלולים בא"ק
בבחי' פשיטות מצד האור שהאיר בגילוי ובאצילות נתגלו מההעלם
וה"ה בבחי' מציאות ניכרת ומורגשת כו'.

11 ערוך לגמרי הוא לא לגבי א"ק, אלא הוא לגבי האין סוף
12 הבלי גבול שהכלים שעניינם כח של גבול הרי הם באין
13 ערוך לבלי גבול בו, וכן - לא רק לגבי האור אין סוף
14 שלפני הצמצום הכלים הם באין ערוך, אלא גם לגבי האור
15 המאיר בהם - בתוך הכלים, שהוא אור הקו, גם לגביו
16 הכלים הם באין ערוך, היות שהוא - אור הקו הארת אור
17 אין סוף בו, וכיון שאור הקו נמשך מאור אין סוף שאינו
18 מוגבל, הרי הכלים שהם בחינת גבול נחשבים גם כלפיו
19 כאין ערוך.

1 הכלים דאדם קדמון, ולמרות שבעולם א"ק הרי אנו אומרים
2 שאין שם כלים ממש במציאות, ואילו באצילות יש כלים
3 ממש, אין זה בגלל שהכלים של האצילות שונים במהותם
4 מכלים של א"ק, אלא בגלל סיבה אחרת: דהעדר המציאות
5 שלהם - של הכלים דא"ק שהם רק בחינת שרש נשמות
6 דגופות¹⁴ (כלומר בחינה של גבול) אבל רק שרש ולא ממש
7 הוא רק מצד האור שמאיר שם בתוקף הגילוי בו, ואילו
8 באצילות האור מועט יותר ולכן הכלים שם מורגשים, אך
9 לא שהכלים הם מהות אחרת מכלים דא"ק.
10 והעיקר אם כן מה שאומרים שהכלים באצילות הם באין

יוס ב' דחג השבועות תער"ב

דיצירה יקראו לבושים דנשמות וכללות נשמות עשייה יקראו היכלות
הנשמה וכן כללות בחי' גופות דא"ק יקראו שורש (נשמות) דגופות.
עיי' שם.

14. ראה עץ חיים שער מב פרק ב: אמנם דרך כלל הוא מ"ש עתה
בע"ה כי כללות בחינות נשמות אשר בא"ק יקראו שורש הנשמות
וכללות בחי' נשמת אצילות יקראו נשמות דנשמות ממש וכללות
נשמות בריאה יקראו גופות לערך נשמות אצילות וכללות נשמות

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

פירוש מתיר אסורים, קשורים בידי היצר הרע

17 מלאך המות" כו', וְעַבְרָה רַחֲמָנָא לְצִלָּן גּוֹרְרַת עֲבָרָה,
18 שְׁמִלְפִתָּהּ מִכָּל צַד וּפְנָה, עַס נַעֲמֵט אִים אַרוֹם רַחֲמָנָא לְצִלָּן
19 פּוֹן אֵלַע זַיטֶען, און עַס צִיֵּהט אִים אַרִיין, אַז עַר פֶּאָרְלִיכְט
20 זַעֲפֹכֵט, דִּישׁ בִּזָּה כַּמָּה אָפְנִים שׁוֹנִים, יִשְׁנֵם כָּאֵלּוּ שְׁהֵם חֵס
21 וְשְׁלוֹם בְּרָשׁוֹת שֶׁל הַיָּצֵר הָרַע, פֶּרוּשׁ דִּבְכָּלְלוֹתוֹ אִיז דִּיעַר
22 יָצֵר הָרַע הָאֵט בֶּא אִים אַ דִּעַה, וְהֵינּוּ שְׁהוּא חֲפָשִׁי לְנַפְשׁוֹ,
23 וּמִכָּל מְקוֹם הָרִי הַיָּצֵר הָרַע אֹמֵר לוֹ דִּעַה, וְהַדִּיעַה שְׁלוֹ חֵס
24 וְשְׁלוֹם מִתְקַבֵּלֶת אֲצִלּוֹ, וְיִשְׁנֵן רַחֲמָנָא לְצִלָּן אֲשֶׁר הַיָּצֵר הָרַע
25 מוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עָלָיו, עַד כִּי סוֹכֵב אוֹתוֹ מִכָּל צַד וּפְנָה רַחֲמָנָא
26 לְצִלָּן, עַר נַעֲמֵט אִים אַרוֹם לֵא כְּמוֹ כְּכֹלִי בְּרִזֵּל, וּכְמוֹ שִׁידוּעַ
27 אֲשֶׁר יִשְׁנֵם כַּמָּה בַּעֲלֵי עֲבֵרוֹת רַחֲמָנָא לְצִלָּן שְׁהֵם בַּעֲצָמָם
28 יוֹדְעִים הֵיטֵב אֲשֶׁר מַצְבָּם רַע וְמָר, וּמֵהֶם גַּם הַמַּצְטַעְרִים,
29 וּמִכָּל מְקוֹם אֵינֶם יְכוּלִים לְצַאת מִזָּה, כָּאֵלּוּ זַי קֶאֱנַעֵן זִיד
30 נִיט אוֹיִסְרֵייעֵן פּוֹן דִּי שְׁלֵעֲכַטֵּעַ אַיִזְעֶרְנֵעַ הַעֲנֵט¹⁵, כְּמוֹ
31 הָאָסוּר רַחֲמָנָא לְצִלָּן בְּבֵית הָאָסוּרִים.

2 וְהִנֵּה אָסוּר הוּא מְלִשׁוֹן אָסִיר, אַ גִּפִּינְגֶענֶעריכֵי, וּכְמוֹ
3 שְׁכָתוּב "וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֵּהר מְקוֹם אֲשֶׁר אָסִירִי
4 הַמֶּלֶךְ אָסוּרִים", וּכְמוֹ הַיּוֹשֵׁב בְּבֵית הָאָסוּרִים הֵגֶם שְׁהוּא
5 אָדָם בְּרִיא בְּכָל כַּחוֹתָיו וְחוֹשִׁיו, מִכָּל מְקוֹם הֵנָּה לֹא זֹ
6 בְּלִבְדִּי שְׁאִינֵי בְּרָשׁוֹת עֲצָמוֹ, אֲלֹא עוֹד שְׁהוּא בְּרָשׁוֹת אֲחֵרִים
7 הַמְּנַהֲיָגִים אוֹתוֹ כְּרַצוֹנָם, וְיֵשׁ בִּזָּה אָפְנִים שׁוֹנִים, יֵשׁ שְׁהוּא
8 רַק בְּבֵית הָאָסוּרִים אֲכָל הוּא חֲפָשִׁי לְנַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹת מַה
9 שְׁהוּא חָפֵץ, וְיֵשׁ מִי שְׁהוּא צָרִיף לְעַבֵּד כָּל הַיּוֹם בַּעֲבוּדַת
10 פֶּרֶף וּמַעֲנִים אוֹתוֹ כַּעֲנוּיִם קָשִׁים וּמָרִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְיֵשׁ
11 עוֹד יוֹתֵר שְׁנוֹתֵינִים עָלָיו כְּכֹלִי בְּרִזֵּל, אֲשֶׁר כְּכָל הַמֶּשֶׁל הֵנָּה
12 יִשְׁנֵן גַּם בְּנַפֵּשׁ הָאָדָם, דִּהֵנָּה שֵׁם עֲבָרָה הוּא מְלִשׁוֹן עוֹבֵר
13 מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וְהֵינּוּ דַעַל יְדֵי שְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה חֵס וְשְׁלוֹם
14 עֲבָרָה, הוּא עוֹבֵר עַל צוּיֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּבִזָּה הוּא עוֹבֵר
15 רַחֲמָנָא לְצִלָּן לְרָשׁוֹת הַמְּקַטְרָגִים, וּכְמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
16 (כְּבָא בְּתָרָא דִּף טז עמוד א) "הוּא שְׁטֵן, הוּא יָצֵר הָרַע, הוּא

יוס ב' דראש השנה, תר"צ

כח. שבוי. כט. זה מקיפו, ה' יצילנו, מכל הצדדים, וזה מושך אותו פנימה, עד שהוא נאבד. ל. יש ליצר הרע דעה אצלו. לא. הוא
מקיפו. לב. כאילו שאינם יכולים להתנתק מידי הברזל הרעות שלהם.

לעורר את הכוונה הפנימית".
 ב"תורה" זו קבע הרבי בקרב החסידים את העבודה
 שבלב, עורר בהם את כוח הנגינה ומסר לחסידים את
 הכוח שקול הנגינה יעורר את הכוונה.
 זה היתרון בתפלה לגבי תורה. שכן, חסידות יכולים
 ללמוד הרבה אנשים, כי בחסידות ישנם הרבה ענינים,
 שרבים אפשר להם להבינם, אבל ישנם גם כאלה שאי
 אפשר להם להבינם. ואילו להתפלל תפלה חסידית
 יכולים הכל, לא רק רבים אלא כולם.
 התפלה נתקנה במקום התמידין, וידוע שרזא
 דקורבנא עולה עד רזא דאין-סוף⁶. תפלה חסידית של
 חסיד פשוט בעל קבלת עול, עולה עד רזא דאין סוף. על
 החסידים להתאמץ בעבודת התפילה, ואלקי אבותינו
 רבותינו הקדושים יהיה בעזרם.

פעם אחת – מספרים החסידים ר' משה ווילנער ור'
 פנחס רייזעס – נכנס הרבי אל בית המדרש הקטן, בו
 ישבו הם ועוד מספר אברכים ולמדו, התיישב ליד
 השולחן, נשען על ידי הקדושות ושקע בדביקות למשך
 זמן. כשהתעורר מדביקותו, למד בעל פה המשנה הבאה:⁷
 "במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. זמן התפלה
 הוא ה"שבת" של יום החול. "במה בהמה יוצאה" – על
 ידי איזו עבודה בתפלה אפשר להוציא את הנפש
 הבהמית. דרגות שונות בנפש הבהמית: גמל, נאקה,
 חמור, סוס, וכלפי כל דרגא סדר עבודה מיוחד. ברם,
 העבודה הכללית היא ש"כל בעלי השיר יוצאים בשיר
 ונמשכים בשיר". שיר פירושו טבעת המקשרת את
 החבל. יוצאים בשיר ונמשכים בשיר זה רצוא ושוב.
 השיר והזמרה בשעת התפלה יש בהם משום סגולה
 עצמית להוציא את הנפש הבהמית ולברר את הטוב וכן

ערב ר"ח תמוז, ה'תש"ב

(7) ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כ"ב.

(6) שבת פרק ה. משנה א.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

- 1 זה כשנה אשר גם המתונים שבגדולי המתנגדים היתה להם טינא בלב על עדת החסידים בכלל
- 2 ועל חברי הקהלה החסידים והנאמן הר"מ מייזליש בפרט.
- 3 וזה הדבר:
- 4 פעם ישב לו הגאון החסיד ר' פנחס – דמתקריא ר' פנחס רייזעס¹²⁹ – בן הגאון העניך שיק אבד"ק
- 5 שקלאב¹³⁰ ויתעמק מאד בספר כתב-יד, ואביו הגאון אף שהיתה בלבו טינא על בנו על אשר הי' לחסיד
- 6 אבל עם זה הי' מייקרו מאד והי' אוהב להשתעשע עמו בחדושי תורה.
- 7 הר"פ הי' תלמיד מובהק להגאון ר' יוסף כל בו¹³¹ אשר לימודו הי' בהגיון, ומאז נספח הר"פ לעדת
- 8 החסידים ובישבו בליאזנע – בשנים הראשונות – הי' לומד יחד עם הגאונים ר' מרדכי ור' משה¹³² –
- 9 אחי הוד כ"ק אדמו"ר – שהיו בעלי הגיון, הוסיף ללמוד באופן הגיוני מה שהפליא את הגאון הרה"ש¹³³
- 10 במאד.
- 11 כשראה שבנו מתעמק בספר כתב-יד חשב אשר בטח זהו חידושי ויבקש להראותם לו, באמרו
- 12 שהוא נהנה לראות שסוף סוף התחיל להעלות את חידושי על הספר.

דור שישי לבעל התו"ט. נפטר בשנת תקס"ט. ראה רשימה שבהערה הקודמת.

(131) ראה לקו"ד וספר השיחות תרצ"ו שבהערה 122.

(132) ראה אודותם לעיל ע' 000.

(133) = הרי' העניך שיק.

(129) נפטר בליובאוויטש בערך שנת תקפ"ה. ראה אודותו – בית רבי ח"א פכ"ו (ע, ב). הוספות למאמרי אדמו"ר הזקן – הנחות הר"פ ז"ל ע' קצא. וש"נ. ספר השיחות תרצ"ו ע' 55 ואילך. שם ע' 126. תש"ו ע' 4. וש"נ. רשימת רבינו – "ויכוח הגדול במינסק" (קה"ת, תשס"ט) ע' כא (לעיל ע' 000).

(130) הגאון הרב חנוך העניך ב"ר שמואל שיק אבד"ק שקלאו.

- 1 כעבור איזה ימים החזיר הר"ה את הספר לבנו ויאמר שראוי ה' להדפיס את הספר ולהפיצו ברבים
- 2 אף שהוא מעט הכמות אבל רב האיכות, והגאונות שבקונטרס אחרון הוא באופן נפלא.
- 3 ויען הר"פ שהוא מוסכם לזה רק בתנאי אשר בהסכמתו לא יזכיר את שם מחברו ואז ידפיסו על
- 4 חשבוננו והגאון הישיש הר"ה הסכים לזה, ויכתוב את הסכמתו¹³⁴ מבלי הזכיר את שם המחבר והר"פ
- 5 הדפיסו על חשבוננו.
- 6 הספר נתפרסם תומ"י ברבים¹³⁵ ולא עברו כשלשה חדשים וכבר נמכרה כל ההוצאה כארבעה אלפים
- 7 אכזמפלים.
- 8 כשהגיע הספר לוילנא הללוהו להגר"א ויעיין בו וישבחו, על פנים הספר אמר שהוא מסודר באופן
- 9 גאוני ועל הקונטרס אחרון אמר שהוא גאונות מאירה ומחברו ודאי גאון הגיוני ולמצוה שספר זה ימצא
- 10 בכל פינה בבתי ישראל. קלא דלא פסיק ה' אשר מחברו הוא אחד מגאוני שקלאב שלגודל ענותנותו
- 11 וצדקתו הסתיר את שמו, ובהשתתפות קהלות ווילנא ושקלאב נדפס עוד שתי פעמים בשנה ההיא¹³⁶.
- 12 עברה שנה ויותר והדבר נודע אשר הספר הלכות ת"ת הוא של הוד כ"ק אדמו"ר, ואף שהחסידים
- 13 גם מקודם קנו את הספר אבל מגודל החיבה הדפיסוהו פעם רביעי במספר גדול ופיצוהו בכל מרחבי
- 14 המדינות הסמוכות לרוסיה ובאה"ק ת"ו והמדינות שבין רוסיה לאה"ק ת"ו.
- 15 דבר העלמת שם מחבר הספר הלכות ת"ת העלה את חרון אף המתנגדים באמרם אשר זו היא
- 16 אחת התחבולות של החסידים לכבוש את המדינות תחת כנפי נשיאם הוד כ"ק אדמו"ר, וגם גדולי
- 17 התורה בין המתונים שבמתנגדים היתה להם בלבם טינא עבור זה.

136 ראה "ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן – ביבליוגרפיה" (קה"ת, כפר חב"ד, תשד"מ) ע' 1 ואילך.

134 ההסכמה היא מיום א' ניסן תקנ"ד.
135 נדפס בשקלאוו, תקנ"ד.

אגרות קודש

[תחלת תמוז תרפ"א]

ב"ה

כבוד רבני ישראל, ופרנסי הקהלות, שומרי
משמרת הקדש, בכל אתר ואתר, ד' עליהם
יחיו.

רועה נאמן,

- 1 רבותינו אמרו (תענית ו' א) עץ קטן מדליק גדול, אף ת"ח
- 2 כן. שליחותא דמרנא ורבנא, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
- 3 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע קא עבידנא, אשר פקדני לאמר, בוא
- 4 תבוא בכתובים את ידידינו היקרים יחיו, ומוריהם בראשם,
- 5 לדבר אתם בהנוגע להנהגתם, ולהיות לעוזר למו, בכל אשר
- 6 תוכל, בקביעות שיעורי לימוד בנגלה ובדא"ח.

- 7 זאת היא דרישת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה
- 8 נבג"מ זי"ע, ובקשת נפשו הטהורה, בהתחננו אלינו, ומאת כל
- 9 אחד ואחד, אשר אור לו בציון, נפשו להתקשר אל הוי", לעמוד
- 10 בסוד קדושים רבה, להתחשב על דגל תלמידיהם ותלמידי
- 11 תלמידיהם, כי יקבע עתים לתורה, במה שיוכל וכמה שיוכל,
- 12 בהודיעם ברור, אשר לא המדרש והלימוד עיקר, כ"א כשרון
- 13 מעשה הטוב הבאה לרגליו, נוסף על גוף ועצם הקבעומ"ש
- 14 בלימוד התורה, חכמתו ית'.
- 15 נודע, אשר בעת שבא רבינו הגדול, בכתובים גלוי לכל
- 16 העירות, כי ילמדו את הש"ס במשך שנה, וכה יעשו מדי שנה
- 17 בשנה, בהזדמנותו את אחד ממנגדיו, שאלו המנגד, ואיזה
- 18 חידוש ישנו בדרככם, הלא גם אתם חפצים בלימוד הגמרא,
- 19 ומה שנתנה אלו מאלו. ענהו כ"ק רבינו הגדול, רבותינו אמרו

1 קבעת עתים לתורה, בתחלה היתה המחשבה כי קביעות זו
2 הנה רק בזמן יסודה, ודרכינו אומרת אשר בנפש מקומה. כל
3 אחד מישראל, צריך להיות קביעות בנפשו ללמוד תורה בכל
4 יום, והעושה כן, הנה נפשו קבועה, לברכה בלתי מוגבלת.

5 בדברים האלו, חיו אלפי אנשים בחיות פנימי, בהם
6 התפללו ושפכו נפשם, באהבה והתמסרות אל אל חי, ובוה
7 המשיכו ארחם ורבעם בחיי עולם הגשמי בכל עניניהם.

8 איש איש באשר הוא, הי' תכן אור, וחיות פנימי, גם בחייו
9 החומריי, הם לא התנשאו לעוף בשמים, ולטפס בהרים,
10 להתברך להשיג השגות הכי רמות, העטופים במושכלות
11 עמוקות, הדורשים ידיעה גדולה, וכשרון החושים, כי אם
12 הלכו ישר, להתחיל באשר התחילו ראשית העבודה החזק
13 מעמד, לעמוד בעזרתו יתברך, על יסוד נאמן, בתורה תפלה
14 וקיום המצות, ולהביא בחיים בפועל, את אשר ידעו, ואחרי
15 כן עלות בהררי קדש, ואשר על כן ה' עליהם יראה בכל
16 מפעלם, בדרכי החיים.

17 במדע, איננו נופלים אנחנו מאתם, יודעים אנחנו למדי, כי
18 המדות בלתי טובים כמו הכעס הקנאה הכבוד והלה"ר
19 והדומה בכעור, צריכים לעקרם ולשרש אחריהם, אשר בל
20 יראו ובל ימצאו בגבול לב ישראל. וכן יודעים אנחנו כי
21 מעולות המה מדות הטובות באהבת ריעים ודיבוק חברים,
22 להתחסד עם זולתו ולהטיב למו, בכל אשר תשיג ידו, הן
23 בעניני לימוד, והן בעניני החומר והגשם,

24 (אשר הגשמיות של ישראל, המה יסוד ועילוי הרוחניות,
25 וכאשר שמענו כ"ק רבינו הגדול - מהוד כ"ק אאמו"ר -
26 הרה"ק זצוקלה"ה בש"ת תרס"ד בברכו, לחיים, אמר
27 השי"ת יתן פרנסה טובה לעמו ישראל, דער רבי האט גיזאגט
28 אז אידעשע גשמיות איז רוחניות, ונראה במוחש, אז א איד
29 האט פרנסה בריוח ובנקל, לבד זאת שהנהגה בצדקה ובכל
30 הענינים הוא בטוב יותר, איז טאקע דיא קאפ רוחיגער און
31 קאן טאן, און דער אמת איז, אז יעמולט קאן מען בא אים
32 מאהנען, טוא, פאר ואס טוסטו ניט. דער אייבערשטער זאל
33 העלפן גם בגשמיות, און מיר, כל ישראל, ועלין מאכין פון
34 דיא גשמיות רוחניות, דאס הייסט, ויא דיא כוונה העליונה
35 איז, אלץ א כלי צוא אלקות. ולזאת יקר בעיני עבדי הוי'
36 גשמיותם ופרנסתם של ישראל, יברכם האלקים),

37 ויודעים אנחנו, עין בעין, בעין השכל, כי הן המה השליבה
38 הראשונה בסולם בית אל, אשר עליו ידרוך האדם, בגשתו
39 להעלות קרבן נפשו להוי'. אמנם להביאם בחיים בפועל,
40 לפעמים יחסר, ונשאר רק ח"ו בדמיון בלבד.

41 מה רבו הסיבות מסיבות שונות, מולידי הטעות בדרכי

42 העבודה, בענינים מענינים שונים, ומהם בהעיקר ויסוד
43 הראשון, ברבים האומרים, כי העת בכל משלה, וכאלו
44 הכוכבים ממסלולם אתנו נלחמים, ושגיא כח המר לנו.

45 למה לנו, עלות גבוה גבוה, מרחק לא נודע, ולעזוב את
46 אשר לפנינו, נפקחה נא עינינו, וסגור לבבינו, לתת דין וחשבון
47 ברור לעצמינו, מכל הנעשה עמנו, והסובב אותנו, נראה, אשר
48 כל אלה ידינו יצרה, עזבו את התורה ופקודותי', כפר שמים
49 על ידינו נולד, ועל גמולת קרח נורא נבוא.

50 ואתה, רועה ישראל ופרנסו, טוב אחינו, ביתו, אשרו,
51 וארחות חייו, בידכם הוא, וביגיעתכם ושקידתכם בחסדי אל
52 עליון, ובעזרתו יתברך לעשותו לעטרת תפארת ע"י אמצעות
53 התיסדות אגודות לומדים, בכל כנסת ומדרש, תפארת
54 בחורים, שומרי שבת, התועדות בכל עת, לחזק כל בדקי
55 הקהלה, בחדר, ישיבה, מקוה, והדומה, ובעניני הכלל בהקמת
56 ועד לאוסף צדקת הרמב"ן ולומדי תורה, לעודדס ולחזקם
57 באמרות טהורות, להתעניין במצב איש ואיש, וכמבואר
58 בשמות רבה פ"ב, סי' ב ג, כרועה נאמן ידאג לצאן מרעיתו,
59 ועדתו הנעימה, ברוכים יהיו עם ד', הם ביתם וזרעם, וכל
60 אשר להם, על כל צעד ומדרך כף רגל, תומת מישור, עם
61 סגולה, ביפיו ועוזו שאיפתו, יראה, כל אשר לו יתן באהבתו
62 את תורתו, חכמיו, גאוניו, ומאשריו.

63 אשרי העם שככה לו, ואל אלקים הוי', ממעון קדשו יאר
64 פניו אליהם ואלינו, לנטלם ולנשאים למעלה ראש, להתברך
65 בברכות מאלופות בכל אשר להם, מנפש ועד בשר, ועין בעין
66 יראה לכל, כי ד' אלקינו בקרבנו שוכן.

67 בשם חכמי ישראל, עבדי ד' הנני לעוררם כי בא מועד
68 להתדבר, הבו נדבר דברינו גלוי, בחיזוק התורה והיהדות, אין
69 מונע ואין מעצור בעדינו. עלינו החובה והמצוה עמוד על
70 משמרתנו לעודד לב ונפש אחינו בשרינו, היקרים והנעימים,
71 יברכם האל, המבקש חנינה בעדו ובעד ביתו, כל רב ופרנס
72 בעירו, ישם פניו אל כל צרכי הדת לדאוג להשיגם, כאח וכריע
73 יהלוצ את עדתו, ויראה פרי טוב בעמלו.

74 מצורף לזה הנני מתכבד לשלוח מכתב כללי, לעורר על
75 דבר קביעות שיעורי לימוד בחול ושבת קדש, אשר יואיל נא
76 כת"ר באר ושם לו מהלכים בקרב עדתו.

77 והאל הטוב יהי' בעזרנו להודיע ולהודע אך טוב, ועינינו
78 תחזינה עדת ישראל בנוי' על תלה, מושפעים באושר ועושר,
79 שמחים וטובי לב בגוי"ר.

80 והיי' ברכה כאוות נפשו וידי"ע מברכו בכט"ס בגוי"ר, בן

81 מו"ר.

אג"ק מוהרי"צ כ"ך י"ד

פרשת נח

ו אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֵתּוֹ אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ ויֹולַד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃
 י וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס׃ יׁ וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו עַל־הָאָרֶץ׃ ס
 ז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃ ח עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר׃ ט וְהָיָה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ׃ י צֹהַר יַעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכְּנָה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בַּצִּדָּה תִּשְׁתֶּם תַּחְתֵּי־שָׁנִים וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה׃ יא וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מַיִם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ׃ יב וַהֲקַמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתִי אֶל־הַתֵּבָה אֹתָהּ וּבְנִיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ׃ יג וּמִכָּל־חַיִּי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתְּךָ זָכָר וְנָקְבָה יְהִיו׃ יד מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹת׃ טו וְאֹתָהּ קָח־לָךְ מִכָּל־מֵאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וּלְהֶם לְאֻכְלָה׃ יז וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים בֶּן עֲשָׂה׃

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 10)

ומכל החי (ו, יט)

נח נצטוו להכניס אל התבה את כל עניני העולם העלולים ללכת לאבוד במבול. הרי אומר: אם הגיע לידיעתו של אדם שיש בעולם חפץ שעלול ללכת לאבוד – מוטל עליו להשתדל להכניסו ל"תבה" שלו, להצילו ולהעלותו לאלקות. שכן, הקב"ה הזמין לו ידיעה זו, בהשגחה פרטית, כדי שיעלה את החפץ הזה.

שני ז וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא־אִתָּהּ וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתֵּבָה כִּי־אִתְּךָ רְאִיתִי צַדִּיק לִפְנֵי בְּדֹר הָזֶה׃

ז מִכָּל א הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ׃ ח גַּם מִהָעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה זָכָר וְנָקְבָה לַחַיֹּת זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ׃ ט כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבָעָה אֲנֹכִי מִמַּטֵּיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת־כָּל־הַיָּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ י וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה׃ יא וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמָּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ׃ יב וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמָּבּוּל׃ יג מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רֶמֶשׂ עַל־הָאֲדָמָה׃ יד שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וְנָקְבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ׃ טו וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ׃ יז בַּשָּׁנָה שְׁשִׁי־מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיֵּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָל־מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ׃ יח וַיְהִי הַגֹּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה׃ יט בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וָחָם וַיָּפֶת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וּשְׁלֹשָׁת נָשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה׃ כ הֵמָּה וְכָל־חַיִּיהָ לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צֹפּוֹר כָּל־כְּנָף׃ כא וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים׃ כב וְהַבָּאִים זָכָר וְנָקְבָה מִכָּל־בָּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסָּגֵר יְהוָה בַּעֲדוֹ׃

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 5)

נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו (ז, יא)
 תהום רבה - רומז לטרדות מענינים גשמיים פחותים, כגון טרדות הפנסה, הפטרידים את האדם מלמוד התורה וקיום המצוות. ארבות השמים - רומז לטרדות מענינים רוחניים נעלים, כגון עסקנות צבורית. התרופה לשני הסוגים הללו היא - "בא אל התבה", תבות התורה והתפלה (כפרוש הפעל שם טוב): על האדם לבוא אל תוך אותיות התורה והתפלה, להיות מקור ברוך, ואז לא ישטפוהו ה"מים הזדונים" של המבול.

שלישי י ויהי המבול ארבעים יום על־הארץ וירבו
 המים וישאו את־התבה ותרם מעל הארץ:
 י ויגברו המים וירבו מאד על־הארץ ותלך התבה
 על־פני המים: י והמים גברו מאד מאד על־
 הארץ ויכסו כל־ההרים הגבוהים אשר־תחת כל־
 השמים: י חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים
 ויכסו ההרים: יא ויגוע כל־בשר א הרמש על־
 הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל־השרץ השרץ
 על־הארץ וכל האדם: יב כל אשר נשמת־רוח
 חיים באפיו מפל אשר בחרבה מתו: יג ולימח
 את־כל־היקום א אשר א על־פני האדמה מאדם
 עד־בהמה עד־רמש ועד־עוף השמים וימחו מן
 הארץ וישאר אך־נח ואשר אתו בתבה: יד ויגברו
 המים על־הארץ חמשים ומאת יום: טו ויזכר
 אלהים את־נח ואת כל־החיה ואת־כל־הבהמה
 אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על־הארץ
 וישכו המים: יז ויסכרו מעינת תהום וארבת
 השמים ויכלא הגשם מן־השמים: יח וישבו המים
 מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו המים מקצה
 חמשים ומאת יום: יט ותנח התבה בחדש השביעי
 בשבעה־עשר יום לחדש על הרי אררט: כ והמים
 היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי
 באחד לחדש נראו ראשי ההרים: כא ויהי מקץ
 ארבעים יום ויפתח נח את־חלון התבה אשר
 עשה: כב וישלח את־הערב ויצא יצוא ושוב עד־
 יבשת המים מעל הארץ: כג וישלח את־היונה
 מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה:
 כד ולא־מצאה היונה מנוח לכף־רגלה ותשב אליו
 אל־התבה כ־מים על־פני כל־הארץ וישלח ידו
 ויקחה ויבא אתה אליו אל־התבה: כה ויחל עוד
 שבעת ימים אחרים ויסף שלח את־היונה מן
 התבה: כו ותבא אליו היונה לעת ערב והנה
 עלה־זית טרף בפה וידע נח כ־קלו המים מעל
 הארץ: כז ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח

את־היונה ולא־יספה שוב־אליו עוד: כח ויהי באחת
 ושש־מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו
 המים מעל הארץ ויסר נח את־מכסה התבה וירא
 והנה חרבו פני האדמה: כט ובחדש השני בשבעה
 ועשרים יום לחדש יבשה הארץ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קסט)

וימח את כל היקום (ז, כג)

יש לשאול, למה היה ענש כל־הנח. ויש לומר, דהנה שבעת
 המצוות שנתנו לפני המבול ענינן לשוב העולם, לשבת יצרה
 (ונרמזות באותיות א-ז: אבר, ברפת ה', גזל, דינים, הכל (מעשה
 תענועים של עבודה זרה), ווי (לשון צעקה, שעקרה בשפיכות
 דמים), זנות). וכיין שאנשי דור המבול עברו על שבע מצוות
 אלה, לא נתקיימה התכלית שלמענה נברא העולם, ויבמלא -
 בטלה הבריאה, ולאחר המבול נבנה העולם מחדש.

רביעי יו וידבר אלהים אל־נח לאמר: יא צא מן
 התבה אתה ואשתך ובניך ונשי־בניך אתך:
 יב כל־החיה אשר־אתך מכל־בשר בעוף ובבהמה
 ובכל־הרמש הרמש על־הארץ כתיב הוצא קרי הוצא
 אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על־הארץ: יג ויצא
 נח ובניו ואשתו ונשי־בניו אתו: יד כל־החיה
 כל־הרמש וכל־העוף כל רמש על־הארץ
 למשפחתיהם יצאו מן־התבה: טו ויבן נח מזבח
 ליהוה ויקח מכל אבהמה הטהרה ומכל העוף
 הטהור ועל עלת במזבח: טז וירח יהוה את־ריח
 הניחח ויאמר יהוה אל־לבו לא אסוף לקלל עוד
 את־האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע
 מנעריו ולא־אסוף עוד להבות את־כל־חי באשר
 עשיתי: כז עד כל־ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם
 וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו: כח ויברך
 אלהים את־נח ואת־בניו ויאמר להם פרו ורבו
 ומלאו את־הארץ: כט ומוזאכם וחתכם יהיה על
 כל־חית הארץ ועל כל־עוף השמים בכל אשר
 תרמש האדמה ובכל־דגי הים בידכם נתנו:
 לד כל־רמש אשר הוא־חי לכם יהיה לאכלה בידק
 עשב נתתי לכם את־כל: לה אד־בשר בנפשו דמו
 לא תאכלו: לו ואך את־דמכם לנפשותיכם אדרש

למבול? ויש לומר, שראית הקשת אין משמעותה שהעולם ראוי למבול חס ושלום, אלא היא אות וזכרון לקדש שגם אם היה העולם במצב שפל ביותר - מבטחים אנו שלא יהיה עוד מבול. ואי-ראית הקשת בשני דורות אלו מורה על גדל זכותו של צדיק הדור: אפילו אם היה דורו בשפל המצב, וגם לא היה הקשתות ה' - הגה בזכותו לא היו נענשים.

ששי י ויהיו בני-נח היצאים מן-התבה שם וחס ויפת וחס הוא אבי כנען: י שלשה אלה בני-נח ומאלה נפצה כל-הארץ: ד ויחל נח איש האדמה ויטע כרם: כ וישת מן-היין וישכר ויתגל בתוך אהלה: כב וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני-אחיו בחוץ: כג ויקח שם ויפת את-השמה וישמו על-שכם שניהם וילכו אחרות ויכפו את ערות אביהם ופניהם אחרות וערות אביהם לא ראו: כד וינקז נח מיינו וידע את אשר-עשה לו בנו הקטן: כה ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו: ט ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד למו: טו יפת אלהים לופת וישכן באהלי-שם ויהי כנען עבד למו: כו ויחיינו אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה: כז ויהי פלימי-נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת: פ י ואלה תולדות בני-נח שם חם ויפת ויילדו להם בנים אחר המבול: ד בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס: ד ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה: ד ובני יון אלישה ותרשיש פתים ורדנים: ה מאלה נפרדו איי הגוים בארצות איש ללשון למשפחתם בנניהם: ו ובני חם פוש ומצרים ופוט וכנען: ז ובני כוש סבא וחווילה וסבתה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ורדן: ח וכוש ילד את-נמרד הוא החל להיות גבר בארץ: ט הוא-היה גבר-ציד לפני יהוה על-כן יאמר בנמרד גבור ציד לפני יהוה: י ותהי ראשית ממלכתו בכל וארד ואבד וכלנה בארץ שנער: יא מן-הארץ תהא יצא אשור ויבן את-נינוה ואת-רחבת עיר ואת-כלח: יב ואת-רסן בין נינוה ובין כלח הוא העיר הגדלה: יג ומצרים ילד

מיד כל-חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את-נפש האדם: י שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את-האדם: י ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו-בה: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 108)

מיד איש אחיו (ט, ה)

שאף השוגג צריך בפרה (רש"י)

טעם הדבר הוא, שכן אם אדם עבר עברה בשוגג, סימן שיש לו מעין שיכות לרע שבחטא, וכדאיתא בלקוטי תורה מהאר"ז"ל (והובא במגא, אגרת הקדש, ס"ח) שהשגות הן מהתגברות הנפש הפתמית. והנה, באחרונים יש שקלא וטריא אם גם העובר על דרבנן בשוגג צריך בפרה. ולכאורה, טעם האר"ז"ל הוא גם בדרבנן.

חמישי ח ויאמר אלהים אל-נח ואל-בניו אתו לאמר: ט ואני הנני מקים את-בריתי אתכם ואת-זרעכם אחריתם: י ואת כל-נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל-חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ: יא והקמתי את-בריתי אתכם ולא-יפרת כל-בשר עוד מפני המבול ולא-יהיה עוד מבול לשחת הארץ: יב ויאמר אלהים זאת אות-הברית אשר-אני נתן ביני וביניכם ובין כל-נפש חיה אשר אתכם לדורת עולם: יג את-קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ: יד והיה בענני ענן על-הארץ ונראתה תקשת בענן: טו וזכרתי את-בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל-נפש חיה בכל-בשר ולא-יהיה עוד הפנים למבול לשחת כל-בשר: טז והיתה תקשת בענן וראיתייה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל-נפש חיה בכל-בשר אשר על-הארץ: יז ויאמר אלהים אל-נח זאת אות-הברית אשר הקמתי ביני ובין כל-בשר אשר על-הארץ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 33)

זאת אות הברית . . לדורות עולם (ט, יב)

פרט לשני דורות . . חזקיה . . אנשי כנסת הגדולה (מדרש

רבה)

יש לתמה, כיצד אפשר לומר שרק בשני דורות אלו לא היה צורך בקשת, ובהי כל זמן שאין מצב שפל ביותר אין מקום

אֶת־לוֹדִים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לֶחֶבִים וְאֶת־נַפְתָּחִים:
 וְאֶת־פֶּתְרָסִים וְאֶת־כַּסְלִיִּים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם
 פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים: ^ט וַיִּכְנְעוּ יֶלֶד אֶת־צִידֵן
 בְּכָרוֹ וְאֶת־חֵת: ^י וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־
 הַגִּרְגָּשִׁי: ^{יא} וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעֵרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי:
^{יב} וְאֶת־הָאֲרֹרִי וְאֶת־הַצֹּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחֲרֵי־
 נִפְצוּ מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי: ^{יג} וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֵן
 בְּאַכָּה גִרְדָּה עַד־עֵגְלָה בְּאַכָּה סְדֹמָה וְעַמְרָה
 וְאַדְמָה כְּתִיב וְצִבְיִים קְרִי וְצִבְיִים עַד־לָשֶׁע: ^{יד} אֵלֶּה
 בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם
 בְּגוֹיֵיהֶם: ^{טו} וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֵבֶר
 אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל: ^{טז} בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר
 וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרַם: ^{יז} וּבְנֵי אָרַם עוּץ וְחוּל וְגֵתֵר
 וּמֹשֶׁ: ^{יח} וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יֶלֶד אֶת־
 עֵבֶר: ^{יט} וְלַעֲבָר יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי
 בִּימּוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אָחִיו יֶקְטָן: ^כ וַיִּקְטֵן יֶלֶד
 אֶת־אֱלֹמוֹרֶד וְאֶת־שֶׁלֶף וְאֶת־חֲצִרְמוֹת וְאֶת־יֶרֶח:
^{כא} וְאֶת־הֶדְרָם וְאֶת־אֵוֹל וְאֶת־דִּקְלָה: ^{כב} וְאֶת־עוֹבֵל
 וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבֵא: ^{כג} וְאֶת־אֹפֶר וְאֶת־
 חוּילָה וְאֶת־יֹכָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יֶקְטָן: ^{כד} וַיְהִי מוֹשֶׁכֶם
 מִמֹּשֶׁא בְּאַכָּה סִפְרָה הָרַקְדָּם: ^{כה} אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם
 לְמִשְׁפְּחוֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם: ^{כו} אֵלֶּה
 מִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ
 הַגּוֹיִם בְּאָרֶץ אַחֵר הַמִּבּוּל: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י' עמ' 24)

וְעֵרֶת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ (ט, כג)

יש לשאל, מאחר שהיו פניהם אחרונת, הרי מובן מעצמו
 שלא ראו. ויש לומר, דהנה פאשר אדם רואה רע בזולתו, עליו
 לראות רק את ה"הלכה למעשה" שבדבר, רק מה שנוגע אליו
 לעשות: להוכיחו ולהחזירו למוטב. ואם הוא רואה ומרגיש את
 רעת חברו – סימן שהרע הזה קיים גם בו, וכתורת הפעל שם
 טוב הדיעה, שהזולת הוא ראי. והו' וערות אביהם לא ראו –
 לא ראו ולא הרגישו ערוה וחסרון באביהם, אלא התרפוז במה
 שהם צריכים לעשות (ויכסו את ערות אביהם), ותו לא.

שביעי **יא** א וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׁפָה אַחַת וּדְבָרִים
 אֶחָדִים: ^ב וַיְהִי בִנְסַעֲמָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בִקְעָה בְּאָרֶץ
 שֹׁנֵר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: ^ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה

נִלְכְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבָּנָה
 לְאֹכֵל וְהַחֲמֹר הִיָּה לָהֶם לַחֲמֹר: ^ד וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה |
 נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ
 שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פָּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: ^ה וַיִּירָד יְהוָה
 לִרְאוֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי
 הָאָדָם: ^ו וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עִם אָחֵד וְשָׁפָה אַחַת
 לְכָלָם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יַבְצֵר מֵהֶם כָּל
 אִשׁ יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: ^ז הִבֵּה גִרְדָּה וְנִבְלָה שָׁם שְׁפֹתָם
 אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שֹׁפֵת רֵעֵהוּ: ^ח וַיִּפֹּץ יְהוָה
 אֶתֶם מִשָּׁם עַל־פָּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ וַיַּחֲדֵלוּ לִבְנֵת הָעִיר:
^ט עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלָל יְהוָה שֹׁפֵת
 כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְצִים יְהוָה עַל־פָּנֵינוּ
 כָּל־הָאָרֶץ: ^י אֵלֶּה תוֹלְדֹת שָׁם שָׁם בְּנִי־מֵאֵת שָׁנָה
 וַיֹּלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתִים אַחֵר הַמִּבּוּל: ^{יא} וַיְחִי־
 שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{יב} וְאַרְפַּכְשָׁד חִי חֲמֹשׁ
 וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שֶׁלַח: ^{יג} וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֶׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{יד} וְשֶׁלַח חִי שְׁלֹשִׁים
 שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־עֵבֶר: ^{טו} וַיְחִי־שֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 אֶת־עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: ^{טז} וַיְחִי־עֵבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיֹּלֶד אֶת־פֶּלֶג: ^{יז} וַיְחִי־עֵבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג
 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת: ^{יח} וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־רֵעוּ:
^{יט} וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רֵעוּ תִשַׁע שָׁנִים
 וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^כ וַיְחִי רֵעוּ
 שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שָׂרוּג: ^{כא} וַיְחִי רֵעוּ
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שִׁבְעַת שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה
 וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{כב} וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיֹּלֶד אֶת־נָחוֹר: ^{כג} וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
 נָחוֹר מֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{כד} וַיְחִי
 נָחוֹר תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־תֵּרַח: ^{כה} וַיְחִי
 נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תֵּרַח תִּשַׁע־עֶשְׂרִי שָׁנָה
 וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{כו} וַיְחִי־תֵרַח

בְּחֵיכֹן וּבְיוֹמֵיכֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן יִהְיֶה שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יתברך: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וְיִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמָתָא, דְּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאַמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן

מפסיר כח וַיִּקַּח אֲבָרָם וְנַחֲשׁוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתִּי אֲבָרָם שְׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתִּי נַחֲשׁוֹר מִלֶּפֶה בִּתְהָרָן אֲבִי מִלֶּפֶה וְאָבִי יִסְכָּה: וַיְהִי שְׂרִי עָקְרָה אֵין לָהּ וָלֶד: וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּנֵי־תָהָרָן בְּנֵי־בְנוֹ וְאֵת שְׂרִי כִלְתּוֹ אִשְׁתִּי אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי יְמֵי־תָרַח חֲמִשָּׁה שָׁנִים וּמָאָתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן*:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 106)

ותהי להם הלבנה לאבן (יא, ג)

כתב המקנן אברהם (הלכות נפילת אפים סקל"א סק"כ): ונ"ל דרצפת לבנים אין אסורה, דאבן פתיב, ולבנה לאו אבן היא, פדכתיב ותהי להם הלבנה לאבן, עכ"ל. וכן כתב האבן עזרא: לאבן, פחת האבן. אבל משתיקת רש"י מוכח שקפשוטו - הלבנה, הינו החמר שממנו נעשתה, נתקשטה ונעשתה אבן. והינו, שעל פי פשוטו של מקרא הלבנה נקראת אבן. וראה בפרוש הר"ן על התורה: כלומר, שמצאוה חזקה ומקשית.

שְׁבָעִים שָׁנָה וַיֻּלְדַּ אֶת־אֲבָרָם אֶת־נַחֲשׁוֹר וְאֶת־הָרָן: כ וַאֲלֵה תּוֹלְדֹת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת־אֲבָרָם אֶת־נַחֲשׁוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט: כח וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים: כח וַיִּקַּח אֲבָרָם וְנַחֲשׁוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתִּי־אֲבָרָם שְׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתִּי־נַחֲשׁוֹר מִלֶּפֶה בִּתְהָרָן אֲבִי־מִלֶּפֶה וְאָבִי יִסְכָּה: כ וַיְהִי שְׂרִי עָקְרָה אֵין לָהּ וָלֶד: לא וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּנֵי־תָהָרָן בְּנֵי־בְנוֹ וְאֵת שְׂרִי כִלְתּוֹ אִשְׁתִּי אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: כ וַיְהִי יְמֵי־תָרַח חֲמִשָּׁה שָׁנִים וּמָאָתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן*:

פפפ קנ"ג פסוקים, בצל"ל סימן. אב"י יסכ"ה לו"ט סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש י עמ' כ)

ואלו היה בדורו של אברהם (רש"י ו, ט)

וקשה, הרי אברהם אבינו נולד נ"ח שנה לפני מיתת נח (וקפי שכתב האבן עזרא: אברהם אבינו בן נ"ח שנה פאשר מת נח), ואיך אפשר לומר שנת לא היה בדורו. ויש לומר, ש"בדורו" הפנה בדור שלו, הדור שהוא הפרנס שלו ומנהיגו. וכלשון רז"ל: דור דור ופרנסיו.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עניינים היא לפחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכינעם, וכל־נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוק. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרות לפני

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאוֹת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרות כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרות ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרות לפרשת נח לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום בישעיה פרק נד

אֲרָנִי עֲקָרָה לֹא יָלַדָה פֶּצְחִי רָנָה וְצִהְלִי לֹא־חָלָה פִּירְפִּים בְּנִי־שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אָמַר
יְהוָה: בַּהֲרִחֲבִי מְקוֹם אֶהְיֶה וִירֵעוֹת מִשְׁפָּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל־תַּחֲשָׁכִי הָאֵרִיכִי מִיתְרֶיךָ
וַיִּתְּדֶיךָ חֲזָקִי: גִּבֹּרֶתִי וְשִׁמְאוֹל תִּפְרָצִי וְזִרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נִשְׁמֹת יוֹשִׁיבוּ:
וְאֶל־תִּירְאֵי כִּי־לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל־תִּפְלָמִי כִּי לֹא תַחֲפִירִי כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ תִּשְׁכָּחִי וְחִרְפֵּת
אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכָּרֶינָה: הִי כִּי בְּעֵלֶיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא: וְכִי־כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ קָרְאֶךָ יְהוָה וְאִשֶּׁת נְעוּרִים כִּי
תִמָּאֵם אָמַר אֱלֹהֶיךָ: וּבְרָגַע קָטָן עֲזוּבֶיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ: הִבְשַׁעְךָ קִצְף
הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִפֶּה וּבַחֲסֵד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ אָמַר גֵּאֲלֶךָ יְהוָה: טִפְרִי נָח זֹאת לִי
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַת מִיֶּנֶח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקִּצְף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעֱרָבֶךָ: יִכִּי
הַהֲרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמּוּטֶינָה וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא־יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט אָמַר
מִרַחֲמֶיךָ יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרות יאמר המפטיר ברכות אלו

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דִּבְרָיו אֱמֶת וְצִדִּיק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְדֶיהָ:**

קבו

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאֵנוּ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, י"ז מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה להמברקים שנתקבלו, הברקתי היום, וז"ל.

"המברקים נתקבלו ואצפה להמשיך בשורות טובות ובדאי ממלאים הוראות הרופאים למנוחה
וכו' מתוך בטחון חזק וטוב לבב, בברכה - חתימתו".

וכנ"ל בודאי לא ימנעו הטוב מלהודיע בשו"ט ממצב הבריאות, בתוככי שאר ענייניהם בטוב הנראה
והנגלה, וכנוסח התפלה שאנו מבקשים ופועלים מבעל הברכות, הטוב לנו...

בהכתוב במברק שלי ע"ד מנוחה, הוא כפשוטו, על דרך הרגיל מהענינים הכי חשובים ומועילים
בכגון דא, הוא ענין מנוחה כפשוטו, מנוחת הגוף ומנוחה פנימית מדאגות וכיו"ב, אף שלכאורה על הענין
הזה נצטווה כאו"א בתכ"י, שהרי הבטחון בבורא עולם ומנהיגו וכידוע ביאור הבעש"ט בהשגחה פרטית
ועד לפרטי פרטים - פועל ושולל שאין כל מקום לדאגה איזה שתהי' ולא עוד אלא שישוד הוא באמונה,
וק"ל.

בודאי נתקבל הפ"ש מהאורחים מאה"ק ת"ו שהיו בפה במשך חדש תשרי חדש השביעי המושבע
בכל טוב, ויהי רצון שתכה"י יבשר כל אחד אך טוב בגשמיות וברוחניות טוב האמיתי טוב לשמים וטוב
לבריות וטוב העושה פירות, ובנקודה הפנימית אשר מתפשטים ומתרחבים הענינים ומתקיים הענין דיפוצו
מעיונותיך חוצה ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד שבעקביו קאתי מר דא מלכא משיחא, והרי נכנסנו השנה
לשנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט, מקור המעיונות הנ"ל.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל.

נ.ב.

אין סתירה להנ"ל ממש"כ בהנוגע לדאגה בעניני תורה ומצות כי הרי מבואר בס' תניא קדישא
אשר זמנים מיוחדים לזה וגם בשעת הדאגה הרי שמחה תקיעא בליבאי מסטרא דא, וק"ל.

לוח זמנים לשבוע פרשת נח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
			ש	א	ש	א								
באר שבע (ח)	5:40	5:44	7:59	8:00	8:31	8:33	9:30	9:30	17:06	17:13	17:37	17:30	16:47	17:40
חיפה (ח)	5:40	5:45	7:59	8:00	8:31	8:33	9:29	9:30	17:04	17:11	17:35	17:29	16:35	17:38
ירושלים (ח)	5:37	5:41	7:57	7:59	8:29	8:30	9:27	9:28	17:06	17:12	17:37	17:30	16:27	17:38
תל אביב (ח)	5:42	5:46	7:59	8:01	8:32	8:34	9:30	9:31	17:05	17:12	17:36	17:29	16:46	17:39
אוסטריה, וינה (ק)	7:09	7:18	9:21	9:25	9:52	9:56	10:48	10:50	18:00	18:11	18:41	18:30	17:43	18:43
אוסטרליה, מלבורן (ק)	6:33	6:25	9:16	9:11	9:48	9:43	10:54	10:50	19:46	19:40	20:06	20:12	19:27	20:23
אוקראינה, אודסה (ק)	7:11	7:19	9:22	9:26	9:55	9:58	10:51	10:53	18:04	18:14	18:43	18:33	17:47	18:37
אוקראינה, דונייצק (ק)	6:43	6:52	8:55	8:59	9:27	9:31	10:23	10:25	17:34	17:45	18:15	18:04	17:18	18:08
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	6:55	7:05	9:06	9:10	9:38	9:42	10:34	10:36	17:44	17:55	18:25	18:14	17:27	18:18
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	7:24	7:34	9:33	9:37	10:05	10:10	11:01	11:03	18:05	18:17	18:48	18:36	17:49	18:40
אוקראינה, קייב (ק)	7:16	7:26	9:25	9:30	9:58	10:02	10:53	10:55	17:59	18:11	18:42	18:30	17:43	18:34
איטליה, מילאנו (ק)	7:35	7:43	9:48	9:51	10:20	10:23	11:16	11:18	18:42	18:42	19:10	19:00	18:15	19:13
אקוואדור, קיטו (ח)	5:49	5:48	8:22	8:21	8:52	8:51	9:55	9:54	18:11	18:11	18:32	18:31	17:52	18:35
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:10	6:02	8:50	8:46	9:23	9:18	10:28	10:25	19:09	19:14	19:34	19:40	18:56	19:51
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	6:51	6:42	9:38	9:33	10:09	10:04	11:16	11:13	20:11	20:18	20:38	20:46	19:59	20:50
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:13	7:20	9:28	9:31	10:01	10:03	10:58	10:59	18:31	18:31	18:57	18:48	18:05	18:52
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:03	7:09	9:18	9:21	9:50	9:53	10:47	10:49	18:20	18:11	18:47	18:38	17:55	18:49
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	7:04	7:10	9:18	9:21	9:51	9:53	10:48	10:49	18:19	18:10	18:46	18:37	17:54	18:49
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:41	7:48	9:55	9:58	10:27	10:30	11:24	11:26	18:55	18:45	19:22	19:13	18:29	19:24
ארה"ב, הוסטון (ק)	7:20	7:24	9:39	9:40	10:11	10:13	11:10	11:10	18:54	18:48	19:18	19:12	18:31	19:21
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:54	6:59	9:12	9:14	9:44	9:46	10:42	10:43	18:23	18:16	18:48	18:41	17:59	18:50
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:17	7:20	9:37	9:38	10:10	10:11	11:09	11:09	18:56	18:51	19:19	19:14	18:33	19:23
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	7:01	7:08	9:14	9:17	9:47	9:50	10:44	10:45	18:14	18:04	18:40	18:31	17:48	18:44
ארה"ב, שיקאגו (ק)	6:58	7:04	9:13	9:16	9:45	9:48	10:42	10:43	18:14	18:05	18:41	18:32	17:49	18:42
בוליביה, לה-פס (ח)	5:56	5:52	8:36	8:33	9:05	9:03	10:10	10:07	18:41	18:43	19:03	19:05	18:25	19:09
בלגיה, אנטוורפן (ק)	8:02	8:13	10:10	10:15	10:43	10:48	11:38	11:41	18:53	18:40	19:24	19:12	18:24	19:28
בלגיה, בריסל (ק)	8:01	8:11	10:10	10:15	10:42	10:47	11:38	11:40	18:55	18:42	19:26	19:14	18:26	19:29
ברזיל, ס. פאולו (ח)	5:29	5:24	8:07	8:04	8:39	8:36	9:43	9:41	18:16	18:18	18:38	18:41	18:00	18:48
ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)	5:16	5:11	7:54	7:51	8:25	8:22	9:30	9:27	18:02	18:04	18:24	18:27	17:46	18:34
בריטניה, לונדון (ק)	7:19	7:30	9:29	9:33	10:01	10:05	10:56	10:58	18:12	18:00	18:44	18:31	17:44	18:46
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	7:31	7:42	9:39	9:44	10:11	10:16	11:05	11:08	18:17	18:04	18:50	18:37	17:48	18:53
גרמניה, ברלין (ק)	7:28	7:38	9:36	9:40	10:08	10:13	11:02	11:05	18:16	18:03	18:48	18:36	17:47	18:40
גרמניה, פרנקפורט (ק)	7:42	7:52	9:53	9:57	10:24	10:29	11:20	11:22	18:39	18:27	19:10	18:59	18:11	19:03
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:27	5:21	8:08	8:04	8:38	8:35	9:43	9:41	18:21	18:24	18:44	18:48	18:06	18:52
הודו, בומביי (ח)	6:30	6:32	8:53	8:53	9:25	9:26	10:25	10:25	18:18	18:14	18:41	18:36	17:57	18:40
הודו, פונה (ח)	6:24	6:26	8:48	8:49	9:20	9:21	10:20	10:20	18:16	18:12	18:38	18:34	17:55	18:38
הונגריה, בודפשט (ק)	6:58	7:07	9:09	9:13	9:42	9:46	10:38	10:40	18:00	17:49	18:29	18:19	17:33	18:23
טורקיה, איסטנבול (ק)	7:12	7:19	9:26	9:29	9:59	10:02	10:56	10:57	18:27	18:18	18:54	18:45	18:02	18:49
יוון, אתונה (ק)	7:30	7:36	9:46	9:48	10:18	10:21	11:16	11:17	18:51	18:43	19:17	19:09	18:26	19:13
מולדובה, קישינב (ק)	7:20	7:28	9:30	9:34	10:03	10:06	10:59	11:01	18:21	18:10	18:50	18:39	17:54	18:43

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)	7:23	7:25	9:51	9:51	10:21	10:21	11:21	11:21	19:17	19:21	19:39	19:43	19:00	19:43
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	6:36	6:26	9:15	9:21	9:48	9:54	10:57	11:01	20:02	19:55	20:31	20:23	19:47	20:35
נפאל, קטמנדו (ח)	5:58	6:01	8:21	8:22	8:51	8:53	9:51	9:51	17:36	17:41	18:05	17:59	17:18	18:03
סינגפור, סינגפור (ח)	6:46	6:45	9:13	9:12	9:46	9:45	10:48	10:46	18:54	18:55	19:17	19:15	18:36	19:19
פולין, ורשא (ק)	6:56	7:06	9:05	9:10	9:36	9:41	10:31	10:34	17:34	17:47	18:19	18:06	17:18	18:10
פרו, לימה (ח)	5:41	5:38	8:13	8:11	8:46	8:44	9:48	9:47	18:07	18:08	18:28	18:29	17:49	18:33
צרפת, ליון (ק)	7:52	8:01	10:05	10:09	10:37	10:41	11:34	11:35	19:00	18:49	19:28	19:18	18:33	19:30
צרפת, פריז (ק)	8:06	8:15	10:17	10:21	10:49	10:53	11:45	11:47	19:06	18:54	19:36	19:25	18:38	19:38
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:34	5:33	8:06	8:05	8:36	8:35	9:38	9:37	17:50	17:49	18:12	18:10	17:31	18:14
קנדה, טורונטו (ק)	7:27	7:35	9:41	9:44	10:13	10:16	11:10	11:11	18:39	18:29	19:06	18:57	18:12	19:08
קנדה, מונטריאול (ק)	7:06	7:14	9:19	9:22	9:51	9:54	10:47	10:49	18:13	18:03	18:41	18:31	17:46	18:44
קפריסין, לרנקה (ק)	6:50	6:55	9:05	9:07	9:38	9:40	10:36	10:37	18:13	18:05	18:37	18:30	17:48	18:34
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	8:20	8:32	10:27	10:32	10:59	11:04	11:53	11:56	19:02	18:48	19:36	19:23	18:33	19:27
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:54	8:06	10:01	10:07	10:32	10:38	11:26	11:30	18:36	18:21	19:10	18:56	18:06	19:12
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	7:36	7:44	9:47	9:50	10:19	10:23	11:15	11:17	18:37	18:26	19:07	18:56	18:10	19:00
שווייץ, ציריך (ק)	7:39	7:47	9:52	9:55	10:23	10:27	11:19	11:21	18:44	18:33	19:13	19:03	18:17	19:15
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:06	6:07	8:30	8:30	9:03	9:03	10:03	10:03	18:01	17:58	18:23	18:20	17:41	18:24

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

יש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00343
14/10/2012

P.P.

שולם

1949

תל אביב